

Excelsae Triadi, nostros quae digerit annos:
Ingenito Patri, qui sine fine valor;
Unigenae Proli, qui manans a Patre splendor:
Spiritus Sancto, qui calet almus Amor:
Pro jam praeteritis, pro muneribusque futuris
Gloria, laus et honor tempus in omne sonet.

E. D'Anversa

INDEX TOMI LXII (1948)

I - DISSERTATIONES

	PAG.
Baumstark A., Die österliche Papstliturgie des Jahres 1288 nach dem Bericht eines syrischen Augenzeugen.....	, 8r
Bhoü L., Marie « destructrice de toutes les hérésies » et la belle légende du répons <i>Gaude Maria Virgo</i>	72i
Bl-ROGER J., L Alleluia dans l usage romain et la réforme de saint Grégoire	6
Lefèvre P., La liturgie de Prémontré	195
Mallardo O., S. Gennaro nella iconografia greca	754
Tarchnitsvili M., Eine neue georgische Jakobusliturgie.....	49

Appendix: Litterae Encyclîcae Pii Papae XII! · Mediator Dei · de sacra litur. 64.

II NOTAE

A. P., « Opus Dei ».....	363
Borella P., Un frammento di « Ordo scrutiniorum » dell'Italia settentrionale	93
— I Gelasiani del sec. vin nell'Italia settentrionale,.....	259
— Rito Ambrosiano antico e sue variazioni locali	369
Brinktrine J., Die Verknüpfung mehrerer Horen zu einer Einheit . . .	238
— Ueber die Herkunft und die Bedeutung des Kanongebetes der römischen Messe: <i>Per quem omnia</i>	365
Chauve-Bertrand, Sait-on d'où vient la semaine et peut-on y toucher? .	256
Dekkers E., Dom Odo Casel, O.S.B.....	371
Froger J., Le chant de l'introït.....	248
<i>Laudes Crucis</i> (saec. ix).....	<94
Leclercq J., Pour l'histoire de deux processions	83
Mohlberg L. C., Note sui culto cristiano. I. Alcune nozioni preliminari	88
— IL Punti di vista per lo studio scientifico del culto cristiano: sistematico e storico.....	234
O' Connell J., A sixteenth century Missal.....	1°2
Olivar A. M., Serie de <i>Benedictiones Lectionum</i> en Cod. <i>Montserratensis</i> ηζ	230
Oppenheim Ph., De germana sacrae liturgiae notione.....	90
Sojat N., Liturgiae Slavico-Romanae anniversarium memorabile - - - -	96
X., La « versio Piana » del salterio e la liturgia	-4°

III - IUS ET PRAXIS

Acta Sanctae Sedis

acta pii pp. xii

- 30 novembris 1947. - *Constitutio Apostolica* de sacris ordinibus diaconatus, presbyteratus et episcopatus (*Commentarium*).....
- 16 decembris 1947. - *Motu Proprio*, de facultate audiendi confessiones sacerdotibus agrum iter arripientibus concedenda .....

SUPREMA SACRA CONGREGATIO S. OFFICII	PAG.
6 martii 1947. – Responsum E.mo Card. Ruffini circa admissionem vexillorum haud benedictorum in funeribus (<i>Adnotatio</i>).....	269
28 octobris 1947. – Indulta de Missae celebratione horis postmeridianis et ieiu- nio eucharistico Galliae dioecesibus { <i>Commentarium</i> }.....	105
5 iunii 1948. – Monitum super conventibus mixtis (<i>Commentarium</i>) . . .	379.
SACRA CONGREGATIO DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM	
6 martii 1947. – Explanationes super decreto « Spiritus Sancti munera » .	270
8 martii 1948. – Facultas Sacrum iterandi diebus ferialibus.....	381
SACRA CONGREGATIO RITUUM	
17 martii 1947. – De concessione antimensii missionariis latinis (<i>Commenta- rium</i>)	381
i iulii 1947. – <i>Tridentina</i> : De ritu servando ad purificandum calicem in bina- tione (<i>Commentarium</i>).....	283
28 novembres 1947. – <i>Parisien, et Dioecesium Galliae</i> : Indultum Ritualis Ro- mani lingua latina et gallica exarati (<i>Commentarium</i>).....	280
22 ianuarii 1948. – <i>Mediolanensis</i> : de Abbate.....	384
27 februarii 1948. – <i>Urbis et Orbis</i> . Decretum quo approbantur Ellogia in Martyrologio Romano inserenda (<i>Adnotationes</i>).....	272
SACRA CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE	
18 decembris 1947. – Decretum de Confirmatione administranda iis, qui [ex gravi morbo] in periculo mortis sunt constituti	271
SACRA PABNITENTIARIA APOSTOLICA	
23 februarii 1948. – Decretum: Plenaria indulgentia conceditur in fidelium solamen causa postremi belli vita functorum	284
PONTIFICIA COMMISSIO AD CODICIS CANONES AUTHENTICE INTERPRETANDOS	
29 maii 1947. – De temporis supputatione (<i>Commentarium</i>).....	109
SECRETARIA STATUS	
24 decembris 1943. ~ Epistola E.mo Card. A. Bertram, arch. Vratislav. de actione liturgica (<i>Adnotationes</i>).....	285

Documenta

Statuta Consilii dioecesani Actionis liturgicae in dioecesi Quebecensi - - -	115
--	-----

Notae Practicae

Prou 1., De hymno « Gloria in excelsis » in Missis votivis privatis B. M. V. in Sabbato	<i>nb</i>
H. L., De praefatione S. Annae - - -	
I. 1., Res benedicendae possuntne poni super Altare? ≡	290

Consultationes

De antiphonis et versiculis in commemorationibus.....	
De Abbate	124
De commemoratione Rogationum et Dominicae in festo S. Marci - - - -	124

INDEX	457
Privilegium anticipandi Off. div.....'	PAG. 201
Responsa breviora	
De solemnitate externa festorum.....	
De precibus post Missam.....	292.
De occurrentia.....	#
De lectionibus infra octavas Summ. Pontif.....	

IV - PONTIFICIA ACADEMIA LITURGICA

Acta anni 1947..... - ■★◆- >> - - - - - , * . .	1 ^3
Conventus diei 20 nov. 1947	125

V - RECENSIONES

The Akathistos Hymn (L. Brou) - - - - -	395
[Anghilieri G.], Guida per la spiegazione della Dottrma festiva agh adulti. Anno terzo. I Sacramenti (5. Elpidj).....	405
Angrisani G., In matutinis meditabor in te (A. P.).....	-99
Antonelli F., L'elemento liturgico nel Dottorato di S. Antonio (S. A.)	130
The Apostolic Ministry. (L. Brou).....	145
Baumann T., El Mistero de Cristo en el Sacrificio de la Misa (A. B.)	133
Bevenot M., Anglicans and the Episcopate (L. Brou).....	146
Biblia sacra. Liber Verborum Dierum (P. Dulau).....	388
Borda M., Lares (G. Bovini) . -	303
Breviarium Romanum Ed. 8 Taunnensis Manetti (Z. Bellocchio) - - - -	140
Breviarium Romanum. Ed. Desclée. (Z. B.).....	301
Caüdana F., Messa giubilare « Gloria Tibi Domine >>	309
Cavagna A. M., L'anno con la Chiesa. Corso di meditaziom per le giovani. Tempo di Avvento (5. A.).....	402
Croegaert A., Mon saint baptême (A. B.).....	
Il Cuore immacolato di Maria. Corso di conferenze tenute durante la Setti- mana di Studi Mariani, 11-18 nov. 1945 (A. P.).....	401
De Beaucourt Ch. et Mura E., Les degrés du Sacerdoce. 1. Ordres mineurs; IL Ordres sacrés (A. P.).....	
De Meester P., Studi sui sacramenti amministrati secondo il Rito bizantino (L. Betta).....	'35
Drinkwater H., Another 200 sermons Notes (L. Brou).....	406
Edizioni musicali Carrara. Bergamo « La “ Mystica ” corale - - - - -	146, 309
— « Le Armonie dell'organo »..... .	146, 309
Favero M., Il tuo Battesimo (S. A.).....	'37
Godin IL, Avec le Christ, avec l'Eglise, nous disons la Messe (J. Froger)	'43
Gorce D., Petite introduction à l'étude des Pères (A. P.).....	302
Gosselin G. B., La preghiera di Cristo (5. A.).....	'38
P GREGORIo'da Villa di Villa, La santità e dignità sacerdotale nella luce sacra della liturgia (S. A.).....	»37
Hebert L., Leçons de liturgie à l'usage des séminaires (Z. B.).....	294
Hoornaert R., Le Bréviaire prière de tous (C. Riccardi).....	305
Kroon S., Det Svenska Prastmotet under Mcdeltiden (G. J J	29\$
Liturgia bizantina di s. Giovanni Crisostomo (A. F.)..... ,	'42

Questo, con altri mss., quale quello dell'Angelica, palinsesto, pure scoperto, pubblicato e commentato dal Mohlberg, oriundo dei dintorni di Salerno, costituisce la famiglia italiana di tali sacramentari. ²

Cercando, poi, chi possa aver portato in Italia il Gelasiano del sec. vin dalla Francia, Dom Mohlberg emette l'ipotesi che, tra i vari nomi, uno probabile sia Paolo Diacono.

Occupandomi degli influssi carolingi e monastici sul messale ambrosiano, nelle mie ricerche, indirettamente, mi sono imbattuto in altre probabilita, che si aggiungono a quella.

Il Prof. Gian Piero Bognetti, specialista di storia milanese, come una semplice ipotesi o probabilita, enuncia l'idea che Farcivescovo di Milano, Pietro, fondatore del monastero di S. Ambrogio di Milano, fosse franco, inviato da Carlo Magno a Milano, come dallo stesso imperatore fu inviato vescovo a Pavia Waldo, prima abate di Reichenau e di S. Gallo.³

Che Waldo sia stato vescovo a Pavia, il Savio lo riteneva infondato, quando redasse le schede che furono pubblicate dopo la sua morte.⁴

Ma il Bognetti cita la lettera di Carlo Magno a Papa Adriano, dell'anno 791, in cui gli chicde la consacrazione di Waldo; lettera edita a Beuron da un palinsesto.⁵

W'aldo era stato prcedentemente abate a Reichenau ed a San Gallo. Ora queste sono due celebri abbazie, che ci hanno dato, a farlo apposta, diversi esemplari o frammenti dei gelasiani del sec. vm.

Ancora un'altra probabilita.

Il monastero di S. Zenone di Verona era stato instaurato da Pipino, re d'Italia e figlio di Carlo Magno, tre anni prima della sua morte (anno 810); egli lo aveva dotato di vari possedimenti, e vi fu sepolto. Non è improbabile che, instaurando quel monastero, vi abbia inviato monaci e libri liturgici dalla Francia. Se già era pronto, allora, il Gregoriano dotato dell'Appendice alcuiniana, cominciava da poco ad entrare neH'uso, trovando notevoli difficoltà, mentre ancora il Gelasiano del sec. vm era nel pieno di sua diffusione.

Non è probabile che per questa via sia giunto a Verona, dove, tra varie copie, sarebbero pure stati scritti i frammenti di Budapest?

Sono queste notizie raccolte a caso, e null'altro, che non hanno pretesa alcuna.

Can. Pietro Borella.

² Mohlberg, *Un sacramentario palinsesto del sec. VIII dell'Italia centrale*. In *Rend. Pont. Accad. Rom. di Archeol.* III (1925) p. 391-450.

³ E. P. Bognetti, *Introduzione alla storia medievale della Basilica Ambrosiana*. In *Ambrosiana*. Scritti di storia, archeologia ed arte pubblicati nel XVI centenario della nascita di S. Ambrogio. (Milano, 1942), p. 249-272. Vedi p. 257.

⁴ Savio, *Gli antichi vescovi d'Italia*. La Lombardia. Parte II, Vol. II (Bergamo), 1932, p. 382-384.

⁵ Mundin'g, *Königsbrief Karies d. G. an Papst Hadrian uber Abt. Bischof Waldo v. Reichenau*. Pavia (Beuron, 1920).

IUS ET PRAXIS

ACTA SANCTAE SEDIS

CONSTITUTIO APOSTOLICA

DE SACRIS ORDINIBUS DIACONATUS, PRESBYTERATUS ET EPISCOPATUS I

PIUS EPIS C O P U S

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

1. Sacramentum Ordinis a Christo Domino institutum, quo traditur spiritualis potestas et confertur gratia ad rite obeunda munia ecclesiastica, unum esse idemque pro universa Ecclesia, catholica fides profitetur; nam sicut Dominus Noster Iesus Christus Ecclesiae non dedit nisi unum idemque sub Principe Apostolorum regimen, unam eandemque fidem, unum idemque sacrificium, ita non dedit nisi unum eundemque thesaurum signorum efficacium gratiae, id est Sacramentorum. Neque his a Christo Domino institutis Sacramentis Ecclesia saeculorum cursu alia Sacramenta substituit vel substituere potuit, cum, ut Concilium Tridentinum docet (Cone. Trid., Sess. VII, can. i, *De Sacram, in genere*) septem Novae Legis Sacramenta sint omnia a Iesu Christo Domino Nostro instituta et Ecclesiae nulla competat potestas in «¹ substantiam Sacramentorum », id est in ea quae, testibus divinae revelationis fontibus, ipse Christus Dominus in signo sacramentali servanda statuit.

2. Quod autem ad Sacramentum Ordinis de quo agimus spectat, factum est ut, non obstante eius unitate et identitate, quam nemo unquam e catholicis in dubium revocare potuit, tamen, aetatis progressu, pro temporum et locorum diversitate, illi conficiendo ritus varii adiicerentur; quod profecto ratio fuit cur theologi inquirere coeperint, quinam, ex illis in ipsius Sacramenti Ordinis collatione pertineant ad essentiam, quinam non pertineant: itemque causam praebuit dubiis et anxietatibus in casibus particularibus, ac propterea iterum iterumque ab Apostolica Sede humiliter expostulatum fuit, ut tandem quid in Sacrorum Ordinum collatione ad validitatem requiratur, suprema Ecclesiae auctoritate decerneretur.

¹ *Acta Ap. Sedis*, 40 (1948) 5-7.

3. Constat autem inter omnes Sacramenta Novae Legis, utpote signa sensibilia atque gratiae invisibilis efficientia, debere gratiam et significare quam efficiunt et efficere quam significant. Iamvero effectus, qui Sacra Diaconatus, Presbyteratus et Episcopatus Ordinatione produci ideoque significari debent, potestas scilicet et gratia, in omnibus Ecclesiae universalis diversorum temporum et regionum ritibus sufficienter significati inveniuntur manuum impositione et verbis eam determinantibus. Insuper nemo est qui ignoret Ecclesiam Romanam semper validas habuisse Ordinationes graeco ritu collatas absque instrumentorum traditione, ita ut in ipso Concilio Florentino, in quo Graecorum cum Ecclesia Romana unio peracta est, minime Graecis impositum sit, ut ritum Ordinationis mutarent vel illi instrumentorum traditionem insererent: immo voluit Ecclesia ut in ipsa Urbe Graeci secundum proprium ritum ordinarentur. Quibus colligitur, etiam secundum mentem ipsius Concilii Florentini, traditionem instrumentorum non ex ipsius Domini Nostri Iesu Christi voluntate ad substantiam et ad validitatem huius Sacramenti requiri. Quod si ex Ecclesiae voluntate et praescripto eadem aliquando fuerit necessaria ad valorem quoque, omnes norunt Ecclesiam quod statuit etiam mutare et abrogare valere.

4. Quae cum ita sint, divino lumine invocato, suprema Nostra Apostolica Auctoritate et certa scientia declaramus et, quatenus opus sit, decernimus et disponimus: Sacrorum Ordinum Diaconatus, Presbyteratus et Episcopatus materiam eamque unam esse manuum impositionem; formam vero itemque unam esse verba applicationem huius materiae determinantia, quibus univoce significantur effectus sacramentales, - scilicet potestas Ordinis et gratia Spiritus Sancti, — quaeque ab Ecclesia qua talia accipiuntur et usurpantur. Hinc consequitur ut declaremus, sicut revera ad omnem controversiam auferendam et ad conscientiarum anxietatibus viam praecludendam, Apostolica Nostra Auctoritate declaramus, et, si unquam aliter legitime dispositum fuerit, statuimus instrumentorum traditionem saltem in posterum non esse necessariam ad Sacrorum Diaconatus, Presbyteratus et Episcopatus Ordinum validitatem.

5. De materia autem et forma in uniuscuiusque Ordinis collatione, eadem suprema Nostra Apostolica Auctoritate, quae sequuntur decernimus et constituimus: In Ordinatione Diaconali materia est Episcopi manus impositio quae in ritu istius Ordinationis una occurrit. Forma autem constat verbis « Praefationis » quorum haec sunt essentialia ideoque ad valorem requisita: « *Emitte in eum, quaesumus, Domine, Spiritum Sanctum, quo in opus ministerii tui fideliter exsequendi septiformis gratiae tuae munere roboretur* ». In Ordinatione Presbyterali materia est Episcopi prima manuum impositio quae silentio fit, non autem eiusdem

impositionis per manus dexteræ extensionem continuatio, nec ultima cui coniunguntur verba: « Accipe Spiritum Sanctum: quorum remiseris peccata, etc. ». Forma autem constat verbis « Praefationis » quorum haec sunt essentialia ideoque ad valorem requisita: « *Da, quaesumus, omnipotens Pater, in hunc famulum tuum Presbyterii dignitatem, innova in visceribus eius spiritum sanctitatis, ut acceptum a Te, Deus, secundi meriti munus obtineat censuramque morum exemplo suae conversationis insinuet* ». Denique in Ordinatione seu Consecratione Episcopali materia est manuum impositio quae ab Episcopo consecratore fit. Forma autem constat verbis « Praefationis », quorum haec sunt essentialia ideoque ad valorem requisita: « *Comple in Sacerdote tuo ministerii tui summam, et ornamentis totius glorificationis instructum coelestis unguenti rore sanctifica* ». Omnia autem haec fiant sicut per Apostolicam Nostram Constitutionem « Episcopalis Consecrationis » diei trigesimi novembris anni MCMXLiv statutum est.

6. Ne vero dubitandi praebeatur occasio, praecipimus ut impositio manuum in quolibet Ordine conferendo caput Ordinandi physice tangendo fiat, quamvis etiam tactus moralis ad Sacramentum valide conficiendum sufficiat.

'Pandem quae supra de materia et forma declaravimus ac statuimus, nequaquam ita intelligere fas sit ut vel paulum negligere vel praetermittere liceat ceteros « Pontificalis Romani » ritus constitutos; quin immo iubemus ut omnia data praescripta ipsius « Pontificalis Romani » sancte serventur et perficiantur.

Huius Nostrae Constitutionis dispositiones vim retroactivam non habent; quod si dubium aliquod contingat, illud huic Apostolicae Sedi erit subiiciendum.

Haec edicimus, declaramus et decernimus, quibuslibet non obstantibus, etiam speciali mentione dignis, proindeque volumus et iubemus ut eadem in « Pontificali Romano » quadam ratione evidentia fiant. Nulli igitur homini liceat hanc Constitutionem a Nobis latam infringere vel eidem temerario ausu contraire.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die trigesimo novembris, in festo S. Andreae Apostoli, anno millesimo nongentesimo quadragésimo septimo, Pontificatus Nostri nono.

PIUS PP. XII

Commentarium. – Nova haec magni ponderis Constitutio— ut recte ait P. Franciscus Hürth, S. I., in suo Commentario nuper edito (*Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 37 fr94[^]] 1-56) quo nos affatim usi sumus —

tribus constat partibus, quarum prima *praeparatoria* (nn. 1, 2, 3) secunda *dispositiva* (nn. 4, 5) tertia *coniplementaris* (n. 6).

I. In prima parte introductoria ante omnia in mentem revocantur quaedam veritates dogmaticae: 1) Auctorem omnium sacramentorum, et ideo sacramenti ordinis, esse D. N. Iesum Christum; 2) Sacramentum ordinis esse sacramentum quo traditur potestas et gratia ad sacra munia obeunda; 3) Ordinem esse unum sacramentum pro universali Ecclesia; 4) Ecclesiam ipsi non suffecisse, nec sufficere potuisse aliud sacramentum, neque Ecclesiae ullam competere potestatem in substantiam sacramentorum, in ea scilicet «quae ipse Christus D. in signo sacramentali servanda statuit».

Consideratur deinde factum historicum, quod nempe sacramentum ordinis decursu temporum variationibus obnoxium fuit; unde evenit ut inquire-» rent theologi de his variis ritibus, quinam ad eius essentiam pertinerent, quinam minus, quin tamen unquam dubitatum fuerit de valore ordinationis, si integer ritus Pontificalis Romani ad amussim servatus fuerit, dubio tantum manente de ritibus singularibus seorsim sumptis; cui et anxietatibus inde surgentibus dissipandis nova haec prodivit Apostolica Constitutio.

Ponit Constitutio generale principium: Sacramenta N. L., utpote signa sensibilia atque efficientia gratiae invisibilis, gratiam significare debere quam efficiunt et efficere quam significant; quod principium applicans ad sacramentum ordinis, declarat huius sacramenti effectum sufficienter, clare et univoce per manus Episcopi impositionem perque verba eam ulterius determinantia significari; indeque deducit: ex natura et essentia sacramenti, utpote signi gratiae et potestatis tribuendae, non amplius exigi posse tamquam complementum significationis exprimendae.

Huic interno pro sufficientia significationis argumento Constitutio externum adiicit, petatum ex auctoritate Ecclesiae, agnoscentis modum ordinationis iuxta ritum Graecorum sola manuum impositione sine instrumentorum traditione factum. Obiici quidem possit Concilii Florentini decretum pro Armenis (Denz.-Bann., 701), sed de eius recta et genuina interpretatione Constitutio nihil statuendo, intendit solummodo praecavere et remove difficultatem ab eo expectandam contra non necessariam traditionem instrumentorum ad ordinationis valorem. Sensus porro et auctoritas decreti pro Armenis manent controversa eiusque interpretatio libera, dummodo non negetur ipsum esse decretum Conciliare nec affirmetur latum fuisse pro *universa* Ecclesia atque statuisset traditionem instrumentorum adhibendam *ubique* tamquam materiam; revera enim huiusmodi traditio etiam secundum ipsum Florentinum Concilium « non ex ipsius D. N. I. Christi voluntate ad substantiam et ad validitatem huius sacramenti requiritur ».

Praeterea sunt declaranda haec Constitutionis verba « Quod si ex Ecclesiae voluntate et praescripto eadem [instrumentorum traditio] aliquando fuerit necessaria ad valorem quoque etc. ». Non asserit Constitutio id revera accidisse aut accidere potuisse, sed hypothetice pandit quid valeret, si Ecclesia id posset facere ac fecisset: aliis verbis, declarat Ecclesiam quod sua auctoritate circa ritum sacramentalem, etiam ut ad valorem necessarium, statuerit, mutare et abrogare valere. Ita Constitutio quin se misceat theologorum con-

troverſiis de Eccleſiae in id potestate contra dubia et anxietates, claram certamque praebet indicandi et agendi normam.

II. Constitutionis altera pars dispositiva de iis decernit quae ad trium ſacrorum diaconatus, presbyteratus et episcopatus ordinum valorem requiruntur vel non; idque primum collective, dein ſingillatim eos considerando. In re tanti momenti, ut eſt valor ſacramentorum, provocat Summus Pontifex ad ſupremam ſuam auctoritatem, adhibens tria verba « declaramus, decernimus, disponimus », quae ſignificant actus positivos, ſed diverſae naturae. Declaratio ſiquidem ſolummodo denuntiat et ſignificat id quod antecederet et independenter ab ipſa declaratione *non eſt*; decretum et dispositio efficiunt quod *non eſt*, cique tribuunt eſſe (et reſpective adimunt ei eſſe quod forte habeat). Hos declarativos ſeu dispositivos actus Pontifex ponere intendit « quatenus opus ſit », ad hoc ſcilicet ut obtineantur effectus quos vult producere; vanum enim eſt diſponere de obtinendis effectibus qui iam exiſtant.

Haec autem ſunt obiecta declarationis ſeu dispositionis Pontificiae:

1) neceſſitas et ſufficientia unius manuum impositionis, tamquam materiae, ad validam in diaconum, presbyterum, Episcopum ordinationem; quin tamen ex Constitutione ſciri poſſit num haec materia originem habeat immediate a Christo an ab Apoſtoliſ in executionem divini mandati;

2) neceſſitas et ſufficientia verborum, tamquam formae, quibus univoce ſignificatur effectus ſacramenti; idque inter varias verborum formulas in ritu collationis horum ordinum occurrentes, quae ſacramentalem effectum (= gratiam et potestatem) ſufficienter ſignificant. Controverſiam de verbis quibus revera conſtituitur forma ſacramentalis Constitutio dirimit pro tempore futuro, edicens: ex variis verbis per ſe aptis ad formam conſtituendam, eam ſolummodo conſtituunt « quae ab Eccleſia qua talia accipiuntur et uſurpantur ». Christus D. *ſenſum* formae accurate determinavit, non vero eodem modo pro omnibus ſacramentis *verba* formae quae ſenſum exprimerent, id relinquens perficiendum Eccleſiae ſeu Romano Pontifici, penes quem igitur — eſſe debet et eſt de huius rectae expressionis indicium.

Duabus allatis declarationibus et, in quantum opus ſit, diſpositionibus positivis alia adiicienda eſt negativa, quam praecedentes implicant, ſcilicet:

3) Nulla eſt neceſſitas, pro valore ordinationis, tradendi instrumenta ordinis. Hucusque ſtandum erat doctrinae et praxi Pontificalis R. *De ordinibus conferendis*, introductione: « Moneat [Pontifex] ordinandos quod instrumenta, in quorum traditione character imprimitur, tangant ». Suprema autem C. S. Officii in caſibus peculiaribus, in quibus omittebatur vel perperam fiebat ritus traditionis, decernere ſolebat: « reordinetur ad cautelam ex integro ſub conditione ». In tempus vero futurum nulla instrumentorum traditio ad trium ſacrorum ordinum eſſentiam et valorem requiretur; quoad tempus praeteritum, quaestio aperta manet.

Conſideratione collectivae trium ordinum expleta, in Constitutione ſuccurrit conſideratio ſingularis: quid requiretur ad uniuscuiusque ordinis eſſentiam et valorem; et haec per partes ſic tractatur:

1) Diaconatus *materia* ad valorem eſt manus Episcopi impositio, et

quidem una, quae in ritu ordinationis occurrit. Evangeliorum libri traditio ad essentiam non requiritur.

De *forma* essentiali sat magna inter auctores sententiarum diversitas hucusque viguit. Quidam putarunt formam esse verba praefationis cui concomitetur manus impositio: « Accipe Spiritum Sanctum ad robur etc. »; quam Episcopus profert manum dexteram solus ponens super caput cuilibet ordinando. Alii consuerunt esse verba (impositionem manuum antecedentia vel subsequenda): « Super hunc quoque famulum etc. », aut verba: « Emitte in eum... munere roboietur », non quidem privative, sed cumulative vel disjunctive sumpta. Xunc vero et deinceps forma unice necessaria in ordinatione diaconali erunt verba praefationis: « Emitte in eum... munere roboretur », quae manus impositionem immediate subsequenda, ab Episcopo dicuntur manum dexteram extensam tenente.

2) De materia et forma ordinationis presbyteralis hactenus maxima inter auctores fuit sentiendi et loquendi difformitas.

Quidam autummarunt *materiam* unicam esse manuum impositionem; quam tamen diversimode acceperunt, scilicet: iuxta quosdam solummodo primam quae silentio fit; iuxta alios primam, accedente eius continuatione per manus dexteræ super ordinandos impositione; tandem iuxta paucos — principio innixos quod potestas sacerdotis non est in indivisibili — etiam tertia impositio necessaria est, quae nempe in fine Missae fit ad verba: « Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris etc. ». Non pauci melioris notae auctores, praeter manuum impositionem, ad essentiam requiri putarunt instrumentorum traditionem. Pauci asseruerunt hanc instrumentorum traditionem esse materiam sufficientem et unice necessariam.

Circa *formam* presbyteratus (seu circa verba applicationem materiae determinantia) par fuit theologorum discrepantia. Omnes certe excluserunt verba ad ultimam manuum impositionem in fine Missae. At quoad verba quibus prima et altera manuum impositio plenam accipiant significationem, ideoque formam sacramentalem constituent, non unius fuerunt sententiae. Quidam putarunt sufficere invitationem: » Oremus, fratres carissimi etc. »; alii hanc iungendam dixerunt subsequenti orationi: « Exaudi nos etc. », quasi formae proprie sacramentali, alii formam quaerendam censuerunt in praefatione consecratoria, peculiariter in verbis: « Da, quaesumus, omnipotens Pater etc. ».

Multiplicem eiusmodi incertitudinem e inedio sustulit nova Constitutio decernens:

ordinationis presbyteralis *materiam*, eamque unicam, esse primam manus Episcopi impositionem silentio factam, non eius continuationem per manus impositionem super ordinandos, neque ultimam in fine Missae; quin tamen Constitutio sententiam aliquam protulerit de divisibilitate aut indivisibilitate potestatis sacerdotalis;

ordinationis presbyteralis *formam* esse (iuxta antiquam legem liturgicam) praefationis verba, non quidem eo sensu ut omnia et singula sint ad essentiam, sed ut haec solummodo: Da, quaesumus, omnipotens Pater..., conversationis insinuet », utpote quibus univoce efferatur potestas ordinis et respondens gratia Spiritus Sancti.

Pontificia dispositio ansam praebere potest huic difficultati: cum in ritu collationis forma non parum distet a materia, qua ratione inter utramque necessaria servatur unio? Cui respondetur principio: unionem inter materiam et formam aliquam admittere latitudinem et generatim sufficere unionem moralem. In ordinatione ad presbyterium unio huiusmodi obtinetur continuatione unius eiusdemque ritus ordinationis, quid unum morale constituentis: idque eo magis quia praefatio in sua integritate ad hoc est composita ut eluceat quem in finem impositio manuum fiat. Notandum praeterea Constitutionem dicendo: « forma constituitur verbis applicationem materiae *determinantibus* », non: « verbis applicationem materiae *concomitantibus* », negat necessitatem concomitantiae formae ad materiam, dummodo adsit coniunctio et determinatio.

3) De ordinatione seu consecratione in Episcopum, sunt qui eius *materiam* essentialem tenuerint esse impositionem libri Evangeliorum.

Quoad *formam*, aliqui censuerunt esse verba ab Episcopo consecratore (una simul cum Episcopis conconsecratoribus) prolata dum manus imponunt, scilicet: « Accipe Spiritum Sanctum etc. Alii praedictorum verborum loco (vel cum iis iunctam) putaverunt esse orationem: « Propitiare, Domine, etc. », quae immediate subjungitur impositioni manuum, habens verba: inclinatio super hunc famulum tuum cornu gratiae sacerdotalis » et: « benedictionis in eum effunde virtutem ». Alii denique, rati praecedentia verba et orationem insufficienter significare specificam ordinationis episcopalis potestatem et gratiam, asseverarunt verba plene sufficientia haberi in praefatione consecratoria, iliaque esse essentialia in quibus « summa seu totalitas ministerii sacerdotalis » necnon « ornamentum *totius* glorificationis » exprimitur.

Quavis dubitatione remota, Constitutio statuit formam ad valorem ordinationis seu consecrationis sola esse verba: « Comple in sacerdote tuo... unguenti rore sanctifica ». De unione huius formae cum sua materia, valent quae supra dicta sunt de ordinatione presbyterali, scilicet unionem fieri per continuitatem totius ritus et per ipsa praefationis verba, quibus explicatur ad quid peracta sint omnia quae eousque sunt facta.

Cum autem, vi Const. Ap. « Episcopalis consecrationis » d. d. 30 novem. 1944, 'n ritu consecrationis, licet unus Episcopus ad eam peragendam sufficiat, tamen plures tamquam conconsecratores omnino sint adhibendi; eapropter sacramentalis materia et forma Episcopatus conferendi etiam ab unoquoque Episcopo conconsecrante tota et totaliter debet adhiberi, et quidem cum intentione conferendi consecrationem eodem modo atque Episcopus consecrator. Reliqua vero ab Episcopis conconsecrantibus iuxta ritum facienda requiruntur tantum ad liceitatem actus consecratorii ab eis ponendi.

III. Tres denique normas in sua parte complementari Constitutio proponit, quarum prima est de *tactu* in impositione manuum peragendo, secunda de *relatione* novae Constitutionis ad ritum Pontificalis Romani, tertia de *vi retroactiva* Constitutionis.

1) Tactus in impositione manuum peragendus debet ne esse physicus, an sufficit moralis? En quaestio: cui Constitutio, quavis incertitudine sublata, authentice ac definitive respondet, praecipiens ut in quolibet ordine confe-

rendo manuum impositio fiat « caput ordinandi physice tangendo, ne dubitandi praebeatur occasio ». Hinc igitur, ad valorem sufficit tactus moralis, idest manuum extensio super caput ordinandi sine corporali contactu; physicus tactus requiritur ad liceitatem ordinationis; et adest etiam si manus Episcopi sint chirothecis obtectae, vel ordinandi caput comam fictitiam habeat.

2) Constitutio, quoad ritum in Pontificali R. exstantem, praecipit ut « nihil innovetur ». Omnes itaque eius ritus, etsi ad essentiam non pertinentes, ut hactenus observari debent, nullo neglecto vel omisso. Quoad ritus non essentielles, quos Pontificale R. « supplendos » sive « iterandos » praecipit, in singulis casibus dubiis recurrendum erit ad Ap. Sedem eiusque responso standum.

3) De vi retroactiva Constitutionis, distinguendum. Vel agitur de *expositionibus doctrinalibus* circa veritates fidei, et tunc ex ipsius natura rei vi retroactiva pollent; vel agitur de *ordinationibus dispositivis* circa ritus exsequendos, et tunc etsi eiusmodi vim possunt habere et ex voluntate legislatoris habent, tamen nova Constitutio explicite declarat suos actus dispositiones eam vim non habere; unde est ut ex eius dispositione dubia de valore ordinum antea collatorum solvi nequeant et ipsius declaratio de recursu ad Ap. Sedem in casibus dubiis faciendo, valet tam pro transacto quam pro venturo tempore.

MOTU PROPRIO

DE FACULTATE AUDIENDI CONFESSIONES SACERDOTIBUS AERIUM ITER ARRIPIENTIBUS CONCEDENDA. ¹

PIUS PP. XII

Animarum studio compulsi, cum huic Apostolicac Sedi nonnulli significaverint locorum Ordinarii opportunum esse praescripta can. 883 C. I. C., circa facultatem audiendi confessiones sacerdotibus maritimum iter arripientibus factam, ad aeria extendere itinera, Nos, plane noscentes huiusmodi itinera impraesentiarum cotidie frequentiora evadere ac volentes ut christifidelibus haud desit commodum quod e laudato Ordinariorum desiderio animarum proveniret sanctificationi, magna cum animi Nostri oblectatione eiusmodi, amplectimur votum ac motu proprio, certa scientia et matura deliberatione, de Apostolicae potestatis plenitudine, statuimus ac decernimus ut quae can. 883 C.I.C. de facultate excipiendi confessiones sanciantur pro sacerdotibus maritimum iter habentibus, valeant atque extendantur, consentaneis quidem clausulis, ad sacerdotes iter aereum facientes.

Quae per Apostolicas has Nostras Litteras decrevimus motu proprio datas, firma ac valida in perpetuum manere praecipimus, contrariis qui-

¹ *Acta Ap. Sedis*, 40 (1948) 17.

buslibet minime obstantibus; ac praeterea iubemus ut ea vigere incipiant simul ac eadem praesentes Nostrae Apostolicae Litterae in Commentario Officiali *Acta Apostolicae Sedis* nuncupato insertae fuerint.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die XVI mensis Decembris anno MCMXXXVII, Pontificatus Nostri nono.

PIUS PP. XII

SUPREMA S. C. SANCTI OFFICII

Responsum e.mo card, hernesto ruffini arch. Panormitano, de admissione VEXILLORUM HAUD BENEDICTORUM IN FUNERIBUS. ¹

N. 37-1947

Roma, 6 marzo 1947.

Emo e Revmo Signor mio Ossmo,

è pervenuto a questa S. S. C. il venerato foglio n. 68 in data dei 27 gennaio u. s., con cui l'Em. V. R. dopo aver informato che l'Episcopato Siculo aveva deciso di « non benedire nessuna bandiera di partito, anche se il partito avesse un programma cristiano », domandava istruzioni circa l'ammissione di bandiere non benedette nei cortei funebri, nella parte che segue il feretro.

In proposito mi reco premura di significare all'E. V. che gli Emi e Revmi [Consultori] di questa S. S. C., nella Riunione Plenaria dei 5 marzo, hanno innanzi tutto rilevato la saggezza e l'opportunità della decisione, presa da codesti Ordinari, di non permettere che siano benedette bandiere di qualsiasi partito politico, e quindi di proibire che siano introdotte in chiesa.

Per quel che riguarda poi l'istruzione richiesta, gli Emi Padri, mentre hanno confermato quanto è stato giustamente stabilito da codesti Eccmi Ordinari, e cioè che « nella parte che precede il feretro non debbano esscre ammesse bandiere non benedette », ritengono non potersi dare una norma generale e obbligatoria riguardo alia parte del corteo che si forma spontaneamente con l'agglomerarsi del popolo dietro il feretro, tanto più che difficilmente si possono controllare e ordinare enti o persone in questa parte privata del corteo.

La cosa potrà esscre quindi regolata dagli Ordinari secondo quanto sembrerà loro più opportuno e possibile, attese le circostanze locali. È évidente pero che, se pure le Autorità religiose riterranno non potersi impedire la presenza di vessilli di partito tra la moltitudine che segue il feretro, deve restare sempre fermo che, quando il corteo ed il feretro stesso entreranno in chiesa, le insegne in questione dovranno esscre escluse.

Profitto delle circostanze per baciarLe umilmente le Mani e professarmi con sensi di profonda venerazione,

dell'Em. V. Revma

um.mo obb.mo dev.mo servo vero

F. Card. Marchetti Selvaggiani, *Segretario*.

¹ Foglio eccl. Palermitano, 32 (1947) 1.

first incensation of the altar, as well as at the second, verses 2-4 of Psalm 140 are recited, (iii) *Kyrie, eleison*, is said at the middle of the altar in solemn Mass, (iv) The rubrics about bowing are more definite in our present Missal, and the tendency is to make bows deeper in comparison with the directions of 1577. (v) The form, « Jube, *domne*, benedicere » is given even for low Mass, (vi) There are, of course, only eleven Prefaces as against fifteen to-day; and of the eleven but seven are given in the ferial tone, there is no ferial tone Preface of the Nativity, Epiphany, Ascension, or B. V. M. (vii) *Haec quotiescumque*, at the Elevation, is said while the priest elevates the Sacred Host, (viii) The bow of the head at *Per Christum*, etc. at the end of the Memento of the Dead — a bow which is anomalous — is not indicated in the Canon, but is in the rubrics of the *Ritus servandus*, (ix) The insertion of names in the Memento of the dead is indicated — more correctly — after *pacts*, where « N. » is printed.

In the *Commune Sanctorum* there is no Common of feasts of our Lady. In the first series of Votive Masses, the Masses of St. Joseph and of All the Apostles are missing; in the second series the Masses for the Propagation of the Faith, to ask the Grace of the Holy Spirit, for travellers, and to seek the grace of a happy death, are lacking.

There are the same number of Occasional Prayers as in our present Missal (35), but numbers 15 (in time of earthquake), 20 (for the celebrant), 23 (for penitents), and 27 (for humility) do not appear. On the other hand there is a second set of prayers for time of war (the Secret only of which is the same as that of the votive Mass in time of war), a set for travellers, and one *pro tribulatione peccatorum* (which are the same as the prayers in our votive Mass « pro quacumque necessitate »); and the prayers for the sick are repeated from the votive Mass.

There are quite a number of good engravings (initialled « P. B. ALV) one at the head of each of the greater feasts of the year. At the end of the volume is a table of contents (in analytical form), an alphabetical index of the Introits of the Missal — a very useful index, not found in the modern Missal — an analytical table of the Occasional Prayers, and one of the Masses of both the *Proprium de Tempore* and the *Proprium Sanctorum*.

J. O'Connell -

IUS ET PRAXIS

ACTA SANCTAE SEDIS

SUPREMA S. C. SANCTI OFFICII

INDULTA DE MISSAE CELEBRATIONE HORIS POSTMERIDIANIS ET IEIUNIO
EUCHARISTICO GALLIAE DIOECESIBUS CONCESSA INSTANTE EM.MO AC REV.MO
EMMANUELE CARD. SUIARD, ARCHIEPISCOPO PARISIENSI. ¹

I

Ex Aed. S. Officii, d. 28 oct. 1947.

Em.nie ac Rev.me Domine,

Summus Pontifex, Qui magnopere cupit ferre Episcopis et Sacerdotibus Galliae auxilium, quo facilius ipsi valeant adducere christifideles ad frequentem Ss.mae Eucharistiae sumptionem et ad adsistentiam Sacrosancto Missae Sacrificio, preces, quas Eminentia Tua Reverendissima, mense septembri mox elapso, nomine ceterorum Galliae Episcoporum, Eidem obtulit ad obtinendam mitigationem legis servandi ieiunium eucharisticum et facultatem permittendi Missae celebrationem, in quibusdam adiunctis, horis vespertinis, fere ex integro excepit, ut videre est in adnexis rescriptis.

Sed Sanctitas Sua non consuit permittere, per rescriptum generale, sumptionem potus ante Missam vel S. Communionem, quae ante horam nonam celebretur seu recipiatur, nisi in casu longi itineris (*//?/ ki-lomètre et demi*) vel operosi laboris (*travail lourd*).

Neque censuit eadem Sanctitas Sua concedere peculiare facultates Episcopis Gallicis in commodum quarumdam christifidelium classium, quia eadem apte definiri nequeunt et ceteri christifideles impellerentur ad similes favores expetendos, et ita proxime dilaberetur veneranda et pietati utillima lex servandi ieiunium eucharisticum.

Ceterum bono spirituali horum christifidelium satis provisum videtur per concessionem supra memoratas, quae quam amplissima sunt, cum per modum potus ipsi sumere valeant etiam aliquid satis enutrens (œuf battu, chocolat, cacao, lait, etc.).

¹ *La Semaine religieuse de Paris*, 15 nov. 1947, pp. 1410-1414.

Anno autem concessionis exeunte, Eminentia Tua, cum ceteris Galliae Episcopis conlatis consiliis, ad hanc Supremam Congregationem praescriptas relationes mittet, et praesertim eandem edocebit quid fideles sentiant de hac immutatione legis servandi ieiunium eucharisticum, quacnam utilitates ex praedicta concessione captae sint, et, quod Deus avertat, quaenam incommoda ex eadem orta sint.

Hac occasione libentissime utor ut Manus Tuas humillime deosculer ac sensus altissimae venerationis meae Tibi pandam meque profitear.

PP F. Card. Marchetti-Selvaggiani, *Secr.*

A. Ottaviani, *Adessor.*

II

Beatissime Pater,

Emmanuel Caelestinus Card. Suhard, Archiepiscopus Parisiensis, ad pedes Sanctitatis Vestrae humillime provolutus, attendens ad adiuncta prorsus extraordinaria, in quibus Galli his temporibus versantur, et praesertim ad tenuem plurium valetudinem, quae magis magisque, in dies ingravescente annona, debilitatur, necnon ad penuriam cleri, imparis ad consulendum curae animarum, nomine ceterorum Galliae Episcoporum, enixe postulat a Sanctitate Vestra ut, praescriptum canonum 808 et 858 § 1, derogans, facultatem faciat sacerdotibus Missam celebrandi et christifidelibus S. Communionem recipiendi in Gallia, etiamsi aliquid per modum potus antea sumpserint, dummodo a cibo solido et a potu alcoholico a media nocte; a potu autem non alcoholico, per unam horam se abstinuerint.

Ex audientia Ssmi feria V, die 23 octobris 1947. – Ssmus D. N. D. Pius, div. Prov. Papa XII, praehabito voto Emmorum Patrum S. Officii atque audito Cardinali Praefecto S. Congregationis de disciplina Sacramentorum, et attentis adiunctis prorsus extraordinariis, in quibus Gallia his temporibus versatur, praesertim tenui Sacerdotum et christifidelium valetudine, quae ob immanis recentis belli incommoda labefacta est et magis magisque, in dies ingravescente annona, debilitatur, necnon penuria cleri, imparis ad consulendum curae animarum, desiderium plurium christifidelium S. Communionem frequenter recipiendi explere cupiens, praescripto canonum 808 et 858 § 1 pro Gallia derogans, benigne concedere dignatus est Sacerdotibus qui Missam celebrant vel christifidelibus qui S. Communionem recipiunt, in Gallia post horam nonam, veniam sumendi potum non alcoholicum ad unam horam ante Missam vel S. Communionem.

Eadem facultas fit Sacerdotibus qui Missam celebrant vel christifidelibus qui S. Communionem recipiunt ante horam nonam, sed vel ad proximiorum ecclesiam petendam longum iter peragere debuerint

vel ante Missam seu S. Communionem in operoso labore multum temporis consumpserint.

Idque ad annum, quo exeunte Episcopi Ordinarii locorum in Gallia, conlatis consiliis, de usu huius concessionis accurate et copiose ad S. Officium referent.

A. Ottaviani, *Adsector*.

III

Beatissime Pater,

Episcopi Ordinarii locorum in Gallia ad pedes Sanctitatis Vestrae humillime provoluti, oh huius temporis adiuncta prorsus extraordinaria, facultatem implorant, qua permittere valeant, quoties locorum seu personarum circumstantiae id expostulent, Sacerdotibus sibi subditis Missae celebrationem et christifidelibus sumptionem S. Communionis, horis vespertinis, mitigata lege servandi ieiunium eucharisticum.

Ex Audientia Ssmi feria V, die 23 octobris 1947. – Ssmus D. N. D. Pius, Div. Prov. Papa XII, praehabito voto Emmorum Patrum S. Officii atque audito Cardinali Praefecto S. Congregationis de disciplina Sacramentorum, et attentis huius temporis adiunctis prorsus extraordinariis, benigne indulgere dignatus est ut Episcopi Ordinarii locorum in Gallia, onerata eorum conscientia super vera necessitate, Sacerdotibus sibi subditis concedere valeant veniam celebrandi, diebus festis de praecepto tantum, secundam vel tertiam Missam horis vespertinis, quoties ob nimium Sacri Ministerii laborem vel locorum distantiam impossibile ipsis erit Sacrum item vel tertium ante horam tertiam decimam facere, servato ieiunio ante Missae celebrationem per tres horas quoad cibum solidum et per unam horam quoad potum non alcoholico vel medicinam.

Item indulget Summus Pontifex ut Episcopi Ordinarii locorum in Gallia permittere valeant Missae celebrationem, cui, ad satisfaciendum praeceptum de audiendo Sacro, adstet notabilis pars operariorum, qui mane laborare coguntur, vel publicorum officialium, qui propriis muneribus mane detinentur, horis vespertinis diebus festis de praecepto tantum pariter servato ieiunio ante Missae celebrationem per tres horas quoad cibum solidum et per unam horam [quoad] potum vel medicinam, exclusis omnino alcoholicis.

Fidelibus autem, qui praedictis Missis adstent, indulget Summus Pontifex ut S. Communionem recipiant, quoties, confessarii iudicio, praescriptum canonis 867 § 4 cum can. 821 § 1 conlati, absque gravi incommodo, servare nequeant, pariter servato ieiunio ante S. Communionem per tres horas quoad cibum solidum et per unam horam quoad potum vel medicinam, item exclusis alcoholicis.

Idque per annum, si tamdiu expositae specialissimae circumstantiae perduraverint, quo exeunte RR. PP. DD. Episcopi Ordinarii locorum in Gallia de concessis dispensationibus accuratam relationem ad S. Officium mittent.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

A. Ottaviani, *Adsessor*.

Commentarium. – Circa celebrationem Missae horis postmeridianis et legem ieiunii eucharistici S. Sedes iam anno praeterito (*Ephem. lit. IP.*, 61 [1947] 58-62) ampliores facultates concesserat ordinariis locorum Belgii et Galliae; nunc hoc induito alias concessionibus ad annum Galliae elargitur sub peculiaribus conditionibus.

I. Singulis diebus, sacerdotes et fideles, ante Missae celebrationem et S. Communionem, conceditur facultas sumendi potus non alcoholicos iuxta statutas circumstantias:

1) *Singulis diebus*, festivis et ferialibus, indistincte;

2) *Sacerdotes et fideles* sumere possunt «ad unam horam ante Missam vel S. Communionem» potus non alcoholicos scilicet per modum potus ipsi sumere valent etiam aliquod satis enutrens (œuf battu, chocolat, cacao, lac, etc.) »;

3) *Duobus casibus*, a) pro Missae celebratione vel pro fidelibus qui S. Communionem suscepturi sunt *apost* horam nonam», b) pro Missae celebratione vel S. Communionem *ante* horam nonam, ast in casu quo i^o vel sacerdotes et fideles «*ad proximior* ecclesiam petendam *longum iter* peragere» debuerint, 20 vel «ante Missam seu S. Communionem in *operoso labore multum temporis* consumpserint».

Ad *proximior* ecclesiam, dicitur; ergo e. gr. non licet alicui frui induito et deinde ad S. Communionem recipiendam petere oratorium vel ecclesiam longior, cum possit adire oratorium vel ecclesiam proximior; dummodo non adsit rationabilis causa (peregrinatio, celebratio matrimonii, funus...).

Longum iter intelligitur milliarius et dimidium (i>4 km.). Sub nomine *Operosus labor* (travail lourd) communiter designant moralistae labores rusticos et labores onerosos (fabbricanti, falegnami, legnaioli); itemque pro «*multum temporis*» designant duas vel tres horas: quaeque omnia intelligunt relate ad culpam gravem contra legem requietis festivae. Tamen suprarclatae expressiones non ad litteram interpretandae sunt, sed secundum S. Sedis mentem, quae praesenti tempore, sicut ex ipso induito apparet, valde benigna est.

II. In Dominicis et festis de praecepto tantum, Episcopi ordinarii locorum in Gallia permittere possunt Missae celebrationem horis postmeridianis attentis peculiaribus adiunctis legis ieiunii eucharistici:

1) *In Dominicis et festis* de praecepto tantum, ad obsecundandos sacerdotes quoties ob nimium Sacri Ministerii laborem vel locorum distantiam impossibile ipsis erit Sacrum item vel tertium ante horam tertiam decimam facere, et, eodem tempore, ad praebendum fidelibus modum seu occasionem assistendi S. Missae;

2) *Episcopi ordinarii* locorum in Gallia, « onerata eorum conscientia super vera necessitate », possunt permittere ut proprii sacerdotes Sacrum litent horis postmeridianis, diebus de praecepto tantum, *d)* « secundam vel tertiam Missam », sub conditionibus numeratis η. II, 1; unam solum Missam, « cui, ad satisfaciendum praeceptum de audiendo Sacro adstet notabilis pars operariorum; qui mane laborare coguntur, vel publicorum officialium, qui propriis muneribus mane detinentur »;

3) *Jeinium eucharisticum*. *a)* sacerdotes, qui celebrant Missam horis postmeridianis, servant ieiunia « ante Missae celebrationem per tres horas quoad cibum solidum et per unam horam quoad potum non alcoholicum vel medicinam »; *l)* fideles, qui adsistunt Sacro, possunt recipere S. Communionem, « quoties, confessarii iudicio, praescriptum can. 867 § 4 cum can. 821 § i conlati, absque gravi incommodo, servare nequeunt », et insuper observentur quae supra (3 a) circa ieiunium eucharisticum dicta sunt. Indultum datum ad annum a die 23 octobris 1947 valet tantum pro Gallia.

C. B.

PONTIFICIA COMMISSIO

AD CODICIS] CANONES AUTHENTICE INTERPRETANDOS

DE TEMPORIS SUPPUTATIONE I

D. I – An, electo uno temporis supputandi modo, hic, vi Can. 33 § i, in actionibus formaliter diversis, mutari possit.

D. II – An tres Missae celebratae nocte Nativitatis Domini sint actiones formaliter diversae.

R. – Ad I *Affirmative*. – Ad II *Negative*.

Datum Romae, e Civitate Vaticana, die 29 Maii anno 1947.

M. Card. Massimi, *Praeses*.

L. ϕ S.

A. Coussa, Ord. Basil. Alepp. *a Secretis*.

Commentarium. – Agitur de canonis 33 § 1 interpretatione. Horae diei supputandae sunt ex communi loci usu; sed in Officiis privatis, ut in celebratione Missae, quae scilicet sollemnis non sit neve conventualis (lecta vel cantata) aut in privata horarum canonicarum recitatione, i. e. extra chorum, vel in communione recipienda, abstinentia aut ieiunio servandis, liberum cuique est sequi horam loci usuaem aut loci tempus, sive *verum* (nostro in meridiano), sive *medium* (in astronomie fuso), aut *legale* lege definitum; sive *regionale* conventionem, sive aliud *extraordinarium* fictione quadam. Actionum enume-

E - Etudes parues dans des dictionnaires, des ouvrages collectifs etc.

102. *Liturgiewissenschaft, Die Religion in Geschichte und Gegenwart*, III, Tubingue, Mohr, 1929, 2e édit., col. 1689-1691.
103. *Liturgische Betcegun*, 20, *ibid.*, col. 1698-1701.
104. *Messe*, i°, *geschichtlich-liturgisch*, *ibid.*, col. 2135-2140.
105. *Actio, Reallexikon für Antike und Christentum*, Leipzig, Hiersemann, 1, 1, 1941, col. 82-83.

• . .

- io 6. *Von der Schönheit Christi, Pax. Den Akademikern ini Felde dargeboten von der Abtei Maria Laach*, München-Gladbach, 1917.
107. *Das Gebet der Kirche im täglichen Offizium, Die betende Kirche*, Berlin, S. Augustinus Verlag, 1924, 1924, ie édit., pp. 182-206; repris dans *Das christliche Kultmysterium* (voir n° 5) sous le titre: « Der heilige Tag der Kirche ».
108. *Das christliche Opfermysterium, Der Weg der Kirche im heiligen Jahr 1926*, Munich, 1925, pp. 55-75; traduction française de M. G. Peiffer dans *Revue liturgique et monastique*, XII, 1926-7, 3-14.
109. *Die römische Paschaliturgie*, *ibid.*, pp. 97-120.
- t io. *Altchristlicher Kult und Antike* (voir n° 16); *Die Messe als heilige Mysterienhandlung* (voir n° 43); *Zur Idee der liturgischen Festfeier* (voir n° 17). Ces trois articles furent repris dans *Mysterium. Gesammelte Arbeiten Laacher Mönche*, I, Munster en Westf., Aschendorff, 1926.
- ni. *Sankt Benedikt als Pneumatiker, Heilige Ueberlieferung-Festschrift für Abt Ildefons Herwegen, gesanimelt und herausgegeben von Odo Casel*. Munster, Aschendorff, 1938, pp. 96-123.
112. *Ein Blick in die Werkstatt der Liturgie, Lebendige Liturgie, herausgegeben von Pius Parsch*. Vienne-Klosterneuburg, Volksliturgischer Verlag, 1939, pp. 13 ss.
113. *Die ostchristliche Opferfeier als Mysteriengeschehen, Der christliche Osten. Geist und Gestalt*. Ratisbonne, Pustet, 1939, pp. 59-74; traduction néerlandaise dans *Heilige Bronnen* (voir n° 7).
114. *Mönchtum und Pneuma, Morgenländisches Christentum*. Paderborn, Bonifacius-Druckerei, 1940, pp. 228-246; traduction néerlandaise dans *Heilige Bronnen* (voir n° 7).
- n 5. Introduction à Aemhjana Loehr, *Jahr des Herrn*. Ratisbonne, Pustet, 1934, ip édit.; 1935, 2e édit.; 1936, 3e édit.; 1940, 4e édit. (*Das Herrcnjahr*)\ traduction anglaise par une moine bénédictin, New York, Kenedy, 1937; traduction néerlandaise de Dom C. Coebergh, Bruges, Beyaert, 1943. traduction française de J. Décarreau et I. Leroy. Bruges, Beyaert, 1948.

IUS ET PRAXIS

ACTA SANCTAE SEDIS

SUPREMA S. C. SANCTI OFFICII

Monitum I

Cum compertum sit variis in locis, contra Sacrorum Canonum praescripta et sine praevia S. Sedis venia, mixtos conventus acatholicorum cum catholicis habitos fuisse, in quibus de rebus fidei tractatum est, omnibus in memoriam revocatur ad normam canonis 1325 § 3 prohibitum esse, quominus his conventibus intersint, sine praedicta venia, cum laici tum clerici sive saeculares sive religiosi. Multo autem minus catholicis licitum est huiusmodi conventus convocare et instituere. Quapropter Ordinarii urgeant, ut haec praescripta ab omnibus adamussim servantur.

Quae quidem potiore iure observanda sunt, cum agitur de conventibus, quos « oecumenicos » vocant, quibus catholici, sive laici sive clerici, sine S. Sedis praevio consensu, nullo modo interesse possunt.

Cum vero, tum in praedictis conventibus tum extra ipsos, etiam actus mixti cultus haud raro positi fuerint, denuo omnes monentur quamlibet in sacris communicationem ad normam canonum 1258 et 731 § 2 omnino prohibitam esse.

Datum Romae, ex Aedibus S. Officii, die 5 iunii 1948.

Petrus VIGORITA, *Notarius*.

Commentarium. Ante omnia animadvertendum est Monitum non agere de conventibus mixtis quae tractent de rebus scientificis, socialibus, moralibus, oeconomicis et similibus, sed de religiosis tantum agere in quibus nempe de rebus fidei tractetur. Huiusmodi mixtos conventus acatholicorum cum catholicis revera saepius habitos fuisse, notorium est. Monitum autem id factum esse non reprobatur; reprobatur tantum factum esse contra sacrorum canonum praescriptum et sine praevia S. Sedis venia ». Praescriptum autem canonum est praecise ut venia S. Sedis petatur. Exempli gratia canon 1325, § 3, ait: « Caveant catholici ne disputationes vel collationes, publicas praesertim, cum acatholicis habeant sine venia S. Sedis, aut, si casus urgeat, loci Ordinarii ». Super huius autem canonis textu notandum est: 1) veniam S. Sedis aut, in casibus urgentibus et cum periculo in mora, loci Ordinarii, requiri tam

¹ *Acta Ap. Sedis*, 40 (1948) 257.

pro conventibus publicis, quam pro non publicis; 2) etsi canon non loquitur de venia *praevia*, sed de simplici venia, praeviam tamen requiri; et deducitur ex rei natura, ex fine legis et ex praesenti Monito, in quo legitur *praevia*.

Alia duo praeterea in Monito sunt notanda: *a)* prohibitionem interessendi huiusmodi mixtis conventibus factam esse omnibus catholicis indiscriminatum: « prohibitum esse quominus... intersint cum laici tum clerici, sive saeculares sive religiosi »; *h)* huic prohibitioni aliam esse additam, convocandi scilicet et instituendi huiusmodi conventus: « Multo autem minus catholicis licitum est huiusmodi conventus convocare et instituere »; hanc autem prohibitionem implicitam esse in supra citato canone, intelligi ex commate « multo minus ». Haec si prae oculis habeantur facile intelligetur cur Monitum locorum Ordinarios tam valide obtestetur haec praescripta urgere « ut ab omnibus adamussim observentur ».

Monitum loquitur et agit quoque de quadam specie conventuum, quos « oecumenicos » vocat. His ultimis decenniis eos coactos esse novimus, praesertim a sectis protestantium ad suarum ecclesiarum unionem fovendam, et ad eundem finem institutum fuisse « Concilium oecumenicum » seu synodum quamdam permanentem. Quamvis huiusmodi conventus ab acatholicis instituantur et convocentur, non tamen ab eis excluduntur catholici. Iamvero, in hoc peculiari casu semper, imo « potiori iure » et verbis strictioribus, Ecclesia asserit prohibitionem, quominus isti conventus a catholicis celebrentur: « catholici, sive laici sive clerici, sine S. Sedis praevio consensu, nullo modo (ipsis) intéressé possunt ». Hoc autem vetitum valet per se, quicunque sit titulus et modus intentae participationis. Ecclesia catholica iure divino prohibetur quominus ipsis intersit, si eius praesentia sit habenda tamquam « unius inter plures alios paris iuris »; at inde non prohibentur catholici si, praevio legitimo consensu, intersint tamquam privati et veluti speculandi gratia. Quibusnam vero principiis hac in re Ecclesia regatur, ut pluribus habetur locis, sic S. S. C. S. Officii manifestavit occasione Lausannensis conventus « oecumenici », habiti diebus 5-21 augusti 1927. Ad quaesitum: « An liceat catholicis intéressé vel favere acatholicorum conventibus, coetibus, conditionibus, aut societatibus quae eo spectant ut omnes christianum nomen utcumque sibi vindicantes, uno religionis foedere consociantur », S. S. C. respondit: « Negative, atque standum omnino decreto ab ipsa hac S. S. C. die 1 iulii 1919 edito *De participatione catholicorum societati* ad procurandam christianitatis unitatem ».

Monitum insuper speciem quamdam mixti cultus clare et explicitè reprobatur, ut scilicet catholici vel partem habeant in cultu acatholico vel acatholicos admittant cultui catholico; idque nixum canone 1258, § 2, dicente: « Haud licitum est fidelibus quovis modo active assistere seu partem habere in sacris acatholicorum ». Et sicut prohibita est omnis activa assistentia cultui acatholico, ita vetita est communicatio acatholicorum in cultu catholico. Eadem prohibitionis ratio habetur sive quoad cultum publicum sive quoad non publicum; non raro enim occurrit periculum interconfessionalismi vel falsi iudicii de nostrae religionis unitate.

Praeterquam ad canonem 1258, § 2, tamquam ad normam cui standum est, Monitum provocat etiam ad canonem 731, § 2, sic habentem: « Vetitum

est sacramenta Ecclesiae ministrare haereticis aut schismaticis, etiam bona fide errantibus eaque petentibus, nisi prius, erroribus reiectis, Ecclesiae reconciliati fuerint ». De hoc peculiari modo illicitae communicationis catholicorum cum acatholicis locuta est etiam fusius S. S. C. S. Officii in Rescripto d. d. 29 octobris 1941 ad Rev. Dr. P. Werhun, Visit. Apost. pro Ucrainis in Germania degentibus (cfr. // *Monitore Ecclesiastico* 1942, pp. 114-115). In hoc Rescripto, ad 1, notanda sunt sequentia verba, quae cum supra relatis conveniunt et Ecclesiae praecipuam sollicitudinem confirmant: « Semper autem curandum est ut scandalum et vel suspicio interconfessionalismi evitentur ».

A. P.

S. C. DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

Datur facultas Sacrum iterandi diebus ferialibus ¹

Beatissime Pater,

Parisiensis Ordinarius ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus, humiliter facultatem postulat permittendi suis sacerdotibus ut Sacrum, diebus ferialibus, iterare valeant occasione matrimoniorum vel funerum, ob cleri penuriam.

Et Deus...

L. ☐ S.   æ Emmanuel Card. Suhard, *Archiep. Parisiensis*.

N. Prot. 622-48

Ex audientia diei 8 martii 1948. – Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa XII relatione facta ab infrascripto Cardinali huius Sacrae Congregationis de disciplina Sacramentorum Pro-Praefecto, attentis expositis, benigne indulgere dignatus est Ordinario Parisien, gratiam iuxta preces, dummodo nullus alius sacerdos liber praesto sit pro celebratione alterius Missae, vetita celebranti pro secunda Missa eleemosinae perceptione. Ceteris servatis de iure servandis. Contrariis quibuslibet minime obstantibus. Praesentibus valituris ad biennium.

B. Card. Aloisi Masella, *Pro-Praefectus*.

L. ☐ S.

F. Bracci, *Secretarius*.

SACRA RITUUM CONGREGATIO

I

De CONCESSIONE ANTIMENSII MISSIONARIIS LATINIS ²

Quot et quales difficultates missionales sacerdotes experiantur in sui officii muneribus adimplendis, praesertim vero in celebratione sacrosancti sacrificii Missae, omnibus compertum est. Ut autem hisce

¹ Textus gallicus exaratus est in: *La Semaine relig. de Paris*, 95 (1948) 495.

² Ex *Ephemerides Juris Canonici*, 3 (1947) 250.

-\dnotatio. - Praescriptiones circa vexilla et eorum benedictionem continentur in pluribus decretis Apostolicae Sedis, superiore anno in *Ephcni. Ht.* IP, 61 (1947) 57-58, expositis. Ex quibus apparet Ecclesiam aliquando disciplinam mitigasse vel rursus circumscripsisse, attentis temporum conditionibus. Praesenti responso prohibetur quominus vexilla non benedicta *praecedant* feretrum, sed relinquitur Ordinariorum iudicio, attentis temporis et loci circumstantiis, permittere ut eadem vexilla non benedicta *sequantur* feretrum, dummodo numquam in ecclesiam introducantur.

S. C. DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

EXPLANATIONES SUPER DECRETO SPIRITUS SANCTI MUNERA » 1

N. 1286-47

Roma, 6 marzo 1947.

Emo e Revmo Signor mio Ossmo,

in riscontro a venerata lettera di V. Em. Revma dei 13 dello scorso febbraio, mi reco ad onore di comunicarLe quanto segue in risposta ai due dubbi segnalati a questo S. Dicastero relativi al recente Decreto « Spiritus Sancti munera » sulla Cresima.

Il primo dubbio verte sull'interpretazione da darsi alla condizione per la valida e lecita amministrazione della Cresima contenuta sotto il n. 2 p. 1 del citato Decreto, così formulata: « *Dummodo hi fideles* (cioè i cresimandi) *ex oravi morbo in vero mortis periculo sint constituti ex quo decessuri praevideantur* ».

E precisamente l'Em. v. chiede perché nel Decreto si dica « in vero mortis periculo » e non, come parrebbe bastevole, « in mortis periculo »; di più domanda, quando si raggiunga il minimo necessario perché si verifichi l'altro comma: « *ex quo decessuri praevideantur* ».

A tale riguardo si può osservare che le parole del primo inciso dovranno valutarsi con criterio morale: e cioè o quando il medico abbia giudicato che l'infermo si trovi in vero pericolo di morte; o quando, anche in assenza del medico, il sacerdote cresimante nella sua prudenza ed esperienza, considerate tutte le circostanze, della gravità e durata della malattia, dell'età, delle condizioni generali dell'infermo..., si sia convinto che effettivamente questo si trovi non in un dubbio o anche solo probabile, ma in un certo e reale pericolo di vita. Le altre parole « *ex quo decessuri praevideantur* » praticamente dovranno considerarsi come equivalenti a quelle usate dal Codice di D. C. in analoghe circostanze: « *urgente mortis periculo* » (cc. 1043-1044-1046). Si potrà all'uopo utilmente consultare quanto riferisce l'Eino Card. Gasparri nel *Tract. can. de matrimonio* (ed. nova ad mentem Codicis, vol. I, n. 393) e altri autori che hanno commentato i canoni citati.

Quanto al secondo dubbio, sembra che il conferimento della Cresima in codesta città di Palermo, attesa la coesistenza in sito della Em. V. e di altri due Eccmi Vescovi, debba essere fatto, nella generalità dei casi, da un Vescovo.

1 *Foglio eccl. Palernutar.o*, 32 (1947) -

La valutazione peraltro del *legittimo impedimento*, che dispensa il Vescovo residenziale dal conferirla personalmente, è lasciata al Suo prudente arbitrio, non essendo possibile determinare a priori detti impedimenti, che possono essere della più varia natura. E lo stesso va detto del *grave incomodo* che dispensa il Vescovo Ausiliare e Titolare.

Per l'amministrazione della Cresima fuori di codesta città, si pensa che ciò costituisca un impedimento permanente legittimo per l'Em. V., come pure un grave incomodo per codesti due Eccmi Vescovi, a meno che sia l'Em. V. che detti Eccmi già si trovassero casualmente in sito dove giace l'infermo, o a portata di mano del medesimo.

Nella speranza d'aver soddisfatto alla richiesta di V. Em. Le bacio umilissimamente le Mani, mentre con sensi di profondissimo ossequio godo professarmi

um.mo dev.mo obb.mo servo vero
di V. Em. Revfna, D. Card. Jorio, *Prefetto*.

F. Bracci, *Segretario*.

SACRA CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE

DECRETUM

DE CONFIRMATIONE ADMINISTRANDA IIS, QUI [EX GRAVI MORBO] IN PERICULO
MORTIS SUNT CONSTITUTI. 1

Post latum a Sacra Congregatione de Disciplina Sacramentorum decretum «Spiritus Sancti munera» diei XIV Septembris an. 1946 (cf. *Acta Apostolicae Sedis*, vol. XXXVIII, 1946, p. 349) ad Sacrum hoc Consilium Christiano nomini propagando plures Ordinariorum missionum preces, ad easdem amplioresve facultates obtinendas, pervenerunt.

Quas Ssmus D. N. Pius Div. Prov. Papa XII, in Audientia diei XVIII huius mensis, referente infrascripto Cardinali Praefecto, benigne suscipere dignatus est.

Omnibus itaque Ordinariis locorum ab hac Sacra Congregatione de Propaganda hinc dependentibus potestatem Sanctissimus fecit, absque praeiudicio ceterorum indultorum quibus in re iam fruuntur, ut Sedis Apostolicae induito (can. 782 § 2), tribuere valeant omnibus sacerdotibus sibi subditis curamque animarum ferentibus, facultatem sacram Confirmationem fidelibus sive adultis sive infantibus, intra fines mis-

¹ *Acta Ap. Sedis*. 40 (1948) 41. Quae, in titulo, inter parentheses clauduntur, demenda videntur.

pro conventibus publicis, quam pro non publicis; 2) etsi canon non loquitur de venia *praevia*, sed de simplici venia, praeviam tamen requiri; et deducitur ex rei natura, ex fine legis et ex praesenti Monito, in quo legitur *praevia*.

Alia duo praeterea in Monito sunt notanda: a) prohibitionem interessendi huiusmodi mixtis conventibus factam esse omnibus catholicis indiscriminatum: « prohibitum esse quominus... intersint cum laici tum clerici, sive saeculares sive religiosi »; b) huic prohibitioni aliam esse additam, convocandi scilicet et instituendi huiusmodi conventus: « Multo autem minus catholicis licitum est huiusmodi conventus convocare et instituere »; hanc autem prohibitionem implicitam esse in supra citato canone, intelligi ex commate « multo minus ». Haec si prae oculis habeantur facile intelligitur cur Monitum locorum Ordinarios tam valide obtestetur haec praescripta urgere « ut ab omnibus adamussim observentur ».

Monitum loquitur et agit quoque de quadam specie conventuum, quos « oecumenicos » vocat. His ultimis decenniis eos coactos esse novimus, praesertim a sectis protestantium ad suarum ecclesiarum unionem fovendam, et ad eundem finem institutum fuisse « Concilium oecumenicum » seu synodum quamdam permanentem. Quamvis huiusmodi conventus ab acatholicis instituantur et convocentur, non tamen ab eis excluduntur catholici. Iamvero, in hoc peculiari casu semper, imo « potiori iure » et verbis strictioribus, Ecclesia asserit prohibitionem, quominus isti conventus a catholicis celebrentur: « catholici, sive laici sive clerici, sine S. Sedis praevio consensu, nullo modo (ipsis) interesse possunt ». Hoc autem vetitum valet per se, quicumque sit titulus et modus intentae participationis. Ecclesia catholica iure divino prohibetur quominus ipsis intersit, si eius praesentia sit habenda tamquam « unius inter plures alios paris iuris »; at inde non prohibentur catholici si, praevio legitimo consensu, intersint tamquam privati et veluti speculandi gratia. Quibusnam vero principiis hac in re Ecclesia regatur, ut pluribus habetur locis, sic S. S. C. S. Officii manifestavit occasione Lausannensis conventus « oecumenici », habiti diebus 5-21 augusti 1927. Ad quaesitum: « An liceat catholicis intéresse vel favere acatholicorum conventibus, coetibus, conditionibus, aut societatibus quae eo spectant ut omnes christianum nomen utcumque sibi vindicantes, uno religionis foedere consociantur », S. S. C. respondit: « Negative, atque standum omnino decreto ab ipsa hac S. S. C. die 1 iulii 1919 edito *De participatione catholicorum societati ad procurandam christianitatis unitatem* ».

Monitum insuper speciem quamdam mixti cultus clare et explicite reprobatur, ut scilicet catholici vel partem habeant in cultu acatholico vel acatholicos admittant cultui catholico; idque nixum canone 1258, § 2, dicente: « Haud licitum est fidelibus quovis modo active assistere seu partem habere in sacris acatholicorum ». Et sicut prohibita est omnis activa assistentia cultui acatholico, ita vetita est communicatio acatholicorum in cultu catholico. Eadem prohibitionis ratio habetur sive quoad cultum publicum sive quoad non publicum; non raro enim occurrit periculum interconfessionalismi vel falsi iudicii de nostrae religionis unitate. B

Praeterquam ad canonem 1258, § 2, tamquam ad normam cui standum est, Monitum provocat etiam ad canonem 731, § 2, sic habentem: « Vetitum

est sacramenta Ecclesiae ministrare haereticis aut schismaticis, etiam bona fide errantibus eaque petentibus, nisi prius, erroribus reiectis, Ecclesiae reconciliati fuerint ». De hoc peculiari modo illicitae communicationis catholicorum cum acatholicis locuta est etiam fusius S. S. C. S. Officii in Rescripto d. d. 29 octobris 1941 ad Rev. Dr. P. Werhun, Visit. Apost. pro Ucrainis in Germania degentibus (cfr. *Il Monitore Ecclesiastico* 1942, pp. 114-115). In hoc Rescripto, ad I, notanda sunt sequentia verba, quae cum supra relatis conveniunt et Ecclesiae praecipuam sollicitudinem confirmant: « Semper autem curandum est ut scandalum et vel suspicio interconfessionalismi evitentur ».

A. P.

S. C. DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

Datur facultas Sacrum iterandi diebus ferialibus l

Beatissime Pater,

Parisiensis Ordinarius ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus, humiliter facultatem postulat permittendi suis sacerdotibus ut Sacrum, diebus ferialibus, iterare valeant occasione matrimoniorum vel funerum, ob cleri penuriam. Et Deus...

L. ϕ S. ϕ Emmanuel Card. Suhard, Archiep. Parisiensis.

N. Prot. 622-48

Ex audientia diei 8 martii 1948. – Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa XII relatione facta ab infrascripto Cardinali huius Sacrae Congregationis de disciplina Sacramentorum Pro-Praefecto, attentis expositis, benigne indulgere dignatus est Ordinario Parisien, gratiam iuxta preces, dummodo nullus alius sacerdos liber praesto sit pro celebratione alterius Missae, vetita celebranti pro secunda Missa elemosinac perceptione. Ceteris servatis de iure servandis. Contrariis quibuslibet minime obstantibus. Praesentibus valituris ad biennium.

B. Card. Ai.oisi Masella, Pro-Praefectus.

L. æ S.

F. Bracci, Secretariat.

SACRA RITUUM CONGREGATIO

I

De concessione antimensh MISSIONARIIS LATINIS 2

Quot et quales difficultates missionales sacerdotesexperiantur in sui officii muneribus adimplendis, praesertim vero in celebratione sacrosancti sacrificii Missae, omnibus compertum est. Ut autem hisce

l Textus gallicus exaratus est in: *La Semaine relig. de Paris*, 95 (1948) 495.

s Ex *Ephemerides Juris Canonici*, 3 (1947) 250.

|
|
|
f
I
|
li

difficultatibus aliquo saltem modo obvium fiat, nonnullae a Sancta Sede dispensationes et facultates missionalibus sunt concessae, quibus, servata ea quae, uti par est, sanctissimo Sacramento reverentia debetur, sacerdotes Missam litare possint iis etiam in circumstantiis et adiunctis, quae ordinariae celebrationi obstarent.

Nunc vero, instante Sacra Congregatione de Propaganda Fide, Sacra Rituum Congregatio prae oculis habens difficultatem quam secum fert portatilium altarium translatio, quae ex lapide confici debent, de speciali gratia, facto verbo cum Sanctissimo, in iis regionibus ubi viarum et curruum desit copia, benigne indulge! ut loco illarum lapidum substituatur aliquod linteum ex lino vel cannabe confectum, et ab Episcopo benedictum, in quo reconditae sint Sanctorum Reliquiae ab eodem Episcopo recognitae; super quo sacerdotes missionales sacrosanctum Missae sacrificium celebrare valeant, iis tantum in casibus, et onerata eorum conscientia, in quibus aut nulla ecclesia vel oratorium sive publicum sive privatum exstet, et valde incommodum sit lapideum altare secum in itinere transferre, aut in promptu habere. Contrariis non obstantibus quibuscumque etiam speciali mentione dignis.

Die 12 martii 1947.

i

ϕ C. Card. Salotti, Ep. Praenestinus, Praefectus

f A. Carinci, Archiep. tit. Seleucien., Secretariat.

Commentarium. I. Die 12 martii 1947 Sacra Rituum Congregatio excipiens petitionem Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, concessit usum antimensii latini pro sacrificio Missae sacerdotibus ritus latini, qui in territoriis missionum ipsi S. C. de Propaganda Fide subiectis laborant. Antimensium latinum ad instar antimensii graecorum conceditur, nomen et aliquomodo etiam usum eius usurpans: proprie tamen loquendo, antimensium graecorum prohibitum est et prohibitum manet.

Haec concessio aliquid novi certe inducit in liturgiam latinam: nam antea quamvis super hac re interrogata fuerit Sancta Sedes semper negative respondere censuit quoad concessionem antimensii: ita die 7 iunii 1726 S. C. S. Officii aperte respondit non licere sacerdotibus ritus latini in altaribus graecorum non lapideis sacrum facere (cf. *Coll. S. Congr. de Prop. Fide*, vol. I, Romae, 1907, p. 99, n. 306). Postea, Benedictus XIV die 16 martii 1742 Constitutione *Etsi pastoralis* § VI, η. VIII, XIX, prohibuit quominus sacerdotes ritus latini celebrent in ecclesiis graecorum catholicorum, si careant proprio altari portatili lapideo, super antimensiis (0. c. p. 124). Demum eandem legem sic enuntiat Codex Iuris Can., canone 823, § 2: « Deficiente altari portatili proprii ritus, sacerdoti fas est ritu proprio celebrare in altari consecrato alius ritus, non autem super graecorum antimensiis ».

Sacra autem Congr. de Prop. Fide etsi non concesserit facultatem super antimensio graecorum celebrandi, attamen deficiente altari portatili, in casu

necessitatis, permisit celebrationem Missae super simplici lapide non consecrato. Alia ex parte ipsa S. Congregatio Orientalis aliquando concessit sacerdotibus ritus latini facultatem litandi super antimensio graecorum. Perdurante ultimo immani bello ipse Summus Pontifex Cappellanis copiis militaribus addictis dedit facultatem litandi super parvo linteo ex lino vel cannabe confecto, sine aliqua speciali, ut videtur, benedictione. '

11. *Causae motivae* concessionis antimensii bene enumerantur in decreto et sunt: difficultates quas missionarii experiuntur in muneribus suis adimplendis praesertim in celebratione Missae; difficultas asportandi altare portatile; deficientia viarum et curruum: notandum est quod particula *et* quoad *currus* est disiunctiva, ideoque sicut alia verba decreti, interpretanda est late, quia favores sunt ampliandi.

Usus. Missionarii, ait decretum, possunt uti antimensio iis tantum in casibus, et onerata eorum conscientia, in quibus aut nulla ecclesia vel oratorium sive publicum sive privatum extet *et* (*disiunctiva* ut supra) valde incommodum sit lapideum altare secum in itinere transferre aut in promptu habere ».

Materia huius antimensii est linteum ex cannabe vel lino confectum eiusque dimensiones (quamvis in decreto non determinatae) similes esse possunt nostro corporali. Hoc praecipue notandum est quod antimensium latinum aequiparatur petrae sacrae et fungitur eius munere: et sic in celebratione Missae paratur altare iuxta rubricas cum tobaleis, etc.

Minister huius benedictionis est episcopus, non vero, sine peculiari S. Sedis induito, qui caractere episcopali carent. Episcopus indutus rochetto, superpelliceo et stola alba postquam recognoverit authenticas esse reliquias, eas recondit in sacculo, qui assuitur in angulo dextero antimensii.

Benedictio est communis et simplex, complectens versiculos praeparatorios, orationem et, in fine, aspersionem aquae benedictae.

Formula benedictionis antimensii:

Pontifex, postquam aliquas authenticas reliquias sanctorum martyrum recognoverit, eas in parvo quodam sacculo includit, qui in angulo dextero linteï benedicendi assuatur, deinde linteum benedicit, dicetis'.

y. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

RL Qui fecit caelum et terram.

y. Dominus vobiscum.

R'. Et cum spiritu tuo.

Oremus: Maiestatem tuam. Domine, humiliter imploramus ut linteum hoc ad suscipienda populi tui munera praeparatum, per nostrae humilitatis servitium bene)ldicere, sanctificare et conse^crare digneris: ut super eo sanctum sacrificium Tibi offerre valeamus, ad honorem beatissimae λ irginis Mariae, Sanctorum N. X., quorum reliquias in eo reposuimus, et omnium Sanctorum; et praesta, ut per haec sacrosancta mysteria vincula peccatorum nostrorum absolvantur, maculae

1 Cfr. *Ephemerides iuris Ctiuomcii* 1. c.

deleantur, veniae impetrentur, gratiae acquirantur, quatenus una cum Sanctis et Electis tuis vitam percipere mereamur aeternam. Per eundem Christum Dominum nostrum. R. Arnen.

Ei aspergit illud aqua benedicta.

Oratio huius formulae, factis parvis mutationibus, est eadem quae invenitur pro consecratione altaris in solemni Dedicatione Ecclesiae (cf. *Pont. Rom.*, pars II, De Consecr. altaris). Est oratio deprecative et quamvis adhibeatur verbum *consecrare*, tamen nulla fit consecratio seu unctio.

III. Si hanc formulam cum graeca comparemus, hoc animadvertendum est:

In Euchologio Romano (ed. 1873, pp. 328-330) refertur formula consecrationis antimensorum (*τάξιζ γινόμενη ἐπὶ καθιερώσει Ἀντιμινσίων*) quae est formula verae et propriae functionis liturgicae et differt a nostra benedictione:

a) *solemnitate caeremoniarum*: nam est sollemnis consecratio, similis consecrationi altaris complectens triplicem unctionem sancti myri, tres solemnes orationes et celebrationem sacrae liturgiae immediate sequentis; consecratio vero latina seu potius benedictio, non habet unctionem et potest peragi extra ecclesiam, neque minister induit omnia sacerdotalia paramenta.

b) *ordine compositionis ipsius formulae*: in graeca episcopus infundit prius vinum aromaticum super antimensia (posita a sacerdotibus super altari) dum interim recitat versum *Asperges me* et prosequitur psalmum 50, quo finito dicit quamdam formulam doxologiae; postea ter facit signum crucis ungens sancto myro antimensium ac recitans psalmum 132 cum alia formula doxologiae. Postea dum incensat altare recitat primum versum psalmi 25 et dicit duas orationes. Deinde inserit reliquias antimensio et dicit aliam orationem. Sequitur in fine celebratio sacrificii Missae.

In formula latina nullum habetur de his omnibus elementis, praeter insertionem reliquiarum et unam tantum orationem. A. B e t t a, C. M.

II

Mediolanen.

DE ABBATE 1

N. Prot. 1-48

Caeremoniarum Praefectus Metropolitanae Ecclesiae Mediolanensis, de consensu Eminentissimi Cardinalis Archiepiscopi, sequentia dubia, pro opportuna explicatione, Sacrae Rituum Congregationi humillime proposuit.

i° Possunt Abbates Regulares tum de Regimine tum Titulares, extra propria monasteria uti Throno cum baldachino, mitra et baculo, et celebrare Divina Officia pontificali ritu, quamvis obstent praescriptiones can. 525 et 625 C. 1. C.?

1 *Rivista diocesana Milanese*, 37 (1948) 25.

2° Possunt iidem, extra sua monasteria, celebrare functiones pontificales, non requirentes characterem episcopalem, uti benedictiones coemeteriorum, campanarum etc.?

3° Utrum in exsequiis ipsorum Abbatum impertiri possint Quinque Absolutiones, nonobstante silentio Pontificalis Romani et Caeremonialis Episcoporum, quae has absolutiones concedunt in exsequiis Summi Pontificis, Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis seu Metropolitani aut Episcopi proprii seu Imperatoris, Regis, etc.?

Et Sacra Rituum Congregatio, audito quoque Commissionis specialis Liturgicae suffragio, propositis dubiis respondendum censuit:

Ad Ium *Negative*.

Ad IIum *Negative*, absque delegatione respectivorum Ordinariorum.

Ad IIIum *Negative*, ex iure communi.

Atque ita rescripsit atque declaravit. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 22 Ianuarii 1948.

f A. Carinci, Archiepiscopus Seleucien., *Secretarius*.

Henricus DainTE, *Substit.*

Nota. — Cum responsum a S. R. C. datum plane concordet cum solutione in *Ephem. Lit.* evulgata, lectorem remittimus ad easdem Ephemerides huius anni 62 (1948) 124.

CONSULTATIONES

De occurrentia

D. — S. C. R. recentissimo decreto diei 28 iunii 1946 festum B. M. V. de Lujan, Patronae principalis reipublicae Argentinae, Paraguayanac et Uruguayanae collocavit die 12 octobris. Unde in quadam dioecesi Uruguayana haec tria festa perpetuo occurrunt: B. M. V. de Lujin, Patronae princip. reipublicae dupl. 1 cl. cum Oct. communi, deinde anniversarium Dedicationis Cathedralis duplex 1 cl. cum Oct. communi, denique B. M. V. de Columna duplex maius. In urbe M. autem eiusdem dioecesis B. M. V. de Columna est Patrona praecipua dupl. 1 cl. cum Oct. communi Quomodo Calendarium dioecesis et urbis M. amodo ordinandum est?

R. In diocesi X. die 12 octobris (excepta urbe M.) recolendum est festum B. M. V. de Lujan, Patr. reipublicae et Titul. Cathedralis dupl. 1 cl. cum Oct. communi. Etepim secundum *Add. et Variat, in rubricis Brev. tit. II n. i* in pari ritu festum *maioris solemnitatis* praevalet, i. e. quod celebratur cum feriatione, licet reducta vel sublata. Jamvero festum Patronorum principalium est feriatum, ut in Praenotandis ante 2 Tabellas in fine rubricarum legitur et aliunde abunde constat. Ergo festum B. M. V. de Lujan praevalet festo Dedicationis Cathedralis, quod feriatione caret et die sequenti reponendum est secundum *Add. Brev. tit. V num. 2*.

Commentarium. – Die 28 iulii 1891 Linciensis Episcopus indultum ad linguam vernaculam adhibendam in administratione quorundam Sacramentorum, attentis regionis circumstantiis, de Apostolica Benignitate obtinuit.

Per duodequadraginta ferme annos eius usus viguit et post novam editionem Ritualis Romani, iteratae preces admotae sunt ut frequentior usus linguae vernaculae in compluribus ritibus sacris permetteretur (sicut iam in quibusdam dioecesibus regionis Germaniae concessus fuerat), dieque 24 iulii 1927 Linciensis Episcopus Ioannes Gfoellner approbationem novae editionis Ritualis a Summo Pontifice Pio XI obtinuit.

Anno autem 1946, die 17 maii, coetus Cardinalium et Archiepiscoporum Galliae a Sua Sanctitate Ao XII facultatem lingua gallica in administratione aliquorum Sacramentorum utendi humillime postulavit, Rev.mo Chollet, Cameracensi Archiepiscopo oratore. Die 21 ianuarii 1947 E.mus Card. Carolus Salotti, S. C. Rituum Praefectus, E.mo Card. Suhard, Archiepiscopo Parisiensi, exponebat benignum S. C. Rituum animum desideriis et necessitatibus Episcopatus obviam eundi et novi bilinguis Ritualis specimen exquirebat ut illud examinare et approbare posset. E.mus Card. Suhard dioecesanae Commissioni Sacrae Liturgiae hoc opus elaborandum commisit, a qua tam propere confectum est ut mense maio eiusdem anni gallicae translationis schema Romam mitti potuerit.

E.mus Card. A. Micara, novus S. C. Rituum Praefectus, die 28 novembres 1947 Litteras circa hoc Rituale concedendum Dioecesi Parisiensi aliisque dioecesibus Galliae, annuente SS. D. N. Pio XII, dabat.

Facultatibus datis, parvum Rituale ad usum Sacramentorum Baptismi infantium adultorumque, Sacramenti aegrotantium, Matrimonii et in exequiis Defunctorum. Sacerdotibus linguam gallicam loquentibus, post tres menses oblatum erit, sumptibus Domus Turonensis Marne interim parandum.

Si iuxta prudens iudicium intelligentia pietasque fidelium usum linguae vulgaris requirit, in omnibus, sed iis tantum precibus, quae in hac collectione Rituum utraque lingua notantur et lingua latina et vulgari adhibere poterit, et quidem hoc modo:

1. Si translatio gallica *iuxta* textum latinum est posita, tunc preces in lingua gallica recitare sufficit.

2. Si autem translatio gallica *infra* textum latinum legitur, tunc textus latinus *temper* adhibendus est, eoque recitato, si ita lubet, verba etiam lingua vulgari sive partim sive totaliter repeti poterunt.

3. Solummodo latine psalmi et sacramentales formulae dici debebunt.

Faxit Deus ut sacerdotes in adhibenda lingua vernacula, ubi eadem uti licebit, omnia digne, attente et devote peragant in aedificationem fidelium. Haec facultas vigilantiae benevolentiaeque S. S. Pii XII ad preces liturgicas vivificandas testimonium vivens affert.

Iulius PIÉTERS

e Commissione liturgica dioecesis Parisiensis.

III

Tridentina

DE RITU SERVANDO AD PURIFICANDUM CALICEM IN BINATIONE. 1

Hodiernus Archiepiscopus Tridentinus Sanctissimo I). N. Pio Papae XII humillime exposuit: Iuxta Instructionem 11 martii 1858 circa binationem Missarum, prouti exstat in Appendice Ritualis Romani, habetur quod sacerdos binans in diversis ecclesiis debet calicem purificare, sumendo guttas Pretiosissimi Sanguinis post secundum evangelium, aquam infundendo et postea in sacrarium proiciendam. Nunc oritur quaestio circa ritum servandum a sacerdote binante in eadem ecclesia et proprie circa verba Instructionis: Quin calicem purificet ». Circa quam rem Archiepiscopus Orator ab eodem Sanctissimo D. N. humillime petiit utrum verba: « quin calicem purificet » significant guttas Pretiosissimi Sanguinis non sumendas esse, neque aquam infundendam, vel guttas sumendas esse quin aqua infundatur et calix abstergetur.

Et S. R. C., audito quoque Commissionis Specialis suffragio, omnibus mature perpensis, proposito dubio respondendum censuit:

Servari posse praxim de qua in petitione: id est, sacerdos, in casu, non oportet ut sorbeat Sanguinis guttas in calice exstantes, quamvis hoc facere possit.

Atque ita rescripsit atque declaravit. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die i iulii 1947.

ϕ A. Carinci, Archiep. Seleucien., *Secretarius*.

Henricus Dante, *Substitutus*.

Commentarium. – Instructio a S. C. Rituum edita die 11 martii 1858 pro sacerdote facultatem habente bis Missam eadem die celebrandi (*Rituale Romanum*. Appendix, De SSfna Eucharistia) duplicem binationis speciem considerat: scilicet in ecclesiis dissitis et in eadem ecclesia. In priori casu sacerdos qui duas Missas celebrat, post sumptionem Pretiosissimi Sanguinis, composito more solito in medio altaris calice, ultimo dicto evangelio, illum purificat, animadvertens tamen ut antea absorbeat guttas forte in illo relictas. In secundo casu praescribitur ut sacerdos absolute Missa, omittat purificationem calicis, quem relinquet super altare; nam in altera Missa utetur eodem calice. Attamen paulatim invaluit alia Consuetudo, nunc fere ubique diffusa ac servata, non sumendi guttas sive Missa celebretur in diversis ecclesiis et tunc statim sacerdos purificat calicem (et non amplius post ultimum evangelium, ut dicitur in Instructione, aut post preces finales) aquam deinde infundens in appositum vas; sive Missa celebretur in eadem ecclesia et tunc post sumptionem Pretiosissimi Sanguinis « quin calicem purificet » eum relinquit in medio altaris (nisi sit deferendus in sacristiam propter periculum profanationis). Cfr. De Herdt, *Sacrae liturgiae praxis*, tom. I, η. 284. 10 (ed. 1920. P. 301), ubi legitur: Hic modus [scilicet

1 *Foglio cioc. Trento*, 22 (1947) 827.

purificandi calicem post sumptionem Sanguinis] affertur ut ab aliis allatus et alibi usurpatus; num autem licitus sit et permissus, superiorum iudicio relinquitur; praefendus tamen est, prout praescribitur a S. R. C. ».

Sedulo perpendenda est praescriptio Instructionis S. R. C. absorbendi guttas forte in calice relictas, propter rationem: « quod nullimode omittendum est, quia Sacrificium moraliter durat, et superexstantibus adhuc vini speciebus, ex divino praecepto compleri debet ». Forsan ratio allata doctrina fulciebatur affirmante S. Communionem pertinere ad essentiam divini Sacrificii: sed, ut videtur, est fundamento destituta: nam tunc, ad complendum Sacrificium sumendae essent non tantum guttae sed, eadem causa, et omnes hostiae in eadem Missa consecratae et etiam parvum fragmentum quod casu inveniretur in corporali.

Igitur videtur S. C. R. per responsum datum Revmo Archiepiscopo Tridentino hanc infirmare rationem Instructionis anni 1858; ac, si res ita se habet, optandum in editione futura ab Auctoritate competenti Rituale Romanum hoc loco emendetur.

I. |

SACRA PAENITENTIARIA APOSTOLICA

(Officium de Indulgentiis)

DECRETUM

PLENARIA CONCEDITUR INDULGENTIA IN FIDELIUM SOLAMEN CAUSA POSTREMI BELLI VITA FUNCTORUM. |

Ssmus D. N. Pius div. Prov. Pp. XII, in Audientia ab infrascripto Cardinali Paenitentiario Maiore die 21 mensis Februarii vertentis anni habita, preces epiorumdam Sacrorum Antistitum libentissime excipiens ac paterna caritate in tot carissimos filios ob immane bellum vita peremptos permotus, benigne concedere dignatus est ut christifideles omnes qui, confessi, a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis, occasione scilicet Praecepti Paschalis, Sacra Synaxi refecti fuerint et ad mentem Sanctitatis Suae preces fuderint, Indulgentiam plenariam, animabus fidelium causa postremi belli vita functorum tantum profuturam, consequi valeant. Praesenti pro hac vice tantum valituro, contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Datum Romae, ex Aedibus S. Paenitentiariae Apostolicae, die 23 Februarii 1948.

N. Card. C a n a l i, *Paenitentiarius Maior*.

L. ☐ S.

S. Luzio, *Regens*.

| *Acta Ap. Sedis*, 39 (1947) 94.

SECRETARIA STATUS

EPISTOLA EMO CARI). ADULPHO BERTRAM, ARCHIEPISCOPO VRATISLAVIENSI
DE ACTIONE LITURGICA.

SEGRETERIA DI STATO

di sua SANTITÀ

Dal Vaticano, die 24 decembris 1943.

N. 7422-43

Eme ac revme Domine mi Obsme,

Eae a te pervenerunt ad Augustum Pontificem litterae, die 10 mensis aprilis proxime superioris datae, quibus de re liturgica nonnulla Eidem optata reverendissime proponebas, e relationibus veluti deprompta, quae tibi super « liturgica actione » (liturgische Bewegung) ab omnibus Germaniae sacrorum Antistitibus — praeterquam a Vindobonensi atque Friburgensi — missae sunt.

Christi Vicarius, qui interea, die scilicet 18 ianuarii et 15 februarii relationes a sacrorum Antistitibus Vindobonensi ac Friburgensi acceperat, benigne perpendere dignatus est non ea tantummodo, quae in memoratis litteris tuis inerant, sed ea etiam, quae die 14 septembris proxime elapsi ad me scripsisti quaeque pro meo officio cum Eo communicavi. Uniusmodi quidem documenta, Summo Pontifice ita annuente, una cum ceteris multis, sive ab Episcopis sive a singulis utriusque cleri membris Sanctae Sedi missis, peculiari Emonim Cardinalium iudicio subiecta sunt S. S. Congregationibus Rituum et pro Negotiis ecclesiasticis extraordinariis addictorum, qui in plenarium coetum die 11 superioris mensis novembres ad id convenerunt.

Cum itaque omnia exactissimo iudicio Purpurati Patres examinavissent, licet fructus non parvi perpenderint, qui ex actione liturgica, iustis traditionis ac prudentiae limitibus, in animarum salutem permanere possunt, nihilo tamen secius opinati sunt fundamento minime caruisse timorem, in quem occasione plenarii coetus diei 29 octobris 1942 venerant ob pericula, quae sive Christianae disciplinae sive Ecclesiae vitae in Germania ipsique fidei imminere possint, *ut* a singulis *via facti* » uti aiunt in rem liturgicam aberrantes inducantur novitates.

Quamvis enim actio liturgica religiosam fidelium inprimisque adolescentum institutionem foveat, ad sacri delicias plenius intelligendas invitans, immo dixerim germina saepius divinae vocationis in adolescentibus provocet, ipsisque sacerdotibus animarum curae addictis caritatis opera studiique pastoralis multiplicandi occasionem praebeat,

amplius historice respondent rei veritati et ideo recte dempta sunt, ut iam propositum fuit ab *Ephem. Lit.* 6t (1947) 92.

39. Ex *Proprio C.M.* cum emendationibus.

Nova elogia generico modo considerantes, haec animadvertere liceat:

i) Elogia plerumque his formulis absolvuntur: «... in Sanctorum numerum retulit -, in numerum sanctarum Virginum relata est », »... Sanctorum canoni adscripsit , et similibus. Hae formulae elogia nimis prolixa et verbosa reddunt, recentiore tempore in MR fusius introducta sunt nec ideo MR ditius factum est.

Collatione facta in editione Manetti a. 1944, hae formulae demonstrantur haberi:

saec. XI	semel	saec. XVI	quater
» XII	sexies	» XVII	undecies
» XIII	quinquies	» XVIII	vicies
» XIV		» XIX	trices
» XV	ter	» XX	vicies septies

Optandum, ergo, ut in reformatione MR formulae istae adimantur omnino et elogia ad simplicitatem et brevitatem sermonis originalem restituantur. Ad summum nomen Pontificis servari poterit pro eventibus magis extraordinariis in cultu Sanctorum uti est cum aliquis sanctus Doctor renunciatur, vel Patronus alicuius coetus pro universali Ecclesia eligitur, in reliquiarum translatione, et in paucis aliis casibus.

2) Olim, cum ex contextu clarum erat agi de virgine vel de martyre, vel de confessore, etc. post nomen sancti attributum illud (Virginis, Martyris, Confessoris) non ponebatur. Est admissio recens introducta, ut in pluribus, in editione typica anni 1922. Nova elogia hunc usum servaverunt, at optandum ut pristina forma MR restituatur.

3) Praeteritis temporibus sancti canonizati indiscriminatim attributo *sancti* vel *beati* donati sunt. Nunc, cum terminologia magis magisque statuta sit, recte attributum *sancti* canonizatis donatur, *beati* vero, canonizandis reservatur.

4) Quoad nominum litteras initiales grandiores vel minutas redactores novorum elogiorum scquuti sunt consuetudinem in toto MR iam existentem. Praevalent grandiores litterae. Opportunum esset ut ad simpliciores normam deveniatur.

A. B.

II

Parisien, et Dioecesium Galliae

DE INDULTO RITUALIS ROMANI LINGUA LATINA ET GALLICA EXARATI. 1

Eminentissimus Cardinalis Emmanuel Caelestinus Suhard, Archiepiscopus Parisiensis, totius Episcopatus Galliae nomine, supplices Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae XII preces obtulit ut, attentis hodiernis peculiaribus circumstantiis, de Apostolica suprema Auctoritate, in administratione quorundam sacramentorum, Baptismi nempe, Extremae Unctionis ac Matrimonii, nec non in Exsequiis Defunctorum, vulgaris linguae gallicae scilicet, usum, determinatis in precibus, concedere dignaretur: prouti in quibusdam aliis

1 Nostram latinam versionem vulgamus textus indulti in periodico *Semaine religieuse de Paris*, 94 (1948) 55, gallice editi.

Europae regionibus in similibus indultum fuit. Annuente vero precibus Sanctissimo Domino, idem Eminentissimus Archiepiscopus, curantibus sacerdotibus de re liturgica peritis, editionem novi Ritualis sedulo praeparare satigit, conformem nempe Codici Iuris Canonici et postremae editioni typicae Ritualis Romani, in qua, ad intelligentiam et pietatem populi, lingua vulgari ii ritus et orationes posita sunt, quae magis opportuna videbantur; quod Rituale ita concinnatum Sacrae Congregationi Ritibus tuendis praepositae pro revisione et approbatione reverenter subiecit.

Sacra porro Rituum Congregatio, exhibito Rituali accurato examine perpense, prae oculis habitis peculiaribus hodiernis circumstantiis, benigne induisit ut:

a) confici possit pro tota Gallia novum Rituale in quo textus latinus integer referatur, translatio vero gallica in iis, quae permittuntur, iuxta textum latinum ponatur;

b) in collatione vero sacramentorum, in quantum ad intelligentiam et pietatem populi necesse sit, sacerdos lingua vernacula proferre possit ea tantum quae sequuntur:

i° in administratione Baptismi parvulorum: solo in textu latino ponantur, ac proinde semper et sola hac lingua dicantur: exorcismi, omnes formulae unctionum ac benedictionum, nec non ipsa baptismi forma;

2° in administratione baptismi adultorum: praeter ea quae superius recensita sunt, etiam latina lingua tantum imprimantur et recitentur psalmi et aliae preces initiales;

3° in ordine ministrandi sacramentum Extremae Unctionis: latina tantum lingua adhibeatur in oratione impositionis manuum super infirmum, in verbis unctionum, et in orationibus subsequentibus;

4° in celebratione matrimonii: lingua gallica sacerdos uti poterit ad omnia, praeter benedictionem anuli et formulam: *Ego contango vos etc...* In benedictione nuptiali extra Missam, danda ex apostolico induito quando Missa non dicitur, preces, quae in Rituali Romano habentur, recitari possunt lingua gallica;

5° in exsequiis vero peragendis pro fidelibus defunctis: sola lingua latina preces et absolutiones peragi debent. Nihil tamen vetat quominus, hoc ritu absoluto, vulgari lingua aliae addantur preces pro opportunitate temporis et loci, ab Ordinariis determinandae et ab ipso sacerdote recitandae.

Quae omnia, cum perbenigna approbatione et concessione per Eminentissimum Cardinalem Clementem Micara, Episcopum Veliternum et S. Rituum Congregationis Praefectum, Sanctissimo Domino nostro Pio Papae XII submissa fuerint, in audientia diei 28 novembris 1947, Sanctitas Sua libenti animo approbare et concedere dignata est; contrariis quibuscumque etiam speciali mentione dignis minime obstantibus.

Datum Romae, die 28 novembris 1947.

æ C. Card. Micara, Ep. Veliternus, *Praefectus*.

j- A. Carinci, Archiep. tit. Seleucien., *Secretarius*.

Commentarium. – Die 28 iulii 1891 Linciensis Episcopus indultum ad linguam vernaculam adhibendam in administratione quorumdam Sacramentorum, attentis regionis circumstantiis, de Apostolica Benignitate obtinuit.

Per duodequadrageinta ferme annos eius usus viguit et post novam editionem Ritualis Romani, iteratae preces admotae sunt ut frequentior usus linguae vernaculae in compluribus ritibus sacris permetteretur (sicut iam in quibusdam dioecesibus regionis Germaniae concessus fuerat), dieque 24 iulii 1927 Linciensis Episcopus Ioannes Gfoellner approbationem novae editionis Ritualis a Summo Pontifice Pio XI obtinuit.

Anno autem 1946, die 17 maii, coetus Cardinalium et Archiepiscoporum Galliae a Sua Sanctitate Ro XII facultatem lingua gallica in administratione aliquorum Sacramentorum utendi humillime postulavit, Rev.mo Chollet, Cameracensi Archiepiscopo oratore. Die 21 ianuarii 1947 E.mus Card. Carolus Salotti, S. C. Rituum Praefectus, E.mo Card. Suhard, Archiepiscopo Parisiensi, exponebat benignum S. C. Rituum animum desideriis et necessitatibus Episcopatus obviam eundi et novi bilinguis Ritualis specimen exquirebat ut illud examinare et approbare posset. E.mus Card. Suhard dioecesanae Commissioni Sacrae Liturgiae hoc opus elaborandum commisit, a qua tam propere confectum est ut mense maio eiusdem anni gallicae translationis schema Romam mitti potuerit.

E.mus Card. A. Micara, novus S. C. Rituum Praefectus, die 28 novembris 1947 Litteras circa hoc Rituale concedendum Dioecesi Parisiensi aliisque dioecesibus Galliae, annuente SS. D. N. Pio XII, dabat.

Facultatibus datis, parvum Rituale ad usum Sacramentorum Baptismi infantium adutorumque, Sacramenti aegrotantium, Matrimonii et in exequiis Defunctorum. Sacerdotibus linguam gallicam loquentibus, post tres menses oblatum erit, sumptibus Domus Turonensis Marne interim parandum.

Si iuxta prudens iudicium intelligentia pietasque fidelium usum linguae vulgaris requirit, in omnibus, sed iis tantum precibus, quae in hac collectione Rituum utraque lingua notantur et lingua latina et vulgari adhibere poterit, et quidem hoc modo:

1. Si translatio gallica *iuxta* textum latinum est posita, tunc preces in lingua gallica recitare sufficit.

2. Si autem translatio gallica *infra* textum latinum legitur, tunc textus latinus *semper* adhibendus est, eoque recitato, si ita lubet, verba etiam lingua vulgari sive partim sive totaliter repeti poterunt.

3. Solummodo latine psalmi et sacramentales formulae dici debebunt.

Faxit Deus ut sacerdotes in adhibenda lingua vernacula, ubi eadem uti licebit, omnia digne, attente et devote peragant in aedificationem fidelium. Haec facultas vigilantiae benevolentiaeque S. S. Pii XII ad preces liturgicas vivificandas testimonium vivens affert.

Iulius Piéters

e Commissione liturgica dioecesis Parisiensis.

III

Tridentina

DE RITU SERVANDO AD PURIFICANDUM CALICEM IN BINATIONE. 1

Hodiernus Archiepiscopus Tridentinus Sanctissimo D. N. Pio Papae XII humillime exposuit: Iuxta Instructionem ii martii 1858 circa binationem Missarum, prouti exstat in Appendice Ritualis Romani, habetur quod sacerdos binans in diversis ecclesiis debet calicem purificare, sumendo guttas Pretiosissimi Sanguinis post secundum evangelium, aquam infundendo et postea in sacrarium proiciendam. Nunc oritur quaestio circa ritum servandum a sacerdote binante in eadem ecclesia et proprie circa verba Instructionis: «quin calicem purificet». Circa quam rem Archiepiscopus Orator ab eodem Sanctissimo D. N. humillime petiit utrum verba: «quin calicem purificet» significant guttas Pretiosissimi Sanguinis non sumendas esse, neque aquam infundendam, vel guttas sumendas esse quin aqua infundatur et calix abstergatur.

Et S. R. C., audito quoque Commissionis Specialis suffragio, omnibus mature perpensis, proposito dubio respondendum censuit:

Servari posse praxim de qua in petitione: id est, sacerdos, in casu, non oportet ut sorbeat Sanguinis guttas in calice exstantes, quamvis hoc facere possit.

Atque ita rescripsit atque declaravit. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die i iulii 1947.

ϕ A. Carinci, Archiep. Seleucien., *Secretorius*.

Henricus Dante, *Substitutus*.

Commentarium. – Instructio a S. C. Rituum edita die 11 martii 1858 pro sacerdote facultatem habente bis Missam eadem die celebrandi (*Rituale Romanum*, Appendix, De SSma Eucharistia) duplicem binationis speciem considerat: scilicet in ecclesiis dissitis et in eadem ecclesia. In priori casu sacerdos qui duas Missas celebrat, post sumptionem Pretiosissimi Sanguinis, composito more solito in medio altaris calice, ultimo dicto evangelio, illum purificat, animadvertens tamen ut antea absorbeat guttas forte in illo relictas. In secundo casu praescribitur ut sacerdos absoluta Missa, omittat purificationem calicis, quem relinquet super altare; nam in altera Missa utetur eodem calice. Attamen paulatim invaluit alia Consuetudo, nunc fere ubique diffusa ac servata, non sumendi guttas sive Missa celebretur in diversis ecclesiis et tunc statim sacerdos purificat calicem (et non amplius post ultimum evangelium, ut dicitur in Instructione, aut post preces finales) aquam deinde infundens in propositum vas; sive Missa celebretur in eadem ecclesia et tunc post sumptionem Pretiosissimi Sanguinis «quin calicem purificet» eum relinquit in medio altaris (nisi sit deferendus in sacristiam propter periculum profanationis). Cfr. De Herdt, *Sacrae liturgiae praxis*, tom. I, n. 284, to (cd. 1902. P. 3^{ti}) ubi legitur: Hic modus [scilicet

*“--T'----- —

1 Foglio dioc. S'reHfo, 22 (1947) 827.

pro conventibus publicis, quam pro non publicis; 2) etsi canon non loquitur de venia *praevia*, sed de simplici venia, praeviam tamen requiri; et deducitur ex rei natura, ex fine legis et ex praesenti Monito, in quo legitur *praevia*.

Alia duo praeterea in Monito sunt notanda: a) prohibitionem interessendi huiusmodi mixtis conventibus factam esse omnibus catholicis indiscriminatum: « prohibitum esse quominus... intersint cum laici tum clerici, sive saeculares sive religiosi »; b) huic prohibitioni aliam esse additam, convocandi scilicet et instituendi huiuscemodi conventus: « Multo autem minus catholicis licitum est huiusmodi conventus convocare et instituere »; hanc autem prohibitionem implicitam esse in supra citato canone, intelligi ex commate « multo minus ». Haec si prae oculis habeantur facile intelligetur cur Monitum locorum Ordinarios tam valide obtestetur haec praescripta urgere « ut ab omnibus adamussim observentur ».

Monitum loquitur et agit quoque de quadam specie conventuum, quos « oecumenicos » vocat. His ultimis decenniis eos coactos esse novimus, praesertim a sectis protestantium ad suarum ecclesiarum unionem fovendam, et ad eundem finem institutum fuisse « Concilium oecumenicum » seu synodum quamdam permanentem. Quamvis huiusmodi conventus ab acatholicis instituantur et convocentur, non tamen ab eis excluduntur catholici. Iamvero, in hoc peculiari casu semper, imo « potiori iure » et verbis strictioribus, Ecclesia asserit prohibitionem, quominus isti conventus a catholicis celebrentur: « catholici, sive laici sive clerici, sine S. Sedis praevio consensu, nullo modo (ipsis) intéressé possunt ». Hoc autem vetitum valet per se, quicumque sit titulus et modus intentae participationis. Ecclesia catholica iure divino prohibetur quominus ipsis intersit, si eius praesentia sit habenda tamquam « unius inter plures alios paris iuris »; at inde non prohibentur catholici si, praevio legitimo consensu, intersint tamquam privati et veluti speculandi gratia. Quibusnam vero principiis hac in re Ecclesia regatur, ut pluribus habetur locis, sic S. S. C. S. Officii manifestavit occasione Lausannensis conventus « oecumenici », habiti diebus 5-21 augusti 1927. Ad quaesitum: « An liceat catholicis intéresse vel favere acatholicorum conventibus, coetibus, conditionibus, aut societatibus quae eo spectant ut omnes Christianum nomen utcumque sibi vindicantes, uno religionis loedere consociantur », S. S. C. respondit: « Negative, atque standum omnino decreto ab ipsa hac S. S. C. die 1 iulii 1919 edito *De participatione catholicorum societati ad procurandam christianitatis unitatem* ».

Monitum insuper speciem quamdam mixti cultus clare et explicite reprobatur, ut scilicet catholici vel partem habeant in cultu acatholico vel acatholicos admittant cultui catholico; idque nixum canone 1258, § 2, dicente: « Haud licitum est fidelibus quovis modo active assistere seu partem habere in sacris acatholicorum ». Et sicut prohibita est omnis activa assistentia cultui acatholico, ita vetita est communicatio acatholicorum in cultu catholico. Eadem prohibitionis ratio habetur sive quoad cultum publicum sive quoad non publicum; non raro enim occurrit periculum interconfessionalismi vel falsi iudicii de nostrae religionis unitate.

Praeterquam ad canonem 1258, § 2, tamquam ad normam cui standum est, Monitum provocat etiam ad canonem 731, > sic habentem: « Vetitum

L. © o.   hb Emmanuel Card. Suhard, *Archiep. Parisiensis*.

N. Prot. 622-48

Ex audientia diei 8 martii 1948. – Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa XII relatione facta ab infrascripto Cardinali huius Sacrae Congregationis de disciplina Sacramentorum Pro-Praefecto, attentis expositis, benigne indulgere dignatus est Ordinario Parisien, gratiam iuxta preces, dummodo nullus alius sacerdos liber praesto sit pro celebratione alterius Missae, vetita celebranti pro secunda Missa eleemosinae perceptione. Ceteris servatis de iure servandis. Contrariis quibuslibet minime obstantibus. Praesentibus valituris ad biennium.

B. Card. Aloisi Masella, *Pro-Praefectus*.

L. ϕ S.

F. Bracci, *Secretorius*.

SACRA RITUUM CONGREGATIO

I

De CONCESSIONE ANTIMENSII MISSIONARIIS LATINIS 2

Quot et quales difficultates missionales sacerdotes experiantur in sui officii muneribus adimplendis, praesertim vero in celebratione sacrosancti sacrificii Missae, omnibus compertum est. Ut autem hisce

Textus gallicus exaratus est in: *La Semaine relig. de Paris*, 95 (1948) 495

Ex *Ephemerides Juris Canonici*, 3 (1947) 250.

difficultatibus aliquo saltem modo obvium fiat, nonnullae a Sancta Sede dispensationes et facultates missionalibus sunt concessae, quibus, servata ea quae, uti par est, sanctissimo Sacramento reverentia debetur, sacerdotes Missam litare possint iis etiam in circumstantiis et adiunctis, quae ordinariae celebrationi obstarent.

Nunc vero, instante Sacra Congregatione de Propaganda Fide, Sacra Rituum Congregatio prae oculis habens difficultatem quam secum fert portatilium altarium translatio, quae ex lapide confici debent, de speciali gratia, facto verbo cum Sanctissimo, in iis regionibus ubi viarum et curruum desit copia, benigne indulget ut loco illarum lapidum substituatur aliquod linteum ex lino vel cannabe confectum, et ab Episcopo benedictum, in quo reconditae sint Sanctorum Reliquiae ab eodem Episcopo recognitae; super quo sacerdotes missionales sacrosanctum Missae sacrificium celebrare valeant, iis tantum in casibus, et onerata eorum conscientia, in quibus aut nulla ecclesia vel oratorium sive publicum sive privatum exstet, et valde incommodum sit lapideum altare secum in itinere transferre, aut in promptu habere. Contrariis non obstantibus quibuscumque etiam speciali mentione dignis.

Die 12 martii 1947.

ϕ C. Card. Salotti, /?/>. *Praenestinus, Praefectus*

f A. Carinci, Archiep. tit. Seleucien., *Secretorius*.

Commentarium. - 1. Die 12 martii 1947 Sacra Rituum Congregatio excipiens petitionem Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, concessit usum antimensii latini pro sacrificio Missae sacerdotibus ritus latini, qui in territoriis missionum ipsi S. C. de Propaganda Fide subiectis laborant. Antimensium Latinum ad instar antimensii graecorum conceditur, nomen et aliquomodo etiam usum eius usurpans: proprie tamen loquendo, antimensium graecorum prohibitum est et prohibitum manet.

Haec concessio aliquid novi certe inducit in liturgiam latinam: nam antea quamvis super hac re interrogata fuerit Sancta Sedes semper negative respondere censuit quoad concessionem antimensii: ita die 7 iunii 1726 S. C. S. Officii aperte respondit non licere sacerdotibus ritus latini in altaribus graecorum non lapideis sacrum facere (cf. *Coll. S. Congr. de Prop. Fide*, vol. I, Romae, 1907, p. 99, n. 306). Postea, Benedictus XIV die 16 martii 1742 Constitutione *Etsi pastoralis* § VI, η. VIII, XIX, prohibuit quominus sacerdotes ritus latini celebrent in ecclesiis graecorum catholicorum, si careant proprio altari portatili lapideo, super antimensiis (0. c. p. 124). Demum eandem legem sic enuntiat Codex Iuris Can., canone 823, § 2: Deficiente altari portatili proprii ritus, sacerdoti fas est ritu proprio celebrare in altari consecrato alius ritus, non autem super graecorum antimensiis ». ya

Sacra autem Congr. de Prop. Fide etsi non concesserit facultatem super antimensio graecorum celebrandi, attamen defic'<'<tc altari portatili, in casu

necessitatis, permisit celebrationem Missae super simplici lapide non consecrato. Alia ex parte ipsa S. Congregatio Orientalis aliquando concessit sacerdotibus ritus latini facultatem litandi super antirrensis graecorum. Perdurante ultimo immani bello ipse Summus Pontifex Cappellanis copiis militibus addictis dedit facultatem litandi super parvo linteum ex lino vel cannabe confecto, sine aliqua speciali, ut videtur, benedictione.¹

11. *Causae motivae* concessionis antirrensis bene enumerantur in decreto et sunt: difficultates quas missionarii experiuntur in muneribus suis adimplendis praesertim in celebratione Missae; difficultas asportandi altare portabile; deficientia viarum et currum: notandum est quod particula *et* quoad *currus* est disiunctiva, ideoque sicut alia verba decreti, interpretanda est late, quia favores sunt ampliandi.

Usus. Missionarii, ait decretum, possunt uti antirrensis iis tantum in casibus, et onerata eorum conscientia, in quibus aut nulla ecclesia vel oratorium sive publicum sive privatum extet *et* (*disiunctiva* ut supra) valde incommodum sit lapideum altare secum in itinere transferre aut in promptu habere ».

Materia huius antirrensis est linteum ex cannabe vel lino confectum eiusque dimensiones (quamvis in decreto non determinatae) similes esse possunt nostro corporali. Hoc praecipue notandum est quod antirrensium latinum aequiparatur petrae sacrae et fungitur eius munere: et sic in celebratione Missae paratur altare iuxta rubricas cum tabuleis, etc.

Minister huius benedictionis est episcopus, non vero, sine peculiari S. Sedis induito, qui caractere episcopali carent. Episcopus indutus rochetto, superpelliceo et stola alba postquam recognoverit authenticas esse reliquias, eas recondit in sacculo, qui assuitur in angulo dextero antirrensis.

Benedictio est communis et simplex, complectens versiculos praeparatorios, orationem et, in fine, aspersionem aquae benedictae.

Formula benedictionis antirrensis:

Pontifex, postquam aliquas authenticas reliquias sanctorum martyrum recognoverit, eas in parvo quodam sacculo includit, qui in angulo dextero linteum benedicens assuat, deinde linteum benedicit, dicens.

. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

R'. Qui fecit caelum et terram.

y. Dominus vobiscum.

R'. Et cum spiritu tuo.

Oremus: Maiestatem tuam. Domine, humiliter imploramus ut linteum hoc ad suscipienda populi tui munera praeparatum, per nostrae humilitatis servitium beneddicere, sanctificare et consecrare digneris: ut super eo sanctum sacrificium Tibi offerre valeamus, ad honorem beatissimae Virginis Mariae, Sanctorum N. N., quorum reliquias in eo reposuimus, et omnium Sanctorum; et praesta, ut per haec sacrosancta mysteria vincula peccatorum nostrorum absolvantur, maculae

i Cfr. *Ephemerides Iuris Canonici*, 1. c.

deleantur, veniae impetrentur, gratiae acquirantur, quatenus una cum Sanctis et Electis tuis vitam percipere mereamur aeternam. Per eundem Christum Dominum nostrum. R'. Arnen.

Et aspergit illud aqua benedicta.

Oratio huius formulae, factis parvis mutationibus, est eadem quae invenitur pro consecratione altaris in solemni Dedicatione Ecclesiae (cf. *Pont. Rom.*, pars II, De Consecr. altaris). Est oratio deprccativa et quamvis adhibeatur verbum *consecrare*, tamen nulla fit consecratio seu unctio.

III. Si hanc formulam cum graeca comparemus, hoc animadvertendum est:

In Euchologio Romano (ed. 1873, pp. 328-330) refertur formula consecrationis antimensorum (*τάξις γινομένη ἐπὶ καθιερώσει Ἀντιμινσίων*) quae est formula verae et propriae functionis liturgicae et differt a nostra benedictione:

a) *solemnitate caeremoniarum*: nam est sollemnis consecratio, similis consecrationi altaris complectens triplicem unctionem sancti myri, tres solemnes orationes et celebrationem sacrae liturgiae immediate sequentis; consecratio vero latina seu potius benedictio, non habet unctionem et potest peragi extra ecclesiam, neque minister induit omnia sacerdotalia paramenta.

b) *ordine compositionis ipsius formulae*: in graeca episcopus infundit prius vinum aromaticum super antimensia (posita a sacerdotibus super altari) dum interim recitat versum *Asperges me* et prosequitur psalmum 50, quo finito dicit quamdam formulam doxologiae; postea ter facit signum crucis ungens sancto myro antimensium ac recitans psalmum 132 cum alia formula doxologiae. Postea dum incensat altare recitat primum versum psalmi 25 et dicit duas orationes. Deinde inserit reliquias antimensio et dicit aliam orationem. Sequitur in fine celebratio sacrificii Missae.

In formula latina nullum habetur de his omnibus elementis, praeter insertionem reliquiarum et unam tantum orationem. A. Betta, C. M.

II

Mediolanen.

DE ABBATE I

N. Prot. 1-48

Caeremoniarum Praefectus Metropolitanae Ecclesiae Mediolanensis, de consensu Eminentissimi Cardinalis Archiepiscopi, sequentia dubia, pro opportuna explicatione. Sacrae Rituum Congregationi humillime proposuit.

i° Possunt Abbates Regulares tum de Regimine tum 'Titulares, extra propria monasteria uti Throno cum baldachino, mitra et baculo, et celebrare Divina Officia pontificali ritu, quamvis obstant praescriptiones can. 525 et 625 C. I. C.?

¹ *Rivista diocesana Milanese*, 37 (1948) 25.

2° Possunt iidem, extra sua monasteria, celebrare functiones pontificales, non requirentes characterem episcopalem, uti benedictiones coemeteriorum, campanarum etc.?

3° Utrum in exsequiis ipsorum Abbatum impertiri possint Quinque Absolutiones, nonobstante silentio Pontificalis Romani et Caeremonialis Episcoporum, quae has absolutiones concedunt in exsequiis Summi Pontificis, Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis seu Metropolitanus aut Episcopi proprii seu Imperatoris, Regis, etc.?

Et Sacra Rituum Congregatio, audito quoque Commissionis specialis Liturgicae suffragio, propositis dubiis respondendum censuit:

Ad Ium *Negative*.

Ad IIum *Negative*, absque delegatione respectivorum Ordinariorum.

Ad IIIum *Negative*, ex iure communi.

Atque ita rescripsit atque declaravit. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 22 Ianuarii 1948.

f A. Carinci, Archiepiscopus Seleucien., *Secretarius*.

Henricus Dante, *Substit.*

Nota. – Cum responsum a S. R. C. datum plane concordet cum solutione in *Ephem. Lit.* evulgata, lectorem remittimus ad easdem Ephemerides huius anni 62 (1948) 124.

CONSULTATIONES

De occurrentia

D. – S. c. R. recentissime decreto diei 28 iunii 1946 festum B. M. V. d^c Lujan, Patronae principalis reipublicae Argentinae, Paraguayanae et Uruguayanae collocavit die 12 octobris. Unde in quadam dioecesi Uruguayana haec tria festa perpetuo occurrunt: B. M. V. de Lujdn, Patronae princip. reipublicae dupl. 1 cl. cum Oct. communi, deinde anniversarium Dedicationis Cathedralis duplex 1 cl. cum Oct. communi, denique B. M. V. de Columna duplex maius. In urbe M. autem eiusdem dioecesis B. M. V. de Columna est Patrona praecipua dupl. 1 cl. cum Oct. communi. Quomodo Calendarium dioecesis et urbis M. amodo ordinandum est?

R. In diocesi X. die 12 octobris (excepta urbe M.) recolendum est festum B. M. V. de Lujân, Patr. reipublicae et Titul. Cathedralis dupl. 1 cl. cum Oct. communi. Etenim secundum *Add. et Variat, in rubricis lirev. tit.* II n. i in pari ritu festum *maioris soJemnitatis* praevalet, i. e. quod celebratur cum feriatione, licet reducta vel sublata. Jamvero festum Patronorum principalium est feriatum, ut in Praenotandis ante 2 Tabellas in fine rubricarum legitur et aliunde abunde constat. Ergo festum B. M. V. de Lujân praevalet festo Dedicationis Cathedralis, quod feriatione caret et die sequenti reponendum est secundum *Add. Brev. tit. V num. 2*.

Adnotatio. - Praescriptiones circa vexilla et eorum benedictionem continentur in pluribus decretis Apostolicae Sedis, superiore anno in *Ephctn. lit.*, IP, 61 (1947) 57-58, expositis. Ex quibus apparet Ecclesiam aliquando disciplinam mitigasse vel rursus circumscripsisse, attentis temporum conditionibus. Praesenti responso prohibetur quominus vexilla non benedicta *praecedant* feretrum, sed relinquitur Ordinarius iudicio, attentis temporis et loci circumstantiis, permittere ut eadem vexilla non benedicta *sequantur* feretrum, dummodo numquam in ecclesiam introducantur.

S. C. DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

EXPLANATIONES SUPER DECRETO ' SPIRITUS SANCTI MUNERA » ¹

N. 1286-47

Roma, 6 marzo 1947.

Emo e Revmo Signor mio Ossmo,

in riscontro a venerata lettera di V. Em. Revma dei 13 dello scorso febbraio, mi reco ad onore di comunicarLe quanto segue in risposta ai due dubbi segnalati a questo S. Dicastero relativi al recente Decreto « Spiritus Sancti munera » sulla Cresima.

Il primo dubbio verte sull'interpretazione da darsi alla condizione per la valida e lecita amministrazione della Cresima contenuta sotto il n. 2 p. 1 del citato Decreto, così formulata: « *Dummodo hi fideles* (cioè i cresimandi) *ex gravi morbo in vero mortis periculo sint constituti ex quo decessuri praevideantur* ».

E precisamente l'Em. v. chiede perché nel Decreto si dica « in vero mortis periculo » e non, come parrebbe bastevole, « in mortis periculo »; di più domanda, quando si raggiunga il minimo necessario perché si verifichi l'altro comma: « *ex quo decessuri praevideantur* ». I

A tale riguardo si può osservare che le parole del primo inciso dovranno valutarsi con criterio morale: e cioè o quando il medico abbia giudicato che l'infermo si trovi in vero pericolo di morte; o quando, anche in assenza del medico, il sacerdote cresimante nella sua prudenza ed esperienza, considerate tutte le circostanze, della gravità e durata della malattia, dell'età, delle condizioni generali dell'infermo..., si sia convinto che effettivamente questo si trovi non in un dubbio o anche solo probabile, ma in un certo e reale pericolo di vita. Le altre parole « *ex quo decessuri praevideantur* » praticamente dovranno considerarsi come equivalenti a quelle usate dal Codice di D. C. in analoghe circostanze: « *urgente mortis periculo* » (cc. 1043-1044-1046). Si potrà all'uopo utilmente consultare quanto riferisce l'Emo Card. Gasparri nel *Tract. can. de matrimonio* (ed. nova ad mentem Codicis, vol. I, n. 393) e altri autori che hanno commentato i canoni citati.

Quanto al secondo dubbio, sembra che il conferimento della Cresima in codesta città di Palermo, attesa la coesistenza in sito della Em. V. e di altri due Eccmi Vescovi, debba essere fatto, nella généralité dei casi, da un Vescovo.

¹ Foglio eccl. *Palermiitaro*, 32 (1947) 2.

La valutazione peraltro dei *legittimo impedimento*, che dispensa il Vescovo residenziale dal conferirla personalmente, è lasciata al Suo prudente arbitrio, non essendo possibile determinare a priori detti impedimenti, che possono essere della più varia natura. E lo stesso va detto del *grave incomodo* che dispensa il Vescovo Ausiliare e Titolare.

Per l'amministrazione della Cresima fuori di codesta città, si pensa che ciò costituisca un impedimento permanente legittimo per l'Em. V., come pure un grave incomodo per codesti due Eccmi Vescovi, a meno che sia l'Em. V. che detti Eccmi già si trovassero casualmente in sito dove giace l'infermo, o a portata di mano del medesimo.

Nella speranza d'aver soddisfatto alla richiesta di V. Em. Le bacio umilissimamente le Mani, mentre con sensi di profondissimo ossequio godo professarmi

um.mo dev.mo obb.mo servo vero
di V. Em. Revma, D. Card. JoRio, *Prefetto*.

F. Bracci, *Segretario*.

SACRA CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE

DECRETUM

DE CONFIRMATIONE ADMINISTRANDA IIS, QUI [EX GRAVI MORBO) IX PERICULO MORTIS SUNT CONSTITUTI. 1

Post latum a Sacra Congregatione de Disciplina Sacramentorum decretum «Spiritus Sancti munera» diei XIV Septembris an. 1946 (cf. *Acta Apostolicae Sedis*, vol. XXXVIII, 1946, p. 349) ad Sacrum hoc Consilium Christiano nomini propagando plures Ordinariorum missionum preces, ad easdem amplioresve facultates obtinendas, pervenerunt.

Quas Ssmus D. N. Pius Div. Prov. Papa XII, in Audientia diei XVIII huius mensis, referente infrascripto Cardinali Praefecto, benigne suscipere dignatus est.

Omnibus itaque Ordinariis locorum ab hac Sacra Congregatione de Propaganda Fide dependentibus potestatem Sanctissimus fecit, absque praeiudicio ceterorum indultorum quibus in re iam fruuntur, ut Sedis Apostolicae induito (can. 782 § 2), tribuere valeant omnibus sacerdotibus sibi subditis curamque animarum ferentibus, facultatem sacram Confirmationem fidelibus sive adultis sive infantibus, intra fines mis-

1 *Acta Ap. Sedis*, 40 (1948) 41. Quae, in titulo, inter parentheses clauduntur, demenda videntur.

sionalis circumscriptionis exstantibus et in mortis periculo constitutis, valide ministrandi; necnon licite in ipso loco residentiae Episcopi, absente tamen quolibet Episcopo vel legitime impedito; servataque formula a Rituali Romano statuta.

Praesens vero decretum eadem Sanctitas Sua confici publicique iuris fieri mandavit.

Datum Romae, ex Aedibus Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, die XVIII mensis Decembris, anno Domini MCMXXXVII.

P. Card. Fumasoni Biondi, *Praefectus*.

L. ☐ S.

f C. Costantini, Arch. Theodos, in Arcadia, *a Secretis*.

SACRA CONGREGATIO RITUUM

I

URBIS ET ORBIS

DECRETUM

ELLOGIA IN MARTYROLOGIO ROMANO INSERENDA APPROBANTUR ¹

Caelitum honoribus hisce ultimis temporibus pluribus Sanctis tributis, primum erat ut eorum etiam mentio haberetur in Martyrologio Romano iuxta veterem Ecclesiae traditionem. Quare complura ellogia ab hac Sacra Rituum Congregatione confecta sunt et Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae XII relata, ut Sanctitas Sua illa approbaret et in Martyrologio Romano inserenda decerneret. Sanctissimus vero Dominus in audientia infrascripto Cardinali Sacrae Rituum Congregationis Praefecto concessa die 27 Februarii 1948, praefata ellogia, prout in adnexis foliis continentur, dignatus est approbare, et novis editionibus Martyrologii Romani inserenda decrevit. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 27 Februarii 1948.

C. Card. Micara, Episc. Veliternus, *Praefectus*.

L. ☐ S.

t A. Carinci, Archiep. Seleuc., *Secretarius*.

H

¹ *Acta Af>. Sedis*, 4° (*948) 124-«3°.

i. [Quintodécimo Kaléndas Februérii (18 Jan.)]

[Ultimo loco]

Budæ, in Hungária, sanctæ Margaritæ, Virginis, e régia Arpadénsium familia, Ordinis sancti Dominici moniâlis, virtûte castitatis et arctissima poenitentia insignis, quam Pius Duodecimus, Pontifex Maximus, sanctarum Virginum catalogo adscripsit.

2. [Pridie Kaléndas Februarii (31 Jan.)]

[Primo loco]

Augùstæ Taurinorum sancti Joânnis Bosco, Confessôris, Societatis Salesiânæ ac Institûti Filiarum Mariæ Auxiliatricis Fundatôris, animarum zelo et fidei propagândæ conspicui; quem Pius Papa Undecimus Sanctorum fastis adscripsit.

3. [Pridie Nonas Februarii (4 Febr.)]

[Quinto loco]

In regno Maravénsi apud Indos Orientales, sancti Joânnis de Britto, Sacerdôtis e Societate Jesu, qui cum multis infideles ad fidem convertisset, glorioso martyrio coronatus est.

4. [Nonis Martii (7 Mart.)]

[Ultimo loco]

Floréntiæ, in Etniria, sanctæ Terésiæ Margaritæ Redi, Virginis, Ordinis Carmclitarum Excalceatarum, vitæ puritate ac simplicitate admirabilis, quam Pius Papa Undecimus sanctarum Virginum albo adscripsit.

5. [Idibus Martii (15 Mart.)]

[Ultimo loco]

Lutetiae Parisiorum sanctæ Ludovicæ de Marillac, viduæ Le Gras, Societatis Puellarum a Caritate una cum sancto Vincentio a Paulo Fundatricis, egenis sublevandis addictissimæ, quam Pius Papa Undecimus Sanctarum fastis accénsuit.

6. [Decimo septimo Kaléndas Aprilis (16 Mart.)]

[Quinto loco]

In dicione Canadénsi sanctorum martyrum Joânnis 'de Brébeuf, Gabriélis Lalemant, Antonii Daniel, Caroli Garnier et Natalis Chabanel, Presbyterorum Societatis Jesu, qui in Ilurénica Missione, hac aliisque diébus, post multos labores et saevissimos cruciatus, mortem pro Christo fortiter obierunt.

7. [Quintodécimo Kaléndas Aprilis (18 Mart.)]

[Ultimo loco]

Carali, in Sardinia, sancti Salvatoris ab Horta, Confessoris, ex Ordine Fratrum Minorum, qui virtûtibus et singulari miraculorum dono claruit et a Pio Papa Undécimo inter sanctos Caélites adnumeratus est.

8. [Duodecimo Kaléndas Aprilis (21 Mart.)]

[*Ultimo loco*]

In loco Ranft, prope Sachseln, in Helvetia, sancti Nicolai de Fliie, patris familias, dein Anachorétæ, arctissima pœniténtia et mundi contemptu insignis, ab Helvetiis pater patriae appellati, quem Pius Papa Duodecimus Sanctorum fastis adscripsit.

9. [Octavo Kaléndas Aprilis (25 Mart.)]

[*Ultimo loco*]

Faliscodûni sanctæ Lûciæ Filippini, Fundatricis Institutûi Magistrarum Piarum ab ejus cognomine nuncupatarum, de Christiana puellarum et mulierum præsertim pauperum eruditione optime méritæ, quam Pius Papa Undecimus inter sanctas Virgines retulit.

10. [Nonis Aprilis (5 Apr.)]

[*Ultimo loco*]

Palmæ, in insula Majorica, sanctæ Catharinæ Thomas, Virginis, Canonissæ Regularis ex Ordine sancti Augustini, quam Pius Papa Undecimus in sanctarum Virginum numerum retulit.

ii. [Tertio Idus Aprilis (11 Apr.)]

[*Ultimo loco*]

Lucæ, in Etrûria, sanctæ Gemmæ Galgâni, Virginis, contemplatione Dominicæ Passionis et vitæ sanctitate mirabilis, quam Pius Papa Duodecimus in Sanctarum mimerum retulit.

12. [Sextodecimo Kaléndas Maji (16 Apr.)]

[*Penultimo loco*]

Nivérnis, in Gallia, sanctæ Mariæ Bernard® Soubirous, Virginis, e Congregatione Sororum a Caritate et Institutiône Christiana, Lapürdi, adhuc juvênculæ, iterâtis apparitionibus Immaculâtæ Dei Genitricis Mariæ recreâtæ, quam Pius Papa Undécimus inter sanctas Virgines adscripsit.

13. [Undécimo Kaléndas Maji (21 Apr.)]

[*Ultimo loco*]

Oettingæ Véteris, in Bavaria, sancti Conràdi a Parzham, Confessoris, Ordinis Minorum Capuccinorum, caritate et oratione insignis, quem, mirdculis clarum, Pius Papa Undécimus Sanctorum nûmero adscripsit.

14. [Octavo Kaléndas Maji (24 Apr.)]

[*Penultimo loco*]

Andégavi, in Gallia, sanctæ Mariæ a sancta Euphrasia Pelletier, Virginis, Institutûi Sororum a Bono Pastore Fundatricis, quam Pius Duodecimus, Pontifex Maximus, in Sanctarum numerum rétulit.

i\$. [Quarto Kaléndas Maji (28 Apr.)]

[*Ultimo loco*]

In pago sancti Laurentii ad Séparim, diocésis Lucionénsis, sancti Ludovic! Mariæ Grignon a Montfort, Confessôris, Fundatôris Missionariôrum Societatis Mariæ et Filiarum a Sapientia, apostolicæ vitæ forma, prædicatione et devotione mariâli insignis, quem Pius Papa Duodecimus Sanctôrum catalogo adscripsit.

16. [Pridie Kaléndas Maji (30 Apr.)]

[*Ultimo loco*]

Chérii, apud Augustam Taurinorum, sancti Joséphi Benedicti Cottolengo, Confessoris, Parvæ Domus a Divina Providentia Fundatôris, summa in Deum confidentia et caritate in pauperes insignis, quem Pius Papa Undécimus Sanctorum fastis adscripsit.

17. [Tertio Idus Maji (13 Maj.)]

[*Primo loco*]

Sancti Kobérty Bellarmino, e Societate Jesu, Cardinalis atque olim Episcopi Capuâni, Confessôris et Ecclésiæ Doctôris, cujus dies natalis décimo quinto Kaléndas Octobris recensétur.

[*Ultimo loco*]

Pôdii, in diocési Pictaviénsi, sancti Andréæ Hubérty Fournet, Confessôris, olim parochi, Institûti Filiarum a Cruce una cum sancta Elisabeth Bichier des Ages Fundatôris, quem Pius Papa Undécimus Sanctorum fastis adscripsit.

18. [Pridie Idus Maji (14 Maj.)]

[*Ultimo loco*]

In pago Betharram, diocésis Bajonénsis, sancti Michaelis Garicoïts, Confessôris, Congregationis Presbyterorum Missionariôrum a Sacro Corde Jesu Fundatoris, apostólico zelo insignis, quem Pius Papa Duodecimus Sanctorum fastis adscripsit.

19. [Décimo séptimo Kaléndas Jûnii (16 Maj.)]

[*Octavo loco*]

Janôviæ, apud Pinsk, in Polésia, sancti Andréæ Bobôla, Sacerdotis e Societate Jesu, qui, a schismaticis innumerabilia tormentorum gênera perpéssus, illustri martyrio coronatus est.

20. [Quartodécimo Kaléndas Jûnii (19 Maj.)]

[*Ultimo loco*]

Ficécli, in Etrûria, sancti Theôphili a Curte, Confessôris, Sacerdotis Ordinis Fratrum Minorum, sacrorum recessuum propagatoris, quem Pius Papa Undécimus inter Sanctos retulit.

21. [Idibus Junii (13 Jun.)]

[Primo loco]

Patdvii, sancti Antônii Lusitâni, Sacerdôtis ex Ordine Mindrum et Confessoris atque Ecclésiæ Doctdris, vita et miraculis ac praedicatione illûstris, quem, uno post illius obitum anno nondum expleto, Gregorius Papa nonus in Sanctorum cānonem retulit.

22. [Decimo Kaléndas Julii (22 Jun.)]

[Secundo loco]

Londini, in Anglia, sancti Jodnnis Fisher, Episcopi Roffénsis et Cardinalis, qui pro fide catholica et Romani Pontificis primatu, jubente Henrico Octavo Rege, decollatus est.

23. [Nono Kaléndas Jûlii (23 Jun.)]

[Septimo loco]

Augûstæ Taurinorum sancti Joséphi Cafâsso, Sacerdôtis, qui levitis pietate et scientia augendis atque damnatis capite Deo conciliandis fuit illûstris, et a Pio Papa Duodecimo inter sanctos Caelites adscriptus est.

24. [Sexto Nonas Jûlii (2 Jul.)]

[Septimo loco]

Lyciis, in Apûlia, sancti Bernardini Realino, Confessoris, qui magistratus mûnere egregie functus, Societatem Jesu ingressus et sacerdotio auctus, caritate ac miraculis inclaruit.

25. [Pridie Nonas Jûlii (6 Jul.)]

[Quinto loco]

Londini, in Anglia, sancti Thomæ More, regni Cancellarii, qui pro Fide catholica ac beati Petri primatu, jubente Henrico Octavo Rege, decollatus est.

26. [Idibus Jûlii (15 Jul.)]

[Penultimo loco]

Campi Salentinûrum, in Apûlia, sancti Pompilii Mariæ Pirrdtti, Confessoris, ex Ordine Clericorum Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum, vita apostûlica præclâri, a Pio Undecimo, Pontifice Maximo, inter Sanctos relati.

27. [Undecimo Kaléndas Septémbris (22 Aug.)]

[Secundo loco]

Festum Immaculati Cordis ejûsdem beatas Virginis Mariæ.

28. [Nono Kaléndas Septémbris (24 Aug.)]

[Penultimo loco]

Neapoli, in Campania, sanctæ Joânnæ Antidæ Thouret, Virginis, Institûti Sororum a Caritate Fundatricis, quam Pius Papa Undecimus in album sanctarum Virginum retulit.

[*Ultimo loco*]

Valéntiæ, in Hispania, natâlis sanctæ Mariæ Michaélæ, Virginis, Fundatricis Congregationis Ancillarum a Sanctissimo Sacraménto et Caritatis, patiéndi studio ac desiderio animas Deo lucrandi inflammatae, quam Pius Papa Undecimus sanctis Virginibus accénsuit.

29. [Septimo Kaléndas Septembris (26 Aug.)]

[*Ultimo loco*]

Podii, in diœcési Pictaviénsi, sanctæ Joânnæ Elisabeth Bichier des Ages, Virginis, Congregationis Filiarum a Cruce una cum sancto Andréa Hubérto Fournet Fundatricis, jugi mortificatione et vitæ innocéntia claræ, quam Pius Papa Duodécimus sanctarum Virginum fastis accénsuit.

30. [Quintodécimo Kaléndas Octobris (17 Sept.)]

[*Secundo loco*]

Romæ, natalis sancti Robérti Bellarmino, Confessoris, e Societate Jesu, atque Cardinalis et Capuini olim Episcopi, sanctitate, doctrina et plûrimis ad cathôlicæ fidei et Apostôlicæ Sedis defensionem suscéptis laboribus clarissimi; quem Pius Undécimus, Pôntifex Maximus, Sanctôrum honoribus auxit et universalis Ecclésiæ Doctôrem declaravit, ejûsque festum tértio Idus Maji recolendum indixit.

31. [Séptimo Idus Octôbris (9 Oct.)]

[*Primo loco*]

Romæ sancti Joânnis Leonàrdi, Confessôris, Fundatoris Congregationis Clericorum Regularium a Matre Dei, labôribus et miraculis clari, cujus opera missiones a Propaganda Fide institûtæ sunt.

32. [Quinto Idus Octobris (11 Oct.)]

[*Primo loco*]

Festum Maternitdtis beâtæ Mariæ Virginis.

33. [Quintodécimo Kaléndas Novémbris (18 Oct.)]

[*Octavo loco*]

Apud Auriesville, in statu Neo-Eboracénsi, sanctorum Martyrum, e Societate Jesu, Isaâci Jogucs, Sacerdôtis, et Jodnnis de La Lande, Coadjutôris temporalis, qui hac et sequénti die ab Iroquénsibus dire necâti sunt, eodem loco ubi, paucis ante annis, Renâtus Goupil, et ipse Coadjûtor temporélis, martyrii palmam consecitus fuerat.

34. [Décimo séptimo Kaléndas Dccémbris (15 Nov.)]

[*Primo loco*]

Colôniæ Agrippinæ sancti Albérti Episcopi et Confessoris, ex Ordine Prædicatôrum, cognométo Magni, sanctitate et doctrina célebris, quem Pius Papa Undécimus Doctôrem universâlis Ecclésiæ declaravit.

35. [Sextodecimo Kaléndas Decembris (16 Nov.)]

[Pr/wo loco]

Sanctæ Gertnidis, Virginis, cujus natalis sequenti die recensetur.

36. [Quintodécimo Kaléndas Decembris (17 Nov.)]

[Secundo loco]

Helpithi, in Saxônia, item natâlis) sanctæ Gertnidis, Virginis, ex Ordine sancti Benedicti, quæ dono revelationum clara exstitit. Ipsius tamen festivitas pridie huius diei celebratur.

37. [Undecimo Kaléndas Januarii (22 Dec.)]

[Ultimo loco]

Chicâgiæ sanctæ Franciscæ Xavériæ Cabrini, Virginis, Instituti Missionariarum a Sacratissimo Corde Jesu Fundatricis, eximia caritate, invicta ânimi fortitudine et humilitate insignis, quam Pius Papa Duodécimus Sanctarum catdlogo adscripsit.

38. [Octavo Kaléndas Januarii (25 Dec.)]

[7w ellogio S. Petri Nolasci demuntur ultima verba'. Jussu Alexandri Papæ Séptimi].

39. [Pridie Kaléndas Januarii (31 Dec.)]

[Decimo loco]

Lutétiae Parisiorum sanctæ Catharinæ Labouré, Virginis, e Societate Puellarum Caritatis, quæ a Deipara Immaculata singulari manifestatione Sacri Numismatis donata, virtûtibus et miraculis insignis éxstitit, et a Pio Papa Duodecimo in sanctarum Virginum niimerum relata est.

Adnotationes. – Superiore anno recentiorum Sanctorum elogia privato studio elaborata in Martyrologio Romano inserenda indicavimus (*Elogia quae in Martyrologio Romano desiderantur* in *Ephem. lit. IP*, 61 [1947] 34-40) et editionem IV Taurinensem (Marietti) eiusdem liturgici libri recensentes, quaedam minus recte inserta elogia, vel superflua, vel corrigenda adnotavimus (*Verso una riforma del » Martyrologium Romanum*) · in *Ephem. lit. IP*, 61 [1947] 91-99) ac simul nonnulla principia critica prae oculis habenda in reformatione integral! eiusdem MR, quae in votis est omnium, exposuimus.

Nunc vero eadem elogia a S. R. C. composita et a SS.mo ID. N. Pio Papa XII adprobata, ex officio eduntur. De quibus singulis haec iuvat adnotare.

1. Ex *Proprio O.P.* cum emendationibus. – In *Ephem. lit. IP*, 61 (1947) 34 erronee dies elogii inserendi indicata fuit 19 ianuarii. Dies natalis sanctae Margaritae est 18; Ordo Fratrum Praedicatorum festivitatem celebrat die 19, quia 18 impedita est propter festum Cathedrae sancti Petri.

2. Elogium sancti Ioannis Bosco iam una cum officio et Missa adprobatum fuerat a S. Sede (*Acta Ap. Sedis*, 28 [1936] '755 *Ephem. lit. IP*, 49 [1936] 251). Peropportune dempta sunt verba 'anno millesimo nongentesimo trigesimo quarto ».

3. Ex *Proprio S. J.* cum emendationibus.

4. Pro sanctis religiosis recentioribus, loco nominis religionis (in casu Teresiae Margaritae a Sacratissimo Corde Iesu ») recte nomen familiae adhibitum est (Redi) cum communiter familiae nomine (cognomine) nunc sancti illi cognoscantur, et ideo causa confusionis devitatur.

5. Ex *Proprio C. M.* (cf. *Ephem. Ut.* 48 [1934] 403) cum emendationibus.

6. Ex *Proprio S. J.* cum emendationibus. – Sic dicti Martyres Canadenses S. J., anno 1930 ad supremos Altaris honores evecti, sunt octo, et martyrium subierunt *variis diebus* » nempe: 1642, 29 sept. Renatus Goupil (fr.); 1646, 18 oct. Isaacus Jogues(sac.); 1646, 19 oct. Ioannes de la Lande (fr.); 1648, 4 iul. Antonius Daniel (sac.); 1649, 16 mart, Ioannes de Brébeuf (sac.); 1649, 17 mart. Gabriel Lalemant (sac.); 1649, 7 dec. Carolus Garnier (sac.); 1649, 8 dec. Natalis Chabanel (sac.). *Variisque dicionis locis* », scilicet, primi tres in oppido vulgo *Ossernenon* (nunc Auriesville) in Statu Neo-Eboracensi; quinque alii in variis pagis dicionis Canadensis. Ex dispositione Decret. Canonizationis (*Acta Ap. Sedis*, 22 [1930] 473) omnes unica festivitate recolendi erant die 26 septembris; sed postea statutum est duas series Martyrum seiungere et eorum festa distinctis diebus celebrare, i. e. Canadenses die 16 ianuarii, qua die primus eorum, Ioannes de Brébeuf martyrii palmam assecutus est, Neo-Eboracenses, vero, die 18 octobris, sacra martyrio Isaaci Jogues. (In editione Marietti 1946 die 26 septembris delendum est elogium pro *commemoratione* horum Martyrum).

11. Ex *Proprio dioecesis Lucensis*. – In *Ephem. lit. IP*, 61 f 1947] 37 Pro elogio sanctae Gemmae Galgani inserendo erronee indicata est dies festiva in dioecesi Lucensi (16 mail), loco diei natalicii (11 aprilis).

14. Ex *Proprio Sororum a Bono Pastore*.

17«. *Acta Apost. Sedis* 24 (1832) 164; *Ephem. Ut.* 46 (1932) 282.

19. Ex *Proprio S. J.* cum emendationibus.

Ex Martyrologio Romano-Serafico cum emendationibus.

Acta Ap. Sedis 38 [1946] 292; *Ephem. Ut. IP*, 61 (1947)

22. In Anglia sancti Ioannes Fisher et Thomas More unica festivitate celebrantur die 9 iulii. In MR vero, et recte quidem, elogia ponuntur respectivis diebus nataliciis. In editione Marietti 1944 delendum die 9 iulii elogium pro commemoratione (In *Act. Ap. Sedis*, 40 (1948] 128 elogium sancti Ioannis Fisher ponitur sub die 13 iunii. Est mendum typographicum. Ponendum est sub die 22 iunii).

23. Dies natalitia sancti Iosephi Cafasso est 23, non 22 iunii, uti evulgatum est in *Acta Ap. Sedis*, 40 (1948) 128.

Ex *Proprio S. J.* cum emendationibus.

29. Ex *Proprio dioecesis Pictaviensis*.

30. *Acta Ap. Sedis* 24 (1932) 164; *Ephem. Ut.* 46 (1932) 282.

31. *Acta Ap. Sedis*, 32 (1940) 316; *Ephem. Ut. IP*, 54 (1940) 79. Elogium sancti Ioannis Leonard! ab ultimo loco transferendum ad primum cum eius festum a Papa Pio XII anno 1940 statutum sit celebrandum ab universa Ecclesia.

33. Ex *Proprio S. J.* cum emendationibus.

34. *Acta Ap. Sedis* 24 (1932) 169; *Ephem. Ut.* 46 (1932) 283.

35-36. Festum sanctae Gertrudis, quod usque ad annum 1932 celebratum est die 15 novembris, repositum est die 16 novembris ob festum sancti Alberti Magni, quod dici 15 novembris affixum est. Et ideo elogia sanctae Gertrudis simpliciiori modo reddita sunt.

38. Alexander Pp. VII festum sancti Petri Nolasci die 31 ianuarii faciendum statuit, utpote prima dies libera post diem 25 decembris, dies natalicia eiusdem Sancti. Sed superveniente festo sancti Ioannis Bosco, Pius XI festivitatem sancti Petri ad diem 28 ianuarii reposuit. Ideoque verba MR iussu Alexandri Papae septimi non

amplius historice respondent rei veritati et ideo recte dempta sunt, ut iam propositum fuit ab *Ephem. Lit.* 61 (1947) 92.

39. Ex *Proprio C.M.* cum emendationibus.

Nova elogia gencrico modo considerantes, haec animadvertere liceat:

i) Elogia plerumque his formulis absolvuntur: « ... in Sanctorum numerum retulit », in numerum sanctarum Virginum relata est », « ... Sanctorum canoni adserip-sit », et similibus. Hae formulae elogia nimis proluxa et verbosa reddunt, recentiore tempore in MR fusius introducta sunt nec ideo MR ditius factum est.

Collatione facta in editione Manetti a. 1944, hae formulae demonstrantur haberi:

sacc. XI	semel	saec. XVI	quater
» XII	sexies	» XVII	undecies
» XIII	quinqvies	» XVIII	vicies
» XIV		» XIX	tricies
» XV	ter	» XX	vicies septies

Optandum, ergo, ut in reformatione MR formulae istae adimantur omnino et elogia ad simplicitatem et brevitem sermonis originalem restituantur. Ad summum nomen Pontificis servari poterit pro eventibus magis extraordinariis in cultu Sanctorum uti est cum aliquis sanctus Doctor renunciatur, vel Patronus alicuius coetus pro universali Ecclesia eligitur, in reliquiarum translatione, et in paucis aliis casibus.

2) Olim, cum ex contextu clarum erat agi de virgine vel de martyre, vel de confessore, etc. post nomen sancti attributum illud (Virginis, Martyris, Confessoris) non ponebatur. Est admissio recens introducta, ut in pluribus, in editione typica anni 1922. Nova elogia hunc usum servaverunt, at optandum ut pristina forma MR restituatur.

3) Praeteritis temporibus sancti canonizati indiscriminatim attributo *sancti* vel *beati* donati sunt. Nunc, cum terminologia magis magisque statuta sit, recte attributum *sancti* canonizatis donatur, *beati* vero, canonizandis reservatur.

4) Quoad nominum litteras initiales grandiores vel minutas redactores novorum elogiorum sequuti sunt consuetudinem in toto MR iam existentem. Praealent grandiores litterae. Opportunum esset ut ad simpliciorem normam deveniatur.

A. B.

II

Parisien, et Dioecesium Galliae |

DE INDULTO RITUALIS ROMANI LINGUA LATINA ET GALLICA EXARATI. |

Eminentissimus Cardinalis Emmanuel Caelestinus Suhard, Archiepiscopus Parisiensis, totius Episcopatus Galliae nomine, supplices Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae XII preces obtulit ut, attentis hodiernis peculiaribus circumstantiis, de Apostolica suprema Auctoritate, in administratione quorundam sacramentorum, Baptismi nempe, Extremae Unctionis ac Matrimonii, nec non in Exsequiis Defunctorum, vulgaris linguae gallicae scilicet, usum, determinatis in precibus, concedere dignaretur: prouti in quibusdam aliis

| Nostram latinam versionem vulgamus textus indulti in periodico *Semaine religieuse de Paris.* 94 (1948) 55» gallice editi.

Europae regionibus in similibus indultum fuit. Annuente vero precibus Sanctissimo Domino, idem Eminentissimus Archiepiscopus, curantibus sacerdotibus de re liturgica peritis, editionem novi Ritualis sedulo praeparare satigit, conformem nempe Codici Iuris Canonici et postremae editioni typicae Ritualis Romani, in qua, ad intelligentiam et pietatem populi, lingua vulgari ritus et orationes posita sunt, quae magis opportuna videbantur; quod Rituale ita concinnatum Sacrae Congregationi Ritibus tuendis praepositae pro revisione et approbatione reverenter subiecit.

Sacra porro Rituum Congregatio, exhibito Rituali accurato examine perpensa, prae oculis habitis peculiaribus hodiernis circumstantiis, benigne induisit ut:

n) confici possit pro tota Gallia novum Rituale in quo textus latinus integer referatur, translatio vero gallica in iis, quae permittuntur, iuxta textum latinum ponatur;

℥) in collatione vero sacramentorum, in quantum ad intelligentiam et pietatem populi necesse sit, sacerdos lingua vernacula proferre possit ea tantum quae sequuntur:

i° in administratione Baptismi parvulorum: solo in textu latino ponantur, ac proinde semper et sola hac lingua dicantur: exorcismi, omnes formulae unctionum ac benedictionum, nec non ipsa baptismi forma;

2° in administratione baptismi adultorum: praeter ea quae superius recensita sunt, etiam latina lingua tantum imprimantur et recitentur psalmi et aliae preces initiales;

3° in ordine ministrandi sacramentum Extremae Unctionis: latina tantum lingua adhibeatur in oratione impositionis manuum super infirmum, in verbis unctionum, et in orationibus subsequentibus;

4° in celebratione matrimonii: lingua gallica sacerdos uti poterit ad omnia, praeter benedictionem anuli et formulam: *Ego coniungo vos etc...* In benedictione nuptiali extra Missam, danda ex apostolico induito quando Missa non dicitur, preces, quae in Rituali Romano habentur, recitari possunt lingua gallica;

5° in exsequiis vero peragendis pro fidelibus defunctis: sola lingua latina preces et absolutiones peragi debent. Nihil tamen vetat quominus, hoc ritu absoluto, vulgari lingua aliae addantur preces pro opportunitate temporis et loci, ab Ordinariis determinandae et ab ipso sacerdote recitandae.

Quae omnia, cum perbenigna approbatione et concessione per Eminentissimum Cardinalem Clementem Micara, Episcopum Veliternum et S. Rituum Congregationis Praefectum, Sanctissimo Domino nostro Pio Papae XII submissa fuerint, in audientia diei 28 novembris 1947, Sanctitas Sua libenti animo approbare et concedere dignata est; contrariis quibuscumque etiam speciali mentione dignis minime obstantibus.

Datum Romae, die 28 novembris 1947.

ϕ C. Card. Micara, Ep. Veliternus, *Praefectus*.

L. ©S.

f A. Carinci, Archiep. tit. Seleucien., *Secretarius*.

Commentarium. — Die 28 iulii 1891 Linciensis Episcopus indultum ad linguam vernaculam adhibendam in administratione quorundam Sacramentorum, attentis regionis circumstantiis, de Apostolica Benignitate obtinuit.

Per duodequadraginta ferme annos eius usus viguit et post novam editionem Ritualis Romani, iteratae preces admotae sunt ut frequentior usus linguae vernaculae in compluribus ritibus sacris permetteretur (sicut iam in quibusdam dioecesibus regionis Germaniae concessus fuerat), dieque 24 iulii 1927 Linciensis Episcopus Ioannes Gfoellner approbationem novae editionis Ritualis a Summo Pontifice Pio XI obtinuit.

Anno autem 1946, die 17 maii, coetus Cardinalium et Archiepiscoporum Galliae a Sua Sanctitate Wo XII facultatem lingua gallica in administratione aliquorum Sacramentorum utendi humillime postulavit, Rev.mo Chollet, Cameracensi Archiepiscopo oratore. Die 21 ianuarii 1947 E.mus Card. Carolus Salotti» S. C. Rituum Praefectus, E.mo Card. Suhard, Archiepiscopo Parisiensi, exponebat benignum S. C. Rituum animum desiderii et necessitatibus Episcopatus obviam eundi et novi bilinguis Ritualis specimen exquirebat ut illud examinare et approbare posset. E.mus Card. Suhard dioecesanæ Commissioni Sacrae Liturgiae hoc opus elaborandum commisit, a qua tam propere confectum est ut mense maio eiusdem anni gallicae translationis schema Romam mitti potuerit.

E.mus Card. A. Micara, novus S. C. Rituum Praefectus, die 28 novembris 1947 Litteras circa hoc Rituale concedendum Dioecesi Parisiensi aliisque dioecesibus Galliae, annuente SS. D. N. Pio XII, dabat.

Facultatibus datis, parvum Rituale ad usum Sacramentorum Baptismi infantium adutorumque, Sacramenti aegrotantium, Matrimonii et in exequiis Defunctorum. Sacerdotibus linguam gallicam loquentibus, post tres menses oblatum erit, sumptibus Domus Turonensis Marne interim parandum.

Si iuxta prudens iudicium intelligentia pietasque fidelium usum linguae vulgaris requirit, in omnibus, sed iis tantum precibus, quae in hac collectione Rituum utraque lingua notantur et lingua latina et vulgari adhibere poterit, et quidem hoc modo:

1. Si translatio gallica *iuxta* textum latinum est posita, tunc preces in lingua gallica recitare sufficit.

2. Si autem translatio gallica *infra* textum latinum legitur, tunc textus latinus *semper* adhibendus est, eoque recitato, si ita lubet, verba etiam lingua vulgari sive partim sive totaliter repeti poterunt.

3. Solummodo latine psalmi et sacramentales formulae dici debebunt.

Faxit Deus ut sacerdotes in adhibenda lingua vernacula, ubi eadem uti licebit, omnia digne, attente et devote peragant in aedificationem fidelium. Haec facultas vigilantiae benevolentiaeque S. S. Pii XII ad preces liturgicas vivificandas testimonium vivens affert.

Iulius PIÉTERS

e Commissione liturgica dioecesis Parisiensis.

III

Tridentina

DE RITU SERVANDO AD PURIFICANDUM CALICEM IN BINATIONE. 1

Hodiernus Archiepiscopus Tridentinus Sanctissimo D. N. Pio Papae XII humillime exposuit: iuxta Instructionem 11 martii 1858 circa binationem Missarum, prouti exstat in Appendice Ritualis Romani, habetur quod sacerdos binans in diversis ecclesiis debet calicem purificare, sumendo guttas Pretiosissimi Sanguinis post secundum cvangelium, aquam infundendo et postea in sacrarium proiciendam. Nunc oritur quaestio circa ritum servandum a sacerdote binante in eadem ecclesia et proprie circa verba Instructionis: « Quin calicem purificet ». Circa quam rem Archiepiscopus Orator ab eodem Sanctissimo I). N. humillime petiit utrum verba: « quin calicem purificet » significant guttas Pretiosissimi Sanguinis non sumendas esse, neque aquam infundendam, vel guttas sumendas esse quin aqua infundatur et calix abstergatur.

Et S. R. C., audito quoque Commissionis Specialis suffragio, omnibus mature perpensis, proposito dubio respondendum censuit:

Servari posse praxim de qua in petitione: id est, sacerdos, in casu, non oportet ut sorbeat Sanguinis guttas in calice exstantes, quamvis hoc facere possit.

Atque ita rescripsit atque declaravit. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die i iulii 1947.

ϕ A. C a r i n c i, Archiep. Seleucien., *Secretorius*.

Henricus Dante, *Substitutus*.

Commentarium. – Instructio a S. C. Rituum edita die 11 martii 1858 pro sacerdote facultatem habente bis Missam eadem die celebrandi (*Rituale Romanum*, Appendix, De SSina Eucharistia) duplicem binationis speciem considerat: scilicet in ecclesiis dissitis et in eadem ecclesia. In priori casu sacerdos qui duas Missas celebrat, post sumptionem Pretiosissimi Sanguinis, composito more solito in medio altaris calice, ultimo dicto evangelio, illum purificat, animadvertens tamen ut antea absorbeat guttas forte in illo relictas. In secundo casu praescribitur ut sacerdos absoluta Missa, omittat purificationem calicis, quem relinquit super altare; nam in altera Missa utetur eodem calice. Attamen paulatim invaluit alia Consuetudo, nunc fere ubique diffusa ac servata, non sumendi guttas sive Missa celebretur in diversis ecclesiis et tunc statim sacerdos purificat calicem (et non amplius post ultimum evangelium, ut dicitur in Instructione, aut post preces finales) aquam deinde infundens in appositum vas; sive Missa celebretur in eadem ecclesia et tunc post sumptionem Pretiosissimi Sanguinis « quin calicem purificet » eum relinquit in medio altaris (nisi sit deferendus in sacristiam propter periculum profanationis). Cfr. De Herdt, *Sacrae liturgiae praxis*, tom. 1, η. 284, io (ed. 1902, p. 361), ubi legitur: « Hic modus [scilicet

1 *Foglio dioc. Trento*, 22 (1947) 827.

purificandi calicem post sumptionem Sanguinis] affertur ut ab aliis allatus et alibi usurpatus; num autem licitus sit et permissus, superiorum iudicio relinquitur; praefendus tamen est, prout praescribitur a S. R. C. ».

Sedulo perpendenda est praescriptio Instructionis S. R. C. absorbendi guttas forte in calice relictas, propter rationem: « quod nullimode omittendum est, quia Sacrificium moraliter durat, et superexstantibus adhuc vini speciebus, ex divino praecepto compleri debet ». Forsan ratio allata doctrina fulciebatur affirmante S. Communionem pertinere ad essentiam divini Sacrificii: sed, ut videtur, est fundamento destituta: nam tunc, ad complendum Sacrificium sumendae essent non tantum guttae sed, eadem causa, et omnes hostiae in eadem Missa consecratae et etiam parvum fragmentum quod casu inveniretur in corporali.

Igitur videtur S. C. R. per responsum datum Revmo Archiepiscopo Tridentino hanc infirmare rationem Instructionis anni 1858; ac, si res ita se habet, optandum in editione futura ab Auctoritate competenti Rituale Romanum hoc loco emendetur.

I. B

SACRA PAENITENTIARIA APOSTOLICA

(Officium de Indulgentiis)

DECRETUM

PLENARIA CONCEDITUR INDULGENTIA IN FIDELIUM SOLAMEN CAUSA POSTREMI BELLI VITA FUNCTORUM. ¹

Ssmus D. N. Pius div. Prov. Pp. XII, in Audientia ab infrascripto Cardinali Paenitentiario Maiore die 21 mensis Februarii vertentis anni habita, preces quorundam Sacrorum Antistitum libentissime excipiens ac paterna caritate in tot carissimos filios ob immane bellum vita peremptos permotus, benigne concedere dignatus est ut christifideles omnes qui, confessi, a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis, occasione scilicet Praecepti Paschalis, Sacra Synaxi refecti fuerint et ad mentem Sanctitatis Suae preces fuderint, Indulgentiam plenariam, animabus fidelium causa postremi belli vita functorum tantum profuturam, consequi valeant. Praesenti pro hac vice tantum valituro, contrariis quibuslibet minime obstantibus. .

Datum Romae, ex Aedibus S. Paenitentiariae Apostolicae, die 23 Februarii 1948. **I**

N. Card. C a n a l i, *Paenitentiarius Maior*.

L. S.

S. Luzio, *Regens*.

¹ *Acta Ap. Sedis*, 39 (1947) 94-

SECRETARIA STATUS

EPISTOLA EMO CARI). ADULPHO BERTRAM, ARCHIEPISCOPO VRATISLAVIENSI
DE ACTIONE LITURGICA.

SEGRETERIA DI STATO

di sua sANTITÀ

Dal Vaticano, die 24 decembris 194[^].

N. 7422-43

Eme ac revme Domine mi Obsme,

Eae a te pervenerunt ad Augustum Pontificem litterae, die 10 mensis aprilis proxime superioris datae, quibus de re liturgica nonnulla Eidem optata reverendissime proponebas, e relationibus veluti deprompta, quae tibi super « liturgica actione » (liturgische Bewegung) ab 'omnibus Germaniae sacrorum Antistitibus — praeterquam a Vindobonensi atque Friburgensi — missae sunt.

Christi Vicarius, qui interea, die scilicet 18 ianuarii et 15 februarii relationes a sacrorum Antistitibus Vindobonensi ac Friburgensi acceperat, benigne perpendere dignatus est non ea tantummodo, quae in memoratis litteris tuis inerant, sed ea etiam, quae die 14 Septembris proxime elapsi ad me scripsisti quaeque pro meo officio cum Eo communicavi. Uniusmodi quidem documenta, Summo Pontifice ita annuente, una cum ceteris multis, sive ab Episcopis sive a singulis utriusque cleri membris Sanctae Sedi missis, peculiari Emorum Cardinalium iudicio subiecta sunt S. S. Congregationibus Rituum et pro Negotiis ecclesiasticis extraordinariis addictorum, qui in plenarium coetum die n superioris mensis novembris ad id convenerunt.

Cum itaque omnia exactissimo iudicio Purpurati Patres examinavissent, licet fructus non parvi perpenderint, qui ex actione liturgica, iustis traditionis ac prudentiae limitibus, in animarum salutem permanere possunt, nihilo tamen secius opinati sunt fundamento minime caruisse timorem, in quem occasione plenarii coetus diei 29 octobris 1942 venerant ob pericula, quae sive Christianae disciplinae sive Ecclesiae vitae in Germania ipsique fidei imminere possint, *si* a singulis via facti » uti aiunt in rem liturgicam aberrantes inducantur novitates.

Quamvis enim actio liturgica religiosam fidelium inprimisque adolescentum institutionem foveat, ad sacri delicias plenius intelligendas invitans, imino dixerim germina saepius divinae vocationis in adolescentibus provocet, ipsisque sacerdotibus animarum curae addictis caritatis opera studiique pastoralis multiplicandi occasionem praebeat,

fatendum tamen est, novitates privatorum auctoritate ecclesiasticorum in liturgiam invectas suspicionem iniicere posse de disciplinae studio plenaque deditione sacrorum administrorum erga suos Ordinarios. Quod autem Christicolae probe norint novitates huiusmodi contra normas ab Apostolica Sede datas induci, easdem magis noxias reddit.

Quamobrem Emi Patres, in memoriam revocantes quod in proxime superiore plenario coetu animadverterant, uno ore opportunum esse duxerunt, ut Episcopi futuris actionis liturgicae progressionibus sedulo invigilent, eidem impense moderentur, ne ipsa, per se bona laudeque digna, ob singulorum errores a praecellentibus sibi impositis finibus discedat; simulque Apostolicae Sedi omnia, quae id spectant, renuntient et sua consilia fidenti animo subiiciant. Locorum Ordinarii potissimae curae sibi habeant, — ita Emi Patres — ut hac de re publicae vitentur contentiones dissensusque, qui semper, maxime hisce in adiunctis, nocumento sunt, in quibus concordia inter Episcopos, clerum ac fideles tam necessaria est. Apostolica vero Sedes, quod ad se attinet, benigne perpendere haud omittet privilegiorum petitiones, quae ad animarum profectum reapse conducant, quaeque, ut de novo verbi causa Rituali edendo, communi istorum Pastorum consensu ipsi deferantur.

Qua de causa, quamvis Purpurati Patres minime dubitarent de optimo Germaniae Praesulum animo, de prudenti studiosaque commissi gregis sollicitudine, de immota in Sanctam Sedem fide, pergrate tamen affecti sunt eum legentes litterarum locum, in quo eiusmodi illis esse mentem ac voluntatem dicunt « ut non tolerantur in liturgia, in ritibus, in usu linguae vel tempore ritualium actionum, in usu librorum praescriptorum vel admissorum a Sancta Sede mutationes ex arbitratu proprio provenientes ». Ipsi itidem Patres clerum fidelesque confidunt generose pioque animo sapientibus suorum Ordinariorum normis obsecuturos esse, qui procul dubio verbo maximeque exemplo ad eas servandas universos adhortabuntur neque ipsos, si opus fuerit, monere omittent, ut pressius Rubricarum praescriptis adhaereant, ad normam can. 733 § i et 818 C. I. C. I

Quod autem ad varios modos spectat Sacro assistendi, de quibus sermo est in litteris die 10 aprilis huius anni datis, iidem Emi Patres pro sua auctoritate statuendum esse putarunt, ut usus cum « Missae lectae coram fidelibus textum ex parte lingua germanica comitantibus (vulgo: Gemeinschaftsmesse), tum Missae lectae, cui fideles assistunt proferendo preces idoneas et carmina sacra lingua germanica (vulgo: Bet-singmesse) » relinquatur prudenti iudicio Ordinariorum locorum, atque item, prae oculis habentes, quae tu ipse scribebas « de Missa cantata iuncta cum populi cantu in lingua germanica (vulgo: deutsches Ho-

chamt) », Patres petitionem istorum Episcoporum admiserunt ita videlicet, ut « hic tertius modus per Germaniam iam a pluribus saeculis florens benignissime toleretur ».

Circa vero Breviarii emendationem pariter iidem Patres arbitrati sunt continuandum pro viribus esse tanti momenti quaestionis studium, cuius ceterum solutio neque facilis videtur neque idcirco proxima exspectari potest.

Huiusmodi limorum Cardinalium animadversiones atque decisiones a Romano Pontifice rata habita sunt Eiusque mandatu tibi renuntio simul te rogans ut, quo meliore duxeris modo, cum ceteris locorum Ordinariis eadem communices.

Haec tibi dum refero, manus tuas maxima veneratione deosculor ineque profiteri gaudeo

Eminentiae Tuae addictissimum

Al oys. Card. Maglione.

Adnotationes. – Officium divinum seu psalmodia Horarum canonicarum et celebratio Missae est opus publicum, quod « una cum populo a sacerdotibus » fit. Id ostendunt tot salutationes et hortationes pluries interiectae, velut Dominus vobiscum, pax Domini sit semper vobiscum, oremus, flectamus genua, gratias agamus, audemus dicere, et praesertim orationes et preces Missae plurali numero plerumque prolatae, paucis exceptis; id praeprimis ostendit invitatio Celebrantis, qui « ad populum conversus significanter dicit: Orate fratres, ut meum *ac vestrum* sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem »; item « Nos servi tui, sed et plebs tua sancta... offerimus maiestati tuae » (cfr. *Litt. encycl. de s. Liturgia*'). Sacrorum administri legunt populo verbum Dei et initialis Missae pars usque ad Symbolum potissimum in id tendit, ut populus instituatur et praeparetur ad commune sacrificium. Verum externa forma celebrationis Missae maiorem vel minorem requirit aut patitur cooperationem assistentis populi. Missa lecta, quae etiam privata dici solet, in saeculorum decursu communem ministri sacri et populi fidelis actionem summopere diminuit vel paene abruptit et pari passu studium et intellegentiam sacrorum rituum minuit ac quandam indifferentiam fidelium versus s. liturgiam promovit. Quae incommoda augebantur diversitate linguae, quippe cum lingua liturgica aliena sit a vernacula, praeterea rationalismo similibusque aetatis superioris erroribus. At numquam defuerunt tam sacrorum Antistites fervidissimi quam fideles eorum monitis obsequentes, qui miram divinorum mysteriorum indolem intimius cognoscerent aliosque eorum cognitione imbuere studerent.

Notum est « sub superioris saeculi exitum huiusque initium singularem excitatam esse liturgicorum studiorum concertationem cum ex privatorum hominum laudabili nisu tum praesertim ex impensa ac sedula navitate quorundam coenobiorum incliti Benedictini Ordinis; itaque non modo in multis Europae nationibus, sed in transmarinis etiam terris laude digna ac frugifera

succevit hac in re contentio (Encycl. ut supra). Abbas Solesniensis Guéranger opere *L'année liturgique* primum edito Parisiis 1841, semen sparsit actionis liturgicae, quod alii deinceps evolverunt. Sic anno 1884 R. P. Anselmus Schott (f 1896) edidit germanicam versionem Missalis cum annotationibus magnam partem haustis ex opere Abbatis Guéranger. Versio ista latissime diffusa continuo perficiebatur et die 31 augusti 1926 a Summo Pontifice Pio XI ob egregias dotes dilaudabatur. Quod opus in Germania adeo notum est ut solo nomine auctoris, quamvis ultra quinquaginta annos defuncti, appelletur « Schott », quod quidem nomen lege civili munitur. Alter antesignanus validissimus est R. P. Pius Parsch Can. Reg. S. Aug., qui operam suam longe ultra territoria linguae germanicae extendit scriptis quamplurimis indefesse promovens ideam actionis liturgicae; pluribus quoque periodicis ad sacram liturgiam sacramque Scripturam fidelium animos convertere studet. Foliis separatis publicavit Missam singulorum dierum cum Ordinario Missae coniunctam et notis illustratam, quae folia visitoribus ecclesiae distribuuntur, quo magis partem habeant in celebratione divinorum mysteriorum. Per hos igitur viros aliosque praeclaros socios doctrina ac pietate conspicuos, quos enumerare longum est, actio liturgica in regionibus Germaniae divulgata et firmata est. Eius fines praecipui hi sunt: 1) ut populus active intersit sacrificio Missae participando orationes et ritus eius; 2) ut diebus feriatis, quoad fieri possit, una cantet cantum choralem, 3) ut diligenter edoceatur ritus sacramentorum et benedictionum, 4) ut annum ecclesiasticum et consuetudines religiosas magni aestimet et colat, 5) ut sacris ritibus in suffragium defunctorum intersit pietatis et caritatis christianae causa, et his similia.

Neminem fugit mirificos uberrimosque fructus interim inde ortos esse. Nihilominus varia quoque detrimenta haud semel Summus Pontifex denunciavit atque aliqui Sacrorum Antistites conquesti sunt. Sancta Sedes, praeterquam in epistola supra descripta, praesertim in litteris encyclicis « Mystici corporis » ac « Mediator Dei » de hac re sacrorum Antistites populumque fidelem monuit. Iam antea Episcopus Linciensis anno 1937 acriter damnavit nonnullos conatus motus liturgici alienos, immo valde contrarios disciplinae hodiernae. Monitum istud, partim asperrimum, latine redditum, cum annotationibus legi potest apud *Periodica de re morali, canonica, liturgica* 27 (1937) 163-171.

Ni fallor, causa haud exigua plurium errorum huius motus per se utilissimi in eo ponenda est, quod privatorum hominum laudabili nisu, ut verbis Encyclicae utamur, ortum sit et initio Praesules Ecclesiae parum eam curare solerent, sed plus minusve tolerarent. Praecedens alienatio a sacris ritibus et precibus paulatim transiit in fanaticum antiquitatis studium, quod recentiores pulcherrimas accessiones et evolutiones in re liturgica vel ideo despiciebat, quia deerant in antiquitate. Sic confessio devotionalis, preces privatae, recitatio rosarii vel etiam salutationis angelicae, posthabita sunt et ut res extra liturgiam stricte sumptam versantes parvi aestimata. Hunc falsum ascetismum iam Encyclica «Mystici corporis» deploravit. Quod ipsum ostendit has et similes aberrationes non esse una regione circumscriptas, ut putare posset, qui solum epistolam dici 24 decembris 1943 supra positam prae oculis haberet.

Motus liturgicus in Germania magnopere floruit, unde ex causa supra indicata etiam incommoda apparuerunt magis vel citius quam alibi et ad ea tollenda res delata est ad Supremum Pastorem. Post notitias latissime collectas peculiaris coetus Emorum Patrum duarum Congregationum, nempe sacrorum Rituum et Negotiorum extraordinariorum rem undequaque diligentissime diuque perpendit et monita ac remedia ut supra proposuit. Quorum praecipuum videtur illud esse « ut Episcopi futuris actionis liturgicae progressionibus sedulo invigilent, eidem impense moderentur... simulque Apostolicae Sedi omnia, quae id spectant, renuntient et sua consilia fidenti animo subiiciant ». Omissio enim huius vigilantiae erroribus facilem pandit viam. Episcopi autem Germaniae hoc sibi esse propositum significarunt, « ut non tolerentur in liturgia, in ritibus, in usu linguae vel tempore ritualium actionum, in usu librorum praescriptorum vel admissorum a S. Sede mutationes ex arbitratu proprio provenientes ». Quocirca conventus eorundem Episcoporum commissionem liturgicam instituit, quae normas conderet servandas in publicis functionibus.

S. Sedes summa aequitate multiplices fructus ac detrimenta periculosa consideravit cavitque, ne res « per se bona laudeque digna, ob singulorum errores a praecellentibus sibi impositis finibus discedat ». Et revera mala denuntiata remediis adhibitis diminuere visa sunt ac tandem recedent.

Modi assistendi sacrificio Missae prudenti iudicio Episcoporum moderandi permittuntur et similiter in litteris Encyclicis de S. Liturgia iidem fere modi memorantur. Accedit ob peculiaria adiuncta ac pervetustum morem licentia in Germania inter Missam cantatam edendi carmina lingua vernacula. Sacerdos igitur sola lingua latina utitur eique populus eadem lingua respondet, at loco omnium partium cantus ex Graduali et Kyriali carmina religiosa sermone patrio edit. Hic modus tamen non est unicus canendi Missas; in maioribus enim solemnitatibus chorus cantorum cantum choralem vel polyphonicum adhibet.

Optandum est quam maxime, ut monita Pontificis Maximi in documentis citatis uberem ferant fructum, imprimis illud monitum, ut clerus cum plebe concredita religiose obtemperet Praesulibus Ecclesiae iuxta praeceptum Apostoli: « Oboedite praepositis vestris et subiaceite eis » (*Hebr.* 13, 17). Tunc nullo negotio, quidquid vitiosum est, eradicabitur et actio liturgica feret fructus in vinea Domini amplissimos. Novus liber ducentarum .paginarum de celebratione Missae in spiritu et veritate (alludendo illud *Ioannis* 4, 24), auctore R. D. Guil. Lurz, quamvis anno transacto ante litteras Encyclicas de s. Liturgia prodierit, tamen adeo eodem spiritu imbutus est, ut magnam partem egregia eius explanatio dici mercatur ideoque magis adhuc, quam alter eiusdem auctoris liber de ritu et rubricis Missae recensitus apud *Ephem. lit. IP* 1941, p. 163, laude ornetur: « pietate movetur et pietatem studet fovere ». Scientia enim cum pietate coniuncta perfecte aedificat.

Fines quos actio liturgica persequitur, omnino menti Ecclesiae consentaneos esse patet ex iis, quae Summi Pontifices huius saeculi gesserunt monueruntque quoad s. liturgiam. Sic Pius PP. XI in Bulla « Divini cultus » diei 20 decembris 1928 scripsit: « Perneceesse est ut fideles, non tamquam extranei

vel muti spectatores, sed penitus liturgiae pulchritudine affecti sic caeremoniis sacris intersint — tum etiam cum pompae seu processiones, quas vocant, instructo cleri ac sodalitatum agmine, aguntur — ut vocem suam sacerdotis vel scholae vocibus ad praescriptas normas alternent ».

Ceterum manifestum est Ecclesiam velle exigentiis temporum providere, et s. liturgiam instaurare, i. e. opus a Pio PP. X s. m. inauguratum continuare. Inter alia idem testatur nova Psalmorum versio et superior epistola aiens emendationem Breviarii continuatum iri vel novum Rituale petentibus Germaniae Episcopis concessum iri.

Franciscus X. Hecht, S. A. C.

NOTAE PRACTICAE

RES BENEDICENDAE POSSUNTNE PONI SUPER ALTARE?

Quaestio proposita fuit post editionem novissimi fasciculi *Ephem. lit. IP* anni 1947, in quo (pp. 124-125), legitur: « Res benedicendae nequeunt poni super altare, si quae pro sacrificio inserviunt excipias, uti corporalia, paramenta sacerdotis etc. Hinc esculenta, vexilla, habitus votivi, atque etiam candelae, super mensam ad cornu epistolae, vel alio loco commodo paratam, ponenda sunt, in eaque facienda benedictio ».

Adversus hanc sententiam aliae exhibentur rubricae Ritualis Romani, Memorialis Rituum et Caeremonialis Episcoporum, quae supradictis verbis non videntur concordare.

Etenim in *Rituali Romano* (tit. VIII, c. I) invenitur regula generalis n. 9: « Caveat, ne benedictionis causa ponat aliquid indecens super Altare, veluti esculenta; sed quod eiusmodi est, ponatur super mensam, commodo loco paratam »; ergo rubrica excludit tantum quidquid est indecens vel potest inquinare altare.

Praeterea, semper in Rituali Romano, {*Benedict, propriae nonnullorum Ord. Regul. etc.*, n. 8: *Benedictio et impositio Scapularis nigri Septem Dolorum B. Mariae Virg.*) clare dicitur: « Conversus ad Habitum, super Altare positum, Sacerdos dicit... ».

Insuper iuxta Missale Romanum {*rubrica specialis fer. IV Cinerum*) sacerdos procedit ad benedicendum cineres in vase aliquo super Altari positos ».

Similiter *Memoriale Rituum* (tit. II, c. I, n. 3) praescribit ut « vas argenteum... cum Cineribus... inter Missale et cornu Epistolae » paretur.

Tandem secundum *Caeremoniale Episcoporum* (l. II, c. XVIII, n. 1) feria quarta Cinerum « vas... aquae benedictae cum aspersorio, et thuribulum cum navicula, poterunt poni super angulo altaris; et super eodem altari in medio ponitur panum vas argenteum cum cineribus... ».

Ergo rubrica excludit tantum quidquid est indecens vel potest inquinare altare non autem vexilla, habitus votivos et alias res similes benedicendas.

Sed contra advertendum est quod ex rubricis aliae sunt speciales et aliae generales. Speciales ab Ecclesia pro casibus particularibus approbantur, attentis circumstantiis, functionum caractere (ex. gr. feriae quartae Cinerum), aut etiam (ex. gr. in benedictionibus Ordinum Religiosorum propriis) induitis, privilegiis vel longa consuetudine; sic evenit ut quaedam benedictionum formulae gaudentes saeculari approbatione et usu apud Ordines, postea in Rituale Romanum a competenti Auctoritate sic et simpliciter insertae fuerint.

Rubricae autem superius allatae ex Caeremoniali Episcoporum, Missali Romano, Memoriali Rituum ac Rituali Romano, omnes (si primam tantum excipias) sunt speciales et in casibus particularibus observandae.

Regulae vero seu rubricae generales sedulo custodiendae ac servandae sunt etiam, praesertim in dubiis, opiniones prae oculis habentes auctorum in re liturgica peritorum.

Iamvero regula Rit. Rom. tit. VIII, c. I, n. 9, est generalis, eiusque textus verba inveniuntur identica in novissima typica editione ac in editionibus approbatis saeculis praeteritis. Interpretatio eiusdem rubricae generalis per auctores liturgicos cum sententia *Ephem. liturg.* perfecte consonat: ex. gr. De Hcrdt, *Sacrae liturgiae praxis* (ed. 1903, III, n. 295, 4) et antea Hieron. Baruffaldus, *Ad Rituale Romanum commentaria* (Florentiae 1847, I, p. 462) cuius commentarium in h. l. ad verbum transcribimus: « Hoc idem innuit Gav. p. 4, t. 19, non enim convenit, sacrum Altare in mensam cauponae transmutare. Esculenta hic tantum notat textus, prout sunt ova, panes, agni paschales, fruges, et alia comestibilia: quibus addo potulenta, prout oleum, ob periculum effusionis, qua deturpetur tobalea. Sunt etiam alia, quae quamvis nec esculenta, nec potulenta sint, attamen indecens videtur, quod super altare collocentur, prout sunt vestes, etiam monialium benedicendae, enses, vexilla, lapides ad usum altaris, seu petrae angularis, campanulae, candelae, olivae seu palmae, cineres, sal, et similia, de quibus etiam mentio fit in *Act. med. p. 4 instr. general, pro benedictionibus* ».

In honore et reverentia, quantumvis magnis, erga sanctum altare nunquam excedimus! « Altare quidem sanctae Ecclesiae ipse est Christus » (Pont. Rom. *In Ordinatione Subdiaconi*). I. P.

CONSULTATIONES

PRIVILEGIUM ANTICIPANDI OFFICIUM DIVINUM

I). Rectene asseritur quod legitur in quodam manuali liturgico, ¹ privilegium scilicet anticipandi matutinum a meridie valere pro omnibus?

R. *Negative*. S. Paenitentiarum Apostolica die 20 martii 1935 concessit privilegium anticipandi matutinum cum laudibus a meridie Sociis Piae Unionis

¹ A. COELHO C., O. S. B., *Corso di Liturgia Romana*, vol. IV, ed. ital., Marietti, (Torino 1943) P. 3° nota *

Idque per annum, si tamdiu expositae specialissimae circumstantiae perduraverint, quo exeunte RR. PP. DD. Episcopi Ordinarii locorum in Gallia de concessis dispensationibus accuratam relationem ad S. Officium mittent.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

A. Ottaviani, *Adessor.*

Commentarium. – Circa celebrationem Missae horis postmeridianis et legem leiunii eucharistici S. Sedes iam anno praeterito (*Epheni. lit. IP.*, 61 [1947] 58-62) ampliores facultates concesserat ordinariis locorum Belgii et Galliae; nunc hoc induito alias concessionibus ad annum Galliae elargitur sub peculiaribus conditionibus.

I. Singulis diebus, sacerdotes et fideles, ante Missae celebrationem et S. Communionem, conceditur facultas sumendi potus non alcoholicos iuxta statutas circumstantias:

1) *Singulis diebus*, festis et ferialibus, indistincte;

2) *Sacerdotes et fideles* sumere possunt « ad unam horam ante Missam vel S. Communionem » potus non alcoholicos scilicet per modum potus ipsi sumere valent etiam aliquod satis enutrens (œuf battu, chocolatum, cacaum, lac, etc.) »;

3) *Duobus casibus*: a) pro Missae celebratione vel pro fidelibus qui S. Communionem suscepturi sunt « post horam nonam », b) pro Missae celebratione vel S. Communionem « ante horam nonam », ast in casu quo 1° vel sacerdotes et fideles « ad proximioram ecclesiam petendam longum iter peragere » debuerint, 2° vel « ante Missam seu S. Communionem in operoso labore multum temporis consumpserint ».

Ad proximioram ecclesiam, dicitur; ergo e. gr. non licet alicui frui induito et deinde ad S. Communionem recipiendam petere oratorium vel ecclesiam longiorem, cum possit adire oratorium vel ecclesiam proximioram; dummodo non adsit rationabilis causa (peregrinatio, celebratio matrimonii, funus...).

Longum iter intelligitur milliarius et dimidium (i/, km.). Sub nomine *Operosus labor* (travail lourd) communiter designant moralistae labores rusticos et labores onerosos (fabbricanti, falegnami, legnaioli); itemque pro « multum temporis » designant duas vel tres horas: quaeque omnia intelligunt relate ad culpam gravem contra legem quietis festivae. Tamen suprarclatae expressiones non ad litteram interpretandae sunt, sed secundum S. Sedis mentem, quae praesenti tempore, sicut ex ipso induito apparet, valde benigna est.

II. In Dominicis et festis de praecepto tantum, Episcopi ordinarii locorum in Gallia permittere possunt Missae celebrationem horis postmeridianis attentis peculiaribus adiunctis legis ieiunii eucharistici:

1) *In Dominicis et festis* de praecepto tantum, ad obsecundandos sacerdotes, quoties ob nimium Sacri Ministerii laborem vel locorum distantiam impossibile ipsis erit Sacrum item vel tertium ante horam tertiam decimam facere, et, eodem tempore, ad praebendum fidelibus modum seu occasionem assistendi S. Missae;

2) *Episcopi ordinarii* locorum in Gallia, « onerata eorum conscientia super vera necessitate », possunt permittere ut proprii sacerdotes Sacrum litent horis postmeridianis, diebus de praecepto tantum, a) “ secundam vel tertiam Missam », sub conditionibus numeratis η. II, 1; unam solum Missam, « cui, ad satisfaciendum praeceptum de audiendo Sacro adstet notabilis pars operariorum; qui mane laborare coguntur, vel publicorum officialium, qui propriis muneribus mane detinentur »;

3) *ieiunium eucharisticum*¹. «) sacerdotes, qui celebrant Missam horis postmeridianis, servant ieiunia « ante Missae celebrationem per tres horas quoad cibum solidum et per unam horam quoad potum non alcoholicum vel medicinam »; A) fideles, qui adsistunt Sacro, possunt recipere S. Communionem, «quoties, confessarii iudicio, praescriptum can. 867 § 4 cum can. 821 § i conlati, absque gravi incommodo, servare nequeunt », et insuper observentur quae supra (3 a) circa ieiunium eucharisticum dicta sunt. Indultum datum ad annum a die 23 octobris 1947 valet tantum pro Gallia.

PONTIFICIA COMMISSIO AD CODICIS] CANONES AUTHENTICE INTERPRETANDOS

DE TEMPORIS SUPPUTATIONE I

D. I – An, electo uno temporis supputandi modo, hic, vi Can. 33 § i, in actionibus formaliter diversis, mutari possit.

I). II – An tres Missae celebratae nocte Nativitatis Domini sint actiones formaliter diversae.

R. – Ad I *Affirmative*. – Ad II *Negative*.

Datum Romae, e Civitate Vaticana, die 29 Maii anno 1947.

M. Card. MASSIMI, *Praeses*.

A. Coussa, Ord. Basil. Alepp. *a Secretis*.

Commentarium. – Agitur de canonis 33 § 1 interpretatione. Horae diei supputandae sunt ex communi loci usu; sed in Officiis privatis, ut in celebratione Missae, quae scilicet sollemnis non sit nec conventualis (lecta vel cantata) aut in privata horarum canonicarum recitatione, i. e. extra chorum, vel in communione recipienda, abstinentia aut ieiunio servandis, liberum cuique est sequi horam loci usualem aut loci tempus, sive *verum* (nostro in meridiano), sive *medium* (in astronomico fuso), aut *legale* lege definitum; sive *regionale* conventionem, sive aliud *extraordinarium* fictione quadam. Actionum enume-

¹ *Acta Ap. Sedis*, 39 (1947) 373-

ratio, pro quibus electio supputationis permittitur, est *laxativa*, non vero exemplativa.

Indubia erat apud auctores optionis libertas quando una obligatio adimpleri poterat omnino independenter ab alia, adeo ut electio unius supputationis nullo modo adimplentionem alterius praecepti secundum diversum supputationis modum tangeret; *controvertebatur* autem quando adimpletio unius praecepti cum adimplemento alterius *connectebatur*, vel quia diversa praecepta *eadem actu* servantur: e. g., an liceat alicui manducare carnes media nocte dici abstinentiae, quia iuxta unam supputationem dies hesternus elapsus est, et die sequenti celebrare Missam, quia secundum aliam supputationem dies hesternus nondum est elapsus; vel saltem *eodem momento* urgent: e. g., an sacerdos, in exemplo allato, valeat adhuc satisfacere oneri explendi recitationem breviarii dici hesterni.

Ex dato responso constat varium supputandi temporis modum eligi posse actionibus *formaliter* diversis. Hinc e. g. actio sumendi cibos licet materialiter una sit atque eadem, formaliter tamen diversa est prouti inspicitur in ordine ad leges de sacra communione recipienda vel in ordine ad leges de ieiunio et abstinentia; qua propter licet adhibere alium atque alium supputandi temporis modum. Insuper a fortiori licitum est supputandi temporis modum mutare si diversa praecepta eodem momento quidem urgent, sed actionibus materialiter omnino diversis servanda sunt: c. g. lex de recitando divino Officio et de Missa celebranda.

Tunc ratio patet cur tres Missae celebratae in nocte Nativitatis Domini non sint formaliter diversae, easdem leges de Missae sacrificio celebrando respicientes. Proinde qui in prima Missa Nativ. D., licet inadvertenter, ablutiones sumat, alias duas Missas ob defectum dispositionis corporalis requisitae celebrare non potest. C. B.

PONTIFICIA COMMISSIO DE RE BIBLICA

RESPONSUM DE USU NOVI PSALTERII LATINI EXTRA HORAS CANONICAS ¹

Cum quaesitum fuerit utrum nova Psalmorum conversio ex primigeniis textibus facta, quae secundum Litteras Apostolicas *Motu proprio* datas die 24 martii 1945 in cotidianis precibus sive horis canonicis adhiberi potest, in ceteris liturgicis precibus ac caeremoniis licite adhibeatur.

Summus Pontifex Pius Papa Nil, in audientia die 22 octobris 1947 infrascripto benigne concessa, affirmative respondit, eandem facultatem extendendo ad omnes preces tam liturgicas quam extraliturgicas, dummodo de *integris* psalmis extra Missam recitandis vel cantandis agatur.

Romae, die 22 octobris 1947.

Iacobus M. Vosté, *Consultor ab actis*.

¹ *Acta Ap. Sedis*, 39 (1947) 508.

Commentarium. – Litteris Apostolicis *Motu Proprio* datis d. 24 mensis martii 1945 « In cotidianis precibus », Summus Pontifex Pius Papa XII, gloriose regnans, Psalterii novam e textibus primigeniis interpretationem iis omnibus, qui officio tenentur Horarias Preces cotidie recitare obtulit, concedens « ut eadem sive in privata sive in publica recitatione, si libuerit, utantur ». Haec igitur pontificia concessio non considerabat nisi recitandas privatim aut publice cantandas horas canonicas.

Large autem distributo in variis Seminariis Americae Septentrionalis novo psalterio liturgico, mox inter iuvenes Clericos ibidem orta est quaestio, num nova psalmorum versio licite adhiberi posset in aliis precibus vel caeremoniis: allegabant in specie caeremonias libri pontificalis, in quibus multi habentur recitandi psalmi, v. gr. vestitionem Clerici, in qua cantantur psalmi 15 et 23; consecrationem Ecclesiae, in qua recitantur septem psalmi paenitentialcs; praeparationem ante et gratiarum actionem post Missam; posita est adhuc quaestio de recitando *De profundis* ante vel saltem *Miserere* post mensam, atque de paenitentia sacramentali, qui sunt actus extralituratici.

Quaestio specietenus simplex, quia Summi Pontificis mens iure potuisset supponi, — nam favorabilia sunt extendenda —; attamen, omnibus perpensis, privata auctoritate non poterat solvi: clarus enim est sensus supra citati *Motu proprio* de solis horis canonicis loquentis; et cum hucusque mentes sint divisae, extensio usus novi psalterii interpretatione privata provocasset maiorem oppositionem. Observabant quidem, qui extensioni favebant, in editione typica Psalterii Breviarii Romani, post Commune Sanctorum, addita esse Officium Defunctorum et Parvum Officium Beatae Mariae Virginis cum nova psalmorum conversione; at haec adhuc tamquam ad canonicas horas pertinentia poterant considerari. Ideo ad supremum Legislatorem quaestio erat deferenda, eo vel magis quod eadem quaestio occupabat iam editores novi Breviarii in variis regionibus.

His praemissis, tria accurate sunt observanda, ut authenticus sensus et vis huius responsi intellegantur.

i. Pontificia gratia *Motu proprio* data, concedens omnibus qui officio tenentur cotidie recitandi horas canonicas *liberum usum* novi psalterii, *eodem sensu* extenditur ad omnes preces tam liturgicas quam extraliturgicas: ad liturgicas quidem, sicut sunt caeremoniae pontificales; ad extraliturgicas autem sive privatas sive publicas vel communes, prout sunt orationes ante et post missam aut mensam, orationes indulgentiis ditatae aut pro paenitentia sacramentali impositae.

2. Responsum supponit agi de psalmis *integris*, perinde atque in horis canonicis: ideo capitula, antiphonae et versus remanent prout sunt. Attamen non prohibentur citationes secundum novum psalterium, ne in sacra quidem praedicatione, cum ipse Summus Pontifex, nondum promulgatis supra dictis Litteris Apostolicis diei 24 martii 1945, iam citaverit novam versionem in augustis suis orationibus (3 Dec. 1944, Ps. 18, 5; 18 Martii 1945, Ps. 94, 7), idemque exinde faciat.

3. Responsum excludit ab hac facultate s. Sacrificium Missae. Ideo psalmi recitandi vel cantandi in Missa, tamquam pars sacrae liturgiae, remanere

debent quales semper fuerunt. Psalmi circa quos dubium oriri poterat, allegantur sequentes: Ps. 42 {Introito ad altare Dei}; *Indica me Deus* Ps. 25, 6-12: *Lavabo inter innocentes* Ps. 90: *Qui habitat in adiutorio Altissimi* (in priina Dominica Quadragesimae) et Ps. 21: *Deus, Deus meus, quare me dereliquisti* (in Dominica Palmarum). Hi duo ultimi psalmi, qui non citantur integri (Ps. 90 om. vv. 8-10; Ps. 21 om. vv. 10-18a; 20-21; 23; 25-31), referuntur in Missali secundum Veterem Vulgatam prae-hieronymianam; ideo tales quales servandi sunt in testimonium antiquitatis liturgiae. Iam observatum est psalmum 25 non citari integrum; ideoque huic nequit applicari responsum. Solus psalmus initialis Missae: *Indica me, Deus*, recentius additus liturgiae Missae (ideo non dicitur in ritu dominicano), citatur integer et quidem secundum Vulgatam tridentinam, i. e. secundum psalterium gallicanum nunc superatum; decum tamen est hunc psalmum, utpote ad sacram Missae liturgiam pertinentem, servandum esse in consueta sua forma.

Romae, die 11 ianuarii 1948.

Iac.-M. Vosté, O. P.

Hic appendicis instar certae informationes referuntur, quibus novi psalterii crescens usus *publicus* seu *communis* illustratur.¹

De usu *privato* difficile est iudicatu: iuvenes utique Clerici ubique libentius novo psalterio utuntur, atque per iuvenes eius usus propagabitur, aliquando omnibus imponetur. Hoc enim certum est: ad vetus non revertentur, qui novo assuefacti sunt: ' Dicendo novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit, prope interitum est » (*Hebr.* 8, 13).

Qui in communitate primi usi sunt novo psalterio — regula tamen haud coacti — nominandi sunt filii S. Vincentii huius centri liturgici romani, unde proficiscuntur *Ephemerides liturgicae*.

In variis Seminariis, v. gr. in Belgio, Quebeci (in Canada), in « Corpus Christi College Werribee (in Australia) simul dicuntur a Clericis Prima et Completorium. Tempore exercitiorum et in adunationibus sacerdotalibus idem variis in locis iam factum est. Solodori (*Solothurn*, dioec. Basileensis in Helvetia) in Seminario Maiore, quod dicitur « Practicum », ordinandi omnes singulis diebus totum Officium recitant secundum novam Psalterii conversionem.

Capitula etiam quaedam, ut Placentinum (*Piacenza*) et Mechliniense (in Belgio), pro recitatione choralis novum psalterium adoptarunt.

Canonici Regulares hospitii S. Bernardi (in Helvetia) sicut et Patres Capuccini civitatis Solodori (ibidem) idem unanimes fecerunt. Speciali demum mentione digni sunt Patres Passionistae, qui nunc fere in universa Congregatione choraliter recitant horas secundum psalterium novum.

Probabiliter alii idem alibi faciunt. Qui haec scribit, gratus recipiet ampliores informationes, quas data occasione notas faciet.

I.-M. V.

¹ Cf. *The Homiletic and Pastoral Review* (New York), *The New Latin Psalter*, January 1947, pp. 279-288; February 1947» PP. 359*368; *The Growing Popularity of the New Psalter*, May 1947, pp. 620-623 (item in proxime edendo fasciculo eiusdem periodici).

DOCUMENTA

STATUTA CONSILII DIOECESANI ACTIONIS LITURGICAE IN DIOECESI QUEBECENSI
CONSTITUTI A. 1937.

Ad mentem novissimarum Pii Pp. XII Litter. Encycl. « Mediator Dei » in quavis dioecesi constituendum est « Consilium ad liturgicum provehendum apostoliatum » quemadmodum habetur Consilium sacris musicis et artibus tutandis. Cum pro eiusmodi Consilio ipsi locorum Ordinarii peculiare effingere leges teneantur in eorum utilitatem opportunum fore duximus evulgare statuta ab Em.mo Card. Villeneuve s. m. (f 27 ian. 1947) pro Consilio suae dioecesis Quebecensis ab ipso creato egregie elaborata. Quae quidem sunt normae, non praecepta, cum pro quavis natione vel loco, diversae rerum circumstantiae et rationes aliter statuere consulere possint, tamen quanti sint aestimandae, non nostro tantum iudicio sed etiam ex sequentibus verbis colligi potest: « Oserais-je dire qu'à mon sens, ce document magistral, retranscrit « secundum stylum curiae », pourrait constituer une remarquable « Instructio » de la Sacrée Congrégation des Rites, profitable et utile à tous les diocèses et communautés? » {Paroisse et Liturgie 29 [1947] 159).

I – Il est par les présentes constitué un *Comité diocésain d'action liturgique* et trois Commissions spéciales, savoir: la *Commission des cérémonies liturgiques*, la *Commission du chant sacré et de la musique religieuse*, et la *Commission des arts sacrés*. Le Comité et les Commissions seront régis par les normes suivantes.

A) COMITÉ DIOCÉSAIN D'ACTION LITURGIQUE

II – Il appartient au *Comité diocésain d'action liturgique* d'approuver, d'entreprendre, de promouvoir et de diriger tous les genres d'activités tendant à une connaissance plus exacte ainsi qu'à une meilleure pratique de la liturgie et des choses qui s'y rapportent.

III – Le *Comité diocésain d'action liturgique* se composera d'un Président, d'un Vice-Président, d'un Secrétaire, du Président de chacune des trois Commissions liturgiques à titre de membres *ex officio*, d'un représentant du Comité diocésain d'Action catholique, et de quelques autres membres tous nommés par l'Ordinaire.

IV – Le *Comité diocésain d'action liturgique* a surtout pour attributions:

- a) de tracer ou d'approuver les programmes d'action liturgique pour tout le diocèse, ou pour des milieux particuliers;
- b) de prendre connaissance des rapports des diverses *Commissions* pour donner aux mesures proposées la confirmation préalable à la sanction définitive de l'Ordinaire;
- c) d'étudier les suggestions qui auront pu être faites au *Comité diocésain* par l'intermédiaire de son Secrétaire;
- d) de provoquer, en particulier, la création de comités liturgiques locaux, surtout dans les Séminaires, les communautés religieuses et les maisons d'éducation, et de mettre ces comités en relation avec les *Commissions* diocésaines respectives;

VOL. LXXU

1958

FASC. I

z. 4

EPHEMERIDES LITURGICAE

E D I Z I O N I

LITURGICHE

VIA POMPEO MAGNO, 21 — ROMA (60S)

INDEX TOMI LXXII (1958)

I — DISSERTATIONES

Amiet R<. Le plus ancien témoin du Supplément d’Alcuin: le missel «Excarpsus»
composé à Gellone vers **810**..... 97

\shworth H., Did St. Augustine bring the « Gregorianum » to England? . . . 39

Balboni D., La liturgia pastorale nel pensiero di Papa Giovanni XXIII . . . 334

Bugnini A., **xn** et **liturgia**..... 375

Canal J. M., De «Clamoribus liturgicis » et de antiphona «Salve, Regina» . . . 199

Falsini Rm La «Conformatio» nella liturgia mozarabica..... 281

Gamber Kl ., Der Stockholmer Fragmentstreifen und sein Verhaltnis zum Palim-
psestsakramentar von Monte Cassino..... 111

_ Das Münchener Fragment eines Lectionarium plenarium aus dem Ende des 6. Jhs. 268

Leclercq J., Fragmenta **mariana**.....292

Il marié J., Les antiennes «Veterem hominem» du jour octave de l’Epiphanie et
les antiennes d’origine grecque de l’Epiphanie — — — — — 3

Magni J.. La prière de consécration des vierges « Deus castorum corporum» . . . 245

Rvi Lan P., El provento del b. Card. Tomasi sobre el Breviario para el Oficio privado
de los **cclesiasticos**..... 181

II — NOTAE

A. P., Pro Byzantina liturgia restauranda..... 44

A. P., De initio vulgatae precis marianae « Angelus Domini ».. 335

Ashworth IL, In Quest of the primitive « Gregorianum >> 319

Balboni D., Il Card. Giovanni Mercali liturgista (1866-1957)..... 52

Beyssac G. Mm Bréviaire de Nonantola (XIe siècle). Problèmes d’un texte énigmatique 47

Borella P., L’«Ordo» ambrosiano di G. Mercati per la dedizione della Chiesa . 48

Borella P., S. Damaso e i canti della Messa didattica — — — — — 323

CoMBALUZIER F., Oraisons sur la croix et l’humilité — — — — — 213

CoMBALUZIER F., Dorn Urbain Séres — — — — — 329

CoMBALUZIER F., Chanoine René **Aigrain**..... 331

De Rosa V., Francesco di Capua (1879-1957) — — — — — 127

Opfermann B., Zur Vorgeschichte unsres «Commune Sanctorum» 214

Opfirmann B., Litania **italica**..... 306

Neugebauer O., A Paschal Rhyme — — — — — 334

III — IUS ET PRAXIS

SACRA CoNGREGATIO RITUUM

octobris 1957. — *Urbis et Orbis**. Benedictio stationis radiophonicac . . . 130

7 novembris 1957. — Oratio «Et famulos.» .n Missis recitanda (*adnotatio*) . . . 135

7i decembris 1957. — Decretum de parte cereae apum aut olei in candelis in usum
liturgicum adhibenda (*adnotatio*)..... 131

17 februarii 1958. — Commonitio de non introducendis novis ritibus in disina Officia (commentarin <i>m</i>).....	136
18 februarii 1958. — Monitum de baptizandis infantibus quamprimum (notula)	139

27 octobris 1957. — De latina lingua rite excolenda . 336

Iantardim F., Il «Kyrie» della Messa ha senso trinitario o cristologico?	216-
«b, Quomodo concludatur Prima	216
De Missa votiva S. Ioscpb .	217
De interpretatione vocabuli « Ecclesiae » .	217

Castiglioni G. M., Vestigi di una liturgia battesimale nella prima lettera di	
	S. Pietro .....
	220
	I salmi, preghiera cristiana.....
	341
Coppo A., Un nuovo studio sulla data della « Cena »	348
p. Girmano da Fabriano, Rilessi biblici della formula battesimale: « Abrenuntio	
Satanæ et pompis et operibus eius »	215

Du Bois M., Session de pastorale liturgique pour la vie et renseignement liturgiques au Canada	224
Kovach Z., Conferentia liturgico-pastoralis in Uungaria.....	58
Sanchez Aliseda C., Primera asamblea nacional de apostolado Jiturgico .	227
— Notas sobre un libro litiirgico de los rides.....	420

IUS ET PRAXIS

ACTA sanctae sedis

SACRA CONGREGATIO RITUUM

I

BENEDICTIO STATIONIS RADIOPHONICAE i

Sacra Rituum Congregatio, vigore peculiarium facultatum sibi a Sanctissimo Domino nostro Pio Divina Providentia Papa XII tributarum, formulam benedictionis stationis radiophonicac, prouti in adiecto prostat exemplari, adprobavit, eamque in Rituali Romano inserendam mandavit. Contrariis quibuslibet non obstantibus.

Die 24 Octobris anno 1957.

C. Card. Cicognani, *Praefectus*

L. ✠ S.

H. Dante, *Substitutus*

Clerus, vel a proximiori Ecclesia, vel ab aliquo alio loco ad hoc parato, procedit usque ad stationem radiophonicam, canendo vel recitando: Canticum Zachariae (Lue. 1, 68-79): Benedictus Dominus, Deus Israël...

vel Canticum trium puerorum (Dan. 3, 57-88 et 56): Benedicite, omnia opera Domini, Domino... **H**

Ibi Sacerdos delegatus intonat Antiphonam: In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum.

Postea dicitur Psalmus 18: Caeli enarrant gloriam Dei.

Et repetitur Antiphona: In omnem terram... «

Deinde Sacerdos dicit:

V. Adiutorium nostrum. R7. Qui fecit caelum et terram.

V. Dominus vobiscum. R7. Et cum spiritu tuo.

Oremus

Deus, qui dispositione mirabili omnia in mensura et numero et pondere constituisti, atque ad detegendas et subiciendas quas in rerum universitate indidisti vires, hominem tuae mentis participem effecisti, dignare,

1 Decretum *Urbis et Orbis*, in *Acta Ap. Sedis*, 49 (1957) 1043-1045.

quaesiimus, has machinas earundemque operas ad vocales undas, per aethera diffusilem fulgurantis lucis ictu quoeûmque transmittendas, benopdicere, ut afferant in discrimine saltitem, in aertimnis solatium, in dubiis consilium, in tenebris lucem, atque ita tui nominis gloria latius innotescat in orbe, et populi cuncti tuo consocientur amore. Per Christum Dominum nostrum. H'. Amen.

Oremus

Omnipotens sempiterne Deus, qui per Verbum tuum mundum condidisti, atque in Eodem incarnato et passo omnia instaurare decrevisti, concede propitius: ut per Ipsum vocalibus undis omni creatûrae praedicatum, intercedente Beata semper Virgine Dei Genitrice Maria, et Sancto Gabriele Archangelo, caelestis mysterii mintio, gentes omnes in unum coeant Christi corpus, et pacis munere Iruantur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Et aspergit stationem radiophonicam aqua benedicta.

Einited Benedictione cantatur vel recitatur Hymnus:

Io Deum laudamus, cum V. Benedicamus, tt Oratione: Deus, cuius misericordiae, etc.

II

DECRETUM DE PARTE CERAEE APUM AUT OLEI IN CANDELIS IN USUM LITURGICUM ADHIBENDA 1

Plures locorum Ordinarii quaesierunt ab hac Sacra Congregatione an maneat in suo robore decretum n. 4147, diei 14 Decembris 1904. quod praescribit ut « cereus paschalis in aqua baptismati immergendus, et duae candelae in Missis accendendae sint ex cera apum, saltem in maxima parte; aliarum vero candelarum, quae supra altaribus ponendae sunt, materia in maiori vel notabili quantitate ex eadem cera sit oportet ».

Et Sacra Rituum Congregatio, audito etiam specialis Commissionis consulto, respondendum censuit: *Affirmative, et ad mentem.*

Mens autem est, ut cereus paschalis, duae candelae ad Missale sacrificium destinatae, necnon candela illa, alicubi pro lampade coram Ssmo Sacramento in tabernaculo asservato indeficienter ardente peculiari modo confecta, congruam contineant partem cerae apum, vel olei olivarum aliarumque plantarum, ut in potioribus actionibus liturgicis et pro cultu Ssmi Sacramenti nobilior materia in quantum possibile adhibeatur.

Attentis tamen praesentis temporis adiunctis, quae adhuc non permit-

1 *Acta Ap. Sedis*, 50 (1958) 50-51.

tunt ubique terrarum *maximam* partem illarum candelarum ex praedictis materiis conficere, iisque perdurantibus, remittitur ad Conferendas episcopales cuiusque Nationis praecise determinare ad quantas centesimas partes diminui possit cera apum, aut oleum olivarum vel alia olea ex seminibus extractis in illis regionibus, ut praedictae candelae in usum liturgicum adhiberi valeant. Ubi autem Conferendae episcopales convenire non solent, Ordinarii locorum ut supra decernant. Contrariis quibuslibet non obstantibus.

Die 13 Decembris 1957.

C. Card. Cicognani, *Praejectus*

L. J'S.

f A. Carinci, Archiep. Seleucien., *Secretarius*

Adnotatio. — Perdurante recente bello usus cerae apum et olei olivarum in liturgia, ob eorum penuriam, valde imminutus est, et Sancta Sedes indulta concessit adhibendi pro tempore lucem electricam [*Acta Ap. Sedis*, 34 [1942] 112; *Ephem Ut. IP.* 56 [1942] 26); bello autem transacto, lucis electricae usum pedetentim limitavit [*Acta Ap. Sedis*, 41 [1949] 476-477; *Ephem. Ut.* 63 (1949] 421-422). Pro lampade indesinenter ardente coram SSmo Sacramento, quaedam officina caeraria romana rationem invenit fabricandi candelam « liturgicam », per dies septem continuo ardentem, compositam oleo et cera apum cum admixtione « paivae » quantitatis, uti referebatur, aliorum elementorum vilioris pretii. Ita quoad lampadem eucharisticam, loco urceoli olei, provisum est modo facillimo, et valde conveniente, qui incommoda curae munditiei servandae et crebrioris alimentationis lampadis pariter eliminat.

Hoc inventum, quod favorem cleri habuit, statim *imitati* sunt plures cerarii, ubique terrarum.

Sed tunc etiam lites exortae, praecipue inter rei ecclesiasticae cerarios et cerarios civiles, qui quidem, spe magni lucri freti, eandem fabricationem late ceperunt.

Cerarii ecclesiastici de re liturgica, altaris reverentia ac decore solliciti, materiam nobiliorem (ceram apum et oleum olivarum) maiore portione adhibuerunt; alii vero, ut in campo commerciali primatum haberent (« concorrenza »), minimam vel fere nullam (« symbolica ») partem authenticae cerae vel olei in cereos liturgicos immiserunt, qui vilioribus elementis solummodo, altari omnino indignis, compositi sunt, et viliori pretio divenditi.

Res agitata est etiam in tribunalibus civilibus; cum detrimento tamen cerariorum catholicorum, qui nulla ecclesiastica lege pro novo invento iura sua defendere valebant.

Exstabat enim decretum a. 1904, citatum in hodierno Decreto, quod definiebat partem cerae apum vel olei olivarum adhibendam in confectione candelarum liturgicarum. Sed Decretum illud nunc, pro novo invento, non sufficiebat, nec de cetero urgeri poterat, cum, hodiedum, ob defectum vel altum pretium cerae vel olei, impossibile sit servari, nec revera, ab ullo cerario, ne

l longe quidem, servetur. Consultius S. Congregatio Rituum nunc declarat decretum 4147 theoretice manere in suo robore, cum in cultu divino nobilior semper materia sit adhibenda; sed practice mitiorem applicationem requirere.

Proinde, optimo quidem consilio, Sacra Congregatio mentem suam ita accommodas it. ut remitteret Conferendis episcopalibus singularum nationum et, his delicientibus, Ordinariis locorum, munus determinandi partem cerae apum aut olei olivarum vel aliorum oleorum «ex seminibus» extractorum, immiscendam cereis liturgicis.

Recte negotium remittitur Ordinariis, cum conditiones locorum ita sint diversae, ut lex generalis omnes continere non possit.

Ita hac dispositione S.R.C. providit nobilitati et decori liturgiae (S. Congregatio non abdicat materiei nobilissimae, sed « attentis praesentis temporis adiunctis » et « perdurantibus » concedit ut imminuatur pars istius materiae); Conferendae episcopales vel Ordinarii locorum imminuendo centesimas partes cerae et olei alteri incommodo, idest concurrentiae commerciali, obvenient l.

ab

III

FACULTAS BENEDICTIONEM CINERUM ITERANDI IN MISSA VESPERTINA 2

Ordinariis quibusdam instantibus, Summus Pontifex Pius Pp. XII. prae-habito Sacrae Rituum Congregationis favorabili suffragio, Ordinariis locorum facultatem concedit permittendi, ut in ecclesiis ubi Missa vespertina cum magno fidelium concursu celebrari solet, benedictio cinerum, quae iuxta rubricas, feria IV cinerum, semel mane ante Missam principalem peragenda est, ante Missam quoque vespertinam iterari possit.

Contrariis quibuslibet non ostantibus.

Die 5 februarii 1958.

C. Card. Cicognani, *Praefectus*
f A. Carinci, Archiep. Seleuc., *a secretis*

1 Hac declaratione omnia pericula adhibendi vilioris materiam in usum liturgicum haud vitata sunt. At nunc res dependet non ex defectu legislationis, sed a bona voluntate cerariorum, a cura et decore cultus ex parte cleri et a vigilantia Ordinariorum vel melius Commissionum liturgicarum dioecesium.

Ceranus quidam transalpinus, ex. gr. cereos « liturgicos » pro Summo Sacramento diversorum typorum paravit: typus I. cum admixtione (symbolica) 3% olei; typus II, cum 5% olei et cerae apum; typus III, cum 10% cerae apum; typus IV, cum 25% cerae apum. Notandum est, paucissimos fuisse ecclesiarum rectores, qui typum I selegerint; plerique emerunt typum II vel III: quod vertit in honorem cleri illius regionis.

2 *Acta Ap. Sedis*, 50 (1958) 104.

Adnotatio. — Iuxta vigens ius liturgicum, benedictio cinerum feria IV in capite ieiunii semel tantum in singulis ecclesiis et oratoriis fieri potest, ante Missam principalem, idest mane; dum eorum impositio quavis diei hora iterari potest pro fidelibus id petentibus.

Cum autem talis dies ferialis sit et fideles horis matutinis laboribus obligentur, facile intelligitur *occasio* quae locorum Ordinarios movit ad postulationes S. Sedi deferendas, ut eadem benedictio, praeterquam ante Missam principalem, etiam ante Missam vespertinam iterari possit, ne fideles hoc sacramentali priventur. Huiusmodi enim Missa revera cum magno fidelium concursu pluribus in locis celebratur, certis diebus praesertim, et quidem in bonum eorum qui horis matutinis impediuntur quominus ecclesiam adire possint.

Ratio igitur qua S. R. Congregatio concessionem dedit eadem est ac ratio ob quam, anno praeterito, induisit ut benedictio palmarum cum subsequenter! processione, Dominica II Passionis seu in palmis, fieri possit horis postmeridianis ante Missam vespertinam: ea tamen lege ut huiusmodi benedictio semel tantum in eadem ecclesia aut mane aut vespere celebretur, cum scilicet fideles frequentiores processioni participare possunt.

E contra, iuxta indultum hodiernum, benedictio cinerum non tantum fieri potest horis vespertinis, sed etiam *iterari*, postquam iam mane in eadem ecclesia facta est.

Evidens intercedit discrepantia inter utramque benedictionem: sed in natura rerum fundatur. Benedictio enim palmarum intime connectitur et directe ordinatur ad subsequentem processionem, et ideo semel tantum permittitur, horis aut matutinis aut vespertinis, quia etiam processio semel tantum, ob naturales rationes, fieri potest. Benedictio cinerum, e contra, unice connectitur et ordinatur ad eorum impositionem, et ideo conceditur iteranda, quia et impositio eorum iterari potest.

Obicere forsitan quis poterit sufficiens esse iterare eorum impositionem ante Missam vespertinam, adhibitis cineribus mane iam benedictis, servato in hoc iure vigente. Cui facile responderi potest S. Sedem neque velle celebrationem ipsam aliqua sua parte carere, neque fideles hoc modo privari efficacia orationis quae sacrum ritum comitatur, et institutionis quae ex oratione et ritu sacro fluit.

In praxi ergo:

a) Ordinarius loci concedere potest ut, feria IV in capite ieiunii, benedictio cinerum in una eademque ecclesia aut oratorio et ante Missam principalem, mane, celebretur, et horis postmeridianis, ante Missam vespertinam, iteretur.

b) Ritus servandus idem remanet qui in Missali Romano aut, pro forma simplici, in Memoriali Rituum describitur.

Benedictio cinerum tantum, absque subsequenter! Missa, celebrari non licet, etsi eorum impositio quavis diei hora semper iterari potest, etiam extra Missam, pro fidelibus id petentibus.

C. B.

IV

ORATIO «ET FAMULOS...» IN MISSIS RECITANDA¹

Iam ante Mis.salis reformationem a S. Pio V Bulla «Quo primum» dici 14 iulii anni 1570 promulgatam, antiquissima in Lusitania consuetudo vigeat in quibusdam Missis dicendi orationem pro Rege eiusque familia, pro Summo Pontifice, pro Episcopo dioecetano, ac pro toto populo christiano: «Et famulos tuos...». Post editum vero Decretum generale de Rubricis ad simpliciorum formam redigendis, die 23 martii 1955, Exc.mi Ordinarii universae ditionis Lusitaniae in generali coetu die 22 iunii 1956 coadunati, Sanctissimum Dominum nostrum Pium Pp. XII adprecandum esse duxerunt ut praefata consuetudo in posterum retineri valeat. Huiusmodi votum E.mus ac Rev.mus Dominus Emmanuel Cardinalis Conçalves Cerejeira, Patriarcha Lisbonensis, Sanctitati Suae humiliter porrexit. Sacra porro Rituum Congregatio, vigore facultatum sibi ab ipso Sanctissimo Domino nostro tributarum, attentis expositis peculiaribus adiunctis, perorationem «Et famulos tuos...» in universa Lusitania retinendam induisit, in omnibus Missis, exceptis Missis de Requie recitandam, ac primae tantum Orationi Missae, sub unica conclusione dicendam. Annuit insuper ut antiqua forma perorationis ita reformetur: «...et famulos tuos Papam nostrum N. N., Antistitem nostrum N. N., Reipublicae Praesidem cum Moderatoribus nostris, ab omni adversitate custodi. Per Dominum». Serventur de cetero Rubricae ceteraque de iure servanda. Contrariis quibuslibet minime obstantibus. Die 27 novembris anno 1957.

C. Card. Cicognani, Praejectus

t A. Carinci, Archiep. Seleucien., a secretis

Adnotatio. — Omni aetate, inde ab exordiis, sancta Mater Ecclesia liturgicas preces fudit pro moderatoribus religiosae et civilis consortionis. Sufficit recolere pulcherrimam orationem n. 4, feria VI in Passione et Morte Domini inter orationes sollemnes contentam.

Ex antiquissima consuetudine, in ditione hispanica, hoc factum est cotidie per formulam quandam, quae, diversa additamenta si excipis iuxta varia rerum temporumque adiuncta, substantialiter eadem hucusque remansit. Consuetudo illa maris undas transfretavit et ad regiones Americae latinae. olim sub hispanico dominio degentes, se extendit. Etiam Lusitania illam retinuit.

Formula adiciebatur tribus orationibus Missae (sc. collectae, secretae et postcommunione) sub iisdem verbis.

¹ Decretum (26/956) datum dioecibus Lusitaniae.

Quapropter eadem formula, et quidem proluxa et enumerativa, *tribus vicibus* in Missa dicebatur. Quod profecto onerosum erat nec pietati proderat.

Promulgato decreto de Rubricis ad simpliciore formam redigendis (23 martii 1955), Exc.mi Episcopi Lusitaniae statim perspexerunt consuetudinem diam, hac forma, omnino pugnare cum *spiritu* simplificationis recentioris liturgicae instaurationis, et petierunt a S. Sede precis revisionem rubricalem. Haec indulti origo.

Recte vocatur *peroratio*, quia non agitur de vera et propria collecta, sed de formula, quae additur ad orationem diei; *in universa Lusitania*, ab omnibus sacerdotibus Lusitanis et ab omnibus aliis sacerdotibus non Lusitanis, qui *in* Lusitania commorantur; non autem a sacerdotibus Lusitanis qui *extra* Lusitaniam vivunt; *in omnibus Missis*, cuiusque ritus et toto anni tempore, exceptis Missis de requie; *primae tantum orationi Missae, sub unica conclusione*, non amplius secretae et postcommunioni, sicut antea fiebat.

Textus ipse perorationis simplificatus est: dempta sunt verba « et nos », quae legebantur post « cum moderatoribus nostris », quia hic funditur prex a familia christiana pro suis moderatoribus ecclesiasticis et civilibus, non pro scipsa, pro qua iam oratio diei sufficit.

Item sublata sunt verba *et ab Ecclesia tua cunctam repelle nequitiam*, cum iam in Canone Missae quotidie dicatur: «quam pacificare, custodire, adunare et regere digneris toto orbe terrarum... ». Certe, etiam Papa et episcopus et etiam moderatores et praesides civiles quibusdam in regionibus, ut in Belgio et in Hispania, nominantur in Canone: at maior adest convenientia illorum nomina *elata voce* coram omni populo proclamare, ut abundantiores et ferventiores sint preces pro illis, qui, in dignitate positi, regimen habent populi Dei, « ut religionis integritas et patriae securitas indesinenter consistat » (Feria VI in Passione et Morte Domini, oratio 4, *pro respublicas moderantibus*).

ab

SUPREMA S. CONGREGATIO S. OFFICII

I

COMMONITIO DE NON INTRODUCENDIS NOVIS RITIBUS IN DIVINA OFFICIAI

Relatum est ad hanc Supremam S. Congregationem quosdam, per speciem veteris liturgiae revocandae vel participationis christifidelium in divinis officiis iuvandae, editis scriptis adniti ut novae vel exsoletae orationes seu preces aut lectiones divinarum litterarum liturgicis functionibus *et* ipsi Missae celebrationi inserantur, vel ex eisdem quaedam deleantur.

1 *Acta Ap. Sedis*, 50 (1958) 114.

Quare haec Suprema Congregatio, Summo Pontifice approbante, locorum Ordinariis, quibus ius est et officium advigilandi ut sacrorum canonum praescripta de divino cultu sedulo observentur (can. 1261, § 1), commendat ne novos ritus et caeremonias vel lectiones et preces, inconsulta Sede Apostolica, in divina officia induci vel ex eisdem quidquam detrahi sinant.

Idem moneant clericos, tum saeculares cum regulares, unius Apostolicae Sedis esse sacram liturgiam ordinare, liturgicos libros et novas litanias publice recitandas approbare (can. 1257 et can. 1259, § 2); orationes et pietatis exercitia in ecclesiis vel oratoriis permitti non posse sine revisione et expressa Ordinarii loci licentia, qui in casibus difficilioribus rem totam Sedi Apostolicae subicere tenetur (can. 1259, § 1).

Datum Romae, ex Aedibus S. Officii, die 14 februarii anno 1958.

Arcturus De Jorio, *Notarius*

Commentarium. — Nihil novi, quod iam pluries haud dictum fuerit.

Commonitio, seu in memoriam revocatio, dirigitur Episcopis, quibus « ius et officium » est « advigilandi ut sacrorum canonum praescripta de divino cultu, sedulo observentur » (can. 1261, § 1). Non est nisi « recordatio », nam praeter legem iuris communis in C.I.C. latam, recentiore tempore saltem quater ipse Summus Pontifex easdem res semel iterumque dixit: in Litt. enc. *Mediator Dei* (20 nov. 1947), in alloc. ad Sacrorum Antistites (2 nov. 1954), in Litt. enc. *Musicae sacrae* (25 dic. 1955), in Alloc. ad participantes Congressui internationali liturgico Assisicensi (die 22 sept. 1956).

Proh! dolor, exaggerationes, arbitria, gressus extra viam, non raro extravagantes inceptus, haud imminuta sunt, ita ut severum monitum Supremae Sacrae Congregationis postulaverint. Expressiones generaliores Commonitionis supponunt inniti factis seu abusibus concretis bene notis, dum forma serena at firma innuit severioribus consuli posse, ubi necesse fuerit, cautionibus.

Arbitrales inceptus enumerantur:

« *Inseruntur in liturgiam nonae vel exsoletae* » (« *Mediator Dei* » dixerat *obsoletae*) *orationes seu preces*, uti, ex. gr., litania diaconalis ad offertorium Missae.

« *aut lectiones divinarum scripturarum* ». sicut faciunt illi qui interponunt in Missa tertiam lectionem ex Veteri Testamento desumptam, ut restituatur mos tres legendi pericopas, vel in administratione sacramentorum ipsi ritui inserunt lectiones scripturales, lingua vulgari legendas.

« *liturgicis junctionibus* » omnibus, sive in officio persolvendo sive in sacramentis administrandis; immo

« *et ipsi Missae celebrationi* »: ex quo eruitur peculiari ratione, uti perneccesse est. Ecclesiam tueri ritum eucharisticum. Missae in cantu (solemni, vel cantatae) nihil addi vel demi potest: Missa lecta ornatur cantibus vel precibus iuxta moderamen positum a legibus liturgicis pro Missis sic dictis « dialogatis ».

Nec tantum formulas tuetur Ecclesia, sed et « *caeremonias* » cum per normas rubricales minutim determinaverit quid facere debeant celebrans et ministri in adimplendis liturgicis functionibus. Quod profecto, cum hoc universae Ecclesiae praescriptum fuit saec. XVI, non ad gravamen sed ad profectum liturgiae factum est, ut bene norunt qui historiam liturgicam praetridentinam agnoscunt, quando liturgica celebratio scatebat quasi infinitis abusibus et variationibus, quae reddebant liturgiam fere rem singularem unicuique sacerdoti.

«...e/ *ritus*» seu complexum verborum et actionum, quae insimul totam constituunt liturgiam. Contra tales dispositiones agunt qui functiones seu processiones, proprio Marte inventas, vel in libris liturgicis aliter descriptas, inserunt in ipsum ritum: ex. gr., qui inusitatum pompam adstruunt ad praelevandum librum evangelii super aliquo altari, uti SS. Eucharistia positum, vel qui ad elevationem Missae stant, sive sint clerici sive laici, vel qui ambas elevant sacras species insimul, vel qui ultimum *Amen* canonis pronuntiant ad sic dictam « parvam » elevationem, vel, quod peius est, ipsam materiam sacramentorum vel Eucharistiae immutant. Hi omnes obliviscuntur sacerdotem esse *ministrum*, cui non licet nisi quod determinat vel praescribit vel statuit sancta Mater Ecclesia.

« ... vel ex eisdem quaedam deleantur », sub praetextu quod sunt elementa historice sequiora vel superflua pro participatione fidelium ad liturgiam. Ita nnulli *Confiteor*, *Misereatur* et *Indulgentiam* ante communionem populi supprimunt, alii negligunt preces ad pedes altaris, alii ultimum evangelium omitunt, nec desunt qui verba « *mysterium fidei* » in formula consecrationis vini taceant. Exempla multiplicari poterint: sed ad quid?...

Omnes veri cultores liturgiae et progressus liturgici, cuius specimen habes in instaurata hebdomada sancta et in documentis recentioribus SRC, dolebunt quod Ecclesia post tot tantasque admonitiones Supremi Pastoris recurrere debuerit ad hanc extremam commonitionem.

Praedictorum omnium abusuum « *rationes* » citantur: « ...per speciem veteris liturgiae revocandae ». Haec ratio pluries reprobata fuit a Summo Pontifice Pio XII, praesertim cum improbavit illos qui « liturgicas formas priscae aetatis nimium extollentes seriores facile » contemnunt [*Documenta pontificia*, p. 95]. Archaeologismum sapit. Nec liturgia est quoddam musaeum, sed « quidpiam durable et vivum ». Nec Ecclesia est custos musaei, sed ministra sacrorum, quae constituunt vitam animarum. Nec templum Dei est campus experimentalis, sed domus orationis et cultus divini universae familiae christianae. Illi ergo qui vellent antiquas cultus formas inaniter restituere, peccarent per defectum.

Per excessum peccant qui liturgiam subvertunt « *participationis christi-fidelium in divinis officiis mvandae* » confisi rationibus. Hoc motivum certe ex nobiliore capite procedit. Apostolatus, quem motus liturgicus alit ac fovet. « actuosam participationem » fidelium intense promovet. At aliquando potius quam trahere populum ad liturgiam, eam ad populum ferre contendit. Intentio optima, sed in rem deductio directuosa. Liturgia enim est « opus

Dei», non opus hominis; «opus Ecclesiae», non opus individuate; et sacerdos est «minister Ecclesiae», non minister proprii arbitrii.

Ubi vero res liturgica ita subvenitur ut ritus, formulae, caeremoniae immutentur. adstruitur exercitium pietatis personalis, non «opus Dei»; agitur nomine proprio, et non nomine Christi eiusque inclytae Sponsae.

Tandem «Commonitio» lamentatur haec omnia inniti non tantum singulis et raris factis, sed *scriptis*, sive periodicis sive non periodicis. Et ita folia liturgica, quae alere deberent flammam altioris Actionis cultus divini, et praebere instrumenta laboris operariis liturgiae, aliquando fiunt palaestra extravagantium inceptuum, et fovere potius videntur spiritum antiliturgicum in medio cleri et populi.

Severiore ratione diiudicanda sunt illa «referenda» quae inter clericos vel, jxrins, inter fideles, aliquando promoventur ad perscrutandam opinionem «publicam», circa aliquem ritum, puta instauratum Ordinem hebdomadae sanctae, vel necessitatem linguae vulgaris in liturgia. Liturgia catholica est hierarchica et ordinatur ab ipsa Ecclesia; nec a clericis, indiscriminatim, minus adhuc a communitate fidelium ordinari debet. Vera «democratia» liturgica consistit in interiore instructione populi, ut populus ad fontes genuinos ab Ecclesia propositos spiritum christianum hauriat.

Certe, non obliviscimur quot inceptus mirificos, quot apostolos integerrimos, quot opera pulcherrima numeret apostolatus liturgicus. Sed quaedam scripta legentes, relationes examinantes, nostris oculis hic illic plura conspicientes non pauca a recta via et a lege Ecclesiae aberrantia, de Actione liturgica diversarum regionum aliquando dicendum videtur: «Quo vadis?».

Audiant tandem sacerdotes, et quotquot pro incremento Actionis liturgicae impense operam navant, vocem maternam Ecclesiae, ne tota renascentia liturgica, ver virescens et fructiferum nostrae aetatis, et «Spiritus Sancti quasi transitus in sua Ecclesia» (Pius XII), per immoderantiam paucorum saucietur vel reprobetur.

ab

II

MONITUM DE BAPTIZANDIS INFANTIBUS QUAMPRIMUM ⁱ

Mos alicubi invaluit differendi collationem baptismatis ob confictas rationes vel commoditatis vel indolis liturgicae. Cui dilationi favere queunt nonnullae sententiae, solido quidem fundamento carentes, de sorte aeterna infantium sine baptismo decedentium.

Quare haec Suprema Sacra Congregatio, Summo Pontifice adprobante, chnstifideles monet infantes quamprimum baptizandos esse iuxta prae-

¹ *Acta Ap. Sedis*, 50 (1958) 114.

scriptum canonis 770. Parochos autem et concionatores hortatur ut huius obligationis executionem urgeant.

Datum Romae, ex Aedibus S. Officii, die 18 februarii anno 1958.

Arcturus De Jorio, *Notarius*

Notula. — Monitum non indiget commentario. Rationes commoditatis, ob quas non raro baptismus differtur, sunt naturae pure humanae: ad parandum festum familiare, ut patrini praesto sint, ut puerpera festo participare possit, etc. Rationes vero < indolis liturgicae > ex duplici capite fluunt: quibusdam in regionibus mos invaluit baptizandi infantem ritu simplici seu essentiali in domo, et faciendi ceteras caeremonias in templo post aliquos menses, aliquando post annos. Aliquando totaliter omittuntur.

Monitum tamen Supremae Sacrae Congregationis [Ritius respicit doctrinam et praxim illorum qui differunt baptismum ad aetatem provectiorem, opinantes obligationes vitae christianae ex baptismo derivantes sumi debere cum infans fit puer vel iuvenis. ut scienter istas obligationes amplectatur et scite ritibus baptismatibus participet. Infantes enim sine baptismo decedentes, aiunt, aeterna beatitudine non privantur. Hic modus opinandi et agendi est contra traditionem, praxim et doctrinam Ecclesiae. Hac ratione S. Officium in mentem revocavit can. 770, ut parochi et concionatores obligationis executionem urgeant, praesertim tempore quadragesimali, cum frequentius sermo fieri contingit de sacramento initiationis christianae, ut plebs sancta Dei recte et opportune paretur ad renovationem promissionum baptismatis, in vigilia paschali.

ab

LITURGIA ET MUSICA

DE INSTITUTIONE MUSICAE SACRAE IN SEMINARIIS ITALIAE

Quod tum diu desiderabatur, nempe methodica instructio Seminaristarum ui Musica sacra et in sacra liturgia, inde a primis annis, per totum curriculum Seminani usque ad cursum theologicum, nunc in rem deduxit S. C. de Seminanis Studiorumque Universitatibus pro italis Seminariis; dispositiones iam iam sunt edendae, opportune accommodatae, pro seminanis totius mundi. En S. Congregationis epistola ad exc.mos Ordinarios Italiae.'

Eccellenza Reverendissima

con lettera circolare dei 15 agosto 1949, pubblicata negli *Acta Apostolicae Sedis*-, questa Sacra Congregazione impartiva delle norme per regolare l'insegnamento teorico e pratico dei canto sacro nei Seminari.

In recenti Congressi nazionali ed internazionali c stato espresso il voto che questa medesima Sacra Congregazione formulasse anche un programma dettagliato per tale insegnamento. Cos! pure hanno chiesto Vescovi e Rettori di Seminari, rilevando l'opportunità di concretare tali linee programmatiche, onde l'insegnamento stesso possa avere un'impostazione organica, completa e uniforme.

E cio anche in ossequio al volere del Santo Padre fel. regn., il quale, nell'Enciclica «*Musicae sacrae*», dei 25 dicembre 1955, cos! si esprime:

«Magna autem cura providendum est ut, qui in Vestris Seminariis et in Missionum vel Religiosorum Institutis ad sacros assequendos Ordines contendunt, musicae sacrae et cantus gregoriani doctrina et usu ad Ecclesiae mentem recte instituantur a magistris harum artium peritis, qui quidem mores et instituta maiorum magni aestiment et Sanctae Sedis praeceptis ac normis omnino obsequantur»³.

A questo fine uniamo alla présente lettera un programma d'insegnamento, compilato con la collaborazione di insigni Maestri tecnicamente e didatticamente sperimentati in materia.

Tale programma facilitera senza dubbio l'integrale applicazione delle norme già impartite ripetutamente dalla Santa Sede, in particolare con la Lettera che il Santo Padre, a mezzo del suo Pro-Segretario di Stato, si

¹ Romae, die 22 nov. 1957, in festivitate S. Caeciliae.

² *Acta Ip. Sedis*, 41 (1949) 618-619; cfr. etiam *Ephem. lit.* 63 (1949) 425-427.

³ *Acta Ap. Sedis*, 48 (1956) 23; *Ephem. lit.* 71 (1957) 51.

INSTRUCTIO S. CONGREGATIONIS RITUUM
DE MUSICA SACRA ET SACRA LITURGIA AD MENTEM LITTE-
RARUM ENCYCLICARUM PII PAPAE XII «MUSICAE SACRAE
DISCIPLINA» ET «MEDIATOR DEI».

De Musica sacra, tria gravissimi ponderis documenta a Summis Pontificibus, nostra aetate, edita fuerunt, scilicet: Motu proprio sancti Pii X, *Tra le sollecitudini*, diei 22 Novembris anni 1903; Pii XI, fel. rec., Constitutio Apostolica *Divini cultus*, diei 20 Decembris anni 1928; demum Summi Pontificis Pii XII, fel. regn., Litterae encyclicae *Musicae sacrae disciplina*, diei 25 Decembris anni 1955; nec defuerunt minora alia pontificia documenta et huius Sacrae Rituum Congregationis decreta, quibus variae res ad Musicam sacram pertinentes ordinabantur.

Neminem autem fugit, inter Musicam sacram et sacram Liturgiam tam arctam natura sua intercedere necessitudinem, ut vix de una leges ferri aut normae tradi possint, altera neglecta. Re quidem vera, in memoratis quoque pontificiis documentis et S. Rituum Congregationis [631] decretis permixta habetur materia de Musica sacra et de sacra simul Liturgia.

Cum porro idem Summus Pontifex Pius XII, prius quam de Musica sacra, alteras casque gravissimas de sacra Liturgia edidisset Litteras encyclicas *Mediator Dei*, diei 20 Novembris anni 1947, in quibus doctrina liturgica et necessitates pastorales mirabili modo coordinatae exponuntur, valde opportunum visum est, potiora capita, sacram Liturgiam et Musicam sacram carumque pastorem efficaciam respicientia, ex memoratis documentis in unum colligere et peculiari Instructione pressius declarare, quo facilius et securius ea quae in iisdem documentis exposita sunt, in praxim reapse deducantur.

Consulto igitur Instructioni huic redigendae operam navarunt viri in Musica sacra periti et Pontificia Commissio pro generali liturgica instauratione constituta.

Totius autem Instructionis materia sequenti ordine est digesta:

Caput I. *Notiones generales* (nn. 1-10).

Caput II. *Normae generales* (nn. 11-21).

Caput III. *Normae speciales*.

* *Acta Ap. Sedis*, 50 (1958) 630-663. — Numen inter quadratas uncas, textui inserti, paginas commentarii *Acta Ap. Sedis* indicant. In proximo fasciculo edetur commentarium ad hanc Instructionem.

1 De praecipuis actionibus liturgicis, in quibus Musica sacra adhibetur.

A) De Missa.

«) Principia quaedam generalia circa fidelium participationem (nn. 22-23).

Λ) De fidelium participatione in Missis in cantu (nn. 24-27).

r) De fidelium participatione in Missis lectis (nn. 28-34).

z/) De Missa conventuali, quae etiam Missa in choro appellatur (nn. 35-37).

e) De adsistentia sacerdotum sacrosancto Missae sacrificio deque Missis quas synchronizatas vocant (nn. 38-39).

B) De Officio divino (nn. 40-46).

C) De Benedictione eucharistica (n. 47).

2. De quibusdam generibus Musicae sacrae.

A) De polyphonia sacra (nn. 48-49).

B) De Musica sacra moderna (n. 50).

C) De cantu populari religioso (nn. 51-53).

D) De musica religiosa (nn. 54-55).

3. De libris cantus liturgici (nn. 56-59).

[632] 4. De instrumentis musicis et de campanis.

A) Principia quaedam generalia (n. 60).

B) De organo classico et instrumentis similibus (nn. 61-67).

C) De musica sacra instrumental! (nn. 68-69).

D) De instrumentis musicis et de machinis automaticis (nn. 70-73).

E) De sacris actionibus ope radiophoniae et televisionis diffundendis (nn. 74-79).

F) De tempore quo instrumentorum musicorum sonus prohibetur (nn. 80-85).

G) De campanis (nn. 86-92).

5. De personis quae in Musica sacra et sacra Liturgia praecipuas partes habent (nn. 93-103).

6. De Musica sacra et sacra Liturgia excolenda.

A) De cleri et populi generali in Musica sacra et sacra Liturgia institutione (nn. 104-112).

B) De institutis publicis et privatis Musicae sacrae provehendae (nn. 113-118).

Praemissis igitur notionibus quibusdam generalibus (cap. I), normae item generales traduntur usum Musicae sacrae in Liturgia respicientes

(cap. II); quo posito fundamento, tota res in capite III explicatur; in singulis autem paragraphis huius capitis statuuntur primum potiora quaedam principia, c quibus normae deinde speciales suapte defluunt.

Ca pu t I

NOTIONES GENERALES

1. «Sacra Liturgia integrum constituit publicum cultum mystici Iesu Christi Corporis, Capitis nempe membrorumque eius».1 Propterea sunt «actiones liturgicae» illae actiones sacrae, quae ex institutione Iesu Christi vel Ecclesiae eorumque nomine, secundum libros liturgicos a Sancta Sede approbatos, a personis ad hoc legitime deputatis peraguntur, ad debitum cultum Deo, Sanctis ac Beatis deferendum (cfr. can. 1256); ceterae actiones sacrae quae, sive in ecclesia sive extra, sacerdote quoque praesente vel praeunte, peraguntur, «pia exercitia» appellantur.

1633] 2. Sacrosanctum Missae sacrificium est actus cultus publici, nomine Christi et Ecclesiae Deo redditi, quovis loco vel modo celebretur. Denominatio proinde «Missae privatae» vitetur.

3. Missarum species duae sunt: Missa «in cantu» et Missa «lecta».

Missa dicitur *in cantu*, si sacerdos celebrans partes ab ipso iuxta rubricas cantandas revera cantu profert; secus dicitur *lecta*.

Missa «in cantu» porro, si celebratur cum assistentia ministrorum sacrorum, appellatur Missa *solemnis* si celebratur absque ministris sacris» vocatur Missa *cantata*.

4. Sub nomine «Musicae sacrae» hic comprehenduntur:

- a) Cantus gregorianus.
- A) Polyphonia sacra.
- c) Musica sacra moderna.
- d) Musica sacra pro organo.
- e) Cantus popularis religiosus.
- /) Musica religiosa.

5. Cantus «gregorianus» in actionibus liturgicis adhibendus, est cantus sacer Ecclesiae romanae, qui, ex antiqua et veneranda traditione, sancte et fideliter excultus et ordinatus, vel recentioribus quoque temporibus iuxta priscae traditionis exemplaria modulatus, in respectivis libris, a Sancta

1 Litterae encyclicae *Mediator Dei*, dici 20 Novembris anni 1947: 528-529; *Ephem. Ut.* 62 (1948) Appendix fasc. I-II, p. 7.

Sede rite approbata, ad usum liturgicum exhibetur. Gregorianus cantus natura sua non exigit, ut cum sonitu organi vel alterius musici instrumenti peragatur.

6. Nomine « polyphoniae sacrae » ille intenditur cantus mensuratus, qui, ex gregorianis concentibus ortus, pluribus consortibus vocibus, nullo comitante musicali instrumento, media aetate in Ecclesia latina vigere coepit, altero dimidio saeculi xvi Petrum Aloisium Praenestinum (1525-1594) maximum cultorem habuit, et ab eximiis eiusdem artis magistris, adhuc excolitur.

7. « Musica sacra moderna » est musica, quae, pluribus consortibus vocibus, musicis instrumentis non exclusis, recentiore aetate, iuxta progressum musicae artis concinnata est. Ipsa vero, cum directe ad usum liturgicum sit ordinata, pietate ac sensu religioso redoleat oportet, et hac condicione, in servitium liturgicum est recepta.

8. « Musica sacra pro organo » est musica pro solo organo composita, quae, inde a temporibus, quibus tubulatum organum ad concentum magis [634] aptum evasit, a claris magistris valde exculta fuit, quaeque, si leges Musicae sacrae ad amussim sequatur, ad sacram Liturgiam condecorandam non parum conferre potest.

9. « Cantus popularis religiosus » est ille cantus, qui sponte sua a religioso sensu oritur, quo humana creatura ab ipso Creatore ditata fuit, et proinde est universalis, apud omnes scilicet populos florens.

Cum autem idem cantus aptissimus sit ad vitam fidelium, privatam et socialem, christiano spiritu imbuendam, in Ecclesia, inde ab antiquissimis temporibus, valde fuit excultus², et nostra quoque aetate ad fidelium pietatem fovendam et ad pia exercitia condecoranda enixe commendatur; immo in ipsis actionibus liturgicis quandoque admitti potest

10. « Musica religiosa » demum illa est, quae, tum ex auctoris intentione, cum ex operis argumento et fine, sensus pios ac religiosos exprimere et movere contendit, et proinde « religionem valde fovat » cum vero ad cultum divinum non sit ordinata, indolemque magis liberam prae se ferat, in actionibus liturgicis non admittitur.

² Cfr. *Eph.* 5, 18-20; *Coi.* 3, 16.

³ Litterae encyclicae *Musicae sacrae disciplina*, diei 25 Decembris 1955: *A.A.S.* 48 (1956) 13-14; *Ephem. hr.* 71 (1957) 43-44.

⁴ Litterae encyclicae *Musicae sacrae disciplina*: *J.L.V.* 48 (1956) 13; *Ephem. Ut.* 71 (1957) 43.

Caput II

NORMAE GENERALES

11. Haec Instructio vim suam exercet in omnes ritus Ecclesiae latinae; proinde, quae de cantu *gregoriano* dicuntur, valent etiam pro cantu liturgico proprio, si habeatur, aliorum rituum latinorum.

Nomine porro «Musicae sacrae» intellegitur in hac Instructione quandoque «cantus *et* instrumentorum sonus», quandoque «instrumentorum sonus» tantum, prout e contextu facile eruitur.

Denique, voce «ecclesiae» ordinarie comprehenditur omnis «locus sacer», id est: ecclesia sensu stricto, oratorium publicum, semipublicum, privatum (cfr. can. 1154, 1161, 1188), nisi ex contextu de solis ecclesiis sensu stricto agi eluceat.

12. Actiones liturgicae peragi debent ad normam librorum liturgicorum rite ab Apostolica Sede approbatorum, sive pro universa Ecclesia, sive pro aliqua ecclesia particulari aut familia religiosa (cfr. can. 1257); [635] pia autem exercitia fiunt secundum consuetudines et traditiones locorum aut coetuum, a competente auctoritate ecclesiastica approbatas (cfr. can. 1259).

Actiones liturgicas et pia exercitia inter se commiscere non licet; sed, si casus ferat, pia exercitia actiones liturgicas aut praecedant aut sequantur.

13. a) Lingua actionum liturgicarum est latina, nisi in supradictis libris liturgicis, sive generalibus, sive particularibus, pro quibusdam actionibus liturgicis alia lingua explicite sit admissa, et salvis illis exceptionibus, quae infra ponuntur.

b) In actionibus liturgicis in cantu celebratis, nullus textus liturgicus, in linguam vulgarem verbotenus conversus, cani licet salvis concessionibus particularibus.

c) Exceptiones particulares, a lege linguae latinae in actionibus liturgicis unice adhibendae, a Sancta Sede concessae, vim suam retinent; sed absque eiusdem Sanctae Sedis auctoritate non licet eas latius interpretari vel ad alias regiones transferre.

d) In piis exercitiis quaevis lingua adhiberi potest fidelibus magis conveniens.

14. a) In Missis *in cantu* non solum a sacerdote celebrante et ministris, sed etiam a schola aut fidelibus unice lingua latina est adhibenda.

« Verum tamen, ubi saecularis vel immemorabilis consuetudo fert ut

5 Motu proprio *Tra le sollecitudini*, dici 22 Novembris 1903, n. 7. 4.5.5 (1903-1904) 334; *Decr. auth. S.R.C.* 4121; *Ephem. Ut.* 18 (1904) 138.

in sollemni Sacrificio Eucharistico [id est in Missis in cantu], post sacra verba liturgica latine cantata, nonnulla popularia vulgaris sermonis cantica inserantur, locorum Ordinarii id fieri sinere poterunt, “si pro locorum ac personarum adiunctis existiment eam [consuetudinem] prudenter submo-
veri non posse” (can. 5), firma tamen lege qua statutum est ne ipsa verba liturgica vulgari lingua canantur»

b) In Missis *lectis* sacerdos celebrans, eius minister, et fideles qui una cum sacerdote celebrante actioni liturgicae *directe participant*, id est, clara voce illas partes Missae dicunt quae ad ipsos spectant (cfr. n. 31), unice linguam Latinam adhibere debent.

Si autem fideles, praeter hanc participationem liturgicam *directam*, preces quasdam vel cantus populares, secundum locorum consuetudinem, addere cupiunt, hoc fieri potest lingua quoque vernacula.

[636] c) Partes *Proprii, Ordinarii et Canonis Missae* elata voce dicere una cum sacerdote celebrante, lingua latina vel verbotenus conversas, sive ab omnibus fidelibus sive a quodam commentatore, stricte prohibetur, exceptis iis quae n. 31 recensentur.

Optandum vero ut in dominicis et festis diebus, in Missis lectis, Evangelium et etiam Epistola, a quodam lectore, lingua vernacula ad utilitatem fidelium legantur.

A Consecratione insuper usque ad *Pater noster* sacrum suadetur silentium.

15. In sacris processionibus, a libris liturgicis descriptis, ea adhibeatur lingua, quam iidem libri praescribunt vel admittunt; in aliis vero processionibus, quae ad modum piorum exercitiorum peraguntur, lingua fidelibus participantibus magis conveniens adhiberi potest.

16. *Cantus gregorianus* est cantus sacer, Ecclesiae romanae proprius et principalis; ideoque in omnibus actionibus liturgicis non solum adhiberi potest, sed, ceteris paribus, aliis Musicae sacrae generibus est praeferendus.

Proinde:

a) Lingua cantus gregoriani, utpote cantus liturgici, est unice lingua latina.

b) Illae partes actionum liturgicarum, quae iuxta rubricas a sacerdote celebrante et ab eius ministris cantandae sunt, unice secundum modos gregorianos, in editionibus typicis ordinatos, cantari debent, interdicto cuiusvis instrumenti comitante sono.

« Litterae encyclicae *Musicae sacrae disciplinât* A.A.S. 48 (1956) 16-17; *Ephem. Ut.*

Schola et populus, cum sacerdoti et ministris cantantibus ex rubricarum vi respondent, itidem unice iisdem gregorianis modulis uti debent.

r) Demum, ubi per Indulta particularia permissum fuerit, ut in Missis in cantu, sacerdos celebrans, diaconus aut subdiaconus, vel lector, textibus Epistolae seu Lectionis, et Evangelii, gregorianis modulis decantatis, eosdem textus lingua quoque vernacula proclamare possint, hoc fieri debet legendo alta et clara voce, exclusa quavis cantilena gregoriana, authentica vel adsimulata (cfr. n. 96 e).

17. *Polyphonia sacra* in omnibus actionibus liturgicis adhiberi potest, hac tamen condicione, ut habeatur schola quae eam ad artis normam exsequi possit. Hoc genus Musicae sacrae actionibus liturgicis solemniore splendore celebrandis magis convenit.

1637| 18. Item *Musica sacra moderna* in omnibus actionibus liturgicis admitti potest, si reapse respondeat dignitati, gravitati et sanctitati Liturgiae, et schola habeatur quae eam ad artis normam exsequi possit.

19. *Cantus popularis religiosus* in exercitiis piis libere adhiberi potest; in actionibus vero liturgicis stricte servantur quae superius, nn. 13-15, statuta sunt.

20. *Musica religiosa* autem ab omnibus actionibus liturgicis omnino arceatur; in piis vero exercitiis admitti potest; quoad concentus, in locis sacris, servantur normae quae infra, nn. 54 et 55, traduntur.

21. Ea omnia, quae ad normam librorum liturgicorum, sive a sacerdote et eius ministris, sive a schola vel populo cantanda sunt, integre ad ipsam sacram Liturgiam pertinent. Quapropter:

a) Districte vetatur, ordinem textus cantandi quovis modo mutare, verba alterare vel omittere, aut indecore iterare. In modulationibus quoque, ad modum polyphonic sacrae et Musicae sacrae modernae compositis, singula textus verba clare et distincte percipi debent.

b) Ex eadem ratione, in quavis actione liturgica, explicite vetatur qualemcumque textum liturgicum cantandum, vel ex toto vel ex parte, omittere, nisi per rubricas aliter dispositum sit.

c) Si autem ob rationabilem causam, ex. gr. ob deficientem numerum cantorum, vel propter eorum non plenam artis cantandi peritiam, vel etiam quandoque, propter alicuius ritus vel cantilenaе longitudinem, unus alterve textus liturgicus, qui ad scholam pertinet, cantari nequeat prout in notationibus librorum liturgicorum exhibetur, hoc unum permittitur, ut textus illi integre, aut recto tono, aut ad modum psalmorum cantentur, organo, si placet, comitante.

Ca pu t III
NORMAE SPECIALES

1. De praecipuis actionibus liturgicis in quibus Musica sacra adhibetur

A) De Missa

a) Principia quaedam generalia circa fidelium participationem

22. Missa natura sua postulat, ut omnes adstantes, secundum modum sibi proprium, eidem participant.

a) Quae quidem participatio praeprimis *interna* esse debet, nimirum [638] pia animi attentione et cordis affectibus exercitata, qua fideles una «cum Summo Sacerdote arctissime coniugentur... atque una cum Ipso et per Ipsum [Sacrificium] offerant, unaque cum Eo se devoveant»⁷.

z) Adstantium vero participatio plenior evadit, si internae attentioni *externa* accedat participatio, actibus scilicet externis manifestata, uti corporis positione (genuflectendo, stando, sedendo), gestibus ritualibus, maxime vero responsionibus, precationibus et cantu.

De hac participatione Summus Pontifex Pius XII, in Litteris encyclicis de sacra Liturgia *Mediator Dei*, generaliori modo haec collaudando habet:

« Ii laudibus exornandi sunt, qui efficere contendunt, ut Liturgia externo etiam modo actio sacra fiat, quam reapse adstantes omnes communicent. Id quidem non una ratione contingere potest; cum nimirum universus populus, ex sacrorum rituum normis, vel sacerdotis verbis recto servato ordine respondet, vel cantus edit, qui cum variis Sacrificii partibus congruant, vel utrumque facit, vel denique cum in Sacris solemnibus alternas lesu Christi administri precibus dat voces unaque simul liturgica cantica concinit » 8.*

Harmonicam hanc participationem pontificia intendunt documenta, cum de «participatione actuosa» agunt⁹, cuius praecipuum exemplar habetur in sacerdote celebrante eiusque ministris, qui, debita pietate interna atque rubricarum et caerimoniarum exacta observantia, altari deserviunt.

t) Perfecta demum participatio actuosa obtinetur, quando *sacramentalis* quoque participatio accedit, per quam scilicet « fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiae perceptione

7 Litterae encyclicae *Mediator Dei*, dici 20 Novembris 1947: zLz/.S. 39 (1947) 552; *Ephem. Ut.* 62 (1948) 25.

« A.A.S. 39 (1947) 560; *Ephem. Ut.* 62 (1948) 31.

» Litterae enc. *Mediator Dei*: A.A.S. 39 (1947) 530-537; *Ephem. Ut.* 62 (1948) 8M4*.

H I

»

H |
S

. . ■
. ?
W
* B B]

communicant, quo ad cos sanctissimi huius Sacrificii fructus uberior proveniat >1011

d) Cum vero conscia et actiosa fidelium participatio absque eorum sufficienti institutione obtineri non possit, in memoriam revocare iuvat sapientem illam a Tridentinis Patribus conditam legem, qua praescribitur: «Mandat sancta Synodus pastoribus et singulis animarum curam gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem (id est in homilia [639] post Evangelium, seu «cum catechesis plebi christianae traditur»), vel per se vel per alios, ex his quae in Missa leguntur, aliquid exponant, atque inter cetera sanctissimi huius Sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus praesertim dominicis et festis» n.

23. Varios autem modos, quibus fideles sacrosancto Missae Sacrificio actiose participare possunt, ita oportet moderari, ut periculum cuiusvis abusus amoveatur, et praecipuus eiusdem participationis finis obtineatur, plenior scilicet Dei cultus et fidelium aedificatio.

b) *De fidelium participatione in Missis in cantu*

24. Forma nobilior eucharisticae celebrationis habetur in *Missa solemni* in qua caerimoniarum, ministrorum, atque Musicae sacrae cumalata solemnitas, divinorum mysteriorum magnificentiam patefacit, et adstantium mentes ad piam eorundem mysteriorum contemplationem conducit. Adnitendum proinde, ut fideles hanc celebrationis formam, ea qua par est aestimatione, prosequantur, congrue eidem participando, prouti infra exponitur.

25. In Missa itaque solemni, actiosa fidelium participatio tribus gradibus perfici potest:

a) Primus gradus habetur, cum omnes fideles *responsa liturgica* cantando reddunt: *Amen; Et cum spiritu tuo; Gloria tibi, Domine; Habemus ad Dominum; Dignum et iustum est; Sed libera nos a malo; Deo gratias.* Omni cura adlaborandum est, ut fideles omnes, ubique terrarum, haec responsa liturgica in cantu reddere valeant.

b) Secundus gradus habetur, cum omnes fideles paries quoque ex *Ordinario Missae* decantant, scilicet: *Kyrie, eleison; Gloria in excelsis Deo; Credo; Sanctus-Benedictus; Agnus Dei.* Adnitendum sane, ut fideles eas-

10 5. *Cone. Trid.* Scss. 22. cap. 6. Cfr. etiam Litteras encyclicas *Mediator Dei* (zf.zf-S. 39 (1947] 565; *Ephem. ht.* 62 [1948] 35.): «Valde opportunum est, quod ceteroquin Liturgia statuit, populum ad sacram accedere Synaxim, postquam sacerdos divinam Dapem ex ara libaverit ».

11 5. *Cone. Frid.* Scss. 22, cap. 8; Litterae encydicae *Musicae sacrae disciplinae* A.A.S. 48 (1956) 17; *Ephem. lit.* 71 (1957) 46.

dem partes ex Ordinario Missae, simplicioribus praesertim gregorianis modulis, decantare sciant. Si omnes vero partes cantari nequeant, nihil prohibet quominus faciliores, uti *Kyrie, eleison; Sanctus-Benedictus; Agnus Dei*, seligantur a fidelibus omnibus decantandae, *Gloria in excelsis Deo* vero et *Credo* a «schola cantorum».

Ceterum curandum est, ut ubicumque terrarum sequentes faciliores gregoriani moduli a fidelibus addiscantur: *Kyrie, eleison; Sanctus-Benedictus*, et *Agnus Dei* iuxta num. XVI Gradualis romani; *Gloria* [640] in *excelsis Deo* una cum *Ite. missa est - Deo gratias*, iuxta modum XV; *Credo* autem iuxta num. I vel III. Hac sane via illud maxime optabile obtineri potest, ut Christifideles, ubicumque terrarum, communem Fidem in actiosa participatione sacrosancto Missae Sacrificio, communi quoque laetoque concentu manifestare valeant.¹²

c) Tertius denique gradus habetur, si omnes adstantes ita sint in cantu gregoriano exercitati, ut partes quoque ex *Proprio Missae* cantare valeant. Quae quidem plena in cantu participatio urgenda est praesertim in communitatibus religiosis et in seminariis.

26. Magni quoque facienda est *Missa cantata*, quae, etsi sacris ministris et plena caerimoniarum magnificentia careat, decoratur tamen cantus et Musicae sacrae venustate.

Optandum est, ut dominicis et diebus festis, *Missa paroecialis* vel principalis sit in cantu.

Quae vero de fidelium participatione in *Missa solemni* superiore numero dicta sunt, eadem prorsus valent etiam pro *Missa cantata*.

27. In *Missis* in cantu, haec insuper animadvertenda sunt:

./) Si sacerdos cum ministris introitum facit in ecclesiam per viam longiorem, nil prohibet quominus, decantata *antiphona ad Introitum cum suo versu*, plures alii eiusdem psalmi versus cantentur: quo in casu, post singulos vel binos versus repeti potest antiphona, et, quando celebrans ante altare advenerit, abrupto psalmo, si opus sit, cantatur *Gloria Patri*, et ultimo repetitur antiphona.

A) *Post antiphonam ad Offertorium* canere licet antiquos gregorianos modulos illorum versuum, qui olim post antiphonam decantabantur.

Si vero antiphona ad *Offertorium* a quodam psalmo desumpta sit, licet alios eiusdem psalmi versus decantare; quo in casu, post singulos vel binos versus psalmi, repeti potest antiphona, et, *Offertorio* expleto, psalmus clauditur cum *Gloria Patri*, et repetitur antiphona. Si vero antiphona c psalmo non sit desumpta, seligi potest alius psalmus solemnitati con-

¹² Litterae encyclicae *Musicae sacrae disciplina*. A.A.S. 48 (1956) 16; *Ephem. ht.* 71

gruens. Cani tamen potest, expleta antiphona ad Offertorium, etiam aliqua cantiuncula latina, quae tamen huic Missae parti congruat, nec protrahatur ultra *Secretam*.

c) *Antiphona ad Communionem* per se canenda est dum sacerdos celebrans Ssmum Sacramentum sumit. Si autem fideles communicandi [641] sint, cantus eiusdem antiphonae inchoetur dum sacerdos sacram Communionem distribuit. Si eadem antiphona ad Communionem e quodam psalmo desumpta sit, licet alios eiusdem psalmi versus decantare; quo in casu, post singulos vel binos versus, repeti potest antiphona, et, Communione expleta, psalmus clauditur cum *Gloria Patri*, et repetitur antiphona. Si vero antiphona non sit de psalmo, seligi potest psalmus solemnitati et actioni liturgicae congruens.

Expleta autem antiphona ad Communionem, praesertim si fidelium Communio diu protrahitur, licet quoque aliam cantiunculam latinam, sacrae actioni congruam, decantare.

Fideles praeterea ad sacram Communionem accessuri, ter *Domine, non sum dignus*, una cum sacerdote celebrante, recitare possunt.

d) *Sanctus* et *Benedictus*, si modulis gregorianis decantentur, continue canendi sunt, secus vero, *Benedictus* post Consecrationem ponatur.

e) Dum Consecratio peragitur, omnis cantus cessare debet, et, ubi consuetudo viget, etiam sonus organi et cuiusvis musici instrumenti.

f) Consecratione peracta, nisi *Benedictus* adhuc sit canendus, sacrum suadet silentium usque ad *Pater noster*.

g) Dum sacerdos celebrans in fine Missae fidelibus benedicit, organum sileat; sacerdos autem celebrans verba Benedictionis ita pronuntiare debet, ut ab omnibus fidelibus intellegi possint.

c) *De fidelium participatione in Missis lectis*

28. Sedulo curandum est, ut fideles, « non tamquam extranei vel muti spectatores »¹³ Missae quoque lectae intersint, sed illam praestent participationem, quae a tanto mysterio requiritur, et quae uberrimos affert fructus.

29. Primus autem modus, quo fideles Missae lectae participare possunt, habetur, cum singuli, *propria industria*, participationem praestant, sive internam, piam scilicet ad potiores Missae partes attentionem, sive externam, iuxta varias regionum probatas consuetudines.

Ii potissimum in hac re laude digni sunt, qui parvum missale, proprio captui accommodatum, prae manibus habentes, una cum sacerdote, eisdem Ecclesiae verbis comprecantur. Cum vero non omnes aequae idonei sint ad

¹³ Constitutio Apostolica *Divini cultif*, diei 20 Decembris 1928: A.A.S. 21 (1929) 40; *Ephem. Ut.* 43 (1929) 12.

ritus ac formulas liturgicas recte intellegendas, et cum praeterea [642] animorum necessitates non caedem in omnibus sint, neque in singulis semper eadem permaneant, his alia vel aptior vel facilior participationis ratio occurrit, scilicet « Iesu Christi mysteria pie meditando, vel alia peragendo pietatis exercitia aliasque fundendo preces, quae, etsi forma a sacris ritibus differunt, natura tamen sua cum iisdem congruunt »¹¹.

Notandum insuper, quod si alicubi, inter Missam lectam, mos vigeat organum sonandi, quin fideles sive communibus precibus, sive cantu Missae participant, reprobatus est usus, organum, harmonium, aut aliud musicum instrumentum quasi *sine intermissione* sonandi. Haec igitur instrumenta sileant:

a) Post ingressum sacerdotis celebrantis ad altare, usque ad Offertorium:

z) A primis versiculis ante Praefationem usque ad *Sanctus* inclusive;

r) Ubi consuetudo viget, a Consecratione usque ad *Pater noster*;

d) Ab oratione dominica usque ad *Agnus Dei* inclusive; ad confessionem ante Communionem fidelium; dum dicitur *Postcommunio* et datur Benedictio in fine Missae.

30. Secundus participationis modus habetur, cum fideles Sacrificio eucharistico participant, *communes* preces et cantus proferendo. Providendum, ut et preces et cantus singulis Missae partibus apprime congruant, firmo tamen praescripto n. 14 c.

31. Tertius denique isque plenior modus obtinetur, cum fideles sacerdoti celebranti *liturgice respondent*, quasi cum illo « dialogando », et *partes sibi proprias clara voce dicendo*.

Quatuor vero gradus pleniores huius participationis distinguere possunt:

a) Primus gradus, si fideles sacerdoti celebranti faciliora responsa liturgica reddunt, scilicet: *Amen; Et cum spiritu tuo; Deo gratias; Gloria tibi, Domine; Laus tibi, Christe; Habemus ad Dominum; Dignum et iustum est; Sed libera nos a malo*;

b) Secundus gradus, si fideles partes insuper proferunt, quae a ministrante, iuxta rubricas, sunt dicendae; et, si sacra Communio infra Missam distribuitur, confessionem quoque dicunt et ter *Domine, non sum dignus*;

c) Tertius gradus, si fideles partes quoque ex *Ordinario Missae*, [643] scilicet: *Gloria in excelsis Deo; Credo; Sanctus-Benedictus; Agnus Dei*, una cum sacerdote celebrante recitant;

d) Quartus denique gradus, si fideles partes quoque ad *Proprium Missae* pertinentes: *Introitum; Graduate; Offertorium; Communionem*, una

¹¹ Litterae encyclicae *Mediator Dei*. A.A.S. (1947) 560-561; *Ephem. Ut.* 62 (1948) 32

cum sacerdote celebrante proferunt. Hic ultimus gradus a selectis tantum cultioribus coetibus bene institutis, digne, prouti decet, adhiberi potest.

32. In Missis lectis totum *Pater noster*, cum apta sii et antiqua precatio ad Communionem, a fidelibus una cum sacerdote celebrante recitari potest, lingua vero latina tantum, et addito ab omnibus *Arnen*, exclusa quavis recitatione in lingua vulgari.

33. In Missis lectis cantus populares religiosi a fidelibus cantari possunt, servata tamen hac lege, ut sirtgulis Missae partibus plane congruant (cfr. n. 14 b).

34. Sacerdos celebrans, potissimum si aula ecclesiae magna sit et populus frequentior, ea omnia, quae secundum rubricas *clara voce* pronuntiare debet, adeo elata voce dicat, ut omnes fideles sacram actionem opportune et commode sequi possint.

d) *De Missa « conventual! », quae etiam Missa
« in choro » appellatur*

35. Inter actiones liturgicas, quae peculiari dignitate excellunt, merito computanda est Missa «conventualis», seu «in choro», illa scilicet quae ab iis, qui per Ecclesiae leges choro adstringuntur, in coniunctione cum Officio divino quotidie celebranda est.

Missa enim una cum Officio divino summam totius christiani cultus constituit, seu plenam illam laudem, quae omnipotenti Deo, externa quoque et publica solemnitate, quotidie tribuitur.

Cum autem plena haec publica et collegialis divini cultus oblatio in omnibus ecclesiis quotidie perfici nequeat, ideo ab iis, qui lege «chori» ad hoc deputati sunt, quasi *vicaria vice* peragitur; quod maxime valet de ecclesiis cathedralibus relate ad universam dioecesim.

Omnes proinde celebrationes « in choro » peculiari decore et solemnitate, id est, cantu et Musica sacra exornatae, ordinarie peragi debent.

36. Missa igitur conventualis *per se* sollemnis esse debet, vel saltem cantata.

Ubi vero *per* leges particulares aut per peculiaria Indulta a solemnitate [644] Missae «in choro» dispensatum fuit, id saltem omnino evitetur, ne inter Missam conventualem Horae canonicae recitentur. Praestat e contra, ut Missa conventualis *lecta* ea forma peragatur, quae n. 31 proponitur, secluso tamen quovis vernaculae linguae usu.

37. Ad Missam conventualem quod attinet, haec insuper §erventur

a) Singulis diebus una tantum dicenda est Missa conventualis, quae

cum Officio in choro recitato concordare debet, nisi aliter a rubricis dispositum fuerit *{Additiones et Variationes in rubricis Missalis*, tit. I, n. 4). Obligatio tamen alias Missas in choro celebrandi, ex piis foundationibus vel alia legitima causa, firma manet.

- b) Missa conventualis sequitur normas Missae in cantu vel lectae.
- c) Missa conventualis dicenda est post Tertiam, nisi communitalis moderator, gravi de causa, eam post Sextam vel Nonam dicendam esse censuerit.
- d) Missae conventuales « extra chorum », hucusque a rubricis quandoque praescriptae, supprimuntur.

e) *De adsistentia sacerdotum sacrosancto Missae sacrificio deque Missis quas « synchronizatas » vocant*

3§. Praemisso quod conclebratio sacramentalis in Ecclesia latina casibus limitatur a iure statutis: responso deinde Supremae S. Congregationis S. Officii diei 23 Maii 1957 15 in mentem revocato, quo invalida declaratur conclebratio Missae sacrificii ex parte sacerdotum, qui. etsi vestibibus sacris induti et quavis intentione ducti, verba consecrationis non proferunt: non est prohibitum, ut, pluribus sacerdotibus, occasione Congressuum, simul convenientibus, « unus tantum sacrum peragat, alii vero (si omnes sive plurimi) huic uni sacro intersint in coque sacram synaxim e manu celebrantis sumant », dummodo « hoc ex iusta et rationabili causa fiat, neque Episcopus ad fidelium admirationem vitandam aliud statuerit », et huic modo agendi ne subsit error a Summo Pontifice Pio XII memoratus, quod scilicet celebratio unius Missae, cui centum sacerdotes pie adsistunt, aequivaleat celebrationi centum Missarum ex parte centum sacerdotum

1645| 39. Prohibentur vero sic dictae < Missae synchronizatae », illae scilicet Missae hoc peculiari modo celebratae, quod duo vel plures sacerdotes, in uno vel pluribus altaribus, ita simultanee Missam celebrant, ut omnes actiones et omnia verba uno eodemque tempore et peragantur et proferantur, adhibitis quoque, praesertim si numerus sacerdotum ita celebrantium magnus sit, modernis quibusdam instrumentis quibus absoluta haec uniformitas seu « synchronizatio » facilius obtineatur.

-19 (1957) 370; *Ephem. lit.* 71 (1957) 317.

1,1 Cfr. Allocutiones Summi Pontificis Pii XII ad Emos PP. Cardinales atque Excmos Sacrorum Antistites, « lici 2 Novembris 1954 (A.A.S. 46 (1954] 669-670); *Ephem. lit.* 69 (1955) 49-50; et ;* cos qu* Conventu' international! de Liturgia Pastoralis, Assisii habito. interfuerunt, diei 22 Septembris 1956 (A.A.S. 48 [1956] 716-717); *Ephem. lit.* 70 (1956)

;
j
.
.
Hfl I
s
* J

'|i I
" I
I
I
jSB? I
H I

Z3) De Officio divino

40. Officium divinum absolvitur aut «in choro», aut «in communi», aut «a solo».

Dicitur autem «in choro», si Officium divinum absolvitur a communitate, per leges ecclesiasticas ad chorum obligata; «in communi» vero, si idem fit a communitate, quae ad chorum non est adstricta.

Officium vero divinum, quovis modo absolvatur, sive «in choro», sive «in communi», sive «a solo», si ab illis peragatur qui per leges ecclesiasticas ad Officium persolvendum deputati sunt, semper habendus est uti actus cultus *publici*, nomine Ecclesiae Deo redditi.

41. Officium divinum natura sua ita est constitutum, ut mutuis alternisque vocibus persolvatur; immo nonnullae partes per se postulant ut cantu peragantur.

42. His itaque statutis, absolutio Officii divini «in choro» retineatur et foveatur; absolutio vero «in communi», sicut etiam cantus alicuius saltem Officii partis, secundum locorum, temporum et personarum opportunitatem, enixe commendatur.

43. Psalmorum recitatio «in choro» vel «in communi», sive fiat in modulatione gregoriana, sive sine cantu, gravis sit atque conveniens, servata apta tonorum ratione, congruentis vocis mora, et plena vocum concordantia.

44. Si psalmi, qui in Hora canonica occurrant, cantandi sint, partim saltem gregorianis modulis cantari debent, vel alternis psalmis, vel alternis versibus eiusdem psalmi.

45. Prisca et veneranda consuetudo, Vesperas in dominicis et festivis diebus una cum populo, ad normam rubricarum decantandi, ubi viget servetur; ubi non est, quantum fieri potest, inducatur, aliquoties saltem, in anno.

[646] Adnitantur insuper locorum Ordinarii ne, occasione Missae vespertinae, Vesperarum cantus diebus dominicis et festivis desuescat. Missae enim vespertinae, quas Ordinarius loci permittere potest «si bonum spirituale notabilis partis christifidelium id postulet»¹¹, detrimento esse non debent actionibus liturgicis piisque exercitiis, quibus populus christianus dies festivos sanctificare consuevit.¹⁷

¹⁷ Constitutio Apostolica *Christus Dominus*, diei 6 Ianuarii 1953 (A.A.S. 45 [1953] 15-24); *Ephem. Iit.* 68 (1953) 30-37; *Instructio* Supremae S. Congregationis Sancti Officii eiusdem diei (A.A.S. 45 [1953] 4/-51); *Ephem. Iit.* 68 (1953) 38-42; Motu proprio *Sacram Communionem*, diei 19 Martii 1957 (A.A.S. 49 [1957] 177-178); *Eph. Iit.* 71 (1957) 191-192.

Quapropter mos cantandi Vesperas aut pia alia exercitia celebrandi cum Benedictione eucharistica, ubi viget, retinendus est, etiamsi Missa vespertina celebretur.

46. In seminariis autem clericorum, sive saecularium sive religiosorum, saepius Officii divini saltem aliqua pars in communi peragatur, et quantum possibile est, in cantu; diebus autem dominicis et festivis Vesperae saltem canendae sunt (cfr. can. 1367, 3°).

C) De Benedictione eucharistica

47. Benedictio eucharistica est vera actio liturgica; proinde fieri debet prouti in *Rituali Romano*, tit. X, cap. V, n. 5, describitur.

Sicubi vero ex traditione immemorabili alius vigeat modus eucharisticam Benedictionem impertiendi, hic modus de licentia Ordinarii conservari potest; suadetur tamen prudenter romanum morem Benedictionis eucharisticae promovere.

2. De quibusdam generibus Musicae sacrae

A) De POLYPHONIA SACRA

48. Opera auctorum polyphoniae sacrae, cum antiquorum, tum recentiorum, in actiones liturgicas ne inducantur, nisi prius certe constiterit, ea ita esse composita vel aptata, ut normis et monitis in Litteris encyclicis *Musicae sacrae disciplina* 18 ad rem traditis, reapse respondeant. In dubio consulatur Commissio dioecesis de Musica sacra.

49. Prisca huiusce artis monumenta, quae adhuc in archivis iacent, diligenter investigentur, de eorum conservatione, si opus sit, opportune provideatur, eorumque editiones, sive criticae, sive ad usum liturgicum aptae, a peritis parentur.

B) De musica sacra moderna

[647] 50. Musicae sacrae modernae opera in actionibus liturgicis ne adhibeantur, nisi iuxta leges liturgicas et ipsius artis Musicae sacrae concinnata sint, ad mentem Litterarum encyclicarum *Musicae sacrae disciplina*^{TM}. Qua de re indicium feret Commissio dioecesis de Musica sacra.,

18 A.A.S. 48 (1956) 18-20; *Ephem. Lit.* 71 (1957) 47-49.

i» 48 (1956) 19-20; *Ephem. Ut.* 71 (1957) 48-49.

C) De CANTU POPULARI RELIGIOSO

51. Cantus popularis religiosus summopere commendandus et provehendus est; eius enim ope vita Christiana spiritu religioso perfunditur mentesque fidelium ad superiora elevantur.

Huiusmodi autem cantus popularis religiosus proprium habet locum in omnibus, sive publicis sive familiaribus, vitae christianae solemnitatibus, vel etiam inter diuturnos vitae quotidianae labores; nobiliorem vero partem obtinet in omnibus piis exercitiis, sive extra sive intra ecclesiam peragendis; quandoque demum in ipsis actionibus liturgicis admittitur, iuxta normas superius nn. 13-15 traditas.

52. Ut autem religiosa cantica popularia finem suum attingant, «ad catholicae Fidei doctrinam plene conformentur oportet, eam recte proponant et explicant, lingua utantur plana et modulatione simplici, a tumida et inani verborum profluentia immunia sint, ac denique etsi brevia sunt et facilia, quandam prae se ferant religiosam dignitatem et gravitatem» Quae praescripta ut servantur, locorum Ordinarii sedula cura caveant.

53. Commendatur igitur omnibus quorum intéressé potest, ut cantiones populares religiosas, antiquioris quoque aetatis, quae scripto aut viva voce traditae sunt, opportune colligantur, et, locorum Ordinariis approbantibus, ad fidelium usum edantur.

D) De MUSICA RELIGIOSA

54. Magni quoque illa musica aestimanda est et opportune excolenda, quae etsi in actionibus liturgicis propter peculiarem suam indolem admitti nequit, eo tamen tendit, ut in audientibus religiosos affectus producat ipsamque religionem foveat, ideoque musica *religiosa* iure meritoque nuncupatur.

j 648| 55. Sedes propriae ad opera musica religiosa disponenda sunt auditoria ad concentus musicos destinata, vel aulae spectaculis aut conventibus constitutae, non vero ecclesiae, cultui Dei sacrae.

Sicubi vero auditorium musicum vel alia aula conveniens non exstet et nihilominus concentum musicae religiosae fidelibus utilitatem spiritua-lem afferre posse existimetur, Ordinarius loci concentum huiusmodi in aliqua ecclesia permittere potest, servatis tamen quae sequuntur:

a) Pro quolibet concentu instituendo requiritur eiusdem Ordinarii loci licentia in scriptis;

Z») Ad hanc licentiam obtinendam praecedat oportet petitio scripta,

in qua significantur: tempus concentus, operum argumenta, nomina magistrorum (organici et magistri chori) atque artificum:

r) Ordinarius loci licentiam ne concedat, nisi, audito voto Commissionis diocesanae de Musica sacra et consilio aliorum forte virorum in re peritorum, plane sibi constet opera proponenda non modo genuina arte praestare, sed sincera quoque christiana pietate; necnon personas, quae concentum exsecuturæ sint, qualitatibus pollere, de quibus nn. 97 e 98.

d) Ssimum Sacramentum, opportuniore tempore, ab ecclesia auferatur et in sacello quodam vel etiam in sacristia decenter reponatur; sin minus, auditores moneantur, Ssimum Sacramentum in ecclesia praesens esse, et rector ecclesiae diligenter curet, ut eidem Sacramento nulla obveniat irreverentia;

e) Si scidulac ad aditum emendae sint, aut libelli concentus distribuendi, haec omnia extra aulam ecclesiae fiant;

/) Musici, cantores et auditores ita se gerant talique more vestiantur, ut eam gravitatem prae se ferant, quae loci sacri sanctitatem omnino decet.

g) Pro rerum adiunctis praestat ut concentus aliquo pio exercitio concludatur, vel potius Benedictione eucharistica, eo sane proposito, ut spiritualis mentium elevatio, quam concentus promovere intendit, sacra actione quasi coronetur.

3. De libris cantus liturgici

56. Libri cantus liturgici Ecclesiae romanae hucusque typice editi sunt:

Graduate Romanum, cum *Ordinario Missae*.

Antiphonale Romanum pro Horis diurnis.

[649] *Officium Dejunctorum*, *Maioris hebdomadae* et *Nativitatis D. A. Iesu Christi*.

57. Sancta Sedes, in omnes cantilenas gregorianas, quae in libris liturgicis Ecclesiae romanae ab ipsa approbatis continentur, omnia sibi vindicat proprietatis et usus iura.

58. Decretum S. Rituum Congregationis, die 11 mensis Augusti anni 1905 datum, seu « Instructio circa editionem et approbationem librorum cantum liturgicum gregorianum continentium»-', necnon subsequens < Declaratio circa editionem et approbationem librorum cantum liturgicum gregorianum continentium», diei 14 mensis Februarii anni 1906",

-> /)nr. auth. S.R.C. 4166: *Ephem. Ut.* 19 (1905) 516-519.

22 Decr. auth. S.R.C. 4178: *Ephem. Ut.* 20 (1906) 132-133.

alterumque Decretum, die 24 mensis Februarii anni 1911 editum, de quibusdam quaestionibus particularibus circa approbationem librorum cantus «Propriorum» alicuius dioecesis vel religiosae familiae²³, vim suam retinent.

Quae autem eadem S. Rituum Congregatio, die 10 Augusti anni 1946, statuit «De facultate edendi libros liturgicos»²⁴, valent quoque pro libris cantus liturgici.

59. Cantus ergo gregorianus *authenticus* ille est, qui in editionibus «typicis» vaticanis exhibetur, vel a S. Rituum Congregatione pro aliqua ecclesia particulari aut familia religiosa approbatus est, et propterea ab editoribus, debita facultate munitis, in omnibus, cantilena scilicet et textu, ad amussim transumendus est.

Signa autem, quae *rhythmica* dicuntur, privata auctoritate in cantum gregorianum inducta, permittuntur, dummodo integra servetur notularum vis et ratio, quae in vaticanis libris cantus liturgici inveniuntur.

4. De instrumentis musicis et de campanis

A) Principia quaedam generalia

60. Circa usum instrumentorum musicorum in sacra Liturgia haec recolantur principia:

a) Attenta sacrae Liturgiae natura, sanctitate ac dignitate, cuiuscumque instrumenti musici usus per se quam maxime perfectus esse [650] deberet. Melius erit proinde concentum instrumentorum (sive unius organi, sive aliorum instrumentorum) penitus omittere, quam indecore peragere; et generatim melius erit aliquid, etsi circumscriptum, bene agere, quam ampliora moliri, quibus explendis apta media deficient.

b) Ratio deinde habenda est differentiae, quae *sacram* inter et *projanam* musicam intercedit. Dantur enim instrumenta musica, quae natura sua et origine — uti organum classicum — ad Musicam sacram directe ordinantur; vel alia, quae ad usum liturgicum facile aptantur, ut quaedam instrumenta, quae nervis et arcu constant; alia e contra exstant instrumenta, quae, communi iudicio, adeo profanae musicae propria existimantur, ut sacro usui aptari omnino nequeant.

c) Denique ea tantum musica instrumenta in sacra Liturgia admittuntur, quae personali artificis actione tractantur, non autem quae modo-mechanico seu automatico.

²³ » *Decr. auth. S.R.C.* 4260: *Ephem. lit.* 25 (1911) 260-262.

²⁴ *J.J.5.* 38 (1946) 371-372; *Ephem. lit. IP* 56 (1947) 19-20.

/?) De ORGANO CLASSICO ET INSTRUMENTIS SIMILIBUS

61. Praecipuum illudque solemne instrumentum musicum liturgicum Ecclesiae latinae fuit et manet organum classicum, seu tubulatum.

62. Organum servitio liturgico destinatum, etsi parvum, ad artis normam sit confectum, iisque vocibus instructum, quae sacro usui conveniunt; prius quam in usum deducatur, rite sit benedictum; et qua res sacra, omni diligentia custodiatur.

63. Praeter organum classicum, usus quoque admittitur illius instrumenti, quod « harmonium » vocant; hac quidem condicione, ut vocum qualitate et sonitus amplitudine sacro usui respondeat.

64. Illud vero adsimulatum organum, quod « electrophonicum » vocant, inter actiones liturgicas ad tempus tolerari potest, cum opes non suppetant ad organum tubulatum, etsi parvum, comparandum. In singulis tamen casibus accedat oportet explicita Ordinarii loci licentia. Hic autem consulat prius Commissionem dioecesanam de Musica sacra aliosve in hac re viros peritos, qui ea omnia suadere studeant, quae tale instrumentum ad usum sacrum magis accommodatum reddant.

65. Modulatores instrumentorum, de quibus nn. 61-64, sufficienter peritos esse oportet in arte sonandi, sive ad sacros cantus aut musicorum concentus comitandos, sive ad organum solum belle modulandum; quin immo, cum saepe saepius necesse sit, inter actiones liturgicas [651] sonos « ex tempore » reddere, qui variis momentis eiusdem actionis congruant, in legibus, quae organo et Musicae sacrae in genere praesunt, scientia et experientia versati esse debent.

Modulatores instrumenta sibi concredita religiose custodire studeant. Quoties autem organo in sacris functionibus assident, conscii sibi sint de parte activa quam exercent ad gloriam Dei et in fidelium aedificationem.

66. Organi modulatio, sive actiones liturgicas prosequatur, sive pia exercitia, diligenti cura aptanda est temporis vel diei liturgici qualitati, ipsorumque rituum et exercitiorum naturae, necnon singulis eorum partibus.

67. Nisi antiqua consuetudo vel peculiaris aliqua ratio, ab Ordinario loci comprobanda, aliud suadeat, organum collocetur in proximitate altaris maioris, loco magis opportuno, at semper ita, ut cantores vel musici in suggestu consistentes, a fidelibus in aula ecclesiae adunatis conspici nequeant.

C) De Musica sacra instrumental!

68. In actionibus liturgicis, diebus praesertim solemnioribus, alia quoque instrumenta musica — in primis illa, quorum chordae parvo fricata arcu sonant, — praeter organum adhiberi possunt, una cum organo vel sine, in musico concentu aut ad cantum comitandum, legibus tamen stricte servatis quae ex principiis, supra propositis (n. 60), promanant, quaeque sunt:

a) Ut agatur de instrumentis musicis, quae usui sacro revera aptari possunt;

b) Sonitus horum instrumentorum tali modo et gravitate, ac quasi religiosa castitate eliciatur, ut omnis profanae musicae clangor evitetur et fidelium pietas foveatur;

c) Concentus magister, organicus et artifices, usum instrumentorum et leges Musicae sacrae bene calleant.

69. Locorum Ordinarii, ope praesertim Commissionis dioecesanae de Musica sacra, sedulo invigilent, ut haec de usu instrumentorum in sacra Liturgia praescripta reapse serventur; nec omittant, si casus ferat, peculiare de hac re tradere normas, condicionibus et probatis consuetudinibus aptatas.

jD) De INSTRUMENTIS MUSICIS ET UE MACHINIS < AUTOMATICIS »

[652] 70. Instrumenta musica quae, ex communi iudicio et usu, profanae tantum musicae conveniunt, ab omni actione liturgica et a piis exercitiis omnino arceantur.

71. Usus instrumentorum et machinarum « automaticarum », uti sunt: autoorganum. grammophonium, radiophonium, dictaphonium seu magnetophonium, et alia eiusdem generis, in actionibus liturgicis et piis exercitiis, sive intra sive extra ecclesiam peragendis, absolute vetatur, etsi agatur tantum de sacris sermonibus vel Musica sacra transmittenda, vel de cantoribus aut fidelibus in cantu substituendis aut etiam sustentandis.

His tamen machinis uti licet, etiam in ecclesiis, sed extra actiones liturgicas et pia exercitia, cum agitur de audienda voce Summi Pontificis, Ordinarii loci, vel aliorum oratorum sacrorum; vel etiam ad fideles in doctrina Christiana vel in cantu sacro aut religioso populari instituendos; denique ad populi cantum dirigendum et sustentandum in processionibus extra ecclesiam peragendis.

72. Instrumentis autem, quae « amplificatores » dicuntur, uti licet in actionibus quoque liturgicis et piis exercitiis, si agatur de amplificanda viva

voce sacerdotis celebrantis aut «commentatoris» vel aliorum, qui, iuxta rubricas vel c mandato rectoris ecclesiae, vocem edere possint.

73. Usus machinarum pro imaginibus proiciendis, praesertim vero carum quas «cinematographicas» vocant, sive proiectiones «mutae» sint sive «sonorae», in ecclesiis, quacumque de causa quamvis pia, religiosa aut benefica, strictissime vetatur.

Caveatur insuper ne, in aulis ad conventus et praesertim ad spectacula prope ecclesiam, vel, alio loco deficiente, subter ecclesiam exstruendis vel aptandis, aditus ex ipsis aulis ad ipsam ecclesiam pateat, neve strepitus ex iis proveniens sanctitatem et silentium loci sacri ullo modo perturbet.

h) De sacris actionibus ope radiophonae et televisionis DIFFUNDENDIS

74. Ad actiones liturgicas vel pia exercitia, quae cum intra tum extra ecclesiam peraguntur, ope radiophoniae vel televisionis diffundenda, expressa requiritur Ordinarii loci licentia; quam ipse ne concedat, nisi prius sibi constet:

[65j] a) Cantum et Musicam sacram, legibus sive liturgicis sive Musicae sacrae apprime respondere;

z) Insuper, si agatur de diffusionem televisificam, omnes, qui in functione sacra partem habent, ita bene instructos esse, ut celebratio rubricis plane conformis et omnino digna evadat.

Hanc licentiam modo habituali Ordinarius loci concedere potest pro transmissionibus regulariter ex eadem ecclesia perficiendis, si, omnibus perpensis, sibi constet omnia quae requiruntur diligenter servari.

75. Machinae ad diffusionem televisificam perficiendam, quantum fieri potest, in presbyterium ne inducantur; numquam vero ita prope altare collocentur, ut sacris ritibus impedimento sint.

Operatores insuper his machinis addicti illa gravitate se gerant, quae locum et ritum sacrum deceat, et pietatem adstantium minime perturbet, iis praesertim momentis, quae summam devotionem postulant.

76. Quae superiore articulo statuuntur, servanda sunt etiam ab illis artificibus, quos «photographes» vocant: et quidem maiore cum diligentia, attenta facilitate qua se et machinas quocumque transferre possunt.

77. Singuli ecclesiarum rectores curent, ut praescripta, de quibus nn. 75-76, fideliter servantur; locorum autem Ordinarii ne omittant accuratiores tradere normas, quas rerum adiuncta forte exigant.

78. Cum radiophonica transmissio natura sua postulet, ut auditores

illam sine interruptione sequi possint, in Missa radiophonice diffusa iuvat, ut sacerdos celebrans, praesertim si aliquis Missae «commentator» desit, verba illa, quae vi rubricarum *submissa voce* recitanda sunt, «voce *tantisper* elevata» pronuntiet; item ea quae *clara voce* dicenda sunt, «altius» proferat, ut audientes totam Missam commode sequi possint.

79. Iuvat denique ut, ante transmissionem sanctae Missae ope radiophoniae vel televisionis, auditores vel spectatores moneantur, talem Missae auditionem vel visionem, ad satisfaciendum praecepto de Sacro audiendo, non sufficere.

F) De TEMPORE QUO INSTRUMENTORUM MUSICORUM SONUS
PROHIBETUR

[654] 80. Quoniam organi et magis quoque aliorum instrumentorum sonus *ornamentum* constituit sacrae Liturgiae, usus idcirco eorundem instrumentorum temperandus est secundum gradum laetitiae, qua singuli dies vel tempora liturgica distinguuntur.

81. In omnibus ergo actionibus liturgicis, excepta tantum Benedictione eucharistica, sonus organi omniumque aliorum instrumentorum musicorum prohibetur:

a) Tempore Adventus, id est a primis Vesperis dominicae primae Adventus usque ad Nonam vigiliae Nativitatis Domini;

b) Tempore Quadragesimae et Passionis, id est a Matutino feriae quartae Cinerum usque ad hymnum *Gloria in excelsis Deo* in Missa solemni! Vigiliae paschalis;

c) Feriis et sabbato quatuor temporum Septembris, si Officium et Missa de iis fiant;

r/) In omnibus Officiis et Missis defunctorum.

82. Sonus aliorum instrumentorum, praeter sonum organi, prohibetur insuper in dominicis in Septuagesima, Sexagesima et Quinquagesima feriisque has dominicas sequentibus.

83. Pro diebus tamen temporibusque ut supra prohibitis, sequentes statuuntur exceptiones:

a) *Organi et aliorum instrumentorum sonus* permittitur diebus festis de praecepto et feriatis (exceptis dominicis) necnon festis patroni principalis loci, tituli vel anniversarii dedicationis ecclesiae propriae et tituli aut fundatoris familiae religiosae; vel si solemnitas aliqua extraordinaria occurrat;

b) *Organi* tantum aut *harmonii sonus* permittitur in dominicis tertia Adventus et quarta Quadragesimae; necnon feria quinta infra heb-

domadam sanctam in Missa chrismatis, et ab initio Missae sollemnis vespertinae in «Cena Domini» usque ad finem hymni *Gloria in excelsis Deo*;

c) Item *organi* tantum aut *harmonii sonus* permittitur in Missa et in Vesperis, solummodo ad cantum sustentandum.

Ordinarii locorum has prohibitiones vel permissiones, secundum probatas locorum aut regionum consuetudines, pressius determinare possunt.

1655] 84. Per totum Triduum sacrum, idest a media nocte qua incipit feria quinta in Cena Domini usque ad hymnum *Gloria in excelsis Deo* in Missa solemni Vigiliae paschalis, organum et harmonium omnino taceant, et ne ad cantum quidem sustentandum adhibeantur, salvo exceptionibus, quae supra, n. 83 b, statuuntur.

Sonus porro organi et harmonii hoc triduo prohibetur, sine ulla exceptione, et non obstante quacumque contraria consuetudine, etiam in piis exercitiis.

85. Ne omittant ecclesiarum rectores, vel quorum interest, rationem illius liturgici silentii fidelibus debite explicare, neque obliviscantur curam adhibere, ut iisdem diebus vel temporibus ceterae quoque praescriptiones liturgicae *de altaribus non ornandis* pariter observentur.

G) De campanis

86. Perantiquum ac probatissimum campanarum usum in Ecclesia latina, omnes, quorum interest, religiose servare tenentur.

87. Campanae ad ecclesiarum usum ne adhibeantur, nisi prius solemniter consecratae vel saltem benedictae fuerint; ex tunc autem ut res sacrae debita serventur cura.

88. Probatae consuetudines ac diversi modi campanas pulsandi, iuxta distinctos eiusdem sonitus fines, omni cura retineantur; neque omittant locorum Ordinarii traditas usualesque huius rei normas colligere, vel, ubi desint, praescribere.

89. Innovationes, quae ad id tendunt, ut campanae ipsae plenius edant sonum, vel ut earum pulsatio facilius evadat, ab Ordinariis locorum, audito peritorum voto, admitti possunt; in dubio autem, res huic S. Rituum Congregationi proponatur.

90. Praeter diversos consuetos et probatos modos sacras campanas pulsandi, de quibus supra n. 88, peculiare alicubi exstant apparatus plurium campanularum in ipsa turri campanaria appensarum, quibus variae eduntur cantilenae et concentus. Talis campanularum ludus, qui commu-

niter «carillon» appellatur (germanice «Glockenspiel»), a quovis usu liturgico omnino excluditur. Campanulae autem ad talem usum destinatae, nec consecrari possunt, nec benedici iuxta solemnem Pontificalis Romani ritum, sed simplici tantummodo benedictione.

|656j 91. Totis viribus adnitendum est ut omnes ecclesiae, oratoria publica et semipublica, saltem una vel duabus, etsi parvis, campants sint instructa; districte vero prohibetur, loco sacrarum campanarum, adhibere qualemcumque machinam vel instrumentum, ad campanarum sonum mechanice vel automaticae imitandum vel amplificandum; licet tamen huiusmodi machinis vel instrumentis uti, si iuxta superius statuta, ad modum « carillon » adhibeantur.

92. Ceterum praescripta can. 1169, 1185 et 612 Codicis Iuris Canonici ad amussim servantur.

5. De personis quae in musica sacra et sacra liturgia praecipuas partes habent

T3. *Sacerdos celebrans* toti actioni liturgicae praeest.

Ceteri omnes actioni liturgicae modo sibi proprio participant. Proinde:

«) *Clerici*, qui modo et forma a rubricis statutis, seu qua clerici, actioni liturgicae intersunt, sive ministrorum sacrorum aut ministrorum minorum munere fungentes, sive etiam in choro seu in schola cantorum partem habentes, *servitium ministeriale proprium et directum exercent*, et quidem vi ordinationis aut assumptionis in statum clericalem.

b) *Laici autem participationem liturgicam actuosam praestant*, et quidem vi characteris baptismalis, quo fit, ut in sacrosancto quoque Missae Sacrificio, pro modo suo divinam victimam Deo Patri cum sacerdote offerant²⁵.

c) Laici vero masculini sexus, sive pueri sint, sive iuvenes aut viri, cum a competente auctoritate ecclesiastica ad ministerium altaris vel ad Musicam sacram exsequendam deputantur, si tale officium modo et forma a rubricis statutis peragant, *servitium ministeriale directum* quidem, sed *delegatum*, exercent, ea tamen condicione, si de cantu agatur, ut « chorum » seu « scholam cantorum » constituent.

94. Sacerdos celebrans et ministri sacri, praeter accuratam rubricarum observantiam, nitantur oportet, partes in cantu proferendas, recte, distincte et belle, quantum possunt absolvere.

²⁵ Cfr. Litterae encyclicae *Mystici Corporis Christi*, dici 29 Iunii anni 1943: A.A.S. 35 (1943) 232-233; Litterae encyclicae *Mediator Dei*, dici 20 Novembris anni 1947: A.A.S. 39 (1947) 555-556; *Ephem. Iit.* 62 (1948) 28*.

95. Quotiescumque ad actionem liturgicam celebrandam personarum delectus fieri potest, praestat ut ii praeferantur, qui in cantu excellentiores [657] esse noscuntur; praesertim si agatur de actionibus liturgicis solemnioribus, et de iis quae aut cantum difficiliorem exigant, aut radio-phonice vel televisive transmittantur.

96. Actuosa fidelium participatio, praesertim sanctae Missae et quibusdam liturgicis actionibus magis implicatis, facilius obtineri poterit, si aliquis « commentator » interveniat, qui, momento opportuno paucisque verbis, ritus ipsos, aut sacerdotis celebrantis vel sacrorum ministrorum preces aut lectiones interpretetur, et externam fidelium participationem, eorum scilicet responsiones, preces et cantus, moderetur. Huiusmodi commentator admitti potest, servatis normis quae sequuntur:

a) Convenit, ut munus commentatoris a sacerdote vel saltem a clerico absolvatur; his deficientibus, viro laico committi potest, christianis moribus commendato et de munere bene edocto. Mulieres vero numquam officio commentatoris fungi possunt; hoc unum permittitur, ut in casu necessitatis, mulier cantum aut preces fidelium quasi ducat.

b) Commentator, si sacerdos sit aut clericus, cotta sit indutus, et in presbyterio vel ad cancellos consistat, aut in ambone vel pulpito; si vero sit laicus, sistat coram fidelibus, opportuniore loco, sed extra presbyterium, vel pulpitu.

c) Explicationes et monitiones, a commentatore tradendae, scripto sint praeparatae, paucae, sobrietate perspicuae, tempore opportuno et voce moderata prolatae; orationibus sacerdotis celebrantis numquam superponantur; uno verbo: ita disponantur, ut fidelium pietati adiumento sint, non nocumento.

d) In moderandis fidelium preces, meminerit commentator praescriptorum, de quibus supra n. 14 c.

e) In locis ubi Sancta Sedes vulgarem Epistolae et Evangelii lectionem, post cantatum textum latinum, permiserit, nequit commentator, pro huiusmodi proclamatione, se celebranti, diacono, subdiacono vel lectori substituere (cfr. n. 16 r).

f) Commentator sacerdotis celebrantis rationem habeat et sacram actionem ita comitetur, ut haec nec retardari debeat nec interrumpi, adeo ut tota actio liturgica harmonica evadat, digna ac pia.

97. Omnes, qui in Musica sacra partem habent, ut sunt musicorum modulorum inventores, organici, chori magistri, cantores, aut etiam [658] artifices musici, ante omnia, quippe qui sacrae Liturgiae directe vel indirecte participant, ceteris fidelibus vitae christianae exemplo praecellant.

98. Idem, praeter memoratam fidci morumque Christianorum prae-cellentiam, pro eorum condicione et liturgica participatione, in sacra Liturgia ac Musica sacra, maiore vel minore institutione ornati esse debent. Et quidem:

a) *Auctores* seu *Musicae sacrae compositores*, sat completam possideant ipsius sacrae Liturgiae scientiam, sub respectu historico, dogmatico seu doctrinali, practice seu rubricali; linguam quoque latinam calleant; in legibus denique artis Musicae sacrae simul ac profanae, et in historia musicae, profunde sint instituti.

7») *Organici* quoque atque *chori magistri* sat amplam habeant sacrae Liturgiae scientiam et linguae latinae sufficientem cognitionem; denique propria quisque arte adeo sint instituti, ut officium suum digne et competenter exercere valeant.

c) *Cantoribus* etiam, sive pueri sint sive adulti, talis, pro eorum captu, praebeatur actionum liturgicarum et textuum quos canere debent, cognitio, ut ipsum cantum ea mentis intelligentia et cordis afiectu possint promere, quem requirit servitutis eorum « rationabile obsequium ». Edoceantur quoque, latina verba recte et distincte pronuntiare. Rectores ecclesiarum, vel quorum interest, sedulo invigilent, ut in loco, ubi cantores in ecclesia sistunt, bonus ordo et sincera regnet devotio.

r/) *Artifices denique musici*, Musicam sacram exsecuturi, non solum proprio quisque instrumento ad regulas artis sint experti, sed eius usum ad sacrae quoque Musicae leges bene aptare sciant, atque rerum liturgicarum tali cognitione sint instructi, ut externum artis exercitium cum devota pietate congrue valeant coniungere.

99. Valde optandum, ut ecclesiae cathédrales, et saltem ecclesiae paroeciales vel aliae maioris momenti, proprium habeant et stabilem « chorum » musicum seu « scholam cantorum », quae verum servitium ministeriale praestare possit ad normam articuli 93 a et c.

100. Sicubi vero talis chorus musicus constitui nequit, permittitur ut constituatur chorus fidelium, sive < mixtus », sive mulierum aut puellarum tantum. Huiusmodi vero chorus in proprio collocetur loco, extra presbyterium seu extra cancellos posito; viri autem a mulieribus 1659] vel puellis seorsim consistant, quolibet sedulo vitato inconvenienti. Neque omittant locorum Ordinarii, hac de re praecisas edere normas, de quarum observantia rectores ecclesiarum respondere debeant²¹.

*J Cfr. *Decr. atdh. S.R-C.* 3964, 4210, 4231, et Litterae encyclicae *Musicae sacrae disciplina: A.A.S.* 48 (1956) 23; *Ep/iem. lit.* 71 (1957) 51.

101. Optandum ac suadendum est ut organici, chori magistri, cantores, artifices musici alique servitio ecclesiae addicti, pietatis ac religionis studio operam suam pro amore Dei reddant, nullo interveniente stipendio. Quod si eandem operam gratis praestare nequeant, iustitia christiana aequae ac caritas postulant ut superiores ecclesiastici, iuxta varias ac probatas locorum consuetudines, servatis quoque legum civilium ordinationibus, iustam ipsis tribuant mercedem.

102. Convenit porro, ut locorum Ordinarii, audito quoque Commissionis de Musica sacra consilio, tabellam edant, in qua stipendium diversis personis superiore articulo nominatis tribuendum, pro universa dioecesi statuatur.

103. Oportet denique, ut pro iisdem personis ea omnia accurate disponantur, quae ad sic dictam « praevidendam socialem » referuntur, servatis legibus civilibus, si exsistant, vel, his deficientibus, normis ab iisdem Ordinariis opportune edendis.

6. De musica sacra et sacra liturgia excolenda

A) De CLERI ET POPULI GENERALI IN MUSICA SACRA et sacra Liturgia institutione

104. Musica sacra arctissime cum Liturgia connectitur; cantus vero sacer integre ad ipsam Liturgiam pertinet (n. 21); cantus denique religiosus popularis amplissime in piis exercitiis adhibetur, quandoque etiam in actionibus liturgicis (n. 19). Hinc facile evincitur, institutionem de Musica sacra deque sacra Liturgia separari non posse, utramque ad vitam christianam pertinere, mensura sane diversa, iuxta varios clericorum et fidelium status et ordines.

Omnes propterea quandam saltem institutionem de sacra Liturgia deque Musica sacra, proprio statui congruentem, adipiscantur oportet.

105. Naturalis caque primigenia christianae educationis schola est ipsa *familia christiana*, in qua pueruli sensim ducuntur ad fidem christianam [660] cognoscendam et exercendam. Adnitendum igitur, ut parvuli, pro eorum aetate et ratione, piis exercitiis et actionibus quoque liturgicis, praesertim Sacrificio Missae, participare addiscant, et cantum popularem religiosum, in familia et in ecclesia, cognoscere et adamare incipiant (cfr. *supra*, nn. 9, 51-53).

106. In *scholis* deinde, quae *primariae* aut *dementares* appellari solent, haec servantur:

a) Si a catholicis regantur et proprias sequi possint ordinationes,

providendum est, ut pueri in scholis ipsis cantus populares et sacros plenius addiscant, praecipue vero, ut de sancto Sacrificio Missae ac de modo eidem participandi, pro eorum captu, penitus instituantur, ac simpliciores cantilenas gregorianas decantare incipiant.

/>) Si vero agatur de scholis publicis, legibus civilibus subiectis, studeant locorum Ordinarii aptas dare normas, quibus necessariae puerorum in sacra Liturgia et in cantu sacro educationi provideatur.

107. Quae de scholis primariis seu elementaribus statuuntur, magis adhuc urgenda sunt in *scholis mediis* seu *secundariis*, ut aiunt, quibus adulescentes maturitatem illam consequi deberent, quae ad vitam socialem et religiosam recte ducendam requiritur.

108. Educatio liturgica et musica hucusque descripta altius denique protrahenda est in *maximis* illis *litterarum scientiarumque institutis*, quae < universitates studiorum » appellantur. Summopere enim praestat, ut qui, altioribus studiis absolutis, ad graviora vitae socialis officia assumuntur, pleniorum quoque totius vitae christianae institutionem adepti sint. Adnitantur proinde sacerdotes omnes, quorum curae studentes *universitarii* quomodocumque commissi sunt, hos theoretice et practice ad penitiorem sacrae Liturgiae cognitionem et participationem conducere, adhibita etiam pro iisdem studentibus, prouti rerum adiuncta id permittant, illa sanctae Missae forma, de qua nn. 26 et 31.

109. Si quaedam sacrae Liturgiae et Musicae sacrae cognitio ab omnibus fidelibus requiritur, *iuvenes ad sacerdotium contendentes*, plenam solidamque institutionem, cum de sacra Liturgia universim, tum de cantu sacro consequantur oportet. Itaque ea omnia quae in lure canonico de hac re statuuntur (can. 1364, 1°, § 1; 1365 § 2), vel a competente auctoritate pressius ordinata habentur (cfr. praesertim Const. [661] Apost. *Divini cultus* de Liturgia deque cantu gregoriano et Musica sacra cotidie magis provehendis, die 20 Decembris 1928)“, adamussim servanda sunt, eorum ad quos spectat onerata conscientia.

110. Religiosis quoque utriusque sexus, necnon sodalibus Institutorum saecularium, inde a probandatu et novitiatu, progressiva ac solida institutio tradatur, tum de sacra Liturgia tum de cantu sacro.

Provideatur insuper, ut in communitatibus religiosis utriusque sexus et in collegiis ab ipsis dependentibus, idonei habeantur magistri, qui cantum sacrum docere, moderari ac comitari valeant.

Curent eorundem Religiosorum et Religiosarum Superiores ut in suis

communitatibus, non tantum selecti coctus, sed universi sodales sufficienter in cantu sacro exerceantur.

111. Sunt autem *ecclesiae*, quibus *natura sua* competit ut sacra Liturgia una cum Musica sacra peculiari decore ac splendore peragatur, ecclesiae nempe paroeciales maiores, collegiatae, cathédrales, abbatiales, vel religiosas, aut sanctuaria maiora. Qui ecclesiis huiusmodi addicti sunt, sive clerici, sive ministrantes, sive musici artifices, omni cura et sollicitudine adlaborent, ut se aptos et paratos reddant ad cantum sacrum et actiones liturgicas egregie peragendas.

112. Peculiaris denique ratio habenda est de sacra Liturgia et cantu sacro in *exteris Missionibus* introducendis et temperandis.

Distinguendum est in primis inter gentes humana cultura, quandoque millenaria eaque ditissima, praeditas, et gentes altiore cultura adhuc expertes.

His positis quaedam regulae generales prae oculis habendae sunt, scilicet:

«) Sacerdotes qui ad exterarum Missiones mittuntur, aptam de sacra Liturgia et cantu sacro institutionem habere debent.

℥) Si agatur de gentibus qui propria cultura musica excellunt, studeant missionarii musicam quoque indigenam ad usum sacrum trahere, servatis servandis; pia praesertim exercitia ita disponere satagant, ut fideles indigenae propria quoque lingua vernacula et modulis genti suae accommodatis religiosum animum pandere valeant. Neque obliviscantur, ipsas gregorianas cantilenas, uti compertum habetur, facili modo quandoque ab indigenis cani posse, quippe quae saepius cum eorum cantilenis affinitatem quandam praescierant.

f662| c) Si agatur vero de gentibus minus cultis, ea quae supra sub littera ℥) proposita sunt, ita temperare oportet, ut peculiari illarum gentium captui et indoli aptentur. Ubi vero harum gentium vita familiaris et socialis magno sensu religioso imbuatur, sedulam missionarii impendant curam, ut eundem religiosum spiritum non solum non exstinguant, sed potius, superstitionibus depulsis, ope praesertim piorum exercitiorum Christianum reddant.

B) De institutis publicis et privatis Musicae sacrae PROVEHENDAE

113. Parochi ecclesiarumque rectores diligenter curent, ut ad actiones liturgicas piaque exercitia peragenda, praesto sint pueri aut iuvenes aut etiam viri «ministrantes», pietate commendati, de caerimoniis bene edocti, et in cantu quoque sacro ac populari religioso satis exercitati.

114. Propius vero ad sacrum et popularem cantum refertur illud institutum, cui nomen « Pueri cantores », a Sancta Sede pluries laudatum²⁸.

Optandum profecto ac nitendum, ut omnes ecclesiae proprium habeant chorum puerorum cantorum, qui in sacra Liturgia et praesertim in arte bene et pie canendi egregie instituti sint.

115. Commendatur porro, ut in qualibet dioecesi institutum habeatur seu schola cantus et organi, in qua organici, chori magistri, cantores aut etiam artifices musici rite instituantur.

Consultius quandoque erit, ut tale institutum a pluribus dioecesibus, consociatis viribus, erigatur. Nec omittant parochi vel ecclesiarum rectores, selectos iuvenes ad huiusmodi scholas dirigere eorumque studia opportune fovere.

116. Valde denique opportuna existimanda sunt altiora illa instituta sive academiae, quae ex professo ad Musicam sacram plenius excolendam ordinantur. Inter vero instituta huiusmodi principem locum tenet Pontificium Institutum Musicae sacrae, a sancto Pio X in Urbe conditum.

Locorum Ordinariis curae sit. aliquos sacerdotes, qui peculiari huius artis facultate et amore praediti sunt, ad praefata instituta mittere, praesertim vero ad urbanum Pontificium Institutum Musicae sacrae.

117. Praeter instituta ad Musicam sacram docendam ordinata, plures conditae fuerunt societates, quae sub nomine S. Gregorii Magni, aut [663] S. Caeciliae, aut aliorum sanctorum, variis modis eandem Musicam sacram excolere sibi proponunt. Ex harum societatum multiplicatione et ex earum consociatione, nationali aut etiam internationali, Musica sacra magna obtinere poterit emolumenta.

118. In unaquaque dioecesi peculiaris *Commissio de Musica sacra*, inde a temporibus s. Pii X, exsistere debet²⁹. Huius Commissionis socii, sive sacerdotes sint, sive laici, ab Ordinario loci nominandi sunt, qui viros seligat, in variis Musicae sacrae generibus doctrina et experientia peritos.

Nil prohibet quominus plurium dioecesium Ordinarii Commissionem communem constituent.

Quoniam vero Musica sacra arcte cum Liturgia, et haec cum Arte sacra connectitur, in unaquaque dioecesi *Commissiones* quoque insti-

Constitutio apostolica *Divini cultus* A.A.S. 21 (1929) 28; *Ephem. lit.* 43 (1929) 11; Litterae encyclicae *Musicae sacrae disciplina* A.A.S. 48 (1956) 23; *Ephem. lit.* 71 (1957) 51.

²⁹ Motu proprio *Tra le sollecitudini*, diei 22 Novembris 1903: A.S.S. 36 (1903-1904) n. 24; *Decr. auth. S.R.C.* 4121; *Ephem. lit.* 18 (1904) 146.

tuendae sunt *de Arte sacra*^{TM} et *de sacra Liturgia*". Nil autem prohibet, immo quandoque consulendum, ut tres memoratae Commissiones non seorsim, sed una simul convenient et, collatis consiliis, communia negotia pertractare et solvere satagant.

Ceterum, Ordinarii locorum invigilent, ut praefatae Commissiones, prout rerum adiuncta postulaverint, crebrius convenient; desiderandum quoque, ut his conventibus Ordinarii ipsi quandoque praesideant.

◆ # #

Hanc de Musica sacra et de sacra Liturgia Instructionem, ab infra-scripto Cardinali S. R. C. Praefecto Ssmo Domino Nostro Pio Pp. XII subiectam, Sanctitas Sua in omnibus et singulis speciali modo approbare et auctoritate Sua confirmare dignata est, atque promulgari mandavit, ab omnibus ad quos spectat, sedulo servandam.

Contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Romae, ex aedibus Sacrae Rituum Congregationis, die festo sancti Pii X, 3 Septembris anno 1958.

C. Card. Gcognani, *Praefectus*

L. * S.

t A. Carinci, Archiep. Seleuc., *a secretis*

30 Litterae circulares Secrctariac Status diei 1 Septembris 1924, Prot. 34215; *Ephem. Ut.* 38 (1924) 307-309.

31 Litterae encydicac *Mediator Dei*, dici 20 Novembris 1947: A.A.S. 39 (1947) 561-562; *Ephem. ht.* 62 (1948) 323«.

IUS ET PRAXIS

SACRA CONGREGATIO DE SEMINARIIS ET STUDIORUM UNIVERSITATIBUS

DE LATINA LINGUA RITE EXCOLENDAM

Excellentissime Domine,

Latinam excolere linguam eandemque diligere sacrorum alumni per saeculorum decursum iustis probatisque institutis edocti sunt. Minime enim Te praeterire censemus — utpote sacrae tuae inventae rectam educationem pro viribus prosequentem — quantopere instent Ecclesiae praecepta, ut ad Sacerdotium contententes cum generatim humanis litteris tum praesertim Latino sermone sedulo imbuantur. Probe enim novimus hanc linguam esse Sacerdotis insigniter propriam, qua is uti iubetur cum Sacra exsequitur Christi vicem gerens apud Deum; non est dubium igitur quin ipsius muneris gratia ille non modo huius sermonis gnarus esse debeat. verum etiam peritus quam qui maxime.

At nostra aetate vulgata est opinio viros ecclesiasticos haud ita optimis artibus esse eruditos, quibus decessores anteactis temporibus omnium aestimationem sibi comparabant; quin etiam, saepe ac passim dici audimus non deesse sacerdotes sacris ordinibus recenter auctos, qui, ad Latinam linguam quod attinet, tanta inscitia laborent, ut eam non modo expedite loqui aut scribere inoffensis grammaticae legibus, sed etiam vel facillimum Latinitatis auctorem intelligere nequeant.

Quae sit huiusmodi rei causa, plane omnibus patebit, qui paulo perpenderit quomodo alumni nostri in praesens instituantur. Fatendum quidem est in nostris quoque Seminariis Latinae linguae studium multum esse imminutum, atque sacra Ephebea haud raro inclitam studiorum laudem amisisse, qua, litterarum cultum cum boni virtutisque amore egregie componendo, exemplo auctoritateque viguerunt: pro dolor! actas haec nostra nihil aliud vel pluris facere vel avidius cupere videtur, quam comoda vitae utilitatesque, atque non sine contemptu aspernari quod poliorum artium et litterarum navitatem pulchritudinemque redoleat.

Ne quis existimet nos plus dicere quam patiatur veritas, cum de Latinae linguae defectione in Seminariis nostris querimur, satis fuerit in medium quaedam proferre exempla quae huic Sacrae Congregationi comperta sunt. Etenim per Visitatores Apostolicos, qui nuper in singulis Nationibus de ratione studiorum penitus investigaverunt, factum est, ut de hac re tristissima nancisceremur testimonia. Quin imo non defuerunt qui, in gravescente malo commoti, sua sponte animum nostrum in negotium tanti momenti converterent, omnes ipso quo funguntur munere fide digni et omni exceptione maiores, hoc est Universitatum studiorum Praesides, Seminariorum Moderatores ac Magistri, nec non aliqui viri laici haud parvae auctoritatis impenseque de Ecclesiae bono solliciti.

At nos moverunt praesertim plurimorum Episcoporum interventus, qui fuse et iisdem fere verbis damna denuntiant Ecclesiae obventura, nisi opportuna aptaque remedia adhibeantur. Afflictam Latinae linguae sortem conquesti, eius ignorantiam potissimum deplorant, eo quod, hac de causa, nostrorum Ephebeorum alumni disciplinas philosophicas et theologicas minus colere videantur vel leviter tantum attingere. Nam Latinum sermonem nisi sacrorum alumni optime calleant — id quoque Eximi Praesules iure meritoque affirmant — Sanctorum Patrum scripta, Conciliorum definitiones edictaque, Summorum Pontificum documenta. Theologorum sententiae, uno verbo, uberrima totius Traditionis monumenta divitias suas cis aperire non possunt.

Quapropter Sacra haec Congregatio tot tantique ponderis invitationes, quae undique ad eam pervenerunt, recipere non dubitavit; atque rem utilem simul et acceptam se facturam omnibus confisa, ut in libellum colligerentur decrevit documenta aliqua, quae Summi Pontifices nostro tempore propiores ad rem quod attinet luculentissime dederunt. Qui enim hoc parvum volumen evolverit, facile cernet quanta argumentorum vi Latina lingua nostris adolescentibus proponatur omni diligentia et cura perdiscenda. Summos Pontifices loquentes induximus, ut omnibus, ad quos pertinet, sine ulla ambiguitate pateat quid faciendum sit, ut quae eorum voce Ecclesia ipsa iubet, ad effectum studiosissime deducere non pigeat.

• Quo uberiora de Latinae linguae studio et usu argumenta Excellentissimis Ordinariis suppeditaret, Sacra Congregatio de Seminariis Studiorumque Universitatibus duo quoque **opuscula** ad eos misit, quibus titulus: I. *Summorum Pontificum aemulorum de humanioribus litteris tum praesertim de Latina lingua documenta praecipua*, II. *Latino lingua viva nella Chiesa*, in quo viri praeclari docte ac dilucide rem proponunt.

Ad Summorum autem Pontificum documenta quod attinet, haec quae sequuntur allata sunt: Pius IX, Epist. Encycl. *Singulari quidem*, 17 martii 1856 (*Enchiridion Clericorum* t. n. 338); — Leo XIII, Epist. *Plane quidem*, 20 maii 1885 (*Ench. Cler.* nn. 461-465);

Quo plenius vero propositum assequamur, operae pretium est exponere quaenam sint **remedia** adhibenda, malo curando consentanea; quae sane ita deligenda sunt, ut sint pauca quidem numero, sed efficacitate validissima.

I - Dubitari non potest quin ad linguam Latinam in pristinum florem vigoremque restituendam, primum locum obtineat accurata **selectio Magistrorum**. Perspicuum est enim nullum huius disciplinae profectum esse sperandum usque dum magistri haudquaquam idonei huic operi addicti fuerint. Nam Visitatores Apostolici communi sententia affirmant ex hoc potissimum prodire valde dolenda consectaria, quod scilicet huic disciplinae tradendae saepe saepius magistri praeponantur haud pares. Curent igitur Ordinarii, ut discipulos doctis praeceptoribus solummodo committant, iis in primis qui, cum altius ac diligentius apud Universitates studiorum in litteris elaboraverint, sint instituendi docendique periti; qui si desint, omni contentione eos parare enitantur.

II - Ad Latinum autem sermonem facilius penitusque ediscendum, Seminarii alumni inde a primis navandis litterarum studiis huius linguae rudimentis instituantur necesse est. Recta vero institutionis **m e t h o d u s** accurate seligatur oportet: quomodo scilicet tironibus haec disciplina sit impertienda, ut eam colant, diligant ac diligendo optime discant.

Sunt qui, severiorem sententiam secuti, nimis et temporis et curae philologicis pervestigationibus tribuant atque doctissimis quidem ac paene infinitis clucubrationibus discipulorum mentes referciant: quid mirum, si tantam doctrinae congeriem oscitanter accipiunt alumni atque fastidiunt?

Alii contra, quibusdam recentioribus instituendi praeceptis indulgendo, censent discipulis, paucis dicendi scribendique legibus acceptis, quam primum in lectionem optimorum Latinitatis Auctorum esse incumbendum. Quo fit, ut discentes, necessariis rudimentis haud instructi, omne genus difficultatibus prohibeantur, quominus quae legant recte interpretari

Epist. Encycl. *Depuis le Jour*, 8 sept. 1899 (*Ench. Cler.* nn. 593-596); — Pius X, Epist. S. C. Studiorum. *Vehementer sane*. 1 iulii 1908 (*Ench. Cler.* nn. 820-822); Epist. *Sollicitis Vobis*, 8 dec. 1910 (*Ench. Cler.* n. 849); Epist. *Votre lettre*. 10 iulii 1912 (*Ench. Cler.* n. 861); — Benedictus XV, Litt. S. C. de Semin. et Stud. Univ. *Vixdum Sacra Congregatio*, 1 octobris 1921 (*Ench. Cler.* n. 1125); — Pius XI Epist. Ap. *Officiorum omnium*. 1 augusti 1922 (*Ench. Cler.* n. 1154); Epist. Ap. *Unigenitus Dei Filius*. 19 martii 1924 (*Ench. Cler.* nn. 1200-1202); — Pius XII. Epist. Encycl. *Mediator Dei*, 20 novembris 1947 (z/l. A. S. V) (1947) 544 s.); Senn. *Magis quam*. 23 Septembris 1951 (A. A. S. 43 (1951) 737); Scrm. *C'est une grande jote*, 5 septembris 1957 (/L A. S. 49 [1957] 845-849).

valeant; quamobrem crebro accidit, ut pueri, vanis infructuosisque inceptis fatigati, animo ita deficient, ut desperent se id quod conantur assequi
 jXJSSC.

Cum omne, quod finem et modum excedat, semper noceat, medium iter tenere debemus: apta igitur et efficax illa nobis videtur alumnorum institutio, quae — opera congruenter impensa grammaticae regulis verborumque constructioni ediscendis — crebris exercitationibus ad difficultates evincendas et ad scriptores recte interpretandos gradatim perducatur.

Qui vero **Auctores** deligendi? Antiquitatis Romanae unis scriptoribus haud contentos nos esse oportet, sed etiam magni aestimandi sunt totius Latinitatis Auctores, qui tum incorrupta verborum integritate concinnaque oratione, tum dicendi genere ad aureae aetatis magistros iure accesserint. Latinus enim sermo numquam ita iacuit, ut aliquando cultores egregios non invenerit non minus elegantia quam doctrina conspicuos. Ex omnis aetatis igitur viris litteratis exemplum simul et incitamentum capiant discipuli, qui hac ratione certis innixam argumentis hanc detegant veritatem: linguam Latinam non esse mortuum quiddam vel exsanguae saeculorum pulvere contectum ideoque ad vitae disciplinam prorsus inutile, sed instrumentum atque sapientiae humanitatisque vehiculum, quibus. Ecclesia duce et magistra, noster civilis cultus effectus et conformatus est: eam igitur iure meritoque firmam etiam hodie servare vim et efficacitatem.

III - Postremo unum nobis valde commendandum restat, ut scilicet ad linguam discendam iusta alumnis concedatur facultas: ut enim eius praecepta et usum calleant — cum praesertim haud parvae obstent difficultates — multum temporis et laboris requiritur. Quid igitur dicendum de illis studiorum rationibus (quas in quibusdam Seminariis vigere comperimus), quibus tam paucae numero horae praelectionum linguae Latinae studio tribuuntur? Quidam excusationem afferunt quod maioribus necessitatibus cedere cogantur: aiunt enim alumnos, nisi rationem studiorum a civili potestate praestitutam sequantur, gradus academicos publice probatos acquirere non posse. Quae tamen excusatio probari nequit. Nam Ecclesia ad sacrorum alumnos rite instituendos, cum suos peculiare habeat ac prosequatur lines, suis quoque utitur legibus, quibus nullo pacto se abdicare potest; ceterum esse Seminaria, in quibus tirones et latine discant et gradus academicos sibi comparent, omnibus compertum est.

Haec Tecum communicanda putavimus; eaque sane tanti momenti et auctoritatis esse videntur, ut Tuas mereantur curas sollicitudinesque quam maximas. Pro certo quidem habemus, omnia in Tuo Seminario ita dispositum iri, ut ad has normas hortationesque alacriter conformentur.

Qua freti spe, optima quaeque Tibi ex animo ominamur ac plurimam in Domino salutem dicimus.

Datum Romae, ex Aedibus Sancti Callisti, d. 27 m. Octobris, in festo D. N. Iesu Christi Regis, a. D. 1957.

I. Card. Pizzardo, *Praefectus*

L.^{AS}.

! C. Contalonieri, *a Secretis*

Valde laetamur S. C. de Seminariis Studiorumque Universitatibus attentionem revocasse super studium latinitatis, linguae sanctae Matris Ecclesiae: < Proprius Romanae Ecclesiae sermo latinus est>, ait s. Pius X (Motu proprio «Inter sollicitudines», 20 nov. 1903: cfr. Documenta pontificia, p. 18, n. 7). Est sermo sacrae liturgiae: «... itaque in solemnibus sacris liturgicis prohibentur omnino cantus vulgari eloquio editi (ibid.). Hoc principium inconcussum mansit hucusque, etsi, pro conditione temporum, quaedam factae sint exceptiones et concessiones in quibusdam ritibus (cf. Mediator Dei, ibidem, p. 118, n. 59).

Attamen, pro dolor, amor et studium linguae latinae in dies imminuitur, etiam inter clericos, dum crescunt discrepantiae et spiritus nationales, et enervescit unitas corporis mystici Christi, quod in unicitate linguae robur magis invenit. Hoc praecise volunt hostes Ecclesiae! Hoc satagunt vires tenebrae sectarum, cum hanc validissimam unitatem linguae, quam nulla societas humana assequi unquam potuit, rabide impugnent; bene enim sciunt firmum esse vinculum unitatis doctrinae et regiminis, et sanctam Ecclesiam supernationalem et supernaturalem in aevum manere societatem, quam divinus noster Conditor voluit.

Illam bene addiscant levitae sanctuarii. In regione omnino profana, inter doctos laicos, aestimatio atque studium linguae latinae novis instruitur incrementis, editionibus, congressibus, usu. Omnes alios antecedant seminariorum alumni et Ecclesiae administri, qui latino sermone quotidie conscriptos libros liturgicos volutant, et Deo cor et animam pandere adstringuntur hac nobilissima forma, qua sancti, qua martyres, qua tot generationes christianorum laudes Deo persolverunt.

BIBLIA ET LITURGIA

I SALMI, PREGHIERA CRISTIANA

Il P. Adalbert Hamman O.F.M. inizia un suo articolo sulla preghiera di Gesù con queste parole: «*Non abolire, ma portare a compimento*: questa parola di Gesù si applica alla sua preghiera. Per quanto personale essa sia, è, conic la sua natura umana, profondamente radicata nel popolo d'Israele. Nel Cristo, questo popolo di oranti trova adempita la preghiera della sua storia sacra. Ccontinuità e compimento: tali sono le note essenziali che, dall'inizio, caratterizzano la preghiera di Gesù»¹; e termina con queste altre: «Gesù è la preghiera incarnata. La sua preghiera culmina in azione, come la storia d'Israele si compie nell'offerta del Calvario. Egli ha lasciato in testamento alla Chiesa, nel mistero eucaristico, in una medesima *actio*, la sua preghiera e il suo sacrificio»

La Chiesa, prolungamento di Cristo, ha adottato il medesimo atteggiamento: usa i Salmi come testo di preghiera o si ispira largamente ad essi nei testi di propria creazione. La Bibbia, e i Salmi in particolare, sono stati fin dall'inizio il contenuto o la guida della preghiera pubblica dalla Chiesa. Basta considerare certe forme tra le più antiche che si sono abbastanza ben mantenute fino ai nostri giorni: la Vigilia pasquale; la prima parte dell'Azione liturgica dei Venerdì santo; certe Messe delle Quattro Tempora. In esse troviamo costantemente una struttura ternaria: lettura biblica; responsorio salmodico (tratto dai Salmi e dai Cantici della Bibbia); momenti di preghiera silenziosa che si concludono con l'orazione («*Collecta*») pronunciata dal celebrante. Parimenti in tutte le orazioni del Messale, del Breviario, dei Rituale noi troviamo accenti, pensieri, parole di provenienza biblica³.

Quale è il principio teologico che ha guidato la Chiesa ad usare le preghiere dell'Antico Testamento?

Non mancano oggi di quelli che ragionano così: «Come jxssso io, *cristiano*, recitare *come me* delle preghiere scaturite da uomini e da ambienti che, reli-

¹ *La prière de Jésus*, in *Bible et Vie Chrétienne*, n. 10 (1955) 7.

² L. cit., p. 21. Cf. pure P. Guichou, *Les Psaumes commentés par la Bible. Ps. 1-50* (— Coll. «L'Esprit Liturgique», H), Paris 1958, pp. 13-16, dove pone in rilievo il fatto che Gesù, pur avendoci insegnato una sola formula di preghiera, il «Padre nostro», ci ha tuttavia indicato col suo esempio altre formule: i Salmi; recitandoli anche noi, potremo unirli alla preghiera di Cristo e continuarla.

³ Cf. L. Bouver, *Les Psaumes dans la prière chrétienne traditionnelle*, in *Bible et Vie Chrétienne*, n. cit., pp. 22-35.

VOL. LXXIII

1959

FASO, 1

E D I Z I O N I

LITURGICHE

VIA POMPEO MAGNO, 21 — ROMA (608)

INDEX TOMI LXXIII (1959)

I — DISSERTATIONES

Amiet R., Un « Comes » carolingien inédit de la Haute-Italic.....	335
Chavasse A., Le sacramentaire gélasien du VIIIe siècle.....	249
Coppo A., Luci epifaniche nella terminologia dell'Antico e del Nuovo Testamento .	318
De Soos B. M., Presence du mystère du salut dans la liturgie d'après Saint Léon .	116
Dold A., Das Beuroncr Fragment-Doppelblatt Nr. 47 mit Vollständig ausgeschric- benn Texten eines Lektions-Sakramentars.....	31
Froger J., Le Concile de Trente a-t-il prescrit de donner des explications en langue vulgaire pendant les cérémonies liturgiques?.....	81, 161
Huglo M., Un missel de Saint-Riquier.....	402
Klissir O., De introductione argumenti baptismatis Christi in Vigiliam et festum Epiphaniae in Ecclesia Romana celebratum.....	22
Kniewalo C., Officium et Missa de Conceptione et Nativitate B.M.V. secundum con- suetudinem veterem Zagrabiensem.....	3
Limarii J., Les préfaces des dimanches après l'Epiphanie dans les sacramentaires gélasien du VIIIe siècle	393
Molin J. B., L'a Oratio fidelium»: ses survivances	310
Radô P., De originibus liturgiarum romanae in Hungaria saeculi XI	299
Tardif IL, Les textes liturgiques de la fête de Sainte Fare dans la tradition diocé- saine de Meaux.....	413

II — NOTAE

BKYSSAC G. M., Heures et devinettes — — — —	212
Borella P., L'effusione dei erisma	216
Brinktrinf J., Über den Freitag als Feier- und Festtag .	136
Combaluzier F., Deux lettres de confraternité en faveur des Défunts .	49
— Un gélasien de Saint-Martial de Limoges	425
Coppo A., Problemi antichi e nuovi della « Didaché » in un recentissimo studio .	38
De Rosa V., Mons. Domenico Mallardo	145
Doyère P., Dom Emmanuel Flicotcaux (1882-1956)	50
Gambir Kl., Hat Gregor d. Gr. ein Sakramentar verfasst?	139
Haenni G., Un « Ordo Defunctorum » du Xe siècle	431
Hollaardt A., A propos du Graduel «Locus iste » de la Messe de la Dédicace .	206
Molin J. B., Pour une bibliographie des rituels	218
Raha V., De latino et italico idiomate in liturgia	141

III — IUS ET PRAXIS

Acta Ioannis Pp. XXIII

7 et 14 aprilu 1959. — De lingua latina excolenda..... 368

Suprema S. Congregatio S. Officii

24 itdii 1958. — Monitum de non inducendis mutationibus in materiam et formam sacramentorum 369

S. Congregatio de Propaganda Fide

27 jchruarn 1958. — Indulta liturgica pro eccl. Provincia Agraensi (India) . . . 370

S. Paenitentiaria Apostolica

8 octobris 1958. — Dubia de recitatione radiophonica Rosarii B. M. V. . . . 369

Declaratio . . . 225

IV — LITURGIA PASTORALIS

Braga C., Il III Corso di liturgia per professori.....435

Combaluzier F., Session annuelle du C. P. L..... 442

V — RECENSIONES

Baldeschi G.» Sacre ccrimonic, cdiz. 10u e 11a (AA *Btsagni*)..... 151

Bartoli L., Atlante liturgico: arredi vari (*/.* *B.*)..... 156

Benedictiones episcopales c libro Pontificali Ecclesiae S. Johannis Ultraiectnsis (*/.* F.) 233

Bouman C. A., Communis oratio. Problemcn betreffende de Vrocgste geschiedenis van het christelijk smcckgebed (*C. Verwoerd*)..... 232

Bouyer L., La vie de la liturgie. Une critique constructive du mouvement liturgique (*/.* *Bisagm*) . . . 68

Breviarium Lincopcnsce, cdiz. Knut Peters (*E. Segelberg*).....58

Chavassee A., Le sacramentaire gélasien (Vaticanus Reg. 316) (*A. P. Frutaz*) . . . 447

Cor Jesu. Commentationes in Litt. Enc. Pii Pp. XII « Haurietis aquas » (*/.* *Pizzoni*) . 380

Daniélou J., Bibbia e liturgia (*/.* *B.*)..... 150

De Soos M. B., Le mystère liturgique d'après Saint Leon le Grand (*F. DeU'Oro*) . 227

Dürrig W., Pictas liturgica (*V. Ruffa*).....374

Ellard G., The Mass in transition (AA *Btsagni*)..... 60

Fischer IL. Eucharistickatcchcse und liturgische Erncuerung (*M. Biicgni*) . . . 234

Flicoteaux E.» Feste di gloria: Avvento. Natale, **Epifania**..... 66

— Il senso délia **Quaresima**..... 66

— Il trionfo di **Pasqua**.....

— L'irraggiamento della **Pentecoste**..... 66

Fortescue A.-O'Connell J. B., The Ceremonies of the Roman Rite described (*/.* *Bellocchio*).....

Franc i.scHiM A. - Weber R., Itinerarium Egeriae (zl. Coppo) — — — — — 59

Gaillard J., Le solennità pasquali. Itinerario liturgico per la quindicina pasquale
    </. B ➤ 68

Grun S., Psalmengebete im Lichte des N. Testaments (G. Loui) — — — — — 380

Herz M., Sacrum commercium (R. Raffa) 376

Janini J., S. Siricio y las Cuatro Temporas (L. Brou) — 378

Jenny IL, Le mystère pascal dans l'année chrétienne (M. Btsagni) — — — — — 67

Jungmann J. A., La celebrazione liturgica (M. Bisagni)..... 61

— La liturgia della Chiesa (/ . B.)..... 149

Kil st kôm B. J, Den Kateketiska undervisningen i Sverige under medeltiden (M.
    Schramm)..... 152

Kolbe F., Hinauf nach Jerusalem, (B. Puschmann)..... 74

— Messansprachen für die Sonntage und Wochentage von Septuagesima bis Ostern
    (B. Putschmann)..... (ff)

Llrcaro Card G., A Small Liturgical Dictionary (/ . B.)..... 236

Liturgica 2 (= Scripta et documenta) (F. Bosch).....372

Liturgisch Woordenboek (= Encyclopaedia liturgica) (C. Vertvoerd) 231

Lowe E., Codices latini antiquiores. z\ Palaeographical Guide to Latin Manuscript.

VIII. Germany (L. Brou).....451

Lurz W., Die neuen Rubriken des Missale Romanum (/ . B.)..... 62

Mazzotti M., La basilica di Sant'Apollinare in Classe (D. Balboni) 154

Mélanges en l'honneur de Mgr. M. Andrieu (Iz. Raffa).....54

Mohrmann C., Études sur le latin des chrétiens (zf. Coppo) — — — — — 69

Montague G., Problems in the liturgy (M. Bisagni) — — — — — 6>

Moragas B. M., La Missa síntesis de la vida cristiana (M. B.) , ... 61

Moretti C., L'Avvento. Meditazioni quotidiane per laici (/ . B.) 65

Parodi Bonaventura D'Arfenzano, La catechesi di S. Ambrogio (/ . B.). 383

Parsch P., La grâce à la lumière de l'année liturgique: Sermons (M.Btsagnt) 235

Pierret R., Le classement méthodique des notes (F. Combaluzier) 454

Pontifical Rite of the restored Order of Holy Week (/ . B.) 62

The Rites of Holy Week by F. McManus (/ . B.) 62

Salmon P., Les «Tituli Psalmorum» des manuscrits latins (M. Vanstenc^iste) 378

Saxer V., Le culte de Marie Madeleine en Occident dès origines à la fin du moyen-
    âge (F. Combaluzier) — — — — — 455

Schnitzler Th., Meditazioni sulla Messa (/ . B.) — — — — — 149

Spicq C., Agape dans le N. T. Analyse des textes, vol. I et II (G. Castelhni) 230

Steuart B., Lineamenti di storia della liturgia cristiana (M. Bisagni) 60

Van Agt J., Jeûne eucharistique. Jeûne et abstinence.....69

Vismans Th. - Brinkhoff L., Kritische Bibliographie der Liturgie (C, Vertvoerd) 453

Wellisz E., The Music of the Byzantine Church (L. Brou) — — — — — 457

VI — NOTITIAE

/Xcta Sanctae Sedis

(Directio)

Indultum utendi praefatione Adventus et SS. Sacramenti in dioecibus Belgii . . . 385

Facultas omittendi preces post Missam lectam quibusdam diocibus concessa . . . 38S

INDEX	487
Mutatio in Actu dedicationis humani generis Iesu Christo Regi.....	458
Mutationes in oratione pro populo hebraico feria VI in Passione et Morte Domini .	458
B. Maria V. a Lapurdo, patrona Piae Unionis Pistorum Italicorum .	237
S. Laurentius a Brundusio, C., Doctor Ecclesiae universalis.....	458

Anglia Hibernia	
(L. Broderick)	
Liste des articles liturgiques.....	71, 157
Congrès liturgique de Glenstal.....	157
Troisième Conférence internationale d'études patristiques.....	157
The Andrews Diptych (J. Beckwith).....	71

Austria	
Congressus internationales addictorum ad sacrarium .	385
V Congressus sacerdotalis	
XIX Collatio Commissionis episcopalis liturgicae.....	72
Anleitung zur Gestaltung der Kindermesse in Kirchenjahr (J. Glaser - K. Kammerberger)	72

Belgium	
Cinquantième anniversaire du mouvement liturgique.....	386» 458
Semaine d'Etude pour professeurs de liturgie à Louvain.....	385
La Croisade liturgique à l'Ecole et au Foyer.....	237
Constitutio Centri interdioccesani pastoralis liturgicae.....	459

Gallia	
(F. Combaluzier)	
Mélanges S. Salaville.....	74
L'Hymnaire de Murbach: VIIIe-IXe siècle (C. Vogel)	237
Du catechuménat à la confirmation (cah. 58 de La Maison-Dieu) .	389
La Messe vue de la nef (J. Sainsaulieu).....	240
Cursus liturgiae cura « Centre d'Etudes et d'informations liturgiques »	459
Cursus liturgicus pro anno 1958-1959	74
L'Abbaye S. Wandrille de Fontanelle, cahiers 1, 8 .	74
Union fédérale française de musique sacrée.....	210
G. Chevrot, apôtre de la Pastorale liturgique.....	72

GRIMMIA	
(B. Buschmann)	
Bekanntnis zur Katholischen Kirche (K. Hardt).....	390
Altäre Formen- neue Wege. Bildband über moderne sakrale Stilkunst .	211

IUS ET PRAXIS

ACTA SANCTAE SEDIS

DE LINGUA LATINA EXCOLENDIA IUXTA MENTEM PAPAE IOANNIS XXIII

Dic 7 aprilis, in audientia concessa ad eos qui Congressui Ciceroniano Studiorum, ita Papa Ioannes XXIII de lingua latina alloquutus est¹:

« Proh dolor, sunt sat multi, qui mira progressionem artium abnormiter capti, latinitatis studia et alias id genus disciplinas repellere vel coercere sibi sumant, ut quam maxime calculis et rationibus dediti et machinatores novae aetatis sint cives. Hoc ipsa impellente necessitate, contrarium proseguendum iter esse putamus. Cum prorsus in animo id insideat, quod magis natura et dignitate hominis dignum sit, ardentius acquirendum est id quod animum colat et ornet, ne miseri mortales similiter ac eae, quas fabricantur, machinae, algidi, duri et amoris expertes exsistant ».

Pariter, dic 14 aprilis, loquens ad peregrinos Placentinos, ita dixit:

« Lo studio dei latino è necessario e bello, anzi indispensabile, se vogliamo sempre più conoscerci tra di noi, farci sentire e comprenderci in nome di Cristo, in nome della Chiesa Cattolica Apostolica Romana. È il latino infatti che unisce, mentre le altre lingue, come le differenze di stirpi, di caratteri, di usi, pur degnissime di rispetto in rapporto ai problemi di vita economica, nei riferimenti al culto della civiltà cristiana e della vita pratica religiosa, sono motivi e pericoli di divisione e di contrasti ».

¹ *UOsservatore Romano*, 9 apr. 1959.

- *LOs/crralore Romano*, 16 apr. 1959.

SUPREMA S. CONGREGATIO S. OFFICII

monitum de non inducendis mutationibus
IN MATERIAM ET FORMAM SACRAMENTORUM¹

Supremae huic Sacrae Congregationi compertum est in translatione quadam in vulgarem sermonem Novi Ordinis Maioris Hebdomadae omitta esse verba « *Mysterium Fidei* » in forma consecrationis Calicis. Insuper relatum est quosdam sacerdotes eadem verba in ipsa Missa celebranda omitttere.

Quare haec Suprema Congregatio monet nefas esse in rem tam sanctam immutationes inducere et editiones librorum liturgicorum mutilare vel interpolare (cfr. can. 1399, 10°).

Curent igitur Episcopi, ad mentem Commonitionis S. Officii diei 14 februarii 1958 ut praescripta sacrorum canonum de cultu divino stricte servantur atque sedulo advigilent ne quis audeat immutationem vel minimam in materiam et formam Sacramentorum inducere.

Datum Romae, ex Aedibus S. Officii, die 24 iulii mensis anno 1958.

Arcturus De Jorio, Nolanus

SACRA PAENITENTIARIA APOSTOLICA

(Officium de Indulgentiis)

DUBIA DE RECITATIONE RADIOPHONICA ROSARII B. M. V. ²

Sacrae Paenitentiariae Apostolicae dubia, quae sequuntur, pro opportuna solutione exhibita fuerunt:

1. Utrum fideles lucrari possint Indulgentias Rosario B. Mariae Virginis adnexas, si cum socio radiophonice tantum praesente illud recitent: et quatenus affirmative:

¹ *Acta Ap. Sedis*, 50 (1958) 536.

Acta Ap. Sedis, 50 (1958) 1H: *Ephem. Lit.*, 72 (1958) 136.

³ *Acta Ap. Sedis*, 50 (1958) 973.

2. Utrum fideles praefatas Indulgentias etiam lucrari valeant, si Rosarium B. Mariae Virginis alternis recitent dum pars precum radiophonice transmittitur quae hic et nunc ab aliqua persona non recitatur, sed disco vel filo sonoro aut alio instrumento antea impressa fuit.

Et Sacra Paenitentiaria Apostolica, die 9 maii 1958, propositis dubiis respondendum censuit:

Ad primum: *Affirmative*; ad secundum: *Negative*.

Datum Romae, e Sacra Paenitentiaria Apostolica, die 8 mensis octobris 1958.

S. CONGREGARIO DE PROPAGANDA FIDE

INDULTA LITURGICA PRO ECCLESIASTICA PROVINCIA AGRAENSI (INDIA) ¹

1. Ut in Missis paroecialibus cantatis vel lectis, ministri competentes vel ipse celebrans, post cantationem vel lectionem epistolae et evangelii latine, eadem immediate et versus populum lingua vernacula legere possint.

Affirmative.

2. Ut in Missis paroecialibus cantatis, *Kyrie*, *Gloria*, *Credo*, *Sanctus* et *Agnus Dei* a congregatione cantari possint lingua vernacula, post intonationem quidem latine a celebrante factam in casu *Gloria* et *Credo*.

Affirmative.

3. Ut omnes lectiones Sacrae Scripturae in Missis Iridui Sacri in lingua vernacula fieri possint, excepto solemni cantu Passionis quando habetur.

Affirmative.

4. Si indultum, de quo sub n. 3, non videtur expedire, ut saltem lectio Prophetiarum in Vigilia Paschali a celebrante vel a ministro competente semel in lingua vernacula fieri possit.

Nihil addendum est cum iam in tertia petitione inclusa sit.

5. Vertendi et in lingua vernacula recitandi omnes exorcismos in ritu Baptismi. Similiter in lingua vernacula vertendi et recitandi minorem

¹ Dic 24 febr. 1958, Prot. N. 4795/57; cfr. *The Clergy Monthly*, 22 (1958) 189-190; *Periodica*, 48 (1959) 102-104.

«Exorcismum in satanam et angelos apostatas» (Rit. Rom. Tit. XI, cap. III) et plures alias benedictiones Ritualis Romani, versione ab Episcopis probanda, sicut iam luit factum pro parte eiusdem Ritualis.

Xcutive quoad exorcismos, affirmative quoad benedictiones.

6. Ut Sacra Congregatio Rituum benigne conficere dignetur formulam Rituali Romano addendam pro «Benedictione Instrumentorum Opificum» die prima maii in festo S. Ioseph Opificis adhibendam; et ut ipsa, in lingua vernacula versa, uti liceat.

Donec aliter provideatur, adhibeatur benedictio «ad omnia».

7. Permittendi thurificationem in Missis lectis publicis diebus dominicis et festis cum aliqua solemnitate celebrandis, quando Missa cantari non potest, dummodo duo saltem ministrantes superpelliceo induti Missae inserviant.

Affirmative.

8. Ut episcopi Missam simpliciter cantatam aliquoties celebrare possint, sine sacerdotibus assistantibus.

Affirmative.

9. Dispensandi ad abstinencia feria sexta fideles pauperes qui raro tantum carnem edere possint.

Affirmative.

10. Binandi Missam in festis sequentibus: Purificationis B.V.M., Annuntiationis, S. Ioseph Opificis, S. Cordis Iesu, Nativitatis B.V.M., Immaculae Conceptionis et S. Francisci Xaverii.

Affirmative.

11. Dispensandi a forma substantiali Matrimonii in casu verae necessitatis et hanc facultatem Missionariis delegandi. — Petita facultas olim concessa est Ordinariis Sincensium a S. Congregatione Concilii, die 27 iulii 1908 (Cfr. Archiv. S. C. de Prop. Fide, N. 82980: 1908, collata cum respons. S.C. de Sacramentis, die 12 madi 1910, in *Acta Ap. Sedis* [1910], 199 ss.).

Ad S. Officium transmissa est.

rituale (ou rituel)	t. courant seulement après 1614; auparavant, il ne semble employé qu'en Italie; je connais seulement: Brescia 1570 sq, •Trente 1583, Bologne 1593, Padoue 1597; et le Rituale sacramentorum du cardinal Santori, date 1584, mais en réalité imprimé seulement en 1602, et jamais publié.
ritus ecclesiastici sacerdotale	t. Augsburg 1580. t. du rituel de Castello à partir de 1554, du rituel-pastoral de Samarini (au moins à partir de la 2.ème éd. 1583), de Reims et suffragants 1585 sq, Bâle 1595, Paris 1601, Saint-Brieuc 1605, *Brixen 1609, Meaux 1617, Rouen 1640; st. Constance 1597, Besançon 1619 sq.
sacra baptizandi institutio sacra institutio baptizandi	t. romain-vénitien 1571 sq. t. Rome (publié à Paris) 1575 sq, romain-lyonnais 1589 sq, Salisbury 1604.
sacramentale sacramentarium	t. Hiéronymitains 1528, Ferrare 1600 sq. t. Uzès 1500, Grenoble 1549, Côme 1557.
thesaurus sacerdotalis vade mecum sacerdotum	i. du rituel-pastoral de Samarini. t. d'un ^recueil imprimé en 1853 à Innsbrück (Oeniponte).

La Houssaye-en-Brie (S et M)

J. B. Molin

IUS ET PRAXIS

DECLARATIO

Nonnulla commentaria liturgica nuper evulgaverunt in quadam Abbatia aliquas innovationes in celebratione Missae cantatae, ex peculiari concessione competentis Auctoritatis, inductas esse.

Huius Missae cantatae celebratio ita describitur:

« Chorus antiphonam ad Introitum canit ingrediente celebrante, et plebs fidelium incipit *Kyrie*, dum celebrans una cum ministro preces ad pedes altaris recitat. Celebrans neque Introitum, neque *Kyrie* dicit. Intonato hymno *Gloria in excelsis* et inclinatione cruci facta, accedit ad scamnum ubi sedet, dum fidelium communitas canere pergit hymnum angelicum. Ad altare reversus, celebrans collectam dicit et rursus ad sedile vadit, dum lector epistolam legit et chorus decantat Graduale et Alleluia. Celebrans canit evangelium, *Credo* intonat et statim ad sedile se confert. Dicto *Oremus*, preces offertorii incipit, dum chorus antiphonam ad offertorium exsequitur. Expleta praefatione, celebrans se iungit fidelibus ad canendum *Sanctus - Benedictus*, ac tantum post expletum cantum, inchoat *Te igitur. Agnus Dei* a coctu fidelium canitur, dum celebrans, eius recitatione omissa, dicit orationes praeparatorias ante Communionem. Nulla oratio Communionem Sacerdotis a Communionem fidelium separat. Antiphona ad communionem cantatur a choro, dum sacra Communio distribuitur, sed non legitur a celebrante. Dicto *Ite, missa est* et benedictione impertita, celebrans signum crucis super altari a latere evangelii facit, et ultimum evangelium recitat ad sacrarium rediens ».

Cum competentem Auctoritatem apud Sacram Rituum Congregationem percontati simus, nobis constat nullam umquam concessionem laetam esse, neque indultum aliquod, sive scripto sive «vivae vocis oraculo», ad rem datum; ac proinde huiusmodi innovationes, etsi optimo animo inductas, fructum tantum inceptus privati aut non probatae interpretationis, habendas esse.

Insuper nobis constat competentes Auctoritates magnopere dolere leges liturgicas, crebris monitis Auctoritatis ecclesiasticae posthabitis, ad usum minime deduci semper et ubique illa cum religiosa oboedientia, quae praescriptionibus S. Sedis debetur, quamque praecipue expostulat res tam sacra et tanti momenti.

Liturgia et Sacerdotium

Dic 15 febr. 1959 Ioannes Papa XXIII, celebrata Missa, cui interluerunt alumni Collegii Pit Latini Americani et Collegii Pii Brasiliani, sermonem habuit, in quo egit: 1° de liturgia et sacerdotio; 2° de substantia praedicationis quadragesimalis, scilicet de spintu paenitentiae; 3° de alta devotione erga Passionem Iesu Christi ex duabus causis profluente.* Quoad primum ita loquutus est:

« Il Sacerdote è fatto per la Liturgia: per viverla intensamente e farla vivere ai fedeli. Ciò è così vero che uno dei segni di vocazione nel bambino è l'attrattiva, il gusto che sente nell'imitare con frequenza le funzioni liturgiche. Quanti sacerdoti, da fanciulli, si sono costruiti un piccolo altare!

Ai giorni nostri si nota, nel campo liturgico, un gran movimento ricco di iniziative. È, indubbiamente, un segno di vitalità. La Chiesa, in linea di principio, non le respinge; le osserva prudentemente; non poche le approva. Nella gioventù tutti sentono incitamento a fare qualche cosa di diverso dall'antico, qualche cosa che rifletta la propria personalità. Tuttavia bisogna stare in guardia dalle esagerazioni: occorre evitare il pericolo che si abbandonino le grandi linee fondamentali e classiche della Liturgia della Chiesa, come sono fissate nel Messale, nel Breviario e negli altri libri liturgici.

Al Sacerdote incombe l'insostituibile dovere di assimilarsi e sentire la Liturgia. Solo così potrà intondere eguale desiderio nei fedeli. Che cosa capita di osservare oggi? Non pochi cattolici, specie nelle grandi città, assistono alla S. Messa in maniera superficiale: sono presenti materialmente in chiesa; ma ben poco conoscono del sublime Mistero che, per essi, si svolge sull'altare. Non così si onora degnamente il Signore. Ecco dunque un'attività mirabile che il Sacerdote deve esplicare, con profonda scienza, virtù e zelo: si da conferire al movimento liturgico una conquista trionfale; si da rendere i fedeli a lui affidati veramente partecipi di quel *regule Sacerdotium* a cui è chiamato il popolo cristiano.

Nella prima Domenica di Quaresima, la Chiesa ci presenta, tra l'altro, il Salmo 90: « *Oui habitat in adiutorio Altissimi* ». Che luce di Cielo, che fiducia e protezione per le anime, per le famiglie, per tutto il Corpo sociale!

Chi è con Iho sta infinitamente meglio di chi è con l'uomo e col mondo. Benché per ciò quei cari giovani che, attraverso la loro formazione romana, di studio, di scienza teologica e pastorale, si preparano ad essere degni Ministri di tanto Signore ».

H

Maria Bernard de Soos, *Le Mystère liturgique d'après saint Léon le Grand* (= Liturgiewissenschaftliche Quellen und Forschungen, Heft 34), Munster Westf., Aschendorff, 1958. In-8°, 152 pp.

La presenza e l'efficacia dei misteri della vita di Cristo nelle annuali celebrazioni liturgiche costituisce un problema intorno al quale da tempo si studia, si è scritto e si scrive tuttora. Nel suo aspetto speculativo esso venne studiato soprattutto dalla scuola di Maria Laach, in Germania, il cui rappresentante più insigne è stato Dom Odo Casel (1886-1948).

La dottrina cattolica, nell'insegnamento dei Dottori della Chiesa, riguardo tale problema, è stata chiaramente esposta da Pio XII nella enciclica *Mediator Dei* (*Acta Ap. Sedis* 39 | 1947| 577, 580-591).

In questo studio Dom Bernard de Soos ci presenta, in tutta la sua ampiezza e profondità, la dottrina di s. Leone Magno (390-461) su tale argomento. In che modo cioè il grande Dottore intendeva, nei suoi *Sermoni*, la presenza e l'efficacia dei misteri della vita di Gesù celebrati nell'anno liturgico (p. 3).

L'avvio a svolgere l'argomento (c. I, pp. 22-27) è dato dal primo sermone di s. Leone sul Natale: *Salvator noster hodie natus est* (Sermo 21, 1). *Hodie* indica il giorno anniversario del giorno storico in cui si è realizzato questo avvenimento della vita del Salvatore. Perciò la festa annuale del Natale è un « memoriale » della nascita del Cristo, come la festa dell'Epifania o della Pentecoste è un anniversario della Sua manifestazione o della discesa dello Spirito Santo. Perciò non un memoriale « freddo », vuoto, « inerte », ma un memoriale che è rinnovazione del dono divino, che promana dall'avvenimento commemorato.

Questo anniversario o « memoria » si attua in una celebrazione annuale, in una festa: una festa-ricordo (c. II, pp. 28-51). Il fatto poi di celebrare in un determinato giorno il ricordo di un avvenimento passato della vita del Salvatore fa sì che tale celebrazione distingua questo giorno dagli altri in cui essa non ha luogo. La celebrazione dei misteri di Cristo appare quindi inscritta, « intarsiata » nel tempo, nell'unità di tempo che è l'anno: per cui il regolare succedersi dei giorni e dei mesi ci riporta ogni anno i misteri di Cristo.

La celebrazione annuale così intesa, a sua volta, si esprime in una celebrazione culturale, liturgica, esterna, resa a Dio. Al centro di tale atto sta l'Eucaristia: con essa rendiamo a Dio un omaggio culturale, in cui ricordiamo (memoriale) l'anniversario di un fatto della vita del Salvatore. Essendo l'Eucaristia al centro di ogni celebrazione (festa) liturgica, con la quale si commemora un avvenimento della vita di Gesù C., le feste liturgiche si diversificheranno tra loro per l'avvenimento che esse ricordano. Tale avvenimento è principalmente commemorato dalla lettura del Vangelo.

petentibus, de liturgia baptismi, de neophytis. In capite 3° disserit de programme sancti Doctoris et quidem, post considerationes generales, de catechesi morali, dogmatica et mystagogica.

Methodus eius catechesis exponitur in capite 4°. Episcopus utitur methodologia pastoralis in usu apud Ecclesiam inde a primis saeculis. Eius ratio simplex sed unitaria, essentialis et efficax, eo tendit ut mentem veritatibus christianis illuminet et voluntatem exercitiis asceticis instituat: haec omnia ut, gratia divina, formetur perfectus christianus; ut Christus nascatur in competentibus, in neophytis crescat et manifestetur; ut neophyti tamquam e boni milites Christi » in novitate vitae ambulent.

Catechesis ambrosiana adhuc ne nostra aetate valere potest? Utique, respondit Auctor: in ministerio enim catechetico sancti Doctoris eminent intuitio et zelus; quae dotes ei suggerebant nonnulla media didactica: 1) Usum S. Scripturae illamque familiarem catechizatis reddere; 2) inserere propriam vitam spiritualem fontibus pietatis et actionis liturgicae; 3) unire proprias aspirationes in Christo Iesu; 4) principiis theoorico-practicis vere christianos formare; qua re 5) comprehendere atque se aptare conditioni psychologicae et < ambiente >; 6) cantu religioso uti tamquam expressione laetitiae et sensus familiaris communitatis; 7) propria sanctitate et exemplis doctrinam corroborare idemque opus Gratiae divinae vereri.

Concludimus verbis Rev.mi Ceriani (*Presentazione*, p. IX): « Lector harum paginarum advertit necessitatem renovandi non solum nostram praedicationem, sed etiam nostram doctrinam theologicam, quae, una cum sanctitate sacerdotali, est conditio fundamentalis pro restauratione praedicationis verbi Dei, quae studio S. Scripturae et Traditionis cogitatur ac pietate, in sacra liturgia proprium centrum habente, vivitur ».

NOTITIAE

Acta Sanctae Sedis.

Die 3 mardi 1959 a S. Rituum Congregatione concessum est dioecesibus Belgii indultum utendi praefatione Adventus et SS. Sacramenti his conditionibus: 1) ut hae praefationes adhibeantur tantum ab iis qui ordine scu directorio dioecesano utuntur et 2) ut praefatio Adventus dicatur a prima dominica Adventus usque ad diem 24 decembris in omnibus Missis non habentibus praefationem propriam. Praefatio SS. Sacramenti in Missa Corporis Christi et in Missis votivis SS. Sacramenti.

S. Rituum Congregatio, die 14 mardi 1959, concessit archidioecesi Florentinae facultatem preces post Missam lectam Leonis XIII iussu imperatas, omittendi, in ecclesiis et oratoriis, tantum in iis Missis, in quibus sermo vel homilia habeatur (cfr. *Bollettino dell'arcid. di Firenze*, 50 [1959] 92).

Eadem concessio data est archidioec. Bononiensi (vide *Ephem. lit.* 70 [1956] 41-43 ubi hujusmodi concessio commentario illustratur).

Pariter dioecesi S. I-lori (*Saint-Flour*, in Gallia) concessum est ut omittantur preces in Missis cum cantibus aut cum praedicatione.

Die prima aprilis 1958 S. Rituum Congregatio Exc.mo F. Miranda, episcopo auxiliari Toletano, responsum dedit circa functiones « vigiliis biblicoliturgicas » nuncupatas. Hae permittuntur his conditionibus: 1) cum sint functiones paraliturgicae, earum celebratio remittitur prudenti iudicio Ordinarii; 2) functio finienda est cum benedictione eucharistica; 3) insuper numquam substituere potest celebrationem vesperarum.

Austria.

Vindobonae, diebus 22-23 iulii, coadunati sunt ex octo nationibus circiter 1000 addicti ad sacrarium (seu, ut dicitur, sacristae). In hoc V congressu internationali, praeside Exc.mo Petro C. van Lierde, praefecto Sacri Apostolici, tractata sunt argumenta artem, musicam sacram, custodiam paramentorum et res ad cultum spectantia.

Belgium.

Semaine d'Etude pour professeurs de liturgie à Louvain. — Du 20 au 25 juillet 1959, à l'abbaye du Mont-César à Louvain s'est tenue la sixième semaine d'étude pour professeurs de liturgie.

Sur la première: « *Missel* voir *Ephem. lit.* 68 (1954) 388-389; sur la seconde: « *Rituel* voir *Ephem. ht.* 69 (1955) 417; sur la troisième: e *Bréviaire et l'année liturgique* voir *Ephem. ht.* 70 (1956) 391-392; sur la quatrième: « *Rites pontificaux* voir *Ephem. ht.* 71 (1957) 458-462; sur la cinquième: « *Exposition de la Messe* voir *Ephem. lit.* 72 (1958) 445-448.

NOTITIAE

Acta Sanctae Sedis.

Officium et Missa S. Laurentii a Brundusio, C. D., approbatur a S. Rituum Congregatione die 8 iulii 1959, sequentis tenoris decreto:

« Die 19 martii 1959 Ioannes Papa XXIII, per Apostolicas Litteras in forma Brevis, ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, sanctum Laurentium a Brundusio, confessorem, Ecclesiae doctorem declaravit atque confirmavit: cuiusque festum recolendum induisit die 21 iulii mensis, sub ritu duplici, cum Officio et Missa de Communi, praeter orationem et lectiones II nocturni proprias et approbatas» (*Acta Ap. Sedis*, 51 [1959] 592).

Die 18 iulii 1959 a S. Paenitentiaria Apostolica publici iuris factus est « Actus dedicationis humani generis Iesu Christo Regi ». Haec oratio eadem est ac illa a Summo Pontifice Pio XI approbata, cum quadam tantum variatione, scilicet ablata sunt nonnulla verba islamismum et populum hebraeum respicienti; id est a verbis « Rex esto eorum omnium, qui in 'enebris ido'latrae... » usque ad « lavacrum descendat ». (*Acta Ap. Sedis*, 51 [1959] 595).

Iubente Summo Pontifice Ioanne XXIII, ab a. 1959 in orationibus sollemnibus, quae dicuntur Feria VI in Passione et Morte Domini, suppressa sunt verba « perfidi » et « perfidia » ac nonnullae mutationes factae sunt in oratione pro populo hebraico, ut sequitur:

« Oremus et pro Iudaeis: ut Deus et Dominus noster auferat velamen a cordibus eorum; ut et ipsi agnoscant Iesum Christum Dominum nostrum ». Oremus. Flectamus genua. Levate. Omnipotens sempiterne Deus, qui ludacos etiam a tua misericordia non repellis: exaudi preces nostras, quas pro illius populi obcaccatione deferimus; ut, agnita veritatis tuae luce, quae Christus est, a suis tenebris eruantur. Per Dominum... ».

Anglia-Hibemia.

Praecipui articuli ad liturgiam spectantes inveniuntur in sectione bibliographica huius fasciculi.

Belgium.

Quinquagesimus annus a fundatione motus liturgici digne commemoratus est in hebdomada liturgica Lovaniensi pro professoribus liturgiæ (Cfr. *Ephem. Lit.* 73 [1959] 385-389). Historia huius motus, cuiusque impigri fundatoris describitur in fasciculo singulari commentarii *Les Questions liturgiques et paroissiales: Le cinquantenaire du mouvement liturgique* (No. 3-4, 1959, pp. 193-306), quarum tituli sequentes sunt:

O. Rousseau, O.S.B., *Autour du jubilé du mouvement liturgique, 1909-1959* (pp. 203-217); L. Bcaudin, O.S.B., *La vraie piété de l'Eglise* (pp. 218-221);

R. Aubert, *Le Congrès de Malines de 1909* (pp. 222-237); B. Capelle, O.S.B., *Développement des Semaines liturgiques belges, 1927-1940* (pp. 238-242); A. G. Martimort, *Dom Lambert Beauduin et le Centre de Pastorale liturgique* (pp. 243-251); F. Vandenbroucke, O.S.B., *Aux origines du malaise liturgique* (pp. 252-270); B. Luyckx, O. Praem., *Prière de l'Eglise et participation active* (pp. 271-288); Ch. Moeller, *L'homme d'aujourd'hui devant la piété biblique et liturgique* (pp. 289-306).

Constitutum est in hac Natione Centrum interdioecesanum pastoralis liturgicae, cuius membra sunt: professores liturgiac in seminariis et deputati Jiocesani.

Gallia.

Etiam hoc anno cura sic dicti « *Centre d'Etudes et d'informations liturgiques* » habebitur *Cursus liturgiae*, cuius programma ita enuntiatur: **Valeurs liturgiques fondamentales et réalisations pastorales.** Lectiones (n. 29) evolvuntur tribus partibus: I. *La sainte Liturgie, culte de l'Eglise*, II. *Les fonctions liturgiques*, III. *La Liturgie, valeur de vie*. Ad Cursum admittuntur: sacerdotes, religiosi, laici, artifices et musici.

Pro informationibus scribatur ad: C.E.I.L. - 19, Rue de Varenne, Paris VII.

In fasciculo 13-14 commentarii « *Eglise qui chante* » agitur de cantibus sive pro praeparatione sive pro collatione sacramenti confirmationis: cantus ad hoc sunt enim pauci et saepius inefficaces.

Fasciculus 15 eiusdem commentarii dicatur cantui laudis (*chant de louange*) et quidem: *La louange chrétienne* (P. Deiss); *Les chants liturgiques de louange* (M.-A. Rivière).

Germania.

Motus liturgicus — seu potius, ut dicitur in Germania, renovatio liturgica — commemorat hoc anno quinquagesimum sui natalis annum. Decursu huius temporis habetur non tantum renovatio liturgica iuxta spiritum liturgiac, sed revera renovatio ipsius liturgiac, idest reformatio. Ad hoc praecipue contulit actio liturgica Summi Pontificis Pii XII. In fasciculo XXIV commentarii « *Liturgie und Monchtum* » hic eventus commemoratur sequenti serie articulorum (*Liturgische Betcecgung nach 50 fahren*: Maria Laach, Hcft 24 [1959] 7-127). P. Emmanuel v. Severus. *Die liturgische Erneuerung: Bednnung und Au<blicf* (pp. 7-12); P. Olivier Rousseau, *Dom Lambert Beauduin, die Liturgie und der Unionsgedanl^e: Zum ersten Jubilium der Liturgischen Beivegung, 1909-1959* (pp. 13-24); Abt Basilius Ebcl. *Ausgangspunkje und Anliegen der religiosen-liturgischen Erneuerung in ihren Anfdngen* (pp. 25-40); B. Rectz, *Die Zielsetzungen der liturgischen Erneuerung in der Gegentuart* (pp. 41-63); Altfrid Kassing, *Liturgie ais Begegnung in den Wandlungen der lletlsgeschichte* (pp. 64-87); P. Irenaeus Underberg, *Liturgie und hturgische Betuegung in ihrem Verhdltnis zur Gesellschaft und Geschichte* (pp. 88-102); P. Theodor Bogler, *Die Hturgische Betuegung und die moderne kjrchliche Kunst* (pp. 103-111).

In fasciculo praecedenti eiusdem commentarii tractatur de vita monastica et de cultu liturgico (*Monchisches Leben und Hturgischer Diensi*. ibid., 1958;

VOI LXXIV

I960

FASC. I

E D I Z I O N I

LITURGICHE

VIA POMPEO MAGNO, 21 — ROMA (608)

INDEX TOMI LXXIV (1960)

I — DISSERTATIONES

Braga C., In novum Codicem rubricarum	*1'
Canal J. M., Sobre ei autor de) antifonario Cisterciense — — — — —	M
Chavasse A., L'oeuvre littéraire de Maximien de Ravenne (546-553)	115
Dell'Oro F., Il sacramentario di Ariberto.....	3
Gamber KIm Ein romisches Eucharisticgebet aus dem 4.-5. Jahrhundert	103
Leclercq J., Formes anciennes de l'Office marial — — — — —	89
Olivar A., Sobre el « Capitulare lectionum » del Códice Vatic. Regin. Lat. 9	393
Vogel C., Precision sur la date et l'ordonnance primitive du Pontifical romano-germanique.....	145
Wasner F., Literarische Zeugen für eine Federkrone der Päpste im Mittelalter	409

II — NOTAE

Antin P., Pain, vin et paraliturgie de la Cène avant la mort.....	432
Bugnini A., « Ordo ad Synodum »	121
Chavasse A., Les fêtes de St. Pierre (29 juin) et de St. Paul (30 juin) au VIIe-VIIIe siècle.....	166
Coppo A., Gli scavi della necropoli vaticana in una recentissima pubblicazione	12K
F. C., Saint Symphorien d'Aulun. Textes liturgiques de son culte	437
Gambir KL, « Missa ».....	48
— Vaterlesungen innerhalb der Messe an Heiligentagen in beneventanischen Messbüchern.....	163
— Die Sonntagsmessen nach Pfingsten in Cod. VI 3 J von Benevent — — — — —	428
Kniewald C., De motu liturgico in Croatia — — — — —	439
Turner D. IL, The Crowland Gradual: an English benedictine manuscript	168

III — IL'S ET PRAXIS

Acta Ioannis PP. XXIII

25 mln 1960. — Litterae Ap. Motu Proprio datae: Novum rubricarum Breviarii et Missalis romani corpus approbatur	258
--	-----

S. Rituum Congregatio

/9 nun 7959 et 27 novembris 7959. — Variationes in Missali et in Rituali romano in precibus pro ludacis	133
---	-----

8 <i>mln</i> 1959. — Officium et Missa S. Laurentii a Brundusio C. D.....	53
10 <i>mhi</i> 1959. — Dubia circa interpretationem Instructionis de Musica sacra . . .	457
9 <i>mariti</i> 1960. — Decretum de precibus post Missae celebrationem recitandi (<i>com-mentaritim</i>).....	458
26 <i>inhi</i> 1960. — Decretum generale quo novus rubricarum Breviarii ac Missalis ro-mani Codex promulgatur.....	260
— Rubricae Breviarii et Missalis romani	261
<i>anno</i> 1960. — Ritus benedictionis civitatis « Brasiliae ».....	455

Suprema S. Congregatio S. Officii

27 <i>decembris</i> 1959. — Privilegia pro dioecesibus Germaniae	56
---	----

Sacra Congregatio Concilii

3 <i>decembris</i> 1959. — Facultas anticipandi obligationem abstinentiae et ieiunii per-vigilii Nativitatis Domini	55
--	----

IV — LITURGIA PASTORALIS

De Antonana G. M., Del movimiento liturgico espanol.....	181
I. B.» P. Agostino Gemelli.....	180
Puschmann B., Collationes liturgicae in Germania 1958-1959	60
Vandenbrouke F., Dom L. Beauduin et le mouvement liturgique	183
Verwoed C., Semaine internationale deludes sur la liturgie en pays de mission . . .	175

V — PONTIFICIA ACADEMIA LITURGICA

Acta anni 1959	58
Quaestiones academicae propositae in annum 1959-1960	58

VI — RECENSIONES

Abercrombie N., The Life and Work of Edmund Bishop (L. Biott) — — — —	138
Adam A., Firmung und Seelsorge (<i>Bisagni A/.</i>).....	205
S. Ambrose, On the Sacraments (LB.).....	204
Anson P. F., Fashions in Church Furnishings 1840-1940 (L. Brott) — — — —	470
Baur J., Volksfrommes Brauchlum SOdtirols (<i>Bisagni A/.</i>).....	207
Bollman C. A., Sacring and Crowning (P. Riiffa').....	77
Caminada C., Catechesi domcnicalc. IV. La liturgia (<i>Bisagni A/.</i>) — — — —	82
Chevalier Ph., St. Jean de la Croix docteur des âmes (F. Combalutier)	141
The Church Year. 19th North American Liturgical Week (LB.).	81
Consuetudines Fratrum vitae communis (LB.).....	204
Denis-Boulet, Le calendrier chrétien (LB.).....	80

Documenta Pontificia ad instaurationem liturgicam spectantia. II. Ab a. 1953 ad a. 1959 collegit notisque ornavit A. Bugnini (I. B.).....	
Emsir H., Schriften zur Verteidigung der Messe (Iz. Raffa)	
Farina M. - Falsini R., La liturgia spiegata ai fedeli (Bisagni M.)	138
Grâf H., Palmenweihe und Palmenprozession in der lateinischen Liturgie (G. Low).....	466
Gromn R L., Commentaire du « Caeremoniale episcoporum» (I. Nabuco)	135
Hanssens J.M., La liturgie d'Hippolyte (F. Raffa) — — — — —	194
Jungmann J.A., Liturgisches Erbe und pastorale Gegenwart (G. Low) .	466
Kantorowicz E. H., Laudes regiae (P. Raffa) — — — — —	74
King A.A., Liturgies of the Past (L. Brou)	65
Lecea Yibar JM, Pastoral liturgica en los documentos pontificios de Pio a Pio XII (I. Bellocchio).....	202
Lécuver J., Le sacerdoce dans le mystère du Christ (G. M, Castellini) .	70
Liber Sacramentorum Romanae Ecclesiae ordinis anni circuli = Sacramentarium Gelasianum (Deshusses /.).....	461
— Konkordanztabellen (Deshusses	461
Liisii. N., Les liturgies catholiques orientales par l'image (B. L.) — — — —	469
Lombardi R., Escritazioni per un mondo migliore (Bisagni Ai.) — — — —	82
Lowe E. A., Codices latini antiquiores. IX. Germany (L. Brou)	198
Marcora C., Il Messale di Civate (P. Borella) — — — — —	67
Martinez de Antonana G., La nueva disciplina sobre Musica sagrada y Liturgia (Bisagni /.).....	211
— Hacia la Misa perfectamente oida (Bisagni M.).....	210
Martlmort A.-G. - Picard F., Liturgie et musique (Bisagni M.)	211
Mohrmann Ch., Liturgical Latin: Its Origins and Character (L. Brou) — — —	67
Ottôsson R.A., S. Thorlaci episcopi officia rhythmica et proprium Missae in AM 241 A Folio (L. Brou) — — — — —	66
Piccari T. M., Noi i memori. Ordinario della Messa (I. B.).....	69
Il piccolo Breviario per Religiosi e Laid (LB.).....	208
Raffa V., La liturgia delle Ore (D. Balboni).....	467
Sakramentartypen. Versuch einer Gruppierung der Handschriften und Fragmente bis zur Jahrtausendwende (Schmidt H.) — — — — —	463
Schmaus M., Katholische Dogmatik. IV. Von den Letzten Dingen (I. Bellocchio) .	72
Scritti del Card. A. Ildefonso Schuster (I, B.).....	209
Segilberg Em Masbuta. Studies in the Ritual of the Mandacan Baptism (F. Ra(Ja) .	78
Smrzik S., The Glagolitic or Roman-Slavonic Liturgy (A.D C.).....	201
Spiazzi R. - Moviyivi R., Maria e la Chiesa nell'arte (Btsagni M.) — — — —	73
Thaunath Jm The synod of Diamper (V. Raffa).....	83
Les themes spirituels du Missel romain (G. Low) — — — — —	468
Trimeloni L., Compendio di liturgia pratica (Bisagni M.) — — — — —	64
Vies des Saints et des Bienheureux ...Tome XIII. Supplement. Table générale (F. Combaluzter) — — — — —	139

VII — NOTITIAE

Acta Sanctae Sedis

(Directio)

Membra et consultores Commissionis liturgicae pro Concilio Vaticano II	472
Indultum celebrandi instauratam Vigiliam paschalem ipsa Dominica Resurrectionis ante lucem	472
Pium exercitium «Hora sancta» indulgentiis ditatur	213
Nuptialis anuli osculatio indulgentiis ditatur	142
Nominationes: H. Dante. F. Antonelli. A.-P. Frutaz. I. Low	84

Austria

XXI Collatio Commissionis liturgicae Austriacae	142
---	-----

ANGLIA-1 IIBI RXIA

(L. Brott)

The Portiforium of Saint Wulstan	473
Langue vulgaire dans les sacrements	473
An Introduction to Anglo-Saxon Architecture and Sculpture (E. A. Fisher)	473
English Collegiate Churches of the Middle Ages (G. H. Cook)	473

BELGIUM

Volumes de la Collection « Bible et Vie chrétienne»	213
---	-----

Gallia

(/ Cotnbaluzier)

Etudes grégoriennes (t. III)	142
Liber institutionum seu directorium Ecclesiae Foroiuliensis	84
Rythme et modalité: Cent ans de recherches solcsmicnnns 1859-1959 (J. Claire)	475
Les formes de la psalmodie dans les Eglises syriennes au IV ^e et V ^e siècle	473
Gélasie Ier: Lettre contre les Lujxircalcs et dix-huit Messes du sacramentaire Léonien (G. Pomares)	474
Le Graduel psalmodié (Louis)	213
Dictionnaire de la Bible (fasc. 32 du Supplément)	213
Dictionnaire d'Histoire et de Géographie (fasc. 80-81)	213
Dictionnaire de Droit canonique (fasc. XXXVII-XXXVIII)	85. 2 B
Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique (fasc. XXVI-XXVII)	84
Bénédictin abbatiale de dom J. Gaillard	475

ACTA SANCTAE SEDIS

I

ACTA IOANNIS PP. XXIII

LITTERAE APOSTOLICAE MOTU PROPRIO DATAE

NOVUM RUBRICARUM BREVIARII ET MISSALIS ROMANI CORPUS APPROBATUR

Rubricarum instructum, quo publicus Ecclesiae cultus ordinatur ac regitur, Apostolica Sedes, inde praesertim a Concilio Tridentino, continenter studuit et pressius definire et perfectius ordinare. Pluribus itaque emendationibus, variationibus et additamentis decursu temporis introductis, totum rubricarum systema abunde succrevit, non semper vero systematico ordine servato, et non sine primitivae perspicuitatis ac simplicitatis detrimento.

Nil proinde mirum quod Decessor Noster, Pius Papa XII, fel. rec, plurium Episcoporum precibus annuens, rubricas Breviarii ac Missalis Romani in quibusdam ad simpliciores formas esse redigendas censuerit, quod generali Decreto S. Rituum Congregationis dici 23 Martii anni 1955 fuit peractum.

Anno vero sequenti 1956, cum interim studia praeparatoria pro generali liturgica instauratione maturescerent, idem Decessor Noster Episcoporum mentem explorandam decrevit, circa Breviarii Romani liturgicam emendationem. Episcoporum autem responsionibus mature perpensis, quaestionem de generali ac systematica rubricarum Breviarii ac Missalis emendatione aggrediendam esse censuit, eamque peculiari illi commisit virorum peritorum Commissioni, cui generalis instaurationis liturgicae studia demandata fuerant.

[59·/! Nos autem, postquam, adspirante Deo, Concilium Occumenicum coadunandum esse decrevimus, quid circa huiusmodi Praedecessoris Nostri inceptum agendum foret, haud semel recogitavimus. Re itaque diu ac mature examinata, in sententiam devenimus, altiora principia, generalem liturgicam instaurationem respicientia, in proximo Concilio Oecumenico Patribus esse proponenda; memoratam vero rubricarum Breviarii ac Missalis emendationem diutius non esse protrahendam.

• *Acta Ap. Sedis*, 52 (1960) 593-734. — Numeri inter quadratas uncas, textui inserti, paginas commentarii *Acta Ap. Sedis* indicant, ...

Harum itaque rubricarum Breviarii ac Missalis Romani corpus, a peritis viris S. Rituum Congregationis praeparatum et a praefata Pontificia Commissione pro generali liturgica instauratione diligenter revisum, Nos ipsi, *motu proprio* et certa scientia, Apostolica Nostra Auctoritate, probandum censuimus, sequentia decernentes:

1) Novum rubricarum Breviarii ac Missalis Romani codicem, per tres partes digestum, scilicet: *Rubricae generales*, *Rubricae generales Breviarii Romani*, et *Rubricae generales Missalis Romani*, a Sacra Nostra Rituum Congregatione mox evulgandum, inde a die 1 Ianuarii proximi anni 1961, ab omnibus qui ritum romanum sequuntur, servandum esse praecipimus. Qui vero alium ritum latinum observant, quamprimum sive novo rubricarum codici, sive Calendario se conformare tenentur, in iis omnibus, quae illi ritui stricte propria non sunt.

2) Eodem die 1 Ianuarii anni 1961 vigere cessant *Rubricae generales* Breviarii et Missalis Romani, necnon *Additiones et Variationes* in rubricis Breviarii et Missalis Romani, ad normam Bullae Praedecessoris Nostri S. Pii X *Divino afflatu*, quae hucusque his libris praepositae habentur. Pariter vigere cessat Decretum generale S. R. C. diei 23 Martii anni 1955 *De rubricis ad simpliciores formam redigendis*, in hac nova rubricarum redactione assumptum. Abrogantur denique eiusdem S. Congregationis decreta et ad dubia responsiones, quae cum nova hac rubricarum forma non conveniunt.

3) Item statuta, privilegia, indulta et consuetudines cuiuscumque generis, etiam saecularia et immemorabilia, immo specialissima atque individua mentione digna, quae his rubricis obstant, revocantur.

4) Librorum liturgicorum editores, rite a S. Sede approbati et admissi, novas parare possunt editiones Breviarii et Missalis Romani, iuxta novum rubricarum codicem dispositas; ad necessariam vero novarum editionum uniformitatem praecavendam, S. Rituum Congregatio peculiares tradat instructiones.

5) In novis Breviarii vel Missalis Romani editionibus, omissis rubricarum textibus de quibus n. 2, novarum rubricarum textus praeponantur, Breviario quidem *Rubricae generales* et *Rubricae generales Breviarii Romani*, Missali autem item *Rubricae generales* et *Rubricae generales Missalis Romani*.

6) Omnes denique ad quos spectat quamprimum Calendaria et Propria, sive diocesana sive religiosa, ad normam et mentem novae redactionis rubricarum et Calendarii conformari curent, a S. Rituum Congregatione approbanda.

His itaque firmiter statutis, muneri Nostro Apostolico consentaneum ducimus, nonnulla addere hortamenta.

Nova sane hac rubricarum dispositione, dum ex una parte universus rubricarum Breviarii et Missalis Romani instructus in meliorem formam est redactus, clariore ordine digestus et in unicum textum contractus, ex altera parte aliquae quoque introductae sunt peculiare modificationes, quibus Officium divinum paulisper contrahitur. Hoc siquidem quamplurimum Episcoporum erat in votis, intuitu praesertim multorum sacerdotum, qui in dies magis magisque pastoralibus sollicitudinibus onerantur. Hos autem et omnes qui Officio divino persolvendo tenentur, paterno hortamur animo, ut si quid in eodem divino Officio breviatur, hoc maiore diligentia ac devotione compensetur. Cum porro lectio quoque sanctorum Patrum aliquantisper quandoque minuatur, omnes enixe clericos hortamur, ut volumina Patrum, tanta sapientia ac pietate referta, assidue prae manibus legenda ac meditanda teneant.

Quae autem per Nostras has Litteras, motu proprio datas, decrevimus ac statuimus, rata atque firma sunt, contrariis quibuslibet minime obstantibus, peculiarissima quoque et individua mentione dignis.

Datum Romae, apud S. Petrum, die 25 mensis Iulii, anno 1960, Pontificatus Nostri secundo.

IOANNES PP. XXIII

II

SACRA CONGREGATIO RITUUM

DECRETUM GENERALE

QUO NOVUS RUBRICARUM BREVIARII AC MISSALIS ROMANI CODEX PROMULGATUR

1596] Novum rubricarum Breviarii ac Missalis romani codicem, quem Ssmus Dominus Ioannes Papa XXIII, per Litteras Apostolicas *Rubricarum instructum*, die 25 iulii huius anni *motu proprio* datas approbavit et huic S. Congregationi promulgandum mandavit, S. Rituum Congregatio, per hoc Decretum generale, et promulgat et promulgatum esse declarat, in novas Breviarii et Missalis romani editiones inserendum, et ab omnibus ad quos spectat, inde a die 1 ianuarii proximi anni 1961, servandum.

Ut autem libri liturgici qui in usu habentur adhuc adhiberi possint, rubricarum codici adduntur « Variationes » Breviariis et Missalibus necnon Martyrologio aptandis.

Ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 26 iulii anni 1960.

Ca i e t a n u s Card. C i c o g n a n i, Ep. Tusculanus, *Praefectus*

L. S.

Henricus Dante, *a secretis*

RUBRICAE BREVIARII ET MISSALIS ROMANI

PARS PRIMA

RUBRICAE GENERALES

Ca pu t I

NORMAE GENERALES

- [597] 1. Rubricae quae sequuntur ritum romanum respiciunt.
2. Nomine calendarii veniunt tum calendarium in usum Ecclesiae universae, tum calendaria particularia.
3. Rubricae generales quae sequuntur, valent tam pro Breviario quam pro Missali. Ipsis tamen exceptiones dantur per particulares rubricas, quae aliquando in Breviario et in Missali ad normam harum rubricarum redactis occurrunt.

Ca pu t II

DE DIE LITURGICO IN GENERE

4. Dies liturgicus est dies sanctificatus actionibus liturgicis, praesertim Sacrificio eucharistico et publica Ecclesiae prece, id est Officio divino; et decurrit a media nocte ad mediam noctem.
5. Celebratio diei liturgici decurrit per se a Matutino ad Completorium, Sunt tamen dies solemniore, quorum Officium inchoatur a I Vesperis, dic praecedenti.
- Habetur denique celebratio liturgica non plena seu sola *commemoratio* in Officio et Missa diei liturgici currentis.
6. Singulis diebus fit aut de dominica, aut de feria, aut de vigilia, aut de festo, aut de octava, iuxta calendarium et praecedentiam dierum liturgicorum.
7. Praecedentia inter singulos dies liturgicos unice per peculiarem tabellam (n. 91) determinatur.
8. Dies liturgici sunt primae, secundae, tertiae aut quartae classis.

Ca pu t III

DE DOMINICIS

- [59^] 9. Nomine dominicae intellegitur dies Domini initio cuiusque hebdomadae occurrens.
10. Dominicae sunt I aut II classis.
11. *Dominicae I classis* sunt:
- a) 1-IV Adventus;
  - b) 1-IV Quadragesimae;

- c) III Passionis;
- d) dominica Resurrectionis seu Paschatis;
- e) dominica in albis;
- f) dominica Pentecostes.

Dominicae Paschatis et Pentecostes sunt pariter festa I classis cum octava.

12. Omnes aliae dominicae sunt // *classis*.

13. Officium dominicae incipit a I Vesperis, sabbato praecedenti, et explicit post Completorium dominicae.

14. Dominica celebratur suo die, iuxta rubricas. Officium et Missa dominicae impeditae nec anticipantur nec resumuntur.

15. *Dominica I classis*, in occurrentia, festis quibuscumque praefertur.

Festum tamen Immaculae Conceptionis B. Mariae Virg. praefertur occurrenti dominicae Adventus.

Ad concurrentiam vero quod attinet, servetur norma, quae nn. 104-105 traditur.

16. *Dominica II classis*, in occurrentia, festis II classis praefertur. Attamen:

tf) festum Domini I aut II classis, in dominica II classis occurrens, locum tenet ipsius dominicae cum omnibus iuribus et privilegiis: de dominica, proinde, nulla fit commemoratio;

b) dominica II classis praefertur Commemorationi omnium Fidelium defunctorum.

Ad concurrentiam vero quod attinet, servetur norma, quae nn. 104-105 traditur.

17. Dominica excludit, per se, assignationem perpetuam festorum. [599] Excipiuntur:

festum Ssmi Nominis Iesu, celebrandum dominica quae occurrit a die 2 ad 5 ianuarii (secus die 2 ianuarii);

b) festum S. Familiae Iesu, Mariae, Ioseph, celebrandum dominica prima post Epiphaniam;

c) festum Smae Trinitatis, celebrandum dominica prima post Pentecosten:

d) festum D. N. Iesu Christi Regis, celebrantium dominica ultima mensis octobris;

e) festa Domini I classis quae, in calendariis particularibus, dominicae II classis nunc assignantur.

Haec festa locum tenent dominicae occurrentis cum omnibus iuribus et privilegiis: de dominica, proinde, nulla fit commemoratio.

IS. Dominicae post Epiphaniam quae, superveniente Septuagesima, impediuntur, transferuntur post dominicam XXIII post Pentecosten, hoc ordine:

a) si dominicae post Pentecosten fuerint 25, dominica XXIV erit quae inscribitur dominica VI post Epiphaniam;

b) si dominicae fuerint 26, dominica XXIV erit quae inscribitur V post Epiphaniam; et XXV, quae inscribitur VI;

r) si dominicae fuerint 27, dominica XXIV erit quae inscribitur IV post Epiphaniam; XXV, quae inscribitur V; et XXVI, quae inscribitur VI;

d) si dominicae fuerint 28, dominica XXIV erit quae inscribitur III post Epiphaniam; XXV, quae inscribitur IV; XXVI, quae inscribitur V; et XXVII, quae inscribitur VI.

Ultimo tamen loco semper ponitur ea quae in ordine est XXIV post Pentecosten, omissis, si opus sit, ceteris, quae aliquando locum habere non possunt.

19. Dominica prima mensis ea intelligitur, quae prima occurrit in mense, scilicet a die primo ad septimum mensis; dominica autem ultima, quae diem primum mensis sequentis proxime praecedit.

Item ad computandam primam dominicam mensium augusti, septembris, octobris et novembris, ratione lectionum Scripturae occurrentis, ea dicitur prima dominica mensis, quae cadit a die primo ad septimum mensis.

20. Dominica I Adventus ea est, quae cadit die 30 novembris vel est ipsi proximior.

Ca p u t IV

DE FERIIS

[6^0] 21. Nomine feriae intelleguntur singuli dies hebdomadae, praeter dominicam.

22. Feriae sunt primae, secundae, tertiae aut quartae classis.

23. *Feriae I classis* sunt:

a) feria IV cinerum;

z) omnes feriae Hebdomadae sanctae.

Hae feriae festis quibuslibet praeferuntur, et nullam admittunt commemorationem, nisi unam prius illegiatam.

24. *Feriae II classis* sunt:

a) feriae Adventus a die 17 ad diem 23 decembris:

b) feriae Quatuor Temporum Adventus, Quadragesimae et mensis septembris.

Hae feriae praefeiuntur festis particularibus II classis; si vero impediuntur, commemorari debent.

25. *Feriae III classis* sunt:

a) feriae Quadragesimae et Passionis, a feria V post cineres usque ad sabbatum ante dominicam II Passionis inclusive, superius non nominatae, quae praeferuntur festis III classis;

b) feriae Adventus usque ad diem 16 decembris inclusive, superius non nominatae, quae cedunt festis III classis.

Hae feriae, si impediuntur, commemorari debent.

26. Omnes feriae, numeris 23-25 non nominatae, sunt *feriae IV classis*; quae, si impediuntur, nunquam commemorantur.

27. Officium feriae incipit a Matutino et explicit per se post Completorium; Officium vero sabbati, excepto Officio sabbati sancti, explicit post Nonam.

Ca p u t V

DE VIGILIIS

[60/] 28. Nomine vigiliae intellegitur dies liturgicus, qui aliquod festum praecedit, et rationem habet praeparationis ad illud.

Vigilia Paschalis vero, cum non sit dies liturgicus, modo sibi proprio, seu pervigilio, celebratur.

29. Vigiliae sunt primae, secundae aut tertiae classis.

30. *Vigiliae I classis* sunt:

a) vigilia Nativitatis Domini quae, in occurrentia, locum tenet dominicae IV Adventus, de qua, proinde, nulla fit commemoratio;

b) vigilia Pentecostes.

Hae vigiliae festis quibuscumque praefertur, et nullam admittunt commemorationem.

31. *Vigiliae II classis* sunt:

a) vigilia Ascensionis Domini;

b) vigilia Assumptionis B. Mariae Virg.;

c) vigilia Nativitatis S. Ioannis Baptistae;

d) vigilia Ss. Petri et Pauli Apostolorum.

Haec vigiliae praefertur diebus liturgicis III et IV classis; et, si impediuntur, commemorantur, iuxta rubricas.

32. *Vigilia III classis* est vigilia S. Laurentii.

Haec vigilia praefertur diebus liturgicis IV classis; et, si impeditur, commemoratur, iuxta rubricas.

33. Vigilia II aut III classis penitus omittitur, si occurrat in dominica quavis, aut in festo I classis, vel si festum cui praemittitur in alium diem transferri aut ad commemorationem reduci contingat.

34. Officium vigiliae incipit a Matutino et explicit quando initium habet Officium festi subsequentis.

Ca p u t VI

DE FESTIS ET CALENDARIO

A) *De natura et proprietate festorum*

35. Nomine festi intellegitur dies liturgicus in quo cultus publicus Ecclesiae peculiari modo ad mysteria Domini recolenda, vel ad B. Mariam Virg., aut Angelos, aut Sanctos vel Beatos venerandos dirigitur.

(602) 36. Festa sunt primae, secundae aut tertiae classis.

37. Ratio celebrationis festorum haec est:

a) festa I classis inter dies solemniore adnumerantur, quorum Officium incipit a I Vesperis, die praecedenti; M

b) festa II et III classis Officium habent quod per se decurrit a Matutino ad Completorium ipsius diei;

c) festa vero Domini II classis 1 Vesperas acquirunt, quoties, in occurrentia, locum tenent dominicae II classis.

38. *Festa sunt universalia aut particularia; particularia autem sunt propria aut induita.*

39. *Festa universalia* ea sunt quae a Sancta Sede in calendario Ecclesiae universae inscribuntur.

Haec festa ab omnibus, qui ritum romanum sequuntur, celebrari debent, iuxta rubricas.

40. *Festa particularia* ea sunt quae ex iure aut ex induito Sanctae Sedis in calendariis particularibus inscribuntur.

Haec festa ab omnibus, qui illo calendario tenentur, celebrari debent, iuxta rubricas, et nonnisi ex speciali Sanctae Sedis induito e calendario expungi vel gradu mutari possunt.

41. *Festa particularia, ipso iure* in calendario inscribenda, sunt festa propria:

a) cuiusque nationis et regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis (n. 42);

b) cuiusque dioecesis seu territorii ecclesiastici cui praeficitur « Ordinarius loci » (n. 43);

c) cuiusque loci seu oppidi vel civitatis (n. 44);

d) cuiusque ecclesiae aut oratorii publici vel semipublici, quod locum tenet ecclesiae (n. 45);

e) cuiusque Ordinis seu Congregationis (n. 46).

42. *Festa propria cuiusque nationis et regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis* sunt:

f) festum Patroni principalis rite constituti (I classis);

g) festum Patroni secundarii rite constituti (II classis).

43. *Festa propria cuiusque dioecesis seu territorii ecclesiastici cui praeficitur « Ordinarius loci »* sunt:

h) festum Patroni principalis rite constituti (I classis);

[603] i) anniversarium Dedicationis ecclesiae cathedralis (I classis);

j) festum Patroni secundarii rite constituti (II classis);

k) festa Sanctorum et Beatorum, qui in Martyrologio vel eius Appendice rite sunt inscripti, qui ad diocesim peculiares habent relationes, ut sunt originis, commorationis longioris, obitus (II vel III classis, aut commemoratio).

44. *Festa propria cuiusque loci seu oppidi vel civitatis* sunt:

l) festum Patroni principalis rite constituti (I classis);

m) festum Patroni secundarii rite constituti (II classis).

45. *Festa propria cuiusque ecclesiae aut oratorii publici vel semipublici, quod locum tenet ecclesiae,* sunt:

n) anniversarium Dedicationis, si sint consecrata (I classis);

o) festum Tituli, si sint consecrata aut saltem solemniter benedicta (I classis);

p) festum Sancti, in Martyrologio vel eius Appendice rite descripti, cuius corpus ibi asservatur (II classis);

d) festum Beati, item in Martyrologio vel eius Appendice rite descripti, cuius corpus ibi asservatur (III classis).

46. *Festa propria cuiusque Ordinis seu Congregationis sunt:*

a) festum Tituli (I classis);

b) festum Fundatoris canonizati (I classis) vel beatificati (II classis);

r) festum Patroni principalis rite constituti totius Ordinis seu Congregationis, in universo Ordine vel Congregatione; aut Patroni principalis item rite constituti cuiusque provinciae religiosae, in singulis provinciis (I classis);

d) festum Patroni secundarii, ut supra (II classis);

e) festa Sanctorum et Beatorum, qui illius Ordinis vel Congregationis sodales fuerunt (II et III classis, aut commemoratio).

47. Festa particularia *indulta* sunt festa quae, ex induito Sanctae Sedis, in calendariis particularibus inscribuntur.

B) *De calendario et festis in eo inscribendis*

48. Calendarium est *universale* aut *particulare* seu proprium.

49. *Calendarium universale* est calendarium in usum Ecclesiae universae, quod Breviario ac Missali romano praeficitur.

50. *Calendarium particulare* seu proprium est dioecesanum aut religiosum: et conficitur inserendo calendario universali festa particularia.

[604] Huiusmodi autem calendarium particulare perpetuum conficiendum est respective ab Ordinario loci aut a supremo Religionis Moderatore de consilio sui Capituli vel Consilii generalis, et approbari debet a S. Rituum Congregatione.

51. *Calendarium dioecesanum* habet quaelibet dioecesis et quodlibet aliud territorium ecclesiasticum cui praeficitur « Ordinarius loci ».

52. In calendario *dioecesano*, praeter festa universalia, inscribi debent:

a) festa propria (n. 42) et indulta universae nationi et regioni seu provinciae sive ecclesiasticae sive civili;

b) festa propria (n. 43) et indulta universae dioecesi.

53. Super huiusmodi calendario *dioecesano* conficitur:

a) calendarium cuiusque loci, addendo festa propria (n. 44) et indulta;

b) calendarium cuiusque ecclesiae aut oratorii, item addendo festa loci propria (n. 44) et indulta, atque festa ipsi ecclesiae propria (n. 45) et indulta;

c) calendarium Congregationum religiosarum seu Institutorum iuris pontificii, quae ad recitationem divini Officii non obligantur; et Congregationum iuris dioecesani, addendo festa loci propria (n. 44) et indulta; necnon et alia ipsis propria (nn. 45 et 46) et indulta.

54. *Calendarium religiosum* habent:

a) Ordines regulares, et Moniales ac Sorores eiusdem Ordinis, necnon Tertiarii eidem aggregati in communi viventes et vota simplicia emittentes;

b) Congregationes religiosas seu Instituta utriusque sexus, iuris pontificii, et sub regimine unius praesidis generalis constituta, si ad recitationem divini Officii, ex quovis capite, tenentur.

55 In calendario *religioso*, praeter festa universalia, inscribi debent festa propria (n. 46) et indulta ipsi Ordini seu Congregationi.

56. Super huiusmodi calendario *religioso* conficitur:

a) calendarium cuiusque provinciae religiosae, addendo festa propria (n. 46) et indulta;

b) calendarium cuiusque ecclesiae aut oratorii, item addendo festa propria (n. 45) et indulta, necnon et alia de quibus numero sequenti: quod calendarium vocatur etiam domus religiosae.

[6<95] 57. In singulis dioecesibus et locis, Religiosi, ii etiam qui alium ritum ac romanum sequuntur, celebrare tenentur, una cum clero dioecesano:

rr) festum Patroni principalis nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, dioecesis, loci seu oppidi vel civitatis (I classis);

l') anniversarium Dedicationis ecclesiae cathedralis (I classis);

c) alia festa actu feriata, si quae sint, eodem gradu quo in calendario dioecesano inscribuntur.

58. Religiosi, in celebrandis festis Sanctorum Ordinis seu Congregationis, quoad diem et Officium magis proprium, clero dioecesano se conformare tenentur, sicubi iidem Sancti tamquam Patroni principales (n. 57a) recoluntur.

Item, si festa Sanctorum aut Beatorum alicuius Ordinis seu Congregationis gradu superiore aut Officio magis proprio a clero alicuius dioecesis vel loci celebrantur, ibidem etiam a Religiosis eiusdem Ordinis seu Congregationis eodem gradu superiore aut Officio magis proprio celebrari possunt, dummodo eadem festa, in utroque calendario, eodem die inscripta sint.

C) *De festorum die proprio*

59. Festa in calendaria iam inducta eo die celebrentur, quo nunc in calendariis inscripta inveniuntur.

60. Pro novis festis *universalibus* inducendis, haec servantur:

a) festa Sanctorum ordinarie diei natalicio assignentur, diei nempe quo Sanctus aeternae vitae natus est; hoc die ex qualibet causa impedito, eadem festa assignentur diei a S. Sede determinando, qui proinde habebitur tamquam dies quasi-natalicius;

b) pro ceteris festis, dies a S. Sede assignabitur.

61. Pro novis festis *particularibus* inducendis, haec servantur:

a) festa propria Sanctorum vel Beatorum, ordinarie, diei natalicio assignantur, nisi sit impeditus aut aliter a S. Sede dispositum sit. Festa tamen alicuius loci vel ecclesiae propria, quae etiam in calendario universali vel dioecesano vel religioso gradu quidem inferiore inscribuntur, eodem die celebranda sunt ac in calendario universali vel dioecesano vel religioso;

b) si dies natalicius ignoretur, festa assignentur, cum approbatione S. Sedis. diei qui, in calendario perpetuo dioecesano vel religioso, sit IV classis;

[6676] r) si vero dies natalicius perpetuo impediatur pro universa dioecesi vel Religione vel ecclesia propria, festa in tali calendario particulari, si sint I vel II classis, assignentur proximiori diei sequenti qui non sit I vel II classis;

si sint III classis, assignentur proximiori dici, qui ab aliis festis et Officiis paris aut superioris gradus liber exsistat;

d) festa particularia indulta inscribantur in calendario dic a S. Sede in concessione assignato.

62. Sancti vel Beati qui in calendario, ex quavis ratione, unico festo inscribuntur, semper simul celebrantur prout in Breviario habetur, quoties eodem gradu sunt colendi, etsi unus aut aliqui eorum sint magis proprii.

Proinde:

✱

a) si unus aut aliqui ex his Sanctis festo I classis essent colendi, fit Officium de his tantum, omissis sociis;

b) si unus aut aliqui ex his Sanctis vel Beatis essent magis proprii et gradu superiore essent colendi, fit integrum Officium de magis propriis, cum commemoratione sociorum.

Ca p u t VII

DE OCTAVIS

A) *De octavis in genere*

63. Octava est celebratio summorum festorum per octo dies continuos protracta.

64. Celebrantur tantum octavae Nativitatis Domini, Paschatis et Pentecostes, exclusis omnibus aliis, sive in calendario universali sive in calendariis particularibus.

65. Octavae sunt I aut II classis.

B) *De octavis I classis*

66. Octavae I classis sunt octavae Paschatis et Pentecostes. Dies infra has octavas sunt I classis.

C) *De octava II classis*

X'Sk

67. Octava II classis est octava Nativitatis Domini. Dies infra octavam sunt II classis; dies autem octavus est I classis.

[607] 68. Octava Nativitatis Domini modo peculiari ordinatur, scilicet:

- a)* die 26 decembris, fit festum S. Stephani Protomart. (II classis);
- b)* die 27 decembris, fit festum S. Ioannis Ap. et Evang. (II classis);
- c)* die 28 decembris, fit festum Ss. Innocentium Mart. (II classis);
- d)* die 29 decembris, fit commemoratio S. Thomae Episcopi et Mart.;
- e)* die 31 decembris, fit commemoratio S. Silvestri I Papae et Conf.;

f) ex festis particularibus ea tantum admittuntur quae sunt I classis et in honorem Sanctorum qui in calendario universali his diebus inscribuntur, etsi tantum ad modum commemorationis; cetera transferuntur post octavam.

69. De dominica infra octavam Nativitatis Domini, quae scilicet a die

26 ad 31 decembris occurrit, semper fit Officium cum commemoratione festi forte occurrentis, iuxta rubricas, nisi dominica incidat in festum I classis: quo in casu, fit de festo cum commemoratione dominicae.

70. Normae peculiare pro ordinandis Officio et Missa infra octavam Nativitatis Domini inveniuntur in rubricis Breviarii et Missalis.

¶

Caput VIII

DE ANNI TEMPORIBUS

A) *De tempore Adventus*

/1. Tempus sacri Adventus decurrit a I Vesperis dominicae I Adventus usque ad Nonam inclusive vigiliae Nativitatis Domini.

B) *De tempore natalicio*

/2. Tempus natalicium decurrit a I Vesperis Nativitatis Domini usque ad diem 13 ianuarii inclusive.

Huiusmodi autem temporis spatium comprehendit:

a) *tempus Nativitatis*, quod decurrit a I Vesperis Nativitatis Domini usque ad Nonam inclusive diei 5 ianuarii;

b) *tempus Epiphaniae*, quod decurrit a I Vesperis Epiphaniae Domini usque ad diem 13 ianuarii inclusive.

C) *De tempore Septuagesimae*

73. Tempus Septuagesimae decurrit a I Vesperis dominicae in Septuagesima usque post Completorium feria III hebdomadae Quinquagesimae.

D) *De tempore quadragesimali*

[60S] 74. Tempus quadragesimale decurrit a Matutino feria IV cinerum usque ad Missam Vigiliae paschalis exclusive.

Huiusmodi autem temporis spatium comprehendit:

a) *tempus Quadragesimae*, quod decurrit a Matutino feria IV cinerum usque ad Nonam inclusive sabbati ante dominicam I Passionis;

b) *tempus Passionis*, quod decurrit a I Vesperis dominicae I Passionis usque ad Missam Vigiliae paschalis exclusive.

75. Hebdomada a dominica II Passionis seu in palmis usque ad Sabbatum sanctum inclusive dicitur *Hebdomada sancta*; tres autem ultimi dies eiusdem hebdomadae nomine **TM** sacri designamur.

E) *De tempore paschali*

16. Tempus paschale decurrit ab initio Missae Vigiliae paschalis usque ad Nonam inclusive sabbati in octava Pentecostes.

Huiusmodi autem temporis spatium comprehendit:

a) *tempus Paschalis*, quod decurrit ab initio Missae Vigiliae paschalis usque ad Nonam inclusive vigiliae Ascensionis Domini;

2») *tempus Ascensionis*, quod decurrit a I Vesperis Ascensionis Domini usque ad Nonam inclusive vigiliae Pentecostes;

c) *octavam Pentecostes*, quae decurrit a Missa vigiliae Pentecostes usque ad Nonam inclusive sabbati sequentis.

F) *De tempore « per annum »*

77. Tempus «per annum» decurrit a die 14 ianuarii usque ad Nonam sabbati ante dominicam in Septuagesima, et a I Vesperis festi Ssmae Trinitatis, id est dominicae I post Pentecosten, usque ad Nonam inclusive sabbati ante dominicam I Adventus.

Ca p u t IX

DE SANCTA MARIA IN SABBATO

78. In sabbatis, in quibus occurrit Officium de feria IV classis, fit de sancta Maria in sabbato.

79. Officium sanctae Mariae in sabbato incipit a Matutino et explicit post Nonam.

Ca p u t X

DE LITANIIS MAIORIBUS ET MINORIBUS

A) *De Litaniis maioribus*

[609] 80. Litaniae maiores assignatae sunt diei 25 aprilis; si vero eo die occurrit dominica Paschatis vel feria II post Pascha, transferuntur in sequentem feriam III.

81. De Litaniis maioribus nihil fit in Officio, sed tantum in Missa. Earum autem commemoratio non est habenda commemoratio «de Tempore».

81. iuxta ecclesiarum et locorum condiciones et consuetudines, cuius rei iudex est Ordinarius loci, hoc die fit processio, in qua dicuntur Litaniae Sanctorum (quae tamen non duplicantur) cum suis precibus. .J

83. Si autem processio fieri nequit, locorum Ordinarii instituant peculiares supplicationes, in quibus dicantur Litaniae Sanctorum et aliae preces in processione fieri solitae. j

84. Omnes qui ad recitationem divini Officii obligantur, processioni vero aut aliis peculiaribus supplicationibus, de quibus numero praecedenti, non intersunt, tenentur dicere, hoc die, Litanias Sanctorum cum suis precibus, lingua

85. Si Litaniae Sanctorum cum suis precibus, iuxta locorum consuetudinem, in processione vel aliis peculiaribus supplicationibus, lingua vernacula, una cum iridibus dicuntur, ii qui ad recitationem divini Officii obligantur, et his supplicationibus rite intersunt, non tenentur has preces lingua latina iterare.

86. Missa de Rogationibus regulariter dicenda est expicta processione, iuxta ea quae in nn. 346-347 statuuntur. Convenit autem ut Missa de Rogationibus dicatur etiam post peculiare supplicationes, quae locum tenent processione, etsi horis vespertinis peragantur.

B) *De Litaniis minoribus seu de Rogationibus*

87. Litaniae minores seu Rogationes, per se, assignantur feriis II, III et IV ante festum Ascensionis Domini.

Ordinariis autem locorum facultas tribuitur eas transferendi ad alios [6/0] tres dies continuos magis opportunos iuxta regionum diversitatem aut consuetudinem aut necessitatem.

88. De Litaniis minoribus nihil Ht in Officio, sed tantum in Missa quae connectitur cum processione aut aliis peculiaribus supplicationibus.

89. Ad processionem aut alias peculiare supplicationes et Missam aut commemorationem quod attinet, servantur quae supra da Litaniis maioribus statuta sunt (nn. 81-83 et 86).

90. Litaniae Sanctorum cum suis precibus, his diebus, dicuntur tantum in processione aut aliis supplicationibus (cfr. n. 85). Proinde, qui ad recitationem divini Officii obligantur, processioni vero aut aliis peculiaribus supplicationibus non intersunt, non tenentur dicere, his diebus, Litanias Sanctorum suis precibus.

Ca pu t XI

DE PRAECEDENTIA DIERUM LITURGICORUM

91. Praecedentia dierum liturgicorum, sublati quibuslibet aliis titulis vel normis, unice regitur ex sequenti

TABELL/X DIERUM LITURGICORUM
SECUNDUM ORDINEM PRAECEDENTIAE DISPOSITA

Dies Hturgici / classis

- 1 Festum' Nativitatis Domini, dominica Resurrectionis et dominica Pentecostae (I classis cum octava).
- 2. Triduum sacrum.

Wg

gH

mS

Hg

dg

O.

IIn|

gmg

fW..

>>

tf?

yfflB

iH-

Hi
IMB

3. Festa Epiphaniae et Ascensionis Domini, Ssmac Trinitatis, Corporis Christi, Coniis Iesu et Christi Regis.
4. Festa Immaculatae Conceptionis et Assumptionis B. Mariae Virg.
5. Vigilia et dies octavus Nativitatis Domini.
6. Dominicae Adventus, Quadragesimae et Passionis, et dominica in albis.
7. Feriae I classis superius non nominatae, nempe: IV cinerum et II, III et IV Hebdomadae sanctae.
8. Commemoratio omnium Fidelium defunctorum, quae tamen locum cedit dominicae occurrenti.
9. Vigilia Pentecostes.
- [677] 10. Dies infra octavas Paschatis et Pentecostes.
11. Festa I classis Ecclesiae universae superius non nominata.
12. Festa I classis *propria*, nempe:
  - 1) Festum Patroni principalis rite constituti: a) nationis, b) regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, c) dioecesis.
  - 2) Anniversarium Dedicationis ecclesiae cathedralis.
  - 3) Festum Patroni principalis rite constituti loci seu oppidi vel civitatis.
  - 4) Festum et anniversarium Dedicationis ecclesiae propriae, aut oratorii publici vel semipublici, quod locum tenet ecclesiae.
  - 5) Titulus ecclesiae propriae.
  - 6) Festum Tituli Ordinis seu Congregationis.
  - 7) Festum Fundatoris canonizati Ordinis seu Congregationis.
  - 8) Festum Patroni principalis rite constituti Ordinis seu Congregationis, et provinciae religiosae.
13. Festa *indultu* I classis, primum mobilia, deinde fixa.

Dies liturgici II classis

14. Festa Domini II classis, primum mobilia, deinde fixa.
15. Dominicae II classis. “ W_k
16. Festa II classis Ecclesiae universae, quae non sunt Domini.
17. Dies infra octavam Nativitatis Domini.
18. Feriae II classis, nempe: Adventus a die 17 ad diem 23 decembris inclusis c, et feriae Quatuor Temporum Adventus, Quadragesimae et mensis septembris.
19. Festa *propria* II classis, nempe:
  - 1) Festum Patroni secundarii rite constituti: a) nationis, b) regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, c) dioecesis, d) loci seu oppidi vel civitatis.
  - 2) Festa Sanctorum aut Beatorum, de quibus n. 43 d.
  - 3) Festa Sanctorum alicui ecclesiae propria (n. 45 c). H
  - 4) Festum Fundatoris beatificati Ordinis seu Congregationis (n. 46 b}.
  - 5) Festum Patroni secundarii rite constituti Ordinis seu Congregationis et provinciae religiosae (n. 46 d}.
  - 6) Festa Sanctorum aut Beatorum, de quibus n. 46 e. £

Festa *indulta* II classis, primum mobilia, deinde fixa.

2) Vigiliae II classis.

Diei liturgici HI classis

22. Feriae Quadragesimae et Passionis, a feria V post cineres usque ad sabbatum ante dominicam II Passionis inclusive, exceptis feriis Quatuor Temporum.

23. Festa III classis, in calendariis particularibus inscripta, et quidem primum festa *propria*, nempe:

1) Festa Sanctorum aut Beatorum, de quibus n. 43 d.

2) Festa Beatorum alicui ecclesiae propria (n. 45//).

3) Festa Sanctorum aut Beatorum, de quibus n. 46 e; deinde festa *indulta*, primum mobilia, deinde fixa.

24. Festa III classis, in calendario Ecclesiae universae inscripta, primum mobilia, deinde fixa.

25. Feriae Adventus usque ad diem 16 decembris inclusive, exceptis feriis Quatuor Temporum.

26. Vigilia III classis.

Dies liturgici IV classis

27. Officium sanctae Mariae in sabbato.

28. Feriae IV classis.

Ca p u t XII

DE DIERUM LITURGICORUM OCCURRENTIA

92. *Occurrentia* dicitur occursus duorum vel plurium Officiorum uno eodemque die.

Occurrentia autem dicitur *accidentalis*, quando dies liturgicus mobilis et dies liturgicus fixus certis solummodo annorum intervallis simul occurrunt; *perpetua* vero quando duo dies liturgici quotannis simul occurrunt.

93. Effectus *occurrendae* est, ut Officium diei liturgici gradus inferioris Officio gradus superioris cedat: quod fieri potest per minus nobilis omissionem, aut commemorationem, aut translationem, aut repositionem, prout numeris sequentibus indicatur.

94. Commemoratio die fixo statuta non transfertur vel reponitur cum festo transferendo vel reponendo, sed fit suo die vel omittitur, iuxta rubricas.

Ca pu t XIII

DE DIERUM LITURGICORUM OCCURRENTIA ACCIDENTALI
EORUMQUE TRANSLATIONE

[67?] 95. Ius translationis in alium diem ob occurrentiam accidentalem cum die liturgico, qui in tabella praecedentia superiorem obtinet locum, competit solummodo festis I classis. Alia festa, ab Officio gradus superioris accidentaliter impedita, aut commemorantur aut, eo anno, penitus omittuntur, iuxta rubricas.

Si vero duo festa eiusdem Divinae Personae aut duo festa eiusdem Sancti vel Beati simul occurrunt, fit de festo, quod in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum, et aliud omittitur.

96. Festum I classis impeditum a die qui in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum, transfertur in proximum sequentem diem qui non sit I vel II classis.

Attamen:

a) festum Annuntiationis B. Mariae Virg., quando est transferendum post Pascha, transfertur, tamquam in sedem propriam, in feriam II post dominicam in albis;

b) Commemoratio omnium Fidelium defunctorum, quando occurrit cum dominica, transfertur, tamquam in sedem propriam, in feriam II sequentem.

97. Si *eodem* die plura I classis simul occurrant, ipso die celebratur festum, quod in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum; et alia transferuntur secundum ordinem quo in eadem tabella praecedentiae inscripta sunt.

98. Item, si plura festa I classis transferri contingat, quae *diebus subsequentibus* occurrunt, servetur ordo quo in tabella praecedentiae inscribuntur; in paritate autem Officium prius impeditum praecedit.

99. Festa translata sunt eiusdem gradus ac in sede propria.

Ca pu t XIV

DE DIERUM LITURGICORUM OCCURRENTIA PERPETUA
EORUMQUE REPOSITIONE

[6/4] 100. Ius repositionis in alium diem, ob occurrentiam perpetuam cum die liturgico, qui in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum, competit omnibus festis I et II classis, necnon festis particularibus III classis extra Adventum et Quadragesimam occurrentibus, quae in tota dioecesi vel in toto Ordine seu Congregatione vel in propria ecclesia impediuntur.

Festa autem III classis Ecclesiae universae, in aliquo calendario particulari, et festa III classis *diocesaeos vel* Ordinis seu Congregationis, *in* aliquibus tantum ecclesiis *perpetuo* impedita, *perpetuo* aut commemorantur aut penitus omittuntur, iuxta rubricas.

101. Festa *reponentia*, si sint I *sci* II classis, *assignentur* proximiori diei

sequenti qui non sit I vel II classis; si sint III classis, assignentur proximiori dici sequenti, qui ab aliis Officiis paris aut superioris gradus liber existat.

102. Dies in quem festa perpetuo impedita reposita sunt, habetur tamquam dies proprius, in quo festum repositum celebratur sub eodem gradu ac in sede propria.

Caput XV

DE CONCURRENTIA DIERUM LITURGICORUM

103. Concurrentia dicitur concursus Vesperarum diei liturgici currentis cum I Vesperis diei liturgici subsequenti.

104. In concurrentia praeferuntur Vesperae diei liturgici classis superioris, et alterae commemorantur vel non, iuxta rubricas.

105. Quando vero dies liturgici, quorum Vesperae concurrunt, sunt eiusdem classis, dicuntur integrae secundae Vesperae de Officio currenti et fît commemoratio sequentis, iuxta rubricas.

Caput XVI

DE COMMEMORATIONIBUS

[6/5] 106. Quae hic de commemorationibus statuuntur, valent tam pro Missa quam pro Officio, sive in occurrentia sive in concurrentia.

1117. Commemorationes sunt aut *privilegiatae* aut *ordinariae*.

108. Commemorationes *privilegiatae* fiunt in Laudibus et in Vesperis necnon in omnibus Missis; commemorationes vero *ordinariae* fiunt tantum in Laudibus, in Missis conventualibus et in omnibus Missis lectis.

109. Commemorationes *privilegiatae* sunt commemorationes:

- a) de dominica;
- b) de die liturgico I classis;
- c) de diebus infra octavam Nativitatis Domini;
- d) de feriis Quatuor Temporum mensis septembris;
- e) de feriis Adventus, Quadragesimae et Passionis;
- f) de Litaniis maioribus, in Missa.

Omnes aliae commemorationes sunt commemorationes *ordinariae*.

110. In Officio et Missa S. Petri semper fit commemoratio S. Pauli, et vicissim. Haec commemoratio dicitur *inseparabilis*; et duae orationes adeo in unam coalescere censentur ut, in numero orationum computando, pro unica habeantur. Proinde:

a) in Officio S. Petri aut S. Pauli, oratio alterius Apostoli additur, ad Laudes et ad Vesperas, sub unica conclusione, orationi diei, absque antiphona et versu;

b} in Missa S. Petri aut 5. Pauli, oratio alterius Apostoli additur, sub unica conclusione, orationi diei;

r) quoties vero oratio unius Apostoli addenda est *ad modum commemorationi*;, huic orationi additur altera immediate, ante omnes alias commemorationes.

111. Ratio admittendi commemorationes haec est:

z) in diebus liturgicis I classis et in Missis in cantu non conventualibus, nulla admittitur commemoratio, praeter unam privilegiatam;

b} in dominicis II classis, una tantum admittitur commemoratio, scilicet de festo II classis, quae tamen omittitur si commemoratio privilegiata facienda sit;

c) in aliis diebus liturgicis II classis, una tantum admittitur commemoratio, scilicet aut una privilegiata aut una ordinaria;

[676] *d}* in diebus liturgicis III et IV classis, duae tantum admittuntur commemorationes.

112. Ad commemorationes et orationes quod attinet, haec insuper servantur:

a) Officium, Missa aut commemoratio de aliquo festo vel mysterio unius Divinae Personae excludit commemorationem aut orationem de alio festo vel mysterio eiusdem Divinae Personae;

b) Officium, Missa aut commemoratio de dominica excludit commemorationem aut orationem de festo vel mysterio Domini, et vicissim;

c) Officium, Missa aut commemoratio de Tempore excludit aliam commemorationem de Tempore;

d) item, Officium, Missa aut commemoratio de B. Maria Virg., aut de aliquo Sancto vel Beato excludit aliam commemorationem aut orationem in qua eiusdem B. Mariae Virg., vel Sancti aut Beati intercessio impleretur: quod tamen non valet de oratione dominicae vel feriae, in qua fit invocatio eiusdem Sancti.

113. Commemoratio de Tempore fit primo loco. In admittendis et ordinandis aliis commemorationibus, servetur ordo tabellae praecedentiae.

114. Quaelibet commemoratio, quae numerum pro singulis diebus liturgicis statutum superet, omittitur.

Caput XVII

DE CONCLUSIONE ORATIONUM

115. Conclusio orationum tam in Missa quam in Officio haec est:

a) si oratio dirigitur ad Patrem, concluditur: *Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen*;

b) si oratio dirigitur ad Patrem, sed in eius principio fit mentio Filii, concluditur: *Per eundem Dominum nostrum*, etc., ut supra; ;.3]

c) si oratio dirigitur ad Patrem, sed in fine ipsius fit mentio Filii,

concluditur: *Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia saecula saeculorum. Arnen;*

d) si oratio dirigitur ad Filium, concluditur: *Qui vivis et regnas [6/7] aim Deo Patre in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia saecula saeculorum, bien;*

e) si in oratione facta est mentio Spiritus Sancti, in conclusione dicitur:... *in unitate eiusdem Spiritus Sancti, etc.*

116. Servandae sunt etiam aliae peculiare conclusiones in libris liturgicis quandoque notatae.

Ca pu t XVIII

DE COLORIBUS PARAMENTORUM

A) *De coloribus paramentorum in genere*

117. Paramenta altaris, celebrantis et ministrorum debent esse co'oris convenientis Officio et Missae diei aut alteri Missae celebrandae, secundum usum Romanae Ecclesiae, quae quinque coloribus uti consuevit: albo, rubro, viridi, violaceo et nigro.

Indulta tamen et consuetudines legitimae circa usum aliorum colorum in suo robore manent.

Sicubi vero in regionibus Missionum, ex probata et originali traditione gentis indigenae, significatio unius vel alterius coloris liturgici Ecclesiae Romanae cum significatione quae illis populis congenita est non congruit, Conferendae episcopali eiusdem regionis, vel maioris territorii, si ita magis conveniat, facultas datur, ut in locum coloris inepti alium colorem magis aptum substituant; hoc tamen non liat inconsulta S. Rituum Congregatione.

118. Ad colorem paramentorum in Missis votivis lectis IV classis quod attinet, ea quae n. 323 traduntur, recolantur.

B) *De colore albo*

119. Colore albo utendum est in *Officio et Missa de Tempore'*.

a) a festo Nativitatis Domini usque ad expletum tempus Epiphaniae:

b) a Missa Vigiliae paschalis usque ad Missam vigiliae Pentecostes exclusive.

120. Adhibetur color albus in *Officio et Missa de festis*.

a) Domini, exceptis festis de mysteriis et instrumentis Passionis;

b) B. Mariae Virg., etiam in benedictione et processione candelarum die 2 februarii:

[67\$] r) Ss. Angelorum:

d) Omnium Sanctorum (1 novembris);

e) Sanctorum non Martyrum,

/i S. Ioannis Ap. et Ev. (27decembris); Cathedrae S. Petri (22 februarii); Conversionis S. Pauli (25 ianuarii); Nativitatis S. Ioannis Baptistae (24 iunii).

121. Colorem album requirunt *Missae votivae*:

- λ) quae respondent festis, de quibus numero praecedenti;
- A) de D. N. Iesu Christo, summo atque aeterno Sacerdote;
- c) de coronatione Summi Pontificis, et de anniversariis Summi Pontificis et Episcopi dioecesanii;
- d) « Pro Sponsis ».

122. Demum adhibetur color albus, feria V Hebdomadae sanctae, in Missa Chrismatis et in Missa in Cena Domini; necnon, a diacono, pro cantu praeconii paschalis et, a celebrante, ad renovationem promissionum baptismatis in Vigilia paschali.

C) *De colore rubro*

123. Rubro colore utendum est in *Officio et Missa de Tempore* a Missa vigiliae Pentecostes usque ad Nonam sabbati sequentis.

124. Item adhibetur color ruber in *Officio et Missa de festis*:

- a) mysteriorum et instrumentorum Passionis Domini;
- b) Sanctorum Apostolorum et Evangelistarum, in eorum die natalicio, excepto festo S. Iohannis (27 decembris);
- c) Commemorationis S. Pauli Apostoli (30 iunii);
- d) Commemorationis omnium Ss. Summorum Pontificum;
- e) Sanctorum Martyrum, quorum colitur aut martyrium, aut inventio, aut translatio;
- f) Sanctarum Reliquiarum.

125. Colorem rubrum requirunt *Missae votivae*:

- a) de Passione Domini;
- b) de Spiritu Sancto;
- c) de Mysteriis et Sanctis, de quibus numero praecedenti;
- d) pro eligendo Summo Pontifice.

126. Demum adhibetur color ruber, dominica II Passionis seu in palmis, ad benedictionem et processionem ramorum.

D) *De colore viridi*

[679] 127. Color viridis adhibetur in *Officio et Missa de Tempore*:

- a) a die 14 ianuarii usque ad sabbatum ante Septuagesimam;
- b) a feria II post dominicam I post Pentecosten, usque ad sabbatum ante Adventum.

Excipiuntur feriae Quatuor Temporum mensis septembris et vigiliae II et III classis, extra tempus paschale.

E) *De colore violaceo*

128. Color violaceus adhibetur in *Officio et Missa de Tempore*:

- a) a dominica I Adventus usque ad vigiliam Nativitatis Domini inclusive;
- b) a dominica in Septuagesima usque ad Vigiliam paschalem, exceptis:

benedictione et processione ramorum in dominica II Passionis; Missa sive Chrismatis sive in Cena Domini feria V Hebdomadae sanctae; Actione liturgica (ma VI in Passione et Morte Domini usque ad Communionem exclusive; necnon cantu praeconii paschalis, pro diacono, et renovatione promissionum baptismatis, pro celebrante, in Vigilia paschali;

c) in feriis Quatuor Temporum mensis septembris;

J) in vigiliis II et III classis, extra tempus paschale.

129. Missae votivae, quae colorem violaceum requirunt, sunt:

r2) Pro Fidei propagatione;

/b) Pro Ecclesiae defensione;

c) Pro unitate Ecclesiae;

d) Tempore belli;

c) Pro pace;

/I Pro vitanda mortalitate;

g) Pro remissione peccatorum;

h) Pro peregrinantibus et iter agentibus;

/I Pro infirmis;

/| Ad postulandam gratiam bene moriendi;

rn) Pro quacumque necessitate.

130. Adhibetur color violaceus etiam:

⟨7) ad processionem et Missam in Litaniis maioribus et minoribus;

//) ad benedictionem cinerum;

\620\ c) ad Communionem in Actione liturgica feriae VI in Passione et Morte Domini;

r/) in Missis de Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, quae celebrantur tempore expositionis Ssmi Sacramenti pro oratione Quadraginta Horarum.

131. Paramenta *coloris rosacei* adhiberi possunt, dominica III Adventus et dominica IV Quadragesimae, sed in Officio et Missa diei dominici tantum.

F) *De colore nigro*

132. Nigro colore utendum est:

a) in Actione liturgica feriae VI in Passione et Morte Domini, usque ad Communionem exclusive;

b) in Officiis ac Missis defunctorum, excepto casu de quo supra, n. 130 d.

Ca pu t XIX

DE USU ET QUALITATE PARAMENTORUM

133 In Missa, sacerdos celebrans semper utitur plancta seu casula.

134 Episcopus, et alii qui usu Pontificalium gaudent, si solemniter brant, planctam induunt super dalmaticam et tunicellam.

Item, planctam super dalmaticam et tunicellam induit Episcopus, etiam in Missa lecta:

- a) in consecratione Episcopi;
- Λ) in collatione sacrorum Ordinum;
- c) in benedictione Abbatis;
- J) in benedictione Abbatissae;
- e) in benedictione et consecratione Virginum;
- /) in consecratione ecclesiae et altaris.

Attamen Episcopus alique ile quibus supra, ex rationabili causa, a sumenda tunicella et dalmatica subter planctam abstinere possunt.

135. Pluviale adhibetur:

- a) in Officio Laudum et Vesperarum, quando solemniter dicuntur;
- b) in benedictionibus quae fiunt ad altare;
- c) in processionibus;
- [627] d) in absolute super cadaver aut super tumulum;
- e) in Missa pontificali, a presbytero assistente;
- /) ad « orationes solemnes » in Actione liturgica feriae VI in Passione et Morte Domini;
- g) in Vigilia paschali.

136. Cum celebrans utitur pluviali, numquam adhibet manipulum; et si pluviale haberi non potest, in benedictionibus quae fiunt ad altare, sacerdos stat in alba cum stola, sine planeta et manipulo.

137. Dalmatica et tunicella utuntur diaconus, respective subdiaconus, quando sacerdoti ministrant:

- a) in Missa;
- b) in benedictionibus ad altare;
- c) in processionibus.

Attamen cum sacerdos celebrans stat sine pluviali, etiam ministri stant sine dalmatica et tunicella.

Planetae plicatae et stola latior amplius non adhibentur.

PARS SECUNDA

RUBRICAE GENERALES BREVIARII ROMANI

Caput I

NORMAE GENERALES

[622] 138. Horae canonicae Breviarii romani sunt: Matutinum, Laudes, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperae et Completorium.

Ex his Matutinum, Laudes et Vesperae dicuntur *Horae maiores*. Prima, Tertia, Sexta, Nona et Completorium *Horae minores* appellantur. Completorium vero a rubricis plerumque separatim consideratur.

139. Obligatio dicendi divinum Officium comprehendit omnes Horas canonicas cursus quotidiani.

140. Officium divinum absolvitur aut *in choro*, aut *in communi*, aut *a solo*. Dicitur autem *in choro*, si absolvitur a communitate per leges ecclesiasticas thoro obligata; *in communi* sero, si idem fit a communitate, quae choro non est adstricta.

141. Normae quae sequuntur valent tam pro absolute divini Officii *in choro* vel *in communi* (etsi fiat a duabus vel tribus personis tantum) quam pro absolute *a solo*, nisi aliter expresse caveatur.

Caput II

DE TEMPORE DICENDI HORAS CANONICAS

142. Horae canonicae Officii divini ordinantur, ex earum constitutione, ad sanctificationem diversarum horarum diei naturalis. Praestat, proinde, sive ad diem revera sanctificandum sive ad ipsas Horas cum fructu spirituali recitandas, ut in earum absolute, tempus servetur quod proxime accedat ad tempus verum uniuscuiusque Horae canonicae.

[62?] 143. Attamen ad satisfaciendum obligationi divini Officii recitandi, sufficit ut omnes Horae canonicae intra spatium vigintiquatuor horarum diei dicantur.

144. *Matutinum*, ex iusta causa, horis postmeridianis diei praecedentis anticipare licet, non tamen ante horam quartamdecimam.

145. *Laudes*, cum sint precatio matutina, *in choro* et *in communi* primo mane dicuntur: quod convenienter servatur etiam in recitatione *a solo* facta.

146. *Vesperae*, etiam tempore Quadragesimae et Passionis, *in choro* et *in communi*, horis postmeridianis dicuntur: quod convenienter servatur etiam in recitatione *a solo* facta.

147. *Completorium*, ab omnibus qui ad recitationem divini Officii obligantur, praesertim autem in familiis religiosis, valde opportune dicitur tamquam ultima precatio in fine diei, etiam si, ob iustam causam, *Matutinum* diei sequentis iam anticipatum fuerit.

Hoc in casu, *Pater noster*, alias dicendum post versum *Adiutorium nostrum*. omittitur et eius loco, *in choro* et *in communi*, fit examen conscientiae per rationabile tempus protractum; deinde dicuntur *Confiteor* et reliqua, more solito: quod convenienter servatur etiam in recitatione *a solo* facta.

Caput III

DE CALENDARIO ADHIBENDO IN RECITATIONE DIVINI OFFICII

148 Officium divinum absolvendum est iuxta calendarium proprium vel, eo deficiente, iuxta calendarium Ecclesiae universae, prout numeris sequentibus indicatur.

149. *Beneficarii* sequi tenentur calendarium suae ecclesiae (n. 53 *b*).

150. *Clerici dioecesani* sequi debent calendarium ecclesiae vel oratorii cui stabiliter sunt addicti (n. 53 *b*), vel, si nulli ecclesiae vel oratorio sint stabiliter addicti, aut si extra suam diocesim diutius versentur, calendarium suae dioecesis, additis festis loci in quo domicilium habent (n. 44), aut calendarium loci in quo commorantur.

[624] 151. *Religiosi* utriusque sexus *choro adstricti* servant calendarium suae domus (n. 56 *6*); aut, quando choro intersunt in alia domo sui Ordinis, calendarium illius domus in qua actu versantur.

152. *Religiosi* calendarium proprium habentes, sed *choro non adstricti*, servant calendarium suae domus (n. 56 *b*); aut, si in alia domo suae Congregationis seu Instituti Officium in communi recitant, calendarium illius domus in qua actu versantur.

153. *Religiosi qui calendarium proprium non habent*, servant calendarium suae ecclesiae (n. 53 *b*), additis tamen festis propriis et induitis (n. 46).

154. In seminariis et collegiis clericorum dioecesanis, Religiosis commissis, pro absolute divini Officii in communi, sive a clericis sive a Religiosis qui una cum clericis Officium in communi dicunt, adhibendum est calendarium loci (n. 53 *a*), additis festis ecclesiae seminarii vel collegii (n. 45), data insuper facultate adiungendi festa Tituli necnon sancti Fundatoris Religiosorum quibus regimen seminarii commissum est.

155. In seminariis et collegiis clericorum interdioecesanis, regionalibus, nationalibus et internationalibus, pro absolute divini Officii in communi, adhibendum est calendarium Ecclesiae universae, additis festis Patroni principalis nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, dioecesis, oppidi seu civitatis, anniversario Dedicationis ecclesiae cathedralis dioecesis et aliis festis actu feriatis, si quae sint, necnon festis ecclesiae seminarii vel collegii (n. 45).

Si autem huiusmodi seminariorum regimen Religiosis commissum sit, calendarium Ecclesiae universae adhibendum est etiam a Religiosis qui una cum clericis Officium in communi absolvunt, data tamen facultate addendi festa tituli Ordinis seu Concremationis necnon sancti Fundatoris Religiosorum quibus regimen seminarii commissum est.

156. In collegiis et domibus interprovincialibus, nationalibus et internationalibus Religiosorum, pro absolute divini Officii in choro vel in communi, adhibendum est calendarium proprium Ordinis seu Congregationis universae (n. 55), additis tantum festis propriae ecclesiae (n. 45) necnon festis de quibus n. 57.

157. Quivis tamen clericus dioecesanus, aut quivis religiosus utriusque sexus, Officio divino quolibet titulo adstrictus, qui Officio participat *in choro* vel *in communi* iuxta aliud calendarium aut alium ritum quam suum, hoc modo suo muneri, quoad hanc partem Officii, satisfacit.

[625] Item cum quis Vesperis votivis alicuius solemnitatis externae participat, suo muneri, quoad hanc partem Officii, satisfacit, dummodo praedictae Vesperae integrae et servatis rubricis celebratae fuerint. iflM

Ca pu t IV

DE ORDINANDO DIVINO OFFICIO

A) *De ordinando divino Officio in genere*

158. De extensione divini Officii pro singulis diebus liturgicis, supra dictum est, numeris scilicet 13, 27, 34, 37.

159. De qualitate divini Officii recitandi, et de ratione sumendi singulas Horarum partes, iuxta dierum liturgicorum diversitatem, infra nn. 165-177 dicitur.

160. Ratio dicendi singulas Horas habetur in Ordinario divini Officii.

161. *Matutinum cum tribus -Nocturnis*, scilicet *novem psalmorum cum novem lectionibus* habent:

α) festa I et II classis;

β) feriae Tridui sacri;

γ) dies octavus Nativitatis Domini;

δ) Commemoratio omnium Fidelium defunctorum.

162. *Matutinum cum unico Nocturno novem psalmorum et trium lectionum* habent:

α) dominicae omnes, praeter dominicas Paschatis et Pentecostes;

β) omnes feriae, exceptis feriis Tridui sacri;

γ) omnes vigiliae;

δ) festa III classis;

ε) dies infra octavam Nativitatis Domini;

ζ) Officium sanctae Mariae in sabbato.

163. *Matutinum cum unico Nocturno trium psalmorum et trium lectionum* habent dominicae Paschatis et Pentecostes et dies infra earum octavas.

164. Festa quae non habent I Vesperas et, ob quamlibet causam, iuxta rubricas eas acquirunt, omnia sumunt c II Vesperis, iis tantum exceptis, quae forte pro I Vesperis propria ponuntur.

B) *De Officio dominicali*

[626] 165. *Officium dominicale* competit diebus dominicis, in quibus non occurrat festum quod ipsi dominicae praeferatur.

Habent tamen peculiarem ordinationem Officii:

dominicae Paschatis et Pentecostes;

β) dominica infra octavam Nativitatis Domini.

166. Officium dominicale ordinatur hoc modo:

Id I Vesperas: omnia ut in Ordinario et Psalterio, sabbato praecedenti, iis exceptis quae propria assignantur.

γ) *Completorium* subsequeris: de sabbato.

δ) *id Matutinum*: invitorium et hymnus ut in Ordinario vel Psalterio: antiphonae, psalmi et versus unici Nocturni, ut in Psalterio dominicae; absolutio *Exaudi*, benedictiones *Ule nos*, *Divinum auxilium*, *Per evangelica*

dicta; lectiones prima et secunda, cum suis responsoriis, de Scriptura occurrenti (n. 220 a); lectio tertia de homilia in evangelium diei (n. 220 b); hymnus *Te Deum*, qui omittitur in dominicis Adventus, et a dominica in Septuagesima usque ad dominicam II Passionis; quo in casu, dicitur tertium responsum.

d) *Ad Laudes*: antiphonae, nisi propriae assignentur, de Psalterio; psalmi e Psalterio dominicae, e I vel II schemate, iuxta diversitatem temporum (n. 197); capitulum, hymnus et versus, ut in Ordinario vel Psalterio aut Proprio de Tempore; reliqua ut in Proprio de Tempore.

e) *Ad Primam*: antiphona, nisi propria habeatur, et psalmi c Psalterio de dominica; capitulum et reliqua ut in Ordinario; lectio brevis de Tempore.

f) *Ad Tertiam, Sextam et Nonam*: omnia ut in Ordinario et Psalterio, iis exceptis quae propria assignantur.

propria assignantur.

h) *Completorium*: de dominica.

C) *De Officio festivo*

167. *Officium festivum* competit festis I classis; et ordinatur hoc modo:

a) *Ad I Vesperas*: omnia e Proprio vel Communi.

b) *Completorium* subsequens: de dominica.

c) *Ad Matutinum*: omnia e Proprio vel Communi; et dicitur hymnus *Te Deum*.

[627] d) *Ad Laudes*: omnia e Proprio vel Communi, cum psalmis de dominica, primo loco.

e) *Ad Primam*: antiphona prima e Laudibus; psalmi 53, 118' et 118"; capitulum et reliqua, ut in Ordinario; lectio brevis de Tempore.

f) *Ad Tertiam, Sextam et Nonam*: antiphonae secunda, tertia et quinta e Laudibus, per ordinem; psalmi de dominica; reliqua e Proprio vel Communi.

g) *Ad II Vesperas*: omnia e Proprio vel Communi.

Al *Completorium*: de dominica.

D) *De Officio semifestivo*

168. *Officium semifestivum* competit festis II classis; et ordinatur hoc modo:

a) *Ad Matutinum, Laudes et Vesperas*: omnia ut in Officio festivo.

b) *Ad Primam*: antiphona et psalmi e Psalterio, de currenti hebdomadae die; capitulum et reliqua, ut in Ordinario; lectio brevis de Tempore.

c) *Ad Tertiam, Sextam et Nonam*: antiphonae et psalmi c Psalterio de currenti hebdomadae die; reliqua de festo, ut in Proprio vel Communi.

d) *Completorium*: de dominica.

E) *De Officio ordinario*

169. *Officium ordinarium* competit festis III classis necnon Officio sanctae Mariae in sabbato: et ordinatur hoc modo:

a) *Ad Matutinum*: invitorium et hymnus e Proprio vel Communi; antiphonae, psalmi et versus unici Nocturni e Psalterio de currenti hebdomadae die, nisi propria aut de Communi assignentur (n. 177); lectiones prima et secunda, cum suis responsoriis, de Scriptura, ut n. 221 a indicatur; lectio tertia de festo (n. 221 b); et dicitur hymnus *Te Deum*.

b) *Ad Laudes et ad Vesperas*: antiphonae et psalmi ut in Psalterio de currenti hebdomadae die, nisi propria aut de Communi assignentur (n. 177); reliqua ut in Proprio vel Communi.

c) *Ad Primam*: antiphona et psalmi e Psalterio de currenti hebdomadae die; capitulum et reliqua, ut in Ordinario; lectio brevis de Tempore.

[62S] d) *Ad Tertiam, Sextam et Nonam*: antiphonae et psalmi ut in Psalterio de currenti hebdomadae die; reliqua de festo, ut in Proprio vel Communi.

e) *Completorium*: de currenti hebdomadae die.

F) *De Officio feriat*

1/0. *Officium feriate* competit omnibus feriis et vigiliis, exceptis:

fl) Triduo sacro;

A) vigilia Nativitatis Domini.

171. *Officium feriale* ordinatur hoc modo:

a) *Ad Matutinum*: invitorium et hymnus c Psalterio vel Ordinario, iuxta diversitatem temporum: antiphonae, psalmi et versus unici Nocturni e Psalterio, de currenti hebdomadae die; *in feriis*, tres lectiones de Scriptura occurrenti vel de homilia in Evangelium diei cum suis responsoriis: *in vigiliis*, tres lectiones propriae de homilia cum responsoriis de feria currenti.

Hymnus *Te Deum* dicitur tantum in feriis temporis natalicii et paschalis; aliis temporibus dicitur tertium responsorium.

b) *Ad Laudes et ad Vesperas*: omnia ut in Psalterio, de currenti hebdomadae die, et in Ordinario, iuxta diversitatem temporum, iis exceptis quae propria assignantur. In feriis, sumitur oratio propria si habeatur, secus de dominica praecedenti, nisi alia assignetur; in vigiliis autem dicitur oratio propria.

c) *Ad Primam*: antiphona, nisi propria assignetur, et psalmi e Psalterio, de currenti hebdomadae die; capitulum et reliqua, ut in Ordinario; lectio brevis de Tempore.

d) *Ad Tertiam, Sextam et Nonam*: antiphona, nisi propria assignetur, et psalmi c Psalterio de currenti hebdomadae die; capitulum et reliqua, ut in Ordinario, iuxta diversitatem temporum; oratio ut ad Laudes.

e) *Completorium*: de currenti hebdomadae die.

G) *Dc quibusdam peculiaritatibus in ordinando Officio divino*

172. *In dominicis Paschatis et Pentecostes*, ct diebus infra carum octavas, ad Horas minores, dicuntur psalmi dc dominica, ad Primam tamen ut in festis, scilicet psalmi 53, 118 l et 1182.

[629] 173. *In Triduo sacro, in vigilia Nativitatis Domini, et in Officiis defunctorum*, Officium ordinatur iuxta speciales rubricas quae, suis locis, in Breviario inveniuntur.

174. *In festis Domini II classis*, quae in dominicis Septuagesimae, Sexagesimae aut Quinquagesimae occurrant, ad Horas minores sumuntur antiphonae c Laudibus, ut in Officio festivo, retentis tamen, ad Primam, psalmis de dominica, scilicet psalmis 117, 118' et 118

175. *Diebus infra octavam Nativitatis Domini*, liberis a festis Sanctorum, Officium ordinatur hoc modo:

a) *Matutinum* habet novem psalmos cum tribus lectionibus. Invitatorium, hymnus, antiphonae ct psalmi dicuntur ut in festo Nativitatis; versus, ut in tertio Nocturno festi; tres vero lectiones de Scriptura occurrenti cum suis responsoriis, ut singulis diebus indicatur.

b) *Ad Laudes*: omnia ut in festo Nativitatis Domini.

c) *Ad Horas minores* dicuntur antiphonae ct psalmi dc die currenti, ut in Psalterio; reliqua ut in festo Nativitatis.

d) *Ad Vesperas*, excepto die 31 decembris, antiphonae ct psalmi sumuntur c II Vesperis dici Nativitatis; a capitulo autem fit dc octava, ut in festo, nisi faciendum sit dc sequenti dominica aut dc sequenti festo I classis.

e) *Completorium*: dc dominica.

1/6. *In dominica infra octavam Nativitatis Domini*, Officium ordinatur eodem modo ac aliis diebus infra octavam (n. 175), retentis iis quae propria habentur.

Ad lectiones vero Matutini quod attinet, haec servantur:

a) si dominica die 26, 27 aut 28 decembris occurrit, lectiones prima et secunda, cum suis responsoriis, sumuntur e primo Nocturno diei Nativitatis, modo in n. 221 indicato; tertia vero de homilia in evangclium diei (n. 220b);

b) si aliis diebus occurrit, lectiones prima ct secunda dicuntur de Scriptura occurrenti, ct tertia dc homilia in evangclium dici, ut in Officio dominicali (n. 220).

177. *In festis III classis*, tam universalibus quam particularibus, quae ad certas Horas habent aut antiphonas proprias et psalmos fle Communi, aut antiphonas proprias et psalmos specialiter assignatos, servantur rubricae particulares quae, in Breviario, suis locis occurrunt.

Ca pu t V

DE DIVERSIS OFFICII PARTIBUS

A) *De initio et fine Horarum*

[670] 18. Florae canonicae sive *in choro*, sive *in communi* sive *a colo*, inchoantur absolute hoc modo:

a) *Matutinum* a versu *Domine, labia mea aperies*;

b) *Laudes, Horae minores et Vesperae*, a versu *Deus, in adiutorium meum intende*;

c) *Completorium* a versu *lube, domne (Domine), benedicere*.

179. Item Horae canonicae sive *in choro*, sive *in communi*, sive *a solo*, absolvuntur hoc modo:

d) *Matutinum* (si a Laudibus separetur), *Laudes, Tertia, Sexta, Nona et Vesperae*: versu *Fidelium animae*;

e) *Prima*, benedictione *Dominus nos benedicat*;

f) *Completorium*, benedictione *Benedicat et custodiat*.

180. In officio Tridui sacri et defunctorum, Horae inchoantur et absolvuntur ut in Breviario notatur. Item, Matutinum festi Epiphaniae Domini modo proprio inchoatur.

B) *De conclusione Officii*

181. Cursus quotidianus divini Officii concluditur, post Completorium, antiphona B. Mariae V. cum suo versu ac oratione, et cum versu *Divinum auxilium*, exceptis Officiis Tridui sacri et defunctorum.

C) *De invitatorio*

182. Invitatorium cum psalmo 94, *Venite, exsultemus*, dicitur, modo in Ordinario descripto, in initio Matutini cuiusque Officii, exceptis Officiis Tridui sacri, et festi Epiphaniae Domini.

183. In fine invitatorii, tempore paschali, additur *Alleluia*, nisi iam habeatur.

184. Ratio sumendi invitatorium, iuxta diversitatem dierum liturgicorum, habetur supra, ubi agitur de ordinando Officio (nn. 165-177).

D) *De hymnis*

[67] 185. Hymni dicuntur in qualibet Hora, loco in Ordinario indicato. Omittuntur vero in Matutino Epiphaniae Domini, a Matutino feriae V in Cena Domini usque ad Nonam sabbati in albis, et in Officio defunctorum.

186. Ad Horas minores et ad Completorium semper dicuntur hymni in Ordinario pro iisdem Horis assignati, praeterquam in festo Pentecostes et infra octavam, ad Tertiam.

187. Hymni proprii, certis Horis assignati, numquam ad aliam Horam transferuntur.

188. Quilibet hymnus semper dicitur sub conclusione quae ipsi in Breviario assignatur, exclusa quavis conclusionis mutatione ratione festi vel Temporis.

189. Officium commemoratum numquam doxologiam propriam inducit in fine hymnorum Officii dici.

E) *De antiphonis*

190. Antiphonae dicuntur ad omnes Horas ante et post psalmos et cantica, una vel plures iuxta diversitatem Officii et Horarum, ut suis locis indicatur. Omittuntur vero, ad Horas minores et ad Completorium: in Triduo sacro, in dominica et per octavam Paschatis, et in Officio defunctorum diei 2 novembris.

191. Antiphonae dicuntur semper integrae ante et post psalmos et cantica, ad omnes Horas, tam maiores quam minores.

Asteriscus, qui post prima antiphonae verba notatur, indicat eousque intonationem esse producendam.

192. Antiphonae propriae certis Horis assignatae, si dici nequeunt, non transferuntur, sed omittuntur.

193. Antiphona *ad Magnificat* in I Vesperis dominicae primae mensis augusti, septembris, octobris et novembris ea est, quae in Breviario ante dominicam primam cuiusque mensis invenitur, et respondet libro sacrae Scripturae in dominica legendo.

[632] 194. Ad Vesperas feriae VI, tempore paschali, pro antiphona *ad Magnificat* resumitur antiphona *ad Magnificat* e II Vesperis dominicae praecedentis.

195. In fine antiphonarum, tempore paschali, additur *Alleluia*, nisi iam habeatur. A Septuagesima autem usque ad Sabbatum sanctum, *Alleluia*, si forte in antiphonis occurrat, omittitur.

F) *De psalmis et canticis*

196. Psalmi, ad singulas Horas, sumuntur secundum normas de ordinando Officio iuxta diversitatem dierum liturgicorum (nn. 165-177).

197. Ad Matutinum feriae IV et, singulis hebdomadae diebus, ad Laudes, in Psalterio, duplex ponitur psalmorum schema.

Alterum psalmorum schema adhibetur:

1.-<■

a) in dominicis temporis Septuagesimae, Quadragesimae et Passionis:

b) in omnibus feriis temporis Adventus, Septuagesimae, Quadragesimae et Passionis, Quatuor Temporum septembris, et in vigiliis II et III classis extra tempus paschale.

Reliquis diebus, sumitur primum psalmorum schema.

198. Quando psalmus vel canticum incipit per eadem verba quibus constat antiphona, haec verba omittuntur, et psalmus vel canticum inchoatur ab eo serbo ante quod desinit antiphona, dummodo post antiphonam non sit addendum *Alleluia*.

199. Psalmus, qui in Hora cui specialiter assignatur dici nequit, non transfertur, sed omittitur.

200. Cantica *Benedictu'*, *Magnificat* et *Nunc dimittis* dicuntur suo loco, ut in Ordinario indicatur.

201. In fine psalmorum et canticorum, excepto cantico *Benedicite*, dicitur *Gloria Patri*, quod omittitur per Iriduum sacrum.

In Officio defunctorum tamen, loco versus *Gloria Patri* dicitur versus *Requiem aeternam*, ut suo loco notatur.

202. Asteriscus in versibus psalmorum et canticorum denotat pausam cantus vel recitationis *in choro* et *in communi* servandam.

G) *De symbolo athanasiano*

[6c>?] 203. Symbolum athanasianum dicitur solummodo in festo Ssmae Trinitatis, ad Primam, expletis psalmis, ante antiphonae repetitionem.

H) *De versibus*

204. Versus dicuntur ad Matutinum post repetitam antiphonam ultimi psalmi cuiusque Nocturni. Ad Laudes vero et ad Vesperas versus dicitur post hymnum; ad Horas minores et ad Completorium post responsorium breve.

205. In Iriduo sacro, versus dicitur in singulis Nocturnis et Laudibus tantum; in festo et per octavam Paschalis in solo Nocturno; in Officio defunctorum ad singulos Nocturnos, Laudes et Vesperas, ut suis locis notatur.

206. Tempore paschali versibus additur *Alleluia*, nisi iam habeatur. Excipiuntur versus qui in Ordinario sine *Alleluia* ponuntur.

207. Ratio sumendi versus, iuxta diversitatem Officiorum et Horarum, habetur supra, ubi agitur de ordinando divino Officio (nn. 165-177).

I) *De absolutionibus et benedictionibus ante lectiones*

208. Absolutio et benedictiones dicuntur, ad Matutinum, ante lectiones cuiusque Nocturni, prout in Ordinario indicatur. Omittuntur in Officiis Tri-
dui sacri et defunctorum.

209. In Matutino Officii S. Mariae in sabbato ponuntur absolutio et benedictiones propriae; item exstant benedictiones propriae in III Nocturno Matutini Nativitatis Domini.

210. Benedictiones propriae invariabiles habentur ante lectionem brevem ad Primam et ad Completorium.

L) *De lectionibus ad Matutinum*

I - *De lectionibus in genere*

211. In fine cuiusque Nocturni dicuntur tres lectiones. Proinde Officia cum tribus Nocturnis habent novem lectiones; Officia vero cum uno Nocturno tres.

16NI 212. Nomine «*Scripturae* occurrentis » designantur lectiones sacrae

Scripturae primo vel unico Nocturno assignatae et certo ordine per singulos dies in Proprio de Tempore dispositae.

213. Lectiones de Scriptura occurrenti, si die assignato dici nequeunt, omituntur, etsi agatur de initiis librorum, excepto initio Epistolae I ad Corinthios, quod, cum die 13 ianuarii occurrit dominica I post Epiphaniam, sabbato praecedenti legitur.

214. Officia commemorata non habent lectionem in Officio diei.

215. Lectiones de Scriptura leguntur cum titulo libri sacri e quo sumuntur, nisi aliter expresse notetur; item lectiones de sermone vel tractatu vel documento pontificio, cum titulo et nomine auctoris; similiter praeponitur nomen auctoris lectionibus de homilia in Evangelium diei.

216. In fine cuiusque lectionis dicitur: *Tu autem, Domine, miserere nobis, cui respondetur Deo gratias*". quae conclusio omittitur in Officiis Tridui sacri et defunctorum.

II - De lectionibus Officii trium Nocturnorum

217. Tres lectiones *primi Nocturni* sunt de Scriptura, et quidem:

«I in Officio festivo et semifestivo, aut propriae aut specialiter assignatae aut de Communi;

b) in Officiis Tridui sacri, propriae.

218. Tres lectiones *secundi Nocturni* sunt:

a) in Officio festivo et semifestivo, de vita Sancti, aut de sermone vel tractatu diei assignato, ut in Proprio vel in Communi;

Si vero una vel duae tantum lectiones propriae aut assignatae habeantur, numerus ternarius completur lectionibus de Communi.

b) in Officiis Tridui sacri, de sermone dici assignato.

219. Tres lectiones *tertii Nocturni* sunt:

a) in Officio festivo et semifestivo, de homilia in Evangelium diei;

b) in Officiis Tridui sacri, de Epistolis B. Pauli Apostoli, ut in Proprio.

III - De lectionibus Officii unius Nocturni

220. In Officio dominicali, ordo trium lectionum hic est:

a) *Lectio prima et secunda* dicuntur de Scriptura occurrenti, ut in Proprio.

6351 Prima autem lectio Sacrae Scripturae ea est, quae in Breviario nunc ut prima notatur; altera vero efficitur ex secunda et tertia in unam coniunctis, omisso responsorio intermedio.

b) *Lectio tertia* dicitur de homilia in Evangelium diei; et sumitur ea quae nunc in Breviario ponitur tamquam prima tertii Nocturni.

221. In Officio ordinario, ordo trium lectionum hic est:

ii) *Lectio prima et secunda* dicuntur de Scriptura; et quidem ordinarie de Scriptura occurrenti, nisi propriae vel specialiter assignatae habeantur.

Prima autem lectio Sacrae Scripturae ea est, quae in Breviario ut prima notatur; altera vero efficitur ex secunda et tertia in unam coniunctis, omisso responsorio intermedio.

b) *Lectio tertia* dicitur de festo, scilicet propria, quae antea communiter vocabatur < contracta >; qua deficiente, dicuntur lectiones propriae (olim secundi Nocturni) simul coniunctae. Si vero festum careat lectionibus propriis, pro tertia lectione sumitur quarta de Communi.

222. *In Officio feriatum*, ordo trium lectionum hic est:

⟨z) si agitur de Officio *vigiliae* vel *feriae cum homilia*, tres lectiones dicuntur de homilia in Evangelium diei;

b) si agitur de Officio *feriae sine homilia*, leguntur tres lectiones de Scriptura occurrenti, prout in Breviario exhibentur.

IV - De quibusdam peculiaritatibus circa lectiones

223. Lectiones Officii defunctorum modo proprio ordinantur, ut suis locis notatur. *

224. Per octavas Paschatis et Pentecostes dicuntur tres lectiones de homilia in Evangelium dici.

225. Superveniente dominica in Septuagesima, lectiones dominicis et feriis post Epiphaniam assignatae, quae locum habere non possunt, eo anno penitus omittuntur. Idem valet de lectionibus dominicarum post Pentecosten, et de lectionibus feriarum, easdem dominicas sequentium, quae impediuntur superveniente prima dominica mensis augusti; necnon de lectionibus mensium augusti, septembris, octobris et novembris quae impediuntur superveniente prima dominica mensis sequentis, vel prima dominica Adventus.

M) *De responsoriis post lectiones Matutini*

1 - De responsoriis in genere

[6i6] 226. Post quamlibet lectionem dicitur responsorium, praeterquam post ultimam, quando dicendus est hymnus *Te Deum*.

227. Responsoria adeo cum lectionibus connectuntur, ut eadem ratione ac lectiones sumenda sint, nisi aliter expresse caveatur.

228. Responsoria quae suo die dici nequeunt, non transferuntur, sed omittuntur.

229. Tempore paschali, in fine cuiuslibet responsorii, ante versum, additur *Alleluia*, nisi iam habeatur; minime vero additur *Alleluia* post versum.

230. In fine ultimi responsorii cuiusque Nocturni, post repetitam ultimam partem responsorii, dicitur *Gloria Patri*, et deinde iterum resumitur eadem ultima pars responsorii, nisi suo loco aliter notetur.

Attamen, in Officio temporis Passionis, in ultimo responsorio cuiusque Nocturni omittitur *Gloria Patri*, et eius loco resumitur integrum responsorium ab initio usque ad versum exclusive.

In Officio defunctorum autem, loco *Gloria Patri*, in ultimo responsorio cuiusque Nocturni, dicitur *Requiem aeternam*.

Peculiaritates in dicendis responsoriis forte occurrentes, suis locis indicantur.

11 - De responsoriis in Officiis trium Nocturnorum

232. Responsoria *trium Nocturnorum* hac ratione ordinantur:

- (?) in *Officio festivo et semifestivo*, dicuntur propria aut de Communi;
- b) in *Officiis Tridui sacri*, dicuntur propria.

111 - De responsoriis in Officiis unius Nocturni

233. In *Officio dominicali*, responsoria hoc modo ordinantur:

- a) primum, est responsum quod ponitur post primam lectionem;
- b) secundum, est responsum quod post tertiam lectionem olim inveniebatur. In fine huius responsorii omittitur *Gloria Patri* et repetitio ultimae partis responsorii, quando dicendum est tertium responsum;
- 1637] c) tertium, quando dicendum occurrit, est responsum quod post tertiam lectionem de homilia exstabat.

234. In *Officio ordinario* cum lectionibus de Scriptura occurrenti, responsoria hoc modo ordinantur:

- (?) primum, est responsum quod ponitur post primam lectionem;
- b) secundum, est responsum quod post tertiam lectionem invenitur.

235. In *Officio ordinario* cum lectionibus de Scriptura propriis vel specialiter assignatis, responsoria dicuntur propria aut de Communi, eodem ordine ac supra (n. 234).

236. In *Officio feriali*, sive fiat de feria sive de vigilia, dicuntur responsoria de feria currenti, prout habentur in Proprio de Tempore.

N) De hymno Te Deum

237. Hymnus *Te Deum* dicitur ad Matutinum, post ultimam lectionem, loco noni vel tertii responsorii:

- c?) in dominica in albis, in dominica Pentecostes, et in Matutino dominicae Resurrectionis, quod recitatur ab iis qui Vigiliae paschali non interfuerunt;
- b) in dominicis II classis, exceptis dominicis in Septuagesima, in Sexagesima et in Quinquagesima;
- d in omnibus festis;
- ?/ per octavas Nativitatis Domini, Paschatis et Pentecostes;
- e) in Officio feriali temporis natalicii et temporis paschalis;
- /) in vigiliis Ascensionis et Pentecostes;
- g) in Officio sanctae Mariae in sabbato.

238. Omittitur vero hymnus *Te Deum*:

(?) in Officiis de Tempore a dominica I Adventus usque ad vigiliam Nativitatis Domini inclusive; et a dominica in Septuagesima usque ad Sabbatum sanctum inclusive:

- A) in vigiliis II et III classis, excepta vigilia Ascensionis Domini;
- r) in omnibus feriis per annum;
- d) in Officio defunctorum.

239. Quando hymnus *Te Deum* omittitur, eius loco dicitur r.onum vel tertium responsorium.

O) *De capitulis, et de lectione brevi ad Primam*

[6i<S | 240. Capitulum dicitur ad omnes Horas, Matutino excepto, expletis psalmis cum suis antiphonis; ad Completorium autem post hymnum. Omittitur a Laudibus feriae V in Cena Domini usque ad Nonam sabbati in albis, et in Officio defunctorum.

241. Ad Primam semper dicitur capitulum *Regi saeculorum*·, et ad Completorium *Tu autem in nobis*. Ad alias Horas sumitur ex Ordinario vel Psalterio, e Proprio vel Communi, iuxta Officiorum diversitatem (nn. 165-177).

242. Lectio brevis ad Primam dicitur semper de Tempore, prout in Ordinario. ■'

P) *De responsoriis brevibus Horarum minorum*

243. Responsoria brevia dicuntur ad Horas minores et ad Completorium post capitulum; omittuntur vero a feria V in Cena Domini usque ad Nonam sabbati in albis, et in Officio defunctorum.

244. Ad Primam, in responsorio *Christe, Fili Dei vivi*, versus *Oui sedes* mutatur iis in Officiis et anni temporibus pro quibus proprius assignatur; numquam tamen dicitur versus proprius festi commemorati.

Responsorium breve Completorii numquam mutatur. Ad Tertiam, Sextam et Nonam responsoria brevia sumuntur ex eodem loco ac capitula.

245. Quomodo responsoria brevia dicenda sint, sive extra tempus paschale sive tempore paschali, sive in Officio feriali temporis Passionis, in Ordinario indicatur. Extra tempus paschale, quamvis in aliquibus festis addenda sint duo *Alleluia* in fine responsorii brevis ante versum ad Tertiam, Sextam et Nonam, non ideo addenda sunt etiam ad Primam et ad Completorium.

Q) *De orationibus*

246. Oratio dicitur in fine cuiuslibet Horae, loco in Ordinario indicato. Excipitur Matutinum, quando una cum Laudibus recitatur.

247. Orationi praemittitur, in recitatione *in choro* vel *in communi*, *Dominus vobiscum*, cui respondetur *Et cum spiritu tuo*. In recitatione *a solo* facta, et ab iis qui in ordine diaconatus non sunt constituti, dicitur, nisi iam praecedat. *Domine, exaudi orationem meam* et respondetur [6A9] *Et clamor meus ad te veniat*. Deinde dicitur *Oremus*, et subiungitur oratio.

Et sic in recitatione *a solo*, loco *Dominus vobiscum*. semper dicitur *Domine, exaudi orationem meam*, ut supra.

248. Ad Primam et ad Completorium oratio numquam mutatur, nisi in Officio Commemorationis omnium Fidelium defunctorum et, in Triduo sacro, ad Primam. Ad alias Horas, sumitur oratio quae ponitur ad Laudes; in feriis Quadragesimae et Passionis tamen, ad Vesperas, exstat oratio propria.

249. Oratio Officii diei semper dicitur sub sua conclusione, salvo praescripto n. 110 *a*. Orationes vero, quae ad commemorationes pertinent, concluduntur in ultima tantum; attamen *Oremus* dicitur ante quamlibet orationem.

R) *De commemorationibus*

250. Commemorationes fiunt iuxta normas in rubricis generalibus, nn. 106-114, datas.

251. Commemorationes ponuntur post orationem Officii dici; et fiunt per antiphonam quae ponitur respective *ad Benedictus* vel *ad Magnificat* in Officio commemorato, per versum qui eam praecedit et per orationem, salvo praescripto n. 110 *c*.

252. Ad faciendam commemorationem Officii dominicae, feriae et vigiliae Ascensionis, antiphona et versus sumuntur e Proprio de Tempore, Psalterio vel Ordinario, oratio autem e Proprio de Tempore; ad faciendam commemorationem vero octavae Nativitatis vel Officii Sanctorum, antiphona, versus et oratio sumuntur e Proprio vel Communi; ad faciendam demum commemorationem vigiliae II et III classis, antiphona et versus sumuntur c Psalterio, oratio autem e Proprio.

253. In faciendis commemorationibus, haec animadvertantur:

- tz)* in eadem Hora numquam bis repetatur eadem antiphona;
- b)* in eadem commemoratione antiphona et versus numquam constant iisdem verbis.

254. Si in Laudibus una tantum facienda est commemoratio, et antiphona ac versus sumenda sunt ex eodem Communi unde sumpta sunt in Officio diei, pro commemoratione sumuntur antiphona ac versus e I Vesperis.

f 640| 255. Si in Laudibus duae faciendae sunt commemorationes, et antiphona ac versus sumenda sunt ex eodem Communi:

- pro prima commemoratione, sumuntur antiphona et versus c Laudibus;
- b)* pro altera, antiphona et versus c I Vesperis.

256. Si in Laudibus duae faciendae sunt commemorationes, et antiphona ac versus sumenda sunt ex eodem Communi unde sumpta sunt in Officio diei:

- a)* pro prima commemoratione, sumuntur antiphona et versus e I
- b)* pro altera, antiphona et versus c II Vesperis.

257. Ad ea quae nn. 253-256 habentur, animadvertatur:

- a)* si antiphona eadem sit in I et II Vesperis, pro altera commemoratione sumitur antiphona c Laudibus, vel demum prima antiphona tertii Nocturni;
- b)* textus antiphonae adhiberi potest, in eadem Hora, tamquam versus pro altera commemoratione, sumenda ex eodem Communi;
- c)* antiphona *Euge, serve bone*, quae ponitur ad Laudes de Communi Confessoris Pontificis, censetur identica cum simili antiphona, quae habetur ad Laudes de Communi Confessoris non Pontificis. **I**

258 Item, si eadem sit oratio festi de quo fit Officium et eius de quo

fit commemoratio, oratio pro commemoratione mutatur in alteram de eodem vel simili Communi.

259. Antiphonae et versus propriae, si in una Hora pro commemoratione adhiberi nequeunt, non transferuntur, sed omittuntur.

S) *De precibus*

260. Preces dicuntur tantum in Officiis de Tempore, et quidem:

a) in Laudibus et Vesperis feriae IV et VI temporis Adventus, Quadragesimae et Passionis;

b) in Laudibus et Vesperis feriae IV et VI Quatuor Temporum mensis septembris;

rj in Laudibus sabbatorum Quatuor Temporum, excepto sabbato infra octavam Pentecostes. I

Caput VI

DE RATIONE. SIGNO CRUCIS SE MUNIENDI, STANDI, GENUFLECTENDI ET SEDENDI IN RECITATIONE DIVINI OFFICII

[67/] 261. Quae hic dicuntur de signo crucis et de corporis situ in recitatione divini Officii, valent pro recitatione *in choro* vel *in communi*; convenit vero ut hi qui *a solo* divinum Officium recitant, iis quae de signo crucis dicuntur se conforment.

262. Normae peculiares quae ad hebdomadarium et cantores spectant, in caeremoniarum libris inveniuntur; proinde hic ea tantum indicantur quae «chorales» in genere respiciunt.

263. Omnes signant se signo crucis a fronte ad pectus et ab humero sinistro. id (lexterum:

a\ in principio omnium Horarum, cum dicitur *Deus, in adiutorium*;

7\ ad versum *Adiutorium nostrum*;

d ad absolutionem *indulgentiam* post *Confiteor* in Completorio;

d\ in principio canticorum *Benedictus, Magnificat* et *hunc dimittis*;

r) .<d benedictionem in fine Primae et Completorii;

l) ad versum *Divinum auxilium*, in fine divini Officii.

264. Signo crucis os sibi signant in principio Matutini, ad verba *Domine, labia tua aperies*.

265. Signo crucis pectus sibi signant a | verba *Converte nos* in Completorio.

266 Omnes stant:

r/f in principio cuiusque Horae, donec primus versus primi psalmi inchoatus sit;

b\ dum dicuntur hymni, et cantica evangelica;

(i ad *Matutinum* etiam ad invitatorium cum suo psalmo et ab expleta ultimi antiphona cuiusque» Nocturni usque ad primam benedictionem ante lectiones inclusive; et dum legitur textus evangelii ante homiliam;

d) *ad Laudes et ad Vesperas* etiam ab expleta antiphona post ultimum psalmum usque ad finem, nisi genuflectendum sit ad preces aut ad orationem, iuxta rubricas;

i") *ad Primam*, ab expleta antiphona usque ad finem, praeterquam ad lectionem Martyrologii, nisi genuflectendum sit ad orationes:

/I *ad Tertiam, Sextam et Nonam*, ab expleta antiphona usque ad finem, nisi genuflectendum sit ad orationem;

g) *ad Completorium*, ab expleta antiphona post psalmos usque ad finem, nisi genuflectendum sit ad orationem:

n) *ad intonationem antiphonarum in Matutino, Laudibus et Vesperis cantatis*, iuxta consuetudinem:

i) *ad antiphonam finalem B. Mariae Virg., post Completorium, sabbato et dominica, etiam si non fit Officium de dominica, et toto tempore paschali.*
267. Omnes genua flectunt:

a) *ad verba Venite, adoremus et procidamus, etc., in psalmo Venite, exsultemus in initio matutini;*

b) *ad versum Te ergo quaesumus in hymno Te Deum;*

c) *ad preces, quando dicendae sunt;*

d) *in Officio feriali Adventus, Quadragesimae et Passionis necnon Quatuor Temporum mensis septembris, et de vigiliis II et III classis, excepta vigilia Ascensionis, in omnibus Horis ad orationem et commemorationes forsan sequentes; hebdomadarius autem stat:*

e) *ad antiphonam finalem B. Mariae Virg., post Completorium, praeterquam sabbato et dominica et toto tempore paschali; hebdomadarius autem stat dum dicit orationem;*

/) *in quibusdam aliis peculiaribus adiunctis, quae suis locis notantur.*
268. Omnes sedent:

a) *in omni Hora, incepto primo versu primi psalmi, donec antiphona ultimi psalmi repetita sit;*

b) *ad lectiones cum suis responsoriis ad Matutinum, praeterquam dum legitur textus evangelii ante homiliam;*

c) *dum legitur Martyrologium, ad Primam, nisi aliter statuatur.*

PARS TERTIA

RUBRICAE GENERALES MISSALIS ROMANI

Caput I

NOTIONES ET NORMAE GENERALES

z

[643] 269. Sacrosanctum Missae Sacrificium, iuxta canones et rubricas celebratum, est actus civilis publici, nomine Christi et Ecclesiae Deo redditi. De nominatio proinde < Missae privatae > vitetur.

270. Missa cum Officio divino summum totius christiani cultus constituit; Missa proinde per se cum Officio dici concordare debet.

Dantur tamen etiam Missae extra ordinem Officii, scilicet votivae aut defunctorum.

271. Missarum species duae sunt: *Missa in cantu* et *Missa lecta*.

Missa dicitur *in cantu*, si sacerdos celebrans partes ab ipso iuxta rubricas cantandas revera cantu profert; secus dicitur *lecta*.

Missa in cantu porro, si celebratur cum assistentia ministrorum sacrorum, appellatur *Missa solemnis*; si celebratur absque ministris sacris, vocatur *Missa cantata*.

Missa solemnis demum, quae ad Episcopo vel ab aliis facultatem habentibus celebratur cum solemnitatibus in libris liturgicis statutis, dicitur *Missa pontificalis*.

272. Missa, natura sua, postulat ut omnes adstantes, secundum modum sibi proprium, eidem participent.

Varios autem modos, quibus fideles sacrosancto Missae Sacrificio actuose participare possunt, ita oportet moderari, ut periculum cuiusvis abusus amoveatur, et praecipuus eiusdem participationis finis obtineatur, plenior scilicet Dei cultus et fidelium aedificatio.

De hac fidelium actiosa participatione fusius actum est in *Instructione de Musica sacra et sacra Liturgia* a S. Rituum Congregatione data die 3 septembris anni 1958.

2/3. Rubricae quae sequuntur valent tam pro Missis in cantu quam pro Missis lectis, nisi aliter expresse caveatur.

Caput II

DE CALENDARIO ADHIBENDO IN MISSAE CELEBRATIONE

1644\ 2/4. Missa dicenda est iuxta calendarium aut ecclesiae vel oratorii in quo Missa celebratur, aut loci, aut ipsius sacerdotis celebrantis, aut Ecclesiae universae, prout infra exponitur.

2/5. *In ecclesia vel oratorio publico*, quilibet sacerdos, tam dioecesanus quam religiosus, celebrare tenetur iuxta calendarium ipsius ecclesiae vel oratorii publici.

Idem servetur *in oratorio semipublico principali* seminarii, domus religiosae, collegii, nosocomii, carceris et similium.

276. *In oratoriis secundariis* seminarii, domus religiosae, collegii, nosocomii, carceris et similium, quilibet sacerdos sequi potest aut calendarium ipsius oratorii aut proprium.

277. *In oratoriis privatis*, et cum celebrat super altare portatile extra locum sacrum, quilibet sacerdos sequi potest aut calendarium loci (n. 53 a) aut proprium.

278 De festis Patroni principalis nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, dioecesis, oppidi seu civitatis, necnon de anniversario Dedicationis ecclesiae cathedralis et aliis festis actu feriatis, si quae sint, quilibet

sacerdos Missam celebrare debet, etiamsi secus calendarium proprium sequi posset.

279. Oratorium fixe constitutum *in navibus* est oratorium publicum: et in eo adhiberi debet calendarium Ecclesiae universae. Cum autem quis celebrat extra huiusmodi oratorium, super altare portatile, adhibere potest vel calendarium Ecclesiae universae vel calendarium proprium. Idem facere potest qui legitime celebrat in itinere aereo, fluviali vel viae ferreae.

280. In seminariis et collegiis clericorum dioecesanis, Religiosis commissis; necnon in seminariis et collegiis clericorum interdioecesanis, regionalibus, nationalibus et internationalibus, etiam Religiosis commissis, idem adhibetur calendarium, quod praecipitur pro recitatione divini Officii in communi (nn. 154-155).

[645] 281. In collegiis et domibus interprovincialibus, nationalibus et internationalibus Religiosorum, adhibendum est calendarium proprium Ordinis seu Congregationis universae (n. 55), additis tantum festis de quibus n. 5/.

282. Calendarium *dioecesanum*, additis festis loci et ecclesiae vel oratorii propriis, adhiberi debet:

- a) in ecclesiis cathedralibus, etsi Religiosis sint commissae;
- b) in ecclesiis et oratoriis propriis cleri dioeccsani, etsi chorum Religiosorum adnexum habeant, qui cum ecclesia per crates tantum communicat;
- c) in ecclesiis et oratoriis Religiosorum utriusque sexus, qui calendarium proprium non habent, additis tamen festis ipsis propriis et induitis;
- d) in ecclesiis et oratoriis Religiosorum, quae clero dioecesano commissa sunt, aut adnexum habent chorum Canonicorum; non autem si ecclesia vel oratorium alicui sacerdoti in particulari est commissum;
- e) in ecclesia et oratorio principali seminarii, etsi Religiosis sit commissum, data tamen facultate addendi festa de quibus n. 154.

283. Calendarium *religiosum*, additis festis de quibus n. 57 atque festis ecclesiae vel oratorii propriis, adhiberi debet:

- a) in ecclesiis et oratoriis principalibus Religiosorum, qui calendarium proprium habent, etsi sint paroecialia;
- b) in ecclesiis et oratoriis cleri diocesani, quae Religiosis commissa sunt, aut ipsis Religiosis inserviunt pro publica divini Officii recitatione, etsi sint paroecialia; non autem si ecclesia vel oratorium alicui Religioso in particulari est commissum;
- r) in ecclesiis et oratoriis Tertiariorum utriusque sexus, etsi solum Officium parvum B. Mariae Virg., recitent; *
- d) in oratoriis secundariis seminarii Religiosis commissi, si haec oratoria ipsis Religiosis tantum inserviunt.

284. Sacerdos qui celebrat in ecclesia vel oratorio ubi ritus diversus viget, stare debet calendario ipsius ecclesiae vel oratorii quoad festa eorumque gradum, commemorationes et collectam imperatam. In ordinanda autem Missa, sumere de et partes variabile» proprias idius ritus, retentis caeremoniis et Ordinario proprii ritus.

Caput III

DE MISSA CONVENTUALI

285. Nomine Missae conventualis intelligitur Missa quae ab iis, qui per leges Ecclesiae choro adstringuntur, in coniunctione cum Officio divino quotidie celebranda est.

286. Singulis diebus una tantum dicenda est Missa conventualis, quae cum Officio in choro recitato concordare debet, exceptis diebus de quibus infra nn. 289-294.

Obligatio tamen alias Missas in choro celebrandi, ex piis foundationibus vel alia legitima causa, firma manet.

287. Missa conventualis dicenda est post Tertiam, nisi communis moderator, gravi de causa, eam post Sextam vel Nonam dicendam esse censuerit.

In vigilia Pentecostes, Missa conventualis dicitur post Nonam.

288. Missa conventualis per se sollemnis esse debet, vel saltem cantata. Ubi 'tro per leges particulares vel per peculiaria indulta a solemnitate Missae in choro dispensatum fuerit, convenit ut, Missae conventuali lectae choralis participationem liturgicam directam praestent, partes saltem Ordinarii Missae recitando. Porro iidem choralis prohibentur quominus, inter Missam conventualem. Horas canonicas choraliter prosequantur.

289 In omnibus feriis IV classis, nisi aliter praescribatur, loco Missae conventualis Officio conformis, dici potest, cum commemoratione feriae occurrentis:

1) aut Missa quae respondet commemorationi in Officio diei forte occurrenti;

2) aut Missa de Mysterio, Sancto vel Beato, cuius elogium eo die habetur in Martyrologio vel eius Appendice pro respectivis Ecclesiis approbata;

3) aut una ex Missis votivis quae in Missali, pro Missa conventuali, per hebdomadam disponuntur;

4) aut quaelibet alia Missa, quae tamquam votiva celebrari permittitur.

290. Missa conventualis pro defunctis sacerdotibus, benefactoribus et aliis, excepto tempore natalicio et paschali:

1647] a) dici debet, quolibet mense, excepto mense novembri, prima feria IV classis;

b) dici potest, qualibet hebdomada, prima feria IV classis.

Sumitur Missa « quotidiana » cum oratione *Deus, veniae largitor*.

291. In diebus Litaniarum tam maiorum quam minorum, ubi fit processio, aut fiunt aliae peculiares supplicationes, Missa conventualis dici debet de Rogationibus (nn. 346-347).

292. In die coronationis Summi Pontificis, et in anniversariis eiusdem Summi Pontificis et Episcopi dioecisani, in ecclesiis cathedralibus et collegiatis, pro Missa conventuali dicitur Missa de ipsis anniversariis, iuxta nn. 362-363.

293. In anniversario Episcopi proxime defuncti, necnon in anniversario quod infra octiduum omnium Iherusalem defunctorum celebratur pro animabus

omnium Episcoporum et ecclesiae cathedralis Canonorum defunctorum, in ipsa ecclesia cathedrali pro Missa conventuali dicitur Missa de iisdem anniversariis.

294. In anniversariis omnium defunctorum alicuius Capituli aut Ordinis seu Congregationis ad chorum obligatae, pro Missa conventuali dicitur Missa de iisdem anniversariis.

295. In Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, pro Missa conventuali adhibenda est Missa quae prima inscribitur hoc die: et chorales illi soli interesse tenentur.

296. In festo Nativitatis Domini, in choro dicuntur duae Missae conventuales, scilicet una in nocte et altera in die.

297. Cum Episcopus Missam solemniter celebrat, vel eidem assistit: aut cum in choro canitur Missa Officio non conformis, ratione alicuius solemnitatis externae, chorales huic Missae tantum interesse tenentur, etsi pro benefactoribus non applicetur, servata tamen lege de applicanda alia Missa per eum ad quem spectat.

Caput IV

DE MISSA IN DOMINICIS ET FERIIS

298. Omnes dominicae, sive I sive II classis, propriam Missam habent. Attamen dominicae post Epiphaniam, quae transferuntur inter dominicam XXIII et XXIV post Pentecosten, sumunt antiphonas ad Introitum, ad Offertorium et ad Communionem, necnon graduale et *Alleluia* cum suo versu a dominica XXIII post Pentecosten, retentis orationibus, epistola et evangelic propriis.

299. Item propriam Missam habent omnes feriae temporis Quadragesimae et Passionis necnon Quatuor Temporum Adventus et septembris. In reliquis feriis dicitur Missa dominicae praecedentis, e qua pariter sumuntur orationes, quoties feria est commemoranda, nisi a rubricis aliter provisum sit.

300. In sabbatis Quatuor Temporum et in sabbato « Sitientes », Missa in qua Ordines sacri conferuntur dicenda est de sabbato, etiam festo I vel II classis occurrente.

Caput V

DE MISSIS FESTIVIS

301. Missa de festo, *sensu proprio*, intelligitur Missa de Mysterio, Sancto vel Beato quae celebratur secundum ordinem Officii.

«

302. *Sensu autem latiore*, dicuntur quoque Missae de festo:

- a) Missa de festo III classis ab alio festo eiusdem gradus impedito;
- b) Missa de commemoratione in Officio dici occurrente;

c) Missa de Mysterio, Sancto vel Beato, cuius elogium eo die habetur in Martyrologio vel eius Appendice pro respective Ecclesiis approbata.

3(l.b) Missae festivae numero praecedenti recensitae omnibus iuribus Jitursijs gaudent, ac si festum cum integro Officio celebraretur. Attamen:

a) Missa de festo III classis impedito dici potest suo dic, solummodo si etiam festum impediens sit III classis;

b) Missa de commemoratione in Officio diei occurrente, et Missa de Mysterio, Sancto vel Beato, cuius elogium eo die habetur in Martyrologio vel eius Appendice pro respectivis Ecclesiis approbata, dici potest tantum si occurrit dies liturgicus IV classis.

304. Missae quae dicuntur festivae sensu latiore prohibentur in ecclesiis unam tantum Missam habentibus:

a) quoties urgeat onus Missae conventualis cui per alium sacerdotem satisfieri nequeat, nisi Missa, iuxta n. 289, tamquam conventualis dici possit;

[649] b) quoties diebus Litaniarum dicenda sit, iuxta rubricas, Missa de Rogationibus.

305. Ad formulam autem Missae festivae eligendam extra Missam conventualem. haec senentur:

(i) pro festis quae in Proprio Sanctorum habentur, sumitur Missa quae, suo die, in Missali indicatur. Attamen, loco Missae de Communi, sumi potest, ad libitum sacerdotis celebrantis, Missa propria de eodem festo, si habetur, inter Missas pro aliquibus locis;

b) pro festis quae in Proprio Sanctorum non habentur, sumitur Missa de Communi. Quoties in eodem Communi plures exstant formulae, electio fit ad libitum sacerdotis celebrantis. In singulis autem Communibus cvanglia, quae habentur sive in ipsis Missis sive ad calcem totius Communis, sumi possunt in qualibet Missa de eodem Communi.

Ca pu t VI

DE MISSIS VOTIVIS

A) *De Missis votivis in genere*

306. Nomine Missae votivae intellegitur Missa quae dicitur extra ordinem Officii vel commemorationum diei currentis, aut non est de Mysterio, vel Sancto eo dic in Martyrologio elogium habente.

307. Missa votiva potest esse:

- a) de mysteriis Domini;
- b) de Beata Maria Virgine;
- c) de Angelis
- r/) de Sanctis;
- e) ad diversa.

308. Tamquam Missae votivae, *de mysteriis Domini*, celebrari possunt:

a) in Ecclesia univeisa.

1) de Ssma Trinitate:

2) de Ssmo Nomine Iesu:

3) de Ssmo Corde Iesu;

4) de pretiosissimo Sanguine D. N. I. C.;

5) de Christo Rege;

1650| 6) de Ssmo Eucharistiae Sacramento;

7) de D. N. Iesu Christo, summo atque aeterno Sacerdote;

8) de sancta Cruce;

9) de Passione Domini;

10) de sancta Familia Iesu, Mariae, Ioseph;

11) de Spiritu Sancto:

b) in singulis ecclesiis, praeter Missas supra memoratas, omnes Missae de festis Domini quae in calendariis particularibus inscribuntur, et aliae Missae votivae specialiter concessae.

Celebrari tamen nequeunt, tamquam votivae, Missae quae referuntur ad mysteria vitae Domini.

309. *De Beata Maria Virgine* celebrari possunt, tamquam votivae:

a) in ecclesia universa, Missae quae pro sancta Maria in sabbato, iuxta temporum diversitatem, in Missali assignantur, necnon omnes Missae de festis B. Mariae Virg. quae in calendario universalis inscribuntur;

b) in singulis ecclesiis, praeter Missas supra memoratas, omnes Missae de festis B. Mariae Virg. quae in calendariis particularibus inscribuntur, et aliae Missae votivae specialiter concessae.

Partes variandae iuxta diversa anni tempora, in h.s. Missis deficientes, sumuntur e Communi festorum B. Mariae Virg.

Celebrari tamen nequeunt, tamquam votivae, Missae quae referuntur ad mysteria vitae eiusdem B. Mariae Virginis, excepta Missa de eiusdem Immaculata Conceptione.

310. *De Angelis* celebrari possunt, tamquam votivae:

a) Missae de singulis festis Ss. Angelorum;

b) Missa votiva de Ss. Angelis feriae III assignata.

311. *De Sanctis* celebrari possunt, tamquam votivae, Missae de quolibet Sancto canonizato elogium habente in Martirologio romano, vel eius Appendice pro respectivis Ecclesiis approbata.

312. *Missae votivae de Beatis* permittuntur, ex Apostolico Induito, unice in triduo quod in eorum honorem celebratur intra annum a beatificatione.

313. *Missae votivae t ad diversa* habentur in Missali, vel eius Appendice pro aliqua ecclesia approbata, pro peculiaribus circumstantiis vel necessitatibus celebrandae.

[657] 314. Pro Missa votiva de mysteriis Domini sumitur Missa de respectivo festo, nisi expresse indicetur aliam esse adhibendam; aut peculiaris Missa votiva.

315. Pro Missa votiva de B. Maria Virg., de Angelis et de Sanctis sumitur

Missa (le respective festo, si in Missali habetur, sive in Proprio Sanctorum sive inter Missas pro aliquibus locis, nisi alia Missa tamquam votiva in Missali expresse indicetur.

Quodsi festum in Missali desit, sumitur Missa de Communi. Quoties in eodem Communi plures exstant formulae, electio fit ad libitum sacerdotis celebrantis. In singulis autem Communibus, epistolae et evangelia, quae habentur sive in ipsis Missis sive ad calcem totius Communis, sumi possunt in qualibet Missa de eodem Communi.

Serventur tamen rubricae de mutandis nonnullis partibus vel verbis, iuxta anni tempora et iuxta qualitatem mere votivam huius Missae.

316. Pro aliqua peculiari necessitate, sumitur Missa votiva propria, si habetur in Missali: ea vero deficiente, sumitur « Missa pro quacumque necessitate », adhibitis, loco orationum huius Missae, orationibus necessitati occurrenti convenientibus, si inter « Orationes diversas » inveniuntur.

317. Quaevis Missa votiva de mysteriis Domini, de B. Maria Virg. vel Sancto, prohibetur quoties occurrit dies liturgicus I vel II classis in quo fit Officium de eadem Persona. Tunc, loco Missae votivae, dicenda est Missa de Officio occurrenti. Occurrente vero die liturgico III vel IV classis, eligi potest aut Missa de Officio diei aut Missa votiva, exclusa alterius commemoratione.

318. Oratio Missae votivae impeditae additur, sub unica conclusione, orationi Missae dici, solummodo si Missa votiva est I aut II classis, et modo ne occurrat dies sub nn. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitus.

De Missa votiva III classis impedita nihil fit in Missa de Officio occurrenti.

319. In admittendis et ordinandis orationibus in Missis votivis, serventur ea quae infra pro singulis Missarum votivarum classibus statuuntur (nn. 330 b, 343 b, 386/;, 389 /?).

320. De hymno angelico et de simbolo in Missis votivis dicitur suis locis, cum agitur de singulis Missarum votivarum classibus, et infra, nn. 431-432, et 475-476.

1652 | 321. Sequentia, si qua habetur, in Missis votivis omittitur.

322. Praefatio dicitur quae cuique Missae votivae propria est; qua deficiente, dicitur praefatio de Tempore aut communis, iuxta normas generales.

323. Color paramentorum, in Missis votivis, debet esse cuique Missae conveniens; sed in Missis votivis lectis IV classis non conventualibus, adhiberi potest etiam color Officii dici, servato tamen colore violaceo et nigro unice pro Missis quibus per se competit.

324. Nisi in rubricis particularibus aliud statuatur, Missa votiva potest esse aut in cantu aut lecta.

325. Missae votivae sunt I, II, III aut IV classis; de singulis agitur numeris sequentibus.

326. Quaevis Missa votiva prohibetur in ecclesiis unam tantum Missam habentibus:

a} quoties urgeat onus Missae conventualis, cui per alium sacerdotem satisfieri nequeat, exceptis Missis votivis, quae certis diebus pro Missa conventuali dici possunt (n. 289) aut debent (nn. 290-294);

b\ die 2 februarii, si fiat benedictio candelarum;

c) in Litaniiis maioribus et minoribus, si dicenda sit Missa de Rogationibus (n. 346).

327. Quoties, in rubricis aut in peculiari induito, aliqua Missa indicatur tamquam votiva alicuius classis, ordinanda est iuxta normas et privilegia, quae pro eadem classe Missarum votivarum statuuntur.

B) *De Missis votivis I classis*

I - De Missis votivis I classis in genere

328. Nomine Missae votivae I classis intellegitur Missa votiva quae celebrari permittitur omnibus diebus liturgicis, iis tantum exceptis qui sub nn. 1-8 in tabella praecedentiae recensentur, salvo praescripto n. 332.

329. Missae votivae I classis, a rubricis generalibus praevisae, sunt:

a) Missae de Dedicatione, in actu consecrationis ecclesiae (nn. 331-334);

b) Missae *in cantu* de Ssmo Eucharistiae Sacramento, in solemnioribus celebrationibus Congressus eucharistici (n. 335);

[653] *c*) Missae *in cantu* de mysteriis Domini, B. Maria Virg., Sancto vel Beato, occasione celebrationis extraordinariae (n. 340 *a*).

330. Privilegia Missarum votivarum I classis sunt:

a) dicuntur cum *Gloria* et *Credo*;

b) excludunt omnes commemorationes non privilegiatas, et collectam ab Ordinario loci imperatam;

c) oratio Missae votivae impeditae additur sub unica conclusione orationi Missae dici currentis, modo ne occurrat dies sub nn. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitus;

d) si in cantu celebrantur, adhibetur tonus sollemnis.

II - De Missis Dedicationis in actu consecrationis ecclesiae

331. Ecclesiarum consecratio, quamvis omni die de iure fieri possit, opportunius tamen fit dominicis et festis diebus. Prohibetur vero in vigilia et festo Nativitatis Domini, in festis Epiphaniae et Ascensionis Domini, Corporis Christi, diebus a dominica II Passionis seu in palmis usque ad dominicam Resurrectionis inclusive, in dominica Pentecostes, necnon die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum.

332. Missa de Dedicatione in actu consecrationis ecclesiae vel oratorii est pars totius ritus consecrationis; proinde celebrari debet quoties ecclesia vel oratorium consecratur, etiam diebus quibus reliquae Missae votivae I classis prohibentur.

333. In Missa de Dedicatione in actu consecrationis ecclesiae additur, sub unica conclusione, oratio de Mysterio vel Sancto in cuius honorem ecclesia vel oratorium est consecratum, et nulla alia admittitur commemoratio, ne privilegiata quidem.

334. Aliae Missae quae in ecclesia vel oratorio, die consecrationis, expleto ritu, celebrantur, dici possunt de Dedicatione, tamquam votivae I classis.

III - De Missis in Congressibus eucharisticis

335. Singulis diebus Congressus eucharistici dioecesiani, regionalis, national et internationalis, Missa principalis, dummodo sit *in cantu*, celebrari potest de Ssmo Eucharistiae Sacramento, tamquam votiva I classis.

[657] 336. In ceteris publicis celebrationibus eorundem Congressuum, Missa de Ssmo Eucharistiae Sacramento celebrari potest tamquam votiva II classis.

337. Singuli sacerdotes qui Congressui eucharistico intersunt, celebrare possunt Missam de Ssmo Eucharistiae Sacramento, tamquam votivam III classis.

IV - De Missis votivis in quibusdam celebrationibus extraordinariis

338. Prix ilegia hac paragraphe indicata spectant ad Missas:

a) in triduo vel octiduo quod in honorem alicuius Sancti vel Beati, intra annum a canonizatione vel beatificatione, celebratur;

b) in quibusdam celebrationibus extraordinariis, per triduum vel octiduum perductis, occasione v. gr. saecularis recurrendae. Excluduntur tamen celebrationes extraordinariae in honorem Beatorum.

339. Ad celebrationes peragendas, de quibus numero praecedenti, requiritur peculiare indultum Sanctae Sedis.

340. Singulis diebus harum celebrationum permittitur:

(Z) *unica Missa in cantu* de mysterio Domini. B. Maria Virg., Sancto vel Beato in cuius honorem celebrationes peraguntur, tamquam votiva I classis;

b) *omnes Missae lectae*, ut supra, tamquam votivae II classis.

C) *De Missis votivis II classis*

1 - De Missis votivis II classis in genere

341. Nomine Missae votivae II classis intellegitur Missa votiva quae celebrari permittitur omnibus diebus liturgicis II, III et IV classis.

Missa tamen pro Sponsis et Missa pro gratiarum actione in 25° vel 50° anniversario a celebratione matrimonii prohibentur omnibus diebus dominicis.

342. Missae votivae II classis, a rubricis generalibus praevisae, sunt:

a) Missa in solemni benedictione ecclesiae vel oratorii, et in consecratione altaris (n. 345);

b) Missa Rogationum in Litanis tam maioribus quam minoribus (nn. 346-347);

r) Missae votivae occasione orationis Quadraginta Horarum aut alterius expositionis Ssni Sacramenti (nn. 348-355);

[655] d) Missae de solemnitate externa festorum (nn. 356-361);

cj Missa in die coronationis Summi Pontificis et in anniversariis Papae et Episcopi dioecesiani (nn. 362-365);

/I Missa pro re gravi et publica simul causa (nn. 366-368);

g) Missa «Pro Fidei propagatione» (n. 369);

A) Missae in quibusdam occasionibus peculiaribus (nn. 370-372);

;) Missa votivae in sanctuariis (nn. 373-377);

/) Missa votiva pro Sponsis et Missa pro gratiarum actione in 25° et 50° anniversario a celebratione matrimonii (nn. 378-382).

343. Privilegia Missarum votivarum II classis sunt:

λ) dicuntur cum *Gloria*, nisi adhibeatur color violaceus paramentorum; sed sine *Credo*, nisi ratione dominicae aut octavae occurrentis dicendum sit;

b) admittunt unam tantum commemorationem, et excludunt collectam ab Ordinario loci imperatam;

c) oratio Missae votivae impeditae additur, sub unica conclusione, orationi Missae diei, modo ne occurrat dies sub nn. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitus, salvo praescripto n. 380;

d) si in cantu celebrantur, adhibetur tonus solemnis.

344. Missae votivae II classis reguntur normis generalibus n. 343 memoratis; quae autem sunt cuique Missae propria, infra indicantur.

t.

II - De Missa votiva in solemni benedictione ecclesiae vel oratorii, et in consecratione altaris

345. In solemni benedictione ecclesiae vel oratorii, et in consecratione altaris, expleto ritu, dicitur, tamquam votiva II classis, Missa de Mysterio vel Sancto in cuius honorem ecclesia vel oratorium est benedictum, vel altare est consecratum.

III - De Missa Rogationum in Litaniis tam maioribus quam minoribus

346. In Litaniis tam maioribus quam minoribus (nn. 80-90), in ecclesiis in quibus fit processio vel, de mandato Ordinarii loci, peculiares celebrantur supplicationes (n. 83), dicitur, tamquam votiva II classis, Missa de Rogationibus (cfr. n. 86).

347. Missa Rogationum, vel Missa dici quae locum tenet Missae votivae impeditae, habetur tamquam pars totius actionis liturgicae; et dicitur 1656] regulariter expleta processione, vel expletis aliis peculiaribus supplicationibus.

IV - De Missis votivis occasione orationis Quadraginta Horarum aut alterius expositionis Ssmi Sacramenti

348. Ad exponendum et reponendum Ssmum Sacramentum pro oratione Quadraginta Horarum, sive continua sive interrupta, in ipso altari expositionis celebratur, *in cantu*, tamquam votiva II classis, Missa de Ssmo Eucharistiae Sacramento.

349. Die medio expositionis, in altari ubi Ssmum Sacramentum non est expositum, celebrari potest *in cantu*, tamquam votiva II classis, aut Missa de Ssmo Eucharistiae Sacramento, aut alia Missa votiva peculiaribus necessitatibus loci accommodata.

350. Diebus quibus Missae votivae IV classis a rubricis permittuntur, con-

t

I .

venit ut Missae, quae celebrantur in ecclesia in qua habetur oratio Quadraginta Horarum, sint de Ssmo Eucharistiae Sacramento.

351. In Commemoratione omnium Fidelium defunctorum:

0) expositio Ssfni Sacramenti sequatur, repositio vero praecedat Missam in cantu, vel principalem;

tempore expositionis, Missae de Officio diei dicuntur cum paramentis violaceis, et extra altare expositionis.

352. Die 2 februarii, feria IV cinerum et in dominica II Passionis seu in palmis, si fit benedictio candelarum, aut respective cinerum vel palmarum. Ssmum Sacramentum, pro oratione Quadraginta Horarum expositum, tempore benedictionis et processions vel impositionis cinerum, aut transfertur ad aliud altare in quo adoratio continuari possit absque detrimento pietatis fidelium. aut deponitur, et adoratio resumitur, expleta benedictione et processione vel cinerum impositione cum Missa. Quod convenienter servatur etiam in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, pro Missa principali diei et sequenti absolute ad tumulum.

353. Ad exponendum Ssmum Sacramentum pro publica adoratione, quae per unum diem protrahitur, dici potest, tamquam votiva II classis, Missa de Ssmo Eucharistiae Sacramento.

354. Ad exponendum vero Ssmum Sacramentum pro publica adoratione, quae per aliquas tantum horas protrahitur, dicitur Missa de die, sine commemoratione Ssini Sacramenti.

1657| Diebus tamen, quibus permittuntur Missae votivae IV classis, convenientius dicitur Missa de Ssmo Eucharistiae Sacramento.

355. In Missis quae durante adoratione, ex induito, ad altare expositionis celebrantur, additur, sub unica conclusione, oratio de Ssmo Eucharistiae Sacramento, modo ne occurrat dominica, nec Officium, Missa aut commemoratio fiat de Christo Domino.

V - De Missis votivis in solemnitate externa festorum

356. Nomine solemnitatis externae alicuius festi intellegitur celebratio ipsius festi absque Officio, in bonum fidelium, vel die quo festum impeditur, vel in dominica quando ipsum festum occurrit infra hebdomadam, vel alio statuto die.

357. Solemnitas externa alicui festo aut ipso iure competit, aut peculiari induito conceditur.

358. Solemnitas externa ipso iure competit dumtaxat:

a) festo Ssmi Cordis Iesu, in dominica III post Pentecosten;

b) festo B. Mariae Virg. a Rosario, in dominica I mensis octobris;

c) festis I aut II classis, quae cum quadam peculiari actione liturgica sunt connexa, si eadem actio liturgica, approbante Sancta Sede, in dominicam transfertur, pro ea tantum Missa, quae coniunctim cum praedicta actione liturgica celebratur;

et festo Patroni principalis, rite constituti;

- e) anniversario Dedicationis propriae ecclesiae;
- f) festo Tituli propriae ecclesiae;
- g) festo Tituli Ordinis seu Congregationis;
- h) festo Sancti Fundatoris Ordinis seu Congregationis;
- i) festis I et II classis, quae cum peculiari populi concursu celebrantur: cuius rei index est loci Ordinarius.

359. Solemnitas externa, si ipso iure competit, nec supra, n. 358, pro quibusdam solemnitatibus externis aliter statuatur, fieri potest aut ipso die quo festum impeditur, aut in dominica immediate praecedenti vel immediate sequenti Officium festi impediti, iuxta rubricas.

Si vero peculiari induito conceditur, solemnitas externa diei definito assignatur.

360. De festo cuius fit solemnitas externa, celebrari potest una Missa in cantu et altera lecta, vel duae Missae lectae, tamquam votivae II classis, excepto casu de quo n. 358 c.

[658] 361. Solemnitates externae per peculiare indultum quibusdam dioecibus, ecclesiis vel familiis religionis iam antea concessae, in vigore manent, ea tamen restrictione quo I diebus liturgicis I classis prohibeantur, et numquam plures quam duae Missae de eadem solemnitate celebrari possint.

VI - De Missa votiva in die coronationis Summi Pontificis et in anniversariis Papae et Episcopi dioecesan

362. *In die coronationis Summi Pontificis;*
in anniversario coronationis Summi Pontificis;
in anniversario aut electionis aut consecrationis aut translationis Episcopi dioecesan (semel scilicet, die ab ipso Episcopo eligendo), pro Missa conventual! in ecclesiis cathedralibus et collegiatis, dicitur Missa votiva propria, ad modum Missae votivae II classis.

363. Si autem hacc Missa votiva impeditur, haec servantur:

a) si anniversarium coronationis Summi Pontificis *perpetuo* impeditur pro universa Ecclesia; aut si anniversarium Episcopi *perpetuo* impeditur pro universa dioecesi, fixe reponitur in proximorem diem similiter non impeditum. Pariter reponitur anniversarium Episcopi dioecesan, si eodem die occurrat dies coronationis Summi Pontificis vel eiusdem anniversarium;

b) si *accidentaliter* tantum impediuntur a die sub nn. 1, 2, 3, et 8 in tabella praecedentiae recensito, transferuntur in proximum diem qui non sit I classis.

364. Iisdem diebus, supra n. 362, recensitis, in omnibus ecclesiis et in omnibus Missis, praeter quam defunctorum, additur oratio pro Papa aut pro Episcopo, prout infra, n. 449, indicatur. Attamen hacc oratio transfertur, quoties transfertur Missa votiva in ecclesiis cathedralibus et collegiatis.

365. Una Missa < In anniversario coronationis Papae » permittitur, de consensu Ordinarii loci, tamquam votiva II classis, in singulis ecclesiis, die quo peculiares aguntur celebrationes in honorem Summi Pontificis.

VII - De Missa votiva pro re gravi et publica simul causa

366. Nomine Missae votivae pro re gravi et publica simul causa intelligitur Missa quae, de mandato vel consensu Ordinarii loci, cum populi concursu celebratur, pro aliqua gravi necessitate vel utili[659]tate spirituali vel temporali, quae communitatem vel notabilem ipsius partem afficit.

367. Missa votiva pro re gravi est unica in qualibet ecclesia; et sumitur Missa quae necessitati convenit, aut, ea deficiente, «Missa pro quacumque necessitate», iuxta ea quae supra, n. 316, indicantur.

368. Cum occurrit gravis necessitas aut publica calamitas, tempus autem Ordinarium loci adeundi non suppetit, parochus Missam votivam, ut supra, n. 366, in sua paroecia statuere potest.

VIII - De Missa «Pro Fidei propagatione»

369. Una Missa «Pro Fidei propagatione» celebrari permittitur, tamquam votiva II classis, in singulis ecclesiis, die quo peculiares habentur celebrationes pro Missionibus, et occasione Congressus missionalis.

IX - De Missis votivis in quibusdam occasionibus peculiaribus

370. Missae de quibus agitur hac paragrapha, peculiares respiciunt celebrationes, coetibus quibusdam particularibus aut parti tantum fidelium proprias.

Peculiares autem huiusmodi celebrationes sunt:

rt) *pro paroeciis*, initium et finis sacrae Missionis ad populum; iubilaea maiora paroeciae et parochi vel alterius sacerdotis in paroecia degentis: solemnes celebrationes extraordinariae, et similia;

b) *pro scholis, collegiis, seminariis et aliis institutis huius generis*: initium et finis anni scholaris; iubilaea extraordinaria, ut sunt quinquagesimum vel centesimum anniversarium ab eorum institutione;

c) *pro domibus religiosis*: solemnia vestitionis aut professionis; initium et finis Capituli generalis, provincialis; iubilaea maiora Religionis, provinciae, domus; vigesimum quintum vel quinquagesimum anniversarium a professione vel ordinatione sacerdotali sodalium;

d) *pro diversis coetibus*, uti sunt confraternitates, societates piae, uniones professionali et similia: conventus generales annui; conventus extraordinarii plurium coetuum eiusdem generis: iubilaea maiora et similia;

e) *pro domibus exercitiorum*: initium et finis cursus exercitiorum vel conventus extraordinarii;

f) *pro nosocomiis, castris, carceribus et institutis similibus*: celebrationes extraordinariae religiosae, et aliae festivitates modo vel tempore extraordinario celebrandae.

371. Huiusmodi Missa, unica pro singulis occasionibus, est votiva II classis, et celebratur aut de mandato aut de consensu respective Ordinarii.

372. Missa, his occasionibus celebranda, seligatur conveniens, iuxta occa-

sionum diversitatem, ex. gr. de Spiritu Sancto, pro gratiarum actione, de aliquo mysterio Domini, de B. Maria Virg., aut Sancto, aut inter Missas votivas ad diversa.

X - De Missis votivis in sanctuariis

373. Sanctuarii nomine venit ecclesia seu aedes sacra divino cultui publice exercendo dicata, quae ob peculiarem pietatis causam (ex. gr. ob imaginem sacram ibi veneratam, ob reliquiam ibi conditam, ob miraculum quod Deus ibi operatus sit, ob peculiarem indulgentiam ibi lucranda) a fidelibus constituitur meta peregrinationum ad gratias impetrandas vel vota solvenda.

374. Missae votivae, ex induito Sanctae Sedis, sanctuariis vel aliis piis locis concessae vel concedendae, sunt Missae votivae II classis.

375. Ad omnia altaria sanctuarii, Missa votiva celebrari potest singulis diebus quibus Missae votivae II classis permittuntur, sed solummodo a sacerdotibus peregrinis, aut quoties Missa dicitur in favorem peregrinantium.

376. Similiter, in piis locis, Missa votiva celebrari potest, ut votiva II classis, a sacerdotibus ipsum pium locum visitantibus.

377. Praeter casus nn. 375 et 376 recensitos, Missa votiva celebrari potest tantum ut votiva IV classis.

XI - De Missa votiva «Pro Sponsis» et de Missa pro gratiarum actione in 25^a et 50^a anniversario a celebratione matrimonii

378. Missa votiva «Pro Sponsis», vel saltem eius oratio in Missa dici impediens, permittitur quoties nuptiae celebrantur, sive extra tempus clausum, sive etiam tempore clauso, si loci Ordinarius, ex iuxta causa, sollemnem nuptiarum benedictionem permiserit.

[66/1 379. Praeter dies quibus Missae votivae U classis prohibentur, Missa «Pro Sponsis» prohibetur etiam dominicis diebus et quoties, iuxta n. 381 c, benedictio nuptialis dari nequit.

380. Quoties Missa «Pro Sponsis», non autem benedictio nuptialis, prohibetur, dicitur Missa de Officio diei, cuius oratione additur, sub unica conclusione, oratio Missae votivae impeditae iis etiam diebus quibus, iuxta n. 343 c, commemoratio Missae votivae II classis impeditae prohibetur; et in ea datur benedictio nuptialis more solito. ..&

Cum vero tam Missa «Pro Sponsis» quam benedictio nuptialis prohibetur, Missa una cum benedictione transferri potest in opportuniorem diem non impeditum, post celebratum matrimonium.

381. Quoad Missam «Pro Sponsis» et benedictionem nuptialem, haec insuper servantur:

a) benedictio nuptialis a Missa inseparabilis est. Proinde extra Missam dari nequit, nisi ex Apostolico l. du to, quo in casu, impertienda est iuxta formulam. quae invenitur in Rituali romano, tit. VIH, cap. III;

benedictio nuptialis infra Missam dari debet a sacerdote qui Missam celebrat, etiamsi alius sacerdos matrimonio adstiterit;

cl benedictio nuptialis omittitur, si sponsi non sunt praesentes: et si uterque vel alteruter benedictionem iam acceperit, servata nihilominus, sicubi vincat, consuetudine benedictionem impertiendi, si hanc vir tantum obtinuerit;

dl in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum et in Triduo sacro. prohibetur et Missa votiva et eius commemoratio in Missa diei, et benedictio nuptialis infra Missam.

382. Pro gratiarum actione in 25^a vel 50^a anniversario a celebratione matrimonii. dis i potest, ut votiva II classis, aut Missa de Sma Trinitate aut de B. Maria Virg., addita oratione pro gratiarum actione sub unica conclusione cum prima. Λ*

Missa finita, super coniuges dicuntur preces quae inveniuntur in Rituali romano, tit. VIII, cap. VII.

XII De aliis quibusdam Missis votivis II classis

383. Praeter Missas votivas II classis, numeris praecedentibus recensitas, revocare oportet Missas votivas lectas, quae permittuntur, tamquam votivae II clasds, in celebrationibus Congressus eucharistici (n. 336), et in quibusdam cccbrationibus extraordinariis (n. 340/d).

D) l)t Missis votivi< III classis

1662| 384. Nomine Missae votivae III classis intellegitur Missa votiva quae celebrari potest diebus liturgicis III et IV classis.

385. Missae votivae III classis, a rubricis generalibus praevisae, sunt:

a) una Missa de I). N. Iesu Christo, summo atque aeterno Sacerdote, prima feria V vel primo sabbato cuiusque mensis, in ecclesiis et oratoriis in quibus pecuiliaria pietatis exercitia pro cleri sanctificatione, eo die peraguntur;

b) duae Missae de Ssmo Corde Iesu, prima feria sexta cuiusque mensis. in ecclesiis et oratoriis in quibus pecuiliaria pietatis exercitia in honorem eiusdem Ssini Cordis, eo die, peraguntur;

c) una Missa de Immaculato Corde B. Mariae Virginis, primo sabbato cuiusque mensis, in ecclesiis et oratoriis, in quibus pecuiliaria pietatis exercitia in honorem eiusdem Immaculati Cordis B. Mariae Virginis, eo die, peraguntur.

His addi debet Missa de Ssmo Eucharistiae Sacramento, quae singulis sacerdotibus permittitur, diebus Congressus eucharistici (n. 337).

386. Ratio ordinandi Missas votivas III classis haec est:

dicuntur cum *Gloria*; sed semper sine *Cretio*;

b) admittunt duas commemoraciones, aut unam commemorationem et .o 'c.tam ab Ordinario loci imperatam;

- c) si in cantu celebrantur, adhibetur tonus solemnis;
- d) quoties prohibentur, non commemorantur in Missa diei.

E) *De Missis votivis IV classis*

387. Missa votiva IV classis est Missa votiva quae celebrari potest tantum diebus liturgicis IV classis.

388. Pro Missa votiva IV classis sumi potest quaelibet Missa, quae a rubricis tamquam votiva permittitur. Requiritur tamen iusta causa, scilicet sacerdotis celebrantis vel fidelium necessitas, utilitas aut devotio.

389. In ordinanda Missa votiva IV classis, haec servantur:

- a) non dicitur *Gloria*, nisi in Missis de Angelis, quocumque die, et in Missis de B. Maria Virg., in sabbato;
- b) praeter orationem Missae, dici possunt duae aliae orationes, inter [663] quas adnumerandae sunt sive commemorationes de Officio diei aut in Officio dici occurrentes, sive collecta ab Ordinario loci imperata, sive oratio votiva;
- c) *Credo* semper omittitur;
- d) si in cantu celebrantur, adhibetur tonus ferialis.

C a p u t VII

DE MISSIS DEFUNCTORUM

A) *De Missis defunctorum in genere*

390. Missae pro defunctis, quae celebrantur in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, sunt iuxta ordinem Officii; omnes aliae Missae pro defunctis sunt extra ordinem Officii. | SB

391. In Missis defunctorum nulla fit commemoratio de Officio dici currentis.

392. Missae defunctorum sunt I, II, III aut IV classis; de singulis agitur numeris sequentibus.

393. Quaevis Missa defunctorum, etiam exsequialis, prohibetur:

- a) in ecclesiis et oratoriis ubi, quavis ratione, habeatur expositio Ssmi Sacramenti, toto expositionis tempore. Excipiuntur Missae in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum (n. 352);
- b) in ecclesiis unam tantum Missam habentibus, quoties urgeat onus Missae conventualis, cui per alium sacerdotem satisfieri nequeat; nisi ipsa Missa conventualis dici debeat aut possit pro defunctis; |
- c) in ecclesiis unam tantum Missam habentibus, die 2 februarii, et feria IV cinerum, si respective fit benedictio candelarum aut cinerum; et in Litanis maioribus et minoribus, si dicenda sit Missa de Rogationibus.

394. Prima Missa ex iis quae habentur in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, adhibitis orationibus propriis in Missali inter orationes diversas pro defunctis assignatis, sumitur:

a) pro defunctis Summo Pontifice, Cardinalibus, Episcopis, et Sacerdotibus in omnibus Missis I, II et III classis;

b) in anniversariis omnium defunctorum alicuius Ordinis vel Congregationis clericalis.

[664\ 395. Missa quae inscribitur « In die obitus seu depositionis defuncti » dicitur pro defunctis non sacerdotibus:

a) in Missa exsequiali;

b) in Missis pro die obitus;

c) in Missis post acceptum mortis nuntium;

d) in ultima defuncti sepultura;

e) in die III, VII et XXX, adhibitis tamen orationibus propriis.

396. Missa quae inscribitur «In anniversario defunctorum» sumitur in anniversariis defunctorum qui non sunt sacerdotes.

397. Missa «quotidiana» sumitur pro omnibus defunctis cuiusque ordinis vel gradus, extra dies supra recensitos.

398. Quoad orationes in Missis defunctorum, haec servantur:

a) omnes Missae defunctorum, sive in cantu sive lectae, per se dicuntur cum unica oratione, nisi oratio imperata pro defunctis, iuxta n. 458, addi debeat, vel oratio votiva pro defunctis, iuxta n. 464, addi possit;

b) in Missis defunctorum IV classis, si pro certis defunctis applicentur, dicitur oratio conveniens, ut in Missali inter orationes diversas pro defunctis; si applicentur pro defunctis in genere, vel designatio ignoretur, dicitur oratio *Fidelium*;

c) in Missis defunctorum prohibetur quaevis oratio, quae non est pro defunctis.

399. Sequentia *Dies irae*:

a) dici debet tantum in Missis defunctorum I classis. Attamen in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, cum quis tres Missas sine intermissione celebrat, sequentiam dicere debet tantum in Missa principali, secus in prima Missa; in aliis Missis, nisi sint in cantu, eam omittere potest;

b) omitti potest in Missis defunctorum II, III et IV classis.

400. Quaelibet Missa defunctorum potest esse aut in cantu aut lecta.

401. Absolutio super cadaver aut super tumulum:

a) heri debet post Missam exequialem;

b) fieri potest post ceteras Missas defunctorum;

c) fieri potest, ex rationabili causa, etiam post Missas quae non sunt defunctorum.

B) De Missis defunctorum I classis

I - De Missis defunctorum I classis in genere

[665] 402. Missae defunctorum I classis sunt:

a) Missae in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum;

b) Missa exsequialis.

II - De Missis in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum

403. In die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum, quilibet sacerdos tres Missas celebrare potest, ut in Missali hoc die.

404. In dicendis Missis huius dici, haec servantur:

- a) qui unam dumtaxat Missam celebrat, primam adhibet; qui vero duas, primam et secundam;
- b) qui Missam in cantu vel conventualcm celebrat, primam adhibet, facta ei potestate anticipandae secundae et tertiae;
- c) qui plures Missas in cantu celebrat, in diversis ecclesiis, semper primam adhibere debet;
- d) si vero plures Missae, in eadem ecclesia, in cantu celebrantur, primum adhibeatur prima, deinde secunda et denique tertia.

III - De Missa exsequiali

405. Nomine Missae exsequialis intellegitur unica Missa pro defunctis, quae directe connectitur cum exsequiis alicuius defuncti.

Haec Missa, per se, celebranda est praesente cadavere; celebrari vero potest etiam, rationabilem ob causam, absente vel iam sepulto.

406. Missa exsequialis prohibetur:

- a) diebus sub nn. 1, 2, 3, 4, 5 et 6 in tabella praecedentiae recensitis;
- b) diebus festis de praecepto, inter festa sub n. 11 in tabella praecedentiae comprehensis;
- c) in anniversario Dedicationis et in festo Tituli ecclesiae, in qua funus peragitur;
- d) in festo Patroni principalis oppidi vel civitatis;
- e) in festo Tituli et Sancti Fundatoris Ordinis seu Congregationis, ad quam pertinet ecclesia in qua funus peragitur.

407. Si Officium alicuius festi, de quo n. 406, iuxta rubricas, in alium diem accidentaliter transferendum sit, Missa exsequialis prohibetur die [666] quo festum impeditur ac permittitur die in quem transfertur Officium; si vero solemnitas externa alicuius festi fit in dominica, Missa exsequialis prohibetur die quo fit solemnitas externa, non autem die festo.

408. Quoties Missa exsequialis prohibetur, \cl, ob rationabilem causam, in ipso actu funeris celebrari nequit, transferri potest in proximiorum diem similiter non impeditum.

409. In Commemoratione omnium Fidelium defunctorum pro Missa exsequiali sumitur prima Missa dici cum orationibus pro respectivo defuncto in Missa exsequiali dicendis. Si vero prima Missa celebratur pro Officio diei, pro Missa exsequiali sumitur secunda, aut denique tertia.

C) *De Missis defunctorum II classis*I - *Dc Missis defunctorum II classis in genere*

410. Missae defunctorum II classis sunt:

- «I Missae pro die obitus;
- b) Missa post acceptum mortis nuntium;
- e) Missa in ultima defuncti sepultura.

411. Omnes Missae defunctorum II classis dicuntur ut in die obitus; permittuntur autem dummodo:

- zz) pro ipso defuncto applicentur;
- b) non occurrat dies liturgicus I classis aut dominica quaevis.

Si Missa in die obitus dicitur ultra octiduum a die obitus seu sepulturae defuncti, in oratione et postcommunione omittitur adverbium *hodie*.

II - *De Missis pro die obitus*

412. Nomine *e* Missae pro die obitus» intelleguntur Missae quae pro aliquo deiuncto celebrantur a die obitus usque ad diem sepulturae:

- a) sive in oratorio privato ipsius defuncti, dummodo cadaver sit physice praesens in domo;
- b) sive in ecclesia vel oratorio loci ubi defunctus obiit, sepelitur vel habuit domicilium;
- e) sive in ecclesia vel oratorio in quo celebratur Missa exsequialis, etsi a funere defuncti seiuncta.

III - *Dc Missa post acceptum mortis nuntium*

[667J 413. Nomine «Missae post acceptum mortis nuntium» intellegitur unica Missa quae pro aliquo defuncto dici potest in qualibet ecclesia vel oratorio, opportuniore die post acceptum mortis nuntium.

IV - *De Missa in ultima defuncti sepultura*

414. Nomine Missae in ultima defuncti sepultura intellegitur unica Missa, quae dici potest in ecclesia vel oratorio illius loci, ubi corpus defuncti iam humatum ari definitivam sepulturam defertur, eo ipso die eiusdem definitivae sepulturae.

D) *De Missis defunctorum III classis*I - *Dc Missis defunctorum III classis in genere*

415. Missae defunctorum III classis sunt:

- a) Missa in die III, VII et XXX ab obitu vel sepultura defuncti;
- b) Missa «in anniversario»;
- c) Missae *defunctorum in ecclesiis et sacellis coemeterii*;

d) Missae defunctorum intra octiduum Commemorationis omnium Fidelium defunctorum.

416. Missae defunctorum III classis prohibentur diebus liturgicis I et II classis; et adhibetur formula quae infra pro singulis Missis indicatur, nisi iuxta n. 394 prima Missa ex iis quae habentur in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum sumenda sit.

II - De Missa in die III, VII et XXX ab obitu vel sepultura

417. In die III, VII et XXX ab obitu vel sepultura defuncti computando, in qualibet ecclesia vel oratorio dici potest pro ipso defuncto *unica* Missa ut in die obitus, adhibitis orationibus propriis, quae in fine huius Missae inveniuntur.

Quoties haec Missa a rubricis impeditur, transferri potest in proximiorum diem similiter non impeditum.

Huiusmodi Missae plures esse possunt diebus quibus Missae defunctorum IV classis permittuntur.

III - De Missa « in anniversario »

[665] 418. Anniversarium *stricte sumptum* intellegitur annuus recursus diei obitus aut sepulturae alicuius defuncti; *late sumptum* vero intellegitur aut anniversarium ex fundatione extra diem obitus vel sepulturae semel quolibet anno celebrandum, aut celebratio quae pro omnibus defunctis alicuius coetus, item semel quolibet anno, habetur, die aut ex fundatione vel consuetudine coetus statuto aut a coetu vel sacerdote celebrante statuendo.

419. His diebus, in qualibet ecclesia vel oratorio, permittitur *una* Missa quae dicenda est ut in anniversario; et quoties a rubricis prohibetur, transferri potest in proximiorum diem similiter non impeditum.

Huiusmodi Missae plures esse possunt diebus quibus Missae defunctorum IV classis permittuntur.

IV - De Missis in ecclesiis et sacellis coemeterii

420. Nomine ecclesiae vel sacelli coemeterii intellegitur:

a) ecclesia vel oratorium publicum principale coemeterii, in quo actu cadavera sepeliuntur, dummodo huiusmodi ecclesia vel oratorium adnexum non habeat onus chorale aut curam animarum; 'Wj

b) sacellum alicuius particularis sepulcreti rite erecti intra fines coemeterii.

421. Missae quae his locis celebrantur, dummodo pro defunctis applicentur, dici possunt de requie, adhibita < Missa quotidiana » cum oratione conveniente.

V - De Missis defunctorum intra octiduum Commemorationis
omnium Fidelium defunctorum

422. Intra octiduum a die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum inclusive computandum, omnes Missae, quae applicantur pro omnibus vel quibusdam defunctis, dici possunt de requie, adhibita Missa † quotidiana › cum oratione convenienti.

E) *De Missis defunctorum IV classis, seu « quotidianis »*

[669] 423. Missae defunctorum IV classis sunt aliae Missae defunctorum «quotidianae», quae celebrari possunt, loco Missae Officio diei respondentis, in feriis IV classis tantum, extra tempus natalicium.

Maxime convenit ut hae Missae defunctorum IV classis tunc tantum dicantur cum revera pro defunctis, aut in genere aut certo designatis, applicantur.

Ca p u t VIII

DE DIVERSIS MISSAE PARTIBUS

A) *De psalmo ludica me, Deus, confessione et altaris incensatione*

424. Psalmus *ludica me, Deus* cum sua antiphona, et confessio cum absolutione dicuntur, ante gradus altaris, in qualibet Missa sive in cantu sive lecta; omittuntur autem una cum sequentibus versibus et orationibus *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine*, in:

a) Missa festi Purificationis B. Mariae Virg., quae sequitur benedictionem et processionem candelarum;

b) Missa feriae IV cinerum, quae dicitur post benedictionem et impositionem cinerum;

c) Missa dominicae II Passionis seu in palmis, quae sequitur benedictionem et processionem ramorum;

d) Missa Vigiliae paschalis;

e) Missa Rogationum, quae sequitur processionem Litaniarum tam maiorum quam minorum;

f) certis Missis, quae sequuntur quasdam consecrationes, ex rubricis Pontificalis romani.

425. Psalmus *ludica me, Deus* omittitur:

a) in Missis de Tempore, a dominica I Passionis usque ad feriam V in Cena Domini:

b) in Missis defunctorum.

426. Incensationes quae in Missa solemni fieri debent, fieri possunt etiam in omnibus Missis cantatis.

B) *De antiphona ad Introitum, et Kyrie, eleison*

427. Ad Introitum dicitur antiphona cum versu psalmi et *Gloria Patri*; atque, his expictis, repetitur antiphona.

[670] Dcest vero antiphona ad Introitum cum psalmo et *Gloria Patri* in Missa Vigiliae paschalis.

428. *Gloria Patri* ad Introitum omittitur in Missis de Tempore, a dominica I Passionis usque ad feriam V in Cena Domini, et in Missis defunctorum.

429. Tempore paschali antiphonac ad Introitum duplex additur *Alleluia*, nisi iam habeatur. E contra, in qualibet antiphona ad Introitum, *Alleluia* omittitur quoties Missa dicitur extra tempus paschale, nisi in quibusdam Missis aliter indicetur.

430. *Kyrie, eleison* dicitur novies post repetitam antiphonam ad Introitum, id est ter *Kyrie, eleison*, ter *Christe, eleison*, et ter *Kyrie, eleison*.

C) *De hymno Gloria in excelsis*

431. Hymnus *Gloria in excelsis* dicitur:

a) in Missis quae respondent Officio diei, quotiescumque ad Matutinum dictus est hymnus *Te Deum*;

b) in Missis festivis de quibus n. 302;

c) in Missis feriae V in Cena Domini, et in Missa Vigiliae paschalis;

d) in Missis votivis I, II et III classis, nisi adhibeatur color violaceus paramentorum;

e) in Missis votivis IV classis de Angelis, quocumque die, et de B. Maria Virg. quae in sabbato celebrantur.

432. Hymnus *Gloria in excelsis* omittitur:

a) in Missis quae respondent Officio dici, quando ad Matutinum omittitur hymnus *Te Deum*;

b) in omnibus Missis in quibus adhibetur color violaceus paramentorum;

c) in Missis votivis IV classis, iis exceptis de quibus n. 431 e;

d) in Missis defunctorum.

D) *De orationibus*

I - De orationibus in genere

433. Nomine orationum, in Missa, intellegi debent:

a) oratio Missae quae celebratur;

b) orationes Officii commemorati et alicuius commemorationis occurrentis;

[677] c) aliae orationes a rubricis praescriptae (nn. 447-453);

d) oratio ab Ordinario loci imperata (nn. 454-460);

r) oratio votiva, quae certis diebus liturgicis dici potest ad libitum sacerdotis celebrantis (nn. 461-465).

434. Numero orationum pro singulis diebus liturgicis statuto complectun-

j S

H

tur tam oratio Missae et commemorationes quam aliae orationes sive a rubricis praescriptae sive ab Ordinario imperatae sive votivae. Proinde, post orationem Missae:

a) in diebus liturgicis I classis, in Missis votivis I classis, et in Missis in cantu non conventualibus, nulla alia admittitur oratio, praeter orationem sub unica conclusione dicendam et unam commemorationem privilegiam, salvo praescripto n. 333;

b) in dominicis II classis, nulla alia admittitur oratio, praeter commemorationem festi II classis, quae tamen omittitur si commemoratio privilegiata facienda sit;

c) in aliis diebus liturgicis II classis et in Missis votivis II classis una tantum alia admittitur oratio, scilicet aut una privilegiata aut una ordinaria;

d) in diebus liturgicis III et IV classis et in Missis votivis III et IV classis duae tantum admittuntur orationes.

435. Quaelibet oratio, quae numerum pro singulis diebus liturgicis statutum superet, omittitur: profecto numerum ternarium orationum nullo praetextu excedere licet.

436. Oratio propria Missae semper dicitur sub sua conclusione, nisi ipsi alia oratio, sub eadem conclusione, iungenda sit, ut infra nn. 444-445 dicetur.

437. Sub altera conclusione semper dicuntur:

- a) commemorationes faciendae;
- b) oratio ab Ordinario loci imperata;
- c) oratio votiva.

438. Si duae orationes in prima aut in altera parte sint iisdem fere verbis compositae, oratio posterior:

- a) si est de Tempore, mutatur in aliam de sequenti dominica vel feria;
- b) si agitur de Sancto, mutatur in aliam de eodem vel simili Comuni;
- c) si agitur de oratione imperata, omittitur.

[672] 439. In orationibus Officii translati vel repositi non sunt mutanda verba *hanc* vel *hodiernam* vel *praesentem diem*, aut similia.

440. Quoties in Missali dicenda occurrunt verba *Flectamus genua*, *Levate*, in Missa solemni a diacono, in ceteris Missis a celebrante proferenda sunt; et post *Flectamus genua*, omnes, una cum celebrante, flexis genibus, per aliquod temporis spatium in silentio orant; dicto *Levate*, omnes surgunt, et celebrans dicit orationem.

441. Ad qualitatem et numerum orationum in Missis defunctorum quod attinet, servantur ea quae n. 398 tradita sunt.

II · De orationibus in Missis cum pluribus lectionibus

442. In Missis cum pluribus lectionibus (nn. 467-468) commemorationes et aliae orationes ponuntur post orationem quae praecedit ultimam lectionem seu epistolam: et haec tantum oratio computatur ad numerum orationum definiendum.

443. Ad commemorandam feriam cuius Missa plures habet lectiones, sumitur prima oratio, scilicet ea quae dicta est in Laudibus.

III - De orationibus sub unica conclusione cum oratione Missae dicendis

444. Orationi Missae additur, sub unica conclusione, altera oratio, solummodo si agitur:

- a) de oratione rituali (n. 447);
- b) de oratione Missae votivae I aut II classis impeditae (nn. 330 c, 343 c);
- c) de alia oratione a rubricis expresse indicata aut concessa uti dicenda sub unica conclusione cum oratione Missae (nn. 110, 355, 449, 451, 453).

445. Sub unica conclusione cum oratione Missae una tantum dici potest alia oratio.

Si vero plures orationes, iuxta rubricas, sub unica conclusione cum oratione Missae essent dicendae, una tantum retinetur, secundum ordinem supra, n. 444, descriptum; reliquae omittuntur.

446. Oratio dicenda sub unica conclusione cum oratione Missae una cum illa computatur; et dicenda est etiam in Missis in cantu.

IV - De orationibus ritualibus

[673] 447. Nomine « orationis ritualis » intellegitur oratio dicenda in Missa quae cum sequentibus benedictionibus vel consecrationibus connectitur:

- a) consecratione Episcopi,
- b) collatione sacrorum Ordinum,
- c) benedictione Abbatis,
- d) benedictione Abbatissae,
- e) benedictione et consecratione Virginum,
- f) benedictione coemeterii,
- g) reconciliatione ecclesiae,
- h) reconciliatione coemeterii.

Hae orationes, quae exstant inter Missas votivas ad diversa, semper addendae sunt, sub unica conclusione, orationi Missae.

448. In Missis in quibus additur oratio ritualis, excluduntur omnes aliae orationes, praeter commemorationes privilegiatas.

V - De orationibus in die coronationis Summi Pontificis et in anniversariis Papae et Episcopi dioecisani

449. In die coronationis Summi Pontificis et in anniversario eiusdem, necnon in anniversario aut electionis aut consecrationis aut translationis Episcopi dioecisani (semel scilicet, die ab ipso Episcopo eligendo), in omnibus Missis, praeterquam defunctorum, additur, sub unica conclusione cum oratione Missae, oratio pro Papa aut pro Episcopo, modo ne occurrat dies liturgicus sub n. 1.2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitus (cfr. n. 363).

450. Quoties impeditur, oratio pro Papa aut pro Episcopo transfertur in proximiorum diem similiter non impeditum, eodem modo ac transfertur Missa conventualis pro iisdem anniversariis, in ecclesiis cathedralibus et collegiatis (n. 364).

VI - De oratione pro seipso sacerdote in anniversario propriae Ordinationis sacerdotalis

451. In anniversario propriae Ordinationis sacerdotalis, quilibet sacerdos orationi Missae, sub unica conclusione, orationem pro seipso addere potest, modo ne occurrat dies liturgicus sub nn. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitis.

[674] 452. Quoties impeditur, oratio pro seipso sacerdote transferri potest in proximiorum diem similiter non impeditum.

VII - De oratione « Pro Fidei propagatione »

453. Paenultima dominica mensis octobris, aut alia ab Ordinario loci statuta cpro Missionibus», in omnibus Missis, orationi Missae additur, sub unica conclusione, oratio pro Fidei propagatione, exceptis diebus sub n. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitis.

VIII - De oratione imperata

454. Nomine orationis imperatae intellegitur oratio, quam Ordinarius loci imperare potest, occurrente gravi et publica necessitate aut calamitate.

455. Tamquam imperata, ab Ordinario loci praescribi potest quaelibet oratio c Missis, quae tamquam votivae celebrari permittuntur, aut ex orationibus ad diversa, aut ex Missis et orationibus pro defunctis.

456. Maxime convenit ut Ordinarius loci orationem imperatam non modo stabili imponat, sed tantum ex causa revera gravi et per spatium quod tempus verae necessitatis non excedat.

457. Oratio imperata:

a) una tantum esse potest;

b) dici debet ab omnibus sacerdotibus Sacrum facientibus in ecclesiis et oratoriis, etiam exemptis, dioecesis;

c) numquam dicitur sub unica conclusione cum oratione Missae, sed post commemorationes privilegiatas;

d) prohibetur omnibus diebus liturgicis I et II classis, in Missis votivis I et II classis, in Missis in cantu et quoties commemorationes privilegiatae numerum pro singulis diebus liturgicis statutum compleverint.

458. Oratio imperata pro defunctis dicitur tantum in feriis IV classis, et in Missis votivis aut defunctorum lectis IV classis.

459. In publica calamitate aut necessitate, natura sua per longius tempus persistente (v. gr. bello, pestilentia et similibus), Ordinarius loci imponere qui-

dem potest orationem imperatam convenientem *pro toto tempore* infausti eventus; sed haec oratio:

dicitur tantummodo feriis secunda, quarta et sexta;

b) prohibetur iisdem diebus et in Missis de quibus supra, n. 457 d.

[675j] 460. Occurrente urgentiore, gravi et publica necessitate aut calamitate, nec tempus suppetat adeundi Ordinarium loci, parochus, intra fines suae paroeciae, etiam pro ecclesiis et oratoriis exemptis, statuere potest orationem convenientem dicendam per tres dies continuos. Haec oratio iisdem diebus et in iisdem Missis prohibetur ac oratio ab Ordinario loci imperata (n. 457 J); quae, si dicenda esset, omittitur.

IX - De oratione votiva

461. Quilibet sacerdos addere potest unam orationem ad libitum in omnibus Missis lectis non conventualibus diebus liturgicis IV classis.

462. Oratio votiva eligi potest aut ex Missis, quae tamquam votivae celebrari permittuntur, aut ex orationibus ad diversa, aut ex Missis et orationibus pro defunctis.

463. Haec oratio ponitur ultimo loco, post alias orationes, non autem excedere debet numerum ternarium orationum.

464. Oratio votiva pro defunctis addi potest in Missis lectis non conventualibus defunctorum IV classis.

465. In oratione *A cunctis*, nominari potest sive Titularis propriae ecclesiae, sive quilibet Patronus principalis, sive Fundator aut Titulus Ordinis seu Congregationis. Ceterum servantur rubricae quae, pro hac oratione, in Missali inveniuntur.

E) De lectionibus et aliis usque ad Evangelium

466. Post orationes dicitur Epistola; qua finita, respondetur *Deo gratias*.

467. Epistolae praemittitur una lectio:

a) in feriis IV Quatuor Temporum;

b) in feria IV hebdomadae IV Quadragesimae;

c) in feria IV Hebdomadae sanctae.

In fine huius lectionis respondetur *Deo gratias*.

468. Quinque lectiones praemittuntur Epistolae in sabbatis Quatuor Temporum; et in fine cuiusque lectionis, praeter quam post lectionem Danielis prophetae, respondetur *Deo gratias*.

In Missis conventualibus, et in Missis in quibus sacri Ordines con[676]feruntur, semper dici debent omnes lectiones cum suis orationibus et versibus; in ceteris Missis, sive in cantu sive lectis, dici potest tantum prima oratio, quam respondet Officio, cum *Flectamus genua*, si dicendum est, et prima lectio

cum suis versibus, deinde, dictis more solito *Dominus vobiscum*, *Et cum spiritu tuo* et *Oremus*, secunda oratio sine *Flectamus genua*, quam sequuntur aliae commemorationes forte occurrentes, et, omissis sequentibus lectionibus cum suis versibus et orationibus, statim subiungitur ultima lectio seu Epistola cum sequenti tractu et, sabbato post Pentecosten, cum sequentia.

469. Post Epistolam, dicitur graduate, *Alleluia* cum suis versibus, aut tractus, prout in Missali suo loco indicatur.

470. Sequentia dicitur ante ultimum *Alleluia* vel post tractum. Omittitur in Missis votivis. Ad sequentiam *Dies irae* quod attinet, servantur normae n. 399 traditae.

471. In principio Evangelii dicitur *Dominus vobiscum*, cui respondetur *Et cum spiritu tuo*; deinde: *Sequentia* (vel *Initium*) *sancti Evangelii secundum N.*, cui respondetur *Gloria tibi, Domine*; et in fine respondetur *Laus tibi, Christe*.

472. In Hebdomada sancta, ante lectionem historiae Passionis Domini non dicitur *Dominus vobiscum*, neque *Sequentia sancti Evangelii*, *Gloria tibi, Domine*, sed *Passio Domini nostri Iesu Christi secundum N.*, et in fine non respondetur *Laus tibi, Christe*.

473. In Missis in cantu, ea omnia, quae diaconus vel subdiaconus aut lector, vel proprii officii cantant vel legunt, a celebrante omittuntur.

474. Post Evangelium, praesertim in dominicis et diebus festis de praecepto, habeatur, iuxta opportunitatem, brevis homilia ad populum.

Homilia vero, si fiat ab alio sacerdote ac celebrante, non superimponatur Missae celebrationi impediendo fidelium participationem: proinde, hoc in casu, Missae celebratio suspendatur, et tantummodo expleta homilia resumatur.

F) De symbolo

475. Post evangelium aut homiliam, dicitur symbolum:

a) in qualibet dominica, etsi eius Officium alicui festo locum cedat, vel Missa votiva II classis celebretur:

b) in festis I classis et in Missis votivis I classis;

c) in festis II classis Domini et B. Mariae Virg.;

[677] d) per octavas Nativitatis Domini, Paschatis et Pentecostes, etiam in festis occurrentibus et in Missis votivis:

e) in festis natalitiis Apostolorum et Evangelistarum, necnon in festis Cathedrae S. Petri et S. Barnabae Ap.

476. Non dicitur symbolum:

a) in Missis sive Chrismatis sive in Cena Domini, feria V Hebdomadae sanctae, et in Missa Vigiliae paschalis;

b) in festis II classis, iis exceptis quae supra, n. 475 c et e, recensentur:

c) in Missis votivis II classis;

d) in Missis festivis et votivis III et IV classis;

e) ratione alicuius commemorationis in Missa occurrentis;

f) in Missis defunctorum.

jip
R'

i;H
|g|f

IIII
E
ir

G) *De antiphona ad Offertorium et de orationibus secretis*

477. Post symbolum vel. si non est dicendum, post evangelium aut homiliam, dicitur *Dominus vobiscum* cui respondetur *Et cum spiritu tuo*, et *Oremus*; deinde antiphona ad Offertorium, quae decet tantum in Missa Vigiliae paschalis.

478. Tempore paschali, antiphonae ad Offertorium additur *Alleluia*, nisi iam habeatur. Retinetur vero *Alleluia*, quod aliquando invenitur in fine antiphonae ad Offertorium, extra tempus paschale, praeter quam a Septuagesima ad Pascha.

479. Oblatio hostiae et calicis, et quae sequuntur, fiunt ut in Ordine Missae.

480. Oratio « secreta » dicitur secreto, absque *Dominus vobiscum* et *Oremus*. Tot vero dicuntur orationes secretae, quot dictae sunt orationes in initio Missae. Dicuntur eodem ordine et concluduntur ac aliae orationes.

481. Conclusio ultimae orationis secretae dicitur secreto usque ad verba *Per omnia saecula saeculorum*, quae clara voce proferuntur.

H) *De praefatione*

482. Praefatio dicitur quae cuique Missae propria est; qua deficiente, dicitur praefatio de Tempore, secus communis.

483. Nulla commemoratio, in Missa occurrens, praefationem propriam inducit.

(675] 484. *Praefatio de Nativitate Domini* dicitur:

a) tamquam *propria* in Missis de Nativitate Domini et de eiusdem octava, necnon in festo Purificationis B. Mariae Virg.;

b) tamquam de *Tempore*, infra octavam Nativitatis Domini, etiam in Missis quae secus praefationem propriam haberent, exceptis iis Missis quae praefationem propriam de divinis mysteriis vel Personis habent; et a die 2 ad 5 ianuarii.

485. *Praefatio de Epiphania Domini* dicitur:

a) tamquam *propria* in Missis de festo Epiphaniae et de Commemoratione Baptismatis D. N. Iesu Christi;

b) tamquam de *Tempore* diebus a 7 ad 13 ianuarii.

486. *Praefatio de Quadragesima* dicitur:

a) tamquam *propria* in Missis de Tempore a feria IV cinerum usque ad sabbatum ante dominicam I Passionis;

b) tamquam de *Tempore* in ceteris Missis quae celebrantur eodem tempore, et praefatione propria carent.

487. *Praefatio de sancta Cruce* dicitur:

a) tamquam *propria* in Missis de Tempore a dominica I Passionis usque ad feriam V in Cena Domini; in Missis tam festivis quam votivis de sancta Cruce, de Passione Domini et instrumentis Passionis Domini, de pretiosissimo Sanguine D. N. Iesu Christi, de Ssmo Redemptore;

b) tamquam de *Tempore* in omnibus Missis a dominica I Passionis usque ad feriam IV Hebdomadae sanctae, quae praefatione propria carent.

488 *Praelatio de Missa Chrismatis* feria V in Cena Domini, in sua Missa.

489. *Praefatio paschalis* dicitur: ".e? |

a) tamquam *propria* in Missis de Tempore a Missa Vigiliae paschalis usque ad vigiliam Ascensionis Domini;

b) tamquam *de Tempore* in ceteris Missis quae celebrantur eodem tempore, et praefatione propria carent.

490. *Praefatio de Ascensione Domini* dicitur:

a) tamquam *propria* in festo Ascensionis Domini;

b) tamquam *de Tempore* in omnibus Missis a feria VI post Ascensionem usque ad feriam VI ante vigiliam Pentecostes, quae praefatione propria carent.

[679] 491. *Praefatio de Ssmo Corde Iesu* dicitur in Missis festivis et votivis de Ssmo Corde Iesu.

492. *Praefatio de D. N. Iesu Christo Rege* dicitur in Missis festivis et votivis de D. N. Iesu Christo Rege.

493. *Praefatio de Spiritu Sancto* dicitur:

a) tamquam *propria* in Missis de Tempore a vigilia Pentecostes usque ad subsequens sabbatum: et in Missis festivis et votivis de Spiritu Sancto;

b) tamquam *de Tempore* in ceteris Missis quae celebrantur eodem tempore, et praefatione propria carent.

494. *Praefatio de Ssna Trinitate* dicitur:

(z) tamquam *propria*, in Missis de festo et votivis Sstnae Trinitatis:

l>) tamquam *de Tempore* in dominicis Adventus, et in omnibus dominicis II classis, extra tempus natalicium et paschale.

495. *Praefatio de Beata Maria Virgine* dicitur in Missis festivis et votivis Beatae Mariae Virginis, praeterquam in festo Purificationis B. Mariae Virg.

496. *Praefatio de S. Ioseph* dicitur in Missis festivis et votivis S. Ioseph.

497. *Praefatio de Apostolis* dicitur in Missis festivis et votivis Apostolorum et Evangclistarum.

498. *Praefatio communis* dicitur in Missis quae praefatione propria carent, nec sumere debent praefationem de Tempore.

499. *Praefatio defunctorum* dicitur in Missis defunctorum.

1) *De Canone Missae et aliis usque ad postcomniunionem*

500. Post praefationem et *Sanctus* dicitur Canon Missae secreto, ut in Ordine Missae.

501. Quoties infra actionem *Communicantes*, *Hanc igitur* et *Oui pridie* variari contingit, suo loco in propriis Missis adnotatur.

Infra octavas Nativitatis Domini, Paschalis et Pentecostes *Communicantes* et *Hanc igitur* propria dicuntur quoque in Missis quae non sunt de octava, etiamsi praefatione propria gaudeant.

[680] 502. Tempus proprium sanctae Communionis fidelibus distribuendae est infra Missam, post Communionem sacerdotis celebrantis, qui ipsemet eam petentibus distribuat, nisi propter grandem communicantium numerum conveniat, ut ab alio vel aliis sacerdotibus adiuvetur.

Dedecet vero omnino, ut in eodem altari, in quo actu Missa celebratur, ab alio sacerdote sancta Communio distribuatur, extra tempus Communione proprium.

Ex rationabili porro causa permittitur quoque, sanctam Communionem distribuere, immediate ante vel post Missam, imo etiam, extra Missam: quibus in casibus adhibetur forma in Rituali Romano praescripta, Tit. V, Cap. 11, nn. 1-10.

503. Quoties sancta Communio infra Missam distribuitur, celebrans, sumpto sacratissimo Sanguine, omissis confessione et absolutione, dictis tamen *Ecce Agnus Dei* et ter *Domine, non sum dignus*, immediate ad distributionem sanctae Eucharistiae procedit.

504. Expicto Canone et omnibus aliis usque ad Communionem, dicitur antiphona ad Communionem, cuius in fine, tempore paschali, additur *Alleluia*, nisi iam habeatur; retinetur vero *Alleluia*, quod aliquando invenitur in fine huius antiphonae, extra tempus paschale, praeter quam a Septuagesima ad Pascha.

505. Orationes post Communionem dicuntur eodem numero, modo et ordine ac orationes in principio Missae.

506. In Missis de feriis Quadragesimae et Passionis, excepto Triduo sacro, expleta ultima oratione post Communionem, additur *Oratio super populum*, quae dicitur semper sub sua conclusione, et cui praemittitur *Oremus. Humiliate capita vestra Deo*. Haec oratio dicenda est etiam cum tres orationes post Communionem iam praecesserint.

L) *De conclusione Missae*

507. In fine Missae dicitur *Ite, missa est*, cui respondetur *Deo gratias*.

Attamen:

a) in Missa vespertina in Cena Domini quam sequitur sollemnis repositio Sacramenti, et in aliis Missis quas sequitur aliqua processio, dicitur *Benedicamus Domino*, cui respondetur *Deo gratias*;

b) infra octavam Paschatis, in Missis de Tempore, ad *Ite, missa est* et ad sequens *Deo gratias* duplex additur *Alleluia*;

[687] c) in Missis defunctorum dicitur *Requiescant in pace*, cui respondetur *Armen*.

508. Dicto *Placeat*, datur benedictio, quae omittitur tantum cum dictum est *Benedicamus Domino* aut *Requiescant in pace*.

509. Pro ultimo Evangelio, in quavis Missa, regulariter sumitur initium Evangelii secundum Iohannem.

Attamen in dominica II Passionis seu in palmis, in omnibus Missis quae non sequuntur benedictionem et processionem ramorum dicitur ultimum Evangelium proprium.

510. Ultimum Evangelium penitus omittitur:

- i) in Missis in quibus dictum est *Benedicamus Domino*, iuxta n. 507 a;
- b) in festo Nativitatis Domini, ad tertiam Missam;

j in dominica II Passionis scu in palmis, in Missa quae sequitur benedictionem et processionem ramorum;
d) in Missa Vigiliae paschalis;
e) in Missis defunctorum, cum sequitur absolutio super tumulum;
f) in certis Missis, quae sequuntur quasdam consecrationes, ex rubricis Pontificalis romani.

Caput IX

DE HIS QUAE CLARA VOCE AUT SECRETO DICENDA SUNT
IN MISSA

511. In Missa lecta, dicuntur clara voce:

- n) verba *In nomine Patris*, etc.; psalmus *Indica me, Deus*, cum sua antiphona; confessio et ea quae sequuntur usque ad *Oremus* inclusive; orationes vero *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine* dicuntur secreto;
- b) antiphona ad Introitum cum suo versu et *Gloria Patri* necnon *Kyrie eleison*;
- c) hymnus *Gloria in excelsis*;
- d) *Dominus vobiscum*, *Oremus*, *Flectamus genua-Levate*, orationes;
- e) lectiones, epistola, graduale, tractus, *Alleluia* cum suo versu, sequentia et Evangelium;
- f) symbolum;
- g) *Dominus vobiscum*, *Oremus* et antiphona ad Offertorium, necnon verba *Orate, fratres*;
- h) praefatio et *Sanctus-Benedictus*;
- i) verba *Nobis quoque peccatoribus*; oratio dominica cum sua praefatione; *Per omnia saecula saeculorum* et *Pax Domini sit semper vobiscum*; *Agnus Dei*, etc.; verba *Domine, non sum dignus* ante Communionem sacerdotis celebrantis; formulae ad Communionem fidelium; antiphona ad Communionem; *Dominus vobiscum* et postcommuniones; necnon verba *Humiliate capita vestra Deo* et oratio super populum;
- j) *he, missa est* vel *Benedicamus Domino* aut *Requiescant in pace*; benedictio et ultimum evangelium.

Cetera dicuntur secreto.

512. Sacerdos autem maxime curare debet ut ea quae clara voce dicenda sunt, distincte et apposite proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit quae legit, nec nimis morose, ne audientes taedio afficiat; neque etiam voce nimis elata, si in altari secundario celebrat, ne perturbet alios, qui fortasse in eadem ecclesia tunc temporis celebrant; neque tam submissa, ut a circumstantibus audiri non possit. Quae vero secreto dicenda sunt, ita pronuntiet, ut ipsemet se audiat, et a circumstantibus non audiatur.

513. In Missa solemni, celebrans:

- a) dicit in cantu: *Dominus vobiscum*, quoties occurrit, praeter quam in versibus post confessionem; orationes; *Oremus* ante antiphonam in versibus post

B
||
B
I B
B
H
K
11
B
B
B'
■
i -
B
K
B
K
B
B
B
11
O
I
B
I H
I
|
B
B
m
H'
H*
m
W
11
|n
Si

confessionem: orationes; *Oremus* ante antiphonam ad Offertorium, *Per omnia saecula saeculorum* cum praefatione; *Per omnia saecula saeculorum* cum *Pater noster* et sua praefatione; *Per omnia saecula saeculorum* cum *Pax Domini*,

b) *incipit in cantu: Gloria et Credo*, quando sunt dicenda;

c) *dicit clara voce* formulas ad Communionem fidelium et verba benedictionis in fine Missae;

d) *dicit voce convenienti* partes quibus ministri sacri respondere debent:

e) *dicit secreto* alia quae in Missa lecta dicuntur clara voce:

f) *omittit* ea quae a ministris sacris vel a lectore proferuntur.

514. *In Missis cantatis*, scilicet sine ministris sacris, celebrans tenetur servare ea quae numero praecedenti dicta sunt, et insuper tenetur partes ministris sacris proprias cantu proferre. Epistola a lectore cani potest. Quod si non cantetur a lectore, satius erit quod legatur [65J] sine cantu ab ipso celebrante, qui tamen potest epistolam more solito cantare.

515. *Tonus solemnis*, in cantu orationum, praefationis et orationis dominicae, adhibetur:

a) in dominicis;

b) in Missis festivis et in Missa de Officio S. Mariae in sabbato;

c) in vigiliis I classis;

d) feria V in Cena Domini et in Missa Vigiliae paschalis;

e) per octavas;

f) in Missis votivis I, II et III classis.

516. *Tonus ferialis* vero adhibetur:

a) in feriis;

b) in vigiliis II et III classis;

c) in Missis votivis IV classis;

d) in Missis defunctorum.

Caput X

DE ORDINE GENUFLECTENDI, SEDENDI ET STANDI IN MISSA

517. *In Missa lecta*, sacerdos celebrans genuflectit:

a) quoties aut in Ritu servando in celebratione Missae, aut in Ordine Missae, aut in Proprio cuiusque Missae, adnotatur ipsum genuflectere debere;

b) quando Sacramentum in altari discoopertum apparet, quoties ad medium altaris accedit vel e medio discedit.

518. *In Missis in cantu*, sacerdos celebrans genuflectit:

a) quoties ipsi genuflectendum est in Missa lecta. Sed ad verba quae ab aliis cantanda sunt, non genuflectit dum ipse illa verba legit, sed dum aut a ministris aut a choro, iuxta rubricas, cantu proferuntur;

b) ad verba autem *Et incarnatus est*, in symbolo, sacerdos celebrans semper genuflectit, cum haec verba recitat; cum vero cantantur, si non sedet, iterum genua flectit: si autem sedet, non genuflectit, sed caput tantum profunde incli-

nat apertum praeter quam in tribus Missis Nativitatis Domini et in Missa Annuntiationis B. Mariae Virg. in quibus, dum haec verba cantantur, omnes genua flectunt.

519. *Ministri*, in Missis in cantu, semper genuflectunt cum sacerdote celebrante, praeterquam subdiaconus tenens librum ad Evangelium, et acolythi tenentes candelabra, qui tunc non genuflectunt. Et cum diaconus cantat illa verba, ad quae est genuflectendum, ipse versus librum, celebrans et omnes alii versus altare genuflectunt. Ad Consecrationem vero ministri utrumque genu flectunt.

520. In choro, qui non sunt Praelati genua flectunt ad confessionem cum suo psalmo et ad benedictionem celebrantis in fine Missae. Praelati autem et Canonici, ad benedictionem, caput profunde inclinant.

521. Insuper omnes, etiam Praelati, in choro genua flectunt:

- a) ad Consecrationem;
- b) ad Communionem fidelium;
- c) in Missis feriarum Adventus, Quadragesimae et Passionis, Quatuor Temporum mensis septembris, vigiliarum II et III classis extra tempus paschale, et in Missis defunctorum: ad orationes ante epistolam, dicto *Dominus vobiscum*, ab exposito *Sanctus* usque ad *Pater noster* cum sua praefatione exclusive; et ad orationes post Communionem et super populum;
- d) quoties cantantur a ministris vel a choro verba quae genuflexionem requirunt.

522. Item in choro omnes unum genu flectunt:

- a) dum celebrans recitat verba symboli *Et incarnatus est* etc.;
- b) dum dicit verba ultimi Evangelii *Et Verbum caro factum est*.

523. In Missa solemni celebrans, medius inter diaconum et subdiaconum, sedere potest ad latus Epistolae, iuxta altare, dum cantantur *Kyrie, eleison, Gloria in excelsis*, sequentia et *Credo*, alio tempore stat ad altare, vel genuflectit, ut supra. Haec valent quoque in Missa cantata.

524. In choro non sedent qui actu cantant, reliqui autem sedere possunt:

- #) quando celebrans sedet;
- b) dum cantantur lectiones et epistola, graduate, tractus et *Alleluia* cum suo versu, et sequentia;
- [6&5] c) ab Offertorio usque ad incensationem chori vel, si chorus non incensatur, usque ad praefationem;
- d) ab expleta Communionem usque ad *Dominus vobiscum* ante postcommunionem.

Ad alia stant vel genuflectunt, ut supra.

Caput XI

DE PRAEPARATIONE ALTARIS AD MISSAM

525. Altare, in quo sacrosanctum Missae Sacrificium celebrandum est, debet esse totum lapideum, rite consecratum; vel saltem habere debet tabulam lapideam, seu petram sacram, item rite consecratam, quae tam ampla sit ut hostiam

et maiorem partem calicis capiat; aut etiam, ex Induito Apostolico, *antimensium*, rite benedictum.

526. Altare cooperiatur tribus tobalcis, rite benedictis, quarum una ita oblonga sit ut, ad latera, usque ad terram pertingat.

527. Super altare adsit in medio Crux satis magna cum Crucifixo, et candelabra quae iuxta qualitatem Missae requiruntur, cum candelis accensis, hinc et inde in utroque eius latere. Ponantur insuper sic dictae « tabellae secretarum », sed pro tempore Missae tantum; et, ad latus Epistolae, cussinus, seu legile, Missali supponendum.

528. Ad latus Epistolae, super mensa ad hoc praeparata, parentur ampullae vini et aquae cum pelvicula et manutergio, necnon parva campanula, et patina pro fidelium Communionem.

529. Super altare nihil omnino ponatur, quod ad Missae sacrificium vel ipsius altaris ornatum non pertineat.

530. Usus accendendi cereum, prope altare, a Consecratione ad Communionem, ubi viget, servetur.

CALENDARIUM
BREVIARII ET MISSALIS ROMANI

IAM;ARIUS

[656]	1	OCTAVA NATIVITATIS DOMINI.....	Id.
	2		
	3		
	4		
	5	Commemoratio S. Ielesphori Papae et Mart.....	Comm.
	6	IN EPIPHANIA DOMINI.....	Id.
	7		
	8		
	9		
	10		
	11	Commemoratio S. Hygini Papae et Mart.....	Comm.
	12		
	13	In Commemoratione Baptismatis D. N. I. C.....	II d.
	14	S. Hilarii Ep., Conf. et Ecd. Doct.....	III d.
		Commemoratio S. Felicis Presb. et Mart.	
	15	S. Pauli primi Eremitae, Conf.....	III d.
		Commemoratio S. Mauri Abb.	
	16	S. Marcelli I Papae ct Mart.....	III d.
	17	S. Antonii Abb.....	III d.
	18	Commemoratio S. Priscae Virg. et Mart.....	Comm.
	19	Commemoratio Ss. Marii, Marthae, Audifacis et Abachum Mm. .	Comm.
		Commemoratio S. Canuti Regis, Mart.	
	20	Ss. Fabiani Papae ct Sebastiani Mm.....	III d.
	21	S. Agnetis Virg. et Mart.....	III d.
	22	Ss. Vincntii ct Anastasii Mm.....	III d.
	23	S. Raymondi dc Penafort Conf.....	III d.
		Commemoratio S. Ernerenttae Virg. et Mart.	
	24	S. Timothei Ep. ct Mart.	III d.
	25	In Conversione S. Pauli Ap.....	III d.
		[687] Commemoratio S. Petri Ap.	
	26	S. Polycarpi Ep. et Mart.	III d.
	27	S. Ioannis Chrysostomi Ep., Conf. et Ecd. Doct.....	III d.
	28	S. Petri Nolasci Conf.	III d.
		Commemoratio S. Agnetis Virg. et Mart, secundo	
	29	S. Francisci Salesii Ep., Conf. ct Ecd. Doct.....	ni cl.
	30	S. Martinac Virg. ct Mart. - - - - -	III d.

31 S. Ioannis Bosco Conf.....	III cl.
Dominica inter octavam Nativitatis Domini ct Epiphaniam, vel, ea deficiente, die 2 ianuarii:	
Sanctissimi Nominis Iesu	II d.
Dominica I post Epiphaniam: S. Familiae, Iesu, Mariae, Joseph	II cl.

FEBRUARIUS

I S. Ignatii Ep. ct Mart.....	III cl.
2. In Purificatione B. Mariae Virg.....	II cl.
3 Commemoratio S. Blasii Ep. et Mart.	Comm.
4 S. Andreae Corsini Ep. ct Conf.....	III cl.
5 S. Agathae Virg. et Mart.....	III cl.
6 S. Titi Ep. et Conf.....	III cl.
Commemoratio S. Dorotheae Virg. et Mart.	
7 S. Romualdi Abb.....	III cl.
8 S. Ioannis de Matha Conf.....	III cl.
9 S. Cyrilli Ep. Alex., Conf. ct Eccl. Doct. .	III cl.
Commemoratio S. Apolloniae Virg. et Mart.	
10 S. Scholasticae Virg.....	III cl.
11 In Apparitione B. Mariae Virg. Immaculatae .	III cl.
12 Ss. Septem Fundatorum Ordinis Servorum B. Mariae Virg., Con fessorum.....*	III cl.
13	
14 Commemoratio S. Valentini Presb. et Mart. . . . '	Comm.
15 Commemoratio St. Faustini et Iovitae Mm. . . . *	Comm.
16	
18 Commemoratio S. Simeonis Ep. et Mart. .	Comm.
19	
20	
[688] 21	
22 Cathedra S. Petri Ap.....	II cl.
Commemoratio S. Pauli Ap.	
23 S. Petri Damiani Ep., Conf. ct Eccl. Doct.	III cl.
24 S. Matthiae Ap.....	II cl.
25	
26	
27 S. Gabrielis a Virg. Perdolente, Conf. .	III cl.
28	

In anno bissextili mensis februiarius est dierum 29, et festum S. Matthiae celebratur die 25 februarii ac festum S. Gabrielis a Virg. Perdolente die 28 fe-

bruarii et bis dicitur *Sexto Kalendas*, id est die 24 et die 25; et littera dominicalis, quae assumpta fuit in mense ianuario, mutetur in praecedentem: ut, si in ianuario littera dominicalis fuerit A, mutetur in praecedentem, quae est g, etc., et littera / bis servit, 24 et 25.

MARTIUS

4 S. Casimiri Conf.....

III

Commemoratio S. Lucii I Papae et Mart.

6 Ss. Perpetuae et Felicitatis Mm.

III cl.

7 S. Thomae de Aquino, Conf. et Eccl. Doct.

III cl.

8 S. Iohannis a Dco Conf.....

III cl.

9 S. Franciscus Romanae Vid.

III

10 Ss. Quadraginta Martyrum

III cl.

12 S. Gregorii I Papae, Conf. et Eccl. Doct. .

III

13

14

15

16

17 S. Patricii Ep. et Conf.....

III

18 S. Cyrilli Ep. Hierosolymitani, Conf. et Eccl. Doct.

III cl.

19S. JOSEPH, SPONSI B. MARIAE VIRG., Conf. et Eccl. univ

Patroni.....

[659] 20

21 S. Benedicti .....

III cl.

23

24 S. Gabrielis Archang.

III cl.

25 IN ANNUNTIATIONE B. MARIAE VIRG.

26

S. Iohannis Damasceni, Conf. et Eccl. Doct. .

III

28 S. Iohannis de Capistrano Conf.

HI

29
30
31

Feria VI post

Dominicam I Passionis: Commemoratio Septem Do-

lorum B. Mariae Virg.....Comm.

APRILIS

1		
2	S. Francisci de Paula Conf.....	III cl.
3		
4	S. Isidori Ep., Conf. et Eccl. Doct.....	III cl.
5	S. Vincentii Ferrerii Conf.....	III cl.
6		
7		
8		
9		
10		
11	S. Leonis I Papae, Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
12		
13	S. Hermenegildi Mart.....	III cl.
14	S. Iustini Mart.....	III cl.
	<i>Commemoratio Sx. Tiburtii, Valeriani et Maximi Mm.</i>	
15		
16		
17	<i>Commemoratio S. Aniceti I Papae et Mart.</i>	Comm.
18		
19		
20		
21	S. Anselmi Ep., Conf. et Eccl. Doct.....	III cl.
22	Ss. Soteris et Caii Pp. et Mm. - - - - -	III cl.
[690] 23	<i>Commemoratio S. Georgii Mart.</i>	Comm.
24	S. Fidelis de Sigmaringa Mart. - - - - -	III cl.
25	Litania maior	
	S. Marci Evangelistae.....	II cl.
26	Ss. Cleti et Marcellini Pp. et Mm.....	III cl.
27	S. Petri Canisii, Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
28	S. Pauli a Cruce Conf.....	III cl.
29	S. Petri Mart.....	III cl.
30	S. Catharinae Senensis Virg.	III cl.

MAIUS

1	S. Venerabilis, Sponsi B. Mariae Virg. Conf.	I cl.
7	S. Athanasii Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Alexandri, Eventii " TJ, ' r\< ' v'nali, Ep. a Conf. rhe0.h<lt Mm- ac S' z</i>	
	S. Monicae Vid. - - - - -	Comm.
	S. Pii V Papae et Conf.	III cl.
		III cl.

7	s. Stanislai Ep. et Mart.	III cl.
8		
9	S. Gregorii Nazianzeni Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
10	S. Antonini Ep. et Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Gordiani et Epimachi Mm.</i>	
11	Ss. Philippi et Iacobi App.	II cl.
12	Ss. Nerei, Achillei et Domitillae Virg., atque Pancratii, Mm.	III cl.
13	S. Roberti Bellarmino Ep. et Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
14	<i>Commemoratio S. Bonifatii Mart.</i>	Comm.
15	S. Ioannis Bapt. de la Salle Conf.	III cl.
16	S. Ubaldi Ep. et Conf.	III cl.
17	S. Paschali Baylon Conf.	III cl.
18		
19	S. Petri Caelestini Papae et Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Pudentianae Virg.</i>	
20	S. Bernardini Senensis Conf.	III cl.
21		
22		
23		
[697] 24		
25	S. Gregorii VII Papae et Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Urbani I Papae et Mart.</i>	
26	S. Philippi Nerii Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Eleutherii Papae et Mart.</i>	
Ti	S. Bcdae Venerabilis, Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Ioannis I Papae et Mart.</i>	
28	S. Augustini Ep. et Conf.	III cl.
29	S. Mariae Magdalenae de Pazzis Virg.	III cl.
30	<i>Commemoratio S. Felicis I Papae et Mart.</i>	Comm.
31	B. Mariae Virg. Reginae	II cl.
	<i>Commemoratio S. Petronillae Virg.</i>	

IUNIUS

1	S. Angelae Mericiae Virg.	III cl.
2	<i>Commemoratio Ss. Marcellini, Petri atque Erasmi Ep., Mm.</i>	Comm.
3		
4	S. Francisci Caracciolo Conf.	III cl.
5	S. Bonifatii Ep. et Mart.	III cl.
6	S. Norberti Ep. et Conf.	III cl.
7		
9	<i>Commemoratio Ss. Primi et Feliciani Mm.</i>	Comm.
K)	S. Margaritae Reg., Vid.	III cl.

11	S. Barnabae Ap	III d.
12	S. Ioannis a S. Facundo Conf..... <i>Commemoratio Ss. Basilidis, Cyrint, Naborts et Nazarii Mm.</i>	III cl.
13	S. Antonii de Padua, Conf. et Eccl. Doct.....	III d.
14	S. Basilii Magni Ep., Conf. et Eccl. Doct.....	III d.
15	<i>Commemoratio Ss. Viti, Modesti atque Crescentiae Mm.</i>	Comm.
16		
17	S. Gregorii Barbadici Ep. ct Conf.....	III d.
18	S. Ephracm Syri Diaconi, Conf. et Eccl. Doct. — — — — <i>Commemoratio Ss. Marci et Marcelliani Mm.</i>	III d.
19	S. Iulianae de Falconeriis Virg. — — — — — — <i>Commemoratio Ss. Gervasii et Protasii Mm.</i>	III d.
20	<i>Commemoratio S. Silverii Papae et Mart.</i> . . .	Comm.
21	S. Aloisii Gonzagae Conf	III d.
[692] 22	S. Paulini Ep. et Conf.....	III d.
23	Vigilia	II cl.
24	IN NATIVITATE S. IOANNIS BAPTISTAE .	I d.
25	S. Gulielmi Abb.....	III d.
26	Ss. Ioannis ct Pauli Mm.....	III d.
27		
28	Vigilia .....*	II d.
29	SS. PETRI ET PAULI APP.....	I cl.
30	In Commemoratione S. Pauli Ap..... <i>Commemoratio S. Petri Ap.</i>	III d.

IULIUS

1	PRETIOSISSIMI SANGUINIS D. N. I. C.	I CL
2	In Visitat[i]one B. Mariae Virg..... <i>Commemoratio Ss. Processi et Martiniant Mm.</i>	II d.
3	S. Irenaci Ep. et Mart.....	III cl.
4		
5	S. Antonii Mariae Zaccaria Conf.....	III CL
6		
7	Ss. Cyrilli et Methodii Epp. et Cc.....	IU d.
8	S. Elisabeth Reg., Vid.....	III cl.
9		
10	Ss. Septem Fratrum Mm., ac Ss. Rufinac et Secundae Vv. ct Mm.	IU cl.
11	<i>Commemoratio S. Pii I Papae et Mart.</i> — — — — —	Comm.
12	S. Ioannis Gualberti Abb..... <i>Commemoratio Ss. Naborts et Felicis Mm.</i>	III d.
13		
14	S. Bonaventurae Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III d.

15	S. Henrici Imperatoris, Conf. —	III cl.
16	<i>Commemoratio B. Mariae Virg. de Monte Carmelo — — — —</i>	Comm.
17	<i>Commemoratio S. Alexii Conf. — .....</i>	Comm.
18	S. Camilli dc Lellis Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Symphorosae et reptom eius filiorum Mm.</i>	
19	S. Vincentii a Paulo Conf.....	III cl.
20	S. Hieronymi Aemiliani Conf.....	III cl.
	<i>Commemoratio S. Margaritae Virg. et Mart.</i>	
21	S. Laurentii dc Brundusio, Conf. ct Eccl. Doct.....	III cl.
	<i>Commemoratio S. Praxedis Virg.</i>	
[69JJ 22	S. Mariae Magdalcnac Poenitctntis.....	III cl.
23	S. Apollinaris Ep. ct Mart.....	III d.
	<i>Commemoratio S. Liborii Ep. et Conf.</i>	
24	<i>Commemoratio S. Christinae Virg. et Mart.....</i>	Comm.
25	S. Iacobi Ap.....	II d.
	<i>Commemoratio S. Christophori Mart.</i>	
26	S. Annae Matris B. Mariae Virg.....	II cl.
27	<i>Commemoratio S. Pantaleonis Mart.....</i>	Comm.
28	Ss. Nazarii et Celsi Mm., Victoris I Papae ct Mart., ac Innocen- tii I Papae ct Conf.....	III cl.
29	S. Marthae Virg.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Felicis, Simplicii, Faustini et Beatricis Mm.</i>	
30	<i>Commemoratio Ss. Abdon et Sennen Mm.....</i>	Comm.
31	S. Ignatii Conf.....	III cl.

AUGUSTUS

1	<i>Commemoratio Ss. Machabaeorum Mm.....</i>	Comm.
7	S. Alfonsi Mariae de Ligorio Ep., Conf. ct Eccl. Doct. .	III cl.
	<i>Commemoratio S. Stephani I Papae et Mart.</i>	
3		
4	S. Dominici Conf.....	III d.
5	In Dedicatione S. Mariae ad Nives.....	III cl.
6	In Transfiguratione D. N. I. C.....	II d.
	<i>Commemoratio Ss. Xysti II Papae, Felicissimi et Agapiti Mm.</i>	
i	S. Caictani Conf.....	III cl.
	<i>Commemoratio S. Donati Ep. et Mart.</i>	
8	S. Ioannis Mariae Vianncy Conf. — — — — —	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Cyrtaei, Largi et Smaragdi Mm.</i>	
9	Vigilia	III cl.
	<i>Commemoratio S. Romani Mart.</i>	
10	S. Laurentii Mart.....	II cl.
11	<i>Commemoratio Ss. Tiburtii et Susannae Virg., Mm. .</i>	Comm.

12	S. Clarae Virg.....	III d.
13	Commemoratio Ss. Hippolyti et Cassiani Mm.....	Comm.
14	Vigilia	II cl.
	Commemoratio S. Eusebii Conf.	
[694]	15 IN ASSUMPTIONE B. MARIAE VIRG.....	j ci
16	S. Ioachim, Patris B. Mariae Virg., Conf.....	II cl
17	S. Hyacinthi Conf.....	III cl.
18	Commemoratio S. Agapiti Mart.....	Comm.
19	S. Ioannis Eudes Conf.....	III d.
20	S. Bernardi Abb., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
21	S. Ioannae Franciscæ Frémot de Chantal Vid.....	III d.
22	Immaculati Cordis B. Mariae Virg.	II d.
	Commemoratio Ss. Timothei et Soc. Mm.	
23	S. Philippi Beniti Conf.....	III cl.
24	S. Bartholomaei Ap.....	II d.
25	S. Ludovici Regis, Conf.....	III d.
26	Commemoratio S. Zephyrini Papae et Mart. — — — — —	Comm.
27	S. Iosephi Calasactii Conf.....	III d.
28	S. Augustini Ep., Conf. et Eccl. Doct.....	III d.
	Commemoratio S. Hermetis Mart.	
29	In Dccollatione S. Ioannis Bapt.....	III d.
	Commemoratio S. Sabinae Mart.	
30	S. Rosae Limanae Virg.	III cl.
	Commemoratio Ss. Felicis et Adaucti Mm.	
31	S. Raymundi Nonnati Conf.....	III d.

SEPTEMBER

1	Commemoratio S. Aegidii Abb. — — — — —	Comm.
	Commemoratio Ss. duodecim Fratrum Mm.	
2	S. Stephani Regis, Conf.....	III d.
3	S. Pii X Papae et Conf.	III cl.
4	.....	
5	S. Laurentii Iustiniani Ep. et Conf.....	III d.
7		
8	In Nativitate B. Mariae Virg.	II cl.
	Commemoratio S. Hadriani Mart	
9	Commemoratio S. Gorgonii Mari.	Comm.
10	S. Nicolai de Tolentino Conf	m J
"	S. Pmli a HyacinM M	
12	Sanctissimi Nominis B. Mariae Vira. *	H1 d.
[695]	14 In Exaltatione S. Crucis	II cl.

15 Septem Dolorum B. Mariae Virg.....	II cl.
<i>Commemoratio S. Nicomedis Mart.</i>	
16 Ss. Cornelii Papae et Cypriani Ep., Mm.....	III cl.
<i>Commemoratio Ss. Euphemiae Virg., Luctae et Geminiani Mm.</i>	
17 <i>Commemoratio Impressionis Ss. Stigmatum S. Francisa Conf.</i>	Comm.
18 S. Ioscphi de Cupertino Conf.....	III cl.
19 Ss. Januarii Ep. et Sociorum Mm.....	Comm.
20 <i>Commemoratio Ss. Eustachii et Sociorum, Mm.</i>	II ci-
21 S. Matthaei Ap. et Evangelistae.....	III cl.
22 S. Thomae de Villanova Ep. et Conf.....	
<i>Commemoratio Ss. Mauritii et Soc. Mm.</i>	
23 S. Lini Papae et Mart.....	III cl-
<i>Commemoratio S. Theclae Virg. et Mart.</i>	
24 <i>Commemoratio B. Mariae Vire; de Mercede</i> . - - .	Conam-
25	
26 <i>Commemoratio Ss. Cypriani et Iustinae Virg., Mm.</i>	Cornthn.
Ii Ss. Cosmac et Damiani Mm.....	III cL
28 S. Wenceslai Ducis, Mart.	III cl.
29 IN DEDICATIONE S. MICHAËLIS ARCH.....	I cl.
30 S. Hieronymi Presb., Conf. et Eccl. Doct.....	III cl.

OCTOBER

1 <i>Commemoratio S. Remigii Ep. et Conf.</i> .	Comm-
2 Ss. Angelorum Custodum.....	III cl-
3 S. Teresiae a Icsu Infante Virg.....	III cl.
4 S. Francisci Conf.....	III d.
5 <i>Commemoratio Ss. Placidi et Sociorum Mm.</i> .	Cotnw-
6 S. Brunonis Conf.....	III cl.
7 B. Mariae Virg. a Rosario	II cl.
<i>Comemoratio S. Marci l Papae et Conf.</i>	
8 S. Biruittac Vid.....	III cl.
<i>Commemoratio Ss. Sergii, Bacchi, Marcelli et Apuleii Mm.</i>	
9 S. Ioannis Leonardi Conf.....	III cl.
<i>Commemoratio Ss. Dionysii Ep., Rustici et Eleutherii Mm.</i>	
10 S. Francisci Borgiac Conf.....	III cl-
[696 (11 Maternitatis B. Mariae Virg.....	II cl.
12	
13 S. Eduardi Regis, Conf.....	III cl.
14 S. Callisti I Papae et Mart.....	III cl.
15 S. Teresiae Virg.....	III cl.
]6 S. Hedwigis Vid.....	III cl.
17 S. Margaritae Mariae Alacoque Virg.....	III cl.
18 S. Lucae Evangelistae.....	II cl.

19	S. Petri de Alcantara Conf.....	III	I
20	S. Ioannis Cantii Conf.....	III	d
21	<i>Commemoratio S. Hilarionis Abb.....</i>	Comm	
	<i>Commemoratio Ss. Ursulae ac Soc. Vv. et Mm.</i>		
22			
23	S. Antonii Mariae Claret Ep. ct Conf.....	III	cl
24	R. Raphaelis Archang.....	III	d.
25	<i>Commemoratio Ss. Chrysanthi et Dariae Mm.....</i>	Comm.	
26	<i>Commemoratio S. Evaristi Papae et Mart _ _ _ _ _</i>	Comm.	
27			
28	Ss. Simonis et Iudae App.....	II	d.
29			
30			
31	Dominica ultima Octobris: D. N. IESU CHRISTI REGIS . . .	Id.	

f

NOVEMBER

1	OMNIUM SANCTORUM.....	I	cl.
2	IN COMMEMORATIONE OMNIUM FIDELIUM DEFUNCTO- RUM	Id.	
3			
4	S. Caroli Ep. ct Conf.....	III	cl.
	<i>Commemoratio Ss. Vitalis et Agricolae Mm.</i>		
5			
6			
/			
8	<i>Commemoratio Ss. Quatuor Coronatorum Mm.</i>	Comm.	
9	In Dedicatione Archibasilicae Ss.mi Salvatoris .	II	cl.
	<i>Commemoratio S. Theodori Mart.</i>		
[697]	10 S. Andreac Avellini Conf.	III	cl.
	<i>Commemoratio Ss. Tryphonis, Respicit et Nymphae Virg-> Martyrum</i>		
11	S. Martini Ep. ct Conf.....	III	cl.
	<i>Commemoratio S. Mennae Mart.</i>		
12	S. Martini I Papae ct Mart.....	III	cl.
13	S. Didaci Conf.....	III	cl.
14	S. Iosaphat Ep. et Mart.....	III	cl.
15	S. Alberti Magni Ep., Conf. ct Eccl. Doct .	III	cl.
16	S. Gertrudis Virg.....	III	cl.
17	S. Gregorii Thaumaturgi Ep. et Conf. .	HI	cl.
18	In Dedicatione Basilicarum Ss. Petri ct Pauli App. .	III	cl.
19	S. Elisabeth Vid.....	III	cl.
	<i>Commemoratio S. Pontiani Papae et Mart.</i>		

|

20	S. Felicis dc Valois Conf.....	.	III cl.
21	In Praesentatione B. Mariae Virg. .	.	III cL
22	S. Caeciliae Virg. ct Mart.....	.	III cl.
23	S. Clementis 1 Papac et Mart. .	.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Felicitatis Mart.</i>	.	III cl.
24	S. Ioannis a Cruce, Conf, et Eccl. Doct. .	.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Chrysogoni Mart.</i>	.	III cl.
25	S. Catharinae Virg. et Mart.	.	III cl.
26	S. Silvestri Abb		
	<i>Commemoratio S. Petri Alexandr. Ep. et Mart</i>		
27			
28		.	Comm.
29	<i>Commemoratio S. Saturnini Mart. .</i>		II cL
30	S. Andreae Ap.....		

DECEMBER

1			III cl.
2	S. Bibianae Virg. et Mart.....'		III cl.
3	S. Francisci Xaverii Conf.....		III cl.
4	S. Petri Chrysologi Ep., Conf, et Eccl. Doct. .		
	<i>Commemoratio S. Barbarae Virg. at Mart.</i>		Comm.
5	<i>Commemoratio S. Sabbae Abb. .</i>		III cl.
6	S. Nicolai Ep. ct Conf. .		III cl.
7	S. Ambrosii Ep., Conf. « Eccl.	g MARIAE VIRG	I cl.
	[695] IN CONCEPTIONE IMMACULA1/		
			Comm.
10	<i>Commemoratio S. Melchiadis Papae et</i>		III cl.
H	S. Damasi 1 Papae et Conf.		
12			III cl.
13	S. Luciae Virg. et Mart. .		
14			III cl.
15		- - -	
16	S. Eusebii Ep. et Mart. .		
17			
18			
19			II d.
20			
21	S. Thoma e Ap. .		
22			
23			
24	Vigilia .		

- 25 IN NATIVITATE DOMINI.....I c]. cum Octava
In secunda Missa: *Commemoratio S. Anastasiae Mart.*
- 26 II dies infra octavam Nativitatis Domini. S. Stephani Protomart. . II d.
- 27 III dies infra octavam Nativitatis Domini. S. Ioannis Ap. et Evangelistae.....II d.
- 28 IV dies infra octavam Nativitatis Domini. Ss. Innocentium Martyrum .....II d.
- 29 De V die infra octavam Nativitatis Domini.....II d.
Commemoratio S. Thomae Ep. et Mari.
- 30 De VI die infra octavam Nativitatis Domini . . . II cl.
- 31 De VII die infra octavam Nativitatis Domini . . . II d.
Commemoratio S. Silvestri 1 Papae et Conf.

TABELLAE DIERUM LITURGICORUM

DOMINICAE

Dominicae I classis

- [699] Prima, secunda, tertia et quarta Adventus.
Prima, secunda, tertia et quarta Quadragesimae.
Prima et secunda Passionis.
Dominica Resurrectionis.
Dominica in albis.
Dominica Pentecostes.

Dominicae II classis

Omnes aliae dominicae, superius non nominatae.

FERIAE

Feriae I classis

- Feria IV cinerum.
Omnes feriae Hebdomadae sanctae.

Feriae II classis

- Feriae Adventus a die 17 ad diem 23 decembris.
Feriae Quatuor Temporum Adventus, Quadragesimae et mensis septembris.

Feriae III classis

- Feriae Adventus usque ad diem 16 decembris inclusive, extra Quatuor Tempora. I
Feriae Quadragesimae et Passionis, superius non nominatae. B

Feriae IV classis

Omnes aliae feriae, superius non nominatae.

VIGILIAE

Vigiliae I classis

Vigilia Nativitatis Domini.
Vigilia Pentecostes.

Vigiliae II classis

[700] Vigilia Ascensionis Domini.
Vigilia Assumptionis B. Mariae Virg.
Vigilia Nativitatis S. Ioannis Bapt.
Vigilia Ss. Petri et Pauli App.

Vigilia III classis

Vigilia S. Laurentii Mart.

OCTAVAE

Octavae I classis

Octava Paschalis.
Octava Pentecostes.

Octava II classis

Octava Nativitatis Domini.

FESTrX I CLASSIS

In CALENDARIO ECCLESIAE UNIVERSAE

Nativitas Domini.
Epiphania Domini.
Pascha Resurrectionis.
Ascensio Domini.
Pentecostes.
Festum Ssmae Trinitatis.
Festum Ssmi Corporis Chri.
Festum Ssmi Cordis Iesu.

Festum Pretiosissimi Sanguinis D. N. I. C.

Festum D. N. I. C. Regis.

Conceptio Immaculata B. Mariae Virg.

Annuntiatio B. Mariae Virg.

Assumptio B. Mariae Virg.

Festum S. Ioseph, Sponsi B. Mariae Virg., Conf., Eccl. univ. Patroni.

Festum S. Ioseph Opificis, Sponsi B. Mariae Virg., Conf.

Dedicatio S. Michaelis Archangeli.

Nativitas S. Iohannis Baptistae.

Festum Ss. Petri et Pauli App.

Festum Omnium Sanctorum.

[701] Alii dies liturgià I classis

Dies octavus Nativitatis Domini.

Commemoratio omnium Fidelium defunctorum.

IN CALENDARIIS PARTICULARIBUS

Festum Patroni principalis nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, dioecesis.

Anniversarium Dedicationis ecclesiae cathedralis.

Festum Patroni principalis loci seu oppidi vel civitatis.

Anniversarium Dedicationis ecclesiae propriae.

Titulus ecclesiae propriae.

Festum Tituli Ordinis seu Congregationis.

Festum Fundatoris canonizati Ordinis seu Congregationis.

Festum Patroni principalis Ordinis seu Congregationis, et provinciae religiosae.

Alia festa I classis propria et indulta, mobilia aut fixa.

FESTA II CLASSIS

IN CALENDARIO ECCLESIAE UNIVERSAE

Festum Ssmi Nominis Iesu.

Festum S. Familiae Iesu, Mariae et Ioseph.

Commemoratio Baptismatis D. N. I. C.

Transfiguratio D. N. I. C.

Festum Exaltationis S. Crucis.

Dedicatio Archibasilicae Ssmi Salvatoris.

Purificatio B. Mariae Virg.

Festum B. Mariae Virg. Reginae.

Visitatio B. Mariae Virg.

Festum Immaculati Cordis B. Mariae Virg.

Nativitas B. Mariae †g. .

Festum septem dolorum B. Mariae Virg. mense septembri.

Festum B. Mariae Virg. a Rosario.

Fotum Maternitatis B. Mariae Virg.

Fota natalicia z\postolorum et Evangelistarum, scilicet:

Festum S. Amlreae (30 nov.).

Festum S. Thorneae Ap. (21 dec.).

Festum S. Ioannis Ap. et Evangelistae (27 dec.).

Festum S. Matthiae Ap. (24 vel 25 febr.).

[702] Festum S. Marci Evangelistae (25 apr.).

Festum Ss. Philippi et Iacobi App. (11 maii).

Festum S. Iacobi Ap. (25 iulii).

Festum S. Bartholomaei Ap. (24 aug.).

Festum S. Matthaei Ap. et Evangelistae (21 sept.).

Festum S. Lucae Evangelistae (18 oct.).

Festum Ss. Simonis et Iudae App. (28 oct.).

Festum S. Staphani Protomart.

Festum Ss. Innocentium Mm.

Festum Cathedrae S. Petri Ap. (22 febr.).

Festum S. Annae, Matris B. Mariae Virg.

Festum S. Laurentii Mart.

Festum S. Ioachim, Patris B. Mariae Virg.

IN CALENDARIIS PARTICULARIBUS

Festum Patroni secundarii nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae
sive civilis, dioecesis, civitatis vel oppidi.

Festum Fundatoris beati Ordinis seu Congregationis.

Festum Patroni secundarii Ordinis seu Congregationis, et provinciae religiosae.

Alia festa illius classis propria et indulta, mobilia aut fixa.

[70?] TABELLA OCCURRENTIAE

Festum I d. univ. . . .	0
Festum I d. part. . . .	3
Festum II d. univ. . . .	3
Festum II d. part. . . .	0
Festum III cl. univ. . . .	0
Festum III cl. part. . . .	0
Vigilia II d.....	0
Vigilia III d.....	0

- 1 Officium de 1° nihil
de 2-

2 Officium de 2° nihil
de 1°

3 Officium de 1° com-
memoratio de 2° in
Ld. ct Vp.

4 Officium de 1° com-
memoratio de 2° in
Ld.

5 Officium de 2° com-
memoratio de 1° in
Ld.

6 Officium de 1° trans-
latio de 2°

7 Officium de 2° trans-
latio de 1°

8 Officium de nobiliori
translatio de alio

9 Officium de feste
mobili, commemora-
lio de alio in Ld.
- > dies octavae II classis

[7^] TABELLA CONCURRENTIAE

	II	III	IV
Dominica I classis.....		o	O
Dominica II classis.....	03	o	G
Feria I classis.....	*	o	O
Feria II classis.....		o	O
Feria III classis.....	2	o	O
Feria IV classis.....		o	O
Festum I classis.....			
Festum II classis.....			
Festum III classis	m		
Dies octavae II classis.....	n		
1 Vesperae <le Off. curr., comm. seq.			
2 Vesperae de Off. seq., comm. curr.			
3 Vesperae de seq., nihil de curr.			

NOTANDA IN TABELLAS OCCURRENTIAE ET CONCURRENTIAE

- [70S]
1.

Festum Domini I aut II classis, in dominica occursens, locum tenet ipsius dominicae cum omnibus iuribus et privilegiis: de dominica, proinde, nulla Ht commemoratio.
2.

Si duo festa eiusdem divinae Personae aut duo festa eiusdem Sancti vel Beati simul occurrunt, fit de festo quod in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum, et aliud omittitur.
- 3

Si festum Domini I vel II classis concurrat cum quavis dominica, vel viissim Vesperae ordinantur iuxta tabellam concurrentiae, sed numquam fit omnicrnatio dominicae concurrentis in Vesperis festi Domini, nec vicissim.

VARIATIONES IN BREVIARIO ET MISSALI ROMANO

AD NORMAM NOVI CODICIS RUBRICARUM

Caput I

VARIATIONES IN CALENDARIO

[706] 1. Festa, quae tamquam *duplicia I classis* in calendariis indicantur, abhinc fiunt *festa I classis*.

2. Festa, quae tamquam *duplicia II classis* in calendariis indicantur, abhinc fiunt *festa II classis*.

3. Festa, quae tamquam *duplicia maiora* aut *minora*; et festa, quae tamquam *semiduplicia* (ab anno 1955 tamquam *simplicia*) in calendariis indicantur, abhinc fiunt *festa III classis*.

4. Festa, quae tamquam *simplicia* in calendariis indicantur, et anno 1955 ad *commemorationem* sunt reducta, inscribuntur tamquam *commemorationes*.

5. Ad *commemorationem* insuper reducuntur:

- a) festum S. Georgii Mart. (23 aprilis);
- b) festum B. Mariae Virg. de Monte Carmelo (16 iulii);
- c) festum S. Alexii Conf. (17 iulii);
- d) festum Ss. Cyriaci, Largi et Smaragdi Mm. (8 augusti);
- e) festum impressionis Stigmatum S. Francisci (17 septembris);
- f) festum Ss. Eustachii et Sociorum, Mm. (20 septembris);
- g) festum B. Mariae Virg. de Mercede (24 septembris);
- h) festum S. Thomae Ep. et Mart. (29 decembris);
- i) festum S. Silvestri I Papae et Conf. (31 decembris);
- l) festum septem dolorum B. Mariae Virg. (feria VI post dominicam I Passionis).

6. Fiunt dies liturgici I classis:

- a) Dies octavus Nativitatis Domini (1 ianuarii);
- b) Commemoratio omnium Fidelium defunctorum (2 novembris), quae tamen locum cedere pergit dominicae occurrenti.

[707] 7. Fiunt dies liturgici II classis:

- *j) festum S. Familiae Iesu, Mariae, Joseph (dominica I post Epiphaniam);
- b) festum Cathedrae S. Petri Ap. (22 februarii);
- r) festum Exaltationis S. Crucis (14 septembris).

8. E calendario expunguntur festa:

- a) Cathedrae S. Petri Romae (18 ianuarii);
- b) Inventionis S. Crucis (3 maii);
- c) S. Ioannis ante Portam Latinam (6 maii);
- d) Apparitionis S. Michaelis Archangeli (8 maii);

I Wg

e) S. Leonis II (3 iulii);

f) S. Anacleti (13 iulii);

h) S. Petri ad Vincula (1 augusti);

A) Inventionis S. Stephani (3 augusti).

hem. c calendario expungitur commemoratio S. Vitalis Mart. (28 aprilis).

9. In calendario inscribuntur festa:

i) Commemorationis Baptismatis D. N. I. C. (13 ianuarii);

b) S. Gregorii Barbadici Ep. et Conf. (17 iunii);

r) S. Antonii Mariae Claret Ep. et Conf. (23 octobris).

10. Transferuntur festa:

a) S. Irenaei, a die 28 iunii ad diem 3 iulii;

b) S. Ioannis Mariae Vianney, a die 9 ad diem 8 augusti.

11. Commemoratio Ss. Sergii, Bacchi, Marcelli et Apuleii Mm. transfertur a die 7 ad diem 8 octobris.

12. Mutatur denominatio:

a) festi Circumcisionis Domini, in «Octava Nativitatis Domini» (1 ianuarii);

h) festi Cathedrae S. Petri Ap. Antiochiae, in «Festum Cathedrae S. Petri Ap.» (22 februarii);

c) festi Ssmi Rosarii B. Mariae Virg., in «Festum B. Mariae Virg. a Rosario» (7 octobris).

Ca pu t II

VARIATIONES IN ORDINARIO DIVINI OFFICII

[70<\$| 13. Suffragium de omnibus Sanctis et commemoratio de Cruce abolentur.

14. Inter lectiones breves ad Primam, iuxta diversa anni Tempora, addantur sequentes:

a) *Tempore Nativitatis Domini'* Ipsi peribunt, tu autem permanebis, et omnes ut vestimentum veterascent: et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur; tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Tu autem.

b) *Tempore Epiphaniae:* Omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudem Domino annuntiantes. Tu autem.

c) *Tempore Ascensionis Domini:* Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? Hic Iesus qui assumptus est a vobis in caelum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in caelum. Tu autem.

15. Indultum et indulgentiae, olim pro recitatione orationis *Sacrosanctae* concessa, antiphonae finali B. Mariae Virg. adnectuntur.

Ca p u t   I I I

VARIATIONES IN PSALTERIO

16. Quando psalmi ad Laudes sumendi sunt c secundo schemate, ad Primam amplius non dicitur quartus psalmus, scilicet primus qui in Laudibus locum non habuit.

Item in dominica, si psalmi sumendi sunt e secundo schemate, loco psalmi 117, qui in Laudibus recitatur, ad Primam, dicitur psalmus 53, *Deus, in nomine tuo*.

17. Sabbato, quando ad Laudes alterum psalmorem schema recitandum occurrit, canticum Moysis *Auscultate, coeli* (Audite, cadi) dimittitur post versum *Petram, qua' genuit te, neglexisti,* et oblitus es Dei factoris tui* (Deum qui te genuit dereliquisti, * et oblitus es Domini creatoris tui).

Ca p u t   I V

VARIATIONES IN PROPRIO DE TEMPORE

[709] 18. Orationes *pro* diversitate Temporum abolentur.

19. Si vigilia Nativitatis Domini venerit in dominica, Officium ordinatur hoc modo:

al sabbato praecedenti, ad Vesperas, omnia dicuntur ut in sabbato ante dominicam IV Adventus;

b) ad Matutinum dicitur unicum Nocturnum cum invitatorio de vigilia, hymno de Ordinario Adventus, novem antiphonis et novem psalmis *de* dominica tempore Adventus, versu et tribus lectionibus cum suis responsoriis de vigilia;

c) ad Laudes et *ad Horas minores* fit Officium festivum de vigilia, ut in Proprio, sine commemoratione dominicae.

20. In festo Nativitatis Domini et per octavam, ad Matutinum, Psalmus 88, *Grattas Dômini in cetérnum cantabo* (Misericordias Domini in ætérnum cantabo) qui occurrit in tertio Nocturno, dimittitur post versum *Ut luna quae manet tn ætérnum 'testis in cedo fidelis* (Et thronus eius sicut sol in conspectu meo et sicut luna perfecta in ætérnum * et testis in cælo fidelis).

21. In festo Ss. Innocentium Mart. (28 decembris):

a) adhibetur color ruber paramentorum;

b) ad Matutinum, dicitur hymnus *De Teum*;

i) in Missa, dicitur *Gloria in excelsis* et *Alleluia* cum suo versu.

22. Dies a 2 ad 5 ianuarii sunt feriae temporis Nativitatis Domini.

Ad Officium et Missam horum dierum quod attinet, haec animadvertantur:

a) In Officio feriali, antiphonae et psalmi, ad omnes Horas, et versus Nocturni sumuntur de currenti hebdomadae die, ut in Psalterio; lectiones de Scriptura occurrenti, cum suis responsoriis, et dicitur *Te Deum*; reliqua, una cum versu in responsorio brevi ad Primam, ut die 1 ianuarii.

Missa dicitur ut die 1 ianuarii, cum *Gloria* et praefatione de Nativitate, sine *Credo* et *Communicantes* proprio.

b) In festis, his diebus forte occurrentibus, retinetur versus in responsorio brevi ad Primam, ut die 1 ianuarii, nisi habeatur proprius; sed nulla fit commemoratio feriae.

[710] 23. Dies a 7 ad 12 ianuarii sunt feriae temporis Epiphaniae Domini.

Ad Officium et Missam horum dierum quod attinet, haec animadvertantur:

a) In Officio feriali, antiphonae et psalmi, ad omnes Horas, et versus Nocturni sumuntur de currenti hebdomadae die, ut in Psalterio; lectiones de Scriptura occurrenti cum responsoriis de Epiphania, et dicitur *Te Deum*; reliqua, una cum versu in responsorio brevi ad Primam, ut in festo Epiphaniae. Oratio dicitur ut in festo Epiphaniae; in feriis autem post dominicam I occurrentibus, de eadem dominica.

Diebus a 7 ad 12 ianuarii sumuntur etiam antiphonae ad *Benedictus* et ad *Magnificat*, quae singulis diebus propriae assignantur; die vero 12 ianuarii, ad *Magnificat*, resumitur antiphona ad *Magnificat e* II Vesperis Epiphaniae.

Missa dicitur ut in festo Epiphaniae; in feriis autem post dominicam I occurrentibus, de eadem dominica, cum *Gloria* et praefatione de Epiphania, sine *Credo* et *Communicantes* proprio.

b) In festis, his diebus occurrentibus, retinetur versus in responsorio brevi ad Primam de Epiphania Domini, nisi habeatur proprius; sed nulla fit commemoratio feriae.

24. Die 13 ianuarii fit *Commemoratio Baptismatis D. A'. Iesu Christi* (II classis).

Ad Matutinum, Laudes, Vesperas et Completorium omnia dicuntur ut in festo Epiphaniae, sed Matutinum incipitur more solito, et in tertio Nocturno dicitur psalmus (86; lectiones trium Nocturnorum cum suis responsoriis, et oratio dicuntur ut die 13 ianuarii. Ad Horas minores dicuntur antiphonae et psalmi de currenti hebdomadae die, reliqua ut in festo Epiphaniae, excepta oratione.

Missa dicitur prouti in Missali habetur, die 13 ianuarii.

Quod si occurrat eodem die dominica I post Epiphaniam, fit Officium de S. Familia, sine commemoratione Baptismatis Domini et sine commemoratione dominicae. Tunc initium Epistolae I ad Corinthios legitur sabbato praecedenti.

25. Peculiaria pietatis exercitia, quae cum populi concursu, foris VI post dominicam I Passionis, in honorem B. Mariae Virg. Matris dolorosae peragi consueverunt, continuari possunt. Permittuntur etiam eo die, duae Missae festivae de septem doloribus B. Mariae Virg.

[77/| 26. Pro antiphona *ad Magnificat*, ad Vesperas feriae VI, tempore Paschatis, sumitur antiphona *ad Magnificat* quae habetur ad II Vesperas dominicae praecedentis.

27 Post Officium dominicae V post Pascha, in *Breviario* ponatur sequens rubric,i:

In Litanii minoribus

Litaniae minores seu Rogationes per se assignantur feriis II, III et IV ante festum Ascensionis Domini.

Ordinariis autem locorum facultas tribuitur eas transferendi ad alios tres dies continuos magis opportunos iuxta regionum diversitatem aut consuetudinem aut necessitatem.

De Litanii minoribus nihil fit in Officio.

Obligatio recitandi Litanias Sanctorum cum suis precibus, his diebus, urget tantum in processione aut aliis peculiaribus supplicationibus. Proinde, qui ad recitationem divini Officii obligantur, processioni vero aut aliis peculiaribus supplicationibus non intersunt, non tenentur dicere, his diebus, Litanias Sanctorum cum suis precibus.

In Ἀλλήλουϊα autem, in Missa de Rogationibus, post epistolam, deleatur *Alleluia* cum suo versu, et eius loco ponatur graduale et *Alleluia* cum suo versu, necnon tractus, et *Alleluia* cum suis versibus, quae in Missa pro quacumque necessitate, iuxta diversa anni Tempora inveniuntur. Verba demum: *praefatio paschalis*, deleantur.

28. Feria II infra hebdomadam V post Pascha, omissis lectionibus de homilia in Evangelium Missae de Rogationibus, ponantur hae lectiones de Scriptura occurrenti:

De Epistola prima beati Petri Apostoli

*Lectio /**Cap. 2, 1-5*

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite: ut in eo crescatis in salutem: si tamen gustastis, quoniam dulcis est Donimus. Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum: et ipsi tamquam lapides vivi supraedificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum.

Resp. Dicant nunc, *ut adhuc hoc die.*

*[712] Lectio II**Cap. 2, 610*

Propter quod continet Scriptura: Ecce, pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum: et qui crediderit in eum, non confundetur. Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem lapis, quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli, et lapis offensionis, et petra scandali his, qui offendunt verbo, nec credunt in quo et positi sunt. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis eius, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.

Resp. Cantate Domino, *ut adhuc hoc die.*

*Lectio ///**Cap. 2, 11-17*

Carissimi: Obsecro vos tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam, conversationem vestram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive regi quasi præcellenti, sive ducibus tamquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: quia sic est voluntas Dei, ut beneficientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitia: libertatem, sed sicut servi Dei. Omnes honorate: fraternitatem diligite: Deum timete: regem honorificate.

In Officio feria!i. Te Deum.

In Officio ordinario, resp.! Narrabo, *ut adhuc hoc die.*

Antiphonae *ad Benedictus* et *ad Magnificat* retinentur quae in Breviario nunc exstant.

29. Dies a feria VI post Ascensionem Domini usque ad vigiliam Pentecostes exclusive sunt feriae temporis Ascensionis.

Ad Officium et Missam horum dierum quod attinet, haec animadvertantur:

a) *In Officio feriali*, antiphonae et psalmi, ad omnes Horas, et versus Nocturni sumuntur de currenti hebdomadae die, ut in Psalterio pro tempore paschali; lectiones de Scriptura occurrenti, cum sui re[77_?]sponsoriis, et dicitur *Te Deum*, reliqua, una cum versu in responsorio brevi ad Primam, ut in festo Ascensionis.

Missa dicitur ut in festo Ascensionis, cum *Gloria* et praefatione de Ascensione, sine (*redo*, et *Communicantes* proprio.

b) *In festis*, his diebus occurrentibus, retinetur versus in responsorio brevi ad Primam de Ascensione, nisi habeatur proprius; sed nulla fit commemoratio feriae.

30. Dominica olim infra octavam Ascensionis inscribitur tantum «Dominica post Ascensionem». Eius Officium ordinatur hoc modo:

a) partes Ordinarii sumuntur e festo Ascensionis sicut in feriis huius temporis; capitula vero, antiphonae ad *Benedictus* et ad *Magnificat*, et oratio sunt propria;

b) ad I Vesperas, psalmi de sabbato dicuntur sub antiphona *Alleluia, alleluia, alleluia*,

c) ad Nocturnum, Laudes et Vesperas, psalmi de dominica dicuntur sub antiphona, *Alleluia, alleluia, alleluia* de tempore paschali;

d) lectiones et responsoria unici Nocturni sumuntur propria, prouti exstant in Breviario.

31. Feria V ante vigiliam Pentecostes, tamquam lectiones de Scriptura occurrenti, dicantur lectiones de Epistola tertia beati Ioannis Ap., quae nunc in Breviario assignantur feriae VI sequenti; item, feria VI ante vigiliam Pentecostes,

lectiones de Epistola beati Indae Ap., quae nunc in Breviario assignantur *primo Nocturno* vigiliae Pentecostes.

32. In vigilia Pentecostes dicitur Officium feriale, ut in Ordinario de tempore Ascensionis, cum tribus lectionibus de homilia in evangelium diei. Oratio autem ad Laudes et *ad Horas* sumitur c dominica post Ascensionem.

In Missali, deleantur prophetiae, benedictio fontis et litaniae. Omnes Missae incipiunt more solito, psalmo *Indica me, Deus*, et antiphona ad Introitum *Cum sanctificatus fuero*.

33. In festo Ssmi Corporis Christi, ad Primam, dicitur versus *Qui sedes ad dexteram Patris*.

Dominicae et dies, olim infra octavam Ssmi Corporis Christi et Ssmi Cordis Iesu, celebrantur per omnia sicut reliquae dominicae et feriae per annum.

Responsoria post lectiones de Scriptura, his dominicis et feriis, dicuntur de tempore post Pentecosten, ut in Breviario habentur dominica IV post Pentecosten et feriis subsequentibus.

[714] 34. Peculiaria pietatis exercitia quae, cum populi concursu, diebus olim infra octavam Ssmi Corporis, ex traditione, celebrari consueverunt, continuari possunt. Ubi autem fit processio, his diebus, permittuntur duae Missae de Ss. Eucharistia, ad modum Missae votivae II classis.

35. Sabbato ante dominicam primam augusti, rubrica circa lectiones de Scriptura occurrenti, mutetur hoc modo:

Si prima dominica incidit a die 1 ad 3 augusti, tunc mensis habet quinque dominicas, et Scriptura occurrens legitur integra, ut in Breviario habetur.

Si vero prima dominica incidit in dies a 4 ad 7 augusti, mensis habet quatuor dominicas tantum, et de Scriptura occurrenti omittitur illa pars quae hebdomadae quintae assignata est.

36. Sabbato ante dominicam primam septembris, ponatur sequens rubrica:

Si prima dominica incidit in diem 1 vel 2 septembris, mensis habet quinque dominicas, et Scriptura occurrens absolvitur integra, ut in Breviario habetur.

Si vero prima dominica incidit in dies a 3 ad 7 septembris, tunc mensis habet quatuor dominicas tantum, et de Scriptura occurrenti omittitur illa pars quae hebdomadae quintae assignata est.

37. Ad Vesperas feriae IV et VI Quatuor Temporum mensis septembris, pro antiphona *ad Magnificat* repetitur antiphona quae, in iisdem feriis, habetur *ad Benedictus*.

38. Sabbato ante dominicam primam octobris, ponatur sequens rubrica:

Si prima dominica incidit in dies a 1 ad 3 octobris, mensis habet quinque dominicas, et Scriptura occurrens absolvitur integra, ut in Breviario habetur.

Si vero prima dominica incidit in dies a 4 ad 7 octobris, tunc mensis habet quatuor dominicas tantum, et de Scriptura occurrenti omittitur illa pars, quae tertiae hebdomadae assignata est.

39. Sabbato ante primam dominicam novembris, ponatur sequens rubrica:

Si prima dominica incidit in dies 1 vel 2 novembris, mensis habet quidem quinque dominicas, ultima tamen est prima Adventus, ita ut pro Scriptura occur-

renti maneant quatuor tantum hebdomadae. Item [715] quatuor dominicas tantum habet mensis, si prima dominica incidit in dies a 3 ad 5 novembris. His in casibus, de Scriptura occurrenti omittitur illa pars, quae secundae hebdomadae assignata est.

Si vero prima dominica incidit in dies 6 vel 7 novembris, mensis habet quidem quatuor dominicas, ultima tamen est prima Adventus, ita ut pro Scriptura occurrenti maneant tres hebdomadae tantum. Hoc in casu, de Scriptura occurrenti omittitur illa pars quae primae et secundae hebdomadae assignata est.

Caput V

VARIATIONES IN PROPRIO SANCTORUM

40. In festis III classis, tam universalibus quam particularibus, quae ad Matutinum habent aut antiphonas proprias et psalmos de Communi, aut antiphonas proprias et psalmos specialiter assignatos, novem antiphonae et novem psalmi dicuntur continuatim cum unico versu tantum, qui invenitur post ultimam antiphonam.

41. In iisdem festis, de quibus numero praecedenti, duae lectiones de Scriptura sumuntur de Communi, olim I Nocturno assignatae, retentis primo et tertio e responsoriis propriis, quae in Breviario his festis assignata erant.

42. In festis III classis, tam universalibus quam particularibus, quae ad Matutinum habent tantum responsoria propria, dicuntur antiphonae et psalmi de feria currenti, cum duabus lectionibus de Scriptura occurrenti et primo ac tertio e responsoriis propriis, et tertia lectione propria, ut in aliis Officiis ordinariis.

43. In Conversione S. Pauli (25 ianuarii), ad Matutinum dicuntur tres lectiones de Actibus Apostolorum, quae olim primo Nocturno erant assignatae, cum primo et secundo responsorio ibidem notatis.

44. In festo S. Martinae (30 ianuarii), ad Matutinum dicitur hymnus *Martinae celebri* una cum altera parte *Now illam crucians'*, ad Laudes autem et ad Vesperas sumitur hymnus *Tu natale solum*.

45. In festo Purificationis B. Mariae Virg. (2 februarii):

w) in Breviario, ponatur, in initio, haec rubrica: Festum Purificationis B. Mariae Virg. habetur tamquam festum Domini.

b) in Missali, ad benedictionem candelarum, omittitur antiphona [716] *Exsurge* cum versu psalmi et *Gloria Patri*, necnon *Flectamus genua*; et ante orationem sacerdos dicit tantum *Dominus tobiscum* et *Oremus*.

46. In festis S. Venantii (18 maii), S. Mariae Magdalenae Pocnitentis (22 iulii) et S. Ioannis Cantii (20 octobris), ad Vesperas, dicitur hymnus qui nunc in Breviario assignatur I Vesperis.

47. Die 17 iunii, pro festo S. Gregorii Barbadici, ponantur hae partes propriae:

Oratio

Deus, qui beatum Gregdrium Confessorem tuum atque Pontificem pastoralis sollicitudine, et pauperum miseratione clarescere voluisti: concède propitius; ut, cuius merita celebramus, caritatis imitemur exempla. Per Dominum.

Lectio III

Gregorius Barbadicus, Veneriis perantiqua familia ortus, utriusque iuris lauream in Archigymnasio Patavino magna cum laude est adéptus. Undevigésimum annum agens, cum ad Monasteriensem pacis Conventum profectus esset, legato pontificio Fabio Chisio adhortante, ecclesiastica militia nomen dare constituit. Sacris initiatus, ab eodem Chisio, Alexandri septimi nomine ad Pontificatum assumpto, Bergomatium episcopus primum, mox, Cardinalium Collegio cooptatus, ad sedem Patavinam eligitur. In episcopali mûnere obeundo, sancto Carolo Borroma-o sibi exemplo proposito, ad extremum usque spiritum adlaboravit ut, Sacrosancta Tridentinæ Synodi monitis et decretis innixus, evelleret vitia, virilités induceret. In utraque diœcési Seminarium amplificavit, Patavinum praesertim bibliotheca auxit ac typographia, qua libri quoque ederentur inter populos proximi Orientis vulgandi. Catecheticam instructionem enixe fovit, et singulos dioecesis pagos, docendo et hortando, filacer peragravit. Caritatis operibus ac vitae sanctitate refulsit, in egenos et pauperes adeo liberalis ut domesticam quoque supellectilem, vestes ac lectum in eorum auxilium erogaverit. Denique, post brevem lethalem morbum, placide obdormivit in Domino decimo quarto Kalendas iulias, anno millesimo sexcentesimo nonagesimo septimo. Quem, meritis ac virtutibus clarum, Clemens decimus tertius Beatorum, Ioannes vero vigesimus tertius Sanctorum numero accensuit.

Missa *Statuit*, de Communi Conf. Pont. I loco, cum oratione propria, ut supra.

[7/7] 48. Die 28 iunii, in vigilia Ss. Petri et Pauli App., lectiones de homilia in Evangelium diei sumuntur e festo S. Pii X (3 septembris).

49. In festo S. Irenaei Ep. et Mart. (3 iulii), ponatur sequens lectio propria:

Lectio III

Irenaeus, non longe ab urbe Smyrna natus, iam inde a puero sese Polycarpo, Ioannis Evangelista: discipulo eidemque episcopo Smyrnæorum, tradiderat in disciplinam. Polycarpo in cælum martyrii gloria sublato, cum incredibili studio flagraret discendi qua: dogmata depositi loco custodienda ceteri acceperant, quos Apostoli instituerant; horum quam potuit plures convenit, quæque ab iisdem audivit, memori mente tenuit, ea deinceps opportune adversus hæreses allaturus. In Galliam profectus, Ecclesiæ Lugdunensis presbyter a Photino episcopo est constitutus; cui cum successisset, tam feliciter munus obiit episcopatus, ut sapientia, oratione exemploque suo non modo brevi cives lugdunenses omnes, sed multos etiam aliarum Galliârum urbium incolas superstitionem atque errorem abiecissem, dedissequ christianæ militia: nomina viderit. Multa scripsit, quorum ma-

na pars intercidit iniuria temporum. Exstant eius adversus hæreses libri quinque, in quorum tertio libro grave imprimis atque præclarum de Romana Ecclesia, deque illius episcoporum successidne, divina: traditioni fidei, perpetua, certissima custode, testimonium dixit. Atque ad hanc, dixit, Ecclesiam propter potiore principatatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles. Martyrio coronatus, migravit in cadum anno salutis ducentesimo secundo.

50. In Commemoratione B. Mariae Virg. de Monte Carmelo (16 iulii):

a) in *Breviario*, post orationem, ponatur sequens rubrica: Si Commemoratio B. Mariae Virg. de Monte Carmelo venerit in sabbato, fit quidem Officium de S. Maria in sabbato, sed antiphona *ad Benedictus*, et oratio ad omnes Horas dicuntur ut supra;

b) in *Missali* autem ponatur sequens rubrica: Si Commemoratio B. Mariae Virg. de Monte Carmelo venerit in sabbato, Missa dici potest aut de sancta Maria in sabbato, aut propria de Commemoratione B. Mariae Virg. de Monte Carmelo.

51. In festo S. Laurentii de Brundusio, Conf. et Eccl. Doct. (21 iulii), ponatur sequens lectio propria:

[7/5]

Lectio III

Laurentius, Brundusii in Apûlia natus, adulescens Ordinem Fratrum Minorum Capuccindrum ingressus, philosophiam ac theologiam penitus didicit, complures autem linguas et antiquas et recentiores calluit. Sacerdos inauguratus, prædicandi munus suscepit, quod per totam fere Italiam aliasque Europa: regiones indefessus obivit. Singulari prudentia consilii quoque dono præditus, universo Ordini regendo præfectus est, et a Summis Pontificibus sæpe adhibitus ad gravissimas obeundas legationes. Atque eius potissimum opera effectum est. ut principes christiâni copias suas consociaverint contra ingruentes Turearum turmas: quibuscum exercitus christiânus in Hungaria congressus, Laurentio pveniente cum cruce, milites ducésque cohortante, celeberrimam retulit victoriam. Inter tot vero tantaque negdta, religiosi hominis virtûtes heroico modo coluit. Quidquid supererat temporis, orationi impendens, vitam interiorem cum externa actuositate mirifice coniunxit. Tandem Olisipdne, quo a populo neapolitano orator ad regem Hispaniae missus fûcrat, libertatis christianæ et iustitiæ strenuus assertor, quasi in acie occubuit anno millesimo sexcentesimo undevicesimo. Multa reliquit scripta ad fidem catholicam adversus hæreses defendendam, et ad sacras Litteras explanandas. Eum Leo Papa decimus tertius in Sanctorum numerum retulit, Ioannes vero Papa vigesimus tertius univêrsæ Ecclesiæ Doctorem declaravit.

52. In festo Transfigurationis Domini (6 augusti) psalmus 88, *Gratias Domini in æternum cantabo* (Misericordias Domini in æternum cantabo) qui occurrat in tertio Nocturno, dimittitur post versum *Nam Domini est clipeus noster*, * *et Sancti Israel Rex noster* (Quia Domini est assumptio nostra, * et sancti Israel regis nostri).

53. In festo S. Philippi Benitii Conf. (23 augusti), ponatur sequens lectio propria:

Lectio III

Philippus, c nobili Benitiorum familia Florentia: natus, singulari visiône a beatissima Virgine in Servorum suorum familiam, nuper institutam, est voca-

corporis castigatione, sed Christi Domini cruciatuum meditatione, suavem duxit vitam; deinde per universam fere Europam magnamque Asia: partem sodalicia septem dolorum Dei Matris [719 | instituit. Sui Ordinis Generalis invitus renuntiatus, divinae caritatis ardore vehementer accensus, p̃ṽrimas Italia: urbes concũrsans, gliscentes in eis civium discordias composuit, multasque ad Romani Pontificis obedientiam revocavit, et perditissimos homines ad poenitentiam perduxit. Denique Tudér̃ti, anno millesimo ducentesimo octogesimo quinto, in Christi Domini e cruce pendentis amplexu, quem suum appellabat librum, sanctissime ex hac vita migravit. Eum Clemens decimus, Pontifex maximus, Sanctorum numero adseripsit.

54. In festo B. Mariae Virg. a Rosario (7 octobris), hymnus *Caelestis aulae nuntius*, qui in Breviario I Vesperis assignabatur, nisi I Vesperae alicubi dicendae sint, praemittitur hymno Matutini, omissa conclusione.

55. Pro festo S. Antonii Mariae Claret, ponantur hae partes propriae:

Oratio

Deus, qui beatum Antonium Mariam Confessorem tuum atque Pontificem, apostolicis virtutibus sublimasti, et per eum novas in Ecclesia clericorum ac virginum familias collegisti: concede, quaesumus; ut, eius dirigentibus monitis ac suffragantibus meritis, animarum salutem quaerere iugiter studeamus. Per Dominum.

Lectio III

Antonius Maria Claret, Salléntii, in Hispania, piis honestisque parentibus natus, adolescens textoriam artem exercuit, sed dein, sacerdotio auctus, primum parœciale ministerium excoluit, postea vero Romam venit ut a Propâgandæ Fidei Congregatione ad exteris missiones mitteretur. Sed, Deo disponente, Hispaniam reversus, missionarius apostolicus Catalauniam, et Fortunatas Insulas peragravit. Bonorum librorum scriptor fecundus, Congregationem quoque Filiorum Immaculati Cordis Mariæ fundavit. Archiepiscopali sedi Sancti Iacobi in Cuba præfêctus, zelantis Pastoris virtutibus mire effulsit; seminarium restituit, doctrinam et disciplinam clericorum promovit, dpera socialia condidit, pro christiana filiarum institutione Sorores Docentes a Maria Immaculata instituit. Matriti demum accersitus, ut Hispaniârũ Reginæ a confessionibus et in gravissimis ecclesiasticis negotiis a consiliis esset, austeritatis omniumque virtutum eximium praebeuit exemplar. In Vaticano Concilio Romani Pontificis infallibilitatem strenue defendit. Devotionem erga Sanctissimum Sacramentum et Cor Maria: Immaculatum 1720] eiusque Rosarium mirifice propagavit. Tandem, apud Fontem Frigidum, in Gallia, exsul moritur, anno millesimo octingentesimo sep-

tuagésimo. Quem, mirâculis clarum, Pius Papa undecimus Beatedrum, Pius vero duodecimus Sanctdrum fastis adseripsit.

Missa *Sacerdotes tui*, de Communi Conf. Pont. II loco, cum oratione propria, ut supra.

56. In festo S. Raphaedis Archangeli (24 octobris) ad Matutinum dicuntur tres lectiones de libro Tobiae, quae olim primo Nocturno erant assignatae, cum primo et secundo responsorio ibidem notatis.

57. In festo 1). N. Iesu Christi Regis, in tertio Nocturno, altera pars psalmi 88 *Si dereliquerint filii eius* (Si autem dereliquerint filii eius) dimittitur post versum *Ut luna quae manet in aeternum, * testis in coelo fidelis* (Et thronus eius sicut sol in conspectu meo, et sicut luna perfecta in aeternum, * et testis in cado fidelis).

58. Vesperae defunctorum, cum suo Completorio proprio, diei 1 novembris olim assignatae, transferuntur in Commemorationem omnium Fidelium defunctorum; sed si concurrant cum dominica, vel festo I classis, Officium Commemorationis omnium Fidelium defunctorum cessat post Nonam.

Celebratio tamen Vesperarum defunctorum post II Vesperas diei 1 novembres, quae pro pietate fidelium peragi consuevit, continuari potest, una cum aliis piis exercitiis forsitan consuetudine traditis, tamquam peculiare pietatis obsequium.

Ca pu t VI

VARIATIONES IN COMMUNI SANCTORUM

59. In hymno *Iste Confessor*, tertius versus erit semper *Meruit supremos laudis honores*.

60. In *Communi Dedicationis ecclesiae*, in initio, ponatur sequens rubrica: festum Dedicationis ecclesiae est festum Domini.

In ipso die Dedicationis ecclesiae, dicitur Officium de die liturgico occurrenti usque ad Nonam.

Ante reliquias Sanctorum, in altari ecclesiae consecrandae includendas, si commode fieri potest, celebrantur Vigiliae, et cantetur vel dicatur Matutinum, cum tribus Nocturnis, in honorem Sanctorum Martyrum, [721] quorum reliquiae sunt recondendae. Invitentur quoque fideles ut his Vigiliis participent.

Qui vero Officio divino tenentur, obligationi suae satisfaciunt, pro Matutino, recitatione Nocturnorum in honorem Sanctorum Martyrum, in Vigiliis peracta.

A Vesperis ipsius dici Dedicationis, dicitur Officium de Dedicatione ecclesiae, quod protrahitur usque ad Completorium diei sequentis, et dicitur ad modum Officii festi I classis.

61. Officium votivum defunctorum, sive cum unico Nocturno, sive cum tribus recitetur, inchoatur semper cum imitatorio et suo psalmo; et, si dicitur pro defunctis in genere, concluditur cum oratione *Fidelium*.

C a p u t VII

VARIATIONES IN MISSIS
ET ORATIONIBUS VOTIVIS AD DIVERSA

62. Missa votiva « Contra paganos » inscribatur « Missa pro Ecclesiae defensione »; Missa autem « Ad tollendum schisma » abhinc dicatur « Missa pro unitate Ecclesiae ».

63. Inter orationes « diversas », oratio « Pro Imperatore romano » deleatur, et eius loco ponatur sequens:

Pro rebus publicas moderantibus

Oratio

Omnipotens sempiterne Deus, in cuius manu sunt omnium potestates et omnium iura populorum: respice benignus ad eos, qui nos in potestate regunt: ut ubique terrarum, dextera tua protegente, et religionis integritas, et patris securitas indesinenter consistat. Per Dominum.

Secreta

Propitiare, Domine, preces et hostias famulorum tuorum, et propter nomen tuum patris defende rectores; ut salus servientium tibi principum, pax tuorum possit esse populorum. Per Dominum.

Postcommunio

Protege, Domine, famulos tuos subsidiis pacis; et corporis et spiritualibus enutrens alimentis, a cunctis hostibus redde securos. Per Dominum.

VARIATIONES IN MARTYROLOGIO ROMANO

C a p u t I

VARIATIONES IN ELOGIIS FESTORUM
ET OFFICIORUM MOBILIIUM

[722] 1. Pro festo sanctae Familiae.

Rubrica quae praecedit elogium respiciens hoc festum, sic corrigatur:

Sabbato ante dominicam, quae occurrere potest a die 7 ad diem 13 ianuarii inclusive.

2. Pro dominica i Passionis.

Lemma et elogium mutetur hoc modo:

Sabbato ante dominicam primam Passionis.

Dominica prima Passionis.

3. Pro commemoratione septem dolorum B. Mariae Virg.

Lemma et elogium hoc modo mutetur:

Feria quinta post dominicam primam Passionis.

Commemoratio septem dolorum beatissimae Virginis Mariae.

||

4. Pro dominica II Passionis.

Lemma et elogium mutetur hoc modo:

Sabbato ante dominicam secundam Passionis, seu in palmis.

Dominica secunda Passionis, seu in palmis, quando...

5. Pro litaniis maioribus.

Lemma mutetur hoc modo:

Feria tertia infra octavam Paschae, quoties ipsum Pascha, vel secunda feria infra octavam Paschae, in diem 25 aprilis inciderit.

6. Feria tertia ante dominicam tertiam post Pascha.

Deleatur lemma et elogium, respiciens solemnitatem sancti Joseph.

Feria tertia ante dominicam quartam post Pascha.

Deleatur lemma et elogium, respiciens octavam solemnitatis sancti Joseph.

|72?| 8. Feria quarta infra octavam Ascensionis Domini.

Deleatur lemma et elogium, respiciens octavam Ascensionis Domini.

9. Feria quarta infra octavam sanctissimi Corporis Christi.

Deleatur lemma et elogium, respiciens octavam huius festivitatis.

10. Feria quinta infra octavam sacratissimi Cordis Iesu.

Deleatur lemma et elogium, respiciens octavam huius festi.

C a p u t II

VARIATIONES IN CORPORE MARTYROLOGII

II. Kalendis Ianuarii (1 ian.).

Primum elogium mutetur ut sequitur:

Octava Nativitatis Domini nostri Iesu Christi.

Secundo loco scribatur.

Circumcisio eiusdem Domini nostri Iesu Christi.

12. Quarto Nonas Ianuarii (2 ian.).

Deleatur primum elogium:

Octava sancti Stephani Protomartyris.

13. Tertio Nonas Ianuarii (3 ian.).

Deleatur primum elogium:

Octava sancti Ioannis, Apostoli et Evangelistae.

14. Pridie Nonas Ianuarii (4 ian.).

Deleatur primum elogium:

Octava sanctorum Innocentium Martyrum.

15. Nonis Ianuarii (5 ian.).

Deleatur primum elogium:

Vigilia Epiphaniae Domini.

16. Idibus Ianuarii (13 ian.).

Loco elogii: Octava Epiphaniae Domini, *ponatur* Commemoratio Baptismatis Domini nostri Iesu Christi.

[724] 17. Quintodecimo Kalendas Februarii (18 ian.).

Deleatur primum elogium:

Cathedra sancti Petri Apostoli, qua primum Romae sedit.

Initium elogii sequentis ita incipiat:

Romae Passio sanctae Priscæ...

18. Sexto Kalendas Februarii (27 ian.).

-T'A

In elogio sanctae Angelae Hericiae mutantur ultima verba ut sequitur:

Eius tamen festivitas Kalendis Iunii celebratur.

19. Octavo Kalendas Martii (22 febr.).

Loco primi elogii Antiochiae Cathedrae..., *substituatur sequens:*

Cathedra sancti Petri Apostoli, qua primum Romae sedit, *ex die 18 Ianuarii.*

20. Septimo Kalendas Martii (23 febr.).

Deleatur primum elogium:

Vigilia sancti Matthiae Apostoli.

In anno bissexti, legitur tantum:

Commemoratio plurimorum...

21. Quarto Kalendas Maii (28 apr.).

Elogium S. Vitalis Martyris deleatur.

22. Kalendis Maii (I maii).

Elogium Ss. Apostolorum Philippi et Iacobi transferatur in diem 11 eiusdem mensis, primo loco, et eius loco ponatur sequens:

Sollemnitas sancti Ioseph opificis, Sponsi beatae Mariae Virginis, Confessoris, opificum Patroni.

In elogio S. Pii V dematur verbum item.

23. Quinto Nonas Maii (3 maii).

Elogium Inventionis S. Crucis ponatur, eodem die, ultimo loco.

In elogio Ss. Alexandri et sociorum, demantur verba Papae primi.

24. Pridie Nonas Maii (6 maii).

Elogium S. Iohannis, Apostoli et Evangelistae, ponatur eodem die, secundo loco.

25. Octavo Idus Maii (8 maii).

Elogium Apparitionis S. Michaelis ponatur, eodem die, ultimo loco.

[725] 26. Pridie Kalendas Iunii (31 maii).

Primum elogium ponatur die sequenti, primo loco, et eius loco ponatur sequens:

Festum beatae Mariae Virginis Reginae.

27. Quintodecimo Kalendas Iulii (17 iunii).

Primo loco ponatur sequens elogium:

Sancti Gregorii Barbadici, Cardinalis, Episcopi et Confessoris, cuius dies natalis sequenti die recensetur.

28. Quartodecimo Kalendas Iulii (18 iunii).

Tertio loco ponatur hoc elogium:

Patavii Sancti Gregorii Barbadici, Veneti, Cardinalis et Bergomatis primum. deinde Patavinae dioeceseos Episcopi, quem mira virtutum et pastoralis sapientiae laude conspicuum, Iohannes vigesimus tertius Sanctorum corona insignivit. Ipsius autem festum pridie huius diei celebratur.

29. Quarto Kalendas Iulii (28 iunii).

In fine elogii S. Irenaei addatur:

Ipsius tamen festivitas quinto Nonas Iulii celebratur.

30. Kalendis Iulii (1 iulii).

Deleatur primum elogium:

Octava Nativitatis sancti Iohannis Baptistae.

31. Quinto Nonas Iulii (3 iulii).

Primo loco ponatur:

Sancti Irenaei, Episcopi et Martyris, qui migravit in caelum quarto Kalendas Iulii.

Elogium natalis- S. Leonis- ponatur eodem die, sexto loco, id est, post Ss. Martyres Marcum et Mucianum.

32. Pridie Nonas Iulii (6 iulii).

Deleatur primum elogium:

Octava sanctorum Apostolorum Petri et Pauli.

33. Tertio Idus Iulii (13 iulii).

Elogium sancti Anacleti deleatur.

[726] 34. Decimo septimo Kalendas Augusti (16 iulii).

Initium primi elogii sic mutetur:

Commemoratio beatæ Mariae...

35. Duodecimo Kalendas Augusti (21 iulii).

Primo loco ponatur sequens elogium:

Sancti Laurentii de Brundusio, Confessoris et Ecclesiae Doctoris, ex Ordine Fratrum Minorum Capuccinorum, qui sequenti die migravit in caelum.

36. Undecimo Kalendas Augusti (22 iulii).

Secundo loco ponatur hoc elogium:

Ulyssipone, in Lusitania, natalis sancti Laurentii de Brundusio, Confessoris, ex Ordine Fratrum Minorum Capuccinorum, quem verbi Dei praedicatione, caelestis doctrina, pontificiis legationibus rebusque ad Dei gloriam et Ecclesiae utilitatem feliciter gestis praeclarum, Leo Papa decimus tertius Sanctorum fastis adscripsit, et Summus Pontifex Iohannes vigesimus tertius universalis Ecclesiae Doctorem declaravit, eiusque festum pridie huius diei celebrari iussit.

37. Nono Kalendas Augusti (24 iulii).

Deleatur primum elogium:

Vigilia sancti Iacobi Apostoli.

38. Quarto Kaléndas Augusti (29 iulii).

Elogium S. Felicis secundi deleatur.

Sequens elogium ita reformatur:

Romae, via Portuensi, sanctorum Martyrum Felicis, Simplicii, Faustini et Beatricis, temporibus...

39. Kalendis .Augusti (1 aug.).

Primum elogium ponatur ultimo loco, eodem die.

40. Tertio Nonas Augusti (3 aug.).

Elogium Inventionis S. Stephani, ultimo loco ponatur.

41. Pridie Nonas Augusti (4 aug.).

Elogium S. Ioannis Baptistae-Mariae Vianney (secundo loco} ita mutetur:

In vico Ars, ... quem Pius Papa Undecimus in Sanctorum nume[727]rum retulit, et omnium parochorum caelestem Patronum constituit. Ipsius tamen festum sexto Idus huius mensis recolitur.

42. Sexto Idus Augusti (8 aug.).

Primo loco ponatur elogium S. Ioannis Baptistae-Mariae Vianney, e sequenti die.

43. Sextodecimo Kaléndas Septembris (17 aug.).

Deleatur primum elogium:

Octava sancti Laurentii Martyris.

44. Tertiodecimo Kaléndas Septembris (20 aug.).

Secundo loco ponatur sequens elogium:

Romae depositio sancti Pii decimi, Papae et Confessoris, fidei integritatis et ecclesiasticae libertatis propugnatoris invicti, religionisque zelo insignis, cuius festum tertio Nonas septembris recolitur.

45. Undecimo Kaléndas Septembris (22 aug.).

Deleatur elogium:

Octava Assumptionis beatae Mariae Virginis.

In secundo elogio, quod fit primum, dematur verbum:
eiusdem.

46. Decimo Kaléndas Septembris (23 aug.).

Deleatur primum elogium:

Vigilia sancti Bartholomaei Apostoli.

47. Tertio Nonas Septembris (3 sept.).

Primo loco ponatur hoc elogium:

Sancti Pii Papae decimi, cuius natalis dies tertidecimo Kalendas septembris recensetur.

48. Decimo septimo Kalendas Octobris (15 sept.).

Deleatur primum elogium:

Octava Nativitatis beatae Mariae Virginis.

In sequenti elogio, quod fit primum, dematur verbum:
eiusdem.

49. Duodecimo Kalendas Octobris (20 sept.).

Deleatur primum elogium:

Vigilia sancti Matthaei, Apostoli et Evangelistae.

[72S] 50. Octavo Kalendas Octobris (24 sept.).

In primo elogio, loco vocabuli festum, dicatur Commemoratio.

51. Nonis Octobris (7 oct.).

Initium primi elogii ita mutetur:

Festum beatae Mariae Virginis a Rosario: itemque...

Tertio et quarto elogio addatur:

Eorum autem memoria sequenti die recolitur.

52. Octavo Idus Octobris (8 oct.).

Secundo loco ponatur hoc elogium:

Sanctorum Martyrum Sergii, Bacchi, Marcelli et Apuleii, quorum dies natalis praecedenti die refertur.

53. Decimo Kalendas Novembris (23 oct.).

Primo loco ponatur sequens elogium:

Sancti Antonii Mariae Claret, Episcopi et Confessoris, cuius dies natalis sequenti die recensetur.

54. Nono Kalendas Novembris (24 oct.).

Elogium S. Antonii Mariae Claret ponatur secundo loco. Vocabulum autem Montis Frigidi corrigatur in Fontis Frigidi. In fine addatur:

Ipsius autem festum pridie huius diei celebratur.

?

55. Sexto Kalendas Novembris (27 oct.).

I

Deleatur primum elogium:

Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Iudae.

56. Pridie Kalendas Novembris (31 oct).

Deleatur primum elogium'.

Vigilia omnium Sanctorum.

57. Sexto Idus Novembris (8 nov.).

Deleatur primum elogium:

Octava omnium Sanctorum.

58. Tertio Kalendas Decembris (29 nov.).

Deleatur primum elogium:

Vigilia sancti Andreae Apostoli.

[729] 59. Septimo Idus Decembris (7 dec.).

Deleatur primum elogium:

Vigilia Conceptionis Immaculatae beatae Mariae Virginis.

60. Decimo octavo Kalendas Ianuarii (15 dec.).

Deleatur primum elogium:

Octava Conceptionis Immaculatae beatae Mariae Virginis.

61. Tertiodecimo Kalendas Ianuarii (20 dec.).

Deleatur primum elogium:

Vigilia sancti Thomae Apostoli.

DECLARATIO

DE SERVANDIS IN CALENDARIIS PARTICULARIBUS INDE AB ANNO 1961

17J0J Cum Summus Pontifex Joannes XXIII per Suas Litteras Apostolicas « Rubricarum instructum» dici 25 iulii huius anni, *motu proprio* datas, statuerit ut « omnes ad quos spectat, quamprimum Calendaria et Propria, sive dioecesana sive religiosa, ad normam et mentem novae redactionis rubricarum et Calendarii conformari curent», haec S. Rituum Congregatio opportunas tradet instructiones circa Calendaria particularia et Officiorum atque Missarum Propria revisenda. Interim tamen opportunum ducit ea declarare quae, in calendariis particularibus, iam inde ab anno 1961, servanda erunt:

1. Ea omnia quae sub titulo «Variationes in Breviario et Missali romano ad normam novi codicis rubricarum » statuuntur, etiam in calendariis particularibus servanda sunt.

2. In calendariis, sive diocesanis sive religiosis, omnia festa particularia interim retineantur, quae nunc in iisdem calendariis inscripta inveniuntur.

3. Gradus eorundem festorum indicetur iuxta normas quae nn. 1-4 *Variationum* habentur.

4. Ad festa *propria* quod attinet, eorumque gradum, stricte servantur ea quae nn. 42-46 novi codicis rubricarum statuuntur.

5. Quoad festa a Religiosis celebranda, in singulis dioecesibus, una cum clero dioecesano, servetur praescriptum n. 57 novi codicis rubricarum.

6. Festa *universalia* quae, iuxta nn. 5 et 8 *Variationum*, aut ad commemorationem reducuntur aut e calendario expunguntur, interim retinentur in calendario particulari, si in eodem calendario tamquam festa duplicia I aut II classis inscripta habentur.

7. Si festa particularia III classis careant lectione propria, quae communiter «contracta» dicebatur, servantur ea quae n. 22\6 novi codicis rubricarum indicantur.

[731] 8. Episcopus dioecesanus statuatur diem in quo, iuxta nn. 362, 364 et 449 novi codicis rubricarum, in ecclesia cathedrali et in ecclesiis collegiatis, dicatur Missa de anniversario electionis ipsius Episcopi, et in omnibus ecclesiis dioecesis dicatur oratio pro Episcopo.

Ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 26 iulii anni 1960.

Ca i e t a n u s Card. C i c o g n a n i, Ed. Tusculanus, *Praefectus*

L. S.

Henricus Dante, *a secretis*

ORDINATIONES

AD LIBRORUM LITURGICORUM EDITORES

circa editiones Breviarii ac Missalis romani
iuxta novum rubricarum codicem conficiendas

[732] Sanctissimus Dominus Noster Ioannes Pp. XXIII, per Suas Litteras « Rubricarum instructum », die 25 iulii huius anni 1960 *motu proprio* datas, mandavit ut S. Rituum Congregatio editoribus librorum liturgicorum rite approbatis « peculiares tradat instructiones » circa editiones Breviarii ac Missalis romani iuxta novum rubricarum codicem conficiendas.

Agitur enim de libris, quibus publicus Ecclesiae cultus ordinatur: consequitur. proinde, omnes editiones huiusmodi librorum in omnibus et per omnia, sive in textu sive in rubricis sive in ipsa cantus notatione, perfecte concordare debere cum exemplari authentico, quod ab hac S. Rituum Congregatione uti « typicum » declaratur.

H I

Supremo igitur mandato obsecundans, haec S. Rituum Congregatio statuit:

1. Proui in n. 4 praccitati *Motu proprio* edicitur, editores librorum liturgorum, rite approbati et admissi, parare possunt novas Breviarii ac Missalis romani editiones, confectas iuxta novum rubricarum codicem, qui inde a die 1 ianuarii proximi anni 1961 vim habere incipiet.

2. *In parandis Breviarii romani editionibus*, haec servanda erunt:

a) Breviarium romanum edi poterit aut unico volumine comprehensum, quod communiter « Totum » appellatur, aut duobus voluminibus distinctum, quae simpliciter inscribentur « Tomus prior » et « Tomus alter ». Ex his autem, tomus prior partes comprehendat quae nunc in parte hiemali et verna exstant; alter autem quae in parte aestiva et autumnali.

b) *Partes introductorias* Breviarii romani, omnia scilicet quae Calendarium praecedunt, non licebit separatim ab ipso Breviario edere, sed primo saltem volumini erunt praeponendae.

1733] c) Iuxta n. 5 *Motu proprio*, textus novi codicis rubricarum, Breviarium respiciens, scilicet *Rubricae generales* et *Rubricae generales Breviarii romani*, ipsi Breviario item praemittendus erit, nec licebit Breviarium absque huiusmodi textu imprimere; immo, si Breviarium pluribus disponatur voluminibus, singulis voluminibus integer rubricarum textus premittendus erit. Quod valet quoque de *Calendario*.

d) *Ordinarium divini Officii* quod dicitur, cum, vi novi codicis rubricarum, ex integro reficiendum sit, singulis editoribus directe a S. Rituum Congregatione, typis cusum, transmittetur; et erit integre, absque ulla mutatione vel breviatione, singulis Breviarii voluminibus inserendum. Nihil vero obstat quominus ipsi editores, in commodum utentium, partes Ordinarii in Psalterio aut in Proprio iterum imprimant; aut quominus ipsum Ordinarium non primo loco, sed inter Proprium de Tempore et Proprium Sanctorum interserant. Quod valet quoque de Psalterio disponendo inter diversas voluminis partes.

e) *Ad Psalterium quod attinet*, editores libere adhuc adhibere possunt aut psalmorum textum iuxta « vulgatam » editionem, aut secundum interpretationem cypriae iussu Pii Pp. XII admissa est.

f) *Rubricarum specialium textus*, suis locis in Psalterio ceterisque Breviarii partibus inserendus, cum singulis editoribus ab hac S. Congregatione communicabitur.

g) Abhinc ubi desinat editio typica Breviarii clare indicandum erit. Editoribus tamen licebit, post finem huiusmodi partis typicae, alias addere preces et formulas, ut de more, Breviario utentibus utiles, dummodo textus sint ab auctoritate ecclesiastica rite approbati.

3. *In parandis autem Missalis romani editionibus*, haec servantur:

a) Ea omnia quae supra de parandis Breviarii romani editionibus statuta sunt, praesertim de textu rubricarum et Calendario praemittendis, de textu rubricarum specialium ab hac S. Congregatione accipiendo, omnino valent in parandis novis Missalis romani editionibus.

b) Ordo Missae una cum Canone, pro opportunitate, inter Proprium de

r) Item, ubi desinat editio typica clare indicandum erit, quamvis, post huiusmodi partem typicam liceat alias addere partes utentibus utiles, modo, ut supra, sint ab ecclesiastica auctoritate rite approbatae.

4. Dignitas commercii librorum liturgicorum omnino exigit, ut editores rite approbati omnes, non ante iustum tempus, certatim, uti [734] dicitur, venditionem novarum editionum incipiant. Proinde, haec S. Congregatio strictim mandat ne venditio ante diem 20 decembris huius anni 1960 inchoetur, ita ut quaevis iniusta perturbatio vitetur.

5. Denique, *pro hac vice tantum*, haec S. Rituum Congregatio ius sibi exclusivum reservat, singulas editiones Breviarii ac Missalis romani, quae ad normam novi codicis rubricarum conficientur, examinandi et « typicae » conformes esse declarandi.

Invitantur porro editores qui a Sancta Sede ad editiones liturgicas imprimendas et evulgandas admissi sunt, ut quamprimum huic S. Rituum Congregationi proprium nomen et locum indicent, una cum licentiae testimonio, ut ab eadem S. Rituum Congregatione tempestive ea omnia recipere possint quae, iuxta *Motu proprio* et has ordinationes, praescribuntur.

Ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 26 iulii anni 1960.

‣p Caietanus Card. Cicognani, Ep. Tusculanus, *Praefectus*

L. f. S.

Henricus Dante, *a secretis*

SUMMARIUM si u RES PRIMARIAE IN CODICE RUBRICARUM
DESCRIPTAE ORDINE ALPHABETICO DIGESTAE .

Praenotanda

< ..

Manifestum est, in summano huiusmodi primaria tantum potuisse notari argumenta; atque hoc non nisi per notas et compendia, quae tamen faciliter reperiuntur, cum ordinarie de «terminis technicis», quae vocantur, atque omnibus notis, agitur.

Notetur porro, in hoc summario comprehendi solummodo argumenta, quae in codice rubricarum, et Variationibus in Breviario et Missali continentur, exclusis igitur documentis codicem praecedentibus et sequentibus, calendario, et rebus ad Martyrologium pertinentibus.

Singulae evocationes sub uno vocabulo collatae, asterisco (·) separantur, Numeri ad currentes numeros codicis rubricarum referendi sunt, si praemittitur littera V, ad < Variationes in Breviario et Missali romano ».

Abbreviation's: C) = Officium; M = Missa.

Absolutio super fcrctr. vel tumui. (M) quando heri debeat aut possit: 401.	dicitur «Gloria in exc.» quovis die: 431 e.
Absolutio et benedictiones ante lectiones in Mat. (O): 208-210 · in O dominicali: 166 c.	Anniversarium coronationis Papae (M): M. vot. convent, II cl. in ecd. cath. et colleg.: 262 · si impeditur: 263 * or. vot, in omn. eccl. et M.: 364 · dicitur sub unica conci.: 449 · si impeditur: 450.
«A cunctis» (M): de nominibus inserendis ad litt. NN.: 465.	— Dedicationis Eccl. Cath.: fest. I cl. cuiusque diocc.: 43 b.
«Ad tollendum schisma» (M): titulus mutatur in «Pro unitate Ecclesiae»: V 62.	-----propriae: fest. I cl. cuiusque eccl. consecratae: 45 a * habet ius ad solemn. ext.: 358 c.
Adventus: dominicae sunt I cl.: 11 a * feriae: usque ad 16 sunt III cl.: 25 b · a 17 ad 23 XII sunt II cl.: 24 a. — Vide Tempus Adv.	— Electionis, Consecr., Translat. Episcopi Dioecesiani (M.): M. vot. convent. II cl. in eccl. cath. et coli.: 362 · si impeditur: 363 · or. vot. in omnibus eccl. et M.: 364 * dicitur sub unica conci.: 449 * si impeditur: 450.
«Alleluia» (O): in ant.: 195 · in versib. ad Mat.: 206 · in resp. post lect. in Mat: 229 · in resp. brevi Horarum: 245.	— 25vni vel 50wm a celebratione matrimonii (M): M. vot. II cl. (de Trin. vel BMV), cum or. pro grat. act. sub unica conci.: 382 · preces peculiare iuxta Rit. Rom.: 382.
— (M) ad ant. ad Intr.: 429 · All. cum suis versibus: 469 · ad ant. ad Off. 278 · ad ant. ad Commun.: 504 · ad «Ile, missa est»: 507 b.	Annuntiatio B. M. V.: transi, post. Pascha (in casu): 96 a.
Altari (M) pro M. paratum: 525-530.	Antimensium (M): perm, ex induito ap.: 525.
Altari portatili (extra orat, fixum) (M): celebrans sequi potest calend. univ. vel. pr.: 279.	
Ampullae (M) cum pelvicula: 528.	
Angeli (M): in M. vot. IV cl. de Ang.	

* Ille index editur in nostro commentario benigna concessione Moderatoris Domus Editorialis Vaticanae.

- Antiphona*: 190-195 · (O) dicuntur semper integrae: 191 · ant. pr. non transferuntur: 192.
- *ad Introitum* (M): 427-429 · *ad Offert.*: 477 · *ad Communionem*: 504.
- *finalis* B. M. V. (O): 181.
- Antonius Maria Claret* (23 X): or. et lectio 3«, M.: V 55.
- Ascensio* I). N. I.: *vigilia*: II cl.: 31 a · *dont*. olim infra oct., O. et M.: V 30 * *feriae* Temp. Asc., O. et M.: quomodo facienda: 252 · fer, 5 et 6 ante vig. Pent., Script, occ.: V 31.
- Assumptio* B. M. V.: *vigilia* II cl.: 31 b.
- Asteriscus*, in versibus ps. et cani.: indicat pausam cantus vel recitationis: 202.
- Beatus*: qui habuit relationes pcc. cum dioec.: fest. II vel III cl.: 43 d * qui vixit in Ord. vel Congr.: fest. II vel III cl.: 43 c * ubi servatur eius corpus: fest. III cl.: 45 d. · *Fundator* Ord. seu Congr.: ei competit fest. II cl.: 46 b · de B. non permittuntur M. votivae (exc. in triduo Beatif.: 338-340): 312.
- «*Benedicamus D.no*» (M): dicitur tantum in M. vesp. in Cena D.ni, quam sequitur rcp. Ss.mi, et in M., quas sequitur aliqua processio: 507 a.
- «*Benedicat et custodiat*»; sic conclud. Compl.: 179 c.
- Benedicite*, %cu canticum trium puer., in 1° schemate Laud.: in eius fine non dicitur «*Gloria Patri...*»: 201.
- Benedictio abbatis, abbatissae* (M): habetur or. ritualis: 447 c, d.
- *coEMETirii* (M): habetur or. ritualis: 447.
- *et consecr. virginum* (M): habetur or. ritualis: 447 c.
- Benedictio nuptialis* (M): inseparabilis a M.; sed ex induito ap. extra M.: 381 a * danda a celebrante M.: 381 b · quando omittenda: 381 c * prohib. M. et Bcn. nupt. m Comm. Oo. Fd. def., Triduo s.: 381 c.
- Benedictio in iini Missae*: omitt. quando dictum est «*Benedicamus D.no*» (507 j). vel «*Requiescant in pace*»: 508.
- Benedictio solfmnis Eccl.* (oratorii) (M): M. vot. II cl.: 345.
- «*Benedictus*», canticum (O): 200.
- *antiphona ad B.*: commemor. ad Laud, fit per ant. ad Bened. (etc.): 251 · unde sumitur ant.: 252 · quomodo varianda in casu identitat. vel similitud.: 254-256.
- Beneficarii* (O): sequuntur calend. suae eccl. in O. absolv.: 149.
- Calendarium in genere*: *universale* definitio: 49 · est norma celebrationis: 7 · *particulare* (propr.) definitio: 50 · cui competit eius compositio; et cui approb.: 50 * *diocesenum*: cui competit: 51 9 quae continet: 51 · cui inservit: 53 · *religiosum*: cui competit: 54 · quae continet: 53 · cui inservit: 56.
- in *Officio*: in genere sequendum in O: in *genere*: 148 * *beneficarii*: 149 · *clerici dioecesani*: 150 - *religiosi*: 151-153, 156 - *seminaria, collegia etc.* (iuxta casum): 154-155.
- in *Missae*: sequendum in M.: 271-284 · in eccl. (orat.): 275 * in orat, secund.: 276 * in orat, priv.: 277 · in itinere (navis, aereo, via ferrea): 279 * in seminariis, collegiis etc. (cfr. 154-155) 280-281 · *diocesenum* in M.: 282 · *religiosum* in M.: 283.
- *ratione Loci seu Territorii*: *Altare portatile extra locum sacrum* (M): cal. aut celebr. aut loci: 277 * — *carceres* (M): in orat, scmipubl. princip.: cal. orat.: 275 · in orat, secundar.: cal. aut celebr. aut orat.: 276 · — *collegia*: vide, pro casu, aut *domus religa* aut *seminaria*.
- *dioecesis, vel territorium*, cui praeest «*Ordin. loci*»: festa cal. inscribenda: a) universalis; b) festa pr. et indulta nation., et region., seu provinc. sive civil, sive eccl.: c) festa pr. et indulta dioec.: ^2 · festa «*ipso iure*» inscribenda: a) Patron, prime. (I cl.); Patron, secund. (II

cl.): *c*) anniv. Dedic. eccl. cath. (I cl.):
d) Sancti (I cl.)· vel Beati (II cl.), qui
 cum dioec. peculiares habuit relationes:
 41 b, 43 · (O) clerici diocesani: *a*) in
 dioec.,nulli eccl. vel orat, stabiliter addicti,
 vel />) extra diocccsim commorantes: cal.
 dioec., additis certis festis domicili: 150 ·
 — *ecclesia aut oratorium publicum, vel*
semipublicum, quod locum tenet ecclesiae:
 cal. dioec. additis festis à) loci pr. et in-
 duit.; *b*) eccl. pr. et induit.: 53 b · fe-
 sta cal. eccl. «*ipso iure*» inscribenda:
a) festa particularia ipsius eccl.: *b*) anniv.
 Dedic. eccl. cath. (I cl.); *c*) titul. eccl.
 (I cl.); *d*) Sancti (II cl.) aut Beati (III
 cl.), cuius corpus in eccl. est conservatum,
 et qui in Martyrolog. aut eius Append.,
 est inscriptum: 41 d, 45 · (O) ad cal.
 eccl. pr. tenentur: *a*) beneficiarii ipsius
 eccl.; *b*) clerici diocesani, eccl. stabiliter
 addicti: 149 · (M) sacerdos quilibet, ibi
 celebrans, sive sit diocccsanus. sive relig.:

* — *ecclesia cathedralis*, etiam si Re-
 ligiosis commissa: cal. dioec., additis fe-
 stis *a*) loci; *b*) ipsius eccl. cath. pr.: 282
a — *eccl. clero dioec. commissa* (etsi
 chorum Religiosorum adnexam habeat):
 cal. dioec.: 282 b · — *eccl. cleri dioec.,*
belgiosts commissa (vel quae servit Re-
 lig. pro choro, etsi sit eccl. parocc.): cal.
 relig.: 283 b · — *eccl. religios., clero*
dioec. commissa (aut cum choro Canoni-
 corum): cal. dioec.: 282 d · — *eccl.*
religios., qui pr. cal. habent, etsi sil pa-
 rocc.: cal. rei.: 283 a · — *eccl. Religios.*
Qui pr. cal. non habent (O): cal. eccl.
 pr., additis festis pr. et induit.: 153 · —
 — *eccl. Religios. utr. sex., qui pr. cal.*
non habent (M): cal. dioec., additis festis
 pr. et induit.: 282 c * — *eccl. Tertia-*
riorum (M): cal. rei.: 283 c * — *domus*
religiosa (cuius eccl. vel orat. publi, aut se-
 mipubl., quod locum tenet eccl.): cal. rei.,
 additis festis c cal. dioec. iuxta n. 56 b:
 57 · — *domus rei. utr. sex. choro adstriet.*
 (O): cal. dom. (foris: cal. domus in qua

actu versantur); item Relig. choro non xl-
 stricti (O): 151, 152 · — *domus (col-*
legia) Religios. interprovincial., national.,
internat., cal. rel., additis certis festis
dioec. iuxta n. 56 b: 157 · in orator, se-
mipubl. principali: cal. ipsius orat.,: 275
 • *in orator, secundar.: cal. aut celebr.*
aut orator.: 276 · — locus seu oppidum
vel civitas, cal. dioec., additis festis loci
pr. et induit.: 53 · festa cal. loci < ipso
iure» inscribenda: a) festa partie, loci;
b) fest. Patron, prine. (I cl.); c) Patron, se-
cund. (II cl.); 41 c, 44 · — nosocomia:
in orator, semipubl. principal: cal. ipsius
orat.: 275 · in orator, secundar.: cal.
aut celebr. aut orat.: 276 * natio et re-
gio, seu provincia sive civil, sive eccl.:
festa in cal. «ipso iure» inscribenda:
a) Patron, princip. (I cl.); Patron, secun-
dar. (II cl.): 41 a, 42 · — oratorium
publicum aut semipublicum: vide ecclesia.
 — *orator, privatum* (M): cal. aut celebr.
 aut loci: 277 · — *provincia: vide natio,*
provincia relig.: cal. rel., additis festis pr.
et induit.: 56 a * regio: vide natio. —
seminaria: A) dioec. (M): cal.
dioec.: 282 b · sem. dioec.. Religiosis
commissa (O): in communi, cal. loci, ad-
ditis festis a) eccl. seminarii; b) tituli et
S. Fundat. Religios.: 154 · idem valet
pro (M): 280 · in eccl. et orat, princi-
pali (M): cal. dioec.. additis festis iuxta
n. 154: 282 · in oratoriis secundar.. si
Religiosis tantum servit, quibus commiss.
est sem., cal. rel.: 283 b · — B) semi-
naria interdioec., region., nation., internat.
(O): cal. Eccl. univers., additis festis
a) Patron, princ. nat. reg. seu provinc.
sive civil, sive eccl. (I cl.); b) Patron,
princ. dioec. (I cl.); c) Patron, princip.
oppidi vel civitatis: d) anniver. Ded. eccl.
cath. in qua situm est seminar.; e) festa
eccl. seminarii pr.: 155 · idem valet pro
 (M): 280.

Campanula parva (M): 528.

Candelabra (M), in altari, iuxta qualitat.
 M.: 527.

- Canon Missae:** 500.
- Canticum Moysis II (O):** sabb. in 2° schem. Laud., breviatur: V 17.
- Cantus (M):** tonus solemnis: 515 · ferialis: 516.
- Capitulum (O):** ubi dicitur: 240 · ubi omitt.: 241.
- Carceres:** M. vot. II cl. pro occas, peculiaribus: 370 f.
- Castra:** M. vot. II cl. pro occas, peculiaribus: 370 f.
- Cathedra S. Petri (22 II):** denominatio «Cath. S. P. Antiochiae» mutatur: V 12 * fit festum II cl.: V 7 b.
- Celebrationes extraordinariae (M):** quae: 338 · cum induito S. Sed.: 339 · M. vot. permissae: 340.
- Cereus (M):** prope altare, a Consecr. ad Commun.: 530.
- Christus Rex:** fest, assign, ult. dom. X: 17 d · (O) ps. 88 breviatur: V. 57.
- **Sacerdos (M):** unica M. vot. III cl., la fer. 5a vel 1° sabb. cuiusque mens., cum exercitiis piis: 385 a.
- Classis dierum liturgicorum:** sunt 4:8 · dominicarum, sunt 2: 11-12 * feriarum, sunt 4: 22 · vigiliarum, sunt 3: 29 · festorum, sunt 3: 36 · octavarum, sunt 2: 65 · Missarum votivarum, sunt 4: 325 · Missarum defunctorum, sunt 4: 391.
- Clerici dioecesani (O):** quale calend. sequi debeant: 150.
- Coitus diversi:** confraternitates, societates piae, uniones professionali: M. vot. II cl. in occas, peculiaribus: 370 d.
- Colligea et Seminaria clcr. (diocc. vel rclig.):** calendar, adhibendum in persolvendo O.: 154-156 · in celebranda M.: 280-281 · M. vot. II cl. in occas, peculiaribus: 370 b.
- Colores liturgici:** generalia: 117-118 · albus: 119-122 · ruber: 123-126 · viridis: 127 · violaceus: 128-131 · niger: 132 · substitui potest in Missionibus cuiusdam colori alius: 117 · in M. vot. IV cl.: 323.
- Commemoratio, definitio:** 5 · duo typi: privil. et ordin.: 107 · quatenus privil., quatenus ordin.: 109 · quomodo fiunt: 108 · numerus: 111 · comm. Ss. Petri aut Pauli vicissim: 110 · peculiaritates in comm.: 112 · ordo et ratio: 113 · omissio: 114 · quid in casu occurr.: 94 ·
- (O): 250-259 · ubi et quomodo fiunt: 251 · quomodo in vig. et Temp. Ascens.; infra oct. Nat. D.ni; in O. Sanctorum; in vig. H et III cl.: 252.
- (M): 433 · numerus: 434-435 · sub altera concii.: 437 a · comm. feriae in M. cum pluribus lectionibus: 443.
- **Baptismus D.ni (13 I):** O. et M.: V 24.
- **B. M. V. de Monte Carmelo (16 VII):** nova rubrica in Brev. et Miss.: V 50.
- **de Cruce (O):** aboletur: V 13.
- «inseparabilis», scii. S. Petri in fest. S. Pauli, et vice versa: 110 · quomodo facienda in O: 110 a · in M.: 110 b · quomodo, si aut S. Petr. aut S. Paul, reducuntur ad comm.: 110 c.
- **omnium Fidelium defunctorum:** dies lit. I cl., sed cedit dom. II cl.: 16 b · quo in casu transfertur in fer. 2 sqq.: 96 b · (O): Mat. trium Noct. (9 ps. et 9 Ict.): 161 d · non habet ant. in Hor. minor, et in Compl.: 190 · cessat post Non., si concurrit cum dom. vel fest. I cl.: V 58 · Vesp. et Compl., usque nunc die XI dicenda, transferuntur in diem Comm. Oo. Fd. Def.: V 58 · (M): hoc die: 294 · prohib. M. «Pro Spons.» et bened. nupt.: 381 d · expositio quadr. Hor. hoc die: 352.
- Commemorationis ex calend. expunctae:** V 8 · in alium diem translatae: V 11.
- Communicantis.** Hanc igitur. Qui pridie (M): quando variantur: 501.
- Communio sacra udivium (M):** tempus proprium intra M., post Comm. celebrantis; — alius sacerdos iuvare potest celebrantem; — dedecet dare S. Comm. in eodem altari, in quo actu celebra-

- tur; — S. Comm. extra Missam: 502 · ritus Comm. infra M. (absque confess, et absol.): 503.
- Completorium (O): uti ultima precatio dici, in qua institui potest examen conscientiae: 147 · initium Horae: 178 c · finis: 179 c · benedictio pr. invariab. ante Icet, brev.: 210.
- Conceptio Immaculata B. M. V.: fest. I d., praefertur in occurr. dom. II Adv. (I cl.): 15.
- Concurrentia: definitio: 103 · quae Vesp. praeferuntur: 104 · quid in concurr. Vesp. eiusdem cl.: 105 · tabella concurr. et notanda: pag. 347.
- Conferentia episcopalis, in Missionibus; habet facultatem, colores liturg. ineptos mutare: 117.
- Congressus Eucharistici (M): M. principalis, vot. I cl.: 335 · M. in ceteris publicis celebrat.: M. vot. II cl.: 336 · singuli sacerdotes, M. vot. III cl.: 337. — Missionales (M): M. vot. II cl.: 369.
- Consecratio Episcopi (M): habet or. ritualement: 447 a.
- «Contra paganos» (M): novus titulus: «Pro Ecclesiae defensione»: V 62.
- Conversio S. Pauli (O): lectiones ad Mat.: V 43.
- Cor Iesu: dom. et dies olim infra oct.: V 33 · solemnitas ext. de iure, dom. 3a post Pent.: 358 a · M. vot. III cl. (duae), prima fer. 6a cuiusque mens., exercitia pia: 385 b.
- Cor Immaculatum B. M. V. (M): M. vot. III cl. (una), primo sabb. cuiusque mens., exercitia pia: 385 c.
- Coronatio Summi Pontificis (ipso die) (M): M. vot. convent. II cl. in eccl. cath. et colleg.: 362 * si impeditur: 363 · in omnibus eccl. et M.» or vot.: 364 · sub unica conclus.: 449 · si impeditur: 450. - Require etiam *Anniversarium Coronat. Papae*.
- Corpus Christi (O): ad Prim, versus «Qui sedes»: V 33 · dom. et dies olim infra oct., O. et M.: V 33 · diebus olim infra oct.: peculiar, pietatis exercitia, processio etc.: duae M. vot. II cl. de SS, Eucharistia: V 34.
- Crux in altari pro M. cum Crucifixo: 527.
- Cussinus pro Missali: 527.
- Dalmatica et Tunicella: pro Episcopo (facultas iis non utendi) 134 · pro diacono et subdiacono: 137.
- Dedicatio Ecclesiae (ipso die): novae rubricae hoc die pro O. et M.: V 60 · est fest. Domini: V 60 · M. in actu Dedic. est M. vot. I cl.: 329 a · quibus diebus Ded. eccl. permittitur: 331 · M. ad ipsum ritum Ded. pertinet · 332 · orationes addendae: 333 · M. explero ritu celebrandae: 334. — Quid in annivers., require sub vocabulo: *Annie. Ded. eccl. cath., eccl. propriae*.
- Definitiones: *Calendar, universale*: 49 · *particulare*: 50 · *Commemoratio*: 5 · *Concurrentia*: 103 · *Dies*: liturgicus: 4 · natalicius: 60 a * *Dominica*: 9 · prima (ultima) mensis: 19 * *Eccl. vel Sacell coemeterii*: 420 · *Fena*: 21 · *Festum*: 35 · *universale*: 38 · *particulare*: 40 · *part, indultum*: 47 · *Missa*: 269 * *conventualis*: 285 · *de festo sensu stricto*: 301 * *sensu lato*: 302 · *Missae de junctorum*: 390 * *defunctorum IV cl.*: 423 · *exsequialis*: 405 · *in anniversario dcf.*: 418 · *in ultima dcf. sepultura*: 414 · *post acceptum mortis nuntium*: 413 · *pro die obitus*: 412 · *Missae votivae*: 306 · I cl.: 328 · II cl.: 341 · III cl.: 384 · IV cl.: 387 · *Occurrentia accidentalis, perpetua*: 92 · *Octava*: 63 · *Oratio*: imperata: 454 · *in Missa*: 433 · *ritualis*: 447 · *Sanctuarium*: 373 · *Scriptura occurrens*: 212 · *Solemnitas externa festi* · 356 · *Tempus propr. Communionis fidelibus distribuendae*: 502 · *Vigilia*: 28.
- «Dius, in adiutorium meum intende»: in initio Laud., Hor. min., Vesp.: 172 b.

Dies liturgicus: definitio: 4 * eius extensio: 5 · quatuor classes: 8.

Dies mensium determinati (signum significat, indicari primum et ultimum diem possibilem, secundum variationem diei Paschatis): *lanuarius*: 2-5, in dom. (secus 2): fest. Ss. Nominis Iesu: 17 a, V 22 · 6-13: Temp. Epiphaniae: 17 b, V 23 · 12, si sabb., legitur init. Epist. I ad Cor.: 213 · 13: fest. Comm. Bapt. D. N. I. C.: V 9 a, V 24 · 4- 14 - 19 II: Temp, per annum ante Septuag.: 77 • 4" 18 - 9 III: Temp. Septuag.: 73 * — *Februarius*: 4- 4 - 24 IV: Temp. Quadragesimalc: 74 · 4" 3 - 10 W: Temp. Quadragesimae: 74 a * — *Martitis*: 4-8-24 IV: Temp. Passionis: 74 b · 4- 15 - 24 IV: Hebdom. sancta: 75 * 4- 19-24 IV: Triduum sacr.: 75 · 4- 22 - 12 VI: Temp, paschale: 76 * 4-22-2 VI: Temp. Paschatis: 76 a * — *Aprilis*: 25: Litaniae maiores: 80 · 4- 27 - 29 IV / 30 V, 1, 2 VI: Rogationes seu Lit. minores: 87 V 27 · 4" 30 - 12 VI: Temp. Ascensionis: 76 b. V 29. 30 · — *Maius*: 4-10-19 VI octava Pent.: 77 · -f- 17 - V - 20 VI, in dom. I post. Pent.: fest. Ss. Trinitatis: 17 c · — *October*: 4- 25 - 31. in dom. ult. mensis: fest. D. N. I. C. Regis: 17 d · — *November*: 4- 27 - 24 XII: Temp. Adventus: 71 * — *December*: 25 -13 I: Temp, natalicium: 72 * 25 - 5 1: Temp. Nativitatis: 72 a * 26 - 31: octava Nat. D.ni: ratio eam celebrandi: 68 · 26 - 31. in dom. infra oct. Nat. D.ni: ratio eam celebrandi: 69, 176.

«**Diis Missionum**» (M): M. vot. II cl.: 369.

Dies octavus Nativ. D. N. I. C. (I I): mutata denominatione: V 12 a * fit dies lit I cl.: V 6 a.

«**Dies Papa i**» (M): M. vot. II cl. occasione celebrationis peculiar. (consens. Ord. L): 365.

«**Divinum auxilium**»: cursus cotidian. divini Off. concluditur: 181.

«**Domine, exaudi orationem meam**»: in

O, loco « Dom. vobiscum », m récit, a solo, et a non-diaconibus: 247.

«**Domine, labia mea aperies**»: in initio Mat.: 178.

Dominica: definitio: 9 · duae classes. 10 * dom. I cl.: 11 # dom. II cl.: 12 · extensio O. dom.: 13 · dom. nec anticipari. nec resumitur potest: 14 · prohib. assignatio festi cuique dom.: 17 · exceptiones: in calcnd. universali: 17 a-d · in calend. part.: 17 c * dom. I c II cl. (exc. Pascha et Peni.) habent unicum Noel. (9 ps. et 3 Ict.): 162 a * ordo et ratio O. dominicains: 165-166. — M.: omitt. « ludica me. Deus », in dom. I et II Pass.: 425 a · omitt. « ludica me, Deus », confessio et abs., « Aufer, Oramus te », in dom. II Pass., quae sequitur ben. et proc, ram.: 424 c * omitt. « Gloria Patri » ad Introit., in dom. I et II Pass.: 428 · dicitur hymn. « Gloria in exc. », in dom. Temp, natalicii, paschalis, per ann. usque ad Septuag, et post Pent.: 413 a * omitt. in dom. Temp. Advent., Septuag., quadragesimalis: 457 d • symbolum semper dicitur (inhaeret ipsi dici dominico): 475 a * dicitur Praef. de Nat. D.ni, in dom. infra oct. eiusd.: 484 a • de Quadr., in dom. I-IV Quadr.: 486 a • de S. Cruce, in dom. I et II Pass.: 487 a • phaschalis, in dom. Paschalis, in dom. Pasch. et I-V post Pascha: 498 a · de Ascens. D.ni. in dom. post Ascens.: 490 b • de Ss. Trinit., in dom. Temp. Advent., per ann. ante Septuag. et post Pent, et Temp. Septuag.: 494 b · habent ult. Evang, pr. M. in dom. II Pass., quae non sequuntur ben. et proc, ram.: 509 · omitt. ult. Evang, in dom. II Pass., in M. quae sequitur ben. et proc, ram.: 510c.

---- **DII BUS DETERMINATIS ADNEXA dom. prima** anni, 2-5 I (secus 2 I): fest. Ss. Norn. Iesu: 17 a · dom. prima post Epiph.» 7-13 I: fest. S. Familiae: 17 b · dom. prima post Pent., 17V-20 VI: fest. Ss. Trinit.: 17 c * dom. ultima oct., 25-31 X: fest. D.N.I.C. Regis: 17 d · dom. prima Advent. 30 XI vel proximior dic 27 XI-3X11): 20. 4^

Dominicae particulares: dom. prima mensis (quae cadit in dies a 1 ad 7): 19 * valet etiam pro Script, occ. mensium VIII-XI: 9 · ultima dom. mensis: 19 9 prima dom. Adventus: 20 9 dom. IV Adventus cedit vig. Nat. D.ni: 30 a 9 dom. infra oct. Nat. D.ni (vide etiam *Nativ. D.ni*): 69 · dom. 3-6 post Epiph. transferri possum, et quomodo, post Pent.: 18 · dom. II Pass.: expositio 40 - lior, hoc die: 352 · omitt. « ludica me, Deus », conf, abs., « Aufer, Oramus te », in M., quae sequitur bened. et proc, ramorum: 424 c 9 et omitt. ult. Evang. S. Ioann.: 510 c * in M. vero, quae non sequuntur bened. et proc., dicitur ult. Evang. pr.: 509 9 dom. in albis, est 1 cl.: 11 c * in prima dom. mensium VIII-XI, ant. ad Magn. in I Vesp. quacnam: 193.

— post Epiphaniam, quae celebrantur in sede propria, vel. pro casu, inde a dom. III, post Pent.: 18 · - (signum 4" indicat transi, post Pent.) dom. I: 7 - 13 I = fest. S. Familiae; dom. II: 14-20 I: dom. III: 21-27 I vel 4" 25-29 X, et tunc concurrat semper cum fest. Chr. Regis; dom. IV: 28 1 - 3 II, vel + 30 X - 5 XI; diebus 30 et 31 X concurrat cum festo Chr. Regis; dom. V: 4 - 10 II. vel 4-6-12 XI; dom. VI: 11-14 (15) II, vel 4-13-19 XI: 18, 225, 298.

— post Pivtecosten: dom. 1 = fest. Ss. Tnnit.: 17 V - 20 VI; dom. II: 24 V - 27 VI; dom. III: 31 V - 4 VU; dom. IV: 7 VI - II VII; dom. V: 14 VI - 18 VII; dom. VI: 21 VI - 25 VII; dom. VII: 28 VI - 1 VIII; dom. VIII: 5 VII - 8 VIII; dom. IX: 12 VII - 15 VIII; dom. X: 19 VII - 22 VIII; dom. XI: 26 VII - 29 VIII; dom. XII: 2 VIII - 5 IX; dom. XIII: 9 VIII - 12 IX; dom. XIV: 16 VIII - 19 IX; dom. XV: 23 VIII - 26 IX; dom. XVI: 30 VIII - 3 X; dom. XVII: 6 IX - 10 X; dom. XVIII: 13 IX - 17 X; dom. XIX: 20 IX - 24 X; dom. XX: 27 IX - 11 X; dom. XXI: 4 X - 7 XI; dom. XXII: 11 X - 14 XI; dom. XXIII: 18 X - 21 XI; haec dom., si cadit in dem 20 XI et simul

Pascha habetur die 24 IV. item, si cadit in diem 21XI et simul Pascha habetur die 25 VI tunc est ultima post Pent., et, omissa formula dom. XXIII, ponitur form. dom. XXIV; dom. XXIV: 25 X - 26 XI; dom. XXV: 1 - 26 XI; dom. XXVI: 8 - 26 XI; dom. XXVII: 15 - 26 XI; dom. XXVIII: 15-26 XI; dom. XXVIII: 22 - 26 XI.

— mensium VIII. IX, X. XI. relate ad lectionem Script, occurs.: augusto: dom. 1 - 3 — 5 hebd. = legitur Script, tota; dom. 4 - 7 = hebd. 2 = omitt. hebd. 5: V 35 9 septembr. dom. 1.2 = 5 hebd. = legitur Script, tota; dom. 3 - 7 = hebd. 4 = omitt. hebd. 5: V 36 9 octobr.: dom. 1 - 3 = hebd. 5 = legitur Script, tota; dom. 4 - 7 = hebd. 4 = omitt. hebd. 3: V 38 · novembr.: dom. 1 - 5 = pro Script, occur. 4 hebd. = omitt. hebd. 2; dom. 6. 7 = pro Script, occur. hebd. 3 = omitt. hebd. 1 et 2: V 39.

Dominicae particulares: dom. Prima mensis (quae cadit in dies a 1 ad 7): 19 9 valet etiam pro Script, occ. mensium VIII-XI: 19 9 ultima dom. mensis: 19 · prima dom. Adventus: 20 * dom. IV Adventus cedit vig. Nat. D.ni: 30 a · dom. infra oct. Nat. D.ni (vide etiam *Nath. D.ni*): 69 9 dom. 3-6 post Epiph. transferri possunt, et quomodo, post Pent.: 18 9 dom. II Pass.: expositio 40 - Hor. hoc die: 352 9 omitt. « ludica me. Deus », conf. abs., « Aufer, Oramus te », in M., quae sequitur bened. et proc. ramorum: 424 c · et omitt. ult. Evang. S. Ioann.: 510 c · in M. vero, quae non sequuntur bened. et proc., dicitur ult. Evang. pr.: 509 · dom. in albis, est 1 cl.: II e · in prima dom. mensium VIII-XI, ant. ad Nfagn. in I Vesp. quacnam: 193.

Dominus nos benedicat: sic conclud. Prima: 179 b.

« Dominus vobiscum » (O): dicendum ante et post orationes: 247 9 eius loco in récit, a solo, et a non-diaconibus, dicitur « Domine, exaudi... »: 247.

Domus exercitiorum: M. vot. II cl. in occas, peculiaribus: 370 e.

— religiosa: eius calendarium, quale: 56 a
• M. vol II cl. in occas, peculiaribus:
370 c.

Duplex I classis, fit festum I cl.: V 1.

— II classis, fit festum II cl.: V 2.

— maius et minus, fit fest. III cl.: V 3.

Epiphania D.ni (O): Mat. habet initium
pr.: 180 · omitt. hymn.: 185 · feriae
Temp. Epiph., O. et M.: V 23.

Episcopus: require: *Inniversariitm elect...*,
Dalmatica et tunicella, Ordinarius loci.

Epistola (M): 466 · certis diebus praemit-
titur una alia lectio: 467 · vel quinque
aliae lect.: 468 · permittitur omiss. qua-
rundam lectionum in M. (exc. convent,
et M. ordinationum): 468.

«Euge, servi boni»: ant. pro comm, in
Laud, in Comm. Conf. Pont, identica
censetur cum ant. in Comm. Conf, non
Pont. 257 c.

Evangelium (M): 471.

Exaltatio S. Crucis (14 IX): fit fest. II cl.:
V 7 c.

Examin consuetudinarii (O): permittitur in
CompL, si dicitur uti ultima precatio
dici: 147.

Exceptionis in rubricis (O et M.): dari
possunt, aliquando, per rubr. particula-
res, suis locis appositas: 2.

Expositio Ss.mi: «*Quadragesima horarum*»
(M): in exponendo et reponendo Ss.mo,
M. vot. II cl.: 348 · dic intermedio:
349 * in dic Comm. Oo. Fd. dcf.: 351 ·
dic 2 IL fer. 4° cinerum, dom. II Pass.:
352.

— piR VM M nu μ (M): M. vot. II cl.:
353.

— p n aliquas horas (M): M. dici: 354 ·
debus IV cl., convenienter M. de Ss.ma
Euch.: 354.

Fivitiv (S.) h nu. Maria h Joseph: II cl.,
λ * μ enatur dom. I post Epiph.: 17 b ·
in occ —r. cum fest. Bapt. D.ni: V 24 ·
hoc in casu (O) legitur, sabb. pracc.,
•nit'um Ep. I ad Cor.: 213.

Ffria i : 21-27 · definitio: 21 · >unt qua-

tuor classium: 22 · /rr. / cl. quacnam,
privilegia: 23 · fer. II cl., quacnam, pri-
vilegia: 24 · fer. III d., quacnam, pri-
vilegia: 25 · fer. IV d., quacnam: 26 ·
extensio O. ferialis: 2/ * ordo et ratio
O. ferialis: 1/0-1/1 · feriae omnes (exc.
Irid. s.) habent Mat. unius Noct. (9 ps.
et 3 lect.): 162 b.

— particulares: fer. 4« et 6» Temp. Ad-
vent., Quadr., Pass., habent preces: ad
Laud, et Vcsp.: 260 a · fer. Quat. Tcnp.
sept.: ad Laud, et Vcsp.: 260 b · sabb.
Quat. Temp. (exc. post Pent.): ad Laud:
260 c · — fer. Temp. Nat. D.ni: ordo et
ratio O et M.: V 22 · — fer. Temp. Epi-
phan.: ordo et ratio O. et M.: V 23 9 —
fer. 4a cin., I cL: 23 a · in M., quae seq.
bened. et impos, cin.. omitt. « ludica
me, Deus », conf. et abs., « Aufer, Ora-
mus te»: 242 b 9 quid in expos. Ss.mi
40-Hor. hoc dic: 352 * — fer. 6a post
dom. I Pass., permitt. duae M. fest. in
hon. B. M. V. Matr. dolor., cum pccul.
exercitiis piis: V 25 · — fer. 5a in Cena
D.ni (M): «Gloria in excelsis» dicitur:
431 c * symbol, non dicitur: 476 a ·
« Benedicamus D.no » dicitur in M. vcsp.,
si scq. repos. Ss.mi.: 507 a * in iisde n
M. omitt. ult. Evang.: 510 a · — feriae
6ne Temp. Pasch. (O): ant. ad Magn. su-
mitur e II Vcsp. dom. pracc.: 194, V 26 ·
fer. 2a inf. hebd. 5fl post Pascha (O): no-
vae lectiones Script, occ.: V 28.

Fistum: definitio: 35 · classes tres: 36 ·
extensio celebrationis: 37 · dies proprius:
59-62 · festa universalis, definitio: 38 *
festa particularia (propria), definitio: 39 ·
festa part, (propr.) indulta. dcf.: 47 ·
— festa propria: ecclesiae (orat.): 40 d ·
quacnam: 45 · dioecesis (territ. eccl.):
41 b · quacnam: 43 · loci: 41 c · quac-
nam: 44 * nationis (reg., prov. civil.,
relig.): 41 a 9 quacnam: 42 · Ordinis
seu Congreg.: 40 c 9 quacnam: 46 · fe-
sta diocc. et loci, a religiosis (etiam ri-
tus non rom.) celebranda: 57 · — festa
I d., habent Mat. trium Noct. (9 ps. et
9 lect.); 161 a * ordo et ratio Off. festi-
vi: 16/ · testa D.ni I cl. dom. assignata:

- 17 c · in calend. part., assign, dom. II cl.:
 17 c * — */esta II cl.* habent Mat. trium
 Noct. (9 ps. ct 9 lect.): 161 a · ordo et
 ratio Oli. semifest.: 168 · festa D.ni II cl.
 in dom. II cl.: 37 c * festa D.ni II cl. in
 dom. Sept., Sex., Quinq. (O), in Hor.
 minoribus: 174 · festa I et II cl., cum
 peculiar, actione lit. connexa, ius habent
 ad sol. ext.: 358 c · festa I et II cl., cum
 peculiar, populi concursu (de hid. Ord. 1)
 ius habent ad solemn, ext.: 358 i · — */e-*
sta III cl. habent Mat. unius Noct. (9 ps.
 ct 3 lect.): 161 d · ordo et ratio Off.
 ordinarii: 169 · cum ant. pr. ct ps. de
 Comm., vcl cum ant. pr. ct ps. pr.: 177.
 V 40 · Script, occ.; in iisdem festis:
 V 41 · si habent resp. pr., sed ant. ct
 ps. de Comm.: V 42 · festa de quibus
 celebranda est M. in quovis calend.: 278
 — *Variationes in calendario tinia*, circa
 festa: ad I cl. evecta: V 6 · ad II cl.
 evecta: V 7 · ad comm. reducta: V 5 ·
 c calend. expuncta: V 8 · in calend.
 inducta: V 9 · in alium diem translata:
 V 10 · quorum denominatio mutata est:
 V 12. - Ceterum requirantur festa sub
 proprio nomine.
- «Fidilium animae»: sic conclud. Mat.
 (separ.), Laud., Hor. min., Vesp.: 179 a.
- «Flectamus genua - Livate» (M): oratio
 in silentio, flexis genibus, ubicumque
 occurrit: 440.
- Fundator Ord. seu Congr.: Beatus: ei com-
 petit fest. II cl.: 46 b.
- Sanctus (canonizatus): ei competit fest.
 I cl.: 46 b · et de iure solemn, ext.:
 358 h.
- Gimili (risdum (O): 267 · (M): 517-529.
- "Gloria in excelsis Dio» (M): quando
 dicendum: 131 · quando omitt.: 132.
- «Gloria Patri etc.» (O): in fine ps. et
 cantic.: 201 * in fine ult. respons. cuius-
 que Noct.: 230.
- Graduale (M): 469.
- Gm GOHIL'S Barbadicus (Barbarigo) (17 VI);
 or. pr., lectio 3a, M.: V 47.
- Hi bdomada sancta: nomen: 75 · feriae
 I cl.: 23 b.
- Homilia in Evang. (O): in O. tnum Noct,
 in III Noct.: 219 · in O. unius Noct.:
 in O. dom. (lectio 3n) 220 b · in O. fe-
 riali (lectiones 1-3): 222 a.
- in Missa ad populum: habeatur, iuxta
 opportunitatem, praesertim dom. et fest.,
 infra M.: 474 · si alius sacerdos horn,
 habet, celebratio M. suspendenda est: 474.
- Horae canonicae: quae sunt: 138 · maio-
 res, minores, Compl: 138 ♦ relatio ad
 horas dici naturalis: 142 · tempus pro-
 prium: 144-147.
- minoris: initium: 178 b · finis Ter-
 tiae, Sextae, Nonae: 179 a.
- Hymni (O): 185-189 · conclusiones non
 mutantur (seu non transferuntur in alias
 Horas): 188.
- Inclusio (M): permittitur in omnibus M.
 cantatis: 426.
- Innocentes Martyres (28 XII): color ru-
 ber; dicitur, ad Mat., « Te Deum », et in
 M. « Gloria in exc. Deo ». et « Alleluia »
 cum suo versu: V 21.
- Instructio di Musica Sacra et di Sacra
 Liturgia (S. R. C. 3-IX-1958): normae
 pro participatione activa fidelium: 272.
- Invitorium (O): 182-184 · in O. vot.
 defunct, semper dicendum: V 61.
- Ioannes Castius (20 X): de hymn, ad
 Vesp.: V 46.
- Ioannis M. Vianniy (8 VIII): novus dies
 fest.: V 10.
- Irenaeus (3 VU): novus dies fest: V 10 ·
 lectio 3a: V 49.
- « Isti conissor... » hymn, in Comm.
 Conf. Pont, et non Pont., tertius versus:
 «Meruit supremos...»: V 59.
- «Iri, missa 1st»: quando dicitur: 507 ·
 additur «Alleluia»: 507 b.
- IriR AEREUM, FLUVIALE, MARITIMUM, VIA
 FERRIA: in his itinibus, celebrans super
 altare portatile, potest sequi calend. univ.
 vel propr.: 279.
- «Ium, DOMM (domine)· BENEDICIRE»: in
 init. Compl: 178 c.
- «Iudica mi, Deus» (M), omitt. in M.

- de Temp. Pass.: 425 a · m M. def.: 425 b.
- « Iudica MF, Deus », confessio et abs. (M): dicenda in qualibet M.: 424 · exceptiones: 424 a-f.
- « Iudica me, Deus », confessio et abs., (M): dicenda in qualibet M.: 424 · exceptiones: 424 a-f.
- « Iudica me. Deus », confessio et abs., «Aufer, Oramus te» (M): omitt. in certis M., quae sequuntur quasdam benedictiones, aliosque ritus, vel consecrationes (ex Pont. Rom.): 424 a-f.
- « Kyrie, ileison » (M): 430.
- Laudes** (O): precatio matutina: 145 · anticipatio in choro, in comm., proh.; dicuntur primo mane, convenienter etiam a solo: 145 · initium: 178 b · 2um schema psalmorum: 197 a, b · finis: 179 a.
- Laurentius**, vig. III cl.: 32.
- a Brundusio (21 VII): lect. 3a: V 51.
- Lectio brevis ad Primam**: semper eadem, scii, de Tempore: 242 · inducuntur novae: V 14.
- olim « contracta »: 221 b.
- Lektionen ad Matutinum**: 211-225 · in I Noct.: 217 · in II Noct.: 218 · in III Noct.: 219 · in unico Noct.: in O. dom.: 220 · in O. ordinario: 221 · in O. feriali: 222.
- Legile pro Missali**: 527.
- Litaniae maiores et minores**: *maiores*: 80-86 · in O. nihil: 81 · processio: 82 · vel eius loco supplicationes peculiares: 83 * obligatio recitandi Litan. Sanet, cum suis precibus: 84 · lingua vernacula in proc.: 85 · M. hoc die: 86. — *minores*: 87-90 · in O. nihil: 81 · per se assign, feriis 2, 3, 4 ante Ascens. D.ni: 87 · facultas Ord. 1. data, cas transferendi, et quomodo: 87 · processio, vel supplicationes pcc.: 89 · obligatio recitandi Litan. Sanet, in proc. vel suppi, tantum: 90 · rubrica peculiaris apponenda in Brev. et in Miss.: V 27. — *maiores et minores*: M vot. II cl.: 346 · quae est pars totius actionis lit.: 347 · in M., quae sequitur proc., omitt. « Iudica me, Deus », confess.. abs.. «Aufer, Oramus te»: 424 e.
- Litaniae Sanctorum cum suis precibus** (O): dicendae ab omnibus, ad O. citandum obligatis, die Litan. maiorum: 84 * dicendae ab iis tantum qui, diebus Litan. minorum, proc. vel supplie, pcc. intersunt: 90 · non duplicantur in proc. (aut supplie.) in Lit. maior, et min.: 82.
- Loca pia** (M): vot. II cl.: 376 · IV cl.: 377.
- «**Magnificat**», canticum (O): 200.
- **ANTIPHONA** ad M.: pr. diebus 7-12 I: 23 a · in I Vesp. dominicae primae mensium VIII. IX, X, XI: 193 · in Vesp. feriae sextae Temp, paschal.: 194, V 26 · in feria IV et VI Quat. Temp, sept.: V 37 · commemoratio ad Vesp. fit per ant. ad Magn. (etc.): 251 · unde sumitur haec ant.: 252 · quomodo varianda in casu identitat. vel similitud.: 257.
- Manipulus**: numquam cum pluviali: 136.
- Manutergium**: 528.
- Marcus**: vide *Litaniae maiores*.
- Maria Ss.ma** (M): in M. vot. IV cl. de ea, dicitur « Gloria in exc. Deo », m sabb.: 431 c.
- in sabbato: 78, 79 · habet O. unius Noct. (cum 9 ps. et 3 lect.): 162 f ♦ absolutionem et benedictiones pr.: 209 · ceterum O. ordinar.: 169.
- Maria Magdalena Paenit.** (O): hymn, ad Vesp.: V 46.
- Martina** (30 I) (O): de hymn, pr.: V 44.
- Matutinum**: anticipatio: 144 · initium: 178 a · finis: 179 a · quibus diebus competit Mat. trium Noct. (9 ps. et 9 lect.): 161 · unius Noct. (9 ps. et 3 lect.): 162 · unius Noct. (3 ps. et 3 lect.): 163. — De singulis partibus inspicuntur vocabula relativa.
- Mensa**: ad latus altaris, pro ampullis, pellicula, manutergio, campanula, patina: 528.
- Missae**: actus cultus publi. EccL: 269 · denominatio « M. privata » vitanda: 269 · participatio fidelium 272 · coniunctio cum

- O. dici: 270 * — M. Cantata: 270 · in cantu: 271 · in ca celebrans omittit quae a diae., subdiac., lect., vi proprii officii eant, vel legitur: 473 · sollemnis: 270 · pontificalis: 270 · — formulam pr. habent: dom. omnes: 298 · feriae Quadr. et Pass., fer. Quat. Temp. sept, et Adv.: 299 · in ceteris feriis adhibetur formula dom. praec.: 299 · — sacerdos ritus romani in cccl. ritus non romani: 284 ·
- *conventualis*: 285-297 · definitio: 285 · numerus pro dic: 286 · hora dicendi M. convent.: 287 · ritus: 288 · variae formulae admissae in fer. 4«e IV cl.: 289 · pro def.: 290 · in Litan. maior, et minor, (cfr. 346-47): 291 · in dic coron, et anniv. coron. Papac, in anniv. elect., eonseer., translat. Episc.: 292, 362-363 · in anniv. Ep. proxime def., infra octid. Oo. Fd. def.. in cccl. cath.: 293 · in anniv. def. Capituli, Ord. seu Congr.: 294 · dic Comm. Oo. Fd. def.: 295 · in Nativ. D.ni.: 296 * assistentia choralium M. non convent, certis occasionibus: 297,
- Missal defunctorum*: 390-423 ♦ definitio: 390 (cfr. 270) · nihil de O. dici: 391 · habent quatuor classes: 392 · quando et ubi proh.: 393 · formulae: 394-397 · numerus orationum: 398 · sequentia: 399 · — *tn M. def.* omitt.: «Gloria Patri etc.» ad Introit.: 428 · «Gloria in excelsis Deo»; 342 d · dicitur «Requiescant in pace»: 407 c · omitt. ult. Evang. S. Ioann., si sequitur absol. super feretr. vel tumui.: 510 e ·. — *M. die Comm. Oo. Fd. def.*: quilibet sacerdos potest dicere 3 M.: 403 · de eligendis M. hoc dic: 404 · de M. exsequiali hoc die: 409 ·. — *Al. exsequials*: definitur: 405 · prohib.: 406 · quid in translat. festi, in solemn, ext. festi: 407 · potest transferri: 408 · quid in Comm. Oo. Fd. def.: 409. — *Al. def. // cl.*: quae: 410 · quibus condicionibus: 411 · pro die obitus: definitur: 412 · ubi permittuntur: 412 * post acceptum nuntium mortis: definitur, ubi jxrmittitur 413 · in ultima def. sepultura: definitur, ubi permitt.: 4H * *M. def. III cl.*: <uic.- 415 · quibus condicionibus: 416 ·
- in d:c 30, 7M, 30 ab obitu vel sepult.: unica M., ubi, quibus condicionibus: 417 · in anniversario: anniv, stricte, late sumptum: II K · unica M., ubi, quibus condicionibus: 419 · in cccl. et sacellis coemeterii: definitio cccl. vel saeculi, coem.: 420 · quibus condicionibus: 421 · intra octiduum Comm. Oo. Fd. def.: 422 · *M. def. IV cl.* (cotidianae) 423.
- *festivae*: sensu proprio: 301 · sensu latiore: 302 · quibus diebus permissae: 303 ♦ quando proh.: 304 · formulae adhibendae: 305 in M, fest., quae respondet O. diei, dicitur «Gloria in exc. Deo», si ad Mat. dictum fuerit «Te Deum»: 431 a · item in M. festivis de quibus: 302.
- *votivae*: definitio: 306 (cfr. 270) · *spectes*: 307 · de mysteriis Dei, quae: 308 · formulae: 314 * de B. M. V.: quae: 309 · formulae: 315 · de Angelis, quae: 310 · formulae: 315 · de Sanctis, quae: 311 · formulae: 315 · de Beatis, quae: 312 · formulae: 315 ♦ «Ad diversa»: 313, 316 · — quid, si impeditae: 317, 318 · de oratione M. fest, imped.: 318 · sequentia omitt.: 312 · quatenam praefatio; 323 · color paramentorum adhibendus: 323 * in M. vot. lect. IV cl., quandoque color param, non est stricte observ. 323 · quid de M. vot. in cccl. unam tantum M. habentibus; 326 · — *Af. tot. I cl.*: 328-330 · definitur: 328 · quatenam: 329 · privilegia: 330 · *Af. vot. II cl.*: 341-344 · definitur: 341 · quatenam: 342 · privilegia: 343 · *AA vot. IU cl.*: 384-386 · definitur: 384 · quatenam: 385 · ordinatio: 386 · in M. vot. l. II. III cl. dicitur «Gloria in exc. Deo», nisi sint in col. viol.: 431 d · *M. vot. IV cl.*: 387-389 * definitio: 387 · quatenam: 388 · ordinatio: 389.
- Moderator supremus religionis*, cum suo Consilio, conficit calcnd. religiosum pr.; 50.
- Natkitas D.ni*: *vigilia*·, locum tenet dom. IV Advent, (in casu): 30a, V 19 · Ordo et ratio O.: 173 · *festum*·. (O) ps. 88

- breviatur: V 20 * in III Noct, habet bened. pr.: 209 9 (M) duae M. convent.: 296 · in 3^a Xi. omitt. ult. Evang. S. Ioannis.: 510 b · *infra oct.*: peculiaritates: 68, 69 · *dom. infra oct.*: O.: 176 · *dies infra oct.*: O.: 175 9 habent Mat. unius Noct. (9 ps. et 3 lect.): 161 c · comm. oct. quomodo fit.: 252 · *dies octavus* (1 1): mutatur denominatio: V 12 a · evehitur ad I cl.: V 6 a · habet O. trium Noct. (9 ps. et 9 lect.): 161 c.
- Ioannis Bapty. (24 VI): vig. II cl.: 31c.
- Nomen Iesu: assign, dom. inter 2-5 I (secus celebratur dic 2 1): 17 a.
- Nona: vide; *Tertia, Sexta, Nona*.
- Nosocomia: M. vol. II cl. in occas, peculiaribus: 370 f.
- < Nunc dimittis », canticum: 200.
- Obligatio dkindi Off. div.: 139. 143 · in choro et in comm, satisfit per absolutio- nem iuxta aliud calend., vel iuxta alium ritum, vel per Vesp. votivas: 157.
- Occasiones peculiares, quibus permitt. M. vot. II cl.: 370-372 · hac occasiones respiciunt: paroecias: 370 a · scholas, collegia, seminaria et simii.: 370 b · domos religiosas: 370 c · coetus, confraternitates, societates pias, uniones professionales et simii.: 370 d · domos exercitiorum: 370 e · nosocomia, castra, carceres et simii.: 370 f.
- Occurrentia: definitio: 92 · est accidentalis vel perpetua: 92 · effectus occur.: 93 " commemorationes in casu occur.: 94 · tabella occur. pag. 346 · notanda in tabella: pag. 347.
- accidentalis: vide *Translatio*.
- perpetua: vide *Repositio*.
- Octava: definitur: 63 · quatenam: 64 · classes duae: 65 · oct. I cl.: 66 · oct. II cl.: 67. — Singula require sub voce: *Nativitas D.m., Pascha, Pentecoste*.
- OriDVUM (M): occasione canonizationis, vel beatificationis: 338 a * occasione recur- rendae saecularis: 338 b · intra oct, Comm. Oo. Fd. def.: 422.
- Officium liturgicum: extensio pro singulis diebus lit.: 13. 27; 34; 37 · ordo et ratio pro singulis Horis exhibetur in Ordina- rio: 160 · species Officiorum: dominica- le: 166 · festivum: 167 · semifestivum: 168 · ordinarium: 169 · fcriale: 171 · peculiaritates quaedam: 172 · de singu- lis partibus Officii: 178-260.
- Officium defunctorum: habet ordinatio- nem pr.: 173 · initium et finis pr.: 180 · non habet hymnos; 185 · ordo lectionum pr.: 223.
- divinum: coniunctum Missae: 270 · obligatio: 139. 143 * modus O. d. ab- solvendi: in choro, in communi, a solo: 140.
- Omnium Sanctorum (I XI): Vesp. def. ex pietate celebrandae: V 58.
- Oratio, orationes: conclusiones or.: 115- 116 · — in (.) : in fine cuiuslibet Horae (exc. Mat. unito ad Laud.): 246 · unde sumitur: 248 · conclusio: 249 · de or. Ss. Petri vel Pauli in O. alterius: 110 a 9 — in M.: definitur: 433 · species: 433 · numerus admissus: 434 · numerus ter- narius numquam excedendus: 435 · de conclus, pr.: 436 · de altera conclus.: 437 · quid si formulae identicae sint vel similes: 438 · mutationes in O. translato vel reposito: 439 · in M. cum pluribus lectionibus, ultima computatur ad nume- rum orationum definiendum: 442 9 in M. cum pluribus lectionibus, comm. et aliae orationes ponuntur post ultimam lect.: 442 · — orationes ad diversa; « Pro Imperatore Romano » aboletur, et poni- tur textus novus « Pro res publicas moderantibus »; V 63 · orationes pro di- versitate Temporum abolentur: V 18 9 *orationes imperatae*: definitio; 454 9 quac- nam praescribi potest; 455 · non vero modo stabili, sed tempore verae neces- sitatis: 456 · una tantum: 457 · a qui- bus dicenda: 457 b 9 ubinam dicenda: 457 c · quando prohib.: 457 d 9 pro de- functis: 458 · praescribi potest pro toto tempore infausti eventus »; 459 · tunc, quando prohib.: 459 9 etiam in M. de Dedic. eccl. *m actu Dedic.*: 333 · dicitur semper sub altera conclusione: 43/ b, 457 c · *orationes rituales*: defini-

- lio et tabella: 447 · excludunt omnes alias or. praeter comm. priviL: 448 · *orationes sub unica conclus.* · normae generales: 444-446 · ad altare expositionis: 355 · in M. vot. «Pro Stxmsis» impleta: 380 · occasione 25^l vel 50^l anniv. a celebratione matrim., in M. vot. II cl.: 382 · in anniv. Papae et Ep. diocc.: 449 · *oratio «Super populum»*: 506 · *oratio votiva*: permit, diebus lit. IV cl.: 461 · quanam orationes: 462 * quo loco: 463 · pro defunctis: 464.
- Ordinarium div. Officii**: praebet rationem singulas Horas can. dicendi: 160.
- Ordinarius loci**: conficit caknd. dioecesis (de consilio Capituli): 50 ♦ praeter diocesim, territorium, cui praecst «Ord. I.>, habet calend. «dioecesanum»: 51 · in Litan. maior, et minor. Ord. loci iudex est opportunitatis processionis, vel. eius loco, supplicationum peculiar.: 82-83 · facultate gaudet transferendi, pro opportunitate. Litan. min. in alios tres dies continuos: 87. 89 · index est circa solemn. ext. festorum I et II cl. cum populi concursu: 358 i · eligat unum diem, sive suae elect., sive consccr., sive transl. pro celebratione sui anniversarii: 362, 449 · M. vot. pro re gravi pendet a mandato vel consensu Ord. I: 366 · item M. vot. II cl. in quibusdam occasionibus pccul.: 371 · praescribere jx)test or. imperatam (de qua vide sub voce *Oratio, Orationes ... or. imperata*) 455-459. — Vide etiam: *Episcopus*,
- Ordines Sacri (M.)**: in M. sabb. Quat. Temp, et in sabb. «Sitientes», in qua S. Ord. conferuntur, dicenda est M. diei: 300 · in collatione Ss. Ord. habetur or. ritualis: 447 b.
- «**Paci li it veritatem**»: capitulum ad Primam aboletur: 241.
- Paroicia**: M. vot. II cl. in occas, peculiari-bus: 370 a.
- Papa**: require ad voces: *Anniversarium coronat.*, *Coronatio Summ. Pont.*, *Dies Papae*.
- Pxrociius**: potest statuere M. vot. pro re gravi, certis condicionibus: 368 · item or. imjxrratam per tres dies dicendam; 460.
- Pascha**: *vigilia*: non est dies lit., celebratur «pervigilio»; 2« ♦ m M. omirr. «Iudica me, Deus». confess, et abs.. «Aufer. Oramus te»: 424 d ♦ decst ant. ad *Introit.*; 427 · dicitur «Gloria in excelsis Deo»: 431 c · symbolum non dicitur: 476 b · omitt. ult. Evang. S. Ioann.: 510 d • *dom. Paschalis*: pariter est fest. I cl.: 11 d - *in dom. et per oct.* habetur O. cum unico Noct. (3 ps. et 3 lect.): 163 * de Horis min.: 172 · O. non habet ant. in Hor. min. et in Complet.: 190 · leguntur 3 lect. de hom. in Evang. dici: 224.
- Passio**: dominicae I et II Pass, sunt I cl.: 11 c · feriae temp. Pass, sunt III cl.: 25 a.
- Passio (Evang.)**: 472.
- Patina**: pro Communione fidei.: 528.
- Patronus principalis**: nationis, regionis, provinciae civil. aut eccL: habet fest. I cl.: 42 a · dioecesis (territ. eccl.), item: 43 a · loci, oppidi, civitatis, item: 43 a · Ordinis seu Congreg., item: 46 c * fest. Pair, prine, habet iu\$ ad solemn, ext.: 358 d.
- **secundarius**: nation's, regionis, provinciae civil, aut eccl.: habet fest. II cl.: 42 b w dioecesis (territ. eccl.), item: 43 c * loci, oppidi, civitatis, item: 44 b · Ordinis seu Congr., item: 46 d.
- Pelvicula**, et ampullae aquae et vini (M): 528.
- Pentecoste**: *vigilia*: est I cl.: 30 b · ordo et ratio O. et M.: V 32 * M. convent, dicitur post Nonam: 287 · *dom Pentec.*: pariter est festum I cl.: II f * *dom. et in/. oct.* habetur Mat. unius Noct. (3 ps. et 3 lect.): 163 · ad Horas min.: 172 · ad Tertiam, hymn, pr.: 186 · per oct. dicuntur 3 lect. de hom. in Evang. dici: 224.
- Pitrus, Paulus (29 VI)**: *vigilia* est II cl.: 31 d · lectiones de hom. sumuntur c festo S. Pii X (3 IX): V 48 · comm. in O. cl M. unius in festo alterius; 110.
- Philippus Binitius (23 VIII)**: lectio 3«: V 53.

Planeta: usus pro Episcopo: 13-1 * pro sacerdote: 133.

— plicata: aboletur: 137.

Pluviale: usus: 135, 136.

PosTcoMMUNio: 505.

Praecfdntia: norma celebrationis dierum liturgicorum: 6, 7 · tabella pracc.: 91.

Praefatio: norma generalis: 482 · comm. non inducit prae. pr.: 483 · singulae praefationes: de Nat. D.ni 484 · de Epiphan. D.ni: 485 · de Quadrag.: 486 · de S. Cruce: 487 · de M. Chrismatis: 488 · paschalis: 489 · de Ascens. D.ni: 490 · de Ss. Corde Iesu: 491 · de D. N. I. C. Rege: 492 · de Spir. S.: 493 · de Ss.ma Trinitate: 494 · de B. M. V.: 495 · de S. Joseph: 496 · de Apostolis: 497 · communis: 498 · defunctorum: 499.

Preces (O): quando dicendae: 260.

Prima: quando ad Laud, adhibetur schema 2, non dicitur «quartus» ps.; et loco ps. 117 dicitur ps. 53 (ut in festis): V 16 · Capitulum «Regi sacculorum» semper dicitur, alio «Pacem et veritatem» deletio: 241 · versus in respons. br. quomodo mutatur: 244 · in festo Corp. Chr.: versus «Qui sedes»: V 33 * bened. pr. ante Ict. brev. invariabilis: 210 · lectio brevis semper de Tempore: 242 · inducuntur novae l. br.: V. 14.

«Pro Ecclesiae defensione»: nova inscriptio M. «Contra paganos»: V 62.

«Pro Fidei propagationi»: M. vot. II cl. qua occasione: 369 · oratio sub unica conci.: 453.

«Pro Imperatore Romano»: or. ad diversa: eius loco novus textus «Pro res publicas moderantibus»: V 63.

«Pro regum et publica simul causa» (M): definitur: 366 · est M. vot. II cl.: 366 · unica in casu, quacnam: 367 · de mandato vel consensu Ord. 1. et cum populi concursu: 366 · a parrocho statuenda, quibus condicionibus: 368.

«Pro res publicas moderantibus»: orationes ad div.: novus textus, loco «Pro Imperatore Romano»: V 63.

«Pro seipso sacerdote»: or. vot. in an-

niv. propriae ord. sac., sub unica conclusione: 451 · si impeditur: 452.

«Pro Sponsis»: 378-382 · quando permit!: 378 · quando prohib.: 379 · oratio M. vot. impeditae, sub unica conci, in M. Officii diei: 380 · sed M. cl. bened. nupt. transferri possunt: 380. - Vide etiam *Benedictio nuptialis*.

«Pro unitati Ecclesiae»: nova inscriptio M. «Ad tollendum schisma»: V 62.

Psalmi in O.: 196-201.

Psalmi singuli (in O): 53: dicitur ad Primam 1° loco, in dom. Pasch. et Peni., et per oct.: 172 a · item dicitur ad Primam 1° loco, in dominicis, in quib. adhib. in Laud, schema 2l,n psalm.: V 16.

88: breviatur (vario modo) in festo Nat. D.ni cl. per oct.: V 20 · in festo Transfig. D.ni.: V 52 · in festo Chr. Regis: V 57.

94: dicendus, cum invii., in initio .Mat. (exe. Trid. s., festo Epiph. D.ni): 182.

117: dicitur ad Primam. 1° loco, in festis D.ni II d., quae occurr. in dom. Sepi.. Sex., Quinqu.: 174.

118, 1; 118, 2: dicuntur ad Primam: (2° et 3° loco): in dom. Pasch. et Pent, et per oct.: 172 * in festis D.ni II cl., quae occurr. in dom. Sept., Sex., Quinqu.: 173 — (in M): 42: 424, 425.

Purificatio B. M. V. (2 II): festum II cl., sed fest. D.ni: V 45 a · variatio in rubr. .Missalis: V 45 b · (M) omitt. «Iudica me, Deus», conf, et abs., «Aufer. Oramus te», in M. quae scq. bened. et proc. candel.: 424 a * de expositione 40-Hor. hoc die: 352.

Quadragesima: dom. sunt I cl.: **¶** fer. sunt III cl.: 25 a. - Vide *Temp, quadragesunale*.

Quatuor Tempora: fer. Q. T. Adv., Quadr., sept, sunt II cl.: 24 b * dicuntur preces: in Laud, et Vesp. fer 4a et 6ft Q. T. sept.: 260 b · in Laud. sabb. Q. T. (exc. post Pent.): 260 b * adhibetur schema 2 ad Laudes (exc. Pent.): 197 b · in fer. 4ft et 6 Q. T. sept. ant. ad Ben. repetitur ad

- Magn.: V 37. — Quatuor Tempora posent cadere in dies: Q. I. Advent.: 16 · 23 XII; Q. T. Quadrag.: H II - 20 III; Q. T. Pent.: 13 V - 19 VI; Q. T. sept.: 18 - 27 IX (i. e. tertia hebd. sept., quae, propter novum ordinem dominicarum, tardius advenit).
- «Qui sedes»: versus in resp. «Christe, Fili Dei vivi» ad Primam; quando mutatur: 23 · in festo Corp. Chr. dicitur: «Qui sedes»: V 33.
- Raphael (24 X): lectiones et resp. in Mat.: V 56.
- Reconciliatio coemeterii (M): habet or. ritualement: 447 h.
- ecclesiae (M.): habet or. ritualement: 447 g.
- «Rtgi saeculorum»: capit, ad Primam: dicitur semper, alio «Pacem et veritatem» deleto: 241.
- Religiosi utr. sex.: quodnam calcnd. sequi debeant in O.: 151-153 · quando et quomodo se conformari debeant vel possint calcnd. dioeccsano: 58.
- Repositio festi: ius ad rep.: 100 · quo reponendum: 101.
- «Requiem aeternam» (O): in O. dcf. in fine cuiusque ps. et eant, (loco «Gloria Patri etc»): 201 · in fine ult. respons. cuiusque Noct.: 230.
- * Requiescant in pace» (M): in M. dcf. loco «Ite. missa est»: 507 c.
- Responsoria post lect. in Mat.: 226-236 · resp. sequuntur lect.: 227 · non transferuntur: 228 · ubinam desumuntur: in O. fest, et semifest.: 232 · in O. dom.: 233 * in O. ordin.: 234-235 · in O. fer.: 236.
- post lect. de Script, occ.: in dom. olim. infra oct. Corp. Chr. et Cord. Iesu: V 33.
- Responsorium breve: ubi dicitur; quando omitt.: 243 · in Compl. semper idem dicitur: 244 * in variis Floris, ubi desumitur: 245.
- Ritus Romanus: novus rubricarum codex directe r. r. obligat: 1 * 39.
- Rogationis: vide *Litaniae maiores et minores*.
- Rosarium: B. M. V, a Rosario (7 X): nominatio festi mutatur: V 12 c · (O) de hymnis: V 54 · festum ius habet ad solem, ext. in 1« dom, X: 38 b.
- Sabbatum: O. S. Mariae in sabb.: 78-79 · vide *Mana Ss.ma*.
- «Sacrosanctae», indultum et indulg., olim huic or, concessa, adnectuntur anu finali B. M. V.: V 15.
- Sanctificatio diei per precationem O. div. per horas diei dispertitam: 124.
- Sanctuarium: definitio: 373 * in eis permitti. M. vot. II cl.: 374-375 · indulta S. Sedis circa M. interpretanda ita, ut concessioness factae vel faciendae intellegantur tantum de M. vot. II cl.: 374 * ad omnia altaria sanctuarii permitti. M. vot. II cl., celebrandae a sacerdotibus peregrinis, vel in peregrinantium favorem: 375 · extra hunc casum permitti. M. vot. IV cl.: 377.
- Sanctus: ubi eius corpus asservatur, festum II cl.: 45 c * de S. permittuntur M. votivae: 306 d · de quibus Sanctis: 311 · qualis formula M.: 315 ♦ quando sunt M. festivae sensu latiore: 302 · hac, quando permittuntur, quando impediuntur: 303-304 · qualis formula adhibenda pro M.: 305.
- et Beatus, qui erat cuiusdam Ord. aut Congr.: fest. II aut III cl.: 46 e.
- et Beatus, qui cum dioecesi relationes peculiar, habuit: fest. II aut III cl.: 43 d.
- Scholae et Instituta similia: M. vot. in occas, peculiaribus: 370 b.
- Scriptura occurrens (O): quid sit: 212 * quando omitt.: 213 · sub quo titulo legenda: 215 · finis: 216 · quomodo formantur lectiones de Ser. occ. in O. unius Noct.: 220 a, 221 a * in mensibus VIII, IX, X, XI, ratione determinationis «primae» dom.: V 35, 36, 38-39.
- Secreta (M): 480.
- Secreti dicenda in M.: in M. lecta: 511 * in M. solemni: 513 · in M. cantata: 514.
- Sedendum: in O.: 268 · in M.: 523-524.
- Semiduplex (ab an. 1955 simplex): fit .fest. III cl.: V 3.
- Seminaria, vide *Collegia*.

Sequentia (M): 470.

Sexta: vide: *Tertia, Sexta, Nona*.

Signum Crucis (O): 261-265.

Simplex (usque ad an. 1955, deinceps comm.): manet comm.: V 4.

SOLEMNITAS EXTERNA FESTORUM (Ni): definitio: 356 · est «de iure»: 357-359 · aut «per indultum»: 357, 359 · quid de sol. ext. usque nunc concessa: 361.

Standum, in O.: 266 · in M.: 524.

Suffragium de omnibus Sanctis (O): aboletur: V 13.

Symbolum in M.: dicitur: 475 · omitt.: 476.

— Athanasianum (O): dicitur in festo Ss.mae Trinit. tantum, ad Primam, post 3um ps.: 203.

Tabella concurrentiae (O): pag. 347.

— occurrentia! (O): pag. 346 · notanda in his tabellis: pag. 347.

— Secretarum (M): 527.

«Te Dium» (O): quando dicitur: 237 · omittitur: 238 · eius loco ponitur 9u,n vel 3um respons.: 239.

Tempus liturgicum: *T. Adventus*: 72 * in M. de Temp, color viol.: 128 a · in fer., ad Laud., adhibetur 2uin schema psalm.: 197 b · omitt. «Tc Deum»: 238 a · dicuntur preces ad Laud, et Vesp. fer. 4a et 6a: 260 a · in O. fer. genuflect, ad or. et comm.: 267 d · in fer. Quat. Temp, habetur formula pr. pro Ni.: 299 · in dom. prae. de Ss.ma Trinit.: 494 · in fer. quando genuflect, in NL: 521. — *T. natalicium*: 72 · — *T. Nativitatis*: 72 a * in M. de Temp, color alb.: 119 a · prae. de Nat.: 484 · lectio brev. ad Primam, textus: V 14 a · in feriis T. Nat., quomodo ordinandum O. et NL: V 22. — *T. Epiphaniae*: 72 b · in M. de Temp, color alb.: 119 a · prae. Epiph.: 485 · lectio brevis ad Primam, textus: V 14 b · in feriis T. Epiph. quomodo ordinandum O. et Ni.: V 23. — *T. Septuagesimae*: 73 * in Ni. de Temp, color viol.: 128 b · in dom. et fer., in Laud., adhib. 2um schema psalm.: 197 · omitt. «Te Deum»: 238 a. — *T. qua-*

dragesimale: 74 · in M. de Temp, color viol.: 128 b · omitt. «Tu Deum»: 238 a. — *7^a Quadragesimae*: 74 a · Vesp. dicuntur. in choro, in comm., horis {>ost-merid. (convenienter etiam a solo): 146 · in dom. ut fer., ad Laud., adhib. 2mni schema psalm.: 197 * dicuntur preces in Laud, et Vesp. fer. 4« et 6n: 260 a: · in O. fer. genuflectendum ad or. et comm.: 267 d * in feriis habetur M. pr.: 299 · prae. de Quadr.: 486 · in fer. or. «super populum»: 506 · in fer. quando genuflect. in Ni.: 521. — *T. Passionis*: 74 b · Vesp. dicuntur, in choro, in comm., horis postmerid. (convenienter etiam a solo): 146 · in dom. et fer., ad Laud., adhib. 2wm schema psalm.: 197 · advertenda in ultimo respons. ad Mat.: 230 * dicuntur preces in Laud, et Vesp. fer. 4a et 6°: 260 a · in O. fer. genuflectendum ad or. et comm.: 267 d · in feriis habetur Ni. pr.: 299 · in M. de Temp, omitt. «Iudica me, Deus», et «Gloria Patri etc.» ad Introit.: 427 · prae. de s. Cruce: 487 · in fer. quando genuflect, in Ni.: 521. — *T. paschale*: 76 · in fer. sextis ant. ad «Nlagn.» desumitur ex II Vesp. dom. prae.: 194 · standum ad ant. final. B. Ni. V.: 267 c · de «Alleluia» vide hanc vocem: — *T. Paschalis*: 76 a · in M. de Temp, color alb.: 119 b · prae. pasch.: 489. — *T. Ascensionis*: 76 b · in Ni. de Temp, color alb.: 119 b · prae. Asc.: 490 · lectio brevis ad Primam, textus: V 14 c · quomodo ordinand. O. ut Ni.: V 29-31. — *T. Pentecostes* (i. e. octava): 76 c · in M. de Temo, color rubr.: 123 · prae. de Sp:r. S.: 493. — *T. «per annum»*: 77 · in Ni. de Temp, color vir.: 127 · in dom. prae. de Ss.ma Trinit.: 494.

Tertia, Sexta, Nona: in O. dominicali: 165 f · in O. fest.: 167 f · in O. semi-fest.: 168 c · in O. ordinario: 169 d · in O. feriis: 171 d * capitulum: 240 · responsorium breve: 243-245 · oratio: 248.

Titulis Ecclesiarum propriis (consecratae

- vol. salt, bened.): festum I cl.: 45 b ·
ius habet ad solemn, ext.: 358 f.
- **Ordinis seu Congregationis:** festum
I cl.: 46 c · ius habet ad solemn, ext.:
358 g.
- Tobalea altaris:** tria, rite benedica: 526.
- Transfiguratio D.ni (6 VIII) (O):** ps. 88
breviatur: V 52.
- Translatio:** ius ad translationem habent fe-
sta I cl. tant.: 95 · quid, si habeatur iden-
titas subiecti: 95 · quo transferendum:
96 · quid, si eodem die plura festa trans-
ferenda occurrant: 97 · si diebus se-
quentibus occurrant: 98.
- Triduum,** occasione canonizationis. vel bea-
tificationis: 338 a · occasione recurren-
tiae saecularis: 338 b.
- **sacrum:** 75 · habet ordinem et ratio-
nem nr. O.: 173 · habet initium et finem
O. pr.: 180 * non habet hymnos: 185 ·
habet Mat. trium Noct. (9 ps. et 9 Ict.):
161 b * non habet ant. in Hor. min. et
in Compl...: 185 · prohib. M. vot. «Pro
Sponsis» et benedict, nupt.: 381 d.
- Trinieas Ss.ma:** festum assign, dom. I post
Pent.: 17 c; ad Primam dicitur symb.
athanas.: 203.
- Tu autem. D.ne, miserere nobis». «Deo**
gratias >, dicendum in fine cuiusque lec-
tionis in Mat. (exe. Tnd. s., O. def.): 216
- Ultimum Evangelium (M.):** ordinarie ini-
tium Evang. see. Ioann.: 509 · quando
omitt.: 510.
- Venantius (18 V):** de hymn, ad Vesp.:
V 46.
- Versus ad Mat. (O):** 204-207.
- Vesperae (O):** initium: 178 b ♦ finest
179 a · dicendae in choro et in comm»
postmeridic; convenienter ita etiam a so-
lo: 146 · — I Vesp.: festa absque I Vesp.,
quae eas acquirunt, ubinam desumant
partes pr.: 164 · in fer. 4a et 6a Quat.
Temp. sept, repetitur ant. ad Bened. etiam
ad Vesp.: V 37.
- Vigilia:** generalia: 28-34 · definitior 28 ·
sunt tres classes: 29 · quacnam I cl.:
30 · quacnam II cl.; 31 · quacnam III cl.:
32 · extensio O.: 34 · habent O. feriale:
170-171 · habent Mat. unius Noct. (9
et 3 Ict.): 161 c · in vig. II et III d.
(extra temp, pasch.) adhibetur, in Laud..
2 schema: 197 b · comm. vig. II et III cl..
quomodo facienda: 252.
- Vox clara in M.:** lecta: 511 · in M. so-
lemni: 513 · in M. cantata: 514 · de
modulatione vocis clarae: 512.

INDEX GENERALIS

	PAG.
<i>In novum Codicem rubricarum (C. Braga).....</i>	217
Litterae Apostolicae Ioannis PP. XXIII Motu Proprio datae: novum Rubricarum Breviarii et Missalis Romani Corpus approbatur — — — —	258
Decretum generale S. Congregationis Rituum quo novus Rubricarum Breviarii ac Missalis Romani Codex promulgatur	260
Rubricae Breviarii et Missalis Romani. Nn. 1-530	261
Pars prima: <i>Rubricae generales</i> . Nn. 1-137.....	261
I. Normae generales. Nn. 1-3.....	261
II. De die liturgico in genere. Nn. 4-8.....	261
III. De dominicis. Nn. 9-20.....	261
IV. De feriis. Nn. 21-27.....	263
V. De vigiliis. Nn. 28-34	264
VI. De festis et calendario	
A) De natura et proprietate festorum. Nn. 35-47 — — — —	264
B) De calendario et festis in eo inscribendis. Nn. 48-58 .	266
C) De festorum die proprio. Nn. 59-62	267
VII. De octavis	
A) De octavis in genere. Nn. 63-65	268
B) De octavis I classis. N. 66.....	268
C) De octava II classis. Nn. 67-70 — — — — — — —	268
VIII. De anni temporibus	
A) De tempore Adventus. N. 71.....	269
B) De tempore natalicio. N. 72 .	269
C) De tempore Septuagesimae. N. 73 .	269
D) De tempore quadragesimali. Nn. 74-75 — — — — —	269
E) De tempore paschali. N. 76	270
F) De tempore « per annum ». N. 77 — — —	270
IX. De sancta Maria in sabbato. Nn. 78-79 — — — — —	270
X. De Litaniis maioribus et minoribus	
A) De Litaniis maioribus. Nn. 80-86 — — — — — — —	270
B) De Litaniis minoribus seu de Rogationibus. Nn. 87-90 .	271
XI. De praecedentia dierum liturgicorum. N. 91.....	271
XII. De dierum liturgicorum occurrentia. Nn. 92-94 — — — — —	273
XIII. De dierum liturgicorum occurrentia accidentali eorumque translatione Nn. 95-99	274
XIV. De dierum liturgicorum occurrentia perpetua eorumque repositione Nn. 100-102	274
XV. De concurrentia dierum liturgicorum. N. 103-105 — — — — —	275
XVI. De commemorationibus. Nn. 106-114 — — — — — — —	275
XVII. De conclusione orationum. Nn. 115-116 — — — — — — —	276
XVIII. De coloribus paramentorum	
A) De coloribus paramentorum in genere. Nn. 117-118	277
B) De eorum albo. Nn. 119-122 — — — — — — —	277
C) De colore rubro. Nn. 123-126 — — — — —	278

		PAO.
	D) De eoioe viridi. N. 127	278
	E) De colore violaceo. Nn. 128-131.....	278
	/-) Dc colore nigro. N. 132.....	279
XIX.	Dc usu ct qualitate paramentorum. Nn. 133-137 - - - -	279
Pars secunda	<i>Rubricae generales Breviarii Romani.</i> Nn. 138-268 .	280
I.	Normae generales. Nn. 138-141.....	280
II.	De tempore dicendi Horas canonicas. Nn. 142-147 - - - -	281
III.	Dc calendario adhibendo in recitatione divini Officii. Nn. 148-157 .	281
IV.	De ordinando divino Officio	
	.4) De ordinando divino Officio in genere. Nn. 158-164	283
	B) Dc Officio dominicali. Nn. 165-166	283
	C) De Officio festivo. N. 167.....	284
	D) Dc Officio semifestivo. N. 168.....	284
	E) Dc Officio ordinario. N. 169.....	285
	/■) De Officio feriali. Nn. 170-171.....	285
	G) Dc quibusdam j>cculiaritatibus in ordinando Officio divin	
	Nn. 172-177	286
V.	Dc diversis Officii partibus	
	.-/) Dc initio et fine Horarum. Nn. 178-180	287
	B) De conclusione Officii. N. 181.....	287
	C) De invitatorio. Nn. 182-184	287
	D) De hymnis. Nn. 185-189	287
	E) Dc antiphonis. Nn. 190-195	288
	E) Dc psalmis ct canticis. Nn. 196-202	288
	G) De symbolo athanasiano. N. 203	289
	H) De versibus. Nn. 204-207 - - - - .	280
	/) De absolutionibus et benedictionibus ante lectiones. Nn. 208-210	289
	/.) De lectionibus ad Matutinum	
	I. Dc lectionibus in genere. Nn. 211-216	289
	II. Dc lectionibus Officii trium Nocturnorum. Nn. 21/-219 .	290
	III. De lectionibus Officii unius Nocturni. Nn. 220-222 .	290
	IV. Dc quibusdam pcculiaritatibus circa lectiones. Nn. 223-225	291
	Af) Dc resjwnsoriis post lectiones Matutini	
	I. Dc responsoriis in genere. Nn. 226-231 - - - -	291
	II. Dc responsoriis in Officiis trium Nocturnorum. N. 232 .	292
	III. Dc responsoriis in Officiis unius Nocturni. Nn. 233-236	292
	N) De hymno <i>Te Deam</i> . Nn. 237-239	292
	O) De capitulis, et dc lectione brevi ad Primam. Nn. 240-242 .	293
	P) Dc responsoriis brevibus Horarum minorum. Nn. 243-245 .	293
	p) Dc orationibus. Nn. 246-249	293
	R) Dc commemorationibus. N. 250-259	294
	5) Dc precibus. N. 260	295
VI.	Dc ratione signo crucis se muniendi, standi, genuffectendi ct sedendi in	
	recitatione divini Officii. Nn. 261-268	295
Pars tertia:	<i>Rubricae generales Missalis Romam.</i> Nn. 269-530 - - - -	296
I.	Notiones ct normae generales. Nn. 269-273 . . . - - -	296
II.	Dc calendario adhibendo in Missae celebratione. Nn. 274-284 .	297

III.	Dc	convntuali.	Nn.	285-297	.....
jV.	Dc	Missa in dominicis et feriis.	Nn.	298-300	.....
V	De	Missis festivis.	Nn.	301-305	.....
VI.	Dc	Missis votivis			
	J)	Dc Missis votivis in genere.	Nn.	306-327	.....
	B)	Dc Missis votivis I classis			
	I.	Dc Missis votivis I classis in genere.	Nn.	328-330	.
	II.	Dc Missis Dedicationis in actu consecrationis ecclesiae.	Nn.	331-334	.....
	III.	De Missis in Congressibus eucharisticis.	Nn,	335-337	
	IV.	Dc Missis votivis in quibusdam celebrationibus extraordinariis.	Nn.	338-340	.....
	C)	Dc Missis votivis II classis			
	I.	De Missis votivis II classis in genere.	Nn.	341-344	.
	II.	De Missa votiva in solemni benedictione ecclesiae vel oratorii, et in consecratione altaris.	N.	345	.
	III.	De Missa Rogationum in Litaniis tam maioribus quam minoribus.	Nn.	346-347	— — — — —
	IV.	Dc Missis votivis occasione orationis Quadraginta Ilorum aut alterius expositionis Ssmi Sacramenti.	Nn.	348-355	.
	V.	De Missis votivis in solemnitate externa festorum.	Nn.	356-361	
	VI.	Dc Missa votiva in die coronationis Summi Pontificis et in anniversariis Papae et Episcopi dioecesani.	Nn.	362-365	.
	VII.	Dc Missa votiva pro re gravi et publica simul causa.	Nn.	366-368	.....
	VIII.	Dc Missa « Pro Fidei propagatione ».	N.	369	
	IX.	Dc Missisvotivis in quibusdam occasionibus peculiaribus.	Nn.	370-372	≡≡≡ — — — — —
	X.	Dc Missis votivisin sanctuariis.	Nn.	373-377	— — — —
	XL	De Missa votiva « Pro Sponsis » et de Missa pro gratiarum actione in 25° et 50° anniversario a celebratione matrimonii.	Nn.	378-382	..... — — —
	XII.	Dc aliis quibusdam Missis votivis II classis.	N.	383	.
	D)	Dc Missis votivis III classis.	Nn.	384-386	— — — — —
	E)	Dc Missis votivis IV classis.	Nn.	387-389	— — — — —
VII.	Dc	Missis defunctorum			
	J)	Dc Missis defunctorum in genere.	Nn.	390-401	— — — —
	B)	Dc Missis defunctorum I classis			
	I.	De Missis defunctorum I classis in genere.	N.	402	
	II.	Dc Missis in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum.	Nn.	403-404	— — — — — . . .
	III.	Dc Missa exsequiali.	Nn.	405-409	. . . . .
	C)	Dc Missis defunctorum II classis			
	1.	Dc Missis defunctorum II classis in genere.	Nn.	410-411	.
	II.	Dc Missis pro die obitus.	N.	412	.
	III.	De Missa post acceptum mortis nuntium.	N.	413	.
	IV.	Dc Missa in ultima defuncti sepultura.	N.	414	

	INDEX GENERALIS	391
Pag.		PAG.
299	/)) De Missis defunctorum III classis	
300	j. De Missis defunctorum III classis in genere. Nn. 415-416 .	315
300	H. De Missa in die III, VII et XXX ab obitu vel sepultura N. 417	316
	HI. De Missa «in anniversario». Nn. 418-419 .	316
301	IV. De Missis in ecclesiis et sacellis coemeterii. Nn. 420-421	316
	V. De Missis defunctorum intra octiduum Commemorationis om-	
304	nium Fidelium defunctorum. N. 422 — — — —	317
	/£) De Missis defunctorum IV classis, seu «quotidianis ». N. 423 .	317
304	VIII. De diversis Missae partibus	
305	.:/) De psalmo <i>Indica me, Deus</i> , confessione et altaris incensatione	
	Nn. 424-426	317
305	B) De antiphona ad Introitum, et <i>Kyrie, eleison</i> . Nn. 427-430 .	318
	C) De hymno <i>Gloria in excelsis</i> . Nn. 431-432 — — — —	318
305	D) De orationibus	
	I. De orationibus in genere. Nn. 433-441.....	318
306	II. De orationibus in Missis cum pluribus lectionibus. Nn. 442-443	319
	III. De orationibus sub unica conclusione cum oratione Missae	
306	dicendis. Nn. 444-446	320
	IV. De orationibus ritualibus. Nn. 447-448	320
306	V. De orationibus in die coronationis Summi Pontificis et in	
307	anniversariis Papae et Episcopi diocesani. Nn. 449-450 .	320
	VI. De oratione pro seipso sacerdote in anniversario propriae Or-	
30«	dinationis sacerdotalis. Nn. 451-452	321
	VII. De oratione «Pro Fidei propagatione». N. 453 .	321
309	VIII. De oratione imperata. Nn. 454-460 — — — — — —	321
309	IX. De oratione votiva. Nn. 461-465 — — — — — —	322
	E) De lectionibus et aliis usque ad Evangelium. Nn. 466-474 .	322
309	/') De symbolo. Nn. 475-476	323
310	G) De antiphona ad Offertorium et de orationibus secretis. Nn. 475-481	324
	//) De praefatione. Nn. 482-499 . . . — — — — — —	324
	/) De Canone Missae et aliis usque ad postcommunionem. Nn. 500-506	325
310	L) De conclusione Missae. Nn. 507-510	326
311	IX. De his quae clara voce aut secreto dicenda sunt in Missa. Nn. 511-516	327
311	X. De ordine genuflectendi, sedendi et standi in Missa. Nn. 517-521 .	328
312	XI. De praeparatione altaris ad Missam. Nn. 525-530 .	329
312	Calisuarium Brisiarum et Missae Romae	331
	Ianuarius	331
313	Februarius	332
	Martius	333
314	Aprilis	334
314	Maius	335
	Iunius	336
	Iulius	337
315	Augustus	338
315	September	339
315	October	340
315	December	341

	PAG.
Tabella dierum liturgicorum	342
Tabella occurrendae	346
Tabella concurrentae	347
Variationes in Breviario et Missali Romano ad normam Codicis Rubricarum	
I. Variationes in calendario. Nn. 1-12	348
II. Variationes in Ordinario divini Officii. Nn. 13-15	348
III. Variationes in Psalterio. Nn. 16-17.....	350
IV. Variationes in Proprio de Tempore. Nn. 18-39	350
V. Variationes in Proprio Sanctorum. Nn. 40-58	355
VI. Variationes in Communi Sanctorum. Nn. 59-61	359
VII. Variationes in Missis et orationibus votivis ad diversa. Nn. 62-63	360
Variationes in Martyrologio Romano	
I. Variationes in elogiis festorum et Officiorum mobilium. Nn. 1-10	360
II. Variationes in corpore Martyrologii. Nn. 11-61	361
Declaratio de servandis in calendariis particularibus inde ab anno 1961	367
Ordinationes ad librorum liturgicorum editores circa editiones Breviarii ac Missalis Romani iuxta novum Rubricarum Codicem conficiendas	368
Summarium seu Res primariae in Codice Rubricarum descriptae ordine alphabetico	
digestae.....	371.....
Index generalis	388

SOBRE EL « CAPITULARE LECTIONUM » DEL CODICE VATIC.
REGIN. LAT. 9.

Fdiis 1 et 2 codicis manuscript! Vatie. Regin. Lar. 9, sacculo VIII ut videtur exaratis, capitulare lectionum seu epistolarum per anni circulum inscriptus est. quod post multas variasque sententias nuper Nicolaus Gamber ecclesiae Ravennati assignare contendit. Quibusdam additamentis sciunctis, capitulare usum Ravennatem sacculi V exprimeret, quod ex comparatione cum sermonibus sancti Petri Chrysologi erueretur. Hanc sententiam Nicolai Gamber auctor omnino refellendam putat, quia coniectac affinitates capitulare inter et Chrysologi sermones nullius ponderis videntur. Sed et textus biblicus capitularis ab eo quem sanctus Ecclesiae doctor Ravennas utebatur differt; festa aliqua quae Ravennae saeculo V agebantur capitulare ignorat, etc. Documentum liturgicum. de quo hic, est certe posterioris aetatis: ad ignotam ecclesiam Italiae septemtrionalis pertinet, forsitan Papiensem seu Ticinensem: plura de hoc asseverare iam non auderem. Obiter etiam iis quae a Gamber de Rotulo orationum de Adventu edita sunt adversatur auctor, qui orationes reapse de /Xdventu esse credit, et non de vigilia tantum Nativitatis Domini, et non tempore Petri Chrysologi compositae, sed recentiori aetate.

En los folios 1 y 2, segun la paginaci6n actual, del c6dice Vatic. Regin. lat. 9, se lee una lista de pericopes paulinas, la cual bien puede llamarse «capitulare lectionum per anni circulum»¹; pues es un indice de lecturas de las epistolas de san Pablo, para la misa, desde la vigilia de Navidad hasta el domingo «ante natalem domini ». Los epigrafs son en numero de setenta y dos; los de las fiestas de los santos van intercalados entre los de las solemnidades «de tempore»². El primera en editar este documento liturgico fu6 el cardenal Tommasi³, en 1691. El primero en proporcionar

¹ Asi lo llama Dom A. Wilmarl, *Codices Reginenses Latini* (Bibliothecae Apostolicae Vaticanae codices manu scripti recensiti...]. *Tomus 1: codices 1-250*. In Bibliotheca Vaticana 1937, p. 22.

² Hay que distinguir de la presente lista las tambien antiguas notas pricipales en las margenes del « corpus » de epistolas de san Pablo que ocupa los folios siguientes del Regin. 9; estas notas fueron editadas por Dom G. Morin, *Note< d'ancienne litt6rature chr6tienne*. 6. *Les notes liturgiques du manuscrit Vatic. Regin. lat. 9. Iss Epitres de saint Paul. en Arr. b6n6d.* 15 (1898) 104-106.

³ En *Antiqui libri missarum Romanae ecclesiae*, Roma 1691. Reimprimieron la parte en cuestion de esta obra Domingo Giorgi, *De liturgia Romani Pontificis in solenim celebratione missarum*, tomo III, Roma 144, p. 11. s., y Antonio Francisco Vezzosi, en la edicion de *Opera omnia* de Jos6 Maria Tommasi, tomo V. Roma 1750. pp. 424-427. Vezzosi apunt6 las variantes de Giorgi, el cual reviso el manuscrito.

Joseph Pizzoni, *Sponsor*
Imprimatur: A. Traglia, *Card. Provicarius*
Autorizzazione dei Tribunale di Roma, 27 gennaio 1951
Istituto Grafico Tiberino - Roma. Via Gaeta 14

denza alla nuova iscrizione, anche se le più minute lettere delle mani precedenti» restavano ancora visibili (cf. tav. IV-VII; XI-XII).

Pensa invece ΓΑ. che, nel caso, si tratti di «intreccio» intenzionale, ed anzi di aggiunte posteriori dello scrivente, come si sforza di dimostrare (pp. 107-122). Era allora opportuna una indagine stratigrafica, che separasse cronologicamente i graffiti via via sovrapposti, si da individuare la mano e la *mens* dei rispettivi scriventi. Su questa base riusciva possibile una discussione: ma ΓΑ. non sembra avere avvertito un problema, che pone in crisi tutto il suo complesso sistema interpretativo.

Nel quale, peraltro, non pare si tenga conto di un importante elemento di giudizio: la tecnica del graffito. Infatti, la mano che impugnava lo stilo, non sempre riusciva a frenare il proprio impulso nei limiti del tracciato, specie per le aste discendenti e trasversali. Il fatto è riscontrabile, per esempio, sulle pareti della *triclia* (S. Sebastiano), di cui ΓΑ. ci offre in fototipia un particolare (p. 153, fig. 45). Vari tratti grafici trascorrono parecchio oltre i limiti di spazio, consentiti alle rispettive lettere (/MULE ED PETRE PET/TE; ROGATE), fino a raddoppiarne talvolta la lunghezza o la larghezza (PETITE; ROGATE). Ma, si noti, senza intenzioni crittografiche o simboliche: quei graffiti si trovano su porzioni di parete, sgombre da altre scritture. I tratti esorbitanti, perciò, non incontrano altre lettere sul loro cammino.

Cosa che avviene, invece, sui « muro g », dove gli scriventi tracciavano i loro graffiti su scritture precedenti!, e le intersezioni con le lettere di queste diventavano inevitabili. Pertanto, non direi che il fatto nasca dal « gusto delle cose artificiose e la propensione verso il mistero » (p. 91); né che esso attribuisca « valore simbolico a quasi tutte le lettere dell'alfabeto » (p. 93), oppure unisca « determinate lettere... per esprimere concetti mistici » (rw)» trasfigurando, inoltre, « certe lettere in altre, o in simboli cristiani, per manifestare contemporaneamente diversi pensieri » (ivi). Non lo direi, per l'ovvio pericolo di scivolare, dal solido terreno dell'obiettività critica, su quelle ingannevole della fantasia.

Sono questi i rilievi che ritengo doveroso segnalare al lettore. Come si vede, essi non toccano la questione principale: la sepoltura dell'Apostolo nella necropoli vaticana. Giacché questa esce singolarmente illuminata dalla trattazione dell'A., che davvero vi profonde i tesori della sua competenza e della sua esperienza. Perciò, come ho detto, anche il gran pubblico sarà grato all'A. della nuova pubblicazione.

Casale Monf., Piccolo Seminario Vescovile.

Angelo Coppo, C.M.

IUS ET PRAXIS

ACTA SANCTAE SEDIS

SACRA RITUUM CONGREGATIO

VARIATIONES IN MISSALI ET IN RITUALI ROMANO
IN PRECIBUS PRO IUDAEIS

I. Die 19 maii 1959 S. Rituum Congregatio (Prot. U. 4/959) statuit mutationes faciendas esse in Missali romano in precibus pro *Conversione iudaeorum*, n. 8 orationum sollemnium, feria VI in Passione et Morte Domini.

Haec variatio communicata est Ordinariis locorum directe per Nuntios et Delegatos Apostolicos. Iuxta editionem Vaticanam Missalis romani variatio sic se habet:

Oremus et pro iudaeis: ut Deus et Dominus noster auferat velamen de cordibus eorum: ut et ipsi agnoscant Iesum Christum Dominum nostrum.

Oremus. Flectamus genua. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui iudaeos etiam a tua misericordia non repellis: exaudi preces nostras, quas pro illius populi obcaecatione deferimus; ut agnita veritatis tuae luce, quae Christus est, a suis tenebris eruantur. Per eundem.

2. Die 27 novembris 1959 S. Congregatio Rituum (Prot. H. 10/959) decrevit abolendas esse sequentes formulas in *Rituale romano*, tit. II, cap. IV, n. 10: *Ordo Baptismi adultorum*, et cap. VI, n. 7: *Supplenda super adultum baptizatum*:

Et si Catechumenus venerit de gentilitatis errore seu de ethnicis et idololatriis, Sacerdos dicat'.

Horresce idola, respue simulacra.

Si ex Hebraeis, dicat'.

Horresce iudaicam perfidiam, respue Hebraicam superstitionem.

Si ex Mahumctanis, dicat'.

Horresce Mahumeticam perfidiam, respue pravam sectam infidelitatis.

Si ex Haereticis, et in eius Baptismo debita forma servata non sit, dicat'.

Horresce haereticam pravitatem, respue nefarias sectas impiorum *N.*,
exprimens proprio nomine sectam de qua ventt.

blotula. — I) Quaestio de abolendis verbis *perfidii* et *perfidia* in oratione pro Iudaeis, feria VI in Passione et Morte Domini iam diu matura est. Occasione instaurationis Hebdomadae sanctae (a. 1955) res agitata est et per dimidium soluta: restituta fuit genuflexio, sed intacta manserunt verba illa, quae sensu originario exactissima erant, nunc autem «aurium offensa» sunt. Tunc, rem commentantes, vota promimus tandem aliquando etiam verba illa posse mutari vel aboleri (cfr. A. Bugnini - C. Braga, *Ordo Hebdomadae sanctae instauratus*. Romae 1956, p. 115, nota 14). Sapienti consilio hoc factum est; de quo plures Summo Pontifici Iohanni XXIII grato animo plaudent.

2) Altera omissio est logica consequentia prioris mutationis. Adulti, qui bona fide per tot annos in propria religione vixerunt, christianam militiam amplectentes aegre ferunt de paterna religione tam cruda verba sibi esse proferenda.

Formulae illae, de cetero, non pertinent ad antiquissimum patrimonium ritus baptismi, nec peculiare habent momentum. Simplex ac pura omissio fuit optima solutio quaestionis.

ab

De studio sacrae liturgiae.

I giovani Seminarist! sicuramente troveranno nell'opera completa del Guéranger, oppure in altre pubblicazioni più recenti, ad esempio quella del Righetti, in quattro volumi, una istruzione profonda e sostanziosa, circa la dottrina santa, la vita della Chiesa. la liturgia. Tutto ciò deve primariamente, insieme con l'applicazione alle scienze sacre, sugli altri studi; o meglio sulla ricerca di altre cose, che spesso possono attrarre gli occhi ed i sensi, ma non rappresentano quella che, invece, è l'essenza viva, la unione intima dell'anima con Cristo, dal punto di vista teologico, storico, e circa lo sviluppo del suo culto, della sua dottrina e del suo amore nel mondo > (Summus Pontifex Iohannes XXIII ad Alumnos Seminarii Maioris Romani: cfr. *L'Osservatore Romano*, die 28 febr. 1960).

Mgr. Léon Gromier, *Commentaire du « Caeremoniafe Episcoporum »*. Paris, La Colombe, 1959. In-8°, 490 pp.

Le Cérémonial des Evêques est un livre difficile à lire, même pour les initiés. Il n'y a pas d'ordre. La façon de dire, le style, si vous voulez, est souvent vague et indécis; il y a même pas mal de contradictions, tandis que des choses de première importance sont traitées en passant comme par hasard. Ainsi pour arriver à savoir quelque chose sur la messe au faldistoire il vous faudra lire presque tout le volume. Il dira *episcopus legit — dicit — canit* sans distinction. La ponctuation est défectueuse, voire mauvaise.

C'est à cause de toutes ces difficultés que, depuis plus de trois siècles, trois auteurs seulement l'ont commenté: Catalanus, qui y fait des tours et des détours sans presque rien nous dire *ad rem*; Mgr. Bourget, qui ajoute ses observations personnelles, faites à Rome à l'occasion de la définition du dogme de l'immaculée Conception; et Mgr. De Herdt, qui, par un tour de force, a essayé l'impossible ou presque: mettre d'accord le Cérémonial avec un vrai déluge de décrets de la Sacrée Congrégation des Rites.

Devant une telle situation, tous les auteurs de cérémonies, anciens et modernes, depuis Castaldi et Bauldry jusqu'à Martinucci et Le Vavas seur, ont cru prudent de laisser tout simplement de côté le *Caeremoniale Episcoporum* et d'exposer, à leur manière, les fonctions épiscopales.

L. G. a voulu suivre le *Caeremoniale*. Il en a eu le courage nécessaire et il a bien fait. C'est un témoin qui nous apporte des renseignements que l'on ne trouvera pas ailleurs, que lui seul connaît: il a étudié le CE comme aucun autre. Mais, à cause même de cette cascade d'informations, le commentaire de Mgr. Gromier est un livre, lui aussi, difficile à lire, et comme les tables des matières font défaut, il faudra souvent parcourir tout le volume, pour trouver ce que l'on cherche. Ainsi, à titre d'exemple, c'est au chapitre XIII du premier livre, qui traite du trône épiscopal, qu'on trouvera la préséance dans l'épiscopat. Chaque fois que l'occasion se présente L. G. ne manque pas de défendre les droits et les prérogatives des chapitres; ainsi quand il parle des difficultés d'ordre pratique pour que le vicaire général chanoine ait sa place au chapitre, il y consacre six bonnes pages. La décision de la Sacrée Congrégation du Concile du 17 mai 1919 «lèse la nature du chapitre». «Le vicaire général, dit-il, doit s'habiller comme prélat et prendre sa place hors du chapitre» (p. 141).

L. Gromier constate que le Cérémonial des Evêques ignore la queue à la soutane, «La soutane n'avait pas de queue à l'époque du CE (1600)». «Mais déjà en 1666 un texte officiel mentionne la queue à la soutane de l'évêque »

So hat sicher auch das « missa acta est » bzw. « missa est » den Sinn: Das Opfer ist vollendet, obwohl es eine Entlassungsformel darstellt und gerade hier die Bedeutung von missa = dimissio naheliegend ist.

6. « Missa secreta »

Es bleibt uns nur noch, einen Ausdruck zu erklären, der sich in mozarabischen Liturgiebüchern als Bezeichnung des Einsetzungsberichtes findet: « Missa secreta ».

Was « secreta » bedeutet, sagt eindeutig das Missale Gothicum, wenn hier das (sobald nach der Wandlung abwechselnd « post secreta » und « post mysterium » überschrieben wird (vgl. Formel 5, 31 bzw. 19 und 57). Secreta ist die Übersetzung des griechischen μυστήριον. Wenn unsere obige Deutung von missa = Opfer richtig ist, dann bedeutet missa secreta schlechthin « Opfermysterium ». Dabei ist secreta eine ebenso ungenaue Übersetzung von μυστήριον wie missa von προσφορά. Korrekter wäre der Ausdruck sacramentum für μυστήριον.

In den gelasianischen Sakramentaren (und im Missale Romanum) wird mit secreta das Eingangsgebet zum Eucharistiegebet bezeichnet, das im gregorianischen Sakramentar die Überschrift « Super oblata » trägt. Ähnlich wie bei Praefatio dürfte auch bei der Übernahme von Secreta aus dem gallikanischen Liturgiebereich die ursprüngliche Bedeutung nicht mehr ganz verstanden worden sein.

Fassen wir zusammen: Wir müssen unterscheiden zwischen dem *Substantiv* missa = dimissio, verbunden mit dem Verbum fieri in der Bedeutung « Entlassung » am Schluss des Gottesdienstes — dieser Gebrauch von missa findet sich nicht allzu häufig und verschwindet vom 6. Jahrhundert an völlig — und weiterhin dem (ursprünglichen) *Partizip Perfect Passif* missa = oblatio, verbunden mit den Verba agere, facere, celebrare, in der Bedeutung Opfer (προσφορά)¹¹. Später ist damit die ganze Feier (missarum sollemnia) bezeichnet worden. Das eigentliche Kernstück, der Einsetzungsbericht, wurde dagegen vielfach missa secreta = Opfermysterium genannt.

Klaus Gamber

¹¹ Unklarlich ist die gelegentlich vorkommende Bedeutung von Missa = Lectio; z.B. in der Regula ad monachos des Caesarius von Arles: «...duos nocturnos faciunt et tres missas» (PL 57, 1102); vgl. M. Férotin, *Le Liber mozarabicus sacramentorum* (Paris 1912) 755 f.

A C T A   S A N C T A E   S E D I S

SACRA RITUUM CONGREGATIO

OFFICIUM ET MISSA S. LAURENTII A BRUNDUSIO, C. D.,
ADPROBANTUR ^a i

I - D e c r e t u m

Vir totus apostolicus, potens in opere ac magister in sermone, sanctus Laurentius a Brundusio, Confessor, ex Ordine Fratrum Minorum Capueinorum, virtutibus meritisque clarus, a Summo Pontifice Leone Papa XIII inter sanctos caelites relatus, verbo praesertim innumerabilium animarum fidem aluit, pietatem fovit, doctrinam catholicam et Romanae Ecclesiae iura strenue defendit, christianam societatem valide tutatus est. atque in acerrimo certamine contra Protestantismi errores inito, intrepidus exstitit signifer. Eius scripta, nuper in lucem edita, quindecim amplis voluminibus collecta sunt, in quibus sermones continentur de variis argumentis; nempe de Beata Virgine Maria, de Tempore, de Sanctis, de Adventu, de Quadragesima, et commentarium in Genesim. In eis sanctus Laurentius eruditissimus apparet condonator, praeclarus theologus strenuusque apologeta. Iure merito igitur, instantibus quamplurimis Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis. Religiosorum Ordinum et Congregationum Moderatoribus, quos inter Revmus Pater Administer Generalis Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum, aliisque doctissimis viris, Sanctissimus Dominus noster Ioannes Papa XXIII, per Apostolicas Litteras in forma Brevis die 19 Martii 1959 datas, ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, sanctum Laurentium a Brundusio, Confessorem, Ecclesiae Doctorem declaravit atque constituit: eiusque festum recolendum induisit die 21 Iulii mensis, sub ritu duplici, cum Officio et Missa de Communi, praeter Orationem et lectiones secundi Nocturni proprias et approbatas, uti in adiecto prostant exemplari. Servatis de cetero Rubricis aliisque de iure servandis. Quibuslibet contrariis non obstantibus.

Die 8 Iulii 1959.

L.   S.

C. Card. Cicognani, *Praefectus*

Henricus Dante, *ProSecretarius*

¹ Decretum *Urbii et Orbis*, in *Actu Ap. Sedis*, 51 (1959) 592-594, 720.

II - Officium

Dic 21 Iulii: S. LAURENTII A BRUNDUSIO C. 1).

duplex

In II Nocturno

Lectio IV

Laurentius, Brundusii in Apûlia honestis piisque parentibus natus, adulescens Ordinem Fratrum Minorum Capueinorum ingressus, philosophiam ac theologiam penitus didicit, complures autem linguas et antiquas et recentiores calluit. Sacerdos inauguratus, praedicandi munus suscepit, quod deinceps per totam fere Italiam, aliasque Europae regiones indefessus obivit cum uberrimo ministerii fructu. Iudaeos evangelizare a Summo Pontifice iussus, multos ex eis ad Christum convertit; quam plurimos aut ab haeresi servavit immunes, aut in eam iam prolapso Ecclesiae catholicae restituit.

Lectio V

Singulari prudentia consiliique dono praeditus, primum nonnullis Provinciis religiosus, deinde universo Ordini regendo praefectus est. Quin etiam, cum esset propter easdem virtutes Summis Pontificibus et populorum rectoribus ipsique imperatori acceptissimus, ab eis saepe adhibitus est ad gravissimas obeundas legationes. Atque eius potissimum opera effectum est, ut principes christiani, depositis inter se inimiciis, copias suas consociassent contra ingruentes Turearum turmas; quibuscum exercitus christianus in Hungaria congressus Laurentio praecunte cum cruce, milites ducesque cohortante, celeberrimam retulit victoriam, cuius praecipuus auctor ipse non immerito indicatus est.

Lectio VI

Inter tot vero tantaque negotia, religiosi hominis virtutes heroico modo coluit. Quidquid supererat temporis orationi impendens, vitam interiorem cum externa austeritate mirifice coniunxit Christi passionem recolens et sacrum faciens ita afficiebatur, ut a lacrimis temperare non posset; Virginem quoque Deiparam, cui omnia sua referebat accepta, unice dilexit. Tandem Olisipone, quo a populo Neapolitano orator ad regem Hispaniae missus fuerat, libertatis christiane et iustitiae strenuus assertor, quasi in acie occubuit anno millesimo sexcentesimo undevicesimo. Quem, in vita et post mortem a Deo supernis signis et miraculis insignitum, Leo Papa decimus tertius in Sanctorum numerum retulit. Multa reliquit scripta ad fidem catholicam adversus haereticos defendendam, et ad sacras Litteras explanandas, aut ad sanctos exiles, in primis beatissimam Virginem Mariam, celebrandos. Eum Sum-

mus Pontifex Ioannes vigesimus tertius, e sacrorum Rituum Congregationis consulto, universalis Ecclesiae Doctdrcm declaravit.

III - Missa

Missa: « In medio Ecclesiae » de Communi Doctorum.

Oratio

Deus, qui ad ardua quæque pro nominis tui gloria et animarum salute beato Laurentio, Confessori tuo atque Doctôri, spiritum sapientiae et fortitudinis contulisti: da nobis in eodem spiritu et agenda cognoscere; et cognita, eius intercessione, perficere. Per Dominum.

Elogia Martyrologio inserenda

Die 21 lulii, primo loco. Sancti Laurentii a Brundusio, Confessoris et Ecclesiae Doctoris, ex Ordine Fratrum Minorum Capuccinorum, qui sequenti die migravit in caelum.

Die 22 lulii, secundo loco'. Olisipone, in Lusitania, natalis sancti Laurentii a Brundusio, Confessoris, ex Ordine Fratrum Minorum Capuccinorum, quem verbi Dei praedicatione, caelesti doctrina, pontificiis legationibus, rebusque ad Dei gloriam et Ecclesiae utilitatem feliciter gestis praeclarum, Leo Papa decimus tertius Sanctorum fastis ascripsit, et Summus Pontifex Ioannes vigesimus tertius universalis Ecclesiae Doctorem declaravit, cuiusque festum pridie huius diei celebrari iussit.

SACRA CONGREGATIO CONCILII

DECRETUM: FACULTAS ANTICIPANDI OBLIGATIONEM ABSTINENTIAE ET IEIUNII PERVIGILII NATIVITATIS D. N. IESU CHRISTI

Plurimorum Episcoporum ex multis Nationibus votis obsecundans, SS.mus Dominus Noster Ioannes Pp. XXIII, praesenti Sacrae Congregationis Concilii Decreto, gratiam deinceps anticipandi obligationem abstinentiae et ieiunii a die vigesima quarta, pervigilio Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi, ad diem vigesimam tertiam mensis Decembris omnibus orbis catholici fidelibus concedere dignatus est.

Datum Roma, die 3 Decembris 1959.

L. A S.

R Card. Cir i a c i, Praefectus

P. P a l a z z i n i, a Secretis

1 Acta Ap. Sedis. 51 (1959) 918.

SUPREMA S. CONGREGATIO S. OFFICII

PRIVILEGIA PRO DIOECESIBUS GERMANIAE¹

Em.mc ac Rev.mc Domine Mi Obs.me,

Mense novembri nuper elapso, Eminentia Tua Rev.ma, nomine Episcoporum Germaniae nonnulla dubia, competentiae causa, ad S. Officium retulit, quae exorta sunt ob normas datas per Instructionem a S. C. Rituum die 3 septembris h. a. editam de Musica Sacra et Sacra Liturgia, praesertim quoad modum adsistendi Missae lectae.

Re mature perpensa, Em.mi ac Rev.mi Patres huius Supremae S. Congregationis in Plenario Conventu F. IV, die 3 decembris 1958 habito, decreverunt:

« Privilegia per epistolam a Secretario Status Em.mo Cardinali Bertram die 24 decembris 1943 datam, qua prudenti arbitrio Ordinarium locorum Germaniae remittebatur ordinatio modi Sacro adsistendi itemque ea omnia quae a S. Officio concessa sunt per epistolam die 6 maii 1955 datam in suo vigore permanere; ideoque eosdem Ordinarios praefatis privilegiis, etiam in posterum uti posse. Sedulo autem iidem Ordinarii invigilent ne in usu horum privilegiorum aliquid fiat aut irrepat quod limites carundem concessionum quomodocumque excedat ».

Quam decisionem Em.morum Patrum Summus Pontifex, in Audientia Fer. V, die 11 decembris, Pro-Secretario S. Officii concessa, benigne approbare dignatus est.

Velit ergo Eminentia Tua Rev.ma hoc decretum, quo meliore duxerit modo, cum coeteris Ordinariis locorum Germaniae communicare.

Hanc occasionem nactus Manus Tuas humiliter deosculor ac peculiare sensus venerationis Tibi pando meque profiteor.

Eminentiae Tuae Rev.mae
Addictissimum

► E. I. Card. Pizzardo, a secr.

¹ Epistola Em.mo Card. I. Frings, arch. Coloniensi, die 23 decembris 1958 (Prot. n. 345/58): cf. *Kirchlicher Amtsanzeiger für die Diözese Trier*, vol. 103 (15. ian. 1959), Nr. 39, p. 41.

A d n o t a t i o n e s

Privilegia de quibus hic agitur circumscribuntur in septimo inciso epistolae a Secretario Status Em.mo Cardinali Bertram die 24 decembris 1943 datae, quod sic sonat:

Quod autem ad varios modos spectat Sacro assistendi, de quibus sermo est in litteris die 10 aprilis huius anni datis, iidem Emi Patres pro sua auctoritate statuendum esse putarunt, ut « usus tum Missae lectae coram fidelibus textum ex parte lingua germanica comitantibus (vulgo: *Gemeinschaftsmesse*), tum Missae lectae, cui fideles assistunt proferendo preces idoneas et carmina sacra lingua germanica (vulgo: *Betsingmesse*) » relinquatur prudenti iudicio Ordinariorum locorum, atque item, prae oculis habentes, quae tu ipse scribebas « de Missa cantata iuncta cum populi cantu in lingua germanica (vulgo: *deutsches Hochamt*) », Patres petitionem istorum Episcoporum admiserunt ita videlicet, ut « hic tertius modus per Germaniam iam a pluribus saeculis Honoris benignissime toleretur » (cf. *Ephem. Ut.* 62 (1948] 286 s.).

Concessionem S. Officii per epistolam die 6 maii 1955 relate ad Missam cantatam cantu germanico datae, in *Ephem. Ut.* 69 (1955) 395 s. exhibitae sunt.

Episcopi Germaniae autem in suis commentariis officialibus sequentem **declarationem** publicaverunt: « Instructiones Ordinariorum Germaniae relate ad Missam cantatam iunctam cum populi cantu lingua germanica, ad Missam lectam, cui fideles assistunt proferendo preces idoneas et carmina sacra lingua germanica et ad Missam lectam coram fidelibus textum ex parte lingua germanica comitantibus, sicut in diversis ordinationibus Episcoporum et in libris dioecesanis precum ac cantuum statuta sunt, etiam post Instructionem S. Rituum Congregationis diei 3 septembris 1958 "De Musica sacra et sacra Liturgia" vigorem retinent (cf. nr. 13 c mcm.t; c Instructionis necnon decretum S. Officii diei 3 decembris 1958 communicatum in epistola S. O. Prot. N. 345, 58 diei 23 decembris 1958 cum Em.mo Cardinali Iosepho Frings) » 1.

Ex epistola patet potestatem Ordinariorum sese extendere unice ad *tres* illos modos participationis, in suprarelata epistola ad Em.mum Card. Bertram descriptos; *non* ad omnes modos, qui efformari possent, participationis Missae, sicut quidam benignissimam concessionem interpretari sunt.

B. PUSCHMANN, S.A.C.

1 Cf. *Kirchlicher Anzeiger für die Diözese Trier*, vol. 103 (15 febr. 1959) Sr. 10 p. 31.

Y. Salus, prosperitas et pax huic civitati. R7. Et omnibus habitantibus in ea. y. Domine, exaudi orationem meam. R7. Et clamor meus ad te veniat, y. Dominus vobiscum. R7. Et cum spiritu tuo.

Ore m u s -

Omnipotens sempiterne Deus, qui in omni loco dominationis tuae totus assistis, totus operaris: adesto supplicationibus nostris, et huius civitatis esto protector; nulla hic nequitia contrariae potestatis obsistat, sed virtute Spiritus Sancti operante, fiat hic tibi semper purum servitium et devota libertas. Per Christum Dominum nostrum. R7. Arnen.

Celebrans intonat antiphonam sequentem, quam cantores proseguuntur:

Signum salutis pone, Domine, in loco isto: et non permittas introire Angelum percutientem.

Deinde schola canit psalmum 47: Magnus Dominus et laudabilis valde. Et canuntur solummodo vv. 1-4 et 15-18.

Psalmo inchoato, celebrans vadit per circuitum fori, in quo fit ritus benedictionis, sistit ad quattuor partes, et aspergit dicens:

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Arnen.

Diaconus: *Nunc celebrans benedicit vexillo et clavibus civitatis.*

Postea, eadem formula, celebrans benedicit vexillo civitatis et claves symbolicas Urbis. » ,

Diaconus: *Celebrans rogat Deum ut regnet in hac Civitate capitali Nationis nostrae.*

y. Dominus vobiscum. R7. Et cum spiritu Luo.

Oremus³

Omnipotens sempiterne Deus, Rex regum et Dominus dominantium, te supplices exoramus, ut novissimam hanc civitatem, totius reipublicae Brasilianae caput electum, benedicere et firmare digneris: ut, et qui hoc gubernio praesunt, iustitiam semper et libertatem prosequantur, et qui illi subduntur obtineant prosperitatem et pacem.

Deus, qui per immaculatam Unigeniti tui Matrem in nos famulos tuos gratiae tuae dona multiplicas: concede, propitius; ut, qui eiusdem Virginis laudes celebramus in terris, ipsius maternis precibus praemia consequi mereamur in coelis ‘.

* Ex ritu Consecrationis ecclesiae.

³ Peculiariter compositum.

⁴ Oratio Missae B.M.V. « Aparecida », Patronae totius Brasiliac.

Preces nostras, quaesumus, Domine, clementer exaudi: ct, intercedentibus sanctis tuis Paulo Apostolo ac Petro de Alcantara⁶, ab omni nos adversitate custodi. Per Christum Dominum nostrum. ty, Amcn.

Deinde celebrans sollemniter intonat hymnum Te Deum, quem schola alternatim cum populo concinit.

Deinde celebrans pontificalem benedictionem impertitur.

Celebrans: Sit nomen Domini benedictum.

Et onines discedunt in pace.

II

DUBIA CIRCA INTERPRETATIONEM INSTRUCTIONIS DE MUSICA SACRA

Exc.mus ac Rcv.mus Dominus Aloisius Carli, episcopus Signinus, post editam *Instructionem de Musica sacra et sacra Liturgia*, diei 3 Septembris 1958, S. Rituum Congregationi sequentia dubia pro opportuna enodatione humiliter exposuit, nimirum:

1) Utrum, nonobstante praescripto n. 76 eiusdem Instructionis, loci Ordinarius simpliciter prohibere valeat quominus imagines photographicae imprimi possint in ecclesiis, sive intra sive extra Actiones liturgicas piave exercitia.

2) Utrum, attenta praescriptione n. 100 eiusdem Instructionis, permitti possit ut musicus chorus «mixtus», sive mulierum aut puellarum tantum musicam sacram exsequatur in locis tralicio more statutis (vulgo «dalle cantorie tradizionali»), in extrema ecclesiae parte vel ad latus presbyterii positus.

3) An, ad mentem dictae Instructionis, n. 18, licitum sit cantum musicae sacrae in Actionibus liturgicis perfici totum ab uno tantum cantore, vel ab una dumtaxat muliere.

4) Utrum, denique, intra unam camdemque musicae sacrae compositionem a choro mixto vel ab homogeneo choro, sive sit hominum tantum sive mulierum, cantandam, permitti possit ut monodarius (= *un solista*) vel monodaria (= *una solista*) tantum partem aliquam exsequatur.

Et S. eadem Rituum Congregatio, audito peculiaris Commissionis Liturgicae suffragio, reque mature perpensa, respondere censuit:

Ad I. *Affirmative.*

⁶ S. Paulus apostolus et s. Petrus de Alcantara sunt pariter Compatroni Nationis Brasilianae.

Ad II. *Affirmative*, sed in loco proprio, extra presbyterium seu extra cancellos posito.

Ad III. *Negative*.

Ad IV. *Affirmative* quoad monodarium, *negative* quoad monodariam.

Atque ita rescripsit et declaravit, die 10 mensis iulii a. 1959.

C. Card. Cicognani, *Praefectus*

Henricus Dante, *Prosecretarius*

III

Romana et Aliarum

DECRETUM DE PRECIBUS POST MISSAE CELEBRATIONEM RECITANDIS. ¹

A nonnullis locorum Ordinariis S. Rituum Congregationi quaesitum est, an Decretum n. 4305, diei 20 iunii 1913, quod permittit preces in fine Missae omitti posse quando Missa « cum aliqua solemnitate » celebratur, extendi possit etiam ad Missas sic dictas « dialogatas », quae fiunt iuxta Instructionem S. Rituum Congregationis, diei 3 septembris 1958, n. 31.

Et S. Rituum Congregatio, audito etiam Commissionis liturgicae suffragio, ita rescribendum censuit: *Affirmative, et ad mentem*.

Mens autem est: Preces sic dictas Leoninas omitti posse:

1) cum Missa celebretur pro Sponsis, aut occasione primae Communionis, Communionis generalis, sacrae Confirmationis, sacrae Ordinationis, vel religiosae Professionis;

2) cum Missam immediate ac rite subsequatur aliqua alia functio seu pium exercitium;

3) cum infra Missae celebrationem habeatur homilia;

4) cum fiat Missa dialogata, diebus dominicis et festis tantum;

5) Insuper locorum Ordinarii permittere possunt ut praedictae preces dicantur lingua vernacula, textu ab ipsis approbato.

Facta demum de iis omnibus Sanctissimo Domino nostro Iohanni Papae XXIII per infrascriptum S. Rituum Congregationis Cardinalem Prae-

¹ *Acta Ap. Sedis*, 52 (1960) 360.

icet uni relatione, Sanctitas Sua S. ipsius Congregationis rescriptum probare et confirmare benigne dignata est. Quibuslibet contrariis non obstantibus.

Dic 9 martii anno 1960.

L. HL. S.

✠ C. Card. Cicognani, Praefectus

Henricus Dante, a Secretis

De precibus omittendis post Missam *Ephem. lit.* 2 pluries egerunt; sed cum hoc decretum leges praecedentes compleat, opportunum est hic rursus de re tractare.

1. Duo sunt attendenda in concessione: 1) omissio precum post Missam; 2) recitatio precum lingua vulgari.

In decreto n. 4305 diei 20 iunii 1913 (cfr. *Ephem. lit. Ti f* 1913] 451) concessa fuit facultas omittendi preces in Missis lectis « cum aliqua solemnitate » celebratis (v. gr., prima feria VI cuiusque mensis); decretum illud nunc fere verbotenus refertur, novis additis casibus.

2. De quam e solemnitate » agatur, bene indicatur in casibus clenchatis. Estne hic elenchus taxativus? Nullo morio nobis videtur. Non enim agitur tantum de solemnitate intrinseca ipsi ritui, ut patet, sed etiam de aliqua solemnitate extrinseca proveniente ex adiunctis, v. gr., ex eo quod fideles Missae participant « dialogando »; aut si locum habeat communio generalis. Huiusmodi casus multiplicari possent. Sic inter has Missas adnumerari certe licet Missa prima nco-sacerdotis, vel Missa recurrente 25° aut 50° natali ordinationis sacerdotalis.

3. Verba praesentis decreti (n. 2) « immediate ac rite » suntne stricte interpretanda iuxta eiusdem S.R.C. decretum 4305 « quin celebrans ab altari discedat »? ita ut sacerdos nequeat in sacristiam redire ad paramenta mutanda? Aliis verbis, locutio « immediate et rite » suntne ita stricte sumenda, ut non habeatur unio, si pauca momenta intercedant inter Missam et sequens pium exercitium aut aliquam functionem? Nostra sententia, legislator non ita stricte hoc praecipere voluit. In hac concessione enim omissa sunt verba decreti a. 1913, ubi dicebatur: « quin celebrans ab altari recedat ». Praeterea post Missam saepe sacrista (saepius etiam monialis sacrario addicta) accendere debet candelas vel parare quae necessaria sunt ad subsequentem functionem. Quae omnia commodius et decentius fiunt dum sacerdos, Missa finita et omissis precibus, redit in sacrarium et paramenta mutat.

4. « Functio seu pium exercitium » accipienda sunt iuxta normas Instructionis S.R.C. diei 3 septembres 1958. Praeter benedictionem cum Ss.mo Sacramento (quae est actio liturgica), functio potest esse recitatio precum pro triduo vel novendiali (cum vel absque benedictione cum Ss.mo), vel receptio sodalium in aliquam associationem, et similia.

5. Homilia aut praedicatio, pro omittendis precibus, haberi debet « infra Missae celebrationem ». Sed nostro iudicio, idem valet si praedicatio³ immediate subsequatur.

6. Missa «dialogata» accipienda est iuxta Instructionem S.R.C.: sufficit per se etiam minimus gradus huius participationis, scilicet cum fideles « faciliora responsa liturgica reddunt » (Instr., n. 31a). Insuper non in omnibus Missis « dialogatis » omittuntur preces, sed tantum in illis quae *diebus dominicis* et *festis* celebrantur.

7. Breviter, casus in quibus preces omitti possunt, ita numerari putamus:

- 1) Missa *in occasione* sacrae confirmationis;
- 2) Missa primae communionis;
- 3) Missa communionis generalis;
- 4) Missa ordinationis;
- 5) Missa professionis *vel vestitionis* religiosae;
- 6) Missa renovationis votorum clericalium;
- 7) Missa pro sponsis;
- 8) Missa neo-presbyteri;
- 9) Missa iubilaei;
- 10) Missa cui subsequatur aliqua functio seu pium exercitium;
- 11) Cum in celebratione Missae habetur homilia;
- 12) Missa «dialogata», quae celebratur diebus dominicis et festis. (Festum accipiendum est sensu magis populari de festis I vel II classis vel cum quodam solemnitate celebratis).

8. Momentum pastorale⁴ huius concessionis inspicere potest in induito ad archidioecesium Bononiensem: « Attenta necessitate religiosae instructionis amplificandae et opportunitate celebrationis tempus non protrahendi ».

9. Preces leoninae recitari possunt lingua vulgari⁵, textu ab Ordinario loci approbato. Ita fideles illas dicentes, melius percipere possunt Ecclesiae intentionem, ad abstinendam nempe pacem pro christianis, qui persecutionem patiuntur, et fortitudinem contra « insidias diaboli » °.

10. De potestate circa has preces longe lateque disceptatum est. Iam ex se, objective loquendo, patet preces Leoninas considerari oportere uti « pium exercitium » et hac ratione subici potestati Ordinarii. Attamen semel iterumque S. Rituum Congregatio leges de illis tulit, ita ut sufficiens haberetur ratio cur sacrum Consilium ritibus tuendis consideraverit Leoninas preces ut quid unum cum Missa et jurisdictioni S. Sedis directe subiaceret. Nunc res magis definita est: per se subjacent Episcoporum potestati, ut pia exercitia; attamen Episcopi nequeunt praecipere ut semper omittantur, sed limitibus a Sancta Sede statutis.

ab

³ Ita concessum erat archidioecesibus Bononiensi, Florentinae et aliis. In dioecesi S. Flori (Sr. *Ilour*, in Gallia) preces omitti poterant in Missis « cum cantibus aut cum praedicatione ».

⁴ Cfr. *Ephem. Ut.* 70 (1956) 41-43.

⁵ Huiusmodi concessio abhinc plures annos data est nonnullis Nationibus.

⁶ Cfr. v. gr. verba Pii XI et Pii XII in *Ephem. Lit.* 69 (1955) 289.

RECENSIONES

Liber Sacramentorum Romanae Ecclesiae ordinis anni circuli (Cod. Vat. lat. 316, Paris Bibl. Nat. 7193, 41-56) = *Sacramentarium Gelasianum*, édité par L. Cunibert Mohlberg, O.S.B., en collaboration avec L. Eizenhofer, O.S.B., et P. Siffrin, O.S.B. (= *Rerum Ecclesiasticarum Documenta*, série « Fontes » n. IV). In-8° (18x25) XLIV-316 pp. et 10 H.T. Rome, Ed. Herder, 1960. — *Kon^ordanztabellen*, par P. Siffrin, O.S.B. (= *Rerum Ecclesiasticarum Documenta*, série « Subsidia Studiorum » n. 5, II). In-8° (13x21), XVI-224 pp. Rome, Ed. Herder, 1959.

Le *Vaticanus Reginensis lat. 116*, unique exemplaire conservé du sacramentaire dit « gélasien », est loin d'être un inconnu des historiens de la liturgie. Il a déjà été édité à plusieurs reprises depuis le XVIIe siècle, et il a fait l'objet d'études nombreuses et de plus en plus fouillées, jusqu'aux récents travaux de E. Bourque¹ et surtout de A. Chavasse².

Il est maintenant tout à fait certain que le sacramentaire gélasien, tel (ou à peu près) qu'il nous a été conservé par le *Reginensis 316*, a joué un très grand rôle dans l'histoire de la liturgie, surtout parce qu'il a été une des sources principales du gélasien franc ou gélasien du VIIIe siècle. A travers ce dernier, par l'intermédiaire du Supplément d'Alcuin ou par d'autres voies, de très nombreux textes du gélasien ont passé dans le Missel, le Pontifical et le Rituel romains. C'est dire que l'histoire de nos livres liturgiques se rattache obligatoirement au *Reginensis 316* comme à l'une de ses sources essentielles, bien que non immédiates.

Jusqu'à présent, force était de se contenter de l'édition de Wilson (1894), dont on ne doit certes pas médire. L'érudit anglais avait réalisé un travail consciencieux et conforme à la critique de son temps. Ce qui rend toutefois incommode l'emploi de son édition, c'est que d'une part ses références aux textes parallèles des autres sacramentaires sont fort rudimentaires, et que d'autre part son texte est corrigé d'après certains manuscrits postérieurs (gélasien du VIIIe siècle en général, mais non les plus proches de la source). La leçon authentique du manuscrit, lorsqu'elle a paru fautive, a été rejetée dans les notes, lesquelles sont malencontreusement groupées à la fin de chaque section. Or ces leçons, plus ou moins fautives, sont d'un très grand intérêt, puisqu'elles se retrouvent fort souvent dans les textes du VIIIe siècle. D'où la pressante nécessité d'une nouvelle édition.

¹ E. Bourque, *Etude sur les Sacramentaires romains*, I, Rome 19-19, ch. III.

A. Chavasse, *Le Sacramentaire Gélastien*, Paris-Tournai 1958.

lizari possit, cccc quaestio principalis motus liturgici aevi moderni, et non tantum in patria nostra, sed etiam in universo orbe catholico 18.

Interim pro dioecesibus in Republica iugoslaviae Suprema S. Congregatio S. Officii, sicut patet e Litteris die 8 aprilis 1960 sub Prot. N. 210 60 ad Excellentissimum Dominum Franciscum Seper, archiepiscopum Zagrebiensem datis, in plenario Conventu feriae IV, die 31 martii 1960 habito, sequentia ad rem decrevit:

1. Quoad Missam lectam, ut fideles [in iugoslavia], quo arctius sacerdoti Missae sacrificium offerenti se iungant, lingua vernacula Antiphonam ad *Introibo*, *Confiteor*, *Gloria in excelsis*, *Credo* (seu symbolum apostolicum), unam alteramve ex orationibus ad Offertorium, *Suscipiat*, *Sanctus* et *Benedictus*. *Pater noster* et *Agnus Dei*, necnon aliquas ex orationibus ante et post Communionem, litteraliter ex liturgicis textibus translatae, recitare valeant; itemque ut alii textus per « commentatorem », de quo in Instructione a S. Rituum Congregatione die 3 septembris 1958 edita, ex Liturgia in verbali versione deprompti proferri possint, dummodo sacerdos totam celebrationem sola latina lingua peragat atque populus latine pariter eiusdem salutationibus et monitionibus respondeat.

2. Quoad Missam in cantu, ut fideles [in iugoslavia], sacerdote celebrante omnia et singula latine proferente, atque populo eidem latine respondente, vulgari lingua cantica ad *Kyrie eleison*, *Gloria in excelsis*, *Credo*, *Sanctus* et *Benedictus*, necnon ad *Agnus Dei* canere valeant quae eorumdem textuum liturgicorum vel traductionem praebeant vel saltem sensum exprimant. Hunc modum, tamen, celebrandi Missam in cantu non licet adhibere, in Missis Pontificalibus, in Missis cum ministris necnon in Conventualibus sive ecclesiarum cathedralium sive collegiatarum, neque in Seminariis. Excipitur insuper facultas vernacula lingua canendi partes proprias Missae. S. Officium, tamen, libenter concedit facultatem ut, postquam ipse sacerdos vel Ministri Epistolam et Evangelium per se vel per lectorem latine recitaverint, easdem lectiones vulgari sermone proclamant, tum in Missis lectis, tum in cantatis.

In laudem Nicctac de Remesiana Paulinus de Xola versus sequentes composuit:

*Orbis in muta regione per te
« Barbari » discunt resonare Christum
Corde Romano placidamque casti
Vivere pacem.*

Quae in votis sunt omnium nostrum.

Carolus Kniewald

1' Emmanuel v. Siverus, *Die liturgische Erneuerung, Liturgische Bewegung nach 50 Jahren*, Maria Laach 1959. 11. — Dr. Benedikt Reetz, O.S.B., Erzabt von Beuron, *Die Zielsetzungen der liturgischen Erneuerung in der Gegenwart*, Ib. 49.

IUS ET PRAXIS
ACTA SANCTAE SEDIS
SACRA RITUUM CONGREGATIO

I

RITUS BENEDICTIONIS CIVITATIS « BRASILIAE »

Die 21 mensis aprilis a. 1960 sollemniter inaugurata est civitas « Brasilia », caput totius reipublicae Brasilianae. Pro hac occasione composita est peculiaris formula benedictionis, qua usus est Card. Emmanuel Conalves Cerejeira, archiepiscopus Ulissiponensis, Legatus Pontificius ad hanc caeremoniam complendam.

Ritus constat duabus partibus, quarum prior characterem potius purificatorium habet, altera vero impetratorium.

Textus sic se habet:

Legatus Pontificius, pluviali albo et mitra pretiosa indutus, una cum ministris paratis et cum omni clero, superpelliceis vestito, ad locum praestitutum pro benedictione se confert.

Celebrans, mitra deposita, tono jeriali, dicit'. 1

y. Adiutorium nostrum in nomine Domini. Rr. Qui fecit coelum et terram. V. Dominus vobiscum.  . Et cum spiritu tuo.

Oremus

Actiones nostras, quaesumus, Domine, aspirando praeveni et adiuvando proseguere, ut cuncta nostra oratio et operatio a te semper incipiat et per te coepta finiatur. Per Christum Dominum nostrum. Rr. Arnen.

Celebrans inchoat antiphonam sequentem, quam cantores proseguuntur.

Dominus aedificet nobis domum et custodiat civitatem.

Deinde schola canit psalmum 126: Nisi Dominus aedificaverit domum.

Repetita antiphona, celebrans, tono jeriali, dicit:

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison.

1 Plura elementa desumpta sunt ex ritu Consecrationis ecclesiae, opportunis inductis variationibus.

y. Salus, prosperitas et pax huic civitati. R7. Et omnibus habitantibus in ea. V. Domine, exaudi orationem meam. R7. Et clamor meus ad te veniat. y. Dominus vobiscum. R7. Et cum spiritu tuo.

Oremus"

Omnipotens sempiterne Deus, qui in omni loco dominationis tuae totus assistis, totus operaris: adesto supplicationibus nostris, et huius civitatis esto protector; nulla hic nequitia contrariae potestatis obsistat, sed virtute Spiritus Sancti operante, fiat hic tibi semper purum servitium et devota libertas. Per Christum Dominum nostrum. R7. Arnen.

Celebrans intonat antiphonam sequentem, quam cantores proseguuntur.

Signum salutis pone, Domine, in loco isto: et non permittas introire Angelum percutientem.

Deinde schola canit psalmum 47: Magnus Dominus et laudabilis valde. Et canuntur solummodo vv. 1-4 et 15-18.

Psalmi inchoato, celebrans vadit per circuitum fori, in quo fit ritus benedictionis, sistit ad quatuor partes, et aspergit dicens:

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Arnen.

Diaconus: *Nunc celebrans benedicit vexillo et clavibus civitatis.*

Postea, eadem formula, celebrans benedicit vexillo civitatis et claves symbolicas Urbis. »

Diaconus: *Celebrans rogat Deum ut regnet in hac Civitate capitali Nationis nostrae.*

y. Dominus vobiscum. R7. Et cum spiritu tuo.

Oremus³

Omnipotens sempiterne Deus, Rex regum et Dominus dominantium, te supplices exoramus, ut novissimam hanc civitatem, totius reipublicae Brasilianae caput electum, benedicere et firmare digneris: ut, et qui hoc gubernio praesunt, iustitiam semper et libertatem prosequantur, et qui illi subduntur obtineant prosperitatem et pacem.

Deus, qui per immaculatam Unigeniti tui Matrem in nos famulos tuos gratiae tuae dona multiplicas: concede, propitius; ut, qui eiusdem Virginis laudes celebramus in terris, ipsius maternis precibus praemia consequi mereamur in coelis⁴.

- Ex ritu Consecrationis ecclesiae.
3 Peculiariter compositum.
4 Oratio Missae B.M.V. < Aparccida », Patronae totius Brasiliae.

ACTA SANCTAE SEDIS

Preces nostras, quaesumus, Domine, clementer exaudi: et, intercedentibus sanctis tuis Paulo Apostolo ac Petro de Alcantara⁵, ab omni nos adversitate custodi. Per Christum Dominum nostrum. IV. Amen.

Deinde celebrans sollemniter intonat hymnum Te Deum, quem schola alternatim cum populo concinit.

Deinde celebrans pontificalem benedictionem impertitur.

Celebrans. Sit nomen Domini benedictum.

Et omnes discedunt in pace.

II

DUBIA CIRCA INTERPRETATIONEM INSTRUCTIONIS
DE MUSICA SACRA

Exc.mus ac Rev.mus Dominus Aloisius Carli, episcopus Signinus, post editam *Instructionem de Musica sacra et sacra Liturgia*, diei 3 Septembris 1958, S. Rituum Congregationi sequentia dubia pro opportuna enodatione humiliter exposuit, nimirum:

1) Utrum, nonobstante praescripto n. 76 eiusdem Instructionis, loci Ordinarius simpliciter prohibere valeat quominus imagines photographicae imprimi possint in ecclesiis, sive intra sive extra Actiones liturgicas piave exercitia.

2) Utrum, attenta praescriptione n. 100 eiusdem Instructionis, permitti possit ut musicus chorus «mixtus», sive mulierum aut puellarum tantum musicam sacram exsequatur in locis talicio more statutis (vulgo «dalle cantorie tradizionali»), in extrema ecclesiae parte vel ad latus presbyterii positus.

3) An, ad mentem dictae Instructionis, n. 18, licitum sit cantum musicae sacrae in Actionibus liturgicis perfici totum ab uno tantum cantore, vel ab una dumtaxat muliere.

4) Utrum, denique, intra unam eandemque musicae sacrae compositionem a choro mixto vel ab homogenco choro, sive sit hominum tantum sive mulierum, cantandam, permitti possit ut monodarius *un solista*) vel monodaria (= *una solista*) tantum partem aliquam exsequatur.

Et S. eadem Rituum Congregatio, audito peculiaris Commissionis Liturgicae suffragio, reque mature perpensa, respondere censuit:

Ad I. *Affirmative.*

S. Paulus apostolus et s. Petrus de Alcantara sunt pariter Compatroni Nationis Brasilianae.

NOTITIAE

Acta Sanctae Sedis.

Pontificia Commissio de sacra liturgia praeparatoria Concilii Oecumenici Vaticani II ita a Summo Pontifice Ioanne XXIII efformata est:

Pr a e s e s: E. mus Card. Caietanus Cicognani, Ep. Tusculanus, S.R.C. Praefectus.

S e c r e t a r i u s: Rcv. mus P. Hannibal Bugnini, CM, commentarii « Ephemerides liturgicae » Director.

M e m b r a: Exc. mi DD.: Ioseph Gogu , archiepiscopus Basicensis Chaldaeorum; Carolus Rossi, episcopus Bugellensis; Joannes Hervas y Benet, ep. tit. Doritanus, Ordinarius Cluniensis; Carolus Iustinus Calcwaert, ep. Gandavensis; Franciscus Zauner, ep. Lincicensis; Henricus Jenny, ep. tit. Lycaonensis, auxiliaris Cameracensis; Joseph Malula, ep. tit. Attanascensis, auxil. Leopoldopolitanus.

Rcv. mi D.: Joachim Nabuco; Hyginus Angles; Joseph Pascher; Joannes Fallani; Marius Righetti; Petrus Borella; Joannes Schiavon; Carolus Kniewald; Joannes O'Connell; Ioannes Quasten - Rcv. mi PP.: Bernardus Capelie, OSB; Ioseph Andreas Jungmann, SJ; Gregorius Martinez de Antonana, CMF; Julius Bevilacqua, d.O.; Joseph Pizzoni, CM.

C o n s u l t o r e s: Exc. mi DD.: Ioseph Walsh, archiep. Tuamensis; Thaddaeus Paulus Zakrzewski, ep. Plocensis; Casimirus Ioseph Kowalski, ep. Culmensis; Otto Sp lbeck, ep. Misnensis;

Rcv. mi D.: Michael Pfliegler; Theodorus Schnitzler; Joannes Wagner; Antonius Chavasse; Antonius Hanggi; Percy Jones; Petrus Jouncl; Theodorus Klauscr, Fridericus McManus; Amatus-Georgius Martimort; Jairus Mejia Gomez; Ignatius Onativia; Valerius Vigorelli - Rcv. mi PP.: Bonifatius Luykx, O. Praem.; Ioannes B. Cannizzaro, OSB; Bernardus Botte, OSB; Eugenius Cardine, OSB; Godtfridus Diekmann, OSB; Polycarpus Rado, OSB; Petrus Sit rin, OSB, Cyprianus Vagaggini, OSB; Anscarius Dirks, OP; Petrus-Maria Gy, OP; Ioannes Hof nger, SJ; Hermannus Schmidt, SJ; Lucas Brinkhoff, OFM; Marcellus Dubois, CSSR; Vincendus Kennedy, CSB; Henricus Kahlefeld, d.O.

Die 28 ianuarii 1959 S. Rituum Congregatio concessit Exc. mo Episcopo Hildesiensi indultum celebrandi Vigiliam paschalem mane Dominicae Resurrectionis. In induito, concesso ad triennium, dicitur: e Instaurata Vigilia paschalis peragi salet Dominica ipsa Resurrectionis ante lucem seu prima luce, ita ut Missa solemnis circa auroram incipiat >.

Similia indulta data sunt dioecesibus: Secoviensi, Osnabrugensi, Colonicensi, et Vratislaviensi.

Anglia-Hibernia.

Langue vulgaire dans les Sacrements. — L'Archevêché de Westminster fait savoir dans les journaux catholiques qu'une large permission d'utiliser la langue anglaise dans l'administration de certains sacrements (principalement Baptême, Confirmation (par un prêtre, *in articulo mortis*), Mariage, Extrême Onction, etc.) a etc récemment accordée par le Saint-Siège pour l'Angleterre et le Pays de Galles, et qu'une édition à *Excerpta e Rituali Romano* est en préparation pour paraître à l'automne prochain.

Livres récents.

La *Henry Bradshaw Society* publie son volume N° XC: *The Portiforium of Saint Wulstan* (Corpus Christi College Cambridge, MS. 391), Volume II, edited by Dom Xnselm Hughes, monk of Nashdom Abbey. 1960, 99 pp. L'ouvrage contient, outre l'Introduction, les Communs et les *Indices* de tout l'ensemble, et se termine par une série de 22 « Pre-Conquest Antiphons from the Portiforium of Saint Wulstan », notées en plain-chant: heureuse innovation de la H.B.S.

E. A. Fisher, *An Introduction to Anglo-Saxon Architecture & Sculpture*. London, Faber, 1959. 104 pp. -}- 48 pl.

G. H. Cook, *English Collegiate Churches of the Middle Ages*. London, Phoenix House, 1959. 228 pp. -f- 56 photos et 33 plans.

■" (*Carte de l'Irlande Monastique au M. A.*). L'Ordnance Survey Office, Phoenix Park, Dublin, vient de publier une grande carte dépliant: «Map of Monastic Ireland», accompagnée d'un Index des localités, de plus de 15 pages. Elle est faite à la même échelle (1:625.000) et par le même auteur (Mr. R. Neville Hadcock, aidé de plusieurs spécialistes) qui a établi, voici quelques années, la Carte Monastique d'Angleterre avec l'aide de Dom David Knowles, en particulier. Prix: 7 s. 6 d.

Gallia.

Lex formes de la psalmodie dans les Eglises syriennes au IV et Vème siècle. — Le vendredi 20 mai 1960, à l'institut catholique de Paris, devant un jury de la Faculté de Théologie (P. Bouyer, Daniélou et Graffin) le P. Joseph Gelineau, angevin, présente comme thèse le travail de plusieurs années de lectures et d'étude: *Antiphona. Recherches sur les formes liturgiques de la psalmodie dans les Eglises syriennes des IVème et Vème siècles.*

D'après les sources, définir et préciser chacun de ces mots n'est pas chose aisée: car sous les mêmes termes, prennent place différents objets, conceptions, usages où il importe d'essayer de voir clair.

L'auteur se borne à la Syrie, dans son extension géographique, et au cours de ces deux siècles de prospérité littéraire, alors que maints écrivains (grec et syriaque) présentent nombre de textes ou d'allusions liturgiques. Plusieurs de ces informations sont depuis longtemps utilisées par les érudits, notamment ceux des trois derniers siècles. Mais, là comme ailleurs, il est toujours bon de reprendre ces assertions pour les confronter avec les données nouvelles, offertes par les publications de l'érudition moderne: tels les tomes de la *Patrologia orientalis*, ceux du *Corpus oriental* de Louvain et nombre d'autres édi-

illustrans etiam duplicem Enc., necnon alios fontes liturgicos, praesertim ex Summorum Pontificum scriptis desumptos.

Agens de munere « commentatoris », A. animadvertit quam opportune, nostro tempore, admonitiones diaconales denuo ingredi in functiones liturgicas: ex quo sperare licet fructus copiosos, si omnia secundum spiritum a lege requisitum fient (p. 228).

Circa denominationem Missae (in cantu et lectae) adnotat (p. 236) adhuc exstare quamdam differentiam propriam « Missis in cantu vel votivis sollemnibus » (*Decr. simplifcat.* tit. III, 4 a et tit. V, 7): ex qua deducitur Missas esse solemnes ratione intrinseca, etsi non sint in cantu. Optandum sane est ut etiam haec exceptio in futura reformatione auferatur, simplificationis causa.

Lingua vulgaris in actionibus liturgicis admittitur tantum ex speciali concessione S. Sedis; proprio arbitrio non potest introduci in alias functiones, v.gr. in lectiones Passionis et prophetiarum Hebdomadae sanctae, sicut quidam cconsucrunt et in praxim deduxerunt (p. 42). In processionibus vero « liturgicis », quae scilicet in libris approbatis continentur, praeter linguam latinam, extra ecclesiam, permittitur in commodum fidelium etiam cantus lingua vulgari (p. 247).

Ad obtinendam « consciam et actuosam fidelium participationem » Missae, summopere necessaria est catechesis, quia « non ex mutatione linguae, neque ex inceptis plus minusve legitimis invenitur medium ad praesentes difficultates solvendas pro participatione actiosa et conscia, sed potius in intelligent), opportuna et constanti catechesi “parvulorum petentium panem”, iuxta frequentem doctrinam pontificiam » (p. 267).

M. Bisagni

Acta Sanctae Sedis.

Decreto S. Paenitentiariae Apostolicae diei 8 augusti a. 1959 (cfr. *Acta Ap. Sedis*, 51 [1959] 656) fidelibus, qui pium exercitium, quod vulgo «Horam sanctam» vocant, privatim per integram horam peregerint, praeter partialem decem annorum indulgentiam, conceditur plenaria indulgentia, dummodo confessi ac sacra Synaxi refecti ad Summi Pontificis mentem preces fuderint.

Belgium.

In Collectione « Bible et Vie chrétienne » (Editions Casterman-Editions de Maredsous) prodierunt sequentia volumina: G.-M. Behler, O.P., *Les concessions de Jérémie* (in-8°, 108 pp.); H. Lubienska de Lenval, *Trêve de Dieu* (in-8°, 144 pp.); Saint Irénée, *De la plénitude de Dieu: Textes choisis et présentés* par Roger Poelman (in-8°, 122 pp.); H. Van den Bussche, *Le discours d'adieu de Jésus* (in-8°, 160 pp.). Peculiaris momenti et novitatis etiam quoad liturgiarn sunt adnotationes, reflexiones circa « Treguam Dei » (*Trêve de Dieu*): legantur quae scribuntur in capite 3° (*Rythme sacré*) circa horas precis publicae monachorum.

Gallia.

In fasciculis 80-81 commentarii «Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastiques » (Paris, Letouzey et Ané, 1959) liturgistae interest voces: F.-J. Dôlger (coll. 550-553); Dollinger (coll. 553-563); Domitilla: S. Domicilia et catacumbae (coll. 630-634); Dublin (coll. 830-939); Duchesne (coll. 965-984).

In fasciculis 37-38 «Dictionnaire de Droit canonique» (ibid.): Placentin (coll. 1-10); Police du culte (coll. 15-17); Pontife Romain (coll. 23-28); Pontificalia, insignia (coll. 28-33); Prefect apostolique (coll. 166-175); Prescription (coll. 178-194); Protonotaires apostoliques (coll. 389-396); Quatre-Temps (coll. 425-427); Raban Maur (coll. 447-450).

In fasciculo 32 «Dictionnaire de la Bible » (Supplément): Nom de Jésus (coll. 514-541), praesertim circa nomen Iesu in vita Ecclesiae (coll. 534-541); Nouvel an (fête du) in: I. Aegypto antiquo; II. Religione sumerico-accadica; III. Iudaismo; IV. Israël (coll. 555-645); Offrande: iuxta linguam religiosam seu cultualem in A. T. et in doctrina rabbinica (coll. 684-688); Onction (coll. 702-732).

Adhuc multae paroeciae deficiunt scholis cantorum, nec fideles, etiam bonae voluntatis, discere possunt omnia propria dominicarum et festorum. Huic necessitati occurrens, Rev. Louis paravit librum canticorum in quo, ad simplificationem sive cantus sive canentium, eorum numerum redigit (*Le graduel*

Acta Sanctae Sedis.

Nuptialis anuti osculatio indulgentiis ditatur. — «Ad amorem fidelitatemque conjugalem fovendam, Io. mnes XXIII, Pont. Max., ...benigne concedere dignatus est ut qui coniuges, nuptialem uxoris anulum vel singulatim vel una simul pie deosculati, invocationem: “Annue nobis, Domine, ut Te diligentes, nos invicem diligamus et secundum tuam sanctam legem vivamus”, vel aliam similem devote recitaverint, partialem trecentorum dierum Indulgentiam semel in die celebrationis nuptiarum saltem corde contrito acquirere valeant». (E. S. Pacnitentiarum Apostolica, die 23 nov. 1959: *Acta Ap. Sedis*, 51 | 1959 | 921; 52 [1960] 62,1.

Austria.

XXI Collatio Commissionis liturgicae Austriacae in Instituto Liturgico Salzburgensi die 18 novembris 1959 habita est, moderante Exc.mo F. Zauner, episcopo Lincicensi, qui, aperiens sessionem, Rev.do P.J.A. Jungmann gratulatus est, recurrente septuagesimo anno eius natalis.

P. F. Debray disserens de *Institutione cultuali ministrorum seu puerorum* exposuit momentum huius muneris, quod diaconatus appellari potest; quare ministrantes imbuendi sunt de eorum dignitate, animo recolentes pueros faciliter attrahi a rebus pulchris et nobilibus.

P. D. Zahringier loquutus est de *renovatione liturgica in Austria et in Germania*, suggerens considerationes et possibilitates ad obtinendum communem ordinationem seu laborem praesertim ut ad vitam revocetur cultus divinus cum maiore et actuosa participatione fidelium.

Parochus J. Schneider exposuit *experientias* habitas in dioecesi Gurcensi utendo «Collectione Rituum» Germaniae. Demum Exc.mus Zauner certiores fecit praesentes de caeremoniali communi, lingua germanica, pro celebratione solemnitate Corporis Christi.

Gallia.

Etudes Grégoriennes. Abbaye de Solcsmes (Sarthe), t. III, 200 pp. (23 X31). — Publié par l'abbaye de Solcsmes, ce «*Recueil d'Etudes d'ordre technique.*» sur toutes les questions qui intéressent l'art grégorien et la prière liturgique i hantée ». présente, en fin de 1959, son troisième volume (40 NF). Le premier, sorti en 1954 (cf. *Ephem. Ht.* 72 11958 | 241-242) est à 20 NF et le deuxième (cfr. *Ephem. Ht.*, ibid.) à 30 NF.

De ces travaux la liste et les auteurs attestent et la technicité des problèmes et tout ensemble la valeur de leurs conclusions. D'autre part tableaux, illustrations documentaires, hors-texte, soulignent leur aspect solide et spécialise. On s'en rend compte par le seul relevé du sommaire: Joseph Gajard, O.S.B., *Vieux romain* et «*Grégorien*». (*Le répertoire primitif*) (pp. 7-26); Raffaele

Arnese, *Codici di origine francese della Biblioteca Nazionale di Napoli* (pp. 27-33); H. Gavel, *L'accentuation des mots du canon de la Messe dans un manuscrit d'Angers: ms. 91 du Xe siècle* (pp. 35-39); Georges Frenaud, OSB, *Lcr témoins indirects du chant liturgique en usage à Rome aux IX' et X' siècles* (pp. 41-74); Dominique Catta, OSB, *Le texte du répons «Descendit» [à Noël | dans les manuscrits* (pp. 75-82); Rév. Paul M. Arbogast, *The small punctum as isolated note in Codex Laon 239.* Thèse de l'institut pontifical de Musique sacrée (pp. 83-133); R. P. René Ménard, *Note sur la mémorisation et l'improvisation dans le chant copte* (pp. 135-143); Eugène Cardine, *Neumes et Rythme: les coupures neumatiques* (pp. 145-154); Rembert Winkland, *The compositions of Hucbald [de Saint-Amand 840? f. Juin 930]* (pp. 155-162); Jacques Hourlier, *Le Bréviaire de Saint Taurin: Un livre liturgique clunisien à l'usage de l'Echelle-Saint-Aurin.* Paris B. N. Lat. 12601 (pp. 163-173).

Après ces *Etudes*, quinze recensions de musicologie et de paléographie musicales occupent les pages 177-194: problèmes notamment des chants vieux-romain et grégorien.

Enfin une *discographie* (pp. 195-198) signale, critique et apprécie cinq enregistrements de musique sacrée depuis la Renaissance (Josquin des Prés, Phillip de Monte, Nicolas Lebègue), la Messe de Tournai (polyphonie de 1330-1340), jusqu'à la musique d'orgue des Primitifs à la Renaissance, et celle de César Franck, en passant par deux Maîtres du XIVe siècle: Vincent Lubeck (1656-1740) et Nicolas Bruhns (1665-1697).

Ce docte in-quarto atteste la valeur et le labeur de la Paléographie grégorienne de Solcsmes.

F. Combaluzier, C.M.

Hispania.

Inter articulos alicuius momenti sacram liturgiam spectantes numerari oportet sequentes:

A. Segovia, S.J., *Ixi iluminaciôn bautismal en el antiguo cristianismo.* (= Facultas Theologica Granatensis S.J., Granada 1958). — Optime et profunde dilucidat auctor sensum verborum «*photismos*», «*pbotisma*», etc., apud auctores antiquiores ante et post Christum natum. Significari in primis hac loquutione: «*instructionem*», «*declarationem*» probat. In christianismo vero «*Revelationem*» in se vel datam in catechesi praebaptismali, tandem vero ipso actu Baptismi.

J. Calveras, S.J., *La eida ajectiva en el servicio divino segun las oraciones dei Misai Romano*, in *Manresa*, 30 (1958) 221-234. — Demonstrare conatur auctor etiam in oratione officiali Ecclesiae contineri perplurima elementa affectiva, quod quidem plurimi moderni negare videntur. Agitur de expositione potius polemica quam historica.

J. Janini, *El Gelasiano «De Missarum sollempniis»*, in *Hispania Sacra*, 11 (1958) 83-105. — Auctor proponit aliam designationem Sacramentariorum, praecipue ex eo quod conatur probare auctorem S. ur. iment. irii Leoni. im fuisse Iapam Gclasium I. Difficultates Codicis Veronensis, uti pluralitas Missarum pro uno festo, Missae pro peculiaribus circumstantiis etc., solvi possunt secundum auctorem, attendendo ad finem sibi a Papa Gelasio propositum, nempe redi-

NOTITIAE

Acta Sanctae Sedis.

Nominationes. — Dic 10 m. ian. 1060 Exc.mus Hcnricus Dante, Caeremoniarum Apostolicarum Praefectus, nominatus est Secretarius S.R.C.

Dic 22 novembris 1959 nominati sunt: Rev.mus P. Ferdinandus Antonelli, O.F.M., Promoter generalis Fidei; Rev.mus D. D. Amatus-Petrus Frutaz, Relator generalis Sectionis Historicae S.R.C. et Rev.mus P. Ioseph Low, C.SS.R., alter Relator pro Sectione Historica eiusdem S.R.C.; die 14 ianuarii 1960 Rev.mus Vitalis De Rosa, S.R.C. Consultor Ilac Sectionis pro s. liturgia.

Rev.mis praeclaris Viris, quorum consilio et opera « Ephemerides liturgicae » iam diu laetantur, fausta quaeque ex corde ominamur.

Gallia.

Uber Institutionum seu Directorium Ecclesiae foroiuliensis. — Parmi les anciens manuscrits liturgiques de l'Eglise de Fréjus (Var), on connaît le *Sacramentaire* du XIII s. (B. mun. l Fréjus, voir *Scriptorium*, t. XII, 1958, p. 269-275) et le *Bréviaire* du XV s. (Paris B. N. lat. 1261).

Entre ces deux témoins prend place le *Directorium*, récemment retrouve lors du transfert à Toulon des Archives de l'Evêché de Fréjus.

Une communication de l'abbé Victor Saxer analyse ce codex dans *Bulletin philologique et historique jusqu'à 1715*, année 1958, p. 147-154.

Ce manuscrit (138 sur 180 mm.) de 64 feuillets, parchemin, écrit sur deux colonnes, 29 lignes chacune, renferme, f. 2-60, les *Institutiones* liturgiques de la cathédrale de Fréjus: *Ordinaire* pour la liturgie du temps et celle du sanctoral. On y note, le 22 septembre, la dédicace de la cathédrale de Fréjus, ct, le 17 décembre, la fête de S. Léon, évêque de Fréjus.

Les f. 61r-62v donnent les Litanies des saints ct la prière *Pie et exaudibilis*. Les autres textes des f. 62T-63V présentent des additions des XIV-XVI s.

Mentionné dans un inventaire de 1382, ce manuscrit fut écrit au cours du XIV siècle. En effet, dans scs précisions sur les distributions pécuniaires aux chanoines ct dans scs rubriques sur le rite de diverses fêtes: les douze apôtres, les quatre évangélistes, les quatre docteurs de l'Eglise latine et la Saint Léon, évêque de Fréjus, toutes solennités élevées au rang de fêtes doubles, le texte du *Directorium* reprend fidèlement les prescriptions liturgiques du 2 mai 1308, portées par le cadurcien Jacques Duèze, alors évêque de Fréjus (1300-1310), promu à Avignon (1310) et à Porto (1313), et devenu, du 7 août 1316 jusqu'au 4 décembre 1334, le pape Jean XXII.

F. CoMBALUZIER, C.M.

Typis Domus Edit. Beauchescnc prodiit fasciculus duplex XXVI-XXVII *Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique* (1959; in-4«, 385-896 coll.). Vox *Eglise* (coll. 385-479) tractatur diffuse sub diversis aspectibus: de eius

figuris seu symbolis, de sensu Ecclesiae in traditione catholica apud Patres, tempore reformationis et sacc. XIX. Motus liturgicus docuit fideles his ultimis annis doctrinam Corporis mystici et necessitatem orandi una cum Ecclesia et nomine Ecclesiae (col. 427). « *Mysterium Ecclesiae* » seu salutis universalis tractatur in coli. 468-479.

Legi possunt aliae voces: *Ennemis* (liturgia et hagiographia) et praesertim *Epiphanie* (etymologia, historia, momentum dogmaticum ct spirituale).

In fasciculis 37 et 38 *Dictionnaire de Droit canonique* (Paris, Lctouzey) legi possunt sequentes voces ad rem liturgicam spectantes; *Pontifical*: historia descriptio, valor canonicus (coli. 28-33); *Pontificalia* (insignia): definitio, species, historia, codex et usus seu consuetudines (coli. 34-42).

Hungaria.

Enchiridion Liturgiae Pastoralis seu Synthesis theologiae sacramentalis inscribitur opus quod Rev.mus P. Polycarpus Radô, O.S.B., S. Theologiae doctor ct professor in Facultate theol. Budapestinae, parat.

Praeprimis doctor professor historiam et fontes liturgiae indagat ac fructibus huius inquisitionis ubique utitur in suo opere. Qua professor scientiae biblicae per complures annos peritum se monstrat in exponendis locis S. Scripturae in re sacramentaria; insuper optime cognoscit scripta Patrum et sic eius argumenta innixa sunt Traditioni.

Enchiridion tum clero iuniori, tum scrutatoribus liturgiae pastoralis certe proderit; curatoribus animarum datur synthesis quaestionum utilium quam maxime in ministerio pastorali.

Opus praesens sub no'tone liturgiae non solum sacros ritus comprehendit, sed omnes actiones sacrales, quae ad Deum colendum et fideles sanctitate imbuendos contendunt. Tractantur omnes instaurationes quae, usque ad a. 1958, feliciter in lucem prodierunt, ac ubique commentario historico et rubricali instructae sunt.

En summarium operis.
Pars generalis: I. Tractatus: Euchologia seu de lege orandi; II. T. Stilistica sacralis seu de ritibus et caeremoniis in genere; III. T. Typologia sacralis seu de familiis cultus; IV. T Semasiologia sacralis seu de sacramentis in communi.

Pars specialis: I. De Ecclesia sacrificante; II. De Ecclesia orante; III. De augustissima Eucharistia ut est sacramentum; IV. De Baptismo; V. De Confirmatione; VI. De Poenitentia; VII. De Extrema Unctione; VIII. De sacramento Ordinis; IX. De Matrimonio; X. Hcortologia seu de Ecclesia sanctificante tempora; XI. De Ecclesia sanctificante spatium ct res seu Hierotopologia ct paramentica.

Quilibet tractatus dividitur in plures partes.
Opus (in-4°, circa 2000 pp.), cuius pretium erit circa 10-12 Doll. USA, emi poterit sequenti inscriptione: Foapati Hivatal, Pannonhalma, Gyôr Hungaria.

Italia.

Hymnus acathistos pulchra veste typographica et clara versione italica praesentatur a Domo Editorial! «Vita e Penuero»: Lode *alla Vcrpne: inno*

VOL I XXV

FASC. I

E D I Z I O N I

VIA POMPEO MAGNO, 21 — ROMA (60S)

INDEX TOMI LXXV (1961)

I — DISSERTATIONES

Benoît-Castelli G., L'n processionnal anglais du XIVE siècle.....281
Deshusses J., Le sacramentaire de Gellone dans son contexte 193
Lrmarie J., Textes epiphaniques d'Antiphonaires ct Bréviaires du moyen âge . . . 3
Nussbaum O., De altarium ablutione..... 105
Pascher J., Die Bezichungen des monastischen Breviers zum Brevier Pius' V . . . 32/

II — NOTAE

Antin P., Ore lambere (hymne à Stc Madeleine) — — — — — 21
— Les «sartagines» du Martyrologe romain — — — — — 133
Ashworth H., Dom L. Brou (+)..... 356
Balboni D., La catalogazione dei libri liturgici..... 223
Borella P., Dai sacramentario Gregoriano al Messale romano 237
Brixktrix» J., Zur Entstehung der Antiphonen der Matutin des Dreifaltigkeitsfestes 350
Combaluzier F., Le chanoine M. Brière . . . . . H"
Coppo A., Le chant lit. d'après un recent ouvrage 139
— Ex lectionibus « unius summae diuinitatis ». vel « unius summaeque diuinitatis »,
    utra videtur primaeva..... 211
F. C., Te Mariam laudamus..... 354
— **Lazarizo**..... 353
Gambir Kl., Das atteste Fragment des Comes des hl. Hieronymus 214
— Kurze Biographie und Bibliographie von P. Alban Dold — — — — — 244

III — IL'S ET PRAXIS

S. Rituum Congregatio

24 februarii 1960. — Litaniae Pretios. Sanguinis D.N.I.C. approbantur 54
3 man 1961. — Variationes in cantu in Missali, Kyriali. Graduali ct Antiphonali
    (commentarium) 246
5 octobns 1960. — Ordinationes ad librorum liturgicorum editores circa novas
    Breviarii ac Missalis romani editiones (commentarium) — — — — 25. 401
12 octobns 1960. — Nova invocatio additur laudibus m blasphemiarum reparationem 56
28 decembris 1960. — Laudes non possunt anticipari nec m recitatione «a solo»
    (adnotationes).....56

<i>Id februaryi /96/.</i> — Instructio de Calendariis particularibus et Officiorum ac Missarum Propriis ad normam et mentem Codicis rubricarum revisendis (<i>adnotationes</i>)	143
<i>15 aprilis /96/.</i> — Instructio pro sacerdote infirmo vel caecutiente (<i>adnotationes</i>)	362
<i>27 maii /96/.</i> — Declaratio: de commemoratione feriae IV classis (<i>adnotatio</i>)	366
<i>10 augusti /96/.</i> — Formula pro benedictione vehiculi « cinmobili » nuncupati (<i>notiila</i>)	367

Suprema S. Congregatio S. Officii

<i>21 martii 1960.</i> — De communione horis vespertinis	58
--	----

S. Congregatio Concilii

<i>? decembris 1960.</i> — Novus index dierum festorum pro applicatione Missae pro populo (<i>adnotationes</i>)	59
<i>? decembris 1960.</i> — De servitio choralis novo rubricarum Codici accomodando (<i>adnotationes</i>)	60

Documenta

De compositione candelarum pro sacris functionibus	— — — — — 367
--	---------------

In novum rubricarum Codicem

Solutiones dubiorum	64. 251
---------------------	---------

IV — LITURGIA PASTORALIS

A. B., Dies liturgici in Gallia	69
Coetus generalis A.I.S.C.	77
Hebdomadae liturgicae nationales italicae	369
I. B., XI hebdomada nationalis liturgica pro studiis provehendis et IV hebd. lit. pro professoribus liturgiae	74
I. G., VII Coloquio de pastoral liturgica	67
Vansteenkiste M., Semaine d'étude pour professeurs de liturgie	— — — — 66
— VIIIe Semaine de lude pour professeurs de liturgie	374

V — PONTIFICIA ACADEMIA LITURGICA

Acta anni 1960	174
Quaestiones pro a. 1960-1961	174

VI — RECENSIONES

L'abbaye royale Notre-Dame de Jouarre (<i>J. Combaluzier</i>)	459
Achelis E., The Calendar for the Modern Age (<i>K. Raffa</i>)	86
Arens A., Die Psalmen im Gottesdienst des Allen Bundes (<i>L. Vagaggini</i>)	449
l'assemblea liturgica della Messa (<i>ab</i>)	177
Antifonario Visigotico Mozarabe de la Catedral de Leon (<i>J. Borella</i>)	265

Decretum porro quo editiones singulorum Editorum « typicae conformes » declarantur, expediri potest tantummodo, quando ultimae partes totius voluminis, Breviarii aut Missalis, examinatae fuerint. Nihil impedit, quominus Editores, pro sua commoditate, specimina proprii Breviarii aut Missalis, per sectiones seu partes (at non nimis exiguas, ne examinis opus ultro protrahatur) mittant, duplici semper exemplari, ut iam innuimus. < Imprimi potest », quod haec S. Congregatio pro singulis sectionibus editori remittit, una cum eventualibus correctionibus fideliter exsequendis, non acquivalet approbationi definitiva, uti dictum est, in fine examinis concedendae.

Romae, die 5 oct. 1960.

Henricus Dante, S.R.C. a secretis

II

URBIS ET ORBIS: LITANIAE PRETIOSISSIMI SANGUINIS D.N.I.C.,
APPROBATAE ET IN RITUALI ROMANO INSERENDAE i

Pretiosissimi Sanguinis Agni immaculati Christi, quo redempti sumus, cultum in dies pie succrescere cupiens, Sanctissimus Dominus noster Ioannes Papa XXIII 1 supra relatas Litanias, a S. Rituum Congregatione descripto ordine digestas, approbare dignatus est, easdemque in vulgus edi atque in Rituali Romano, tit. XI, post Litanias Ss.mi Cordis Iesu, inseri ita induisit, ut in toto Orbe catholico a Christifidelibus cum private tum publice adhiberi valeant.

Contrariis non obstantibus quibuslibet.

Die 24 februarii 1960.

C. Card Cicognani, Praefectus

Henricus Dante, a secretis

Kyrie eleison...

Pater de caelis, Deus	miserere nobis
Fili, Redemptor mundi, Deus	> »
Spiritus Sancte, Deus	» »
Sanaa Trinitas, unus Deus	> »

1 Acta Ap. Sedis, 52 (1960) 412-413.

2 « Vestigiis [igitur] Decessorum Nostrorum insistentes, ut pictas erga Pretiosissimum Sanguinem Agni Immaculati Christi magis magisque vigeret atque floreret, congruentes litanias, prout a Sacro Consilio legitimis ritibus tuendis ordine digestae sunt, adprobavimus. earumque recitationem cum privatam tum publicam, peculiaribus propositis Indulgentiis, universae christianorum familiae commendavimus » (Ex Epistola Apostolica Ioannis XXIII De cultu Pretiosissimi Sanguinis D.N.I.C. promovendo).

Sanguis Christi, Unigeniti Patris aeterni
Sanguis Christi, Verbi Dei incarnati
Sanguis Christi, Novi et Aeterni Testamenti
Sanguis Christi, in agonia decurrens in terram
Sanguis Christi, in flagellatione profluens
Sanguis Christi, in coronatione spinarum emanans
Sanguis Christi, in Cruce effusus
Sanguis Christi, pretium nostrae salutis
Sanguis Christi, sine quo non fit remissio
Sanguis Christi, in Eucharistia potus et lavacrum animarum
Sanguis Christi, flumen misericordiae
Sanguis Christi, victor demonum
Sanguis Christi, fortitudo martyrum
Sanguis Christi, virtus confessorum
Sanguis Christi, germinans virgines
Sanguis Christi, robur periclitantium
Sanguis Christi, levamen laborantium
Sanguis Christi, in fletu solatium
Sanguis Christi, spes poenitentium
Sanguis Christi, solamen morientium
Sanguis Christi, pax et dulcedo cordium
Sanguis Christi, pignus vitae aeternae
Sanguis Christi, animas liberans de lacu Purgatorii
Sanguis Christi, omni gloria et honore dignissimus

Agnus Dei...

✠ Redemisti nos, Domine, in sanguine tuo.

R/ Et fecisti nos Deo nostro regnum.

Oremus. Omnipotens sempiterne Deus, qui unigenitum Filium tuum mundi Redemptorem constituisti, ac eius sanguine placari voluisti: concede, quaesumus, salutis nostrae pretium ita venerari, atque a praesentis vitae malis eius virtute defendi in terris, ut fructu perpetuo lactemur in caelis. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen³.

³ Summus Pontifex Joannes XXIII sequentes indulgentias largiri dignatus est: 1) *partialem septeni annorum* a christifidelibus saltem corde contrito acquirendam, si Litanias Pretiosissimi Sanguinis cum versiculo et oratione devote recitaverint; 2) *plenariam*, suctis conditionibus, semel in mense ab ipsis lucrandam, si quotidie per integrum mensem camdem recitationem pia mente persolverint. (*S. Paenitentiarum Apostolica*, die 3 martii 1960, in *Acta Ap Sedis*, 52 [1960] 420).

III

URBIS ET ORBIS: LAUDIBUS IN BLASPHEMIARUM
REPARATIONEM NOVA ADDITUR INVOCATIO ¹

Sanctissimus Dominus noster Ioannes Divina Providentia Pp. XXIII in Audientia die 12 octobris mensis anno 1960 infrascripto Sacrorum Rituum Congregationis Cardinali Praefecto concessa, statuere benigne dignatus est, ut laudibus in blasphemiarum reparationem, quae incipiunt « Benedictus Deus » (italice « Dio sia benedetto »), addatur invocatio: « Benedictus Sanguis eius pretiosissimus » (italice: « Benedetto il suo preziosissimo Sangue »), et quidem post invocationem < Benedictum Cor eius sacratissimum ».

Quibuslibet contrariis nihil obstantibus.

Datum Romae, ex Aedibus S. Rituum Congregationis, die 12 mensis octobris, anno 1960.

‣l« C. Card. Cicognani, Ep. Tusculanus, *Praefectus*

Henricus Dante, *a secretis*

IV

DECLARATIO: LAUDES NON POSSUNT ANTICIPARI
NEC IN RECITATIONE « A SOLO » ²

Cum circa interpretationem nn. 144 et 145 novi Codicis rubricarum dubium ortum sit utrum scilicet, post diem primum ianuarium anni 1961, Laudes inde a tempore postmeridiano dici praecedentis, in recitatione *a solo* facta, adhuc liceat anticipari, haec S.R.C., ne in re quae directe ad publicam Ecclesiae precessionem pertinet remaneat incertitudo, necessarium esse duxit declarare:

1) N. 144 proprie et exclusive permittitur anticipatio Matutini, sive *in choro*, vel *in comunitate*, aut *a solo*.

2) N. 145 proprie et exclusive statuitur, recitationem Laudum, *in choro* et *in communi*, fieri posse tantummodo primo mane, id est, absque ulla anticipatione; recitationem vero *a solo*, quae similiter anticipari non licet, convenienter fieri eodem matutino tempore.

Romae, die 28 decembris 1960.

Henricus Dante, *Secretarius*

¹ *Actu .lp. Sedis*, 52 (1960) 987.

- Ex durio *L'Osservatore romano*, die 30 dcc. 1960.

Adnotationes. — Grato animo liturgiae cultores hanc declarationem acceperunt. *Primo*, quia plura periodica Rubricarum Codicem commentanda, numerum 145 *pro* et *contra* anticipationem Laudum interpretata sunt, non parvam facientes confusionem. Nec, revera, damnandi. Litera enim legis aliquatenus ambigue sonat. Declaratio finem ponit « incertitudini ». *Secundo*, quia declaratio providit ad salvandam *naturam* precationis liturgicae, potius quam meram iuridicam adimpletionem praecepti. Ita, sensim sine sensu, per motum illum providentialem, inde a decem annis auctoritative incoeptum, publicae praccationi Ecclesiae, post saecula progressivae denaturationis, restituitur intimus realisque sensus precis « horariae ».

Laudes, natura sua, sunt « precatio matutina ». Earum anticipatio salvaret praeceptum, non spiritum; c contra, carum absolutio, hora competenti propria, salvat et praeceptum et spiritum.

Quaestio non ponitur pro Matutino, quod est praecatio *nocturna*, et recte absolvi potest sive inchoante, sive mediante, sive declinante nocte.

Nec valet subsumere haberi iam horam Primae. Certe Prima est precatio matutina, sed sub diversa ratione ac Laudes. Laudes primigenie mane dicuntur et hoc directe respondet structurae precis liturgicae laudativae, quae coronat totum officium nocturnum. Prima, e contra, est sicut quoddam succedaneum, est pleno sensu hora « monastica », sive quoad originem sive quoad structuram. Est exacte « duplex » horae Laudum, etsi magis appropriate praeparet orantes ad cottidianum laborem; ita ut si aliquando contigerit Horas canonicas ad ulteriorem simplificationem quoad numerum et structuram subiici, valde probabiliter Prima disparebit, potiora sua elementa tradens Laudibus.

Dari potest quaedam difficultas aptationis, praesertim penes Communitates religiosas. In omni mutatione difficultates inveniuntur, quae aequo et sereno animo perpendendae et superandae sunt, salva semper lege Ecclesiae. Lex enim vel consuetudo particularis aptari debet legi generali Ecclesiae, non haec illi. Ita, in praesenti, cum Laudes sint « precatio matutina », optimo consilio dici vel cani possunt antequam pii sacerdotes vel religiosi et religiosae ad meditationem accedant. Et sic locum tenere possunt illarum precum, ex actibus fidei spei et caritatis, ex iaculatoriis et devotis orationibus, aliquando ample, compactarum, quae mane recitari solent. Si enim bene res perpendatur, de facili inspicitur eosdem sensus, qui inveniuntur in supradictis actibus piis, luculenter haberi in psalmis, hymnis et orationibus Laudum: magis synthetice, magis enucleative, velate aliquando, sed etiam abundantius et propius. Per studium et crebram meditationem oportet uberem medullam invenire et attingere.

Ita paulatim liturgica instauratio gressus suos dirigit versus illam harmoniam inter privatam publicamque orationem, quam omnes rei liturgicae et pastoralis bene conscii vehementer longe auspicantur.

ab

SUPREMA S. CONGREGATIO S. OFFICII

DECRETUM: DE COMMUNIONE HORIS VESPERTINIS ¹

Canon 867, par. 4, statuit S. Communionem distribuendam non esse extra horas quibus Missae sacrificium offerri potest, « nisi aliud rationabilis causa suadeat ».

Constitutione autem < Christus Dominus > dici 6 ianuarii 1953, mitigata disciplina circa ieiunium eucharisticum, concessa fuit locorum Ordinariis facultas permittendi, certis diebus, Missae celebrationem horis vespertinis (n. VI); et Instructione eidem Constitutioni a S. Officio adnexa declaratum fuit fideles ad S. Synaxim libere accedere posse *infra dictam Missam* vel *proxime ante* et *statim post*, servatis quoad ieiunium eucharisticum normis in praefata Constitutione statutis (n. 15).

Deinde *Monito* diei 22 martii 1955 confirmatum fuit huiusmodi concessionem factam fuisse <ad commune fidelium bonum >, et ideo intra limites communis boni continendam esse.

Postea, Motu proprio < *Sacrae Communionem* >, diei 19 martii 1957, locorum Ordinariis facta fuit facultas permittendi celebrationem Missae vespertinae etiam < *quotidie, si bonum spirituale notabilis partis christifidelium id postulet* >.

Quibus conlatis actis cum textu canonis supra relati, propositum fuit dubium an adhuc in suo pleno vigore maneat ultima clausula paragraphi, ita ut quaevis rationabilis causa sufficiat ad petendam et distribuendam S. Communionem horis postmeridianis etiam independentem a Missae celebratione.

Cui dubio Suprema haec S. Congregatio respondendum censuit praefatam clausulam, licet formaliter non abrogatam, iam rarius applicari posse, cum, mitigata lege ieiunii eucharistici, difficilior huiusmodi rationabilis causa occurrat; attamen cum hoc excludi omnino nequeat, Missasquae vespertinas nec semper nec ubique celebrare possibile sit, locorum Ordinarii permittere poterunt ut quae in praefatis S. Sedis documentis statuta fuere quoad S. Communionis distributionem in Missis vespertinis, applicentur, ubi Missae non habeantur, etiam alicui sacrae functioni ab ipso loci Ordinario determinandae ac postmeridianis horis celebrandae in ecclesiis sive paroecialibus, sive non paroecialibus aut in oratoriis nosocomiorum, carcerum, collegiorum.

Hac sane concessione, dum bono communi amplius providetur, simul

¹ *Acta Ar>. Sedis*, 52 (1960) 355-356.

consulitur ne animarum pastores frequentibus fidelium petitionibus praepediantur quominus hodierni apostolatus necessitatibus satisfacere valeant.

Hanc relatam Sibi Em.morum ac Rev.morum Patrum Supremae S. Congregationis S. Officii decisionem, in Conventu plenario feriae IV diei 16 martii 1960 editam, SS.mus D.nus N. D. Ioannes, Divina Providentia Papa XXIII, in Audientia Em.mo ac Rev.mo D.no Cardinali Secretario S. Officii, feria VI, die 18 martii impertita, confirmavit ac publicari iussit.

Datum Romae, ex Aedibus S. Officii, die 21 martii 1960.

Sebastianus Masala, *Notarius*

S. CONGREGATIO CONCILII

I

DECRETUM: NOVUS INDEX STATUITUR DIERUM FESTORUM QUIBUS INEST OBLIGATIO LITANDI SACRUM PRO POPULO¹

Cum in novas Rubricas Breviarii et Missalis editas post Litteras Apostolicas « Rubricarum instructum » diei 25 mensis iulii 1960 per Decretum Generale Sacrae Rituum Congregationis « Novum rubricarum Breviarii ac Missalis romani codicem » diei 26 mensis iulii 1960, quaedam variationes circa dies festos inductae fuerint, nonnulli Ordinarii locorum per varias Regiones constituti a Sacra Congregatione Concilii expostulaverunt ut, ad dubii atque perplexitatis occasionem auferendam circa dies, quibus est applicandum Sacrum pro populo, congrua aliqua ratio iniretur.

His itaque votis annuens, Sacra Congregatio Concilii, de mandato Summi Pontificis Ioannis XXIII feliciter Regnantis, indicem taxativum, qui sequitur, festorum, quibus, iuxta praescripta canonum 339 § 1 et 446 § 1 Codicis Iuris Canonici, in universa Ecclesia a die 1 ianuarii 1961 inest obligatio litandi Sacrum pro populo, conficiendum statuit; idest:

Festa de praepcepto

Dominicae I et II Classis.

Alia Festa I Classis in Calendario Ecclesiae Universae:

1) Nativitas Domini - 2) Dies octavus Nativitatis Domini - 3) Epiphania Domini - 4) Ascensio Domini - 5) Festum SS.mi Corporis Christi -

¹ *Acta Ap. Sedis*, 52 (1960) 985-986.

6) Conceptio Immaculata B. Mariae Virginis - 7) Assumptio B. Mariae Virginis - 8) Festum S. Ioseph, Sponsi B. M. V. - 9) Festum Ss. Petri et Pauli /Ypostolorum - 10) Festum Omnium Sanctorum.

Festa de non praecepto

I Classis in Calendario Ecclesiae Universae:

1) Festum SS.mi Cordis Iesu - 2) Festum Pretiosissimi Sanguinis D.N.I.C. - 3) Annuntiatio B. Mariae Virginis - 4) Festum Sancti Ioseph Opificis - 5) Dedicatio S. Michaelis Archangeli - 6) Nativitas S. Ioannis Baptistae.

I Classis in Calendariis particularibus:

7) Festum Patroni principalis Nationis - 8) Festum Patroni principalis Regionis seu Provinciae sive ecclesiasticae sive civilis - 9) Festum Patroni Dioecesis - 10) Anniversarium Dedicationis Ecclesiae Cathedralis - 11) Festum Patroni principalis loci seu oppidi vel civitatis - 12) Anniversarium Dedicationis Ecclesiae propriae - 13) Titulus Ecclesiae propriae.

II Classis:

14) Nativitas B. Mariae Virginis - 15) Purificatio B. Mariae Virginis — Festa natalicia Apostolorum et Evangelistarum, scilicet - 16) Festum S. Andreae - 17) Festum S. Thomae - 18) Festum S. Ioannis - 19) Festum S. Mathiae - 20) Festum S. Marci - 21) Festum Ss. Philippi et Iacobi - 22) Festum S. Iacobi - 23) Festum S. Bartholomaei - 24) Festum S. Matthaei - 25) Festum S. Lucae - 26) Festum Ss. Simonis et Iudae.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae, die 3 decembris 1960.

P. Card. Ciriaci, *Praejectus*

P. Palazzini, *a Secretis*

II

DECRETUM: DE SERVITIO CHORALI NOVO RUBRICARUM CODICI ACCOMMODANDO¹

In Luteris Apostolicis «Rubricarum instructum» dici 25 mensis iulii 1960 ad num. 3) edicatur: «Item statuta, privilegia, indulta et consuetudines cuiuscumque generis, etiam saecularia et immemorabilia, immo specialis-

¹ *Acta Af>. Seriiis*, 52 (1960) 986-987.

Alia festa I classis in Calendario Ecclesiae universae

1) Nativitas Domini	1) Nativitas Domini
2) Dies Octavus Nativ. D.	2) Circumcisio Domini
3) Epiphania Domini	3) Epiphania Domini
4) Ascensio Domini	4) Ascensio Domini
5) SS. Corporis Christi	5) SS. Corporis Christi
6) Conceptio Imm. B.M.V.	6) Conceptio Imm. B.M.V.
7) Assumptio B.M.V.	7) Assumptio B.M.V.
8) S. Ioseph, Sponsi B.M.V.	8) S. Ioseph, Sponsi B.M.V.
9) Ss. Petri et Pauli App.	9) Ss. Petri et Pauli App.
10) Omnium Sanctorum	10) Omnium Sanctorum

Festa non de praecepto

/ classis in Calendario Ecclesiae universae

11) SS. Cordis Iesu	11) Annuntiatio B.M.V.
12) Pretiosissimi Sanguinis D.N.I.C.	12) Solemnitas S. Ioseph
13) Annuntiatio B.M.V.	13) Dedicatio S. Michaelis Arch.
14) S. Ioseph. Opificis	14) Nativitas S. Ioannis Bapt.
15) Dedicatio S. Michaelis Arch.	15) Feria II post Pascha
16) Nativitas S. Ioannis Bapt.	16) Feria III post Pascha
	17) Feria II post Pentecosten
	18) Feria III post Pentecosten.

/ classis in Calendariis particularibus

17) Festum Patroni principalis Nationis	19) Festum Patroni Nationis
18) Festum Patroni principalis Regionis seu Provinciae sive eccl. sive civilis	
19) Festum Patroni dioecesis	
20) Anniv. Dedicat. Eccl. Cath.	
21) Festum Patroni principalis loci seu oppidi vel civitatis	20) Festum Patroni loci
22) Anniv. Dedicat. Eccl. propriae	
23) Titulus Ecclesiae propriae	

// classis in Calendario Ecclesiae universae

24) Nativitas B.M.V.	21) Nativitas B.M.V.
25) Purificatio B.M.V.	22) Purificatio B.M.V.

Festa natalicia Apostolorum et Evangelistarum

26) S. Andreae	23) S. Andreae
27) S. Thomae	24) S. Thomae
28) S. Ioannis	25) S. Ioannis
29) S. Matthiae	26) S. Matthiae
30) S. Miri	
31) Ss. Philippi et Iacobi	27) Ss. Philippi et Iacobi
32) S. Iacobi	28) S. Iacobi
33) S. Bartholomaei	29) S. Bartholomaei
34) S. Matthaee	30) S. Matthaee
35) S. Lutae	

36) Ss. Simonis et Iudae

31) Ss. Simonis et Iudae

32) Inventionis S. Crucis

33) S. Stephani Protomart.

31) S. Laurentii M.

35) S. Silvestri Pp. C.

36) S. Annae, Matris B.M.V.

Quodnam ergo discrimen inter duos elenchos?

1. — Ex festis II classis, praeter festa Apostolorum, retenta sunt tantummodo festa Nativitatis et Purificationis B.M.V.

2. — Applicatio Missae sublata est in sequentibus diebus liturgicis:

a) in feriis II et III post dominicas Paschatis et Pentecostes;

b) in festo Inventionis S. Crucis (nunc etiam e calendario Eccl. univer. sublato);

c) in festo S. Annae Matris B.M.V.;

r/) in festo S. Laurentii martyris;

c) in festo S. Stephani Protomartyris;

/) in festo Ss. Innocentium martyrum;

£) in festo S. Silvestri Pp. C.

3. — Applicatio Missae ex novo habetur in his festis:

a) SS. Cordis Iesu (antea quamvis festum feriatis aequiparatum, non applicabatur Missa pro populo);

/?) Pretiosissimi Sanguinis D.N.I.C. (erat quidem festum I classis, sed secundarium);

c) S. Ioseph Opificis: olim Missa non applicabatur in solemnitate S. Ioseph, patroni Ecclesiae, feria IV infra hebdomadam II post octavam Paschae);

d) in *omnibus festis* Patronorum principalium. Si ergo *plures Patroni* habentur, plures Missae pro populo applicari debent. Idem valet pro Compatronis seu, ut dicitur, pro Patronis aequae principalibus; applicatio Missae multiplicatur: Compatroni principales seu aequae principales gaudent de iuribus liturgicis sicut Patroni.

e) Res omnino nova est applicatio Missae in anniversario Dedicationis sive Ecclesiae cathedralis sive Ecclesiae propriae, sicut in festo tituli. Haec innovatio certe eo tendit ut fideles strictius festis propriae Ecclesiae (parochiae) et Ecclesiae Matris (cathedralis) coniungantur. Fideles enim nostra aetate non amplius festum Dedicationis Ecclesiae cuiusque anniversarium intelligunt: quapropter hac dispositione animarum pastores medium habent commodum populum monendi de hac gratia cumque invitandi ut Missae pro ipso celebratae intersit.

4. — Non exstat amplius distinctio inter festa feriata et non feriata, sicut in iure liturgico usque ad a. 1960. Nunc sunt feriata festa quae plene celebrantur cum obligatione Missae assistendi et vacandi a laboribus.

5. — Elenchus est, ut dicitur, *taxations*, scilicet obligat tantum in festis novo decreto comprehensis; excluduntur ergo alia festa particularia, in quibus antea Missa applicari debebatur.

Concessionem scu induira S. Congregationis Concilii pro nonnullis dioecibus ad reducendum numerum festorum pro Missae applicatione ita in suo robore manent, quatenus non obstant novis rubricis: sunt enim exceptiones I ad tempus datae.

II. — Alterum Decretum reformationem servitii choralis respicit. Cum haec materia ita ampla et complexa sit, Commissio locorum Ordinariis munus committit revisendi Statuta capitularia atque abrogandi ea omnia quae novis rubricis non sunt conformia, sicut, v. gr., recitatio Laudum sero: Laudes enim cum sint « precatio matutina » (n. 145 novi Codicis) non amplius anticipari possunt.

Concessionem circa reductionem servitii choralis datae ut chorales liberius curae animarum vacarent, cum sint indolis administrativae, adhuc in suo robore manent, quatenus conformes novo Codici.

Quare: recitatio Vesperarum et Completorii non amplius anticipari debent horis antemeridianis, sed dicenda post meridiem, secus petenda a S. Sede dispensatio.

Rite Commissio admonet Capitulates ut novae petitiones redigantur ad normam novi Codicis.

Quod ad reductionem servitii choralis attinet, petitiones faciendae sunt iuxta tabellam dierum liturgicorum: sic dies maioris momenti et solemnitatis, retineantur et, in casu, reducantur alii dies minoris momenti et gradus.

Locorum Ordinarii antequam novae petitiones ad S. Sedem mittantur, illas perlegant ut in omnibus conformes sint novis rubricis.

IN NOVUM RUBRICARUM CODICEM

In hac rubrica dubia resolvimus ad nos transmissa circa interpretationem unius alteriusve articuli novi Codicis Rubricarum. Responsa, quae subsignantur, uni eorum auctori adseribenda sunt; de iis quae non subsignantur, e. Ephemeridum » Directio respondet.

Numeri marginales articulos < Codicis > indicant.

Ad e Motu proprio >. < Altiora principia... in proximo Concilio Oecumenico »... Ergo ulterior adhuc erit instauratio?

R- — Omnibus patet praesentem instauracionem esse solummodo rubricalem. Praeter rubricas etiam *textus* instauracione indigent. Quid mirum, proinde, si dicitur *post* Concilium haberi novam instauracionem? Ponenda est corona huic primae instauracioni. Sed quandonam? Cum dicitur < *post* > Concilium indicatur *terminus a quo*, non *terminus ad quem*. Instauratio textuum est res longe difficilior quam instauratio rubricarum; ac proinde multos requirit annos studii, inquisitionis et laboris.

140. *Quid venit sub nomine < communitatis ?*

R. — Hic, in rubricis, intelligitur sive «communitas» proprie et per se, quae constituitur constitutionibus et regulis cuiusdam familiae religiosae vel coetus, sive, *latiori sensu*, coadunatio duarum vel plurium personarum ad aliquid una simul agendum. Ita plures sacerdotes, qui conveniunt ut spiritualem animi collationem habeant, vel divinum officium persolvant, constituunt communitatem.

401 c. *Si post Missam non de requie fit absolutio ad tumultum (iuxta n. 510 e), omittiturne ultimum euangelium?*

R. — Videtur respondendum esse *negative*. Nam hoc in casu Missa et absolutio sunt duae functiones distinctae, occasionaliter et per accidens iuxtapositae; utraque proinde integre celebranda. Cum, contra, fit absolutio ad tumultum post Missam de requie, absolutio est complementum et corona naturalis Missae, et tunc ommissio ultimi evangelii plane convenit.

456. *Potestne Ordinarius orationem tempore indefinito imperare?*

R. — *Negative*. Codex enim commendat valde explicite («maxime convenit») ut Ordinarius orationem imperatam non imponat «modo stabili» et, hac ratione, clara est legislatoris intentio reprobandi et corrigendi consuetudinem, pluribus in locis invectam, imponendi orationes imperatas certis anni temporibus, vel certis mensibus, ita ut in Ordine dioecesano, vel in sacristiis haberetur elenchus omnium orationum dicendarum, pro toto anno. Ita oratio imperata omni vi et dignitate destituitur. *Nunc* oratio imperata duplici conditioni subest: 1) imperari nequit nisi «pro re gravi et publica necessitate aut calamitate» (n. 454); 2) imperari nequit nisi «per spatium quoti tempus verae necessitatis non excedat», ex. gr. per tres aut novem dies; si necessitas persistat, Ordinarius illam, novo actu, iterare potest. Quoti si tempus calamitatis longius protrahitur — uti bellum, siccitas, ingentes pluviae — tunc oratio imperata longius persistere potest, sed dicitur solummodo *ter* in hebdomada (n. 459 a).

Haec omnia modo absoluto excludunt Ordinarium, ordinaria potestate, imponere posse «per totum annum» et ad tempus indefinitum orationem imperatam.

510. *An adhuc dicendae sint preces «Leoninae»?*

R. — *Absque dubio*. Nihil enim de hac re mutatum est. In novo Rubricarum Codice non nominantur, quia preces illae non pertinent ad Missam, sed sunt «pium exercitium» post Missae celebrationem peragendum, ergo Missae adnexum, cui per positam ecclesiasticam dispositionem omnes sacerdotes obligantur, salvo casibus praevisionis in decreto SRC, diei 3 martii 1960 (cf. *Ephcm. Lit.* 74 | 1960 | 458-460).

510 a. *An omittatur ultimum euangelium cum statim post Missam datur Benedictio eucharistica?*

R. — *Negative*. Ultimum euangelium omittitur solummodo, casibus taxative indicatis in toto numero 510. Quoad num. 507 a, ad quem remittit num. 510 a, dare dicitur ultimum euangelium omittendum esse quando sequitur aliqua processio eucharistica vel non, minime vero cum sequitur aliqua alia functio, etsi sit eucharistica (expositio, benedictio, sacra Communio).

IUS ET PRAXIS
ACTA SANCTAE SEDIS
SACRA RITUUM CONGREGATIO

VARIATIONES IN CANTU
IN MISSALI, KYRIALI, GRADUALI, ET ANTIPHONALI

Dit 3 nuiii huius anni, S. R. C. cum Editoribus Pontificiis communicanti « Variationes in cantu m Missali, in Kyriali, Graduali et Antiphonali », quae in novas editiones librorum liturgicorum inducendae sunt, ad normam et mentem Codicis rubricarum. Hae Variationes sequuntur Ordinationes ad eosdem Editores datas sive pro Breviario sive pro Missali romano, quarum primam partem in primo fasciculo huius anni, in nostro Periodico, evulgavimus.

En ergo Variationes quas S. R. C. edidit, una cum brevi commentario, quando opus est ad rem clariorem reddendam. Textus authenticus mutationum imprimitur caractere ordinario, textus vero commentarii datur Uteris inclinatis.

ORDO MISSAE

1, Toni «Gloria in excelsis Deo»

*/extus Ordinis Missae quatuor exhibebat tonos pro incipiendo hymno an-
yético: et udem quatuor tom sunt, qui iam inveniuntur in Missali S. Pii I,
anni 1570. Revera, anno 1907, postquam parata est editio typica Gradualis et
Kyrialis romani, editus est ct fasciculus continens « Cantus Missalis romani »
m quo, ad mtonationem hymni Gloria in excelsis indicantur quindecim tom,
respondentes quindecim Missis cum Gloria in Kyriali exstantibus; qui, de facto,
m editionibus Missalis inde ab anno 1908 impressis videri possunt, sicut et in
manualibus caeremoniarum At editio typica Missalis anni 1920 hos quindecim
tonos denuo dimisit, retentis tantum quatuor tonis, inde a Missali S. Pii I
traditionalibio. A. Bann, m suo commentario ad novum Missale adnotat:*

1 Romae. Typis Vaticanis. 1907.

- Cfr. Martink i Minghim, Manuale sacrarum caeremoniarum, pars I (1912), vol. II, pp. 310-311.

i Sono soppressc le quindici intonazioni del Gloria in excelsis, uhtmamente inserite nel Messaie e che non sappiamo quanto venissero osservate in pratica»'.

Hanc parvam notitiam initio memorati sumus, ne ad illam iterum redeamus cum agitur de toms Credo atque he, missa est et Benedicamus Domino, pro qtubus idem occurrit anno 1907 et anno 1920.

Iuxta novas dispositiones, quindecim intonationes hymni angelici, quae m Kyriali inveniuntur, in duas paries distribuuntur, quarum prima erit inserenda ni Ordine Missae et refert unam intonationem pro quolibet gradu dierum h-ttirgicorum in quibus diatur Gloria; altera vero ponitur inter cantus ad libitum in fine Missalis.

En ergo quomodo disponuntur toni hymni Gloria in excelsis iuxta editiones Missalis romani hucusque vigentes et iuxta editiones in posterum conficiendas.

iuxta novas editiones MR

iuxta anteriores editiones MR

I. Tempore paschali (Missa I)	
II. In festis I classis I (Missa II)	
III. In festis II classis I (Missa IV)	1. In duplicibus et solemnibus diebus
IV. In festis B. Mariae Virg. (Missa IX)	II. In Missis B. Mariae Virg.
V. In dominicis per annum (Missa XI)	III. In dominicis cl in festis semidu- plicibus, atque infra octavas, quae non sint B. Mariae Virg.
VI. In festis III classis (Missa XII)	IV. In festis simplicibus
VII. In commemorationibus et feriis temporis natalicii (Missa XV)	

\./>. Denominationes, quae singulis tonis apponuntur, respondent titulis Missarum Kyrialis romani, noviter inductis per has Variationes, inferius recensitis.

2. Toni « Credo »

In anterioribus editionibus Missalis romani unicus exhibebatur tonus ad incipiendum Credo, scilicet tonus, qui in Kyriali proprius est schematum I, II et IV. hi futuris editionibus apponendus erit etiam tonus schematis III: quod aiudem tam anno 1907 statutum fuerat, et anno 1920 postea correctum.

3. Praefationes

Datur tonus sollemnis praefationis propriae Missae· chrismatis pro feria V in Cena Domini. Textus immutatus remanet, sed atiquomodo corrigitur mendum Ordinis Hebdomadae sanctae instaurati, in quo datur tonus ferialis eiusdem

« J.. Baris. // messale romano n/ornuilo da Pio X promulgato da Benedetto XV. Roma, Ediz. « Ephcm. Iit.», 1920, p. 96.

praelationis, desumptus materialiter tantum e ritu consecrationis chrismatis in Pontificali romano, unde eadem praefatio derivatur.
Necessitas huius optationis provenit e n. 515s\ Codicis rubricarum, in quo statuitur tonum solemnem esse adhibendum fena V in Cena Domini.

4. Toni « Ite, missa est »

Variationes hanc sectionem respicientes, aliae sunt characteris mere technici, scilicet inductae a variationibus in titulis Missarum Kyrialis romani, aliae autem sunt characteris rubricalis, scilicet provenientes a novis dispositionibus circa rationem dicendi Ite, missa est m fine Missae. Haec altera pars respicit dominicas st ferias temporis Adventus, Septuagesimae, Quadragesimae et Passionis, necnon vigiliis, et ferias per annum, in epiibus antea dicebatur Benedicamus Domino
En schema comparativum distributionis tonorum pro Ite, missa est

<i>iuxta novas editiones MR</i>	<i>iuxta anteriores editiones MR</i>
I. A Missa Vigiliae paschalis usque ad sabbatum in albis inclusive (= <i>Ite, missa est</i> cum duplici <i>Alleluia</i>)	I. Tempore paschali, hoc est a Missa Sabbati sancti usque ad sabbatum in albis inclusive in Missis de Tempore
II Ab octava Paschae ad sabbatum IV Temporum Pentecostes inclusive (Missa I)	
III. In festis I classis 1 et 2 (Missae II et III)	II. In festis solemnibus
IV. In festis II classis 1 (Missa IV)	III. In festis duplicibus
V. In festis B. Mariae Virg. (Missae IX et X)	IV. In Missis B. Mariae Virg.
VI. In dominicis per annum et tempore Septuagesimae (Missa XI)	V. In dominicis infra annum, in festis scmiduplicibus et infra octavas, quae non sint B. Mariae
VII In festis III classis 1 (Missa XII)	
VIII In dominicis tempore Adventus. Quadragesimae et Passionis, in Missis de commemoratione in Officio occurrente, in omnibus feriis extra tempus paschale, in vigiliis II et III classis et in Missa Rogationum. N.B. Hic tonus adhiberi potest ad libitum in omnibus Missis in quibus cantatur <i>Ite, missa est</i> sine <i>Alleluia</i> ,	VI. In festis simplicibus.

5/ huiusmodi toni he, missa est cum tonis hymni angelici comparemur, invenitur perfecta congruentia: uterque enim tonus ex eadem Missa pro iisdem Jiebas /iturgicis derivatur.

Si autem cum tonis in Ordine Missae antea exstantibus novi comparantur, invenitur novum invenitur in tono qui ponitur octavo loco. Ipsi enim additur sequens rubrica: « Hic tonus adhiberi potest ad libitum in omnibus Missis » quibus cantatur *Ite, missa, est* sine Alleluia. Quae dispositio practica optime favet actuosae fidei participationi: melodia enim facilis et syllabica a fidelibus optime addisci et eam potest. Notetur quod hic tonus respondet schemati illius Missae brevis § quod Instructio de Musica sacra (n. 25b) ab omnibus addiscendum vult.

5. Toni « Benedicamus Domino »

Cum, iuxta novas rubricas, casus in quibus dicendum occurrit Benedicamus Domino satis rari sint, ponitur tantum tonus solemnis, olim proprius Missae // in Kyriali, cui additur, ad libitum adhibendus, alius tonus simplex, proprius olim Missae XI /// Kyrialis, qui respondet tono simplici pro *Ite, missa est*, item si libitum eligendus.

6. In Missis defunctorum

Idem et unicus servatus tonus traditionalis pro cantando Requiescant in pace, qui unum habetur sive in Missali sive in aliis partibus Officii defunctorum.

CANTUS AD LIBITUM

1. Toni « Gloria in excelsis Deo »

Hic praebentur intonationes hymni angelici iuxta schemata Missarum Kyrialis, quae in Ordine Missae insertae non inveniuntur, hoc ordine dispositi:

- I In festis I classis 2 = Missa III
- II In festis II classis 2, 3, 4 et 5 = Missae V. VI, VII et VIII.
- III In festis B. Mariae Virg. 2 = Missa X
- IV In festis III classis 2 et 3 = Missae XIII et XIV
- V Adduntur deinde intonationes trium schematum cantus hymni angelici, qui inter « cantus ad libitum » in Kyriali inseruntur.

2. Praefationes in tono solemniore

Toni sequentes adhiberi nequeunt in Missis in quibus tonus ferialis assignatur. Iste ponantur praefationes ut antea ».

3, Toni « Ite, missa est »

Sicut pro Gloria in excelsis, hic referuntur toni pro Ite, missa est ex variis Missis Kyrialis, qui in Ordine Missae non sunt iam inserti, videlicet:

- I. In festis I classis 3 — Missa II
- II. In festis II classis 2, 3, 4 et 5 = Missa V, VI, VII et VIII
- III. In festis III classis 2 et 3 = Missa XIII et XIV

4. Ad aspersionem aquae benedictae

(extra tempus paschale)

Ut antea.

VARIATIONES IN KYRIALI

1. In rubricis

- 1. Dematur *Benedicamus Domino* post omnes Missas.
- 2. Eius loco, post Missas XVI, XVII, XVIII, ponatur: «*Ite, missa est*, ut in Missa XV ».
- 3. In Missa XV. post *Ite Missa est* ponatur rubrica: « Hic tonus adhiberi potest ad libitum in omnibus Missis, in quibus cantatur *Ite, missa est* sine *Alleluia* ».
- 4. Post Missam XVIII disiunctim ponatur:

BENEDICAMUS DOMINO

Quando post Missam sequitur aliqua processio, loco *Ite, missa est* cantatur: (ct ponuntur duo toni pro cantu *Benedicamus Domino*, qui in Ordine Missae inserti sunt, videlicet tonus c Missa II et tonus e Missa XVIII).

2. In titulis

Hae variationes respiciunt tantum assignationem singularum Missarum Kyriahs diversis diebus liturgicis, ad normam et mentem codicis rubricarum, secundum novas denominationes et divisiones dierum liturgicorum.

Tituli antiqui

- 1. Tempore paschali
- II. In festis solemnibus 1
- III. In festis solemnibus 2
- IV. In festis duplicibus 1
- V. In festis duplicibus 2
- VI. In festis duplicibus 3
- VII In festis duplicibus 4

Novi tituli

- I. Tempore paschali
- II. In festis I classis 1
- III. In festis I classis 2
- IV. In festis II classis 1
- V. In festis II classis 2
- VI. In festis II classis 3
- VII. In festis II classis 4

VIII. In festis duplicibus 5	VIII. In festis II classis 5
IX. In festis B. Mariae Virg. 1	IX. In festis B. Mariae Virg. 1
X. In festis B. Mariae Virg. 2	X. In festis B. Mariae Virg. 2
XI. in dominicis infra annum	XI. In dominicis per annum et tem- pore Septuagesimae
XII. In festis semiduplicibus 1	XII. In festis III classis. 1
XIII. In festis semiduplicibus 2	XIII. In festis III classis 2
XIV. Infra octavas quae non sunt BMV	XIV. In festis III classis 3
XV. In festis simplicibus	XV. In commemorationibus et in feriis temporis natalicii
XVI. In feriis per annum	XVI. In feriis per annum et tempore Septuagesimae
XVII. In dominicis Advent, et Quadr.	XVII. In dominicis Adventus, Qua- dragesimae et Passionis
XVIII. In feriis Adventus, et Quadra- gesimae, in vigiliis, etc.	XVIII. In feriis Adventus, Quadra- gesimae, Passionis et Quatuor Temporum septembris ac in vigiliis extra tempus paschale

VARIATIONES IN GRADUALI

1. In Litanis minoribus extra tempus paschale

An/. ad Introitum. Exaudivit de templo sancto suo vocem meam: et clamor meus in conspectu eius introivit in aures eius.

In *Ani. ad Offertorium*, *Alleluia* inter parenthesim ponatur, cum indicatione *T. P.*

Ant. ad Communionem sumatur e Missa votiva *Pro remissione peccatorum*.

Pro *gradual*/, *tractu* et *Alleluia* cum suis versibus ad Missam votivam *Pro quacumque necessitate* remittatur.

Hac dispositiones derivantur ex n. 87 Codicis rubricarum, iuxta citum (Ordinariis locorum facultas tribuitur eas transferendi ad alios tres dies continuos magis opportunos iuxta regionum diversitatem aut consuetudinem aut necessitatem. Providetur, proinde, ut pro temporibus extra T. P. adsint omnes partes propriae pro Missa Rogationum, quia in Graduali haec inscribitur unice pro tempore paschali. Ad textus autem eligendos iam providerat n. 27 Variationum in Breviario et Missali romano.

2. In Missa votiva de Spiritu Sancto

Tempore paschali, antiphona ad Introitum *Spiritus Domini*, ut in festo Pentecostes.

Extra tempus paschale:

{Hic ponatur antiphona quae tam exstat, deleta rubrica in fine posita}.

Antiphona ad Offertorium *Confirma*, ut in festo Pentecostes.

Post Septuagesimam:

(*Hic ponatur antiphona, quae iam exstat, deleta rubrica in fine posita*).

Antiphona ad Communionem *Factus est*, ut in festo Pentecostes.

Post Septuagesimam:

(*Hic ponatur antiphona, quae iam exstat, deleta rubrica in fine posita*).

Iuxta has variationes, in omnibus anni temporibus, extra Septuagesimam et Quadragesimam, in fine antiphonae ad Offertorium et in antiphona ad Communionem retinetur Alleluia, sicut in festo Pentecostes. Quod adsit Alleluia in fine harum antiphonarum non est mirandum, quia iam invenitur in (diis antiphon/s eiusdem generis. Ratio mutationis est characteris mere technici, scilicet ordinis musica'is, ad complendam et non amputandam melodiam, sicut accideret auferendo, praesertim in corpore antiphonae ad Communionem, Alleluia.

VARIATIONES IN ANTIPHONALI

1. Toni «Benedicamus Domino»

Hae variationes respiciunt assignationem tonorum versus Benedicamus Domino ad Laudes et ad Vesperas ad diversos dies liturgieos, iuxta novam ipsorum dierum denominationem post editum Codicem rubricarum. Quid simile ac supra occurrit pro toni< hymni angelici in Missa, pro Ite, missa est atque pro titulis Missarum in Kyriali.

En schema comparativum:

<i>Tituli antiqui</i>	<i>Novi tituli</i>
I In festis solemnibus	I. In festis I classis N.B. In dominica Resurrectionis et per totam octavam usque ad Laudes sabbati in albis inclusive dicitur V. <i>Benedicamus Domino, alleluia, alleluia</i> , ut proprio loco in Antiphonario notatur.
II. In festis duplicibus	II. In festis II classis et in dominica ac diebus infra octavam Nativitatis
III In festis semiduplicibus, in vig. Epiphaniae, in dominicis infra oct. Nativ., Epiph. et Corporis Christi, et diebus infra octavas quae non sunt B.M.V. (praeter octavas Paschae, Ascensionis et Pentecostes)	III In festis III classis et in dominica ac diebus infra octavam Pentecostes

IV. In festis B. Mariae Virg.
V. In dominicis per annum et in
dom. Sept., Sex. et Quinq.

VIII. In dominicis Adventus et Quadr.

VI. In festis simplicibus

VII. In feriis extra T.P.

— (cfr. tonum qui invenitur in Antiphonali ad I Vesperas dominicae in albis).

IV. In festis B. Mariae Virg.
V. In dominicis

1. Per annum et tempore Sept.
2. Tempore Adventus, Quadragesimae et Passionis

VI. In feriis

1. Per annum, ac tempore natalicio et Septuagesimae
2. Tempore Adventus, Quadragesimae et Passionis, in vigiliis extra tempus paschale ac in feriis IX Temporum mensis septembris

VII. Tempore paschali

Per totum tempus paschale, a dominica in albis, in Officio de Tempore sive dominicali sive feriali, tonus sequens adhibetur.

In festo Ascensionis et in festo Pentecostes cantatur ut in festis I classis.

Variationes in cantu hymnorum

Ad Horas minores, toni hymnorum aliquibus festis proprii demantur. Toni autem unicuique tempori assignati tantum in Officiis de Tempore cantandi sunt; reliqua tamen festa tonos secundum solemnitatis gradum positos semper servant.

Ad Horas maiores, unusquisque hymnus suum tonum servat omni tempore: non datur iam tonus proprius de Tempore pro hymnis Horarum maiorum. Proinde tempore Nativitatis hymni S. Stephani, S. Ioannis Ap. et Ev. canuntur tono, qui datur in Comuni. Idem servatur tempore paschali: hymni vero Apostolorum, qui tempori paschali sunt proprii, tonum quem habent, servant.

I. Ad Matutinum, Laudes et Vesperas, hymni semper cantandi sunt in tono assignato, vel in uno ex assignatis si plures ponuntur ad libitum. Excipitur tantum Tempus a Nativitate ad Epiphaniam decurrens, et tempus paschale usque ad Pentecosten: in quibus omnes hymni (eiusdem metri) etiam in Officio Sanctorum cantandi sunt in tonis pro tempore propriis, ut in suis locis ponuntur, nisi aliter notetur.

2. Hymni vero Horarum, i. e. Primae, Tertiae, Sextae, Nonae et Completorii, cantantur per annum in uno ex tribus tonis communibus in Psalterio positus, pro qualitate diei vel festi, nisi aliter notetur.

Ratione vero temporis currentis, i. e.

Adventus, Nativitatis Domini, Quadragesimae, Passionis, Paschalis, hymni Horarum cantandi sunt in tonis pro tempore assignatis, etiam in festis occurrentibus, nisi aliter notetur. (In festis tamen I et II classis infra Adventum vel Quadragesimam sumi potest, ad Primam, Tertiam, Sextam et Nonam, tonus pro festis maioribus in Psalterio assignatus).

In festis quae habent doxologiam propriam, tonus specialis assignatur pro Horis et Completorio; si insuper habent octavam, idem tonus servandus est ad easdem Horas per totam octavam, etiam in festis Sanctorum occurrentibus, nisi aliter notetur. Sed ad Matutinum, Laudes et Vesperas festorum quae occurrunt, tonus solitus servatur, etiam si mutanda sit doxologia.

Posthac antiphonae integrae imprimantur ante et post psalmos et cantica, ad omnes Horas, tam maiores quam minores.

Ad Vesperas dominicae notanda est inchoatio primi psalmi, quae fit a secundo versiculo, idest: «Donec ponam inimicos tuos... ».

Etiam variationes modo recensitae originem ducunt e normis et spiritu Codicis rubricarum. Etenim mutatio melodiae in hymnis Horarum tam maiorum quam minorum, ut plurimum, derivabatur a mutatione doxologiae, quae propria occurreret festo aut tempori. Sublata nunc huiusmodi mutatione, nulla adest ratio cur tonus hymni variandus sit. Ita, ad Horas maiores « unusquisque hymnus suum tonum servat omni tempore », sicut « quilibet hymnus semper dicitur sub conclusione quae ipsi in Breviario assignatur » (CR, n. 188). Ad Horas minores autem servantur toni proprii pro diversis temporibus assignati, sed tantum in Officiis de Tempore; sicut servantur toni pro variis festorum gradibus assignati, sed tantum in Officiis de festis occurrentibus. ■■■

Citima dispositio respondet n. 191 Codicis rubricarum: « Antiphonae dicuntur semper integrae ante et post psalmos et cantica, ad omnes Horas, tam maiores quam minores ».

Indicatio autem intonationis ps. 109, Dixit Dominus, a secundo versiculo incipiendae congruit rubricae quae exstat in Breviario romano post antiphonam Dixit Dominus: « Et non repetitur in psalmo: quod semper fit, quando antiphona incipit a primis psalmi vel canticis verbis. Et psalmus et canticum tunc incipitur ab eo verbo, ante quod desinit antiphona... ». Nota tamen hanc indicationem respicere psalmum iuxta textum Vulgatae editionis, in quo antiphona respondet integro primo versui psalmi. In versione vero iussu Pii XII edita, inchoatio psalmi facunda erit inde ab asterisco primi versus, quia textus antiphonae respondet « dummodo primae parti primi versus psalmi.

C. Braga, C.M.

IN NOVUM RUBRICARUM CODICEM

78. *In sabbatis in quibus occurrit officium de feria IV classis fit de s. Maria in sabbato: quaeritur utrum in iisdem sabbatis celebrari possit Missa quotidiana defunctorum?*

R. — *Negative*, iuxta n. 423, ubi dicitur: « Missae defunctorum IV classis... celebrari possunt... in feriis IV classis tantum »; non ergo alio die liturgico IV classis, scilicet cum iit Officium S. Mariae in sabbato. Datur enim clara distinctio cum Missis votivis IV classis, quae expresse permittuntur non tantum in feriis, sed et *diebus* liturgicis IV classis (n. 387).

147. *In nostra ecclesia Cathedrali recitatio Matutini terminatur hora 16,30. Canonici censent non convenire tunc recitare Completorium, quod « valde opportune dicitur tamquam ultima precatio diei » (naturalis, et non liturgici], cum adhuc supersint ad minus 5 horae actuositatis et laboris. Quid faciendum in casu?*

R. — Convenit petere indultum dicendi Completorium a solo, non in dioro. Tali enim modo servatur apprime natura « horaria » partium Officii divini in die, et etiam natura aliquo modo « individualis » huius Horae.

247. *In recitatione Officii a solo facta, loco « Dominus vobiscum » dicitur « Domine exaudi »: quaeritur, an per analogiam omitti debeat « Dominus vobiscum » quando Sacramenta vel Sacramentalia a sacerdote solo administrantur, et etiam in variis benedictionibus Ritualis a solo sacerdote peragendis?*

R. — *Negative*, cum novus Codex rubricarum respiciat solummodo Breviarium et Missale Romanum.

473. « *In Missa in cantu, ea omnia quae diaconus vel subdiaconus aut lector, vi proprii officii cantant vel legunt, a celebrante omittuntur* ». Quaeritur utrum celebrans debeat manere ad altare an possit adire sedilia, sicut fit in Hebdomada sancta. Et, si stat ad altare dum legitur epistola, potestne se vertere ad subdiaconum?

R. — *Negative ad omnia*. Sacerdos manet ad altare conversus ad latus epistolae. In Codice expresse dicitur quando sacerdos potest sedere: « dum can-

lantur *Kyrie, eleison, Gloria m excelsis*, sequentia et *Credo*, alio tempore *stat ad altare*» (n. 523).

Ritus hebdomadae sanctae est peculiaris pro hoc tempore, nec ad alios casus applicari potest.

Insuper « Ritus servandus in celebratione Missae » non est abolitus a Codice, et usque dum revisioni subiciatur, adhuc servandus est (cfr. *Motu Proprio* « Rubricarum instructum », n. 2).

510 e. *Ultimum evangelium penitus omittitur in Missis defunctorum cum sequitur absolutio super tumulum: quaeritur an eadem norma servanda sit a) quando fit absolutio supra pannum nigrum super pavementum extensum; b) quando sacerdos qui dat absolutionem alius est ac celebrans Missam.*

R. — *Affirmative* ad utrumque. Etenim: r/) pannus niger in omnibus substituit tumulum, iuxta *Caeremoniale Episcoporum* (I. II, cap. II, n. 11-12); b) Actio liturgica unica computatur, etsi alius est qui Missam celebrat, alius vero qui absolutionem dat: quod, de cetero, est tantummodo exceptio bene determinata a legislatione vigenti.

513 b. *Celebrans in Missa in cantu potestne canere cum populo more gregiano Gloria, Credo, ita ut statim post intonationem ad sedilia pergat, omit- tens eorum recitationem?*

R. — *Minime*. N. 517° Codicis habet: e (Sacerdos) incipit in cantu» {*Gloria, Credo*}, sed inferius ad litteram e eiusdem numeri dicitur: «dicit secreto alia quae in Missa lecta dicuntur clara voce», scilicet, iuxta n. 511: «In Missa lecta dicuntur clara voce: ... c) hymnus *Gloria*, symbolum ».

Etiam hic adnotare oportet: «Ritum servandum » adhuc vigere, nec fas esse cuilibet ad proprium arbitrium caeremonias Missae mutare.

Item dicendum de casibus similibus, v. gr. de canendo *Sanctus* una cum fidelibus, etc.

Quot genuflexiones sunt jaciendae a celebrante, quando communicare debet cum particulis in ipsa Missa consecratis?

R. — *Una* tantum. Equidem cum non amplius habeantur *Misereatur* et *indulgentiam*, cessat ratio duas vel tres genuflexiones perficiendi. Proinde celebrans, sumpto pretioso Sanguine, si consecraverit particulas super corporali positas, genuflectit. ponit particulas super patenam, se vertit ad fideles dicens: *Ecce Agnus Dei*. Si vero consecraverit particulas in pyxide, sumpto pretioso Sanguine, pyxidem discooperit, genuflectit et se vertit ad populum.

Quid in < Ordine divini Officii » intellegendum sit pro « Ad Horas ant. et pss. de feria » cum Tempore Quadragesimae et Passionis celebratur festum novem lectionum?

R. — Hoc in casu sumendae sunt Antiphonae per annum iuxta rubricam positam post hymnum ad Primam feriae in parte verna Breviarii: «Antiphonae extra Tempus paschale, in hac et aliis feriis ad Primam, Tertiam, Sextam et Nonam appositae, dicuntur semper in festis novem lectionum, quae Tempore Quadragesimae et Passionis celebrantur, quando iuxta Rubricas sumendi sunt psalmi de feria ».

EDITIONES DE «CODICE RUBRICARUM»

Rubricae Breviarii et Missalis Romani, et documenta adnexa cum Indice analytico. *Editio maior*, Citta del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 1960. In 8°, 160 pp - *Editio minor*, Roma, Edizioni liturgiche, 1960. In-16°, 183 pp.

Duplex editio a Typis Pol. Vaticanis excusa, continens textum officialem cum adnexis documentis et indice analytico, quem P. Low diligenter et concinne exaravit. Duae formae, *maior* ad modum «Actorum Apost. Sedis», *minor* ad modum « Ordinis divini Officii pro Ecclesia universa » sunt ad commodum utentium; sed omnino eadem sunt quoad rem contentam.

C. Braga, C.M., *In novum Codicem*.

Excerptum ex *Ephem. ht.* 1960, fasc. VI. Introductio perspicue et scite elaborata potiores tangit quaestiones sub aspectu iuridico et pastorali. Claritatis, peritiae, perfectae rei tractatae cognitionis dotes oriuntur ex diuturno labore ab auctore habito in socia adlaboratione ad novum Codicem parandum.

Il nuovo Codice di rubriche dei Breviario e del Messale Romano. Traduzione dei P. D. Urbano Biribò, O.S.B. Commento del P. Carlo Braga, C.M. Finalpia, Rixista liturgica Editrice, 1960. In-8°, 132 pp.

Paginae referunt textum trium relationum habituum Coetus Liturgici Nationali Italico, mense septembri 1960. Materia resonat stilum praecedentis operis. Lectio plana et scientibus suavis.

Le Nouveau Code des Rubriques du Bréviaire et du Missel Romain, par Aimé-Georges Martimort et Pierre Jounel. *La Maison-Dieu*, n. 63 bis, Paris, 1960. In-8°, 224 pp.

Inter commentaria in novum Rubricarum codicem, hic fasciculus periodici Centri Pastoralis liturgicae Parisiensis principem tenet locum. Et gratulamur ex corde cum auctoribus sive ob tempestivitatem praeparationis sive ob expositionis serenitatem, quam huc illuc, adnotatiunculae leviorum umbrarum, non perturbant.

Praecedunt tres dissertationes. Can. Martimort agit de organisatione temporis liturgici (pp. 1-26), de mutationibus circa Officium divinum (pp. 26-38) et circa Missam (pp. 39-62). I. Jounel adnotationes sternit circa cultum Sanctorum (pp. 63-87).

Sequitur textus integer, lingua gallica exaratus, novi Codicis.

W. Lurz, *Einführung in die neuen Rubriken des Römischen Breviers und Missale*. München, Verlag Franz X. Seitz, 1960. In-16°, XVIII-103 pp.

Commentarium novarum rubricarum optimae notae. Non datur textus novi Codicis verbotenus, sed *interpretatus*. Dr. Lurz, in regionibus linguae germanicae notus ob suas publicationes rubricales, unus fuit ex viris peritis, quibus demandatum est onus examinandi schemata novi Codicis in periodo praepara-

La *Vie* d'Hilarion par Jérôme, vers 390, présente les expressions suivantes: «pedes... lambere» (17. PL 23, éd. 1845, col. 35 C); «iacebat in stratu eius et quasi calens (comme s'il était encore chaud du corps d'Antoine) adhuc cubile deosculabatur» (31, col. 45 B); «plantas eius lacrimis rigans» (38, col. 49 A).

Notons un dernier texte qui montre la nuance de recherche anxieuse et d'avidité passionnée que connote le mot *lambere*. Nous le prenons dans le Missel romain, *De defectibus in celebratione missarum occurrentibus*, X, 12: « Si per negligentiam aliquid de sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram seu super tabulam, lingua lambatur ». (Sur le Précieux Sang, cf. lettre apost. *Indt a primis* dans *L'Osservatore* 2 juillet 1960; litanies indulgenciées, décrets 24 février et 3 mars, dans A.A.S. 1960, p. 412-3, 420).

Cette enquête aboutit donc, croyons-nous, à trouver dans une lettre célèbre de S. Jérôme, ici d'un « maniérisme baroque »⁹, la source assez probable de la formule curieuse de notre hymne, métaphore poétique employée déjà par Perse. Elle n'a rien de spécifiquement chrétien, et a été choisie pour marquer le zèle, l'ardeur de deux saintes femmes pour le Christ. Jérôme a-t-il voulu éviter le mot *osculator*, qui aurait une tonalité religieuse païenne? ¹⁰. Mais il emploie sans scrupule *deosculari* dans *Hilarion* 31.

Une iconographie de Ste Madeleine baisant les pieds du Sauveur serait ici déplacée. Signalons seulement une scène analogue dans l'ouvrage de J. Lafontaine, *Peintures médiévales dans le temple dit de la Fortune virile à Rome*, Bruxelles-Rome, 1959 (Etudes de Philol. d'archéol. et d'hist. anc. publ. par l'inst. hist. belge de Rome, t. 6), p. 35-6, 38, fig. 8, p. 39, pl. XI et XVI: S. Basile debout avec une femme pelotonnée devant son pied droit, qu'elle tient dans sa main pour le baiser.

Paul Antin, O.S.B.

Ligugé.

⁹ Chr. Mohrmann, dans *Recherches augustinienes*, t. I. Paris, 1958, p. 43. Voir son article *La langue et le style de la poésie chrétienne*, dans *Rev. des Etudes lat.* t. 25, 1947, p. 280-297 ou dans son recueil *Etudes sur le latin des chrétiens*, Rome, 1958. p. 151-168.

¹⁰ SiRVius, *Aen.* 1, 256: * osculum religionis esse».

IUS ET PRAXIS

ACTA SANCTAE SEDIS

SACRA RITUUM CONGREGATIO

i

ORDINATIONES

AD LIBRORUM LITURGICORUM EDITORES CIRCA NOVAS BREVIARII AC MISSALIS ROMANI EDITIONES

Cum expositionem nostram in novum Codicem rubricarum, hisce in < Ephemeridibus », protulimus, breviter etiam innuimus Ordinationibus a S.R.C. Editoribus librorum Hurgicorum datis pro editionibus Breviarii et Missalis romani, iuxta novum rubricarum corpus conficiendis. Textus enim harum Ordinationum normas generaliores complet iam antea, die 26 iulii anni 1960, ab eadem S.R.C. datas et in Commentario officiali evulgatas, cum contineat sive alias normas generales sive particulares indicationes ad singulas rubricas librorum hurgicorum novis rubricarum Codicis praescriptionibus aptandas.

Cum enim editio typica, ab Editoribus iuxta praxim fideliter transcribenda, nondum in lucem prodierit, necesse erat ut ipsa S.R.C. normas praeberet, secundum praescriptum Litterarum Apostolicarum Rubricarum instructum, quibus necessaria uniformitas in libris liturgicis obtineretur.

Gratum ergo nos esse facturos putamus lectoribus nostris si ipsis textum harum Ordinationum praebeamus, qui directe ab ipsa S.R.C. cum Editoribus est communicatus, quin publici iuris fuerit factus. Ex his enim Ordinationibus quisque lineas generales novorum librorum Hurgicorum cognoscere poterit, et laborem inspicere quem suscipere oportuit ut et ipsi libri liturgici novo rubricarum corpori aptarentur.

Pro hac vice, partem praebebimus, quae Breviarium romanum respicit, cuius primo indicem integre transcribimus.

Pars prima'. Normae generales (nn. 1-4)

Pars secunda'. De Breviario romano

Caput I. De iis quae in Breviario exstare debent (n. 5)

Caput II. De titulo Breviarii romani (n. 6)

Caput III. De partibus introductoriis (nn. 7-9)

Caput IV. De Ordinario divini Officii (n. 10)

Caput V. De Psalterio Breviarii romani

A) Normae generales (nn. 11-17)

B) Varianda in Psalterio dominicae (nn. 18-37)

- C) Varianda in Psalterio feriae II (nn. 38-49)
- D) Varianda in Psalterio feriae III (n. 50)
- E) Varianda in Psalterio feriae IV (nn. 51-54)
- F) Varianda in Psalterio feriae V (n. 55)
- G) Varianda in Psalterio feriae VI (n. 56)
- H) Varianda in Psalterio sabbati (nn. 57-63)

Caput VI. De disponendis diversis Officiis

- A) Normae generales (nn. 64-69)
- B) De disponendo Officio dominicae (nn. 70-73)
- C) De disponendo Officio feriae (nn. 74-79)
- D) De disponendo Officio festorum I classis (n. 80)
- E) De disponendo Officio festorum II classis (n. 81)
- F) De disponendo Officio festorum III classis (n. 82)
- G) De disponendis commemorationibus (n. 83)
- H) De disponendo Officio vigiliae (n. 84)

Caput VII. De Proprio de Tempore

- A) De tempore Adventus (nn. 85-105)
- B) De tempore Nativitatis (nn. 106-136)
- C) De tempore Epiphaniae (nn. 137-157)
- D) De tempore per annum ante Septuagesimam (nn. 158-159)
- E) De tempore Septuagesimae (nn. 160-170)
- F) De tempore quadragcsimali (nn. 171-187)
- G) De tempore Paschatis (nn. 188-199)
- H) De tempore Ascensionis (nn. 200-208)
- I) De Pentecoste (nn. 210-211)
- L) De tempore per annum (nn. 212-248)

Caput VIH. De Proprio Sanctorum (nn. 249-321)

Caput IX De Communi Sanctorum (nn. 322-338)

Caput X. De Officio S. Mariae in sabbato (n. 339)

Caput XI De Officio parvo B. Mariae Virginis (n. 340)

Caput XII. De Officio defunctorum (n. 341)

Caput XIII. De psalmis gradualibus et pocnientialibus, ac de Litaniis Sanctorum (n. 342)

Caput XIV. De Communi Sanctorum pro aliquibus locis (n. 343)

Caput XV. De appendice ad Breviarium romanum (nn. 344-347).

Ve autem utilitatis limites excedamus eas tantum partes praebebimus, quae lineas generant siit novi Breviarii sive novi Missalis produnt; minutas vero indicationes, quae continent variationes in singulas rubricas inducendas omitimus, cum saeptus tam breviter sint redactae, ut intellegi nequeant, nisi prae manibus habeatur textus libri liturgici ad quem singulae variationes remittunt.

Ratio ergo procedendi in tradendo textu Ordinationum haec erit:

a) textus officialis Ordinationum literis ordinariis scribetur, singulis partibus numerum praemittendo qui respondet numeris in indice indicatis;

b) *partes, quae scribuntur literis italicis et intra parenthesesf quadras includuntur, a nobis redactae sunt ad textum immediate perspicuum reddendum, quin ad Breviarium vel Missale sit recurrendum;*

c) *ad calcem cuiusque paginae, cum necessitas occurret, paucas adnotationes addemus, quae textus intellegentiam faciliorem reddant et magis apertam.*

Praeterea, prae oculis habendae erunt aliae Ordinationes ad Editores die 26 iulii anni 1960 datae, et quae publici iuris factae sunt in Commentario officiali, quae hic non referuntur.

Summus Pontifex Ioannes XXIII, per Suas Litteras Apostolicas c Rubricarum instructum » diei 25 iulii anni 1960 quibus novus rubricarum Codex approbatur, disposuit ut haec S. Rituum Congregatio Editoribus librorum liturgicorum rite approbatis et admissis opportunas traderet instructiones ad novas Breviarii ac Missalis romani editiones uniformiter disponendas necessarias.

Huic supremae voluntati obsecundans, haec S. Congregatio iam *Ordinationes* quasdam edidit, die 26 iulii anni huius, quae in fasciculo « Acta Apostolicae Sedis » diei 15 augusti nuper elapsi, una cum novo rubricarum Codice promulgatae sunt. Quae normae ideo publici iuris sunt factae, ut etiam a revisoribus cognoscantur, quibus, in posterum, officium erit declarandi editiones librorum liturgicorum conformes esse editioni typicae: et ne quis forsitan miretur si, in diversis editionibus, partes libri liturgici diversum aliquando obtinent locum, quasi huiusmodi dispositio privatum editoris inceptum exstaret. (...)

Meminerint editores, approbationem librorum liturgicorum. *pro hac vice*¹, directe a S. Rituum Congregatione esse expetendam: ipsos proinde duo saltem exemplaria textus examinandi transmittere debere. (...)

Pars prima

NORMAE GENERALES

1. In libris liturgicis edendis, ante omnia prae oculis habenda est ipsius *libri liturgici dignitas* et obsequium quod, hoc modo, praestatur Matri Ecclesiae in parandis voluminibus quae ad divinum Officium persolvendum et ad altaris ministerium inserviunt.

Consequitur proinde, Editorum esse, huiusmodi libros in omni sua parte perfectos et decoros sacerdotibus tradere.

2. Una cum dignitate libri liturgici, valde quoque attendendum est ad *utentis commoditatem*. Editoribus enim liberum est omnia consilia et subsidia adhibere, quibus usus libri liturgici et facilius et magis acceptus evadat.

¹ *Icta //>. Sedis*, 52 (1960) 593-595; *Ephem. ht.* 74 (1960) 258-260. In iisdem fasciculis, post *Motu proprio*, inveniuntur etiam *Codex rubricarum*, necnon *Variationes in Breviario et Missali romano* et *Ordinationes ad librorum liturgicorum Editores*, diei 26 iulii 1960.

- Cum nondum exstet editio « typica », ab Editoribus transcribenda. S.R.C. ad uniformitatem obtinendam in diversis editionibus, ius revisionis liturgicae. Ordinariis loci commissae. *pro hac vice*, sibi reservavit. In futuris vero editionibus, satis erit ut ipsi Editores directe approbationem petant ab Ordinario loci, cuius erit testari de conformitate cum editione typica.

Cum porro, vi novi Codicis rubricarum, mensura voluminis Breviarii ro-
mani valde sit deminuta, nitendum est ut quod spatium acquiritur ex multa-
rum partium omissione, hoc in digniorem et magis commodam textus dispo-
sitionem commutetur.

3. Ad modum scribendi quod attinet, *initio verborum*, *litteras maiusculas*
vel *minusculas*, servetur norma generalis linguae latinae, qua, initio verborum,
ordinarie adhibetur litera minuscula. Praeter nomina sive personarum sive loco-
rum, quae semper literis maiusculis scribuntur, pauca tantum alia verba quae
consideranda sunt tamquam « denominationes » seu « termini technici » qua-
rundam rerum liturgicorum, literis maiusculis in initio distinguantur.

Ceterum textus novi Codicis rubricarum sat dare revelat quid de usu
maiuscularum vel minuscularum, initio verborum, faciendum sit³⁴

4. Item, circa modum rectae *scripturae vocabulorum*, haec notentur:

a) litera « j » aboletur, et eius loco adhibeatur semper litera < i >;

b) in toto Breviarii corpore assumatur orthographia qua utitur versio
latina psalmorum iussu Pii Papae XII edita, prouti habetur in editione typica
Vaticana anni 1956 ‘.

Pars secunda

DE BREVIARIO ROMANO

Caput I

De iis quae in Breviario exstare debent

5. Partes quae Breviarium romanum componunt sunt:

1. Titulus
2. Decretum circa uniformitatem cum editione typica
3. Bulla Pii V (in extenso)
4. Bulla Pii X (in extenso)
5. Motu proprio « In cotidianis precibus » Pii XII (tantum in editionibus cum
psalmorum versione iussu ipsius Pontificis edita)
6. Motu proprio « Rubricarum instructum » Ioannis XXIII
7. Decretum generale S.R.C. « Novum rubricarum Codicem »
8. Rubricae generales

³ Hacc norma iam in praxim deducta fuerat anno 1956, in Ordine Hebdomadae sanctae
instaurato, et Editoribus significata cum ipsis sunt transmissae variationes pro Breviario et
Missali, Hebdomadam sanctam respicientes (cfr. *Ephctn. lit.* 70 [1956] 413). Remanent
proinde cum litera *maiuscula* verba: Breviarium. Missale, Psalterium, Ordinarium. Horae
necnon nomen cuiusque Horae canonicae; cetera autem verba, ut sunt feria, vigilia, festum,
psalmus, antiphona, oratio, litera *minuscula* scribentur.

⁴ Est principium statutum ad obtinendam uniformitatem in scribendis iisdem verbis
axiom modo per totum Breviarium. Nonnulli Editores in praecedentibus editionibus, hoc iam
fecerant suo marte.

9. Rubricae generales Breviarii romani
10. De anno et eius partibus
11. Tabula paschalis antiqua reformata
12. Tabula paschalis nova reformata
13. Tabula temporaria festorum mobilium
14. Calendarium Breviarii romani
15. Tabellae dierum liturgicorum
16. Indulgentiae pro recitatione divini Officii concessae
17. Ordinarium divini Officii
18. Psalterium Breviarii romani per omnes ac singulos hebdomadae dies dispositum
19. Proprium de Tempore
20. Proprium Sanctorum
21. Commune Sanctorum
22. Officium sanctae Mariae in sabbato
23. Officium parvum B. Mariae Virginis
24. Officium defunctorum
25. Psalmi graduales
26. Septem psalmi poenitentiales cum Litanis
27. Commune Sanctorum pro aliquibus locis

Caput II

De titulo Breviarii romani

6. Titulus Breviarii romani sic efformetur:

d) Breviarium romanum ex decreto Ss. Concilii Tridentini restitutum Summorum Pontificum cura recognitum:

b) *Pro qualitate editionis addatur*. Cum textu psalmorum *vel*: c) Vulgata Bibliorum editione *vel*: e versione Pii XII auctoritate edita;

c) *Item, pro qualitate editionis*: Totum *vel* Tomus prior *aut* Tomus alter;

d) *Ac demum*: Editio iuxta typicam.

Caput III

De partibus introductoriis

7. Partes, quae introductoriae Breviarii romani vocantur, illae sunt quae supra (n. 5) sub nn. 2-16 indicantur.

8. Omnes hae partes praecedere debent editionem Breviarii romani unico volumine digesti. Si vero Breviarium duobus voluminibus disponatur, omnes partes introductoriae priori volumini sunt praemittendae; alteri vero sufficit ut praemittantur partes sub nn. 2, 8-9, et 13-16 recensitae 5.

.' Proinde amplius non licebit has partes separatim edere in fasciculo, qui Breviarii voluminibus additur, sed cum ipsis non ligatur, ad mensuram ipsius Breviarii aliquatenus mi-

9 Textus indulgentiarum in volumine Breviarii scribendus erit sequens:

De indulgentiis pro recitatione divini Officii concessis

1) Clericis, in sacris constitutis, qui integrum divinum Officium, quamvis in partes distributum, coram sanctissimo Sacramento, sive publicae adorationi exposito sive in tabernaculo adservato, devote recitaverint, conceditur:

Indulgentia plenaria, si praeterea sacramentalem confessionem instituerint, ad eucharisticum Convivium accesserint et ad mentem Summi Pontificis oraverint (Pius Pp. XI, 23 octobris 1930).

illis sero, qui divinum Officium coram sanctissimo Sacramento, ut supra, ex pane tantum recitaverint, conceditur:

Indulgentia quingentorum dierum pro unaquaque Hora canonica (Pius Pp. XI, 18 maii 1933).

Iisdem autem clericis, qui divinum Officium in alias preces commutatum rite obtinuerint, si preces eiusmodi coram sanctissimo Sacramento, uti supra, devote recitaverint, conceditur:

Indulgentia plenaria, additis sacramentali confessione, sacra Communione et oratione ad mentem Summi Pontificis (Pius Pp. XI, 7 novembris 1932).

2) Indultum et indulgentiae, olim pro recitatione orationis *Sacrosanctae* concessa, antiphonarum finali B. Mariae Virginis adnectuntur.

Proinde, iis qui dictas antiphonas finales B. Mariae Virginis recitaverint, conceditur:

Indulgentia trium annorum (Pius Pp. XI, 1 decembris 1933).

Praeterea, clericis in sacris constitutis et sacerdotibus Summus Pontifex Leo X defectus et culpas, in recitando divino Officio ex humana fragilitate contractas, induisit.

Caput IV

De Ordinario divini Officii

10. Post partes introductorias, ponatur Ordinarium divini Officii, nisi editor praeferat ipsum Ordinarium inter Proprium de Tempore et Proprium Sanctorum, una cum Psalterio, disponere.

Textus Ordinarii, ut iam in Ordinationibus diei 26 iulii dictum est, Editoribus transmittetur iam typis impressus; et ab ipsis erit « integre, absque ulla mutatione vel breviatione, singulis Breviarii voluminibus inserendum »®.

nuendam. Et ratio datur a necessitate ut quivis clericus Officium persolvens prae oculis habere possit textum rubricarum, quo suam precessionem, in dubio, recte ordinare possit. Hanc dispositionem iam continebant *Ordinationes* diei 26 iulii 1960. in n. 2b.

¶ Momentum Ordinarii, in hac nova Breviarii editione in eo est quod normae pro ordinandis singulis Horis in ipso tantum continentur. Hinc etiam cura quo Ordinarium integre est reffectum et clariore ordine dispositum. Duabus partibus constabit, quarum prior « Pars generalis » denominata, rubricas quae ordinant singulas Horas divini Officii continebit; altera vero, seu Pars specialis partes proprias colliget cuiusque Temporis, ad quam recurrendum

Quae tamen norma ita accipienda est:

a) Ordinarium integre erit praeponendum editioni Breviarii romani unico volumine comprehensi;

b) item, integre Ordinarium erit praemittendum priori volumini editionis Breviarii duobus voluminibus dispositi; in altero vero volumine, quod solummodo tempus per annum comprehendit, sufficiet describere integre partem quae « Ordinarium » stricto sensu vocatur, et deinde illam partem quae ad tempus per annum pertinet, omissis partibus aliorum Temporum, quae in eo volumine non occurrunt.

Caput V

De Psalterio Breviarii romani

A) Normae generales

11. Deleatur *Pater, Ave* et *Credo* ante singulas Horas.

12. Antiphonae semper integrae ponantur ante et post psalmos, ad omnes Horas, tam maiores quam minores.

13. Ad Matutinum, novem antiphonae et novem psalmi ponantur continuatim. Proinde:

a) loco tituli «In I Nocturno», ponatur «Ad Nocturnum»;

Zd deleantur tituli «In II Nocturno» et «In III Nocturno»;

c) deleantur versus post I et II Nocturnum;

d) deleantur antiphonae pro tempore paschali ante II et III Nocturnum:

e) post antiphonam quae sequitur nonum psalmum ponantur versus, omnium anni Temporum proprii.

14. In rubrica, alteri psalmorum schemati, necnon ultimis tribus psalmis ad Nocturnum feria IV praeposita, loco «in vigiliis communibus», ponatur «in vigiliis II et III classis».

15. In feriis, ad Primam, auferatur quartus psalmus cum rubrica quae ipsum praecedit.

16. Singulis antiphonis, quibus praeponebatur rubrica *Per annum*, apponatur sequens: «Extra tempus paschale».

17. In rubricis, in quibus occurrit, denominatio *Hebdomada maior* mutetur in «Hebdomada sancta»; *Dominica palmarum* in «Dominica II Passionis seu in palmis»; *Dominica Passionis* in «Dominica I Passionis»; *feria VI in Parasceue* in «Feria VI in Passione et Morte Domini».

B) Varianda in Psalterio dominicae

18-19. *Omittuntur.*

20. [...] — Antiphonae *Beatus vir* ceterisque antiphonis praeponatur: «Extra Adventum et tempus paschale».

erit tamquam ad Commune, in Officio feriali, quin necessario hac partes quotidie in Psalterio referantur. — De dispositione Ordinarii iam fusius locuti sumus, cum egimus de novo Codice rubricarum (cfr. *Ephem. ht.* 74 251-252).

— Rubrica *Et non repetitur* ponatur ad II Vesperas dominicae, post antiphonam *Dixit Dominus*.

— Antiphonae *Alleluia, lapis revolutus est* praeponatur « Tempore Paschatis »; deinde ponatur: «Tempore Ascensionis: Ant. Alleluia, alleluia, alleluia » 7.

V 21.1 *Versus unici Nocturni]* s:

— Per annum et tempore Septuagesimae:

V Praevenerunt oculi mei ad te diluculo.

R' Ut meditarer eloquia tua, Domine.

— Tempore Adventus:

V Ex Sion species decoris eius.

R' Deus noster manifeste veniet.

— Tempore Quadragesimae:

V Ipse liberavit me de laqueo venantium.

R Et a verbo aspero.

— Tempore Passionis:

V Erue a framea, Deus, animam meam.

R' Et de manu canis unicam meam.

— Tempore Paschatis:

V Surrexit Dominus de sepulcro, alleluia.

R Qui pro nobis pependit in ligno, alleluia.

* Cum psalmi Nocturni, tempore paschali, sub una dicantur antiphona, remanet in Psalterio dominicae tantummodo antiphona olim primo Nocturno assignata, dum aliae duae, *Alleluia, quem quaeris mulier* et *Alleluia, noli flere*, cadunt. Antiphona tamen *Alleluia, lapis revolutus est* adhibetur tantum tempore Paschatis. Pro tempore Ascensionis assignatur, etiam ad Matutinum dominicae, antiphona ordinaria pro tempore paschali, scilicet *Alleluia, alleluia, alleluia*. Hoc factum est ex necessitate non ponendi in eodem Officio partes quae directe agunt de Resurrectione (ant.) et partes quae directe agunt de Ascensione (versus). Haec norma nihil aliud est quam applicatio practica n. 30r *Variationum*.

s Pars revera nova, inter innovationes inducendas in Psalterium, sunt normae circa versus dicendos in fine Nocturni. Assignatio horum versuum, motio quo in Psalterio refertur, habetur in Ordinario divini Officii, quod invenitur in novis Breviariis; et facta est iuxta traditionem hucusque vigentem, scilicet:

j) pro *tempore per annum*, et aliis temporibus, quibus Ordinarium per annum adhibetur, versus sumitur qui olim tertio Nocturno erat assignatus, et qui respondet ultimo psalmo recitato:

b) pro *alio anni temporibus* habetur versus proprius, aut iam antea in Ordinario existens, aut noviter assignatus ex eodem Officio e quo etiam sumuntur aliae partes Ordinarii pro temporibus noviter constitutis. Insuper haec assignatio facta est iuxta normam traditionalem. qua scilicet versus primi Nocturni dicitur dominica, feria II et V; versus secundi Nocturni dicitur feria III et VI; versus demum tertii Nocturni feria IV et sabbato.

— Tempore Ascensionis:

y Ascendit Deus in jubilatione, alleluia.

Rr Et Dominus in voce tubae, alleluia.

22-24. *Omittuntur.*

25. *[Rubrica de psalmis de dominica ad Laudes, sumendis etiam in aliis Officiis, sic efformatur]:*

« Psalmi cum cantico de dominica superius apposti dicuntur etiam, sub antiphonis Officio diei congruentibus, in vigilia, dominica infra octavam et die octavo Nativitatis Domini, infra octavas Nativitatis Domini, Paschatis et Pentecostes, in festis I et II classis, et in festis III classis antiphonis propriis ad Laudes gaudentibus ».

26-27. *Omittuntur.*

28. *[Rubrica de psalmis dicendis ad Primam in Officio dominicali, cum ad Laudes sumitur alterum psalmorum schema, et in Officio festivo, sic efformatur]:* In dominicis a Septuagesima usque ad dominicam II Passionis inclusive, in vigilia et die octavo Nativitatis Domini, in Triduo sacro, in festis I classis, diebus infra octavas Paschatis et Pentecostes, ad Primam, Tertiam, Sextam et Nonam dicuntur psalmi de dominica sub antiphonis Officio diei congruentibus, nisi aliter suo loco notetur; sed ad Primam, loco psalmi 117 *Gratias agite*, dicitur sequens *[psalmus 53, Deus, in nomine tuo]*.

29-33. *Omittuntur.* *[Ad Primam (n. 26), Tertiam (n. 31), Sextam (n. 32) et Nonam (n. 33) antiphona quae antea apponebatur per annum, dicenda indicatur etiam tempore natalicio].*

34. *[Ad H Vesperas dominicae]* antiphonae *Dixit Dominus* praeponatur: « Extra Adventum et tempus paschale ». — Postea ponatur rubrica *Et non repetitur.* quae olim habebatur post antiphonarn *Beatus vir*, ad Matutinum.

35-36. *Omittuntur.*

37. *[Rubrica de psalmis de dominica ad Completorium, sumendis etiam in aliis Officiis, sic efformatur]:*

Psalmi de dominica superius apposti dicuntur ad Completorium etiam Triduo sacro atque in festo et per octavam Paschatis usque ad feriam VI inclusive, servato quidem ritu, qui in Proprio de Tempore indicatur; itemque dicuntur, adhibita simul antiphona iuxta diversitatem temporum assignata, infra octavas Nativitatis Domini et Pentecostes, atque in festis I et II classis.

38-39. *Omittuntur.*

C) Varianda in Psalterio feriae II

40. Post antiphonarn *Exaltabo te*, ponatur:

— In Officio feriali per annum et tempore Septuagesimae, necnon in festis extra tempus paschale:

y Psallite Domino sancti eius.

R' Et confitemini memoriae sanctitatis eius.

— In Officio feriali tempore Adventus:

y Ex Sion species decoris eius.

R? Deus noster manifeste veniet.

— In Officio feriali tempore Nativitatis:

y Tamquam sponsus.

R' Dominus procedens de thalamo suo.

— In Officio feriali tempore Epiphaniae:

y Omnis terra adoret te, et psallat tibi.

Rr Psalmum dicat nomini tuo, Domine.

— In Officio feriali tempore Quadragesimae:

y Ipse liberavit me de laqueo venantium.

Et a verbo aspero.

— In Officio feriali tempore Passionis:

y Erue a framea, Deus, animam meam.

Rr Et de manu canis unicam meam.

Tempore paschali

Ant. Alleluia, alleluia, alleluia.

— In Officio feriali et in festis, tempore Paschatis:

y Surrexit Dominus de sepulcro, alleluia.

Rz Qui pro nobis pependit in ligno, alleluia.

— In Officio feriali et in festis, tempore Ascensionis:

y Ascendit Deus in iubilacione, alleluia.

R' Et Dominus in voce tubae, alleluia.

Reliqua ut in Ordinario.

41-49. *Omittuntur.*

D) Varianda in Psalterio feriae III

50. Post antiphonam *Amove, Domine*, ponatur

— In Officio feriali per annum << tempore Septuagesimae, necnon in festis extra tempus paschale:

y Deus, ne sileas a me, remitte mihi.

Rr Quoniam incola ego sum apud te, et peregrinus.

— In Officio feriali tempore Adventus:

y Emitte Agnum, Domine, dominatorem terrae.

De petra deserti ad montem filiae Sion.

— In Officio feriali tempore Nativitatis:

V Speciosus forma prae filiis hominum.

R' Diffusa est gratia in labiis tuis.

— In Officio feriali tempore Epiphaniae:

y Reges Tharsis et insulae munera offerent.

R' Reges Arabum et Saba dona adducent.

— In Officio feriali tempore Quadragesimae:

y Scapulis suis obumbrabit tibi,

R7 Et sub pennis eius sperabis.

— In Officio feriali tempore Passionis:

y De ore Iconis libera me, Domine.

R7 Et a cornibus unicornium humilitatem meam.

Tempore paschali

Ant. Alleluia, alleluia, alleluia.

— In Officio feriali et in festis, tempore Paschatis:

y Surrexit Dominus vere, alleluia.

R7 Et apparuit Simoni, alleluia.

— In Officio feriali et in festis, tempore Ascensionis:

y Ascendens Christus in altum, alleluia.

R' Captivam duxit captivitatem, alleluia.

Reliqua ut in Ordinario.

E) Varianda in Psalterio feria IV

51. [Rubrica ante tres ultimos psalmos Nocturni, o/im primo schemati respondentem, sic efformatur]: In feriis per annum extra vigilias et Quatuor Tempora septembres occurrentibus, in feriis temporis natalicii et paschalis, in vigiliis Nativitatis Domini et Ascensionis⁹, et in festis quolibet anni tempore celebrandis, cum ad Laudes non dicitur psalmus 50 *Miserere*.

52. Post antiphonam *Acceptabis sacrificium* ponatur:

— In Officio feriali per annum, necnon in festis extra tempus paschale:

V Auditui meo dabis gaudium et laetitiam.

R7 Et exsultabunt ossa humiliata.

— In Officio feriali tempore Nativitatis:

y Notum fecit Dominus, alleluia.

R7 Salutare suum, alleluia.

— In Officio feriali tempore Epiphaniae:

y Adorate Dominum, alleluia.

R" In aula sancta eius, alleluia.

⁹ In vigilia Ascensionis, de facto, dicitur Officium de feria temporis paschalis, sed indicatio explicita necessaria erat, cum habeatur etiam in Codice rubricarum (n. 70: *de ordinando Officio feriae*). ratione diversae naturae dierum liturgicorum. Idem dicendum circa n. 54.

Tempore paschali

Ant. Alleluia, alleluia, alleluia.

— In Officio feriali et in festis tempore Paschatis:

V Gavisi sunt discipuli, alleluia.

R' Viso Domino, alleluia.

— In Officio feriali et in festis tempore Ascensionis:

V Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, alleluia.

R' Deum meum et Deum vestrum, alleluia.

Reliqua ut in Ordinario.

53. *In fine alterius schematis trium posteriorum psalmorum* \ Post antiphonam *Intellegite, qui obliviscimini Deum*, ponatur:

— In Officio feriali per annum, tempore Septuagesimae et feria IV cinerum:

y Sacrificium laudis honorificabit me.

R' Et illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

— In Officio feriali tempore Adventus:

y Egredietur Dominus de loco sancto suo.

R' Veniet, ut salvet populum suum.

— In Officio feriali tempore Quadragesimae:

y Scuto circumdabit te veritas eius.

R' Non timebis a timore nocturno.

— In Officio feriali tempore Passionis:

y Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam.

R' Et cum viris sanguinum vitam meam.

Reliqua ut in Ordinario.

54. Rubrica priori Laudum schemati praeposita sic emendetur: « In feriis per annum, extra vigilias et Quatuor Tempora septembris occurrentibus, in feriis temporis natalicii et paschalis, in vigilia Ascensionis, atque in festis quolibet anni tempore celebrandis ».

F) *Varianda in Psalterio feriae V*

55. Post antiphonam *Quaerite Dominum*, ponantur versus ante lectiones ut supra pro feria II (n. 40), excepto versu:

— In Officio feriali per annum, tempore Septuagesimae, feria V post cineres, necnon in festis extra tempus paschale:

y Laudabo nomen Dei cum cantico.

R' Et magnificabo eum in laude.

G) *Varianda in Psalterio feriae VI*

56. Post antiphonam *Ne taceas*, ponantur versus ante lectiones ut supra feria III, excepto versu:

— In Officio feriali per annum, tempore Septuagesimae, feria VI post cineres, necnon in festis extra tempus paschale:

y Cognoscant quia nomen tibi Dominus.

Rf Tu solus Altissimus super omnem terram.

H) *Varianda in Psalterio sabbati*

57. Post antiphonam *Videbunt recti*, ponatur:

— In Officio feriali per annum, sabbato post cineres, necnon in festis et in Officio S. Mariae in sabbato, extra tempus paschale:

y Exaltent Dominum in ecclesia plebis.

R' Et in cathedra seniorum laudent cum.

— In Officio feriali tempore Adventus:

y Egredietur Dominus de loco sancto suo.

R' Veniet ut salvet populum suum.

— In Officio feriali tempore Quadragesimae:

y Scuto circumdabit te veritas eius.

R' Non timebis a terrore nocturno.

— In Officio feriali tempore Passionis:

y Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam.

Rr Et cum viris sanguinum vitam meam.

Tempore paschali

Ant. Alleluia, alleluia, alleluia.

— In festis et in Officio S. Mariae in sabbato, tempore Paschatis:

y Gavisi sunt discipuli, alleluia.

R7 Viso Domino, alleluia.

— In festis et in Officio S. Mariae in sabbato, tempore Ascensionis, necnon in vigilia Pentecostes:

y Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, alleluia.

R7 Deum meum et Deum vestrum, alleluia.

58. Rubrica ante primum Laudum schema sic innovetur: < In festis quolibet anni tempore celebrandis, in Officio S. Mariae in sabbato, et in vigilia Pentecostes » ,0.

59. Titulus *Ad Vesperas* mutetur in «Ad I Vesperas dominicae»¹¹.

60-63. *Omittuntur*.

10 Indicatio vigiliae Pentecostes, hoc loco, in praecedenti rubrica non habebatur, cum ad Laudes huius dici antea dicendae essent antiphonae de dominica infra octavam Ascensionis cum psalmis de dominica.

11 Quod respondet dispositioni n. 71a, iuxta quam ea omnia quae antea apponebantur pro Vesperis sabbati, jxnenda sunt sub titulo « Ad I Vesperas » inter partes ipsius Officii dominicae.

Cnput VI

De disponendis diversis Officiis

A) Normae generales

64. Gradus dierum liturgicorum corrigantur secundum Calendarium et tabellas subséquentes.

Indicatio autem gradus ponenda est ad quemlibet diem liturgicum, feriis IV classis minime exceptis¹².

Item denominatio dierum liturgicorum, aliquando, corrigenda est ad normam novi textus rubricarum (v. gr., nomina dierum Hebdomadae sanctae).

65. Indicatio Horarum divini Officii uniformiter fiat hoc modo: Ad I Vesperas. Ad Matutinum, Ad Laudes, Ad II Vesperas.

Titulus Ad Laudes et Ad Vesperas in omnibus diebus liturgicis ponendus est, etsi agatur tantum de indicanda aliqua commemoratione in Officio dici occurrente, vel de indicanda antiphona ad *Benedicius* vel ad *Magnificat* requirenda in alia parte Breviarii¹³.

66. Indicatio capitis et versus libri S. Scripturae ponatur ante singulas lectiones.

67. Textus proprii alicuius dici liturgici vel alicuius Temporis semper suo loco sunt scribendi, etsi postea, commoditatis causa, iterum in Psalterio aut in Comuni scribantur¹⁴.

68. Demantur rubricae doxologiam hymnorum respicientes, v. gr. *Haec conclusio numquam mutatur*, *Sic concluduntur hymni eiusdem metri*, et similes.

69. Item demantur rubricae respicientes translationem antiphonarum, lectionum et responsoriorum.

1-² Hucusque gradus celebrationis liturgicae feriae numquam fuerat indicatus in Breviario, cum omnes feriae essent et gradus et ritus simplicis. Nunc autem, cum feriae sint diversae classis, opportunum est illas etiam ex hac parte distinguere, ad praecedentiam dierum liturgicorum clarius perspiciendam.

13 Hoc evenire potest, v. gr., in feriis hebdomadae quartae Adventus, cum sub titulo *Ad Vesperas* indicandum tantummodo occurrit: «Ad Magnificat, ant. O»; aut infra octavam Nativitatis, cum indicanda occurrit, ad Laudes, commemoratio S. Thomae (29 dec.) aut S. Silvestri (31 dec.).

14 Hoc consulitur a necessitate inveniendi textus alicui Officio proprios directe suo loco. Quod accidere potest, v. gr., relate ad antiphonas proprias ultimae hebdomadae Adventus pro Laudibus et Horis minoribus, quae, in nonnullis Breviariis, inveniebantur dispersae in Psalterio singulis diebus et singulis Horis, quibus dicendae occurrunt, relictæ vero suo loco, in Proprio de Tempore, rubrica tantum illarum recitationem disponente. Idem accidit pro antiphona octava Matutini dici 28 decembris, quae apponebatur aliquando directe in Comuni, minime vero in Proprio, in festo Ss. Innocentium.

B) *De disponendo Officio dominicae*

70. Pro qualibet dominica ponatur:

- d) nomen, literis magnitudinis convenientis, ita ut initium Officii dominicae (praesertim I classis) perspicue dignoscatur;
- b) gradus;
- c) sub titulo respectivae Horae, omnes partes ipsi propriae.

71. In disponendo Officio dominicarum a I Adventus usque ad festum SS. Trinitatis:

- a) sub titulo *Ad I Vesperas* ea ponantur quae olim in Vesperis sabbati antecedentis inveniebantur;
- b) sub titulo *Ad Matutinum* ea sequantur quae ad eandem Horam pertinent, id est tres lectiones hac ratione dispositae:

— prima lectio ea est quae tamquam prima in Breviario exstat, cum suo responsorio;

— secunda lectio efficitur ex secunda et tertia in unam coniunctis, omisso responsorio intermedio. In titulo huius lectionis recte indicetur caput et versus libri S. Scripturae (v. gr. pro dominica I Adventus: Cap. 1, 4-9; pro dominica IV Adventus: Cap. 35, 7-10; 41, 1-4).

Secundum responsorium est, quod nunc post tertiam lectionem invenitur; in dominicis Adventus, necnon a Septuagesima usque ad dominicam II Passionis inclusive, huic responsorio dematur *Gloria Patri* et iteratio alterius partis responsorii.

— tamquam tertia lectio, ponitur quae nunc ut septima indicatur; post hanc lectionem, temporibus Adventus, Septuagesimae, Quadragesimae et Passionis, ponatur ultimum responsorium Matutini; in ceteris *Te Deum laudamus*.

Reliqua omnia, quae in Matutino inveniuntur, omittantur.

c) deinde sub titulo *Ad Laudes* ponantur partes huius Horae propriae, etiamsi sint tantum antiphona ad *Benedictus* et oratio. Versus quoque, etsi sit de Ordinario, numquam omittatur¹⁵.

d) sub respectivis titulis, ponantur quae sunt propria Primae, Tertiae, Sextae et Nonae, si exstent.

e) tandem, sub titulo *Ad II Vesperas*, exhibeantur partes propriae, etsi agatur tantum de antiphona ad *Magnificat*. Versus quoque, etsi sit de Ordinario, numquam omittatur.

72. In disponendo Officio dominicarum a II ad XI post Pentecosten, et a I augusti ad V novembris:

a) sub titulo *Ad I Vesperas* ponatur antiphona ad *Magnificat*, quae olim in Vesperis sabbati antecedentis inveniebatur, cum rubrica « Oratio, quae contingit in ordine dominicarum, ut infra ».

Eadem norma pro aliis quoque Officiis disponendis occurrit; et eo fine apponitur ut commemoratio horum Officiorum facilius evadat, cum prae manibus directe habeantur omnia elementa quae sunt necessaria.

b) sub titulo *Ad Matutinum* ponantur:

— lectio prima et secunda, ut supra (n. 71 b) indicatur;

— pro tertia lectione, a dominica II ad XI post Pentecosten, ponatur rubrica: «Lectio tertia de homilia in Evangelium huius dominicae»; pro dominicis autem a I augusti ad V novembris, rubrica: «Lectio tertia de homilia in Evangelium occurrentis dominicae post Pentecosten».

c) deinde ponatur rubrica: «Ad Laudes et ad II Vesperas in ordine dominicarum, ut infra».

73. In disponendo Oflicio dominicarum a II ad XXIV post Pentecosten:

a) sub titulo *Ad I Vesperas* ponatur rubrica: «Antiphona ad *Magnificat*, quae contingit in ordine dominicarum, ut supra»; deinde oratio dominicae propria;

b) sub titulo *Ad Matutinum* ponatur sequens rubrica: «Lectio prima et secunda de Scriptura occurrenti»; deinde lectio tertia, scilicet quae nunc ut septima indicatur;

c) sub titulo *Ad Laudes et Ad II Vesperas*, ponatur respective antiphona ad *Benedictus* et ad *Magnificat*. Versus quoque, etsi sit de Ordinario, numquam omittatur.

¶

C) *De disponendo Officio feriae*

74. Sub titulo *Ad Matutinum*, ponantur, pro qualibet feria, tres lectiones cum respectivis responsoriis, aut de Scriptura occurrenti, aut de homilia.

75. Rubrica, quae aliquando invenitur post secundum responsorium *In octavis et festis ritus simplicis...*, deleatur. In feriis tamen temporis paschalis, ponatur sequens: «In oflicio feriali: Gloria Patri» cum repetitione alterius partis responsorii.

/6. Ante secundam lectionem de Scriptura, excepta quarta hebdomada Adventus, ponatur sequens rubrica: «In Oflicio ordinario, lectio secunda efficitur ex secunda et tertia in unam coniunctis, omisso responsorio intermedio» 10.

In feriis temporis Paschatis, post tertiam lectionem loco rubricae *In Officiis novem lectionum* ponatur: «In Oflicio ordinario».

In feriis autem temporis Ascensionis, ante tertium responsorium ponatur: «In Oflicio feriali: Te Deum

In Oflicio ordinario: ».

Deinde scribatur tertium responsorium.

77. In sabbatis extra Adventum in quibus habentur lectiones de Scriptura, lectio secunda et tertia coniungantur in unam, omisso responsorio intermedio; et in titulo attendatur ad rectam indicationem capitis et versuum libri S. Scripturae. Responsorium autem huius lectionis est quod nunc ut tertium invenitur.

10 Huiusmodi rubrica in quarta hebdomada Adventus non apponitur, quia feriae huius hebdomadae sunt semper II classis, et proinde numquam in ipsis fiet Officium ordinarium, quod requirit coniunctionem secundae et tertiae lectionis de sacra Scriptura.

Deinde ponatur rubrica: « Lectio tertia de Officio festi aut S. Mariae in sabbato ».

In sabbatis autem sequentibus dominicas a I ad VI post Pentecosten, necnon dominicas I et II augusti, post primum responsorium, sequens ponatur rubrica: « Secundum responsorium dicendum in vigiliis », et deinde responsorium quod nunc post secundam lectionem invenitur¹⁷.

78. Sub titulo *Ad Laudes* et *Ad Vesperas* ponantur respective, quando propria occurrunt, antiphona ad *Magnificat* vel ad *Benedictus*, necnon oratio. Versus quoque, etsi sit de Ordinario, numquam omittatur.

79. In feriis, in quibus dicendae sunt preces, post antiphonam ad *Benedictus* et ad *Magnificat*, ponatur rubrica: « Et dicuntur preces ».

D) *De disponendo Officio festorum I classis*

80. In festis I classis omnia disponuntur ut iam in Breviario exstant, iis tantum exceptis quae, iuxta normas generales et indicationes particulares, corrigenda sunt.

E) *De disponendo Officio festorum II classis*

81. In disponendo Officio festorum II classis:

a) *I Vesperae*:

— ponantur cum omnibus partibus propriis pro festis Domini, sub hoc titulo « *Ad I Vesperas*, quando festum occurrit in dominica, vel celebratur gradu I classis » 18;19

— item, ponantur, quando propria adsunt, antiphonae psalmorum vel hymnus, sub hoc titulo « *Ad I Vesperas*, sicubi festum celebratur gradu I classis » 10;

— auferantur vero ab omnibus aliis festis II classis. Versus tamen et antiphona ad *Magnificat*, si propria exstent, ponantur in II Vesperis sub rubrica: « *Ad I Vesperas*, sicubi dicendae occurrunt ».

b) Sub titulo *Ad Matutinum* ponantur omnia quae tria Nocturna respiciunt, ut iam in Breviario habetur.

r) Sub titulo *Ad Laudes* ponantur omnes partes propriae. Si antiphonae

¹⁷ Agitur de hebdomadibus in quibus occurrere possunt vigiliae II et III classis. Proinde secundum responsorium necessarium est, ut tria habeantur pro tribus lectionibus de homilia in Evangelium dici. Aliis enim sabbatis totius anni, alterum responsorium de Scriptura occurrenti numquam dicitur, quia aut fit de festo aut de S. Maria in sabbato.

¹⁸ Nam huiusmodi festum I Vesperas acquirit quando occurrit in dominica, cuius locum tenet (cfr. *Codex rubricarum*, n. 37c).

¹⁹ Est dispositio tantummodo practica: ut habeantur partes propriae, diversae a II Vesperis, cum festum celebratur gradu I classis. Cum vero diversitas habetur tantum in versu et antiphona ad *Magnificat*, sufficit has partes ponere, suo loco, ad II Vesperas.

psalmorum propriae sunt, ante ipsas auferantur verba: « ct per Horas». Versus ct antiphona ad *Benedictus* semper scribantur, etsi sint de Communi.

Si facienda sit commemoratio alicuius Sancti, post orationem Officii diei, uniformiter ponatur rubrica: «Et ht commemoratio S... »; deinde convenienter ponuntur, in extenso, antiphona, versus ct oratio.

Pro commemorationibus de Tempore indicandis, servantur rubricae quae iam in Breviario habentur.

d) Partes propriae Primae, Tertiae, Sextae et Nonae, si exstent, sub titulo respective Horae collocentur.

e) Denique, sub titulo An *Vesper x s* semper ponantur versus, antiphona ad *Magnificat* (etsi e Communi sumpta), necnon aliae partes propriae forte assignatae.

Commemorationes de Tempore indicentur ut supra, ad Laudes.

f) Pro omnibus festis II classis, *semper* ponantur sequentes indicationes:

- Post primam antiphonam de Laudibus: « Psalmi de dominica, I loco ».
- In fine Laudum: « Ad Horas minores, antiphona et psalmi de feria currenti»; nisi agatur de festo Domini II classis; tunc enim, in fine Laurium, ita erit scribendum: «Ad Horas minores, antiphona ct psalmi de currenti dic».
- Post Vesperas: « Completorium de dominica » 20.

F) *De disponendo Officio festorum III classis.*

82. In disponendo Officio festorum III classis:

d) Omnia demantur quae I Vesperas respiciunt.

z) Sub titulo *Ad Matutinum* ponatur regulariter lectio III de festo. Attamen:

— In festis S. Martinac (30 ian.), Ss. Septem Fundatorum (12 febr.), S. Hermengildi (13 apr.), S. Venantii (18 maii), S. Iulianac de Falconcriis (19 iun.), Ss. Cyrilli et Methodii (7 iul.), S. Elisabeth Reg. (8 iul.), S. Teresiae (15 oct.), et S. Ioannis Cantii (20 oct.) praeponantur etiam invitatorium ct hymnus; ct ante lectionem de festo scribatur quoque titulus *Ad Nocturnum*.

— In festo Ss. Ioannis ct Pauli (26 iunii) tertiae lectioni praeponatur sequens rubrica: « Lectiones prima ct secunda de Scriptura occurrenti cum sequentibus responsoriis »; ct deinde scribantur primum ct secundum responsorium 2I.

— In festis S. Mariae Magdalenac (22 iulii), Decollationis S. Ioannis Bapt. (29 aug.), S. Clementis (23 nov.) ct S. Luciae (13 dee.) tertiae lectioni praeponatur sequens rubrica: « Lectiones prima et secunda de Scriptura occurrenti cum sequentibus responsoriis »: Ponantur primum ct tertium responsorium.

Indicationes necessariae ad recte ct facile ordinandum Officium semifestivum, iuxta η. 16H Codicis rubricarum.

—l AppEcatio singularis n. 42 *Variationum*, qui occurrit pro festis in *alinea* sequenti indicatis- Sumuntur primum ct secundum responsorium. loco primi ct tertii, quia haec duo tantum sunt propria; dum tertium est de Communi.

— In festo S. Barnabae (11 iun.) ponantur tres lectiones propriae, scilicet duae de Scriptura, ratione n. 221 Codicis rubricarum statuta, et tertia historica.

— In festis S. Agnetis (21 ian.), Conv. S. Pauli (25 ian.), S. Agathae (5 febr.), Apparitionis B.M.V. Imm. (11 febr.), Comm. S. Pauli (30 iun.), Ss. Angelorum Custodum (2 oct.), S. Raphaëlis Arch. (24 oct.), S. Martini (11 nov.), S. Caeciliae (22 nov.), una cum invitatorio et hymno ponantur antiphonae una cum psalmis et versu, necnon lectiones cum suis responsoriis, ut nn. 40. 41 43, 56 *Variationum* statutum est 22

c) In Laudibus, Horis et Vesperis omnia disponantur ut supra pro Officiis II classis statutum est.

G) *De disponendis commemorationibus*

83. Diebus, quibus, iuxta ordinem, commemoratio fieri debet de Sancto in feria, post indicationem diei et Sancti, ponatur vox « commemoratio » et titulus *Ad Laudes*. Dein ponatur (convenienter in extenso) antiphona, versus et oratio.

H) *De disponendo Officio vigiliae*

84. Officium vigiliae disponitur ut in Breviario exstat, iis exceptis quae, iuxta normas generales et indicationes particulares, mutanda sunt.

-- Ex his dispositionibus eruitur interpretato n. 221a Codicis rubricarum, circa significationem locutionis «lectiones propriae» et «lectiones specialiter assignatae». Et quidem:

a) *lectiones propriae* illae sunt intellegendae, quae sunt *stricte propriae*, scilicet quae directe de Mystero vel Sancto agunt (cfr. festum Conversionis S. Pauli, festum S. Barnabae, etc.). Ergo lectiones *propriae* idem non sunt ac lectiones *appropriatae*, ut antea habebatur in festo S. Mariae Magdalenae (*Canticum canticorum*) aut in Decollatione S. Ioannis Baptistae (*Ieremias*) etc.;

b) *lectiones specialiter assignatae* illae sunt quae pro quibusdam festis assignantur extra ordinem lectionum ac Scripturae occurrenti; et quidem, in genere, de Communi aut specialiter selectae. Quod accidit semper in Officio ordinario cum Matutino antiphonis et psalmis propriis donato.

In pravi, ergo, Officium ordinarium semper habebit lectiones de Scriptura occurrenti, praeter quam:

— ad Matutinum quod antiphonis et psalmis propriis gaudeat. Tunc enim lectiones semper erunt *specialiter assignatae*, ad aequalitatem cum Matutino festivo, in quo antiphonis et psalmis propriis aut de Communi semper respondent lectiones extra ordinem Scripturae occurrentis, scilicet lectiones aut propriae aut specialiter assignatae;

— et ad Matutinum cum antiphonis et psalmis de feria currenti, sed de festo quod habeat lectiones *stricte proprias*. Quod, in Breviario romano, unice occurrit in festo S. Barnabae Apostoli.

Caput vii

De proprio de tempore

A) De tempore Adventus

85. Sub titulo generali « Proprium de Tempore », ponatur titulus minor: Tempus Adventus²³.

86-104. *Omittuntur*.

105. [*Post Nonam vigiliae Nativitatis Domini ponatur sequens rubrica*]: « Post Nonam explicit tempus Adventus et incipit tempus natalicium ».

B) De tempore Nativitatis

106. Titulo festi [*Nativitatis Domini*] praeponatur sequens titulus generalis: «Tempus Nativitatis»; et sub titulo festi sic scribatur: «I classis cum octava II classis».

107. [*Ante secundam lectionem Matutini Nativitatis Domini ponitur sequens rubrica*]: «In Officio dominicae infra octavam Nativitatis Domini, diebus 26 aut 27 aut 28 occurrente, lectio secunda efficitur ex his, secunda et tertia, in unam coniunctis, omisso responsorio intermedio».

108-109. *Omittuntur*.

110. [*Rubrica de psalmis ad II Vesperas Nativitatis, dicendis quotidie per octavam, sic corrigitur*]: Psalmi praecedentes cum suis antiphonis dicuntur, per totam octavam Nativitatis, in Vesperis cuiuslibet Officii, praeterquam dici octavi Nativitatis (diebus 31 decembris et 1 ianuarii); a capitulo fit de Officio currenti, nisi faciendum sit de sequenti Officio nobiliori²⁴.

Officium de dominica infra octavam Nativitatis ponatur inter diem 25 et diem 26 decembris²⁵.

111. *Omittitur*.

112. Si pro S. Stephano et S. Ioanne hymni integre scribantur, ponatur doxologia de Communi.

113-117. *Omittuntur*.

118. Demptis omnibus rubricis post Vesperas Ss. Innocentium positis, haec ponatur: Diebus 29, 30 et 31 decembris Officium hoc modo ordinatur». Hic scribantur quae in n. 175 novi Codicis rubricarum exstant.

---

²³ Haec indicatio, noviter nunc in Breviarium inducta, darius annum liturgicum distinguit, non in successione festorum tantum, sed et diversorum Temporum.

²⁴ Similis dispositio iam in praecedentibus rubricis exstabat; sed hoc loco est determinatio praecisa normae generalioris n. 70 Codicis rubricarum: «Normae peculiares pro ordinandis Officio et Missa infra octavam Nativitatis Domini inveniuntur in rubricis Breviarii et Missalis ».

²⁵ Ratio habetur in eo quod, iuxta novas rubricas, dominica in occurrentia praefertur festis Comitum Christi.

119. [Pro ordinando Matutino dominicae infra octavam 'Nativitatis sequens ponitur rubrica]: «Matutinum habet novem psalmos cum tribus lectionibus. Invitatorium, hymnus, antiphonae et psalmi dicuntur ut in festo Nativitatis; versus ut in III Nocturno festi.

« Si dominica die 26 aut 27 aut 28 occurrit, lectiones prima et secunda, cum suis responsoriis sumuntur c I Nocturno diei Nativitatis; tertia vero de homilia in Evangelium dici.

«Si diebus 29 aut 30 aut 31 occurrit, lectiones prima et secunda dicuntur de Scriptura occurrenti, et tertia de homilia in Evangelium dici ».

120-135. *Omittuntur.*

136. Diebus 2, 3, 4, 5 ianuarii, post indicationem diei, ponantur tres lectiones de Epistola ad Romanos cum suis responsoriis.

Ante secundam lectionem ponatur rubrica de qua in n. 76 harum *Ordinationum*.

Post secundum responsorium haec ponatur rubrica: «In Officio feriali: *Gloria Patri* », una cum altera parte responsorii.

Lectionem III haec sequantur:

«In Officio feriali: Te Deum.

In Officio ordinario: », et deinde ponatur textus responsorii.

Die 5 ianuarii, post lectiones ponatur: « Ad Laudes fit commemoratio S. Telcsphori Pp. M. ant. ... » (Textus integri).

Reliqua omnia his diebus exstantia deleantur.

C) De tempore Epiphaniae

137. [Post partes proprias diei 5 ianuarii] ponatur haec rubrica: «Post Nonam explicit tempus Nativitatis, et incipit tempus Epiphaniae ».

138. Ante verba *Dic 6 ianuarii* ponatur titulus: «Tempus Epiphaniae».

139-153. *Omittuntur.*

154. [...7^a fine Officii diei 13 ianuarii, demptis rubricis nunc exstantibus, ponitur].. «Post Completorium dici 13 ianuarii explicit tempus Epiphaniae, et incipit tempus per annum ante Septuagesimam». [...]

Lectiones de initio epistolae ad Corinthios sub die 12 ianuarii ponantur.

155. *Omittitur.*

156. Responsoria a feria II ad feriam VI [hebdomadae I post Epiphaniam] sic disponantur:

a) post lectionem I: Ante diem 13 ian.: R¹ *Tria sunt*; Die 13 ian.: R¹ *Hodie*; Post diem 13 ian.: R¹ *Domine* (vel aliud cuique feriae proprium);

b) post lectionem II: Usque ad diem 13 ian.: R¹ *In columbae*, cum additione: In Officio feriali: *Gloria Patri. Hic est*; Post diem 13 ian.: R¹ *Deus* (vel aliud cuique feriae proprium);

c) post lectionem III: Usque ad diem 13 ian.: In Officio feriali: *Te Deum*. — In Officio festi: R¹ *Reges*; post diem 13 ian.: R¹ *A dextris* (vel aliud cuique feriae proprium).

Ante lectionem II ponatur rubrica de qua n. 76 harum *Ordinationum*.

157. Responsoria sabbati [*eiusem hebdomadae*] sic disponantur:

a) post lectionem I: Die 13 ian.: *Hodie*, Post diem 13 ian.: R' *Domine*

b) post lectionem II: Die 13 ian.: R' *hi columbae*,

c) post lectionem III: Die 13 ian.: R' *Reges*, Post diem 13 ian.:

R' *Velociter*.

Ante lectionem II ponatur rubrica de qua n. 76 harum *Ordinationum*.

D) *De tempore per annum ante Septuagesimam*

158. Post R' *Velociter* [*sabbato ante dominicam U post Epiphaniam*] haec ponatur rubrica: « Si sequens dominica vel alia post Epiphaniam, Septuagesima superveniente, impediatur, praetermittitur una cum lectionibus sequentibus, etiamsi de ea nihil fiat post Pentecosten ».

159. *Omittitur*.

E) *De tempore Septuagesimae*

160. Post R' *Velociter* [*sabbato ante dominicam in Septuagesima*] ponatur haec rubrica: « Post Nonam explicit tempus per annum ante Septuagesimam, et incipit tempus Septuagesimae ».

Deinde apponatur titulus: « Tempus Septuagesimae ».

161-162. *Omittuntur*.

163. [Rubricae de psalmis dicendis ad Primam in dominicis Septuagesimae, Sexagesimae et Quinquagesimae, sic efformatur]: « Psalmi 53 *Deus in nomine*, 118' *Beati quorum* et 1182 *Bene fac*, ut in Psalterio, qui dicuntur etiam in dominicis sequentibus, usque ad dominicam II Passionis inclusive ».

164-169. *Omittuntur*.

170. [Post ant. ad Magnificat feriae III infra hebdomadam Quinquagesimae ponenda est rubrica]: « Post Completorium feriae III hebdomadae Quinquagesimae explicit tempus Septuagesimae, et incipit tempus quadragesimale ».

F) *De tempore quadragesimali: a) de tempore Quadragesimae*

171. Ante indicationem diei cinerum ponatur titulus « Tempus Quadragesimae ».

172-174. *Omittuntur*.

F) *De tempore quadragesimali: b) de tempore Passionis*

175. Post orationem [*Laudum sabbati hebdomadae IV Quadragesimae*] ponatur haec rubrica: « Post Nonam explicit tempus Quadragesimae, et incipit tempus Passionis ».

Deinde ponatur hic titulus: « Tempus Passionis ».

176-181. *Omittuntur*.

182. *¶ Rubricae de tempore recitandi Matutinum et Laudes in Triduo sacro mutantur iuxta dispositionem novi Codicis rubricarum ita ut Laudes semper mane dici debeant.*

Textus Vesperarum transfertur a feria V in Cena Domini ad Sabbatum sanctum 2,i; et feria V in Cena Domini, sub titulo Ad Vesperas ponitur rubrica}:

«Omnia dicuntur ut in Sabbato sancto, praeter sequentia: Ponantur: Ant. 1 Calicem...: Ant. ad Magn. Cenantibus autem diis; [et rubrica de conclusione Vesperarum. — Eadem elementa ponuntur etiam feria VI in Passione et Morte Domini\.

183. *\Compictorium pro Triduo sacro sic disponitur}: Post rubricam Completorium, omnia sic disponantur:*

Ubi, iuxta rubricas, Completorium dicitur tamquam ultima diei precatio, in qua iit examen conscientiae, tunc, si recitatur in choro vel in communi, moderator chori vel communitatis, signo dato, indicat initiandum esse examen conscientiae; quo absoluto, dicitur *Confiteor*, et fiunt reliqua ut infra.

Confiteor. Misereatur. Indulgentiam.

Psalmi de dominica sine antiphonis.

Canticum Nunc dimittis sine antiphona.

Deinde dicitur, flexis genibus, antiphona Christus.

Pater noster, totum sub silentio.

Postea, clara voce, sine Oremus subiungitur:

Hic ponatur in extenso oratio Visita: in fine ponitur « Et sub silentio concluditur: Per Dominum.

Deinde omnes surgunt et cum silentio discedunt.

184-187. *Omittuntur.*

G) *De tempore paschali*

188. *Ante Ad Completorium [Sabbati sancti} ponatur haec rubrica: «Ante Missam Vigiliae paschalis explicit tempus Passionis, et ab initio eiusdem Missae incipit tempus paschale ».*

189. *¶ Officio dominicae Resurrectionis} Praemittatur titulus: «Tempus Paschatis ». Gradus sic indicetur: « I classis cum octava I classis ».*

190-197. *Omittuntur.*

199. *[Post orationem Laudum vigiliae Ascensionis} Apponatur haec rubrica: « Post Nonam explicit tempus Paschatis, et incipit tempus Ascensionis ».*

H) *De tempore Ascensionis*

200. *[Officio festi Ascensionis Domini} Praeponatur titulus «Tempus Ascensionis ».*

201-207. *Omittuntur.*

20 Quia revera dicendae occurrunt tantum Sabbato sancto, dum duabus feriis praecedentibus, substituuntur actionibus liturgicis propriis horum dierum.

208. *[Pro ordinando Matutino vigiliae Pentecostes]* Sub titulo **c**/VI Matutinum » hacc ponantur:

« Invitatorium *Alleluia, Christum Dominum* et hymnus *Aeterne Rex*, ut in Ordinario.

« Psalmi de sabbato, sub antiphona et cum versu de tempore Ascensionis ut in Psalterio ».

Deinde ponantur lectiones olim III Nocturno assignatae (lectio I, lectio II, lectio III).

209. *[Pro ordinandis Laudibus et Horis vigiliae Pentecostes ponitur haec rubrica]*: « Ad Laudes et per Horas antiphona et psalmi de sabbato, reliqua ut in Ordinario temporis Ascensionis, oratio dominicae praecedentis ».

Et adiungatur haec nova rubrica: « Post Nonam explicit tempus Ascensionis ».

I) *De Pentecoste*

210. Post titulum *[festi]* ponatur «I classis cum octava I classis ».

211. *Omittitur.*

L) *De tempore per annum*

212. *[Ante indicationem festi Ssmae Trinitatis]* praeponatur titulus: «Tempus per annum ».

[In Officio autem Ssmae Trinitatis] Deleatur rubrica *Et fit commemoratio dominicae*, una cum sequentibus ant., versu et oratione, eorumque loco haec ponatur: « Et non fit commemoratio dominicae ».

213. Lectio VIII *[festi Ssmae Trinitatis]* desinit post verba *prohibet appellari*. Post R7 *Duo Seraphim* ponatur lectio IX, quae comprehendit reliquam partem lectionis VIII a verbis *Denique Patrem* usque ad finem.

214-220. *Omittuntur.*

221. **Monitum de dominicis II-XI post Pentecosten.**

Ad dispositionem rubricarum et textuum pro dominicis a 2^a usque ad 11^m post Pentecosten, servantur ea quae *m his Ordinationibus*, sub nn. 70-73 posita sunt.

Nihil tamen impedit, quominus, pro dom. 2^a usque ad dom. 6^{nm} inclusive, quae quos is anno ante primam dom. mensis augusti cadunt, ea omnia, quae ad has dominicas pertinent, *unico loco* exhibeantur, scilicet in prima serie dominicarum et hebdomadarum, ubi continentur lectiones de Scriptura currenti (et, pro dom. hucusque lectiones II Noct.). Hoc in casu altera series dominicarum (cum homiliis ceterisque textibus propriis), initium habebit a dom. septima tantum.

In omnibus porro dominicis, inde a septima usque ad 11^{a,n} inch, ante titulum «Ad I Vesperas», ponatur haec rubrica (in singulis dominicis repetenda); « Si hacc dominica mense augusto occurrat, sumuntur antiphona ac lectiones

respectivae dominicae et hebdomadae mensis augusti, omissis ceteris de libris Regum ».

222-229. *Omittuntur.*

230. Post titulum *Dominica V augusti*, hacc ponatur rubrica: «Si huic dominicae locus non sit, praetermittitur una cum sua hebdomada ».

231. Post titulum *Dominica I septembres*, ponatur rubrica quae in n. 36 *Variationum* invenitur.

232-236. *Omittuntur.*

237. Post titulum *Dominica I octobris* ponatur rubrica quae in n. 38 *Variationum* invenitur.

238. Post titulum *Dominica III octobris* haec ponatur rubrica: «Si haec dominica a die 18 ad diem 21 octobris occurrat, praetermittitur una cum sua hebdomada, eiusque loco ponitur dominica IV ».

239-240. *Omittuntur.*

241. Post titulum *Dominica I novembris* ponatur rubrica quae in n. 39 *Variationum* invenitur.

242. Post titulum *Dominica II novembris*, haec ponatur rubrica: « Haec dominica una cum sua hebdomada semper praetermittitur, cum ei locus numquam fieri possit, iuxta superiorem rubricam [*Variationes*, n. 39].

243-247. *Omittuntur.*

248. Maneat titulus *Dominica HI quae superfuit post Epiphaniam* et eius oratio; cetera omnia demantur.

Ponatur vero, post orationem, hacc rubrica: « Reliqua, huic dominicae propria, omittuntur, cum si post Pentecosten resumenda sit, semper occurrat cum festo D. N. Iesu Christi Regis ».

Caput VIII

De proprio Sanctorum

249-260. *Omittuntur.*

261. Post Laudes [*festi Purificationis B.M.V.*] ponantur rubricae sequentes: « Ad Horas antiphonae et psalmi de feria currenti; ad Primam in responsorio brevi versus *Qui natus es de Maria Virgine*.

Quando hoc festum occurrit in dominicis in Septuagesima, aut Sexagesima, aut Quinquagesima, ad Horas sumuntur antiphonae de Laudibus, psalmi vero de dominica, retentis tamen ad Primam psalmis 117, 118 et 118°.

262. In festis III classis a die 5 februarii ad diem 9 martii deleantur rubricae commemorationem feriae Quadragesimae statuentes 27.

Variationes nn. 262, 268 et 274 inductae circa commemorationes feriae temporis quadragesimalis dimanant ex mutata norma praecedentiae dierum liturgicorum. Nam antea festa

263-267. *Omittuntur.*

268. Pro omnibus festis III classis, a die 10 martii ad diem 28 mardi occurrentibus, retineatur indicatio consueta diei, Sancti et classis; sed ponatur tantum commemoratio ad Laudes, his verbis: «Tempore quadragesimali fit commemoratio in Laudibus tantum».

269-273. *Omittuntur.*

274. In omnibus festis III classis a die 2 ad diem 14 aprilis tollantur rubricae commemorationem feriae quadragesimalis statuantes.

275-292. *Omittuntur.*

293. [*Officium vigiliae S. Laurentii disponitur hoc modo*]: Post titulum *Ad Matutinum* ponatur rubrica: < Lectiones de homilia in evangelium *Si quis vult* de Communi unius Martyris 2 loco, cum responsoriis tamen feriae currentis, ut in Proprio de Tempore ».

Post titulum *Ad Vesperas* ponatur: «Omnia ut in Psalterio feriae currentis, cum oratione vigiliae, ut supra ad Laudes».

294-311. *Omittuntur.*

312. [*In festo D.N. Iesu Christi* lectio VIII explicat verbis *sive laudaeis esset adversum*. Lectio IX efficitur ex altera parte lectionis a verbis *Poterrat autem*.

313-314. *Omittuntur.*

315. Vesperae et Completorium Commemorationis omnium Fidelium defunctorum transferuntur post Nonam dici 2 novembris.

[*Ante Completorium ponitur rubrica, quae habetur ante Completorium feriae V in Cena Domini*: cfr. supra, n. 183].

316. *Omittitur.*

317. Pro commemoratione Ss. Mart. Vitalis et Agricolae et Ss. Quatuor Coronatorum ponatur versus *Exsultabunt*²³.

318-321. *Omittuntur.*

Caput IX

De Communi Sanctorum

322. Quod ad primas Vesperas attinet, haec servantur:

In quovis Communi *semper* notandae sunt I Vesperae, cum in festis I classis occurrant. *Minimum quod exigitur*, hoc est, ut ponatur titulus «Ad I Vesperas»; subter titulum scribatur: «Quoties festum sit I classis». Deinde indicari

«duplicia» praeferenda erant feriis «simplicibus» temporis quadragesimalis; nunc vero caedem fertae, cum sint III classis, praeferuntur festis eiusdem gradus.

28 Scilicet versus proprius Laudum de Communi plurimorum Martyrum. Antea habebatur versus *Laetamini* (e I Vesperis eiusdem Communis), quia versus Laudum adhibebatur pro commemoratione octavae omnium Sanctorum.

debent: unde sumenda sint antiphonae, psalmi, capitulum, hymnus, versus, antiphona ad Magnific. (remittendo, prout casus fert, ad Laudes, vel ad II Vesperas). Non exigitur autem, ut textus *proprii* pro I Vesperis ponantur hoc loco; sufficit, eos inserere in II Vesperis. Manet editoribus plena libertas, ad I Vesperas adducere etiam textus occurrentes.

323. Post titulum *Ad Laudes*, verba *et per Horas* inter parentheses ponantur. — Quod servatur in omnibus Communibus.

324. Post Laudes haec ponatur rubrica: «Si festum sit I classis, ad Horas antiphonae de Laudibus, psalmi de dominica, ad Primam tamen ut in festis. Secus, antiphona et psalmi de currenti hebdomadae dic». — Quod servatur in omnibus Communibus.

325. *Omittitur.*

326. [*Doxologia* Iesu, tibi sit gloria, qui victor in caelum redis, in *Communi Apostolorum et in Communi Martyrum tempore paschali, retinetur una cum doxologia* Deo Patri].

327. *Omittitur.*

328. [*Omnia responsoria post lectiones de homilia in Evangelium in Communi Summorum Pontificum*] demi possunt; in casu, post VII et VIII lectionem ponatur rubrica: «Responsorium conveniens».

329-334. *Omittuntur.*

335. Post lectiones II Nocturni [*de Communi Doctorum*] responsoria substitui possunt hac rubrica: «Responsorium conveniens», post unamquamque lectionem ponenda.

336-338. *Omittuntur.*

Caput X

De Officio S. Mariae in sabbato

339. [*Veteri rubricae circa dies quibus est dicendum Officium S. Mariae in sabbato substituitur textus e n. 78 Codicis rubricarum derivatus*]. «Omnibus sabbatis IV classis fit Officium de sancta Maria in sabbato, in quo, sumptis antiphonis et psalmis de sabbato, reliqua dicuntur ut infra ».

I Vesperae demantur [...].

Caput XI

De Officio parvo B. Mariae Virginis

340. In parvo Officio B. Mariae Virg.:

- a) non dicitur *Ave Maria* initio Horarum;
- b) commemoratio de Sanctis supprimitur;

- f) Vesperae et Completorium ponantur in fine Officii;
- J) ante orationem non dicitur *Kyrie, Christe, Kyrie*;
- e) Horae concluduntur ut in divino Officio versibus *Dominus vobiscum*, vel *Domine, exaudi, Benedicamus Domino, Fidelium animae*;
- f) item Completorium concluditur benedictione *Benedicat et custodiat*, quam sequuntur antiphonae finales cum suis versu et oratione, necnon versus *Divinum auxilium*;
- gl antiphonae integrae dicuntur ante et post psalmos ad omnes Horas.

Caput XII

De Officio defunctorum

341. [.....] Vesperae ponantur post Laudes; orationes, proinde, scribantur in Laudibus.

Psalmus 145 [*post Vesperas*] et psalmus 129 [*post Laudes*] demantur

Caput XIII

De psalmis gradualibus et poenitentialibus, ac de Litaniiis Sanctorum

342. Titulus sic perficiatur: «Septem psalmi poenitntiales cum Litaniiis Sanctorum ac suis precibus».

[SrewzjJa *rubrica ante psalmos*] sic mutatur: «Litaniae Sanctorum, sine psalmis poenitentialibus, sed cum suis precibus, dicendae sunt in Litaniiis maioribus et minoribus, iuxta proprias rubricas, nec duplicantur, nec anticipari possunt de sero.

Antiphona *Ne reminiscaris* ponitur integra.

Titulus [*ante Litanias*] sic efformetur: «Litaniae Sanctorum cum suis precibus».

Caput XIV

De Communi Sanctorum pro aliquibus locis

343. Post Litanias Sanctorum cum suis precibus ponendae sunt «Communia Sanctorum pro aliquis locis».

In his servantur quae supra ad nn. 322-324 statuta sunt.

Cum vero haec Communia rarius adhibeantur, psalmi Nocturnorum (si libeat) numero tantum ac primo versu allegari possunt, remittendo ad textum plenum in corpore Breviarii positum. Typis quoque minoris mensurae scribi possunt.

Caput XV

De appendice ad Breviarium romanum

344. Iuxta probatam consuetudinem Breviariorum, post textum authenticum Breviarii, adduntur variae partes: preces, formulae, aliaque similis generis, ad utentium commoditatem et pietatem fovendam.

Hacc consuetudo omnino servetur; tantummodo certus ordo in ponendis his partibus necessario adhibeatur iuxta normam quae hic proponitur.

345. Titulus, partium post « Breviarium » sequentium hic erit: « Appendix ad Breviarium romanum ».

346. Partes quae scribi possunt, hoc ordine et sub his titulis ponantur:

I. Excerpta ex Missali romano.

*

ex. gr. Preces ante et post Missam.

II. Excerpta ex Rituali romano.

His excerptis addatur semper locus, ex quo in Rituali desumpta sunt, et, ubi occurrit, indicatio indulgentiarum, cum loco in « Enchiridion indulgentiarum » convenienti.

ex. gr. Ordo ad faciendam aquam benedictam.

Ordo Communionis infirmorum.

Ordo Extremae Unctionis.

Ordo commendationis animae.

Benedictio mensae.

Itinerarium clericorum.

Litaniae approbatae.

Benedictiones variae.

Formulae variae.

III. Preces diversae.

347. *Imprimatur* pro Appendice ad Breviarium requiratur a competenti Curia diocesana, et ponatur, post Appendicem, ante indicem generalem totius voluminis.

Monitum generale

Ne oriantur interpretationes erratae, haec S. Rituum Congregatio ad num. 5 « Ordinationum ad librorum liturgicorum Editores » (*Acta Apostolicae Sedis*, 52 [1960] 734) hacc animadvertit:

Examen, de quo in praedicto numero, extenditur *unice* ad observantiam Codicis rubricarum aliarumque praescriptionum circa methodum et formam parandi novas editiones Breviarii et Missalis romani, non vero ad corrigendas mendas typographicas huiusmodi, de quibus respondent redactores et revisores singulorum Editorum.

Decretum porro quo editiones singulorum Editorum « typicae conformes » declarantur, expediri potest tantummodo, quando ultimae partes totius voluminis, Breviarii aut Missalis, examinatae fuerint. Nihil impedit, quominus Editores, pro sua commoditate, specimina proprii Breviarii aut Missalis, per sectiones seu partes (at non nimis exiguas, ne examinis opus ultro protrahatur) mittant, duplici semper exemplari, ut iam innuimus. « Imprimi potest », quod haec S. Congregatio pro singulis sectionibus editori remittit, una cum eventualibus correctionibus fideliter exsequendis, non acquivalct approbationi definitiva, uti dictum est, in fine examinis concedendae.

Romae, dic 5 oct. 1960.

Henricus Dante, S.R.C. *a secretis*

II

URBIS ET ORBIS: LITANIAE PRETIOSISSIMI SANGUINIS D.N.I.C., APPROBATAE ET IN RITUALI ROMANO INSERENDAE ⁱ

Pretiosissimi Sanguinis Agni immaculati Christi, quo redempti sumus, cultum in dies pie succrescere cupiens, Sanctissimus Dominus noster Ioannes Papa XXIII¹ supra relatas Litanias, a S. Rituum Congregatione descripto ordine digestas, approbare dignatus est, easdemque in vulgus edi atque in Rituali Romano, tit. XI, post Litanias Ss.mi Cordis Iesu, inseri ita induisit, ut in toto Orbe catholico a Christifidelibus cum private tum publice adhiberi valeant.

Contrariis non obstantibus quibuslibet.

Die 24 februarii 1960.

C. Card Cicognani, *Praefectus*

Henricus Dante, *a secretis*

Kyrie eleison...

Pater de caelis, Deus

miserere nobis

Fili. Redemptor mundi, Deus

Spiritus Sancte, Deus

Sancta Trinitas, unus Deus

¹ *Acta Ap. Sedis*, 52 (1960) 412-413.

² « Vestigiis [igitur] Decessorum Nostrorum insistentes, ut pictas erga Pretiosissimum Sanguinem Agni Immaculati Christi magis magisque vigeret atque floreret, congruentes litanias, prout a Sacro Consilio legitimis ritibus tuendis ordine digestae sunt, adprobavimus. earumque recitationem cum privatam tum publicam, peculiaribus propositis Indulgentiis, universae christianorum familiae commendavimus » (Ex Epistola Apostolica Ioannis XXIII *De cultu Pretiosissimi Sanguinis D.N.I.C. promovendo*).

Sanguis Christi, Unigeniti Patris aeterni
Sanguis Christi, Verbi Dei incarnati
Sanguis Christi, Novi et Aeterni Testamenti
Sanguis Christi, in agonia decurrens in terram
Sanguis Christi, in flagellatione profluens
Sanguis Christi, in coronatione spinarum emanans
Sanguis Christi, in Cruce effusus
Sanguis Christi, pretium nostrae salutis
Sanguis Christi, sine quo non fit remissio
Sanguis Christi, in Eucharistia potus et lavacrum animarum
Sanguis Christi, flumen misericordiae
Sanguis Christi, victor demonum
Sanguis Christi, fortitudo martyrum
Sanguis Christi, virtus confessorum
Sanguis Christi, germinans virgines
Sanguis Christi, robur periclitantium
Sanguis Christi, levamen laborantium
Sanguis Christi, in fletu solatium
Sanguis Christi, spes poenitentium
Sanguis Christi, solamen moriendum
Sanguis Christi, pax et dulcedo cordium
Sanguis Christi, pignus vitae aeternae
Sanguis Christi, animas liberans de lacu Purgatorii
Sanguis Christi, omni gloria et honore dignissimus

Agnus Dei...

✠ Redemisti nos, Domine, in sanguine tuo.

R/ Et fecisti nos Deo nostro regnum.

Oremus. Omnipotens sempiterne Deus, qui unigenitum Filium tuum mundi Redemptorem constituisti, ac eius sanguine placari voluisti: concede, quaesumus, salutis nostrae pretium ita venerari, atque a praesentis vitae malis eius virtute defendi in terris, ut fructu perpetuo lactemur in caelis. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen³.

³ Summus Pontifex Ioannes XXIII sequentes indulgentias largiri dignatus est: 1) *partialem septem annorum* a christifidelibus saltem corde contrito acquirendam, si Litanias Pretiosissimi Sanguinis cum versiculo et oratione devote recitaverint; 2) *plenariam*, subiectis conditionibus, semel in mense ab ipsis lucrandam, si quotidie per integrum mensem eandem recitationem pia mente persolverint. (*S. Paenitentiana Apostolica*, die 3 martii 1960, in *Acta Ap. Sedis*, 52 [1960] 420).

Cardinal Spellman of New York: « Holy Week in the very heart of the Church's year and the most important week in the life of our parish. In the memorate in the most solemn way the mighty deeds of salvation which God wrought for us in the first Holy Week... Through the sacramental rites, Christ our Head will unite us, the members of His Body, with His death and resurrection, so that there will take place in us, too, a passover from death to a life lived with Him in God.

« That great work of Christ, powerful though it is, calls for our cooperation. All our parishioners should take an active part in the celebration by answering, singing, joining in the processions, offering and receiving... Above all, the Easter Vigil should stand out as the supreme feast of the parish, when all our parishioners come together as God's holy people, their consciences cleansed from sin, to give expression to their gratitude for the glorious triumph completing the sacrifice of our risen Savior. The attendance at the Easter Vigil should surpass even that at the Midnight Mass of Christmas, for Easter is the goal of Christmas, as it is of Holy Thursday and of Good Friday... On this common anniversary of our Baptisms, Confirmations, and first communions, we shall revive the grace of these sacraments of our Christian initiation by renewing our covenant with Christ in the fervent reception of the Easter Communion. The truly fervent celebration of Holy Week will be the unique source of a spiritual renewal for our parish that the Church means it to be ».

Philip T. Weller

Canada.

In commentario «Cahiers de Joséphologie » (vol. IX, n. 1, pp. 1-74) tractatur de inserendo nomine S. Ioseph precibus Missae. Sequentes articuli habentur: 1. *L'aspect historique: pétitions et réponses* (pp. 4-31); 2. *L'aspect liturgique: difficultés et solutions* (pp. 32-45); 3. *L'aspect doctrinale: enseignements et actes pontificaux* (pp. 46-71); *Conclusion: la question d'opportunité* (pp. 72-74).

Difficultates, quae videntur opponi huic insertioni, haud facile sunt spernendae. Praeter alia, insertio essetne elementum unionis vel maioris divisionis cum fratribus separatis Orientis et Occidentis?

Iaponia.

In periodico «Asia» (12 [1960] 155-156) L. Nagac indicat libros liturgicos et devotionis popularis qui hucusque in Iaponia in lucem prodierunt et ostendit defectus in iisdem libris occurrentes.

Joseph Pizzoni, Sponsor

Imprimatur: A. Traglia, Card. Provicaritis

Autorizzazione del Tribunale di Roma, 2° gennaio 1951

Istituto Grafico Tiberino - Roma. Via Gaeta 14

IUS ET PRAXIS
A C T A SANCTAE SEDIS

SACRA RITUUM CONGREGATIO

I

ORDINATIONES
AD LIBRORUM LITURGICORUM EDITORES CIRCA NOVAS
BREVIARII AC MISSALIS ROMANI EDITIONES

In primo fasciculo nostri Cōmmentarii, hoc anno, eam partem evulgavimus Ordinationum, quas S.R.C. ad Editores direxit, pro novis Breviarii romani alilionibus disponendis.

En nunc altera pars eorundem Ordinationum, quae Missale respiciunt, et cuius primo indicem transcribimus.

Pars prima. Normae generales (nn. 1-4).

Pars secunda. De Breviario romano (nn. 5-347).

Pars tertia: De Missali romano.

Praemonenda (nn. 348-349).

Caput I. De iis quae in Missali romano exstare debent (n. 350).

Caput II. De titulo Missalis romani (n. 351).

Caput III. De partibus introductoriis (nn. 352-356).

Caput IV. De Proprio de Tempore.

A) De tempore Adventus (nn. 357-366).

B) De tempore Nativitatis (nn. 367-387).

C) De tempore Epiphaniae (nn. 388-393).

D) De tempore per annum ante Septuagesimam (nn. 394-395).

E) De tempore Septuagesimae (nn. 396-398).

F) De tempore quadragesimali (nn. 399-429).

G) De tempore paschali (nn. 430-453).

II) De tempore per annum post Pentecosten (nn. 454-471).

Caput V. De Proprio Sanctorum (nn. 472-540).

Caput VI. De Communi Sanctorum (nn. 541-555).

Caput VII. De Missis votivis et orationibus diversis.

A) De Missis votivis (nn. 556-570)

B) De orationibus diversis (n. 571).

Caput VIII. Missae et orationes pro defunctis.

Ordo absolutionis praesente et absente corpore (nn. 572-584).

Caput IX. Proprium Sanctorum pro aliquibus locis (nn. 585-654).

Caput X. Commune Sanctorum pro aliquibus locis (n. 655).

Caput XI. Ordo ad faciendam et aspergendam aquam benedictam (nn. 656-659).

Caput XII. Cantus ad libitum (nn. 660-661).

Caput XIII. De Appendice ad Missale romanum (nn. 662-665).

Caput XIV. Ritus servandus in celebratione Missae (nn. 666-711).

Caput XV. Variationes in partibus introductoriis (nn. 712-716).

Caput XVI. De Ordine Missae (nn. 717-755).

Caput XVII. De defectibus in celebratione Missae occurrentibus (nn. 756-777).

Ne autem utilitatis limites excedamus, sicut iam fecimus pro Ordinationibus Breviarium respicientibus, eas tantum partes exhibebimus, quae lineas generales novi Missalis produnt; minutas vero indicationes, quae continent variationes in singulas rubricas inducendas omittimus, cum saepius tam breviter sint redactae, ut intellegi nequeant, nisi prae manibus habeatur textus libri liturgici ad quem singulae variationes remittunt. Ab hac tamen norma partem excipimus, quae variationem refert inducendas in Ritus servandum et in Ordinem Missae, harum variationum peculiari attenta natura.

Ratio ergo procedendi in tradendo textu Ordinationum haec erit:

a) *textus officialis Ordinationum literis ordinariis scribetur, singulis partibus numerum praemittendo qui respondet numero in indice dato;*

b) *partes, quae scribuntur literis italicis et inter parentheses quadras includuntur, a nobis redactae sunt ad textum immediate perspicuum reddendum, quin ad Missale recurrendum sit;*

c) *ad calcem cuiusque paginae, cum necessitas occurret, paucas adnotationes addimus, quae textus intellegentiam faciliorem reddant et magis apertam.*

Praeterea prae oculis habendae erunt aliae Ordinationes ad Editores die 26 iulii 1960 datae, et quae publici iuris factae sunt in Commentario officiali, quae hic non referuntur.

Pars tertia

DE MISSALI ROMANO

Praemonenda

348. Ea omnia quae in « Normis generalibus » harum *Ordinationum* (nn. 1-3) proposita sunt, valent — sicut ipse textus innuit — etiam de Missali romano recudendo.

349. Addere volumus alias quasdam normas, editionum Missalis proprias.

d) E Missali romano deleantur ea omnia quae ex praescriptis Decreti generalis anni 1955 et ex rubricis novis huius anni 1960 amplius non habent

locum, uti ex. gr. ea quae de vigiliis et octavis suppressis, de orationibus iuxta anni tempora olim dicendis, ponuntur.

b) Apponantur singulis diebus liturgicis denominationes novae classis cui pertinent, et reformentur, ubi casus fert, ipsorum dierum nomina.

c) Diebus quibus, iuxta novum ordinem, commemoratio fieri debeat de Sancto *in feria*, post indicationem diei et Sancti, ponatur vox « Commemoratio»: deinde ponatur indicatio Missae convenientis, remittendo ad Commune, vel exhibendo propriam vel partes ipsius proprias.

d) In toto Missali adhibeantur sequentes modi dicendi, ubi occurrunt: < Antiphona ad Introitum, Antiphona ad Offertorium; Antiphona ad Communionem ».

e) Item, in omni Missa, quae per extensum datur, maioris textus claritatis causa, strictim servetur spatium unius saltem lineae inter has partes:

- inter orationem (orationes) et lectionem;
- inter graduate (tractum etc.) et Evangelium;
- inter secretam et antiphonam ad Communionem.

f) Orationes (aliacve partes, forsitan occurrentes) quae ad commemorationem (commemorationes) pertinent, vel ad Missas votivas inserviunt, ita scribantur, ut, relate ad textus proprios Missae, per spatium unius vel duarum litterarum retractentur.

g) Curetur quam maxime ut evitetur necessitas folium vertendi, dum dicenda est antiphona ad Introitum, oratio, secreta, postcommunio, vel alia precatio quam celebrans extensis manibus recitare debet.

h) Singulis praefationibus servetur pagina propria integra.

i) Canon Missae incipiat absolute, seu absque praemissa quadam imagine, sive « ultimae Cena » sive alius rei; sufficit traditionalis imago Crucifixi ad paginam sinistram posita.

Caput I

De iis quae in Missali exstare debent

350. Partes quae Missale Romanum componunt sunt:

1. Titulus
2. Decretum circa uniformitatem cum editione typica
3. Bulla Pii V (in extenso)
4. Bulla Clementis VIII (in extenso)
5. Bulla Urbani VIII (in extenso)
6. Motu proprio « Rubricarum instructum » Ioannis XXIII
7. Decretum generale S.R.C. « Novum rubricarum »
8. Rubricae generales
  - Rubricae generales Breviarii romani - (hic omittuntur).
9. Rubricae generales Missalis romani
10. De anno et eius partibus

11. Tabula paschalis antiqua reformata
12. Tabula paschalis nova reformata
13. Tabula temporaria festorum mobilium
14. Calendarium Missalis romani
15. Ritus servandus in celebratione Missae
16. De defectibus in celebratione Missae occurrentibus
17. Praeparatio ad Missam
18. Gratiarum actio post Missam
19. Ordo incensationis oblatarum et altaris
20. Proprium de Tempore
21. Ordinarium Missae
22. Proprium Sanctorum
23. Commune Sanctorum
24. Missae votivae:
  - I. Missae votivae quae loco conventualis de feria quartae classis in choro suffici possunt.
  - II. Missae votivae ad diversa.
  - III. Orationes diversae dicendae ad libitum iuxta rubricas.
25. Missae defunctorum
  - Orationes diversae pro defunctis
26. Proprium Sanctorum pro aliquibus locis ubi ex induito S. Sedis concessum est
27. Commune Sanctorum pro aliquibus locis.

Caput II

De titulo Missalis romani

351. Titulus Missalis romani sic efformetur:

MISSALE ROMANUM
ex Decreto Ss. Concilii Tridentini restitutum
Summorum Pontificum cura recognitum
Editio iuxta typicam

Caput III

De partibus introductoriis

352. Partes quae « introductoriae » Missalis romani vocantur, aliae non sunt nisi quae supra n. 350 (1-19) indicantur.

353. Omnes hae partes praecedere debent ipso volumini Missalis, nec licet omnino, eas a volumine Missalis seiunctas edere, etiamsi agatur de editionibus quas « manuales » vocant.

354-356. *Omittuntur.*

Caput IV

De Proprio de Tempore

A) *Dc tempore Adventus*

357. Sub titulo generali *Proprium de Tempore*, ponatur titulus minor: «Tempus Adventus».

358. \Rubrica de modo dicendi Introitum sic emendatur]: «Hic modus repetendi antiphonam ad Introitum servatur per totum annum».

359. \In Missa dominicae I Adventus] rubrica *Credo* sic emendetur: «Credo, quod dicitur in qualibet dominica, etsi eius Officium alicui festo locum cedat, vel Missa votiva II classis celebretur; non dicitur autem in feriis, quando adhibetur Missa dominicae praecedentis ».

— Rubrica *Praelatio* sic emendetur: «Praefatio de Ss.ma Trinitate, quae dicitur tamquam de Tempore in dominicis Adventus et in omnibus dominicis II classis, extra tempus natalicium et paschale; non vero in feriis, quando adhibetur Missa harum dominicarum, sed tunc dicitur praefatio communis».

360. \In fine Missae dominicae I Adventus] rubrica *Dicitur Benedicamus* deletur.

— Loco rubricae *Quum tempore Adventus* ponatur rubrica: « Dc feriis Advenin'; fit commemoratio in omnibus Missis, tam in cantu quam lectis » '.

361. [In Missa feriae IV Quatuor Temporum Adventus], loco rubricae *Post Kyrie* inseratur nova rubrica: «Quoties dicenda sunt verba *Plectamus genua, Levate*, proferenda sunt in Missa solemni a diacono, in ceteris Missis a celebrante; et post *Plectamus genua*, omnes, una cum celebrante, flexis genibus, per aliquod temporis spatium in silentio orant; dicto *Levate*, omnes surgunt, et celebrans dicit orationem ».

Notetur insuper, semel pro semper: Ad *Plectamus genua* deletur littera « R »; cum abhinc *Plectamus genua* et *Levate* ab eodem proferenda sint, *Levate* non amplius ut responsorium censi potest; ideo littera « R » ante *Levate* deletur.

— Post primam orationem inseritur rubrica:

« Praecedens oratio sine *Plectamus genua* sumitur ad commemorandam feriam IV Quatuor Temporum».

362. \In eadem Missa feriae IV QT| post orationem *Pestina* inseritur rubrica: «Et dicuntur aliae orationes forte occurrentes ».

1 | lie sequitur alia rubrica, iam antea in Missali exstans, de Missa dicenda infra hebdomadam, quando occurrit Officium de feria, quae Missam propriam non habet; et de sumendis orationibus dominicae praecedentis, ad feriam, infra hebdomadam, commemorandam, si orationes proprias non habet.

Haec ultima determinatio, cum in Missali clare habeatur, dempta est e n. 299 Codicis rubricarum per *Declarationem* S.R.C. diei 27 maii 1961 (cfr. *Ephem. lit.* 75 (1961] 366).

363. «Sabbato Quatuor Temporum Adventus — II classis — Statio ad S. Petrum ».

In omnibus sabbatis IV Temp., commoditatis causa, duplex forma Missae *in extenso* exprimatur, forma scilicet longior, et forma brevior². Scribatur proinde:

« *Forma Missae longior* »

« Haec forma adhibenda est in Missa conventual! et in Missa, in qua Ordines³ conferuntur; in ceteris Missis adhiberi potest forma brevior, ut infra ».

« In sabbato Quatuor Temporum Missa, in qua Ordines conferuntur, dicenda est de sabbato, etiam festo I vel II classis occurrente, et in ea additur oratio ritualis « In collatione Ordinum » sub unica conclusione cum oratione quae sequitur *Dominus vobiscum*, et omittuntur omnes commemorationes, nisi sint privilegiatae ».

— Post orationem *Deus, qui conspicis* inseritur rubrica:

« Praecedens oratio sine *Flectamus genua* sumitur ad commemorandum sabbatum Quatuor Temporum ».

364. [*In eadem Missa sabbati OT*] post orationem *Deus, qui tribus* inseritur rubrica:

« Et dicuntur aliae orationes forte occurrentes ».

365. [*Post Missam sabbati QT, forma longiore, additur*].

« *Forma Missae brevior* »

« Haec forma adhiberi potest extra Missam conventualecm et Missam in qua Ordines conferuntur ».

Tota Missa ponatur *in extenso*.

Antiphona ad Introitum, prima oratio ut supra.

— Post orationem *Deus, qui conspicis* inseritur rubrica:

« Praecedens oratio sine *Flectamus genua* sumitur ad commemorandum sabbatum Quatuor Temporum ».

Deinde prima lectio cum suo graduale.

Post graduale *A summo caelo* inseritur:

« Hic dicitur *Dominus vobiscum*, sine *Flectamus genua*.

Oratio. *Oremus. Concede, quaesumus*.

« Et dicuntur aliae orationes forte occurrentes ».

Lectio Epistolae. Fratres: Rogamus vos>\ reliqua omnia ut in Missa sabbati Quatuor Temporum.

² Distinctio haec duplicis formae Missae sabbatorum QT nihil aliud est quam applicatio n. 468 Codicis rubricarum, in commodum utentium facta.

³ Cum agitur de Ordinibus conferendis, novae rubricae Missalis regulariter locutionem adhibent Ordines», numquam vero sacri Ordines». Sic et oratio ritualis semper indicatur tamquam oratio « In collatione Ordinum ». dum, e contra, Codex rubricarum antiquam inscriptionem refert « In collatione *sacrorum* Ordinum ». Vox « *sacrorum* » evidenter ablata est ad indicandum huiusmodi orationem esse dicendam etsi Ordines minores tantum, non vero tunc solum cum Ordines maiores, seu *sacri* sensu luridico, conferuntur.

366. *[In fine Missae dominicae IV Adventus]*, rubrica *Si vigilia* sic emendetur: «Si vigilia Nativitatis Domini venerit in dominica, totum Officium Missae fit de vigilia, sine commemoratione dominicae».

B) *De tempore Nativitatis*

367. Titulo festi Nativitatis Domini praeponatur sequens titulus generalis: «Tempus Nativitatis». Postea: «In Nativitate Domini - I classis cum octava II classis ».

Deinde inseratur rubrica:

« In festo Nativitatis Domini quivis sacerdos tres Missas celebrare potest. De agendis, si sacerdos eodem die duas vel tres Missas celebret, vide *Ritum servandum in celebratione Missae* ».

368. Rubrica *Praefatio de Nativitate* sic emendetur:

« Praefatio de Nativitate Domini, quae dicitur

1° tamquam propria in Missis de Nativitate Domini et de eiusdem octava: et

2° tamquam de Tempore, infra octavam Nativitatis Domini, etiam in Missis, quae secus praefationem propriam haberent, exceptis iis Missis, quae praefationem propriam de divinis mysteriis vel Personis habent; et insuper a die 2 ad 5 ianuarii in Missis, quae non habent praefationem propriam ».

369-371. *Omittuntur.*

372. *[In fine tertiae Missae Nativitatis Domini]*, rubrica *Si qua* sic emendetur: « Si qua, infra octavam Nativitatis Domini, dicenda sit Missa votiva de Christo Domino, sumitur Missa *Puer natus est nobis*, quae habetur infra, post diem 28 decembris ».

373-375. *Omittuntur.*

376. In Missa Ss. Innocentium rubrica *Non dicitur Gloria in excelsis*, et rubrica *Sequens Alleluia* deleantur.

Loco rubricae *Tractus non dicitur*, ponatur rubrica:

«In Missis votivis post Septuagesimam, omissis *Alleluia*, et versu sequenti, dicitur tractus *Effuderunt*.

Loco rubricae *In Missis votivis* ponatur rubrica:

« Tempore autem paschali omittitur graduale, et eius loco dicitur: *Alleluia, alleluia. Si Ps. 112, 1 Laudate, pueri* etc. ».

377-383. *Omittuntur.*

384. *[Post Missam diei 1 ianuarii]*, rubrica *Dominica a die* deleatur et eius locus ponatur rubrica:

« De dominica, si occurrat a die 2 ad diem 5 ianuarii, nihil fit; eius locum tenet festum Ss.mi Nominis Iesu, cum omnibus iuribus et privilegiis dominicae 4.

4 Cum Officium Ss.mi Nominis Iesu integre locum teneat dominicae, cum omnibus ipsius iuribus et privilegiis, occurrente tali dominica festo I classis quod non sit Domini, dominica commemoratur per elementa desumpta ex Officio Ss.mi Nominis Iesu.

Diebus ferialibus a 2 ad 5 ianuarii Missa dicitur ut die 1 ianuarii, cum *Gloria* et praefatione de Nativitate, sine *Credo* et *Communicantes* proprio». 385-387. *Omittuntur*.

C) *De tempore Epiphaniae.*

388. Titulo festi [*Epiphaniae*] praeponatur sequens titulus generalis: «Tempus Epiphaniae».

[*In Missa festi Epiphaniae*], rubrica *Praefatio et Communicantes* sic emendetur: Praefatio de Epiphania Domini, quae dicitur tamquam propria in Missis de festo Epiphaniae et de Commemoratione Baptismatis D. N. Iesu Christi, et tamquam de Tempore diebus a 7 ad 13 ianuarii, in Missis quae praefatione propria carent.

Communicantes \cra proprium de Epiphania Domini dicitur tantum in ipso die festo Epiphaniae »¹.

389. [*In fine Missae festi Epiphaniae*], rubrica *Infra octavam* deleatur, et eius loco ponatur sequens rubrica:

«De dominica I post Epiphaniam suo die nihil fit, sed eius locum tenet festum Sanctae Familiae Iesu, Mariae, Ioseph, cum omnibus iuribus et privilegiis dominicae.

Diebus ferialibus a 7 ad 12 ianuarii ante dominicam I post Epiphaniam occurrentibus, dicitur Missa de festo Epiphaniae: post eandem dominicam vero Missa de eadem dominica *In excelso throno*, ut infra, cum *Gloria* et praefatione de Epiphania, sine *Credo* et *Communicantes* proprio».

390-393. *Omittuntur*.

D) *De tempore per annum ante Septuagesimam.*

394. Titulo dominicae praeponatur titulus generalis: «Tempus per annum ante Septuagesimam».

395. *Omittitur*.

E) *De tempore Septuagesimae.*

396. Titulo dominicae praeponatur sequens titulus generalis «Tempus Septuagesimae».

397-398. *Omittuntur*.

Idem dicendum est pro festo S. Familiae, dominica I post Epiphaniam (cfr. infra, n. 389).

¹ Eruo non in dominica sequenti, quando alicubi fit solemnitas externa festi Epiphaniae.

F) *De tempore quadragesimali.*a) *De tempore Quadragesimae.*

399. Titulo feriae praeponatur titulus generalis: « Tempus Quadragesimae ». Deinde: « Feria IV cinerum - I classis ».

Post titulum diei titulus minor scribatur: « De benedictione cinerum ».

400. Rubrica *In choro, dicta Nona*, incipiat cum verbis: « Sacerdos indutus ».

Prima pars rubricae: *Deinde sacerdos* scribatur: « Deinde sacerdos, ad latus epistolae... ».

In fine orationis *Omnipotens ... qui Ninivitis* ponatur, in extenso, conclusio brevis: « Per Christum Dominum nostrum. R7. Amen »¹.

Ante rubricam *Deinde dignior* ponatur titulus: « De impositione cinerum ».

401. Post orationem *Concede* [/« *fine impositionis cinerum*] haec ponatur rubrica: « Si solemnis benedictio cinerum tardioribus horis fiat, licet primo mane cineres benedicere forma simplici absque cantu, ordine supradescrito. Item eadem forma adhiberi potest ubi ministri sacri vel cantores haberi nequeant ».

¹ Mutatio haec invenietur etiam infra ad benedictionem et processionem palmarum (n. 116) et candelarum (n. 484) necnon ad benedictionem et aspersionem aquae benedictae (n. 656). Ita enim praxim uniformiter deducitur principium, iuxta quod conclusio orationum longior assumitur tantum in Missa et in Oficio, conclusio vero brevior in omnibus aliis ritibus.

² In hac rubrica duo nova continentur:

a) possibilitas benedicendi cineres iam ante Missam principalem dici, quae celebratur tantum tardioribus horis, in commodum fidelium, qui tali Missae interesse nequeunt.

Iuxta decretum S.R.C. n. 2704 ad V, cineres iam benedicti imponi poterant fidelibus etiam in fine aliarum Missarum, immo etiam independenter a Missae celebratione, sed necesse semper erat ut specialis actio liturgica, sive in forma solemni sive in forma simplici, sed semper cum Missae celebratione coniuncta, praecessisset. Et hoc, sub aspectu practico et pastoralis, non semper utilitati aut bono fidelium congruebat.

Ex nova dispositione, benedictioni quae connectitur cum Missa principali semper praecedere potest, etiam sine Missa, primis horis diei, alia benedictio, forma simplici peragenda, sine cantu, sed servatis omnibus aliis elementis, ita ut cineres fidelibus petentibus imponi possint, sive ante vel post Missas quae celebrantur, sive extra Missam,

Retinetur insuper facultas iterandi eandem benedictionem, de Ordinarii loci consensu, iis in ecclesiis in quibus Missa vespertina cum magno populi concursu celebratur.

b) extensio ritus simplicis (idest formae descriptae in *Memoriali rituum* Benedicti XII) ad omnes ecclesias et ad omnia oratoria, iure communi, absque necessitate peculiaris induit Sanctae Sedis. Memoriale enim rituum, per se, solis ecclesiis paroecialibus competebat, absque speciali concessione.

Eadem extensio ritus simplicis ad omnes ecclesias et ad omnia oratoria facta iam fuerat pro sacris actionibus Hebdomadae sanctae juxta Ordinem instauratum: nunc ad diem cinerum et ad festum Purificationis B.M.V. (cfr. infra, n. 4H4g) extenditur.

« Benedictio cinerum, quae semel, mane, ante Missam principalem peracta est, ante Missam vespertinam iterari potest, de Ordinarii loci facultate, in ecclesiis, ubi Missa vespertina cum magno fidelium concursu celebrari solet ».

Postea sequens titulus:

« De Missa » (deleta rubrica *Deinde sequitur Missa*).

f. Statio ad S. Sabinam ».

Postea haec sequatur rubrica: « In Missa quae benedictionem cinerum sequitur, omittuntur psalmus *Iudica me, Deus* cum sua antiphona, necnon confessio cum absolutione, versibus sequentibus atque orationibus *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine*.

Sacerdos igitur cum ad altare accesserit, statim illud ascendit et osculatur in medio ».

402-405. *Omittuntur*.

406-409. [*Exhibentur normae pro disponenda duplici forma, longiore et breviori, Missae sabbati Quatuor Temporum Quadragesimae, sicut supra pro sabbato QT Adventus, nn. 363-365*].

410. Ante Missam [sabbati « *Sitientes* »] inseritur rubrica:

« Missa, in qua hoc sabbato Ordines conferuntur, dicenda est de sabbato, etiam festo I et II classis occurrente, et in ea additur oratio ritualis « In collatione Ordinum » sub unica conclusione cum oratione Missae, et omittuntur omnes commemorationes, nisi sint privilegiatae ».

411. *Omittitur*.

b) *De tempore Passionis*.

412. Titulo dominicae [«Dominica I Passionis»] praeponatur titulus generalis: « Tempus Passionis ».

413-415. *Omittuntur*.

416. Pro titulo generali [*ante dominicam II Passionis*] scribatur: «Hebdomada sancta ».

[*Aa benedictionem palmarum*], in fine orationis *Benedic* ponatur, in extenso, conclusio brevis: « Per Christum Dominum nostrum. R7. Arnen ».

In fine orationis *Domine, Iesu Christe* [*ad complendam processionem ramorum*] ponatur, in extenso, conclusio brevis: «Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. R7. Arnen ».

417-419. *Omittuntur*.

420. Praefatio Chrismatis collocetur inter praefationes in *Ordine Missae*, suo loco, ut in Codice rubricarum, n. 488, ponitur. Adhibeatur autem tonus sollemnis.

421-423. *Omittuntur*.

424. [*Rubrica de dicendo psalmo 21 ad denudationem altarium, feria V in Cena Domini, sic completur*]:

« Clerici, si adsunt, proseguuntur recitationem huius psalmi, usque dum

altarium denudatio peracta sit; alioquin celebrans dicat antiphonam et primum tantum versum psalmi ante denudationem altaris maioris⁸».

j

425. Feria VI in Pass, et Morte Domini (n. 6), oratio *Deus, qui peccati* in altera parte sic corrigatur: « ... sicut imaginem terreni, naturae necessitate portavimus, ita imaginem caelestis, gratiae sanctificatione portemus. Per eundem Christum Dominum nostrum⁹».

426. Textus precationum pro Iudaeis sic emendetur¹⁰: < Oremus et pro Iudaeis: ut Deus et Dominus noster auferat velamen de cordibus eorum: ut et ipsi agnoscant Iesum Christum Dominum nostrum.

Oremus.

H

Flectamus genua.

Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui Iudaeos etiam a tua misericordia non repellis: exaudi preces nostras, quas pro illius populi obcaecatione deferimus; ut, agnita veritatis tuae luce, quae Christus est, a suis tenebris eruantur. Per eundem ».

427-429. *Omittuntur.*

G) *De tempore paschali.*

430. Ante Missam Vigiliae paschalis titulus praemittatur: « Tempus Paschalis ».

Rubrica *Privata Missae* sic emendetur: « Celebratio solius Missae Vigiliae paschalis sine caeremoniis praecedentibus interdicitur ».

431. *Omittitur.*

432. Rubrica [*post* *Ite, missa est cum duplici Alleluia*] sic mutetur: « Et sic dicitur usque ad sabbatum in albis inclusive, in Missis de Tempore ».

433. *Omittitur.*

434. Post titulum « In Litaniis maioribus et minoribus », [*ante Missam Rogationum*], veteribus rubricis demptis, novae inducantur:

« Litaniae maiores assignatae sunt diei 25 aprilis; si vero eo die occurrit

⁸ Textus huius rubricae desumitur e *Ritu simplici Ordinis Hebdomadae sanctae*, Feria V in Cena Domini, cap. III. n. 21.

⁹ Circa lectionem textus huius orationis, ipsius originem et variationes in libris liturgicis mediae aetatis, cfr. commentarium quod prae buimus in tradendo Ordine Hebdomadae sanctae instaurato (*Ephem. Lit.* 70 [1956] 171).

Haec variatio iam statuta erat a S.R.C. die 19 martii 1959 (Prot. V. 4/959) et Ordinariis locorum communicata fuerat directe per Nuntios et Delegatos Apostolicos (cfr. *Ephem. Lit.* 71 [1960] 133). His Ordinationibus, textus prima vice Missale ingreditur.

Quaestio de abolendis verbis *perfidia* et *praeperfidia* in textu orationis pro conversione Iudaeorum agitata fuerat occasione instauracionis Hebdomadae sanctae, sed tunc minime soluta Restituta enim tantum fuerat invitatio *Flectamus genua* et precatio sub silentio; verba autem relicta fuerant, sed sensu proprio etymologico accipienda (cf. *Ephem. Lit.* 70 [1956] 175). Nunc autem tamquam « aurium offensive » et ipsa auferuntur.

dominica Paschatis vel feria II post Pascha, transferuntur in sequentem feriam III.

«Litaniae minores seu Rogationes, per se, assignantur feriis II, III et IV ante festum Ascensionis Domini. Ordinariis autem locorum facultas tribuitur eas transferendi ad alios tres dies continuos magis opportunos, iuxta regionum diversitatem aut consuetudinem aut necessitatem.

«In Litaniis maioribus statio ad S. Petrum. Et in minoribus ante Ascensionem: feria II Rogationum, statio ad S. Mariam Maiorem: feria III, statio ad S. Iohannem in Laterano; feria IV, statio ad S. Petrum.

« Iuxta ecclesiarum et locorum consuetudines et condiciones, cuius rei iudex est Ordinarius loci, his diebus fit processio, in qua dicuntur Litaniae Sanctorum (quae tamen non duplicantur) cum suis precibus.

« Si autem processio fieri nequeat, locorum Ordinarii peculiare supplicationes instituant, in quibus dicantur Litaniae Sanctorum et aliae preces in processione fieri solitae.

« In Litaniis tam maioribus quam minoribus, in ecclesiis in quibus fit processio vel, de mandato Ordinarii loci, peculiare celebrantur supplicationes, dicitur, tamquam votiva II classis, Missa de Rogationibus.

« Missa Rogationum, vel Missa diei quae locum tenet Missae votivae impeditae, habetur tamquam pars totius actionis liturgicae, et dicitur regulariter expleta processione. Convenit autem ut Missa de Rogationibus dicatur etiam post peculiare supplicationes, quae locum tenent processionis, etsi horis vespertinis peragantur.

« In Missi, quae processionem vel alias supplicationes 11 sequitur, omittuntur psalmus *ludica me, Domine* cum sua antiphona, necnon confessio cum absolutione, versibus sequentibus atque orationibus *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine*.

«Sacerdos igitur cum ad altare accesserit, statim illud ascendit et osculatur in medio.

« Aliae Missae de Rogationibus prohibentur ».

435. Ab antiphona ad introitum [*Missae Rogationum*] tria *Alleluia* demantur; in fine vero inter parentheses scribatur: «Tempore paschali: *Alleluia, alleluia* » 12.

A rubrica *In hac Missa* demantur verba *neque Credo*.

436. [*In Missa Rogationum*] deleta *Alleluia* cum suo versu, haec ponantur: « Tempore paschali »:

11 Hoc modo perficitur, et magis exactus redditur textus n. 424 e Codicis rubricarum. in quo mentio non fiebat de peculiaribus illis supplicationibus, quae locum tenent processionis, quando fieri nequit.

*- Missa de Rogationibus, ex nn. 435-437, disponitur tamquam Missa votiva ordinaria, ita ut adhiberi valeat quolibet anni tempore, iuxta normas illius temporis proprias. Ad supplendos textus gradualis, tractus et versus alleluatici, iam *Variationes* anni 1960 statuerunt sumendas esse partes respectivas e Missa pro quacumque necessitate.

Has omnes variationes iam praebuimus etiam inter variationes in cantu (cfr. *Ephem. ht.* 75 [1961] 251).

Hic ponantur *Alleluia*, *alleluia* cum suis versibus, c Missa votiva pro quacumque necessitate.

«Extra tempus paschale»:

Dein ponantur graduate, *Alleluia* cum suo versu, et tractus, ex eadem Missa votiva.

437. Post antiphonas ad Offertorium et ad Communionem [*Missae Rogationum*], *Alleluia* inter parenthesim ponatur, praeposita rubrica «Tempore paschali ».

Rubrica « Praefatio paschalis, iuxta rubricas » auferatur.

438-439. *Omittuntur*.

440. Titulo festi [*Ascensionis*] praeponatur sequens titulus generalis: « Tempus Ascensionis ».

441. Rubrica post Evangelium [*Missae Ascensionis*] sic mutetur: «Dicto Evangelio, exstinguitur cereus paschalis », ceteris demptis.

Rubrica « *Praefatio et Communicantes* » sic mutetur: « Praefatio de Ascensione Domini, quae dicitur tamquam propria in Missa de Ascensione Domini, et tamquam de Tempore a feria VI post Ascensionem usque ad feriam VI ante vigiliam Pentecostes; in Missis quae praefatione propria carent.

« *Communicantes* vero proprium de Ascensione Domini dicitur tantum in ipso die festo Ascensionis ».

Rubricae « *Infra octavam* » haec substituitur: « Diebus a feria VI post Ascensionem usque ad feriam VI ante vigiliam Pentecostes inclusive, dicitur Missa de festo Ascensionis, cum *Gloria* et praefatione de Ascensione, sine *Credo* et *Communicantes* proprio ».

442-449. *Omittuntur*.

450. « Sabbato Quatuor Temporum Pentecostes — I classis — Statio ad S. Petrum ».

Deinde inseritur:

« *Forma Missae longior* »

« Hacc forma adhibenda est in Missa conventuali! et in Missa in qua Ordines conferuntur; in ceteris Missis adhiberi potest forma brevior, ut infra.

« In sabbato Quatuor Temporum Missa in qua Ordines conferuntur dicenda est de sabbato, et in ea additur oratio ritualis "In collatione Ordinum sub unica conclusione cum oratione quae sequitur *Pax vobis*, et omittuntur omnes commemorationes ».

451. Post orationem *Mentibus* ponatur rubrica: « Praecedens oratio sumitur ad commemorandum sabbatum Quatuor Temporum ».

452. Post orationem *Deus, qui tribus* inseritur rubrica « Et huic orationi additur altera oratio sub unica conclusione forte dicenda ».

453. Post hanc Missam, ante rubricam *Post Missam exspirat tempus paschale*, addatur:

« *Forma Missae brevior* »

¶ Haec forma adhiberi potest extra Missam conventualem et Missam in qua Ordines conferuntur ».

Tota Missa ponatur in extenso:

Antiphona ad Introitum, prima oratio, ut supra.

Post orationem *Mentibus* inseratur rubrica: « Praecedens oratio sumitur ad commemorandum sabbatum Quatuor Temporum ».

Deinde prima lectio cum suo versu.

Postea inseratur:

« Hic dicitur *Gloria in excelsis*. Deinde *V Dominus vobiscum*. *R Et cum spiritu tuo*.

« *Oremus*. Oratio.

c *Illo nos igne*.

« Et huic orationi additur altera oratio sub unica conclusione forte dicenda ».

« *Lectio Epistolae... Fratres: Justificati* ».

« *Alleluia, Alleluia*. (Hic genuflectitur) *V Veni, Sancte Spiritus... accende*·».

« *Sequentia* ».

« *Veni, Sancte Spiritus... gaudium. Amen. Alleluia* *BLA*

Evangelium et reliqua, ut in Missa sabbati Quatuor Temporum.

H) *De tempore per annum post Pentecosten*

454. I titulo festi sequens titulus generalis praeponatur: « Tempus per annum post Pentecosten ».

455-461. *Omittuntur*.

462. [*In fine Missae festi Corporis Christi*], loco rubricae *Infra octavam* haec ponatur: « Septem sequentibus diebus, ubi fit processio, permittuntur duae Missae dc SS. Eucharistia (...)*u*, ad modum Missae votivae II classis ».

463-467. *Omittuntur*.

468-469. [*Exhibentur normae de ordinanda duplici forma Missae, longiore et brevior, sabbati OT septembris*].

470. *Omittitur*.

471. A tabula orationum, si ponatur, auferantur orationes de S. Maria necnon pro omnibus fidelibus defunctis. Editores alias orationes addere possunt ad arbitrium, e Missis votivis desumptas, v.g. dc SS. Sacramento, Pro Fidei propagatione, etc...

11 Forma brevior Missae sabbati QT Pentecostes redigitur in similitudinem Missae feria IV praecedentis, non tantum quoad numerum lectionum, sed et quoad formam cantuum. Ita, derogando iis quae in n. 468 Codicis rubricarum statuuntur, et iuxta quae, post alteram lectionem, dici deberet tractus cum Sequentia, sine *Alleluia*, ponitur versus *Veni, Sancte Spiritus* cum duplici *Alleluia*. et Sequentia, quae item clauditur cum *Alleluia*, ut in festo.

14 Hae Missae dc Eucharistia tamen non sunt sumendae c festo Corporis Christi, sed e Missis votivis: proinde sine *Alleluia* ad Antiphonas ad Introitum, ad Offertorium et ad Communionem, et sine Sequentia. In textu enim huius rubricae aperte hoc edicitur, cum ponatur etiam, inter parentheses, indicatio paginae pro requirenda Missa.

Caput V

De Proprio Sanctorum

Praenotanda: 1) Iterum meminisse sufficiat delenda esse ea omnia quae respiciunt:

- tz) orationes pro diversitate temporum assignatas;
- b) Missas conventuales;
- c) Missas ad libitum de feria vel de festo;
ultimum Evangelium speciale;
- e) octavas;
- /) vigiliis suppressas vel anticipatas.

2) Sedulo servantur quae de festis suppressis vel translatis nn. 8, 9, 10, 11 *Variationum* [di. 26 iulii 1960] statuta sunt.

3) In disponendis tractu, necnon *Alleluia* cum versibus temporis paschalis pro Missis votivis, adhibeantur rubricae quae in festo Immaculae Conceptionis B. Mariae Virg. inveniuntur.

Cum indicationes quae in hoc capite traduntur sint nimis particulares, eas omittimus, his tantum exceptis:

472. Rubrica *Missae*, \quae exstat immediate post titulum huius partis] sic explicit: c Itemque loco antiphonae ad Introitum *Gaudeamus*, dicitur antiphona e respectivo Communi. Omittuntur *Alleluia* quae in antiphona ad Introitum forte inveniuntur. *Alleluia* autem quae aliquando exstat in antiphonis ad Offertorium et ad Communionem, omittitur tantum a Septuagesima ad Pascha ».

484. Q [Immediate post titulum festi Purificationis B.M.V. ponatur]:

« Festum Purificationis B. Mariae Virg. habetur tamquam festum Domini ».

b) Dein hic titulus minor: « De benedictione candelarum ».

Initium rubricae *Finita Tertia* ita emendetur: «Sacerdos indutus pluviali albo, vel sine casula, cum ministris similiter indutis, procedit ad benedicendas candelas, in medio ante altare vel ad latus Epistolae positas... ».

r) In fine orationis *Domine, sancte* ponatur, in extenso, conclusio brevis: « Qui tecum vivit et regnat in saecula saeculorum. R7 Arnen ».

In fine orationis *Omnipotens* ponatur, in extenso, conclusio brevis: «Per eundem Christum Dominum nostrum. R7 Arnen ».

In fine orationis *Domine Iesu Christe* ponatur, in extenso, conclusio brevis: «Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Rr Arnen ».

d) Rubrica *Finitis orationibus* in duas partes dividatur: Ante verba *Tum dignior* titulus minor inseratur: «De distributione candelarum».

In rubrica *Tum dignior*, verba «nec osculatur manum illius» necnon «candelam et manum celebrantis osculantibus» deleantur.

e) Post primum versum cantici *Nunc dimittis* ita scribatur:

Et repetitur antiphona: « Lumen ad revelationem gentium: et gloriam plebis tuae Israel ».

< Quia viderunt oculi mei 0 salutare tuum ».

Et repetitur antiphona: « Lumen ad revelationem gentium: et gloriam plebis tuae Israel ».

« Quod parasti ° ante faciem omnium populorum ».

Et repetitur antiphona: « Lumen ad revelationem gentium: et gloriam plebis tuae Israel ».

Quae si non sufficiant, repetantur quousque distributio finiatur; et clauditur cum:

« Gloria Patri, et Filio, ° et Spiritui Sancto ».

Et repetitur antiphona: « Lumen ad revelationem gentium: et gloriam plebis tuae Israel ».

« Sicut erat in principio, et nunc, et semper, ° et in saecula saeculorum. Arnen ».

Et repetitur antiphona: « Lumen ad revelationem gentium: et gloriam plebis tuae Israel ».

His expletis, sacerdos dicit:

« y. Dominus vobiscum. Rr Et cum spiritu tuo.

Oremus. Oratio. *Exaudi...* ».

/) Post orationem *Exaudi* ponatur titulus «*De processione*». Sequens rubrica incipit verbis: « Primo celebrans... ».

g) Sublatis rubricis *Finita processione* et *Hodie*, ponatur rubrica: « Si candelarum benedictio et processio, ob defectum ministrorum sacrorum, forma solemni fieri nequeat, licet formam simplicem adhibere, etiam absque cantu, dummodo tres saltem ministrantes celebranti inserviant »; deinde titulus minor « *De Missa* » et rubrica: « Finita processione, celebrans et ministri accipiunt paramenta pro Missa. In Missa quae benedictionem candelarum sequitur, omituntur psalmus *Indica me, Deus* cum sua antiphona, necnon confessio cum absolutione, versibus sequentibus atque orationibus *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine*. Sacerdos igitur cum ad altare accesserit, statim illud ascendit et osculatur in medio. Candelae in manibus tenentur ad Evangelium, et toto Canone ».

506. Orationes pro commemoratione S. Urbani I Pp. M. [*die 25 maii*] c 2° loco sumanmr15.

Caput VI

De Communi Sanctorum

541. Demp̄tis titulo et Missa «In vigiliis Apostolorum» servantur tantum duae rubricae finales.

542-544. *Omittuntur*.

15 Hucusque oratio sumebatur c primo loco, secreta autem et postcommunio c secundo, quia udem textus c primo schemate adhibebantur in Missa S. Gregorii VII, quae solummodo orationem propriam habet Nunc autem, ad res simplices reddendas, tres orationes omnes e secundo schemate sumuntur.

Hoc principium facilius applicationem invenire potest in novis Propriis conficiendis.

545. [*In Missa de Dedicatione ecclesiae*]:

a) Post titulum ponatur rubrica: « Festum Dedicationis ecclesiae est festum Domini ».

℣) orationes ita disponantur:

« 1. In anniversario Dedicationis, oratio *Deus, qui nobis...* ».

« 2. In ipso die Dedicationis, oratio *Deus, qui invisibiliter...* ».

Similiter disponantur orationes secretae et postcommuniones.

546-547. *Omittuntur.*

548. [*Post Missam de Dedicatione ecclesiae*], sublati rubricis *In ipsa Dedicatione ecclesiae, Per octavam, In die Dedicationis altaris*, una cum tribus sequentibus orationibus, ponantur nn. 332, 333, 334, 345 rubricarum Codicis.

549. Titulus [*primae Missae de S. Maria in sabbato*] sic mutetur: « *Tempore Adventus* ». Sequens rubrica deleatur ie.

550. [*Post inscriptionem secundae Missae de S. Maria in sabbato*], rubrica *A sabbato* expungatur.

551. Titulus [*tertia Missae de S. Maria in sabbato*] sic mutetur: « *A die 3 februarii usque ad feriam iv Hebdomadae sanctae* ». Sequens rubrica dematur.

552. Titulus [*quarta Missae de S. Maria in sabbato*] ita mutetur: « *Tempore paschali* ». Sequens rubrica auferatur.

553. Titulus [*quinta Missae de S. Maria in sabbato*] sic mutetur: « *A festo SS. Trinitatis usque ad sabbatum ante dominicam I Adventus* ». Sequens rubrica deleatur.

554-555. *Omittuntur.*

Caput VII

De Missis votivis et orationibus diversis

A) *De Missis votivis*

556. Tituli et rubrica ita reformatur:

Missae votivae

Missae votivae de mysteriis Domini aut de Angelis vel Sanctis
SINGULIS HEBDOMADAE DIEBUS DISPOSITAE 17

« Sequentes Missae votivae, quamquam omnibus hebdomadae diebus non impeditis dici possunt, convenienter tamen, saltem in choro, dicuntur die

1,5 Titulo enim sic efformato, sequens rubrica superflua evadit, cum nihil aliud quam ea, quae in titulo iam habentur, referat. Idem valet pro numeris sequentibus.

17 Titulus piaccedens huius sectionis Missarum votivarum mutatus est, ita ut in eo nulla amplius fiat mentio Missae conventualis. Iutta novas rubricas enim, in choro eligi potest, pro Missa conventuali, quaelibet Missa, quae tamquam votiva celebrari potest. Retinetur assignatio diversis hebdomadae diebus, ut antea, facta ratione peculiaris illius devotionis. quam pictas Christiana singulis diebus attribuit, sed non obligatorie sequenda.

assignato». [*Hic praebetur textus Missarum votivarum pro singulis hebdomadae diebus. Missa de Ss.mo Corde Iesu ponitur etiam inter Missas votivas, post Missam de Passione Domini; in Proprio autem de Tempore, Missa ponitur absque partibus quae unice Missam votivam respiciunt*].

557. *Omittitur.*

558. [*In fine Missarum votivarum per hebdomadam*] rubrica *Extra Missam* sic mutetur: « Quolibet die a rubricis non impedito dici possunt, cum in chorum extra chorum, etiam aliae Missae quae, iuxta rubricas, tamquam votivae permittuntur ».

559. *Missae votivae ad diversa numero progressivo currenti signentur et inscribantur ut sequitur* 18:

1. Pro eligendo Summo Pontifice.
2. In die coronationis Papae et in eius anniversario.
3. In consecratione Episcopi.
4. In anniversario Episcopi.
5. In collatione Ordinum.
6. In benedictione Abbatis.
7. In benedictione Abbatissae.
8. In benedictione et consecratione Virginum.
9. In benedictione coemeterii.
10. In reconciliatione ecclesiae vel coemeterii.
11. Pro sponsis.
12. In 25° et 50° anniversario a celebratione matrimonii.
13. In die professionis Religiosorum.
14. In die professionis Religiosarum.
15. Ad vocationes ecclesiasticas petendas.
16. Ad vocationes ecclesiasticas servandas.
17. Ad vocationes religiosas petendas et fovendas.
18. Pro Fidei propagatione.
19. Pro Ecclesiae defensione.
20. Pro Ecclesiae unitate.
21. Tempore belli.

18 Tituli Missarum votivarum alia diversa in paucis tantum a praecedentibus discrepant, et in his quae necessaria sunt, ut novis rubricis conformentur: ita, ex. gr., Missae in die coronationis (non amplius electionis) Papae et in eius anniversario; In anniversario (sine die specificatione, cum inter tres dies anniversarios electio heri possit) Episcopi. Tituli Missarum pro Ecclesiae defensione et pro Ecclesiae unitate iam mutati erant per *Variationes* diei 26 iulii 1961. I

In titulo Missae pro peregrinantibus et iter agentibus, additur « et profugis », mentio scilicet peregrinorum illorum, qui nota sunt quodammodo peculiaris nostrae huius aetatis.

Seriei harum Missarum, antea in Missali exstantium, adduntur Missa in 25° et 50° anniversario a celebratione Matrimonii, quae a Rituali romano praevидetur (lit. VIII, can. VII, n. 1) et insuper duae Missae in die professionis Religiosorum et Religiosarum, necnon tres Missae pro vocationibus sacerdotalibus et religiosis. Hac ultimae nuperrime a S.R.C. sunt approbatae; et colore albo sunt celebrandae.

22. Pro pace.
23. Tempore mortalitatis.
24. Pro remissione peccatorum.
25. Pro peregrinantibus, iter agentibus et profugis.
26. Pro infirmis.
27. Ad postulandam gratiam bene moriendi.
28. Pro quacumque necessitate.
29. Pro gratiarum actione.

560. [*Post titulum Missae in anniversario Papae*] rubrica *In die* sic mutetur: « In die coronationis Papae et in eius anniversario, pro Missa conventuali, in ecclesiis cathedralibus et collegiatis dicitur, tamquam votiva II classis, sequens Missa.

« Praeterea una Missa permittitur, de consensu Ordinarii loci, tamquam votiva II classis, in singulis ecclesiis, die quo peculiares aguntur celebrationes in honorem Summi Pontificis ».

561. [*In Missa de anniversario Papae*] rubrica *Praefatio de Apostolis* deleatur.

562. [*Post titulum Missae* In consecratione Episcopij] rubrica *Missa* sic compleatur: «...sequentes orationes; aliae commemorationes, praeter privilegiatas, excluduntur; infra Actionem dicitur *Hanc igitur* ut infra ».

563. [*Post titulum Missae de anniversario Episcopi*] rubrica *In anniversario* sic mutetur: « In anniversario aut electionis aut consecrationis aut translationis Episcopi diocessani (semel scilicet, die ab Episcopo eligendo), pro Missa conventuali, in ecclesiis cathedralibus et collegiatis dicitur, tamquam votiva II classis, sequens Missa ».

564. Rubrica ante orationes Missarum nn. 5, 6, 7, 8, 9, 10 ita compleantur: « ... sequentes orationes; aliae commemorationes, praeter privilegiatas, excluduntur ».

565. Rubrica *Si sollemnis [initio Missae pro Sponsis]* ita corrigatur: «Si sollemnis benedictio nuptiarum, intra Missam, facienda sit die dominico vel die I classis, dicitur Missa de Officio occurrenti, cum commemoratione sequentis Missae pro sponsis, sub unica conclusione, etiam diebus in quibus commemoratio Missae votivae impeditae prohibetur; et in ea datur benedictio nuptialis more solito.

Si autem sollemnis benedictio nuptiarum, intra Missam, facienda sit aliis diebus, dicitur sequens Missa votiva pro sponsis.

In Commemoratione omnium Fidelium defunctorum et Triduo sacro prohibetur sive Missa votiva, sive eius commemoratio in Missa diei, sive benedictio nuptialis infra Missam.

Cum vero tam Missa pro sponsis quam benedictio nuptialis prohibetur, Missa una cum benedictione transferri potest in opportuniorem diem non impeditum, post celebratum matrimonium ».

566. Ante orationem *Deus Abraham*, rubrica ita inchoetur: « Dicto *Ite, missa est*, sacerdos antequam populo benedicat...». Rubrica *Montant |/n fine Missae pro Sponsis]* sic emendetur: «Moneat eos sacerdos gravi sermone ut,

in Dei timore manentes et alterutrum diligentes, mutuam fidem et coniugalem castitatem servant, atque prolem in catholica religione sedulo instituunt. Postea eos aspergat aqua benedicta, et dicto *Placeat tibi, sancta Trinitas*, det benedictionem; et legat, ut solitum est, initium Evangelii secundum Iohannem ».

567. Postea, sub n. 12, ponatur titulus « In 25° et 50° anniversario a celebratione matrimonii », cum sequenti rubrica: « Pro gratiarum actione in 25° et 50° anniversario a celebratione matrimonii, dici potest, ut votiva II classis, Missa aut de Ss.ma Trinitate aut de B. Maria Virg., addita oratione pro gratiarum actione sub unica conclusione cum prima.

< Diebus I classis et dominicis haec Missa votiva prohibetur; tunc enim oratio pro gratiarum actione addi potest Missae diei, modo ne occurrant festa Nativitatis et Epiphaniae Domini, Triduum sacrum, dominica Resurrectionis, festum Ascensionis Domini, dominica Pentecostes, festa SS. Trinitatis, Corporis Christi, Cordis Iesu et Christi Regis, necnon Commemoratio omnium Fidelium defunctorum.

< Missa finita, super coniuges dicuntur preces quae inveniuntur in Rituali romano ».

568. Missa ad postulandam gratiam Spiritus Sancti deleatur, cum tres orationes positae sint in Missa Spiritus Sancti.

569-570. *Omittuntur.*

B) *De orationibus diversis*

571. A titulo generali demantur verba *dicendae ad libitum iuxta rubricas*. Orationes ita disponantur, cum suis numeris et titulis 10:

1. Ad poscenda suffragia Sanctorum.
2. Alia oratio ut supra.

Rubrica *In praefata [post orationem A cunctis]* emendetur ut sequitur, ac immediate post titulum ponatur.

,n In his orationibus diversis duae exstant variationes, si cum schemate praecedenti Missalis componantur:

a) *Novus ordo* qui considerat prius simplicem invocationem Sanctorum; deinde Ecclesiam universam (Pro libertate Ecclesiae, Pro omni gradu Ecclesiae), personas ecclesiasticas iuxta earum dignitatem (Papa, Praelati, Episcopus, sacerdos), auctoritates civiles, universam communitatem fidelium et varias ipsius necessitates aut utilitates.

b) *Variatio in titulis*, ita ut nonnullae orationes, hodiernis conditionibus aptius respondeant, sicut factum est in titulis Missarum votivarum, aut tenoris magis generalis evadant. et ita diversis opportunitatibus melius aptari possint. Ita, v.gr.. *Contra persecutores Ecclesiae* factum est *Pro libertate Ecclesiae*; *Pro concordia in congregatione servanda* redditur simpliciter *Pro concordia servanda*; *Contra persecutores et male agentes* est *Pro defensione ab hostibus*, etc.

Ita, hae orationes, antiquae in textu, novis necessitatibus temjximum accommodantur, ut semper actuales evadant.

Noviter inductae sunt in hoc schema orationes pro Episcopo (c respectiva Missa) et pro res publicas moderantibus (loco orationis pro Imperatore sacri romani imperii).

« In sequenti oratione et in eius postcommunione, ad litteram N. » sacerdos nominare potest, ad arbitrium suum: *a)* sive Titularem ecclesiae in qua celebrat; *b)* sive Patronum principalem nationis, vel regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, vel dioecesis, vel oppidi seu civitatis; *c)* sive, si est religiosus, Fundatorem canonizatum vel Titulum vel Patronum principalem Ordinis seu Congregationis aut Provinciae.

« Titulus autem, sive ecclesiae sive Religionis, nominari nequit, si agatur de Persona divina vel Mysterio Domini. Insuper sive Titulus sive Patronus nominari nequit, si sit B. Maria Virgo, aut de ipso Titulo vel Patrono dicatur Missa aut facta sit commemoratio, aut illius nomen in eadem oratione *A cunctis* expressum sit.

« Nomina Angelorum aut S. Ioannis Baptistae, si fuerint Titulares aut Patroni, praeponuntur nomini S. Ioseph.

« Si vero Missa vel commemoratio fuerint de S. Ioseph aut de sanctis Apostolis Petro et Paulo, verba quae eos respiciunt omittuntur ».

3. Pro libertate Ecclesiae. Hic ponatur oratio hucusque sub n. 10 (*Ecclesiae*). Praemittatur rubrica: « Dici nequit in Missa dominicae XXIII post Pentecosten ».

4. Pro omni gradu Ecclesiae (*olim n. 3*).

5. Pro Papa (*olim n. 4*).

6. Pro Praelatis et Congregationibus eis commissis (*olim n. 7*).

7. Pro Episcopo. Orationes sumantur e Missa votiva pro eiusdem anniversario. Praemittatur rubrica: « Dici nequit si oratio pro Papa recitata sit ».

8. Pro scipso sacerdote (*olim n. 20*). Huic orationi praemittantur nn. 451 et 452 rubricarum Codicis.

9. Pro republicas moderantibus. Orationes in n. 62 *Variationum* exhibentur. Attamen secreta ita corrigatur: « Propitiare, Domine, precibus et hostiis famulorum tuorum, et propter nomen tuum patriae defende rectores; ut salus servientium tibi principum, pax tuorum possit esse populorum. Per Dominum ». Oratio pro Imperatore (*olim n. 5*) deleatur.

10. Pro rege.

11. Pro familia (*olim n. 5*).

12. Pro concordia servanda (*olim n. 9*).

13. Pro defensione ab hostibus (*olim n. 11*).

14. 15. 16. 17. 18. 19. Ut olim.

20. Pro quacumque necessitate (*olim n. 12*). Rubrica sic emendetur: Dici nequit in Missa dominicae XXII post Pentecosten.

21. In quacumque tribulatione (*olim n. 73*).

22. Ad petendam compunctionem cordis (*olim n. 21*).

23. Pro remissione peccatorum (*olim n. 22*). Oratio pro publice paenitentibus (*olim n. 23*) deleatur.

24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. Ut olim.

32. Pro captivis. Formulae prius ponantur in plurali, deinde in singulari.

33. 34. 55. Ut olim.

II

I

I . |

I ■

g i

H

I

' : 'V. I

I j '

U

Caput VIII

Missae et orationes pro defunctis

Ordo absolutionis praesente et absente corpore

572. Rubricae *Pro defuncto* et *Idem servatur \initio Missarum pro defuncti,]* auferantur, eorumque loco jx>natur n. 394 rubricarum Codicis.

In omnibus Missis defunctorum, loco « Antiphona ad Offertorium » et «Antiphona ad Communionem», scribatur: «Responsorium ad Offertorium» et « Responsorium ad Communionem ».

573. Post titulum Missae *In die obitus seu depositionis defuncti*, ponatur rubrica: «Sequens Missa dicitur pro defunctis non sacerdotibus:

- a) In Missa exsequiali;
- b) In Missis pro die obitus;
- c) In Missis post acceptum mortis nuntium;
- d) In ultima .defuncti sepultura;
- e) In die III, VH et XXX, adhibitis tamen orationibus propriis».

574. *\In Missa pro die obitus]*, post titulum *Sequentia* scribatur: « (de praeepto in Missa exsequiali)».

575. Orationes in die III, VII et XXX inserantur post orationes Missae praecedentis, sub rubrica: « In die tertio, septimo et trigesimo ».

576. Titulo [*Missae in anniversario defunctorum* \ addatur: «qui non sint sacerdotes ».

577. *\Ante orationem in Missa cotidiana]*, rubrica *Si Missa* ita emendetur: « Si Missa applicetur pro certis defunctis, dicitur oratio conveniens, ut infra inter orationes diversas pro defunctis; si applicetur pro defunctis in genere, vel designatio ignoretur, dicitur sequens oratio ». Hic ponatur oratio *Fidelium* tantum, sublatis orationibus *Deus, qui inter apostolicos* et *Deus, veniae*, retenta superscriptione « Pro omnibus fidelibus defunctis ».

578. Orationes diversae pro defunctis ita disponantur cum suis numeris et titulis²⁰:

1. Pro defuncto Summo Pontifice.
2. Pro defunctis Episcopis et sacerdotibus. Orationes *Deus, qui inter apostolicos*, etc. qui exstabant in Missa « cotidiana ».
3. 4. Ut olim. Oratio n. 5 deleatur.
5. Pro defuncto Episcopo (*olim n. 2*).
6. Altera oratio [*pro defuncto Episcopo*].
7. Pro defuncto sacerdote.

²⁰ In hoc schemate orationum diversarum pro defunctis haec tantum mutata sunt: u) inserta est oratio pro defunctis Episcopis et sacerdotibus, olim prima dicenda in Missa cotidiana: *D* deleta est oratio pro Cardinali diacono, qui in ordine presbyteratus non fuerit constitutus, cum casus, iuxta vigentem disciplinam canonicam, amplius evenire non possit.

Reliquae orationes ut antea manserunt, quibusdam tantum adiectis determinationibus rubricalibus.

8. Altera oratio [*pro dejuncto sacerdote*].

9. Pro uno defuncto. Post orationem, haec ponatur rubrica: « Si dici contingat altera oratio pro uno defuncto, dicitur oratio sequens, n. 10, mutato genere ».

Rubrica *Si pro pluribus* ita amplificetur: « Si pro pluribus, etiam sexus diversi, orationes dicuntur ut infra ».

Postcommunione haec sequatur rubrica: ¶ Pro uno defuncto et una defuncta. quorum nomina ignorentur, dicitur oratio ut supra, adhibitis verbis *famuli et famulae tuae* ».

10. Pro una defuncta. Post orationem, haec ponatur rubrica: « Si dici contingat altera oratio pro una defuncta, dicitur oratio praecedens, n. 9, mutato genere ».

11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. Ut olim.

579. Ritus absolutionis super cadavere inscribatur: « *Ordo absolutionis*... »

Rubrica *Finita Missa* ita inchoetur: « Finita Missa exsequiali, ultimo Evangelic omisso, celebrans, depositis casula seu plancta et manipulo in plano ad latus Epistolae... ».

580. *Omittitur.*

581. Rubrica *Deinde, etiamsi corpus*, necnon antiphona *Ego sum* una cum cantico immediate ponantur post antiphonam *In paradisum*.

Antiphona *Ego sum* integra ante canticum ponatur.

Post canticum ponatur rubrica: « Ac, si longitudo itineris postulaverit, dicatur psalmus *De profundis* et alii psalmi ex Officio defunctorum, et in fine cuiuslibet psalmi dicitur: *Requiem aeternam dona ei, Domine*.

« Ad ingressum coemeterii repetitur antiphona *Ego sum*, ut supra ». Postea ponatur oratio ad benedicendum sepulcrum, cum suis rubricis.

582. Tandem omnia addantur a verbis « Postea sacerdos dicit: *Kyrie, eleison*... » usque ad verba « Anima eius... requiescat in pace. R' Arnen ». Cetera demantur.

583. Ritus absolutionis absente cadavere inscribatur: « *Ordo absolutionis*... ».

21 Ritus exsequiarum in sua altera parte, post Missam, haec refert mutata: a) Antiphona *Ego sum* una cum cantico *Benedicite* dicuntur in itinere ab ecclesia ad coemeterium, non ideo quam ad coemeterium perventum fuerit et sepulchrum benedictum. Insuper, expleto cantico *Benedictus*, ante rejectionem antiphonae, adduntur alii psalmi ex Officio defunctorum. prout longitudo itineris existulaverit. Illoc fit in similitudinem dispositionis quae habetur pro prima parte itineris, a domo defuncti ad ecclesiam. In Rituali enim unice antiphona *In paradisum* invenitur, quia adhuc coemeterium consideratur circa ecclesiam: quod generaliter non accidit in nostris urbibus. />) Totus ritus absolvitur (etiam in absolutione ad tumulum) per versum *Anima eius et animae omnium fidelium defunctorum*, demptis antiphona *Si iniquitates*, psalmo *De profundis* et precibus ac oratione subsequentibus, ita ut universus ritus absolvatur aut in coemeterio aut in ecclesia. Si vero absolutio pro omnibus defunctis facta sit, omittitur etiam versus *Anima eius* (cfr. infra, n. 684).

A rubrica *Hic ritus* demantur verba *pro defunctis adultis, tam clericis quam laicis*.

Rubrica *Post Missam* ita inchoetur: « Si absolutio immediate Missam defunctorum sequitur, in ea ultimum Evangelium omittitur. Post Missam, celebrans deponit planctam seu casulam et manipulum in plano ad latus Epistolae... ».

584. Ritus absolutionis explicit verbis *Anima eius... requiescant in pace*. R' *Anien*. Reliqua omittuntur.

Post versum *Anima eius*, haec ponatur rubrica: «Versus supradictus omittitur si absolutio pro omnibus fidelibus defunctis facta fuerit ».

Caput IX

Proprium Sanctorum pro aliquibus locis

585. A titulo demantur verba ubi *ex induito S. Sedis concessum est*.

Post titulum vero haec ponatur rubrica: « Infrascriptae Missae de Mysterio vel Sancto elogium in Martyrologio eo dic habente, dici possunt ut festivae ubicumque, ad libitum sacerdotis, iuxta rubricas. Similiter huiusmodi Missae dici possunt etiam ut votivae, nisi aliqua expresse excipiatur ».

586. Sequens Missae expungantur

H. In translatione almae domus B.M.V. (10 dec.);

t 2. In exspectatione partus B.M.V. (18 dec.);

3. In desponsatione B.M.V. cum S. Ioseph (23 ian.);

(4. Fugae D.N.I.C. in Aegyptum (17 febr.);

/5. Orationis D.N.I.C. (fer. III post dom. Septuagesimae);

46. In Commemoratione Passionis D.N.I.C. (fer. III post dom. Sexagesimae);

i/ 7. S. Spineae Coronae D.N.I.C. (Fer. VI post cineres);

4/8. Ss. Lanceae et Clavorum D.N.I.C. (fer. VI post dom. I Quadr.);

, 9. Ss. Sindonis D.N.I.C. (fer. VI post dom. II Quadr.);

/ 10. Ss. Quinque Vulnerum D.N.I.C. (fer. VI post dom. III Quadr.);

11. Pretiosissimi Sanguinis D.N.I.C. (fer. VI post dom. IV Quadr.);

12. S. Iohannis Ncpomuceni Mart. (16 maii);

/13. Eucharistici Cordis D.N.I.C. (fer. V post oct. Corporis Christi);

r14. Humilitatis B.M.V. (17 iulii);

15. S. Philumenae Virg. Mart. (11 aug.);

16. Puritatis B.M.V. (16 oct.).

I ———

22 Sunt Missae respondentes iis festis quae, ad normam n. 33 Instructionis pro revisione calendariorum particularium, ibi tantum retineri possunt ubi peculiares habentur rationes *locales*, non simpliciter rationes *devotionis*. Cum ergo sint tam locales, suffiziet ut in singulis Propriis inserantur. H

In his habetur etiam Missa S. Philumenae, e quolibet calendario expungendae, et Missa S. Iohannis Ncpomuceni. ■

587 Sequentes Missae inserantur, hactenus in Proprio Sanctorum Ecclesiae

UJIM.IA.iv

1. Inventio S. Crucis (3 maii);
2. S. Ioannis Ap. et Ev. ante Portam Latinam (6 maii);
3. Apparitio S. Michaelis /Vch. (8 maii);
4. S. Petri ad Vincula (1 aug.);
5. Inventio S. Stephani (3 aug.).

588. Sequentes Missae noviter inducantur²³

A) Missae Sanctorum qui in calendario universali inscribuntur:

1. S. Ambrosii Ep. Conf. Doct. (7 dec.);
2. S. Francisci Salesii Ep. Conf. Doc. (29 ian.);
3. S. Benedicti Abb. (21 martii);
4. S. Antonii de Padua Conf. Doct. (13 iunii);
5. S. Vincendi a Paulo Conf. (19 iunii);
6. S. Ioannis Mariae Vianney Conf. (8 aug.);
7. S. Bernardi Abb. Doct. (20 aug.);
8. S. Augustini Ep. Conf. Doct. (28 aug.);
9. S. Teresiae Virg. (15 oct.);
10. S. Caroli Ep. Conf. (4 nov.);
11. S. Ioannis a Cruce Conf. Doct. (24 nov.).

B) Missae Sanctorum qui in calendario universali non inscribuntur:

1. S. Gasparis del Bufalo Conf. (3 ian.);
2. S. Franciscae Xavcriac Cabrini Virg. (3 ian.);
3. S. Ludovicae de Marillac Vid. (15 martii);
4. S. Petri Chanel Mart. (28 apr.);
5. S. Ludovici Mariae Grignon a Montfort Conf. (28 apr.);
6. S. Iosephi Benedicti Cottolengo Conf. (29 apr.);
7. S. Dominici Savio Conf. (6 maii);
8. S. Iosephi Cafasso Conf. (27 iunii);
9. S. Mariae Goretti Virg. Mart. (6 iulii);
10. Ss. Ioannis, Isaaci et Soc. Mart. (26 sept.).

[In Missis quae iani exstant in Missali pro aliquibus locis, hae habentur variationes]:

- a) Festum S. Margaritae de Cortona, dic 21 februarii ponatur.

²³ Hae Missae ad festa pertinentes quae» jx>st editum Codicem rubricarum, e calendario universali expuncta sunt, hic transferuntur e corpore Missalis et servantur, quia alicubi adhiberi possunt, si horum festorum solemnitatem suo die servare necessarium retineatur, iuxta n. 34</ Instructionis pro revisione calendariorum particularium.

²⁴ Agitur sub littera A) de Sanctis, qui magni momenti pro Ecclesia universa habentur, quibus in Proprio Sanctorum Missa de Comuni, quibusdam clementis exceptis, assignatur. Sub littera vero B) comprehenduntur Sancti recentiores, quorum festum satis diffusum est, ct. in genere. Patroni alicuius coctus, per totum orbem, sunt constituti.

b} Ab oratione B.M.V. a Bono Consilio verba « eiusque speciosam Imaginem mira apparitione clarificare dignatus es » deleantur.

c) Missa S. Catharinae Fliscac Adurnae ad diem 15 sept, transferatur u 589-654. *Omittuntur.*

Caput X

Commune Sanctorum pro aliquibus locis

655. A titulo demantur verba *iuxta decretum S.R.C. diei 22 maii 1914.*

Post titulum vero haec ponatur rubrica: « Infrascriptae Missae adhiberi possunt tantum ubi peculiare Commune concessum est ».

Caput XI

Ordo ad faciendam et aspergendam aquam benedictam

656. In Ordine ad faciendam aquam benedictam²⁵: *d)* In oratione *Immensam* verba *et sanctificare* deleantur; in fine ponatur conclusio brevis: « Per Christum Dominum nostrum. R' Arnen ».

b) Eadem conclusio brevis ponatur in fine orationis *Deus, qui, ad salutem.*

c) Rubrica *Hic ter* ita emendetur: « Hic mittat sal in aquam in modum crucis, dicendo: ».

d In fine orationis *Deus, invictae* conclusio brevis ponatur.

657. A rubrica [*quae describit modum faciendi aspersionem*] deleantur postrema verba « dicens submissa voce cum ministris psalmum *Miserere mei, Deus* ».

658. Titulus *Tempore Passionis* dematur. Sequens rubrica ita inchoetur: « *Tempore Passionis non dicitur...* ».

659. [*Rubrica de aspersione in die Paschatis*] ita scribatur: « Dominica Resurrectionis, ubi est fons baptismatis, fit aspersione cum aqua in Vigilia paschali benedicta, et ante infusionem oleorum separata ».

²⁵ In Ordine ad faciendam aquam benedictam habetur aptatio textus rubricarum ad novas denominationes temporum liturgicorum; applicatio normae de adhibenda uniformiter conclusione brevi orationum extra Missam et Officium; ablatio verbi *sanctificare* ab oratione *Immensam*, iuxta principium in novam editionem secundi libri Pontificalis romani inductum de servando unice verbum *benedicere* in orationibus benedictionum, sublatis aliis terminis duplicativis, ut sunt *sanctificare et consecrare*, quae retinentur unice cum agitur de vera consecratione: unica (non trina) immissio salis in aquam cum unico crucis signo. Reliqua immutata manserunt.

In aspergenda autem eadem aqua benedicta, antiphona *Asperges me* et psalmus cantatur a cantoribus, quin ab ipso celebrante cum ministris dicenda sint.

Caput XII

Cantus ad libitum

660. *[Novi textus pro aliquibus cantibus Missalis romani inveniuntur in fasciculo « Variationes in cantu in Missali, Kyriali, Gradualit et Antifbonali™ » I.*

661. In fine scribatur: «Finis editionis typicae».

Caput XIII

De appendice ad Missale romanum

662. Iuxta probatam consuetudinem, post authenticum textum Missalis, addi possunt excerpta ex Rituali et Pontificali romano, ad utentium commoditatem.

663. Titulus partium post Missale sequentium hic erit: « Appendix ad Missale romanum ».

664. Partes quae addi possunt hoc ordine et sub his titulis ponantur:

I. - Excerpta ex Rituali romano, v.g. benedictio sacerdotalium indumentorum, benedictio pallae, corporalis, benedictio ad omnia.

II. - Excerpta ex Pontificali romano, v.g. Consecratio calicis et patenae, Confirmationis ordo.

665. «Imprimatur» pro Appendice ad Missale petatur a competenti Curia dioecesana, et ponatur, post Appendicem, ante indicem generalem totius voluminis.

Caput XIV

Ritus servandus in celebratione Missae

Variationes quas « Ritus servandus » in novis Missalis romani editionibus prae se fert, sunt levioris momenti, et eas possumus breviter ita restringere:

a) Quaedam terminologiam tantum respiciunt et determinationes assumunt quas Codex rubricarum recenter in usum induxit. Ita, v.gr., « antiphona ad Introitum, ad Offertorium, ad Communionem »; Missa lecta; denominationes temporum et dierum hurgicorum, praesertim quae respiciunt Hebdomadam sanctam, etc.

b) Quaedam aliae inducunt disciplinam per Codicem rubricarum statutam, ut, v.gr., cum agitur de omittendis precibus ad pedes altaris (n. 673), de modo dicendi Flectamus genua (nn. 678-679), de modo se gerendi celebrantis dum canitur Epistola (n. 681), de incensationibus in Missa cantata (nn. 675, 684, 689, 693), de conclusione Missae (nn. 702-706), etc.

2« cfr. Ephem. lit. 75 (1961) 246-255.

c) Aliae quasdam leviores simplificationes practicas inducunt, *quin tamen mutationes alicuius momenti statuuntur. Hae sunt, v.gr. rubricae de precibus pro praeparatione (n. 668) aut pro gratiarum actione (n. 705) ad Missam; de capitis inclinatione ad nomen Iesu, Mariae vel Sancti de quo dicitur Missa vel fit commemoratio; de modo extendendi manus ad orationes, etc.*

d] Aliae denique expresse nonnulla minoris momenti abrogant, quae, de facto, iam in desuetudinem abierunt, ut, v.gr., *usus bireti in accessu ad altare vel in recessu ab eo, usus induendi paramenta sacra supra superpeUiceum.*

Ex his nobis videtur posse colligi, intentionem S.R.C. non fuisse aliquas mutationes in Ritum servandum inducere, quae aliquo modo potuissent rationem celebrandi funditus tangere, sed et textum ipsius concordare cum reliquis textibus rubricarum nunc vigentibus, et, quoad fieri potest, nonnullas utiles simplificationes accipere. Haec omnia apertius patebunt, si quis textum novum et veterem inter se comparare voluerit, quos proinde simul proponimus.

666. Ubiqumque occurrit, verbo *cornu* substituatur *latus*.

667. In scribendis litteris maiuscolis et minuscolis, ratio sequenda est in rubricarum Codicem inducta.

1 - De praeparatione sacerdotis celebraturi

668. N. 1 ita inchoetur: « Sacerdos Missam celebraturus orationi aliquantulum vacet, precibus inferius positis, ad libitum adhibitis²⁷. Deinde... ».

1. Sacerdos celebraturus Missam, praevia Confessione sacramentali, quando opus est, et saltem Matutino cum Laudibus absoluto, orationi aliquantulum vacet; et Orationes inferius positas pro temporis opportunitate dicat. Deinde...

669. In n. 2 verba haec deleantur: « si sit Praelatus saecularis supra rochetum, si sit Praelatus regularis vel alius sacerdos saecularis, supra superpeUiceum, si commode haberi potest, alioquin sine eo super vestes communes ».

670. Ad n. 3 haec addantur: « Postremo sacerdos accipit planctam et, convenienter, caput tegit ».

N. 4 ita inchoetur: « Si celebrans sit Episcopus, vel Cardinalis, vel Abbas habens usum pontificalium, non ducit stolam... ».

4. Si Celebrans sit Episcopus, vel Abbas, ut supra, non ducit Stolum ante pectus...

²⁷ Hoc modo, funditus solvitur quaestio de obligatione dicendi preces in Missali positae ad praeparationem et gratiarum actionem. Notae sunt disceptationes inter rubricistas aliquando vigentes, iuxta quas una pars obligatoria erat, alia vero non. (Cfr. *Ephem. ht.* 46 [1952] 500-501; *Ephem. ht. I. P.* 52 [1938] 132-133 et 61 [1947] 75-76; item *Coilectio Mechliniensis*, 32 [1947] 41-43). Totae quaestio fundabatur in titulo ipsis orationibus praeposito: nunc et lex clara est et titulus ipse, iuxta hanc claritatem, corrigitur.

Idem dicatur de obligatione recitandi saltem Matutinum cum Laudibus ante Missam.

N. 5 ita inchoetur: « Si sit Episcopus, vcl alius, ut supra, et solemniter celebret... ».

5. « Si sit Episcopus, vcl Abbas, ut supra, habens usum pontificalium, et solemniter celebret... ».

II - *De ingressu sacerdotis ad altare*

671. In n. 1 verba «capite cooperto» deleantur.

...et facta reverentia Cruci, vel imagini illi, quae in sacristia erit, *capite cooperto* accedit ad altare...

N. 4 sic incipit: « Collocato calice in altari, accedit ad latus Epistolae, et Missale super cussino aperit. Deinde... ».

4. Collocato Calice in Altari, accedit ad cornu Epistola:, Missale super cussino aperit, reperit Missam, et signacula suis locis accommodat. Deinde rediens ad medium Altaris...

In n. 6, loco *Abbas*, scribatur *alius*.

III - *De initio Missae*

672. In n. 6 verba «a dominica Passionis usque ad Sabbatum sanctum exclusive» ita mutantur: «a dominica I Passionis usque ad feriam V in Cena Domini inclusive».

673. Novus n. 12 addatur: « Aliquando psalmus *ludica me, Deus*, cum sua antiphona, confessio cum absolutione, versus sequentes atque orationes *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine*, omittenda sunt, ad normam n. 424 rubricarum. His in casibus, celebrans, facta altari debita reverentia, illud ascendit nihil dicens, et disposito calice, altare osculatur, item nihil dicens; deinde, nisi fiat incensatio altaris, in latere Epistolae incipit antiphonam ad Introitum, ut infra.

I

IV - *De antiphona ad Introitum, Kyrie, eleison et Gloria in excelsis*

674. In n. 2 haec mutantur:

a) loco «Introitum Missae», scribatur «antiphonam ad Introitum»;

b) deleantur verba *versus crucem* |
n |
facienda inclinatione ad Gloria Patri |;

c) loco «repetit Introitum, non signat se, ut prius, et repetito», scribatur «repetit antiphonam ad Introitum, non signat se, ut prius, et ca repetita».

675. Novus n. 8 addatur: « In Missis cantatis, si incensationes fiant, celebrans se gerit ut supra pro Missa solemni dictum est; in fine a ministrante incensatur ».

V - *De oratione*

676. In n. 1, loco «dicit voce praedicta», scribatur «dicit clara voce»; et deleatur verbum *cruci*. Et ita concludatur: «...tum manus ante pectus extendit -8, digitis simul iunctis, et orationem dicit. Cum dicit *Per Dominum*, manus iungit, casque usque ad finem iunctas tenet. Si oratio concludatur *Qui tecum* vel *Qui vivis*, manus iungit cum dicit *In unitate* 1».

677. N. 2 ita mutetur: «Cum in oratione, vel alibi in Missa, pronuntiatur nomen *Iesu* vel *Mariae*, itemque cum exprimitur nomen Sancti vel Beati de quo dicitur Missa aut fit commemoratio, vel Summi Pontificis, sacerdos caput inclinat. Si plures orationes sint dicendae, idem in eis, in voce, extensione manuum, et capitis inclinatione, quod supra dictum est, observatur 2».

...dicit voce praedicta: *Dominus vobiscum*... Caputque *cruci* inclinans... Cum dicit: per *Dominum nostrum*, iungit manus, casque iunctas tenet usque ad finem. Si aliter concluditur Oratio, *Qui tecum* vel *Qui vivis*, cum dicit: *in unitate*, iungit manus.

2. Cum nominatur nomen *Iesu*, caput versus Crucem inclinat: quod etiam facit cum nominatur in Epistola. Et similiter ubicumque nominatur nomen B. Mariae, vel Sanctorum de quibus dicitur Missa, vel fit Commemoratio: item in Oratione pro Papa, quando nominatur, semper caput inclinat, non tamen versus Crucem; nisi in loco principali Altaris habeatur simulacrum vel imago B. M. V. aut Sancti, ad quam caput inclinatur. Si plures Orationes sint dicendae, idem in eis, in voce, extensione manuum, et capitis inclinatione, quod supra dictum est, observatur.

->s Abrogatur stricta delimitatio extensionis et altitudinis manuum in textu anteriore praevisa. Est flexibilitas rubricae quae aliquam personalitatem admittit in gestibus faciendis, quin ita stricte delimitentur ut quis eos mechanice tantum agere debeat aut agere videatur. Hacc eadem norma applicatur ad manuum extensionem in dialogo praefationis (cfr. n. 687).

Simplificatur mixius inclinandi caput, duabus rationibus: a) nulla fit distinctio circa magis vel minus profundam capitis inclinationem; dicitur enim simpliciter: *capta inclinat*; b) inclinatio non amplius praescribitur facienda versus crucem (ad nomen Iesu) aut versus librum aut imaginem Sancti (quoties exstaret super altare). Ergo inclinatio regulariter facienda semper erit versus librum. H

Simplificatio et commoditas huius dispositionis facile percipi poterit, si solummodo attendatur, v.gr., ad textum *Communicantes* festi Nativitatis Domini et ad inclinationes nunc versus crucem nunc versus librum in eo faciendas.

Utile forsán fuisse et unam rubricam statuere de ratione se inclinandi ad quasdam preces, quae simpliciter diceret celebrantem aut ministros tales preces *inclinatos* proferre. Minet enim adhuc distinctio inter inclinationem profundam et aliam, quam rubricistae mediam vocant. Aliquid personalitati relinquere malum non fuisset; et textus, praesertim commentarii rubricarum, faciliores et clariores evasissent.

678. N. 4 sic emendetur: « Quoties in Missa dicenda occurrunt verba *Flectamus genua*. *Levate*, sacerdos, dicto in medio altaris *Kyrie, eleison*, revertitur ad latus Epistolae, ubi stans ante librum, extensis et iunctis ante pectus manibus, caput inclinans, dicit: *Oremus*, ac deinde: *Flectamus genua*', et illico, manibus super altare extensis, ut se ipsum sustineat, utrumque genu flectit ac, iunctis manibus, (per aliquod temporis spatium in silentio orat; deinde dicit: *Levate*, surgit, et manibus extensis, dicit orationem. Lectionem sequentem eodem modo legit, ut infra de Epistola dicetur».

679. N. 5 ita scribatur: « In Missa solemni cum dicitur *Dominus vobiscum* et oratio, diaconus et subdiaconus stant retro post celebrantem. *Flectamus genua* et *Levate* cantantur a diacono; celebrans omnesque alii utrumque genu flectunt, atque orant ut supra dictum est. Diaconus cantat *Flectamus genua* antequam genua flectat, *Levate* autem priusquam

4. In Quatuor Temporibus, vel alias, quando dicenda: sunt plures Orationes cum Prophetiis, dicto *Kyrie, eleison*, in medio Altaris, revertitui ad cornu Epistola:, ubi stans ante librum, extensis et iunctis ante pectus manibus, caput Cruci inclinans, dicit: *Oremus, Flectamus genua*; et illico, manibus super Altare extensis, ut se ipsum ad Altare sustineat, genuflectit, et sine mora surgens, eadem voce ministro respondente: *Levate*, manibus extensis dicit Orationem, ut supra, et in conclusione eas jungit. Dum autem legit Prophetias, tenet manus super librum, vel Altare positas, ut mox dicetur de Epistola.

5. In Missa solemni cum dicitur *Dominus vobiscum* et Oratio. Diaconus et Subdiaconus stant retro post Celebrantem. *Flectamus genua* dicitur a Diacono, a Subdiacono vero *Levate*, illo primum genuflectente, hoc primum surgente; Celebrans vero non genuflectit.

VI - De Epistola, graduat et aliis usque ad Offertorium

680. In n. 1, ubi dicitur «si privatim celebret», scribatur: «in Missis lectis ».

681. N. 4 ita scribatur: « In Missa solemni subdiaconus circa finem ultimae orationis accipit ambabus manibus librum Epistolarum, deferens illum supra pectus, et, facta altari genuflexione in medio, vadit ad partem Epistolae contra altare, et cantat Epistolam,

4. In Missa solemni Subdiaconus... cantat Epistolam, quam etiam Celebrans interim submissa voce legit, assistente sibi Diacono a dextris, et item Graduate, Tractum, etc. usque ad *Munda cor meum*. Epistola cantata, Subdiaconus facit iterum genuflexio-

quam celebrans sedens auscultat⁸⁰. Epistola cantata, celebrans redit ad iibrum, et subdiaconus facit iterum genuflexionem in medio ac vadit ad celebrantem, et genuflectens osculatur eius manum, et ab eo benedicitur, praeterquam in Missis defunctorum. Deinde celebrans legit, submissa voce, gradualc, etc., usque ad *Munda cor meum* exclusive ».

682. N. 5 sic inchoetur: « Postea celebrans in medio altaris expectat donec subdiaconus missale in latere Evangelii collocaverit et diaconus librum Evangeliorum in medio altaris deposuerit; deinde incensum imponit et benedicit more solito. Postea diaconus, genuflexus in supremo gradu, inclinatus dicit *Munda cor meum...* ».

Circa finem autem verba *versus altare* [cum agitur de capite inclinando a celebrante] delegantur.

683. N. 6 ita claudatur: « ... cantetur antiphona ad Offertorium ».

684. N. 8 ita reformetur: « In Missis cantatis Epistola a ministrante cani potest; secus sufficit ut legatur a celebrante, qui tamen potest Epistolam more solito canere. Si incensationes fiant, celebrans antequam dicat *Munda cor meum*, in medio altaris incensum ponit et benedicit, et post verba *Sequentia* vel *Initium sancti Evangelii* etc. ter missale incensat; postquam autem Evangelium cantaverit, celebrans non incensatur ».

nem Altari in medio, ac redit ad Celebrantem, et genuflectens osculatur eius manum, et ab eo benedicitur, praeterquam in Missis Defunctorum.

5. Postea idem Subdiaconus accipit Missale Celebrantis, defert ad cornu Evangelii in Altari, et ibi ministrat Celebranti, qui in medio Altaris submissa voce dicto *Munda cor meum*, etc., et deinde lecto Evangelio, quod in fine non osculatur, delato etiam per Diaconum libro Evangeliorum ad Altare, imponit incensum in thuribulum. Postea Diaconus genuflexus ante Altare dicit: *Munda cor meum...*

8. Si quandoque Celebrans cantat Missam sine Diacono et Subdiacono, Epistolam cantet in loco consueto aliquis Lector Superpelliceo indutus, qui in fine non osculatur manum Celebrantis; Evangelium autem cantat ipse Celebrans ad cornu Evangelii, qui et in fine Missae cantet *Ite, missa est*, vel *Benedicamus Domino*, aut *Requiescant in pace*, pro temporis diversitate.

30 Ita solvitur quaestio de loco sumendo a celebrante et a diacono dum canitur Epistola. Applicatur enim norma iam in sacris Actionibus Hebdomadae sanctae accepta, iuxta quam lectiones *omnes sedentes* auscultant. Reliqua vero, quae a celebrante fiunt vel leguntur, ad altare servantur.

VII - De Offertorio et aliis usque ad Canonem

685. N. 1 sic inchoetur: « Dicto symbolo, vel, si non sit dicendum, post Evangelium *ve! homiUam*», celebrans altare osculatur in medio...». Versus finem scribatur: « dicit antiphonam ad Offertorium... ».

N. 2 ita inchoetur: « Antiphona ad Offertorium absoluta... ».

686. N. 6 in fine ita scribatur: «... et in Missis cie Tempore a dominica I Passionis usque ad feriam V in Cena Domini inclusive».

687. N. 8 ita emendetur: « In conclusione autem ultimae secretæ... manus elevat hinc inde ante pectus extensas. Cum dicit *Gratias agamus*, manus iungit; cum dicit *Domino Deo nostro*, oculos elevat, et statim... prosequitur praefationem. Cum dicit *Sanctus*, iunctis ante pectus manibus, et inclinatus eadem voce prosequitur, ministro interim... ».

8. Pervento autem in conclusione ultima: Secretæ ad verba illa: *Per omnia saecula saeculorum* exclusive, Sacerdos stans in medio Altaris, depositis super eo manibus hinc inde extensis, dicit convenienti et intelligibili voce Praefationem. Cum dicit: *Sursum corda*, elevat manus hinc inde extensas usque ad pectus; ita ut palma unius manus respiciat alteram. Cum dicit: *Gratias agamus Domino*, jungit manus; cum dicit: *Deo nostro*, oculos elevat, et statim Cruci caput inclinat. Responso: *Dignum et justum est*, elevatis et extensis ut prius manibus, prosequitur Praefationem propriam, vel communem, ut tempus requirit. Cum dicit: *Sanctus*, iunctis ante pectus manibus, et inclinatus voce mediocri prosequitur, Ministro inierim parvam campanulam pulsante. Cum dicit: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, etc. erigit se, et signum Crucis sibi producit a fronte ad pectus.

688. Versus finem n. 9 demantur verba « et feria VI in Parasceve ».

689. In fine n. 10 addatur: « In Missa cantata, si incensationes fiant, celebrans se gerit ut in Missa solemni, et in fine incensatur a ministrante, qui postea incensat clerum quoque et populum ».

[*Ordo incensationis altaris, quod commode circuii potest, erit sequens: « Praemissa crucis (et reliquiarum seu imaginum) incensatione, fiunt 22 ductus, quorum nn. 1-3 et 14-16 supra mensam altaris, nn. autem 4-13 et 17-22 infra et ex latere. Ita significatur ex tabula quae continet talem ordinem incensationis, apponenda initio Missalis*].

¶! Inductio verborum « vel homiliam » revocat dispositionem n. 474 Codicis rubricarum circa interruptionem Missae, cum homilia fit jkt sacerdotem, qui non est celebrans.

VUI - *De Canone Missae usque ad Consecrationem*

690. In n. 2, verba « in propria dioecesi » sic mutantur: « dioecesis in qua Sacrum facit ».

691. Initio n. 4, loco «caput Cruci inclinatur», scribatur: «caput inclinatur».

; 692. A n. 5, verba « stans capite inclinato » deleantur.

A n. 7, verba « et capite inclinato » deleantur.

A n. 6 verba demantur: « accenso prius intorticio... communicandi in Missa ».

Altera periodus sic incipit: « Minister paulo ante Consecrationem campanulac signo fideles moneat. Deinde dum celebrans elevat hostiam, manu sinistra elevat... ».

6. Reposita Hostia consecrata super Corporale, genuflexus ipsam veneratur; si adsit vas aliarum Hostiarum, Patena vel Palla cooperit, ut supra. Interim dum Celebrans elevat Hostiam, accenso prius intorticio (quod non extinguitur, nisi postquam Sacerdos Sanguinem sumpserit, vel alios communicaverit, si qui erunt communicandi in Missa), Minister manu sinistra elevat fimbrias posteriores Planetar, ne ipsum Celebrantem impediat in elevatione brachiorum; quod et facit in elevatione Calicis; et manu dextera pulsat campanulam ter ad unamquamque elevationem, vel continue quousque Sacerdos deponat Hostiam super Corporale, et similiter postmodum ad elevationem Calicis.

693. N. 8 in fine ita scribatur: « ... absque benedictione; quod servatur etiam in Missis cantatis in quibus incensationes fiunt. Deposito calice, diaconus redit ad librum, nisi alius assistat. Ceteri surgunt et stant in locis suis ».

... Thuriferarius genuflexus in cornu Epistola ter incensat Hostiam, cum elevatur, et similiter Calicem, posito incenso in thuribulo absque benedictione. Reposito Calice, Diaconus redit ad librum, nisi alius assistat. Ceteri surgunt, et stant in locis suis.

IX - *De Canone post Consecrationem usque ad orationem dominicam*

694. N. 2 ita inchoetur: «Cum dicit *Memento etiam, Domine...* ».

X - *De oratione dominica et aliis usque ad factam Communionem*

695. Versus finem n. 2, loco « capite inclinato », scribatur: « inclinatus ».

696. Dematur prima periodus n. 5: « Si vero... reponit in calicem ».

697. N. 6 ita reformetur: « Si qui sunt communicandi in Missa, paulo antea ministrans campanulae signo eos moneat 32. Sacerdos autem, post sumptionem Sanguinis, calicem parum ad latus Evangelii collocat, intra tamen corpor.de, et palla tegit. Deinde: si particulae super corporale consecratae sint, facta genuflexione, eas super patenam ponit: si particulae in eadem Missa intra pyxidem consecratae sunt, pyxidem collocat in medio corporali, eam discooperit et genuflectit; si vero administrandae sunt particulae iam antea consecratae, aperto tabernaculo, genuflectit, pyxidem extrahit et discooperit. Postea accipit manu sinistra pyxidem seu patenam... *in vitam aeternam. Arnen* ».

Postremae periodo praemittatur: « Deinde dicit secreto: *Ouod ore sumpsimus, Domine*, etc. et se purificat dicens: *Corpus tuum, Domine, quod sumpsi*, etc. et alia facit ut supra ».

6. Si qui sunt communicandi in Missa, Sacerdos post sumptionem Sanguinis, antequam se purificet, facta genuflexione, ponat particulas consecratas in Pyxide, vel, si pauci sint communicandi, super Patenam, nisi a principio posita: fuerint in Pyxide seu alio Calice. Interim Minister ante eos extendit linteum seu velum album, et pro eis facit Confessionem, dicens: *Conjiteor Deo*, etc. Tum Sacerdos iterum genuflectit, et manibus junctis vertens se ad populum in cornu Evangelii, dicit: *Misereatur vestri, et Indulgentiam, absolutionem, et remissionem peccatorum vestrorum*, etc., et manu dextera facit signum Crucis super eos. Postea genuflectens, accipit manu sinistra Pyxidem seu Patenam cum Sacramento, dextera vero sumit unam particulam, quam inter pollicem et indicem tenet aliquantulum elevatam super Pyxidem seu Patenam, et conversus ad communicandos in medio Altaris, dicit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Deinde dicit: *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea*. Quibus verbis tertio repetitis, accedit ad eorum dexteram, hoc est, ad latus Epistola, et unicuique porrigit Sacra-

3- Ablata confessione cum sua absolutione, necesse fuit et rationem se gerendi celebranti. denuo ordinare ad Communionem fidelium, praesertim autem quoad numerum genuflexionum quae occurrunt in sumendo ex altari Sacramento, coque deponendo. Retento principio genuflectendi antequam Sacramentum tangatur et juxtaquam tactum fuerit, *unica* retinetur genuflexio ante communionem et *unica* ipsa absoluta. Ita per modum unius consideratur sumptio pyxidis ex tabernaculo, eius depositio super altare et ipsius discooperitio: amplius enim non habetur necessitas altera et tertia vice genuflectendi. cum celebrans ad fideles pro absolutione se convertere non debeat. Item per modum unius consideratur depositio pyxidis super altare, expleta communionem, eius cooperitio et repositio in tabernaculum. *In praxi ergo genuflectendum erit tantum una vice cum ostium tabernaculi aperitur et altera vice cum clauditur*, ceteris intermediis genuflexionibus demptis. Idem, et quidem magis logice, cum Sacramentum non ex tabernaculo sumendum est. sed habetur in altari in ipsa Missa consecratum

698. N. 7 sic efficiatur: « Fidelibus communicatis, celebrans ad akare revertitur. Deinde: si particulae super corporale positae erant, extergit illud cum patena, et si qua in eo fuerint fragmenta, in calicem immittit: si particulae in pyxide inveniuntur, eam super corporale deponit, cooperit, in tabernaculo reponit, genuflectit et ostiolum claudit. Postea in calicem immittit fragmenta quae forte inveniuntur in patina sub mento communicantium apposita. Si in altari desit tabernaculum, et pyxis cum particulis consecratis super altare maneat usque ad finem Missae, ea servantur quae feria V in Cena Domini praescribuntur versus finem Missae ».

699. N. 9 ita claudatur: « ... communicet diaconum et subdiaconum, deinde ceteros per ordinem. Interim a choro canitur antiphona ad Communionem ».

mentum faciens cum eo signum Crucis super Pyxidem vel Patenam, et simul dicens: *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam eternam. Amen.*

Omnibus communicatis, revertitur ad Altare, nihil dicens: et non dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missae. Si particulae positae erant super Corporale, extergit illud cum Patena, et si qua in eo fuerint fragmenta, in Calicem immittit. Deinde dicit secreto: *Ouod ore sumpsimus, Domine, etc.*, et se purificat, dicens: *Corpus tuum, Domine, quod sumpsi, etc.*, et alia facit ut supra. Minister autem dextera manu tenens vas cum vino et aqua, sinistra vero mappulam, aliquanto post Sacerdotem cis porrigit purificationem, et mappulam ad os abstergendum.

7. Si in Akari remaneant particulae in Calice, seu in alio vase usque ad finem Missae, servantur ea, quae in Feria V Cœnæ Domini praescribuntur circa finem Missae.

9. ... Si in Missa solemni fiat Communio, omnia servantur, ut supra, sed prius communicet Diaconum et Subdiaconum, deinde alios per ordinem: et Diaconus purificationem eis ministret. Interim a Choro cantatur Antiphona quae dicitur *Communio*.

XI - De antiphona ad Communionem et orationibus post Communionem

700. In n. 1 verba < antiphonam quae dicitur Communio », ita mutantur: « antiphonam ad Communionem ». Versus medium scribatur: « ... eisdem modo. numero et ordine, ut dictae sunt orationes initio Missae. Quibus finitis... ».

701. N. 2 ita inchoetur: « In Quadragesima autem a feria IV cinerum usque ad feriam IV Hebdomadae sanctae, in Missa feriae, postquam... ».

702. N. 3 haec addantur: « In Missis cantatis *Ite, missa est* vel *Benedicamus Domino* vel *Requiescant in pace* ab ipso celebrante canuntur ».

XII - De benedictione in fine Missae et Euangelio S. Ioannie

703. N. 1 ita inchoetur: « Dicto *Ite, missa est*, vel *Benedicamus Domino*, vel *Requiescant in pace*, celebrans ante medium altaris stans iunctis manibus super eo, inclinatus dicit secreto... ».

704. N. 4 substituat: « In Missis in quibus dictum est *Benedicamus Domino* vel *Requiescant in pace*, celebrans non dat benedictionem, sed, dicto *Placeat tibi, sancta Trinitas*, ut supra, et altari osculato, si dicendum sit ultimum Euangelium, accedit ad latus Evangelii, ibique dicit initium Evangelii secundum Ioannem *In principio* ».

705. N. 5 ita inchoetur: « Si vero ultimum Euangelium omittendum sit, iuxta rubricas, celebrans, data benedictione, vel, si etiam benedictio omitenda sit, osculato altari, recedit ».

706. Initio n. 6 demantur verba «exstinguuntur per ministrum candelae: interim ».

In fine ita scribatur: «...canticum *Benedicite*, xcl alias preces quas maluerit. Postquam paramenta deposuerit, gratiarum actionem per temporis spatium conveniens protrahit, preces infrascriptas persolvens, vel alias pro sua devotione ».

707. A n. 7 verba demantur: « vel alio, ut supra, subdiacono libro ministrante, si opus est ».

1. Dicto *Ite, missa est*, vel *Benedicamus Domino*, ut supra, Celebrans ante medium Altaris stans iunctis manibus super eo, et capite inclinato, dicit secreto: *Placeat tibi, sancta Trinitas*, etc. Quo dicto...

4. Si autem celebras it pro Defunctis, dicto *Placeat tibi, sancta Trinitas*, ut supra, et osculato Altari, accedit ad cornu Evangelii, et dicit Euangelium S. Joannis, prætermissa benedictione, quæ in Missis Defunctorum non datur.

5. Finito Evangelio in fine Missæ, si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, et Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo, convertit se ad illum coram quo ex prædictis celebravit, et facit reverentiam convenientem. Si non celebravit coram aliquo prædictorum, huiusmodi reverentiam prætermittit.

6. Quibus omnibus absolutis, exstinguuntur per Ministrum candelæ: ...redit ad Sacristiam, interim dicens Antiphonam *Trium puerorum* et Canticum *Benedicite*. Si vero sit dimissurus paramenta apud Altare ubi celebravit, finito Evangelio prædicto, ibidem illis se exuit, et dicit Antiphonam *Trium puerorum* cum Cantico et aliis Orationibus, ut suo loco ponuntur.

7. In Missa solemni Celebrans, eadem voce et modo quo in Missis privatis, semel tantum benedicit populo, nisi sit Episcopus, vel Abbas, ut infra: et dicto Evangelio secundum Ioannem, vel alio, ut supra, ministrante Sulxlia-

cono librum, si opus est, discedit cum Ministris ordine et modo quo venerat.

708. N. 8 ita scribatur: « Episcopus autem, vel Cardinalis, vel Abbas habens usum pontificalium, ter benedicit populo, etiam in Missis lectis ».

8. Episcopus autem, vel Abbas, ter benedicit populo, etiam in Missis privatis.

XIII - De his quae omittuntur in Missa defunctorum

709. N. 1 ita inchoetur: « In Missa defunctorum... incipit antiphonam ad Introitum... quasi aliquem benedicens, sinistra super altare posita. Non dicitur *Gloria Patri*... nec osculatur librum in fine, nec dicit *Per euangelica dicta*. Non dicitur *Credo*... ».

1. In Missa pro Defunctis ante Confessionem non dicitur Psalmus *Intifica me, Deus*, sed pronuntiata Antiphona *Introibo ad altare Dei*, et responso a Ministro: *Ad Deum, qui laetificat*, etc., dicitur *V Adjutorium nostrum*, et Confessio, cum reliquis ut supra. Cum Celebrans ad Altare incipit Introitum, non signat se, sed, manu dextera extensa, quasi aliquem benedicens. Non dicitur: *Gloria Patri*, sed post Psalmum repetitur: *Requiem aeternam*. nec dicitur *Gloria in excelsis*, nec *AUeluja*, nec *lube, Domine benedicere*, nec *Dominus sit in corde mto* nec osculatur librum in fine. Non dicitur *Credo*...

710. N. 4 deleatur.

711. Sequens novus titulus inseratur:

XIV - De agendis, si sacerdos bis vel ter eodem die celebret 33

< 1. Sacerdos, qui in festo Nativitatis Domini vel in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, duas vel tres Missas sine intermissione, id est quin ab altari discedat, celebrat:

#1 In prima et secunda Missa, si aliam sit immediate celebraturus, sumpto

;1# Normae de agendis cum sacerdos bis vel ter eodem die celebrat, in Rituali romano exstantes, rationabiliter in Ritus servandum assumuntur, ad maiorem commoditatem celebrantis. qui ita eas prae manibus facilius habere poterit. Textus nihil novi continet, quod non habeatur in viginti disciplina de ieiunio eucharistico.

divino Sanguine, calicem nec purificat nec abstergit, sed cum ponit super corporale et palla tegit. Deinde iunctis manibus dicit: *Quod ore sumpsimus*. et postea in vase cum aqua parato digitos abluit, dicens: *Corpus tuum, Domine*, et abstergit. His peractis, calicem super corporale adhuc manentem, deducta palla, iterum disponit et cooperit, uti moris est, scilicet purificatorio linteo, deinde patena cum hostia consecranda, et palla, ac demum velo. Calix vero extra corporale ne statuatur. Si per inadvertentiam ablutiones cum vino sumpserit, celebrare nihilominus potest secundam et tertiam Missam etiam ante tres horas, si necessarium sit. De cetero Missa more solito completur.

/') In secunda et tertia Missa, si aliam Missam immediate antea celebraverit, ad Offertorium, ablato velo a calice, hunc parumper versus latus Epistolae collocat, intra tamen corporale; factaque hostiae oblatione, calicem purificatorio non abstergit, sed cum intra corporale relinquens, leviter elevat, sinumque et aquam eidem infundit, ipsumque calicem, nullatenus ab intus abstersum, offert. Cetera omnia more solito peraguntur.

2. Sacerdos qui plures Missas cum intermissione celebrat, prioribus in Missis duas ablutiones a rubricis praescriptas sumere debet. Si sequentem Missam ante tres horas celebraturus sit, aqua tantum in ablutionibus adhibenda est; si vero per inadvertentiam vinum quoque sumpserit, sequentem Missam nihilominus etiam ante tres horas celebrare potest, si necesse sit ».

Caput XV

Variationes in ceteris partibus introductoriiis

712. \ *Rubrica de duplicandis antiphonis in festis duplicibus, ad psalmos praeparationis et gratiarum actionis, deletur* \.

713. | *Versus Dominus vobiscum in precibus post psalmos praeparationis et gratiarum actionis deletur* \.

714. Titulus «Orationes dicendae ab Episcopo quando private celebrat» sic corrigatur: « Orationes dicendae ab Episcopo quando non in pontificalibus celebrat ».

715. Titulo «Gratiarum actio post Missam » addatur: «pro opportunitate / sacerdotis facienda ». Deleatur vero titulus « Orationes pro opportunitate sacerdotis dicendae ».

716. In « De anno et eius partibus », rubrica *Quatuor Tempora* sic concludatur: « ... post dominicam Pentecostes, post dominicam III septembris ».

Quatuor Tempora celebrantur quarta et sexta feria ac sabbato post tertiam dominicam Adventus, post primam dominicam Quadragesimae, post dominicam Pentecostes, *post festum Exaltationis sanctae Crucis*.

Caput XV

De ordine Missae³⁴³⁵

717. In fine rubricae *Sacerdos* ad-
datur: « nisi peculiari rubrica aliter
statuatur ».

718. Rubrica *In Missis* ita inchoe-
tur: « In Missis defunctorum, et in
Missis de Tempore a dominica I Pas-
sionis usque ad feriam V in Cena Do-
mini inclusive, omittitur... ».

719. Rubrica *In Missa solemni* sic
ementietur: « In Missa solemni, quae
non sit defunctorum, celebrans, ante-
quam incipiat antiphonam ad Introi-
tum, benedicit incensum... signans se
signo crucis, incipit antiphonam ad In-
troitum: qua finita... ».

720. Toni « Gloria in excelsis » cum suis rubricis, ut in peculiari libello³⁶

721. Rubrica *His finitis* sic emen-
detur: « His finitis, si Missa est so-
lemnis, diaconus librum Evangeliorum
deponit super medium altaris, et, nisi
sit Missa defunctorum, celebrans bene-
dicit... ».

722. Toni « Credo », cum suis rubricis, ut in peculiari libello³⁷.

723. Rubrica *Deinde osculatur* ita
emendetur: « Deinde osculatur... Po-
stea dicit *Oremus* et antiphonam ad
Offertorium. Qua dicta, si est Missa
solemnis, diaconus porrigit celebranti
patenam cum hostia; secus sacerdos
ipse... ».

Sacerdos paratus cum ingreditur
ad Altare, facta illi debita reverentia,
signat se signo Crucis a fronte ad pec-
tus, et clara voce dicit: In nomine...

In Missis Defunctorum, et in Mis-
sis de Tempore a Dominica Passionis
usque ad Sabbatum sanctum exclusi-
ve, omittitur Psalmus *fiduca me*.

In Missa solemni, celebrans, ante-
quam legat Introitum, benedicit incen-
sum... Deinde celebrans signans se si-
gno crucis incipit Introitum: quo fi-
nito...

His finitis, si est Missa solemnis,
Diaconus deponit librum Evangelio-
rum super medium Altaris, et Cele-
brans benedicit incensum, ut supra:
deinde Diaconus genuflexus ante Alta-
re, manibus iunctis, dicit:

Deinde osculatur Altare, et ver-
sus ad populum dicit: *Sj Dominus*
vobiscum. R" Et cum spiritu tuo. Po-
stea dicit: Orémus, et Offertorium.
Quo dicto, si est Missa solemnis, Dia-
conus porrigit Celebranti Patenam cum
Hostia: si privata, Sacerdos ipse acci-
pit Patenam cum Hostia, quam offe-
rens, dicit:

*4 Variationes in Ordine Missae, quae quodammodo derivantur a variationibus in Ritu
servandum, nihil omnino novi continent, quod iam non inveniatur in Codice rubricarum
praevisum. Sunt ergo tantummodo ipsius aptatio ad leges rubricales nunc vigentes.

35 Cfr. *Ephem. lit.* 75 (1961) 246-247.

30 cfr. *Ephem. lit.* 75 (1961) 247.

724. In rubrica *Deinde faciens*, loco « vel si privata est Missa », scribatur: « Vel si Missa sine sacris ministris celebratur ».

Deinde faciens Crucem cum eadem Patena, deponit Hostiam super Corporale. Diaconus ministrat vinum, Subdiaconus aquam in Calice: vel si privata est Missa, utrumque infundit Sacerdos, et aquam miscendam in Calice benedicit signo Crucis, dicens:

725. A rubrica *Et, accepto* adiectivum *generalibus* dematur.

Et, accepto thuribulo a Diacono, incensat oblata, modo in Rubricis generalibus praescripto, dicens:

726. *In disponendis praefationibus et Canone*], ad mentem revocentur praescriptiones n. 349, g, h, i, harum Ordinationum (cfr. supra, pag. 403).

727. Titulus: «Praefationes in tono solemni».

Rubrica: «Tonus solemnis adhibetur:

a) in dominicis;

b) in Missis festivis et in Missis de Officio S. Mariae in sabbato:

c) in vigiliis I classis;

d) feria V in Cena Domini et in Missa Vigiliae paschalis:

e) per octavas;

f) in Missis votivis I, II et III classis».

728. In omnibus praefationibus, cum occurrit, ita semper scribatur: «...Domine, sancte Pater, omnipotens aeternae Deus... ».

729-737. *Omittuntur. Continent tantum variationes unius alteriusve verbi, praesertim quoad Temporum denominationes.*

738. Titulus: « Praefationes in tono feriali ».

Rubrica: « Tonus ferialis adhibetur:

a) in feriis;

b) in vigiliis II et III classis;

c) in Missis votivis IV classis;

d) in Missis defunctorum ».

739-740. *Omittuntur.*

741. Post titulos singularum praefationum, rubrica ponatur uniuscuiusque praefationis propria, ex rubricarum Codice desumpta (nn. 484-499).

742. *Omittitur.*

743. Rubricae *Finita [ad initium Canonis]* addatur adverbium «secreto»³⁷.

744-745. *Omittuntur.*

746. rubrica *Tenens [immediate ante verba consecrationis panis]* adverbium « secreta » tollatur.

747. In rubrica *Profert, [immediate ante verba consecrationis calicis]* loco «continue et secreta», scribatur « et continue ».

³⁷ Ita textus rubricae concordatur cum textu respectivi tituli Ritus servandi: « Finita praefatione... incipit Canonem, secreto dicens: Te igitur... ». Posito insuper hoc loco verbo « secreto » quod totum Canonem respicit, superfluum evadit illud repetere ad verba utrimque consecrationis, unde expungitur (nn. 743, 746 et 747).

A rubrica *Quibus verbis [immediate post verba consecrationis calicis]* adverbium « secrete » expungatur.

748. *[/lb oratione dominica usque ad ultimum Evangelium]* superscriptio paginarum erit: « Ordo Missae ».

749. Rubrica *Sequens cantus {ante alterum schema cantus orationis dominicae}* sic mutetur: «Sequens tonus adhibetur in feriis, in vigiliis II et III classis, in Missis votivis IV classis, et in Missis defunctorum ».

750. *[Ante «Ite, missa est»]*, rubrica ita emendetur: «dicit *Ite, missa est* vel, si aliqua liturgica processio sequatur. *Benedicamus Domino* ».

751. Toni «Ite, missa est» et «Benedicamus Domino» cum suis rubricis, ut in peculiari libello !S.

752. Rubrica *Dicto Ite, missa est* sic inchoetur: «Tunc celebrans inclinat se... ».

Dicto Ite, Missa est, vel Benedicamus Domino, sacerdos inclinat se ante medium Altaris...

753. Rubrica *Deinde sacerdos* inchoetur: « Deinde sacerdos in latere... ».

Deinde sacerdos in cornu Evangelii, junctis manibus dicit:

754. Rubrica *In Missis* sic emendetur: « In Missis in quibus dictum est *Benedicamus Domino* vel *Requiescant in pace*, non datur benedictio, sed dicto *Placeat* et oscidato altari, celebrans legit, si dicendum sit, Evangelium S. Ioannis ».

In Missis defunctorum non datur benedictio, sed dicto *Requiescant in pace*, dicit: *Placeat tibi, sancta Trinitas*, deinde, osculato altari, legit Evangelium sancti Ioannis.

755. Rubrica *Finito* deleatur 3!!.

Finito Evangelic sancti Ioannis, discedens ab altari, pro gratiarum actione dicit ant. *Trium puerorum*, cum reliquis, ut habetur in principio Missalis.

Caput XVII

De defectibus in celebratione. Missae occurrentibus 40

III. - De defectu panis

756. 5 - Verba « vel alii sumendam tradat » deleantur.

5. Si id adverterit post consecrationem, etiam post illius Hostia: summptionem, posita alia, faciat oblationem, ut supra, et a consecratione incipiat, sci-³

3S Cfr. *Ephcm. ht.* 75 (1961) 24K-249.

Cfr. supra, nota 27.

■*⁰ Etiam tractatus de defectibus nihil vere novi prae se fert, cum sit solummodo aptatio

licet ab illis verbis: *Qui pridie quam pateretur*, et illam priorem si non sumpsit,umat post sumptionem Corporis et Sanguinis, *vel alii sumendam tradat*, vel alicubi reverenter conservet...

757. 7 - Verba «aut miraculo» deleantur.

7. Si Hostia consecrata dispareat, vel casu aliquo, ut vento *aut miraculo*, vel ab aliquo animali accepta, et nequeat reperiri; tunc altera consecratur ab eo loco incipiendo: *Qui pridie quam pateretur*, facta ejus prius oblatione, ut supra.

758. 8 - Novus numerus addendus: «Casibus de quibus supra 5-7, elevatio Sacramenti omittatur, et omnia fiant vitando, quantum fieri potest, fidelium scandalum vel admirationem ».

IV - *De defectu vini*

759. 5 - Altera periodus « Vel. si Missa... » expungatur.

5. Si hoc advertat post sumptionem Corporis, vel hujusmodi aqua:, apponat aliam Hostiam iterum consecrandam, et vinum cum aqua in Calice, offerat utrumque, et consecret, etumat, quamvis non sit jejunus. Vel, si Missa celebretur in loco publico, ubi plures adsint, ad evitandum scandalum poterit apponere vinum cum aqua, et facta oblatione ut supra, consecrare, ac statim sumere, et prosequi cetera.

760. 6 - Novus numerus inserendus: «Casibus de quibus supra 3-5, elevatio Sacramenti omittatur, et omnia fiant vitando, quantum fieri potest, fidelium scandalum vel admirationem ».

Numeri 6, 7, 8 fiunt 7, 8, 9.

V - *De defectibus formae*

761. 1 - Postrema periodus sic mutetur: « Si vero aliquid adderet vel detraheret, quod significationem... ».

...Si vero aliquid adderet, quod significationem non mutaret, conficeret quidem, sed gravissime peccaret.

textus antecedentis ad disciplinam canonicam et moralem hodie vigentem, et ad illum spiritum maioris simplicitatis, quem generaliter hodie desideramus.

Necessarium ergo non erit singula commentari, cum quis facile possit, ex comparatione utrimque textus, et variationes conspiciere et rationes mutationis perspicere.

VII - *De dejectu intentionis*

762. 1 - Initio, loco « nisi quae videt », scribatur < nisi quae super corporale sunt ».

In fine, scribatur: « quas ante se super corporale ad consecrandum positas habet ».

763. 3 - Sic scribatur: « Si vero relicta sit hostia integra consecrata, eam in tabernaculo cum aliis reponat; si hoc fieri nequit, eam sumat ».

1. Si quis non intendit conficere, sed delusorie aliquid agere: item si aliqua: Hostia: ex oblivione remaneant in Altari, vel aliqua pars vini, vel aliqua Hostia lateat, cum non intendat consecrare *nisi quae videt*: atque ideo quilibet Sacerdos talem semper intentionem habere deberet, scilicet consecrandi eas omnes *quas ante se ad consecrandum positas habet*.

3. Si vero relicta sit Hostia integra consecrata, eam in Tabernaculo cum aliis reponat: si hoc fieri nequit, sequenti Sacerdoti ibi celebraturo, in Altari supra Corporale decenter operam, sumendam una cum altera quam est consecraturus, relinquat: vel, si neutrum horum fieri possit, in ipso Calice seu Patena decenter conservet, quousque vel in Tabernaculo reponatur, vel ab altero sumatur: quod si non habeat quomodo honeste conservetur, potest eam ipsemet sumere.

VIII - *De defectibus dispositionis animae*

764. Ceteris demptis, hic novus numerus ponatur: « Si quis in peccato mortali aut aliqua poena ecclesiastica impeditus, celebret, conficit quidem Sacramentum, sed gravissime peccat ».

IX - *De defectibus dispositionis corporis*

765. 1 - « Si sacerdos ante Missam non sit ieiunus per tres saltem horas quoad cibum solidum et potum alcoholicum, et per unam saltem horam quoad potum non alcoholicum, non potest celebrare. Aquae tamen sumptione ieiunium non frangitur ».

766. 2 - « Infirmi, quamvis non decumbant, potum non alcoholicum, et veras ac proprias medicinas, sive liquidas sive solidas, ante Missae celebrationem sine temporis limite sumere possunt ».

767. 3 - « Enixe invitantur sacerdotes qui id praestare valeant, ut venerandam ac vetustam eucharistici ieiunii formam ante Missam servant ».

768. Cetera in tit. IX demantur.

X - *De defectibus in ministerio ipso occurrentibus*

769. 1 - « Possunt etiam defectus occurrere in ministerio ipso, si aliquid ex requisitis ad illud desit: ut, si celebretur in loco non sacro, vel legitime non deputato, vel in altari non consecrato, vel tribus mappis non cooperto; si non adsint luminaria cerea; si non sit tempus debitum celebrandi, quod est ab una hora ante auroram usque ad unam horam post meridiem communiter, nisi pro quibusdam Missis aliud tempus statutum sit, vel Ordinarius loci quasdam Missas etiam horis vespertinis permiserit; si omittat aliquid ex vestibus sacerdotalibus; si vestes... ».

770. 5 - Verba « et fiat nausea Sacerdoti » necnon ultima periodus « Si autem » deleantur.

771. 6 - Sic scribatur: « Si aliquid venenosum ceciderit in calicem, vel quod provocaret vomitum, vinum consecratum reponendum est in alio calice aqua pleno, ita ut species vini dissolvantur; et huiusmodi aqua in sacrarium proiciatur. Aliud autem vinum

1. Possunt etiam defectus occurrere in ministerio ipso, si aliquid ex requisitis ad illud desit: ut, si celebretur in loco non sacro, vel non deputato ab Episcopo, vel in Altari non consecrato, vel tribus mappis non cooperto: si non adsint luminaria cerea: si non sit tempus debitum celebrandi, quod est ab aurora usque ad meridiem communiter; si Celebrans saltem Matutinum cum Laudibus non dixerit; si omittat aliquid ex vestibus sacerdotalibus; si vestes...

5. Si musca, vel aranea, vel aliquid aliud ceciderit in Calicem ante consecrationem, projiciat vinum in locum decentem, et aliud ponat in Calice, misceat parum aqua. offerat, ut supra, et prosequatur Missam: si post consecrationem ceciderit musca aut aliquid ejusmodi, *et fiat nausea Sacerdoti*, extrahat eam, et lavet cum vino, finita Missa comburat, et combustio ac lotio huiusmodi in sacrarium projiciatur. *Si autem non fuerit ei nausea nec ullum periculum timeat,umat cum Sanguine.*

6. Si aliquid venenosum ceciderit in Calicem, vel quod provocaret vomitum, vinum consecratum reponendum est in alio Calice, et aliud vinum cum aqua apponendum denuo consecrandum: et, finita Missa, Sanguis repositus in panno lineo, vel stappa tam-

cum aqua apponendum est denuo consecrandum >.

772. 7 - « Si aliquid venenatum contigerit hostiam consecratam, tunc alteram consecret, et sumat eo modo quo dictum est, et illa mittatur in calicem aqua plenum, ut supra n. 6 de sanguine dictum est >.

773. 8 - In fine ita scribatur: « vel infundat aquam, et sumat >.

774. 10 - Ita inchoetur: « Si hostia consecrata dilabatur... >.

775. 12 - Ita reformetur: « Si aliquid de Sanguine Christi ceciderit, si aliqua tantum gutta effusa est, sufficit ut super eas parum aquae fundatur, purificalorio postea abstergenda: secus a ero corporale vel tobalea vel locus, meliore quo fieri potest modo lavetur, et aqua jiostea in sacrarium mittatur >.

776. 14 - Ita reformetur: « Si quis ca ornat Eucharistiam, Aomitus colliga-

diu servetur, donec species vini fuerint desiccatae, et tunc stuppa comburatur, et combustio in sacrarium projiciatur.

7. Si aliquid venenatum contigerit Hostiam consecratam, tunc alteram consecret, et sumat eo modo quo dictum est, et illa servetur in Tabernaculo, loco separato, donec species corrumpantur, et corrupts deinde mittantur in sacrarium.

8. Si sumendo Sanguinem, particula remanserit in Calice, digito ad labium Calicis eam adducat, et sumat ante purificationem, vel infundat vinum, et sumat.

10. Si propter frigus, vel negligentiam Hostia consecrata dilabatur in Calicem, propterea nihil est reiterandum; sed Sacerdos Missam proseguatur, faciendo caeremonias et signa...

12. Si per negligentiam aliquid de Sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram seu super tabulam, lingua lambatur, et locus ipse radatur quantum satis est, et abrasio comburatur; cinis vero in sacrarium recondatur. Si vero super lapidem Altaris ceciderit, sorbeat Sacerdos stillam, et locus bene abluatur, et ablutio in sacrarium projiciatur. Si super linteum Altaris, et ad aliud linteum stilla pervenerit; si usque ad tertium: linteamina ter abluantur ubi stilla ceciderit. Calice supposito, et aqua ablutionis in sacrarium projiciatur. Quod si in ipso solum Corporali, aut si in vestibus ipsis Sacerdotalibus ceciderit, debet similiter ablui, et ablutio in sacrarium projici. Si in substrato pedibus panno, vel tapeto, bene abluatur, ut supra.

14. Si Sacerdos evomat Eucharistiam, si species integra: appareant, re-

tur et in aliquem decentem locum mittatur ».

777. 15 - Sic reformandum: «Si hostia consecrata, vel aliqua eius particula dilabatur in terram, reverenter accipiat et parum aquae in locum ubi cecidit fundatur et purificatorio abstergetur. Si cadat super vestes, non est necesse ut indumentum abluatur. Si super vestes mulieris cadat, ipsa particulam accipiat etumat».

reverenter sumantur, nisi nausea fiat: tunc enim species consecratae caute separentur, et in aliquo Joco sacro reponantur, donec corrumpantur, et postea in sacrarium projiciantur. Quod si species non appareant, comburatur vomitus, et cineres in sacrarium mittantur.

15. Si Hostia consecrata, vel aliqua ejus particula dilabatur in terram, reverenter accipiat, et locus ubi cecidit, mundetur et aliquantulum abradatur, et pulvis seu abrasio hujusmodi in sacrarium immittatur. Si ceciderit extra Corporale in mappam, seu alio quovis modo in aliquod linteum, mappa vel linteum hujusmodi diligenter lavetur, et lotio ipsa in sacrarium effundatur.

M O N I T U M

Subséquentes editiones, sive Missalis sive Breviarii romani, ad normam can. 1390, praevia scilicet attestazione Ordinarii loci in quo praedicti libri imprimuntur aut publici iuris fiunt, de concordantia cum editionibus «typicis» eorundem librorum liturgicorum, imprimantur.

Hat Ordinationes successive, ptr partes, ad Editores librorum liturgicorum transmissae sunt a S. Rituum Congregatione inde a mense novembri 1960 usque ad mensem decembrem 1961. Novae autem Missalis romani editiones mense aprdi proximo in promptu erunt.

C. B r a g a, C.M.

contexte il n'est pas même question du Nom divin. Par contre, on connaît des disciples du Christ, persécutés à cause de leur profession et de leur nom de chrétiens: cela se passait toujours à Rome, mais un demi siècle auparavant, d'après le témoignage du martyr St. Justin (f 167 env.), dont les raisonnements sont bien connus⁵. Du reste, même chez Pline, au début de ce siècle, le *crime* de christianisme se présentait sous cet aspect: « *nec mediocriter haesitavi... nomtn ipsum etiam si flagitiis careat, an flagitia cohaerentia vomitii puniantur* (Lettres, 10, 96; n. 22 Kirch).

En dehors de ces méprises, ce sont les opinions de Mlle Corbin sur le caractère de la musique liturgique avant la notation écrite, qui inspirent les plus grandes réserves: étant dérivé du judaïsme, le chant d'Eglise se serait maintenu fidèle à ses origines sémitiques, même dans la modalité grégorienne. C'est pourquoi, l'auteur est d'avis qu'en ce temps-là on ne composait pas, mais plutôt on transmettait des formules traditionnelles (pp. 65; 174; 206). Toutefois, il faut le dire, du patrimoine mélodique datant de cette période, notre ouvrage ne connaît absolument rien, puisque les sources n'en souillent mot. Il est vrai qu'il en appelle à l'analyse des pièces du répertoire grégorien: mais comment les attribuer aux premiers siècles du christianisme? Ce serait donner comme certain, ce qui doit être encore prouvé.

Voilà les principales observations que suggère la lecture de l'ouvrage. Parfois, peut-être, ont-elles été trop minutieuses: mais je crois devoir signaler le danger de ne pas contrôler sur les sources. C'est d'ailleurs, ce que nous rappelle ça et là Mlle Corbin, et même en des termes sévères: « on veut être précis dans ces domaines où l'on sait peu de choses; on ferait mieux d'être exact » (p. 121). Au total, ce ne sont pas ces observations qui empêchent le lecteur de lui être reconnaissant pour son travail. Le thème dans lequel elle s'est embarquée demeure fort compliqué. De plus, c'est certainement un acte de courage que de l'avoir mis à la portée d'un public, écarté jusqu'à présent de ces problèmes.

Mais c'est la conclusion, surtout, qu'il faut mettre en relief: c'est là que, après la présentation de l'Eglise conquérant sa musique, Mlle Corbin nous fait comprendre que cette conquête n'est pas réelle, si le chrétien n'entre pas dans son esprit. Aussi bien faut-il remercier l'auteur pour la franchise avec laquelle, par sa plume, le laïc donne tout bonnement son avis sur la musique d'Eglise: « Ce que nous cherchons à l'église, ce n'est pas le tableau démarqué du monde où nous vivons entre la radio, les vedettes, la presse et le courrier du cœur. Nous désirons vivement y trouver le climat qui nous aide à prier. Il est inutile et dangereux de transporter dans le domaine liturgique le matériel sonore qui évoque tout cet appareil profane » (p. 277). Voilà bien une leçon de pastorale pratique: il serait dommage de l'oublier.

Angelo Coppo, C.M.

⁵ St. Justin, I *Apol.*, 4 Ὀνόματι μὲν οὖν προσωνυμία οὐτε ἀγαθὸν οὐτε κακὸν κρίνεται ἀνεὺ των ὑποπιπτουσῶν τῷ ὀνόματι πρᾶξων ἐπεὶ, ὅσον γε ἐκ κατήγορουμένου ἡμῶν ὀνόματι χρηστότατοι ὑζάρχομεν H). R. Burlo, *Padres pologistas Griegos*, Madrid, 1954, p. 184; c'est le texte de Rauschex).

SACRA RITUUM CONGREGATIO

DE CALENDARIIS PARTICULARIBUS ET OFFICIORUM AC MISSARUM PROPRIIS AD NORMAM ET MENTEM CODICIS RUBRICARUM REVISENDIS

Ad rubricarum Codicem in praxim deducendum. Summus Pontifex Joannes XXIII in Motu Proprio *Rubricarum instructum* diei 25 iulii 1960 statuit, ut « omnes ad quos spectat, quam primum calendaria et Propria, sive dioecesana sive religiosa, *ad normam et mentem* novae redactionis rubricarum et calendarii conformari curent, a S. Rituum Congregatione approbanda »¹.

Quasi prima quaedam accommodatio, nonnullae normae, iam inde ab anno 1961 servandae, per *Declarationem* huius S. Dicasterii dispositae sunt². Restat ut opportuna tradantur instructiones circa calendaria particularia et Officiorum ac Missarum Propria *secundum litteram simul ac mentem* rubricarum novarum congruo modo revisenda, uti in citata Declaratione enuntiatur est.

NORMAE GENERALES

1. Ex rubricarum Codice, quaedam principia generalia praelucent, quae etiam in calendariis et Officiorum atque Missarum Propriis, cum diocesanis tum religiosis, servanda sunt, scilicet:

- a) Proprium de Tempore, quo nempe totum Redemptionis mysterium colitur, super cetera Officia et Missas praeceminetia gaudet;
- b) praecipua B. Mariae Virginis et Sanctorum festa Ecclesiae universae, festis particularibus praeferenda sunt;

• *Acta Ap. Sedis*, 53 (1961) 168-180.

¹ *Acta Ap. Sedis*, 52 (1960) 595; *Ephem. ht.* 74 (1960) 259.

- *Acta An. Sedis*, 52 (1960) 730-731; *Ephem. ht.* 74 (1960) 367-368.

c) festa particularia secundum momentum ipsis proprium ordinentur et celebrentur;

//) simplicitati, recto ordini et curae pastoralis postulatis provideatur.

2. Quamvis conveniat ut quaevis dioecesis suum calendarium et Proprium Officiorum atque Missarum habeat, aliquando tamen commendanda sunt calendaria et Propria, universae provinciae aut regioni aut nationi, vel etiam latiori ditioni communia, eorum quorum interest, socia adlaboratione paranda.

Quod principium, aequa ratione, servari potest etiam in calendariis religiosis, pro pluribus provinciis eiusdem ditionis civilis.

3. Revisionis opus, *Motu proprio* ita iubente (n. 6), « quamprimum » erit explendum.

4. Ad calendaria et Propria revisenda Ordinarii viros seligant rei liturgicac, historicae et hagiographicae peritos, qui munus sibi creditum competenter explere valeant.

5. Calendaria particularia et Officiorum atque Missarum Propria ad hanc S. Congregationem tribus saltem exemplaribus nitide exaratis mittantur, addito quoque exemplari calendarii et Officiorum atque Missarum Proprii praecedentis. In universo insuper opere transmittendo:

a) breviter sed perspicue rationes exponantur, ob quas singulae mutationes inductae sunt, praesertim si a normis, quae in hac instructione exponuntur, discrepent;

b) indicetur quoque, cum agitur de Officiis vel Missis novis, quae nam partes ex aliis Officiis vel Missis iam approbatis sumantur, quae nam vero sint noviter confectae.

Caput II

DE FESTORUM NUMERO ET EXTENSIONE

6. Festa particularia, ipso lure in calendariis inscribenda, quae *propria* vocantur, rubricarum Codex nn. 41-46 recenset.

Numerus festorum quae *indulta* vocantur (Codex n. 47) opportune limitandus est; ut vetera servantur vel nova inducantur, peculiare rationes exstare debent.

7. In praeparando vel revisendo calendario dioecesano aut religioso, ea servantur quae nn. 43 d et 46 e Codicis rubricarum, de festis Sanctorum et Beatorum in calendariis propriis inscribendis statuuntur. Assumantur igitur vel servantur festa tantummodo Sanctorum et Beatorum, qui cum dioecesi aut Religione rationes *peculiares* habuere, et congruus

proponatur gradus celebrationis liturgicae, qui necessitudini respondeat Sancti vel Beati cum dioecesi aut Religione (cfr. infra nn. 16-20).

8. Festa, ratione dominationis politicae vel particularis devotionis olim inducta, quae nunc ad dioecesim vel Religionem nullam vel minimi momenti servant relationem, expungantur.

9. Dari possunt alia festa, quae nunc, propter mutationes confinium, partis tantum alicuius dioecesis vel nationis aut regionis stricte propria sunt: haec festa iis tantum in territoriis celebrentur, quorum revera sunt propria.

10. Festa quae in honorem alicuius Sancti vel Beati celebrantur ratione reliquiarum, iuxta n. 45 *c* et *d* Codicis rubricarum, retinenda sunt gradu competenti in ea tantum ecclesia vel oratorio in quo corpus (non autem reliquia tantum, etsi insignis) eiusdem Sancti vel Beati asservatur; minime vero in calendario universae dioecesis vel Religionis, nisi ex alio titulo retinenda sini.

11. Principium generale esto unumquemque Sanctum vel Mysterium *uno* tantum festo celebrari. Exceptiones nihilominus admittuntur, quas et calendarium ipsum universale admittit, scilicet cum agitur de facto vel relatione vere singulari celebrandis de eodem Mysterio vel eodem Sancto: quod contingere potest in festis Translationis, vel Inventionis, vel Patrocinii, aliove simili.

Exinde vero pluribus festis Patronus principalis, Titularis et Fundator tantum coli possunt. Huiusmodi tamen festa secundaria, nisi supprimantur, ad modum commemorationis celebrentur.

12. Eiusdem Sancti vel Mysterii *recordationes periodicae* per Officium et Missam aut ad modum commemorationis, si quae exstent, supprimantur.

13. Nihil obstat quominus duo Sancti vel Beati non Martyres, aut plures Martyres uno festo recolantur, si speciales rationes id suadeant; quo in casu adhibeatur etiam Commune plurium Confessorum Pontificum vel non Pontificum, aut plurium Virginum vel non Virginum.

14. Praestat insuper ut e calendariis dioeccsanis, quae pluribus Sanctis et Beatis decorantur, e Martyribus vel Episcopis priorum temporum, de quibus praeter nomen parum vel nihil historice constat, festa horum Sanctorum expungantur; festum vero omnium Martyrum vel Episcoporum dioecesis instituatur, illustrioribus tantum Martyribus et Episcopis, de quibus historice constet, particulari festo seorsim celebratis.

15. In calendariis religiosis Sancti vel Beati eiusdem Religionis congruum habeant cultum. Quando vero aliqua Religio pluribus Sanctis et Beatis decoratur, cavendum est ne calendarium universae Religionis plus aequo gravetur. Quapropter:

a) haberi potest in primis festum omnium Sanctorum et Beatorum eiusdem Religionis:

A) singulari festo celebrentur tantummodo Sancti vel aliqui Beati, qui peculiare momentum praescierant pro universa Religione;

c) de ceteris Sanctis et Beatis, iuxta momentum quod habent in historia Religionis, fieri potest, aut festum in provincia eiusdem Sancti vel Beati, cum commemoratione in universa Religione; aut, si agatur de minoribus Beatis, festum in loco ubi eorum reliquiae asservantur, cum commemoratione in provincia tantum.

Ca p u t III

DE FESTORUM GRADU

16. Festa in calendariis particularibus gradu I vel II classis inscribenda, a Codice rubricarum nn. 42-46 expresse designantur.

17. Praeter festa I et II classis Ecclesiae universae, et festa propria, quibus vi rubricarum idem gradus competit, paucissima tantum alia festa earundem classium in singulis calendariis admittenda sunt.

Hoc ut concedi possit, rationes *omnino peculiares* requiruntur, indolis liturgicae, historicae, pastoralis.

18. Ex littera et mente rubricarum Codicis plane deducitur, III classem ordinarium esse gradum, apprime convenientem Sanctis et Beatis aut Mysteriis vel Titulis, quibus gradus superior, ut supra n. 17, non competat, aut sola commemoratio, ut infra nn. 19 et 20, non sufficiat.

19. Neglegenda prorsus non est commemoratio, sane pro compositione calendariorum magni momenti; commemoratio enim ea ratione statuta est, ut exonerentur quodammodo sive calendarium universale, sive calendaria particularia, celebrationibus liturgicis adeo onusta, ut quandoque celebratio plurium festorum Ecclesiae universae praepediatur. Proinde curandum est, ut rationabilis et conveniens commemorationum usus fiat.

20. Saepius pro *tota* dioecesi, regione, provincia (ecclesiastica, religiosa. civili), natione, Religione, omnino sufficit commemoratio vel festum III classis, cum *determinato* loco, dioecesi, provincia, regione, gradus altior magis appareat opportunus. Flac prudenter adhibita distinctione, celebrationum particularium onus aliquantum alleviabitur et calendaria peculiaribus necessitatibus et opportunitatibus magis accommodabuntur.

C a p u t IV

DE FESTORUM DIE

21. Serventur quaerubricarum Codex nn. 59-62 hac de re statuit. Attamen, quoad fieri potest:

u) festa propria, quae in universa quoque Ecclesia coluntur, eodem die celebrentur quo in calendario universali inscribuntur;

/?) Sanctorum festa propria, quae in calendario universali non inveniuntur, die natalicio celebrentur.

22. Dies, quibus plerumque tempus quadragesimale et octava Paschatis occurrit, itemque dies a 17 ad 23 decembris, a novis festis particularibus liberi maneant; quod ad festa particularia, his diebus iam statuta, attinet, ordinarie recolantur ad modum commemorationis, sicut fit pro festis universalibus, nisi magis conveniat ut unum alterumve festum peculiaris momenti ad aliud tempus transferatur.

23. Festa olim alicui dominicae perpetuo assignata:

u) si sint festa Domini I classis, dominicae II classis assignata, nihil innovetur (Codex n. 17 e);

b) si in calendario universali inveniuntur, eo die celebrentur quo in eodem calendario inscribuntur;

c) si in calendario universali non inveniuntur, alius opportunior dies seligatur.

24. Festa particularia B. Mariae Virginis, olim diei 31 maii affixa, diei 8 eiusdem mensis assignentur.

25. Secundum n. 100 Codicis rubricarum, festa III classis Ecclesiae universae cum festo particulari occurrentia, perpetuo commemorantur aut omittuntur. Attamen:

ii) festum universale III classis, in honorem Sancti qui magni momenti luit pro tota Ecclesia, etiam in calendariis particularibus suo die celebretur; festum vero particulare III classis eodem die occurrens in proximorem diem liberum reponatur;

b) si vero festum III classis Ecclesiae universae, quod sit magni momenti, cum festo particulari classis superioris occurrat, festum universale transferatur;

t) si aliquod festum particulare I classis, extra diem proprium, assignatum sit diei in quo postea calendarium universale festum II classis exceperit, festum particulare in alium diem transferatur.

26. In Propriis transmittendis, semper indicentur dies natalicius Sanctorum, dies quo singula festa hucusque celebrata sunt, necnon rationes pro hoc die relinendo vel mutando.

C a p u t V

DE QUIBUSDAM FESTIS PARTICULARIBUS IN SPECIE

A) *De Patronorum festis*

Ti. Patronus principalis aut secundarius seu minus principalis, «rite constitutus», unice intellegitur Patronus *sensu proprio*, id est Sanctus (numquam Beatus) *formaliter* uti Patronus secundum S. Rituum Congregationis antiquam praxim electus ac constitutus, vel ex immemorabili traditione acceptus: huic tantum proinde peculiaris liturgica celebratio a rubricis statuta competit.

28. Patronus *principalis* cuiusque loci, vel dioecesis, etc., regulariter unus tantum sit; quandoque alter tantum Sanctus Patronus *aeque principalis* addi potest, cum iisdem iuribus et obligationibus ac Patronus principalis. Itemque cuiusque loci, vel dioecesis, etc., duo tantum Patroni *secundarii* admittuntur.

29. Patroni, sive principales sive secundarii, olim constituti propter regimina aut regna quae iam desierunt, itemque Patroni olim propter extraordinaria rerum adiuncta, v. g. pestem, bellum, aliamve calamitatem, vel propter devotionem specialem nunc remissam electi, exinde uti tales liturgice amplius ne colantur.

30. Ut Patroni Religionis vel provinciae religiosae iuribus liturgicis gaudeant, unice S. Rituum Congregatio concedit, nisi hac liturgica ratione ab immemorabili colantur. Huiusmodi tamen celebratio Patronis singulorum domuum religiosarum, si qui extent, minime conceditur.

31. Alii cuiuscumque generis Patroni, praeter cos de quibus superioribus numeris actum est, Patroni *sensu latiore* considerandi sunt, merae *pietatis causa* propositi, absque ullo liturgico privilegio.

B) *De festis quae communiter « devotionis » vocantur*

32. Haec festa, inde a Media Aetate, e privata devotione in publicum Ecclesiae cultum inducta, in calendariis particularibus nimis multiplicata sunt.

In his igitur calendariis huiusmodi festa tunc tantum retineantur, cum rationes *vere peculiares* id postulent.

33. Ex his festis < devotionis > sequentia e calendariis expungantur, quae ut plurimum in aliis festis aut anni temporibus iam recoluntur, vel cum aliquo tantum loco particulari relationem habent, scilicet:

In translatione almae domus B. Mariae V. (10 decembris);

In exspectatione partus B. Mariae V. (18 decembris);
 In desponsatione B. Mariae V. cum S. Ioseph (23 ianuarii);
 Fugae D. N. I. C. in Aegyptum (17 februarii);
 Orationis D. N. I. C. (fer. III post dom. Septuagesimae);
 In Commemoratione Passionis D. N. I. C. (fer. III post dom. Sexagesimae);
 S. Spinae Coronae D. N. I. C. (fer. VI post cineres);
 Ss. Lanceae et Clavorum D. N. I. C. (fer. VI post dom. I Quadragesimae);
 Ss. Sindonis D. N. I. C. (fer. VI post dom. II Quadragesimae);
 Ss. Quinque Vulnerum D. N. I. C. (fer. VI post dom. III Quadragesimae);
 Pretiosissimi Sanguinis D. N. I. C. (fer. VI post dom. IV Quadragesimae);
 Eucharistici Cordis Iesu (fer. V post octavam Corporis Christi);
 Humilitatis B. Mariae V. (17 iulii);
 Puritatis B. Mariae V. (16 octobris).

Huiusmodi vero festa retineri possunt si cum aliquo loco speciali necessitudine connectuntur.

Festum autem S. Philumenae V. et M. (11 augusti) e quolibet calendario expungatur.

(S) *De festis e calendario universali expunctis*

34. Circa festa quae vi n. 8 *Variationum in Breviario et Missah romano* ad normam Codicis rubricarum e calendario universali expuncta sunt, pro calendariis particularibus haec pressius statuuntur:

a) festum S. Anacleti, quolibet titulo et gradu celebretur, transfertur in diem 26 aprilis, sub recto nomine S. Cleti;

b) festum S. Vitalis transfertur in diem 4 novembris, una cum S. .Agricola;

c) festum Cathedrae S. Petri unice die 22 februarii celebrandum est;

d) praestat ut festa sub n. 8 b. c, d, g, et h recensita, etsi alicubi tamquam Patronus principalis vel Titulus ecclesiae habeantur, transferantur ad festa principalia, scilicet:

festum Inventionis S. Crucis, a die 3 maii ad diem 14 septembres;

festum S. Iohannis ante Portam Latinam, a die 6 maii ad diem 27 decembris;

festum Apparitionis S. Michaelis Arch., a die 8 maii ad diem 29 septembris;

festum S. Petri ad Vincula, a die 1 augusti ad diem 29 iunii;

festum Inventionis S. Stephani, a die 3 augusti ad diem 26 decembris.

Eadem autem festa retineri possunt die quo hucusque celebrata sunt, si rationes *omnino* singulares id suadeant, et nisi sufficiat eo die sollemnitate tantum externam, ad normam nn. 359 et 360 Codicis rubricarum assignare. Qua de re peculiare petatur indultum, ut sive festum sive sollemnitas externa in calendario inscribatur.

Capitulum VI

DE TEXTIBUS IN OFFICIIS ,

35. In parandis vel revisendis lectionibus historicis festorum cuiusvis classis, haec servantur:

a) breves et sobriae sint; unaquaeque lectio amplitudinem ne excedat ordinariam lectionum Breviarii, quarum pleraeque plus quam centum et viginti verbis non constant;

b) sermonis genus emendatum facileque evadat;

c) loca communia vitentur; falsa aut minus apta demantur vel emendantur; si autem notitiae certae fere vel omnino desint, lectiones de Comuni assignentur, vel alius textus e sermonibus Patrum magis conveniens seligatur.

36. Veritati historicae non tantum in lectionibus provideatur, sed etiam in antiphonis, responsoriis, hymnis aliisque Officii partibus, si quae propriae exstent; secus eadem partes c Comuni sumantur.

37. In festis III classis:

a) si Matutinum antiphonis propriis gaudeat, circa lectiones primam et secundam ea servantur quae nn. 40 et 41 *Variationum* statuuntur;

b) si vero Matutinum antiphonas proprias non habeat, lectiones prima et secunda sumantur de Scriptura occurrenti, nisi forte lectiones exstent *stricte propriae*, scilicet quae directe de Mysterio vel Sancto agant: quo in casu etiam responsoria sumuntur de festo, idest propria vel de Comuni;

c) si responsoria tantum propria sint, dicuntur lectiones de Scriptura occurrenti, cum responsoriis festi, iuxta n. 42 *Variationum*.

58. In festis III classis lectio III unici Nocturni est semper de festo, et quidem:

a) si una tantum lectio historica vel « contracta » exstabat, haec retineatur;

/>) si duae vel tres lectiones historicae aderant, una nova lectio conficiatur;

c) si vero sermo habebatur, tantum lectio olim quarta, scilicet prima II Nocturni servetur, vel alius textus e sermonibus Patrum magis conveniens seligatur.

39. Ad hymnos quod attinet:

a) si quattuor hymni diversi exstent, qui omnes continuatim vitam Sancti illustrent, et festum I classis non sit, primus (olim I Vesperis assignatus) hymno Matutini praemittatur, omissa conclusione; si breviari possunt, una alterave strophæ omittatur; si coniungi nequeunt, utpote diversi metri vel non historici, unus auferatur;

z) si duo vel tres hymni adsint, opportuniore modo disponantur; si festum I classis sit, ordinarie idem hymnus ad utrasque Vesperas adhibeatur.

Caput VII

DE OFFICIIS ET MISSIS DISPONENDIS

A) *Nonnae generales pro Ojjicus*

40. Post titulum festi, cuius gradus indicetur (I vel II vel III classis aut Commemoratio).

41. Nominatio Horarum uniformiter hoc modo fiat: «Ad I Vesperas», «Ad Matutinum», «Ad Laudes», «Ad II Vesperas», etc. Singuli Nocturni sic indicentur: «In I Nocturno», etc.

42. Caput et versus libri S. Scripturae ante singulas lectiones significantur.

43. Rubricae hymnorum doxologiam respicientes demantur, v. g.: «Haec conclusio numquam mutatur», «Sic concluduntur hymni eiusdem metri », et similia.

44. In litteris maiusculis et minusculis scribendis, critérium, quo rubricarum Codex utitur, omnino retineatur.

45. In omnibus Officiis, ad Laudes et ad Vesperas, sub respective titulo, semper ponenda sunt, etiamsi de Communi sumpta, versus, antiphona ad *Benedictus* vel ad *Magnificat*, et oratio.

Ante alias Horas titulus ponatur, si partes propriae adsint, vel commoditatis causa repetantur.

46. Si facienda sit commemoratio alicuius Sancti, post orationem dici uniformiter ponatur rubrica: «Et fit commemoratio S... »; deinde ponantur, convenienter in extenso, antiphona, versus et oratio.

Pro commemoratione de Tempore indicanda, servantur rubricae quae iam in Breviario exstant.

B) Normae particulares pro singulis Officiis

47. *In festis I classis* omnia disponantur ut iam in Breviariis et Propriis exstant, iis exceptis quae vi rubricarum Codicis vel huius Instructionis mutanda sunt.

48. *In festis II classis*, I Vesperae :

a) ponantur cum partibus propriis pro festis Domini quae occurrere possunt in dominica II classis, sub hoc titulo «Ad I Vesperas, quando festum occurrit in dominica vel celebratur gradu I classis »;

b) item ponantur, si propriae exstent, antiphonae psalmorum vel hymnus, sub hoc titulo «Ad I Vesperas, sicubi festum celebratur gradu I classis»;

c) auferantur vero ab omnibus aliis festis II classis; versus tamen et antiphona ad *Magnificat*, si proprio exstent, in II Vesperis ponantur sub rubrica «Ad I Vesperas, sicubi dicendae occurrunt».

49. Si, *in festis III classis*, ad Matutinum, invitatorium et hymnus in extenso ponuntur, post hymnum addatur titulus «Ad Nocturnum».

50. In festis antiphonis propriis ad Laudes gaudentibus, post primam antiphonam ponatur rubrica «Psalmi de dominica»; si Officium ab Adventu ad Pentecosten celebrari contingat, addatur insuper « 1° loco ».

51. *In festis II classis*, si Laudes saltem a capitulo in extenso scribuntur, in fine ipsarum ponatur rubrica « Ad Horas minores antiphona et psalmi de feria currenti ». In festis vero Domini quae in dominica II classis occurrere possunt, in fine Laudum ponatur rubrica «Ad Horas minores antiphona et psalmi de currenti die». In fine Vesperarum ponatur rubrica «Completorium de dominica ».

52. *In festis III classis* cum antiphonis propriis ad Laudes et ad Vesperas, in fine Laudum haec ponatur rubrica « Ad Horas minores antiphona et psalmi de feria currenti»; in fine vero Vesperarum: «Completorium de feria ».

53. Diebus, quibus commemoratio facienda est de Sancto in feria, post indicationem diei et Sancti, ponatur vox «Commemoratio» et titulus « Ad Laudes ». Deinde ponantur, convenienter in extenso, antiphona, versus et oratio.

C) De Missis disponendis

54. In Missis quae per extensum ponuntur, maioris claritatis causa, spatium unius saltem lineae servetur inter has partes:

- a) inter orationem (orationes) et Epistolam;
- A) inter graduate (tractum...) et Evangelium;
- c) inter secretam et antiphonam ad Communionem.

55. Sequentes locutiones adhibeantur: «Antiphona ad Introitum, antiphona ad Offertorium, antiphona ad Communionem».

56. Orationes quae ad commemorationem pertinent, necnon partes quae unice pro Missis votivis inserviunt, ita scribantur, ut relate ad textus proprios Missae, per spatium unius vel duarum litterarum retractentur.

57. Quam maxime curandum est ut necessitas folium vertendi vitetur, cum dicenda sunt oratio, secreta, postcommunio vel alia precatio quam celebrans extensis manibus recitare debet.

58. Diebus, quibus commemoratio facienda est de Sancto in feria, post indicationem diei et Sancti, ponatur vox « Commemoratio »; deinde indicatio Missae convenientis, remittendo ad Commune, vel Missam exhibendo propriam vel partes ipsius proprias.

Ca pu t VIII

DE PRIVILEGIIS ET INDULTIS IN RE LITURGICA

A) *De privilegiis et induitis in genere*

59. Privilegia et indulta quae rubricarum Codici obstant, revocata sunt (*Motu proprio*, n. 3). Si quis tamen Ordinarius necessarium censuerit unum alterumve ex his privilegiis et induitis iterum renovare, opportunas mittat petitiones, rationibus adductis, quae id suadere videantur.

60. Privilegia autem et indulta quae rubricarum Codici non obstant, in suo robore perseverant; attamen necesse erit ut et ipsa ad normam et mentem Codicis aptentur, quo securius servari queant.

61. Proinde curae sit uniuscuiusque Ordinarii elenchum privilegiorum de re liturgica, una cum calendario et Officiorum atque Missarum Proprio, ad hanc S. Congregationem transmittere, pro opportuna revisione aut renovatione, addito quoque exemplari praecedentis concessionis.

62. Praestat deinde ut, in Propriis typis imprimendis, addatur quoque elenchus privilegiorum liturgicorum, ut prae manibus sit cuique eodem Proprio utenti.

B) *De privilegiis et induitis circa Missas votivas*

63. Concessionem praecedentes Missarum votivarum pro solemnitatibus externis necnon prae sanctuariis et locis piis, in suo robore manent.

sed praescriptionibus rubricarum Codicis (nn. 358 c, 359, 361 et 373-377) ad unguem accommodanda sunt.

64. Ceterae .Missarum votivarum concessionibus, quovis modo vel quavis auctoritate factae, vi n. 3 in *Motu proprio* «Rubricarum instructum» abrogatae sunt.

65. Missarum votivarum concessionibus iterum renovantur vel ex novo conceduntur tantum ob rationes peculiares publicae necessitatis vel publicae devotionis.

Huiusmodi Missae votivae, si quae concedentur:

- a) gradu III classis potiuntur;
- b) loto Adventus, Quadragesimae et Passionis tempore prohibentur;
- c) eodem die una vel duae tantum admittuntur.

Summus vero Pontifex Ioannes Papa XXIII, in Audientia diei 8 mensis februarii anni 1961, infrascripto Cardinali S. Rituum Congregationis Praefecto concessa, hanc Instructionem in omnibus et per omnia approbare dignatus est, sanxit ut eam omnes, ad quos spectat, diligenter exsequantur.

Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae, ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 14 februarii 1961.

► B (Aiet a n i s Card. Cic o g n a n i, Ep. Tusculanus, *Praefectus*

L. S.

Henricus Dante, *a secretis*

ADNOTATIONES

Natura et finis huius Instructionis clare indicatur in eius parte introductoris: agitur de documento, quod Codicem rubricarum complet et in praxim deducit, in iis quae calendaria particularia et Officiorum atque Missarum Propria spectant pro ipsorum conformatione cum calendario universali post editum novum rubricarum corpus. Hinc quaedam principia, quae calendario universali praesunt, pressius determinantur et casibus definitis clare accommodantur, ut mens quae instaurationem liturgicam regit bene perspiciatur. Facilior ita atque uniformis evadet Proprii cuiusque dioecesis et Religionis adaptatio.

Transitoria quaedam accommodatio facta iam fuerat, pro anno 1961 per peculiarem *Declarationem* S.R.C., quae invenitur inter documenta rubricarum Codici adnexa. Vis tamen huius Declarationis temporanea erat, donec ipsa S R C. normas peculiares et bene definitas tradidisset, quae opus revisionis regerent. A die enim promulgationis novi corporis rubricarum ad diem in quo

vigere incoepit, parum temporis exstabat, et insufficiens ut conformatio calendariorum particularium et Propriorum fieri posset. Tale opus certe, pro omnibus dioecesibus et Religionibus, ne mensibus quidem anni 1961 perfici poterit, praesertim si agitur de investigationibus exsequendis, aut de aliis quaestionibus particularibus sois cudis. Hoc in casu videntur esse adhuc servandae normae in *Declaratione* diei 26 iulii 1960 expressae, donec approbatio novi calendarii et novi Proprii obtineatur. Permanent enim adhuc eadem circumstantiae, quae *Declarationi*, pro anno 1961 evulgatae, originem dederunt.

I - Normae generales

Numero primo Instructionis principia quaedam in mentem revocantur, quae iam universae liturgicae instaurationi praesunt, quae in Propriis applicanda sunt, et quidem magna cum attentione, ne universum opus teratur. Difficultates enim in iis principiis ad praxim deducendis in calendario universali non inveniuntur, sed in calendariis particularibus oriri possunt, si Sanctorum aut «devotionis» festis nimis graventur, aut etiam si eorundem festorum gradus plus aequo augeatur. Ita, v. gr., revocatur principium de praeceminentia Proprii de Tempore: quod quodammodo destrueretur, si durante Adventu aut Quadragesima lesta particularia apponerentur, quae Officia de Tempore impediant (cfr. n. 22). Item memoratur principium de praecedentia tribuenda praecipuis festis universalibus: cui contrairi potest, si festa particularia talibus diebus assignarentur, ut festa universalis transferri deberent (cfr. n. 25). Mens enim legislatoris est ut calendarium particulare necessitatibus sive liturgicis sive pastoralibus ordinis universalis accommodetur: et hoc fit praecise in ponendis festis particularibus, praesertim alicuius momenti, diebus quibus celebratio festorum universalium, saltem principaliorum, non impediatur, etsi sint III classis tantum.

Alia duo principia generalia, quae memorantur, magni item sunt momenti, ut omnia recte ordinentur. Praestat enim ut gradus conveniens singulis festis tribuatur, illum indebite non augendo ob rationes erroneae devotionis et pietatis, aut sub specie necessitatis pastoralis. Rectus ordo enim et postulata ipsius necessitatis pastoralis fundamento positivo fulciri debent, non unice fundamento valde personali alicuius formae pietatis aut devotionis popularis minus ordinatae. Liturgia enim finem sibi proponit Deum colendi et fidelium animos sanctificandi; quod ut obtineatur rectus ordo est servandus.

2. N. 51 Codicis rubricarum statuit ut calendarium proprium habeat quaelibet dioecesis et quodlibet aliud territorium ecclesiasticum cui praeficitur < Ordinarius loci ». Quod necessarium est, cum quaelibet dioecesis aliqua festa omnino sibi propria habeat, ut, v. gr., Anniversarium Dedicationis ecclesiae cathedralis, festa Patronorum etc. At ide.i Proprii dioecesani cum aliis dioecesibus incommunicabilis, nostris diebus, obsoleta videtur. Est quidem dioecesis quid in se et a se subsistens; sed talis individualitas omnino incommunicabilis superatur, in praxi, per constitutionem Conferendarum Episcopaliū sive regionalium sive nationalium, ita ut ordinatio actionis pastoralis fiat modo magis uniformis. Eflformatio autem alicuius Proprii, quod sit commune pluribus dioe-

IUS ET PRAXIS
ACTA SANCTAE SEDIS
SACRA RITUUM CONGREGATIO

I

INSTRUCTIO
PRO SACERDOTE INFIRMO VEL CAECUTIENTE CIRCA MISSARUM
VOTIVARUM CELEBRATIONEM EIDEM APOSTOLICO INDULTO
CONCESSAM

I - Praenotanda

1. Sacerdos infirmus vel caecutiens, seu visivae potentiae debilitate, sive accidentaliter sive habitualiter, laborans, a Sancta Sede dispensationem obtinere potest celebrandi, iuxta normas inferius expositas, aut aliquam Missam ex votivis, aut Missam «quotidianam» defunctorum.
2. Conditiones huiusmodi privilegii ad amussim observandae sunt.
3. Si, durante privilegio, sacerdos caecutiens, plane caecus evadat, novum indultum a S. Congregatione de disciplina Sacramentorum obtinere debet; eoque obtento, sub gravi tenetur uti adsistentia alterius sacerdotis vel diaconi.

II - Normae de Missis votivis

A) *Quae Missae votivae dici possint*

4. Sacerdos dispensatus dicere potest:
  - a) aut Missam *Salve, sancta Parens*, ut in Communi festorum B. Mariae Virg., quovis anni tempore;
  - b) aut Missam votivam de B. Maria Virg. pro diversitate temporum assignatam;
  - c) aut aliam Missam, quae tamquam votiva celebrari permittitur, iuxta nn. 306-316 Codicis rubricarum.

B) *Ovando Missu votiva dicenda sit*

5. Missa votiva dici potest quovis anni tempore; dici vero debet omnibus et singulis diebus, in quibus non permittuntur Missae defunctorum.

6. In Triduo sacro, sacerdos omnino a celebrando abstinebit.

7. In festo Nativitatis Domini, tres Missas dicere potest.

C) *Quo colore utendum sit*

8. Si sacerdos infirmus vel caecutiens privatim celebret, semper colore albo uti potest.

Si vero in ecclesia aut oratorio publico vel semipublico celebret adhibere potest colorem vel Missae votivae vel Officio dici conformem.

D) *Quomodo Missa ordinanda sit*

9. Hymnus *Gloria in excelsis Deo*, dici potest semper nisi adhibeatur color violaceus paramentorum.

10. Regulariter dicitur unica *oratio*. Attamen fas est sacerdoti orationes addere, quae a rubricis praescribuntur vel permittuntur.

11. *Memento* dicitur:

a) quotiescumque dicendum est in Missa diei currentis;

b) si Missa celebratur ad modum Missae votivae I classis.

12. In qualibet Missa votiva dicitur praefatio communis, praeterquam in Missis de B. Maria Virgine, in quibus sumitur praefatio propria, adhibitis tamen semper verbis *Et te in Veneratione*.

13. Si Missa sit in cantu, tonus adhibetur solemnis vel ferialis, prout gradus dici currentis vel Missae votivae requirit.

III - Normae de Missis defunctorum

14. Missa defunctorum dici potest diebus a rubricis permissis. Adhiberi tamen potest semper Missa «cotidiana», etiamsi Missa sit I, II vel III classis.

15. In Missa «quotidiana» unica semper dicitur oratio, nempe *Fidelium*. Eligi tamen potest et alia magis conveniens; et, si agitur de Missa lecta IV classis, addi potest et alia oratio ad libitum eligenda.

16. Missa «quotidiana» adhiberi potest, et quidem ter si placuerit, in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum.

17. Ad sequentiam *Dies irae* sacerdos numquam tenetur. Attamen si

Missam I ciassis cantet, licet ipse sequentiam non legat, chorus eam cantare non omittat.

Summus autem Pontifex Ioannes Pp. XXIII, in Audientia dici 12 aprilis 1961, hanc Instructionem in omnibus approbare dignatus est; atque sanxit ut ab omnibus, ad quos spectat, fideliter servetur.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae, ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 15 aprilis 1961.

C. Card. Cicognani, *Praefectus*

L. S.

H. Dante, *a Secretis*

Adnotationes. — Peroportune S.R.C., edito Codice rubricarum, normas pro sacerdote infirmo vel caecutiente denuo revidit. Praesens Instructio differt in nonnullis ab Instructione data a. 1921 (cfr. *Rituale Romanum*, tit. V, cap. VI, a. 1952) et ab alia promulgata die 15 decembris a. 1957 (cfr. *Acta Ap. Sedis*, 50 [1958] 51-54). Cum variationes inter has tres editiones eiusdem Instructionis sint alicuius momenti, hic quaedam animadversiones referuntur ut appareat maior simplificatio in recenti documento. Claritatis causa adnotationes numeros ipsius Instructionis sequuntur.

1. — Normae Instructionis anni 1921 sacerdotem tantum caecutientem respiciebant, ipsi facultatem tribuendo utendi formula Missae quam memoriter dicere posset, absque fatigatione. Anno 1957 et hodierna Instructione haec facultas extenditur quoque in favorem sacerdotis infirmi, idest sacerdotis qui visiva potentia utique gaudet, sed debilitate ita laborat ut etiam Missam Officio dici conformem legere ipsi grave onus evadat.

3. — Sacerdos, plane caecus, tenetur adsisti in Missa celebranda, a sacerdote vel a *diacono*; prius mentio habebatur tantum de sacerdote.

4. — Haec paragraphus maiores refert variationes, si cum praecedentibus textibus Instructionis comparetur. Concessio anterior enim unice Missam quintam inter votivas de B.M.V. considerabat, et facultative ad alias quatuor formulas votivas de eadem B.M.V. extendebatur si sacerdos tantae adhuc esset potentiae visivae ut eas legere posset.

Nunc vero concessio tripertita **evadit**:

a) loco quintae formulae c Missis votivis sumenda edicitur Missa de Communi festorum B.M.V., quae quidem quintae formulae votivae respondet, sed refert **etiam partes variandas iuxta diversa anni tempora**, scilicet. Graduate, Tractum et versus **alleluiaticos**; **H**

b) conceditur **etiam electio inter quinque formulas votivas de B.M.V. pro anni temporibus**;

c) ac demum datur possibilitas seligendi inter omnes Missas, quas tamquam votivas Codex rubricarum (nn. 306-316) celebrare permittit.

Haec maior largitas in facultate eligendi formulam Missae votivae certe facta est potius in favorem sacerdotis infirmi. Sacerdos enim caecutiens, utpote speciali Missali necessitatem habens, non semper tali facultate uti potuerit. At certe nonnullae aliae Missae votivae, opportune selectae, et forsan in foliis separatis editae in commodum cuiusque celebrantis peculiari Missali in usum caecutientium addi poterunt. E contra sacerdos infirmus, sed facultate visiva non laborans, c. selectione plurium formularum, spiritum liturgicum melius colere poterit, v. gr. formulam eligendo, quae naturae temporis liturgici aptius respondeat.

8. — Color paramentorum potest esse semper albus, si privarim celebretur: sed datur facultas utendi colore conformi Officio diei, cum scilicet sacerdos celebrat in ecclesia aut oratorio publico vel semipublico. Est norma nova; ratio est clara: applicatur in hoc casu, aliquo modo, n. 323 Codicis rubricarum.

9. — Magna simplificatio introducta est circa recitationem hymni angelici, nam: numquam adest obligatio illum recitandi; qui quidem hymnus dici semper «potest» (exceptis in Missis colore violaceo celebratis), sed non «debet».

10. — In Instructione a. 1921, in Missis votivis celebratis in festis ritus semiduplicis et simplicis addebantur in Missis de B.M.V. orationes de Spiritu Sancto et contra persecutores Ecclesiae aut pro Papa; a. 1957 *absolute* una tantum oratio praescribebatur. Nunc vero *regulariter* unica tantum oratio dicitur, sed tribuitur potestas addendi orationes, quae a rubricis praescribuntur (ex. gr. oratio Officii diei currentis, in anniversariis Summi Pontificis vel Episcopi diocesani, aut collecta ab Ordinario imperata) vel a rubricis permittuntur (ita oratio in anniversario propriae ordinationis, aut alia ad libitum iuxta Codicem: nn. 461-462).

11. — Dispositio circa recitationem Symboli est clara. Sed animadverti potest (ni fallimur) hac paragrapha sacerdotem infirmum vel caecutientem *teneri* dicere *Credo* diebus praescriptis ab Instructione, dum c. contra non ita fit pro recitatione *Gloria in excelsis*, quod dici *potest* (non debet) semper, nisi adhibeatur color violaceus paramentorum.

12. — Praefatio communis, quae facilliter discitur, recitatur in qualibet Missa; in Missis vero de beata Virgine dicitur praefatio de eadem Virgine, sed semper cum eodem embolismo *Et te in veneratione*.

14. — Etiam pro Missis defunctorum datur amplior facultas eligendi formulam, quae opportunitati respondet. Statuitur enim ut, praeter Missam «quotidianam» eligi possint etiam aliae formulae. Quod quidem certe potius est in favorem sacerdotis solummodo infirmi, etiamsi cedere etiam possit in favorem caecutientis, praesertim vero cum Missa est solemnis, quando scilicet lectiones seu partes quae revera in Missis defunctorum mutantur, a celebrante non dicuntur.

15. — Anno 1921 in Missis quotidianis dicendae erant tres orationes: a. vero 1957 unica oratio. Nunc dicitur semper unica oratio, quae est «Fidelium» vel alia conveniens; attamen in Missis votivis IV classis addi potest alia oratio ad libitum celebrantis. Quae norma respondet alii, quae supra proponitur pro orationibus in Missis votivis.

DECLARATIO DE COMMEMORATIONE FERIAE IV CLASSIS

Cum huic S. Rituum Congregationi nonnulla dubia oblata sint circa commemorationem feriae IV classis tum in Missis festivis sensu latiore tum in Missis votivis, haec eadem S. Congregatio, ad maiorem simplicitatem obtinendam in universa materia de commemorationibus, declarandum esse censuit: feriam IV classis numquam esse commemorandam in Missis tum festivis tum votivis ne conventualibus quidem.

Statuit proinde ut in Codice rubricarum sequentia mutantur:

a) n. 26 scribatur: «Omnes feriae, nn. 23-25 non nominatae, sunt feriae IV classis; quae numquam commemorantur».

b) n. 289 in initio scribatur: «In omnibus feriis IV classis ... dici potest, sine commemoratione feriae».

c) Altera pars n. 299 ita scribatur: «In reliquis feriis dicitur Missa dominicae praecedentis, nisi a rubricis aliter provisum sit».

Romae, ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 27 maii 1961.

H. Dante, *a Secretis*

C. Card. Cicognani, Ep. Tusculan., *Praefectus*

Adnotatio. — Dubium, de quo in Declaratione, ortum erat ex interpretatione n. 303 Codicis rubricarum: ibi enim dicitur: «Missae festivae numero praecedenti recensitae (scilicet Missae de commemoratione in Officio dici occurrente et Missae de Mysterio, Sancto, Beato, cuius elogium eo die habetur in Manyrologio vel eius Appendice pro respectis Ecclesiis approbata) *omnibus iuribus liturgicis* gaudent, ac si festum cum integro Officio celebraretur».

Verba «omnibus iuribus liturgicis...» indicare videbantur has Missas festivas sensu latiore celebrare deberi absque commemoratione feriae. Attamen, iuxta n. 289, in his Missis feriae commemorandae sunt. Exinde redactorcs calendariorum non eiusdem sententiae fuere, sed alius aliter in hac re ordinem Missae disponebat.

Nunc sero ad maiorem simplicitatem obtinendam res auctoritate S.R.C. definita est: feria IV classis numquam commemoratur in Missis sive festivis sive votivis, etsi conventualibus. Quae quidem maior simplicitas, praesertim in Missis votivis, tum conventualibus cum pro devotione sacerdotis vel fidelium celebratis, obtinetur, auferendo ex ipsis commemorationem feriae IV classis.

III

FORMULA PRO BENEDICTIONE VEHICULI «CINEMOBILI»
NUNCUPATI

V Adiutorium... R7 Qui fecit...

V Dominus... R7 Et cum...

Oremus. — Omnipotens sempiterne Deus, qui ad Tui nominis gloriam et ad humani generis utilitatem opera manuum hominum ordinari voluisti, super has machinas, normis per viam eundi veulgandis destinatas, benedictionis Tuae gratiam effunde.

Discant earum ope famuli Tui viam pedibus gradientes, discant vehiculo utentes, prudentiam, vigilantiam, timorem Tui, ut omni securitate, Suae aliorumque incolumitati prospicere valeant. Ne cis noceant, Domine, difficultas itineris, corporis fatigatio, temeritas velociter properantium. Caveant mentis inconsiderantiam, tarditatem molestam. Et quemadmodum Tobiae filio Archangelum Raphaclem comitem adiunxisti in via, ita Angelorum ministerio fideles Tuos libera ab omnibus corporis et animae periculis, ut recte coram Te ambulantes in terris, ad portum salutis aeternae pervenire mereantur. Per Christum Dominum Nostrum. Amen.

Notula. — Dic 9 augusti 1961 Summus Pontifex Ioannes XXIII nova formula benedixit quadraginta machinas destinatas ad diffundenda cinematographia, normas Codicis viae illustrantia.

Hoc perutili incepto Gubernii Italici, cives ubique docentur observare disciplinam in usu viae, sive illam pedestrim, sive automataria raeda percurrant.

Sanctitas Sua, in sermone habito ad auctores huius incepti, in memoriam revocavit praeceptum decalogi « Non occides », explanans novam formulam liturgicam benedictionis.

DOCUMENTA

DE COMPOSITIONE CANDELARUM PRO SACRIS FUNCTIONIBUS

Ad Decretum S.R.C. diei 7i decembris 1957 (cfr. Ephem. lit. 72 [1958\ 131-132) «de parte cerae apum aut olei in candelis in usum Uturgicum adhibenda » in praxim traducendum, Conferentia Episcopalis Italica sequentes normas statuit, quae approbationi praeviae eiusdem S.R.C. submisit.

1 Cfr. diarium *L'Osservatore Romano* dici 10 augusti 1961.

Questa Sacra Congregazione non ha mancato di esaminare attentamente le proposte che l'Assemblca Generale della C.E.I. [Commissione episcopale per Italia] ha presentato a questo Dicastero per determinare la percentuale di olio o di cera d'api per la lampada dei SS. Sacramento, il cero pasquale e le candele della S. Messa e le altre funzioni liturgiche.

In considerazione delle attuali particolari circostanze, e nell'intento di provvedere alla dignità del culto divino, questa Sacra Congregazione ha disposto, per l'Italia, quanto segue:

1. Per la S. Messa, il cero pasquale e la lampada al SS.mo Sacramento, la percentuale di pura cera d'api, in tutto il complesso della candela, sia almeno dei 10%. Se per la lampada dei SS.mo si usa l'olio, esso sia di puro olio di oliva.

2. Per le altre funzioni liturgiche, e per qualsiasi candela da usarsi in Chiesa, la percentuale sia dei 5%.

3. Le candele così dette votive sono da escludersi dall'uso sacro.

4. Le altre materie ammesse (paraffina ad alto punto di fusione, stearina, ceresina, ozocherite e altre cere indurenti vegetali o minerali) siano di materie prime, scelte e totalmente raffinate. Sono assolutamente esclusi i sevi o altri grassi animali.

5. Ogni candela di qualunque tipo deve essere garantita da un timbre a fuoco portante il nome del fabbricante e la percentuale di cera d'api contenuta.

Se in seguito le circostanze dovessero mutare, sarà cura di questa Congregazione di rivedere le presenti disposizioni.

Roma, 3 febbraio 1961.

Gaetano Card. Cicognani, *Prefetto*

LITURGIA PASTORALIS

HEBDOMADAE LITURGICAE NATIONALES ITALICAE

I. - Hebdomada liturgica pastoralis

(Calari, diebus 5-12 martii 1961)

Desiderio Exc.mi Archiepiscopi Calaritani, Hebdomada liturgica pastoralis nationalis habita est in urbe Calaritana super thema « Sacramenta », ut fideles magis magisque illa cognoscant eisque participant ad hauriendam gratiam divinam ab eis promanantem.

Quam opportune per tre dies sessionibus studiorum, ipsis reservatis, plurimi interfuerunt sacerdotes. Argumenta tractata pro clero fuerunt: *Theologia et liturgia sacramentorum* (Rev. M. Magrassi, OSB); *de pauca cognitione inter fideles vitae sacramentorum* (Mgr I. Bondioli); *evolutio historica liturgiae sacramentariae* (Rev. R. Falsini, OF.M); *thesauri doctrinae dogmaticae, moralis et asceticae qui continentur in sacramentis* (Rcv.mus Abbas Dc Vincendis); *tres caractères sacramentales relate ad cultum christianum* (Exc.mus C. Rossi, CAL praeses).

Sermones peculiare ad sanctimoniales habuit Rcv.mus Abbas B. Cignitti, qui de doctrina et efficacia sacramentorum in vita religiosa egit.

Pro personis exultioribus et magistris loquuti sunt Exc.mus I. Castellano, Mgr Bondioli et clarus vir Corrias, Regionis Sardiniae praeses.

Congressus pro Parvo Clero coadunavit circa 700 pueros.

Pro populo in omnibus ecclesiis civitatis quotidie instructiones et sermones habiti sunt mane et sero: praeterea mane fideles, moderante aliquo sacerdote, actuose celebrationi .Missae participaverunt, quam postea meditatio de doctrina sacramentorum sequebatur.

Hebdomada pastoralis calaritana optimum exitum habuit et sperare licet ut fideles per maiorem et profundiorum cognitionem liturgiae, vitam Christianam maiore fervore vivant fructuosa receptione sacramentorum Ecclesiae.

II. - XII HEBDOMADA LITURGICA NATIONALIS ITALICA

(Assisii, diebus 3-7 iulii 1961)

Quasi complementum argumenti praeteriti anni circa initiationem Christianam, hoc anno evolutum est thema de Confirmatione.

Praesente Em.mo Card. Protectore CAL, lacho Lercaro, archiepiscopo Bo-

Concessionem seu indulta S. Congregationis Concilii pro nonnullis dioecibus ad reducendum numerum festorum pro Missae applicatione ita in suo robore manent, quatenus non obstant novis rubricis: sunt enim exceptiones I ad tempus datae.

II. — Alterum Decretum reformationem servitii choralis respicit. Cum haec materia ita ampla et complexa sit, Commissio locorum Ordinariis munus committit revisendi Statuta capitularia atque abrogandi ea omnia quae novis rubricis non sunt conformia, sicut, v. gr., recitatio Laudum sero: Laudes enim cum sint « precatio matutina » (n. 145 novi Codicis) non amplius anticipari possunt.

Concessionem circa reductionem servitii choralis datae ut chorales liberius curae animarum vacarent, cum sint indolis administrativae, adhuc in suo robore manent, quatenus conformes novo Codici.

Quare: recitatio Vesperarum et Completorii non amplius anticipari debent horis antemeridianis, sed dicenda post meridiem, secus petenda a S. Sede dispensatio.

Rite Commissio admonet Capitulates ut novae petitiones redigantur ad normam novi Codicis.

Quod ad reductionem servitii choralis attinet, petitiones faciendae sunt iuxta tabellam dierum liturgicorum: sic dies maioris momenti et solemnitatis, retineantur et, in casu, reducantur alii dies minoris momenti et gradus.

Locorum Ordinarii antequam novae petitiones ad S. Sedem mittantur, illas perlegant ut in omnibus conformes sint novis rubricis.

IN NOVUM RUBRICARUM CODICEM

In hac rubrica dubia resolvimus ad nos transmissa circa interpretationem unius alteriusve articuli novi Codicis Rubricarum. Responsa, quae subsignantur, uni eorum auctori adseribenda sunt; de iis quae non subsignantur, « Ephemeridum » Directio respondet.

Numeri marginales articulos « Codicis » indicant.

Ad < Motu proprio ». < Altiora principia... in proximo Concilio Oecumenico »... Ergo ulterior adhuc erit instauratio?

R. — Omnibus patet praesentem instauracionem esse solummodo rubricalem. Praeter rubricas etiam *textus* instauracione indigent. Quid mirum, proinde. si dicitur *post* Concilium haberi novam instauracionem? Ponenda est corona huic primae instauracioni. Sed quandonam? Cum dicitur « *post* » Concilium indicatur *terminus a quo*, non *terminus ad quem*. Instauratio textuum est res longe difficilior quam instauratio rubricarum; ac proinde multos requirit annos studii, inquisitionis et laboris.

140. *Quid venit sub nomine « communitatis »?*

R. — Ille, in rubricis, intelligitur sive « communitas » proprie et per se, quae constituitur constitutionibus et regulis cuiusdam familiae religiosae vel coetus, sive, *latiori sensu*, coadunatio duarum vel plurium personarum ad aliquid una simul agendum. Ita plures sacerdotes, qui conveniunt ut spiritualem animi collationem habeant, vel divinum officium persolvant, constituunt communitatem.

401 c. *Si post Missam non de requie fit absolutio ad tumultum (iuxta n. 510 e), omittitume ultimum euangelium?*

R. — Videtur respondendum esse *negative*. Nam hoc in casu Missa et absolutio sunt duae functiones distinctae, occasionaliter et per accidens iuxtapositae; utraque proinde integre celebranda. Cum, e contra, fit absolutio ad tumultum post Missam de requie, absolutio est complementum et corona naturalis Missae, et tunc omissio ultimi evangelii plane convenit.

456. *Potestne Ordinarius orationem tempore indefinito imperare?*

R. — *Negative*. Codex enim commendat valde explicitè (« maxime convenit ») ut Ordinarius orationem imperatam non imponat « modo stabili » et, hac ratione, clara est legislatoris intentio reprobandi et corrigendi consuetudinem, pluribus in locis invectam, imponendi orationes imperatas certis anni temporibus, vel certis mensibus, ita ut in Ordine dioecessano, vel in sacristiis haberetur elenchus omnium orationum dicendarum, pro toto anno. Ita oratio imperata omni vi et dignitate destituitur. *Nunc* oratio imperata duplici conditioni subest: 1) imperari nequit nisi « pro re gravi et publica necessitate aut calamitate » (n. 454); 2) imperari nequit nisi « per spatium quod tempus verae necessitatis non excedat », ex. gr. per tres aut novem dies; si necessitas persistat. Ordinarius illam, novo actu, iterare potest. Quod si tempus calamitatis longius protrahitur — uti bellum, siccitas, ingentes pluviae — tunc oratio imperata longius persistere potest, sed dicitur solummodo *ter* in hebdomada (n. 459 a).

Haec omnia modo absoluto excludunt Ordinarium, ordinaria potestate, imponere posse « per totum annum » et ad tempus indefinitum orationem imperatam.

510. *An adhuc dicendae sint preces « Leoninae »?*

R. — *Absque dubio*. Nihil enim de hac re mutatum est. In novo Rubricarum Codice non nominantur, quia preces illae non pertinent ad Missam, sed sunt « pium exercitium » post Missae celebrationem peragendum, ergo Missae adnexum, cui per positivam ecclesiasticam dispositionem omnes sacerdotes obii-gantur, salvo casibus praevisionis in decreto SRC, diei 3 martii 1960 (cf. *Ephem. Lit.* 74 [1960] 458-460).

510 a. *An omittatur ultimum euangelium cum statim post Missam datur Benedictio eucharistica?*

R. — *Negative*. Ultimum euangelium omittitur solummodo, casibus taxative indicatis in toto numero 510. Quoad num. 507 a, ad quem remittit num. 510 a, clare dicitur ultimum euangelium omittendum esse quando sequitur aliqua processio eucharistica vel non, minime vero cum sequitur aliqua alia functio, etsi sit eucharistica (expositio, benedictio, sacra Communio).

3. Toni « Ite, missa est »

Sicut pro Gloria in excelsis, hic referuntur tom pro Ite, missa est ex variis Missis Kyrialis, qui in Ordine Missae non sunt tam inserti, videlicet:

- 1. In festis I classis 3 = Missa II
- II. In festis II classis 2, 3, 4 ct 5 = Missa V, VI, VII et VIII
- III. In festis III classis 2 ct 3 = Missa XIII et XIV

4. Ad ASPERSIONEM AQUAE BENEDICTAE

(extra tempus paschale)

Ut antea.

VARIATIONES IX KYRIALI

I. In rubricis

- 1. Dematur *Benedicamus Domato* post omnes Missas.
- 2. Eius loco, post Missas XVI, XVII, XVIII, ponatur: *e Ite, missa est*, ut in Missa XV ».
- 3. In Missa XV. post *Ite Missa est* ponatur rubrica: « Hic tonus adhiberi potest ad libitum in omnibus Missis, in quibus cantatur *Ite, missa est* sine *Alleluia* ».
- 4. Post Missam XVIII disiunctim ponatur:

BENEDICAMUS DOMINO

Quando post Missam sequitur aliqua processio, loco *Ite, missa est* cantatur: (ct ponuntur duo toni pro cantu *Benedicamus Domino*, qui in Ordine Missae inserti sunt, sidelicet tonus c Missa II et tonus c Missa XVIII).

2. In titulis

Hae variationes respiciunt tantum assignationem singularum Missarum Kyriahs diversis diebus Hturgicis, ad normam et mentem codicis rubricarum, secundum novas denominationes et divisiones dierum liturgicorum.

Tituli antiqui

- I. Tempore paschali
- II. In festis solemnibus 1
- III. In festis solemnibus 2
- IV. In festis duplicibus 1
- V. In festis duplicibus 2
- VI. In festis duplicibus 3
- VII. In festis duplicibus 4

Novi tituli

- I. Tempore paschali
- II. In festis I classis 1
- III. In festis I classis 2
- IV. In festis II classis 1
- V. In festis II classis 2
- VI. In festis II classis 3
- VII. In festis II classis 4

VIII. In festis duplicibus 5

- IX. In festis B. Mariae Virg. 1
- X. In festis B. Mariae Virg. 2
- XI. In dominicis infra annum
- XII. In festis scmiduplicibus 1
- XIII. In festis scmiduplicibus 2
- XIV. Infra octavas quae non sunt BMV
- XV. In festis simplicibus

XVI. In feriis per annum

XVII. In dominicis Advent, ct Quadr.

XVIII. In feriis Adventus, et Quadra- gesimae, in vigiliis, etc.

VIII. In festis II classis 5

- IX. In festis B. Mariae Virg. 1
- X. In festis B. Mariae Virg. 2
- XI. In dominicis per annum ct tem- pore Septuagesimae
- XII. In festis III classis. 1
- XIII. In festis III classis 2
- XIV. In festis III classis 3
- XV. In commemorationibus ct in feriis temporis natalicii
- XVI. In feriis per annum ct tempore Septuagesimae
- XVII. In dominicis Adventus, Qua- dragesimae et Passionis
- XVIII. In feriis Adventus, Quadrage- simae, Passionis et Quatuor Temporum septembris ac in vigiliis extra tempus paschale

VARIATIONES IN GRADUALI

In Litanis minoribus EXTRA TEMPUS PASCUALI.

Ant. ad Introitum: Exaudivit de templo sancto suo vocem meam: et clamor meus in conspectu eius introivit in aures eius.

In Ant. ad Offertorium^ Alleluia inter parenthesim ponatur, cum indi- catione T. P.

Ant. ad Communionem sumatur e Missa votiva Pro remissione peccatorum.

Pro graduali, tractu ct Alleluia cum suis versibus ad Missam votivam Pro quacumque necessitate remittatur.

Hac dispositiones derivantur ex n. 87 Codicis rubricarum, iuxta quem t Ordinariis locorum facultas tribuitur eas transferendi ad alios tres dies conti- nuos magis opportunos iuxta regionum diversitatem aut consuetudinem aut necessitate m ». Providetur, proinde, ut pro temporibus extra T.P. adsint omnes partes propriae pro Missa Rogationum, quia in Graduali haec inscribitur unice pro tempore paschali. Ad textus autem eligendos iam providerat n. 27 Variatio- num in Breviario et Missali romano.

2. In Missa votiva de Spiritu Sancto

Tempore paschali, antiphona ad Introitum *Spiritus Domini*, ut in festo Pentecostes.

Extra tempus paschale:

{Hic ponatur antiphona quae iam exstat, deleta rubrica in fine posita}.

Antiphona ad Offertorium *Confirma*, ut in festo Pentecostes.

Post Septuagesimam:

(*Hic ponatur antiphona, quae iam exstat, deleta rubrica in fine posita*).

Antiphona ad Communionem *Factus est*, ut in festo Pentecostes.

Post Septuagesimam:

(*Hic ponatur antiphona, quae iam exstat, deleta rubrica in fine posita*).

Iuxta has variationes, in omnibus anni temporibus, extra Septuagesimam et Quadragesimam, in fine antiphonae ad Offertorium et in antiphona ad Communionem retinetur Alleluia, sicut in festo Pentecostes. Quod adsit Alleluia in fine harum antiphonarum non est mirandum, quia iam invenitur in aliis antiphonis eiusdem generis. Ratio mutationis est characteris mere technici, scilicet ordinis musicalis, ad complendam et non amputandam melodiam, sicut accideret auferendo, praesertim in corpore antiphonae ad Communionem, Alleluia.

VARIATIONES IN ANTIPHONALI

1. Toni «Benedicamus Domino»

Hac variationes respiciunt assignationem tonorum versus Benedicamus Domino ad Laudes et ad Vesperas ad diversos dies Hurgicos, iuxta novam ipsorum durum denominationem post editum Codicem rubricarum. Quid simile ac supra occurrit pro tonis hymni angelici in Missa, pro Ite, missa est atque pro titulis Missarum in Kyriali.

En schema comparativum:

Tituli antiqui

Novi tituli

I. In festis solemnibus	I. In festis I classis N.B. In dominica Resurrectionis et per totam octavam usque ad Laudes sabbati in albis inclusive dicitur V. <i>Benedicamus Domino, alleluia, alleluia</i> , ut proprio loco in Antiphonario notatur.
II In festis duplicibus	II. In festis II classis et in dominica ac diebus infra octavam Nativitatis
III. In festis semiduplicibus, in vig. Epiphaniae, in dominicis infra oct. Nativ., Epiph. et Corporis Christi, et diebus infra octavas quae non sunt B.M.V. (praeter octavas Paschae, Ascensionis et Pentecostes)	III. In festis III classis

IV. In festis B. Mariae Virg.

V. In dominicis per annum et in dom. Sept., Sex. et Quinq.

VIII. In dominicis Adventus et Quadr.

VI. In festis simplicibus

VII. In feriis extra T.P.

— (cfr. tonum qui invenitur in Antiphonali ad I Vesperas dominicae in albis).

IV. In festis B. Mariae Virg.

V. In dominicis

1. Per annum et tempore Sept.
2. Tempore Adventus, Quadragesimae et Passionis

VI. In feriis

1. Per annum, ac tempore natalicio et Septuagesimae
2. Tempore Adventus, Quadragesimae et Passionis, in vigiliis extra tempus paschale ac in feriis IX Temporum mensis

VII. Tempore paschali

Per totum tempus paschale, a dominica in albis, in Officio de Tempore sive dominicali sive feriali, tonus sequens adhibetur.

In festo Ascensionis et in festo Pentecostes cantatur ut in festis I classis.

VARIATIONES IN CANTU HYMNORUM

Ad Horas minores, toni hymnorum aliquibus festis proprii demantur. Toni autem unicuique tempori assignati tantum in Officiis de Tempore cantandi sunt; reliqua tamen festa tonos secundum solemnitatis gradum positos semper servant.

Ad Horas maiores, unusquisque hymnus suum tonum servat omni tempore: non datur iam tonus proprius de Tempore pro hymnis Horarum maiorum. Proinde tempore Nativitatis hymni S. Stephani, S. Ioannis Ap. et Ev. canuntur tono, qui datur in Comuni. Idem servatur tempore paschali: hymni vero Apostolorum, qui tempore paschali sunt proprii, tonum quem habent, servant.

1. Ad Matutinum, Laudes et Vesperas, hymni semper cantandi sunt in tono assignato, vel in uno ex assignatis si plures ponuntur ad libitum. Excipitur tantum Tempus a Nativitate ad Epiphaniam decurrens, et tempus paschale usque ad Pentecosten: in quibus omnes hymni (eiusdem metri) etiam in Officio Sanctorum cantandi sunt in tonis pro tempore propriis, ut in suis locis ponuntur, nisi aliter notetur.

2. Hymni vero Horarum, i. e. Primae, Tertiae, Sextae, Nonae et Completorii, cantantur per annum in uno ex tribus tonis communibus in Psalterio positus, pro qualitate diei vel festi, nisi aliter notetur.

Ratione vero temporis currentis, i. e.

Adventus, Nativitatis Domini, Quadragesimae, Passionis, Paschalis, hymni Horarum cantandi sunt in tonis pro tempore assignatis, etiam in festis occurrentibus, nisi aliter notetur. (In festis tamen I et II classis infra Adventum vel Quadragesimam sumi potest, ad Primam, Tertiam, Sextam et Nonam, tonus pro festis maioribus in Psalterio assignatus).

In festis quae habent doxologiam propriam, tonus specialis assignatur pro Horis et Completorio; si insuper habent octavam, idem tonus servandus est ad easdem Horas per totam octavam, etiam in festis Sanctorum occurrentibus, nisi aliter notetur. Sed ad Matutinum, Laudes et Vesperas festorum quae occurrunt, tonus solitus servatur, etiam si mutanda sit doxologia.

Posthac antiphonae integrae imprimantur ante et post psalmos et cantica, ad omnes Horas, tam maiores quam minores.

Ad Vesperas dominicae notanda est inchoatio primi psalmi, quae fit a secundo versiculo, idest: Donec ponam inimicos tuos... ».

Etiam variationes modo recensitae originem ducunt e normis et spiritu Codicis rubricarum. Etenim mutatio melodiae in hymnis Horarum tam maiorum quam minorum, ut plurimum, derivabatur a mutatione doxologiae, quae propria occurreret festo aut tempon. Sublata nunc huiusmodi mutatione, nulla adest ratio cur tonus hymni variandus sit. Ita, ad Horas maiores « unusquisque hymnus suum tonum servat omni tempore sicut quilibet hymnus semper dicitur sub conclusione quae ipsi in Breviario assignatur » (CR, n. 188). Ad Horas minores autem servantur toni proprii pro diversis temporibus assignati, sed tantum in Officiis de Tempore; sicut servantur toni pro variis festorum gradibus assignati, sed tantum in Officiis de festis occurrentibus.

Ultima dispositio respondet n. 191 Codicis rubricarum: « Antiphonae dicuntur semper integrae ante et post psalmos et cantica, ad omnes Horas, tam maiores quam minores ».

Indicatio autem intonationis ps. 109, Dixit Dominus, a Secundo versiculo incipiendae congruit rubricae quae exstat in Breviario romano post antiphonam Dixit Dominus: « Et non repetitur in psalmo: quod semper fit, quando antiphona incipit a primis psalmi vel cantici verbis. Et psalmus et canticum tunc incipitur ab eo verbo, ante quod desinit antiphona... ». Nota tamen hanc indicationem respicere psalmum iuxta textum Vulgatae editionis, in quo antiphona respondet integro primo versui psalmi, In versione vero iussu Pii XII edita, inchoatio psalmi facienda erit inde ab asterisco primi versus, quia textus antiphonae respondet solummodo primae parti primi versus psalmi.

C. Braga, C.M.

IN NOVUM RUBRICARUM CODICEM

78. *In sabbatis in quibus occurrit officium de feria IV classis fit de s. Maria in sabbato: quaeritur utrum in iisdem sabbatis celebrari possit Missa quotidiana defunctorum?*

R. — *Negative*, iuxta n. 423, ubi dicitur: « Missae defunctorum IV classis... celebrari possunt... in feriis IV classis tantum »; non ergo alio die liturgico IV classis, scilicet cum fit Officium S. Mariae in sabbato. Datur enim clara distinctio cum Missis votivis IV classis, quae expresse permittuntur non tantum in feriis, sed et diebus liturgicis IV classis (n. 387).

147. *In nostra ecclesia Cathedrali recitatio Matutini terminatur hora 16,10. Canonici censent non convenire tunc recitare Completorium, quod « valde opportune dicitur tamquam ultima precatio diei » [naturalis, et non liturgici], cum adhuc supersint ad minus 5 horae actusitatis et laboris. Quid faciendum in casu?*

R. — Convenit petere indultum dicendi Completorium a solo, non in dioro. Tali enim modo servatur apprime natura « horaria » partium Officii divini in die, et etiam natura aliquo modo « individualis » huius Horae.

247. *In recitatione Officii a solo facta, loco « Dominus vobiscum » dicitur « Domine exaudi »: quaeritur, an per analogiam omitti debeat « Dominus vobiscum » quando Sacramenta vel Sacramentalia a sacerdote solo administrantur, et etiam in variis benedictionibus Ritualis a solo sacerdote peragendis?*

R. — *Negative*, cum novus Codex rubricarum respiciat solummodo Breviarium et Missale Romanum.

473. *« In Missa in cantu, ea omnia quae diaconus vel subdiaconus aut lector, vi proprii officii cantant vel legunt, a celebrante omittuntur ». Quaeritur utrum celebrans debeat manere ad altare an possit adire sedilia, sicut fit in Hedomada sancta. Et, si stat ad altare dum legitur epistola, potestne se vertere ad subdiaconum?*

R. — *Negative ad omnia*. Sacerdos manet ad altare conversus ad latus epistolae. In Codice expresse dicitur quando sacerdos potest sedere: « dum can-

tantur *Kyrie, eleison, Gloria in excelsis*, sequentia et *Credo*, .ilio tempore </> ad altare » (n. 523).

Ritus hebdomadae sanctae est peculiaris pro lux tempore, net .id .dios easin applicari potest.

Insuper «Ritus servandus in celebratione Missae» non est abolitus .l Q> dice, et usque dum revisioni subiciatur, adhuc servandus est (<li *Motu Proprio* « Rubricarum instructum », n. 2).

510 c. *Ultimum euangelium penitus omittitur in Miscis defunctorum cum sequitur absolutio super tumulum: quaeritur an eadem norma servanda rll .ll quando fit absolutio supra pannum nigrum super pavimentum extensum; bi quando sacerdos qui dat absolutionem alius est ac celebrans Missam.*

R. — *Affirmative* ad utrumque. Etenim: tf) pannus niger in omnibus substituit tumulum, iuxta *Caeremoniale Episcoporum* (I. II, cap. II, n. 11-12); b) Actio liturgica unica computatur, etsi alius est qui Missam celebrat, alius vero qui absolutionem dat: quod, de cetero, est tantummodo exceptio bene determinata a legislatione vigenti.

513 b. *Celebrans m Missa in cantu potestne canere cum populo more grt goriano Gloria, Credo, ita ut statim post intonattonem ad sedilia pergat, omit tens eorum recitationem?*

R. — *Minime*. N. 517 b Codicis habet: « (Sacerdos) incipit in cantu» [*Gloria, Credo*], sed inferius ad litteram e eiusdem numeri dicitur: «dicit secreto alia quae in Missa lecta dicuntur clara voce», scilicet, iuxta n. 511: «In .Missa lecta dicuntur clara voce: ... c) hymnus *Gloria*, symbolum ».

Etiam hic adnotare oportet: « Ritus servandus » adhuc vigere, nec fas esse cuilibet ad proprium arbitrium caeremonias Missae mutare.

Item dicendum de casibus similibus, v. gr. de canendo *Sanctus* una cum fidelibus, etc.

Quot genuflectiones sunt faciendae a celebrante, quando communicare debet cum particulis in ipsa Missa consecratis?

R. — *Una* tantum. Equidem cum non amplius habeantur *Misereatur* et *indulgentiam*, cessat ratio duas vel tres genuflectiones perficiendi. Proinde celebrans, sumpto pretioso Sanguine, si consecraverit particulas super corporali positas, genuflectit, ponit particulas super patenam, se vertit ad fideles dicens: *Ecce Agnus Dei*. Si vero consecraverit particulas in pyxide, sumpto pretioso Sanguine, pyxidem discooperit, genuflectit et se vertit ad populum.

Quid in « Ordine divini Officii » intclhgendum sit pro « Ad Horas ant et pss. dt feria» cum Tempore Quadragesimae et Passionis celebratur festum novem lectionum?

R. — Hoc in casu sumendae sunt Antiphonae per annum iuxta rubricam positam post hymnum ad Primam feriae ll in parte verna Breviarii: «Antiphonae extra Tempus paschale, in hac et aliis feriis ad Primam, Tertiam, Sextam et Nonam appositae, dicuntur scmJkr in festis novem lectionum, quae Tempore Quadragesimae et Passionis celebrantur, quando iuxta Rubricas sumendi sunt psalmi de feria ».

VOL. LXXVI

1962

FASC. I

EPHEMERIDES LITURGICAE

E D I Z I O N I

LITURGICHE

VIA POMPEO MAGNO, 21 — ROMA ,608)

INDEX TOMI LXXVI (1962)

I — DISSERTATIONES

Amiet R., La Messe «pro unitate Ecclesiae ».....	296
BecQUET J., La liturgie de l'Ordre de Grandmont	146
Braga C., In secundam partem Pontificalis romani	201
Enout I. E., De Virginum consecratione quaestiones selectae	3
Gazeau R., La réforme du calendrier	389
Meersseman G. G., Preghiere per la pace, per l'unione di tutti i cristiani e per il Con- cilio composte da Pietro de Soto nel 1558	134
Pascher J., « Konzelebration » bei der Olweihe am Gründonnerstag in der römischen Überlieferung?	285
Stevens O., Gedanken zur Kalenderreform.....	418

II — NOTAE

<i>abf</i> Ricordo del P. Capelle	50
Combaluzier F., Paul Doncoeur et la liturgie (1880-1961).....	165
— Liturgie et vocabulaire de latin chrétien	162
Del Ton L., Praefatio de SS. Eucharistia	52
Gamber Kl., Fragment eines mittellitalienischen Plenarmissale aus dem 8. Jahrhundert	335
Lemarié J., Homélie carolingienne ou médiévale sur le baptême du Seigneur	342
Molin J.-B., Les prières du prône en Italie	39
RAFFA V., S. Paulinus Nolanus auctor sacramentarii Gelasiani primigeni?	345
Vandenbroucke F., Dom Bernard Capelle, abbé du Mont-César (1884-1961) — — —	43

III — IUS ET PRAXIS

S. Rituum Congregatio

13 aprilis 1961. — Decretum: Editio typica Pontificalis romani emendati (<i>commentarium</i>)	210
3 augusti 1961. — Communicatio circa festa Patronorum Italiae	177
13 decembris 1961. — Translatio festi SS. Cordis Iesu (<i>adnotatio</i>).....	177
2 ianuarii 1962. — Declaratio circa dubia quae in rubricarum codice interpretando orta sunt (<i>adnohirio</i>) — — — — —	179
2 ianuarii 1962. — Declaratio circa editionem typicam partis secundae Pontificalis ro- mani (<i>adnofatio</i>) . — — — — —	182
Missae votivae: in die professionis Religiosorum; in die professionis Religiosarum; ad vocationes ecclesiasticas petendas; ad vocationes ecclesiasticas servandas; ad vocatio- nes religiosas petendas et fovendas (<i>adnotationes</i>).....	167
16 aprilis 1962. — Decretum generale: Ordo Baptismi adultorum (<i>commentarium</i>)	423

Suprema S. Congregatio S. Officii

2/ octobris 1961. — Communio infirmis administranda horis postmeridianis (*adnotatio*) . 183

IV — PASTORALIS LITURGICA

Altiora Instituta studiis liturgicis provehendis:

— < Pontificium Institutum liturgicum >>.....	53
— L'Institut supérieur de liturgie de Paris	54
— Nova sedes Instituti liturgici Trevirensis	56
V Cursus hturgiac pro professoribus seminariorum et scholasticatum theologicorum	349
XIII hebdomada liturgica nationally italic?	350
IVe Congres national du C.P.L.	352
IXe semaine d'étude pour professeurs de liturgie.....	354
Peregrinatio internat. « luvcnun ministrantium >>	454
VI Congressus univ. cultui divino addictorum	457
Normae de s. Liturgia et de Musica s. in arch. Bononiensi	458

V — LITURGIA ET MUSICA

Epistola «Jucunda laudatio» Ioannis Pp. XXIII (<i>adnotationes</i>).....	58
Pontificia allocutio (<i>adnotationes</i>).....	61

VI — RECENSIONES

Abate G., Il primitivo Breviario francescano (E. <i>Cattaneo</i>).....	84
Alarie R., Au service du l'autel, Guide du servant de Messe (<i>I. B.</i>) . . .	93
Amiot F., Le mystère de l'autel (Af. <i>Bisagni</i>).....	193
Andrieu M., Les Ordines romani du haut moyen-âge. IV Les textes (Ordines XXV- XLIX). V. Les textes (Ordo L) (P. <i>Borella</i>).....	69
Breydy M., L'Oflicc divin dans l'Eglisc syro-maromite (L. <i>Betta</i>).....	378
Chaldaïsches Brevier. Ordinarium des ostsyrischen Stundengebets (.4.D.C.) , . .	380
Czerwik SM Homilia paschalis apud Patres usque ad saeculum quintum (LB.) . *	365
CoF.BERGH C.» Le sacramentaire Gélasicn, ancien, une compilation de dcres ronunisants de VII siècle (R. <i>Falsini</i>).....	376
La domenica. Aspetti storici, liturgici e pastorali (Al. <i>Bisagni</i>).....	92
l)oresse J. - Lanne E. - Capelle B», Un témoin archaïque de la liturgie copte de S. Basile (L. <i>Betta</i>).....	378
Falsini R., Padre Gemelli e la rmascita liturgica in Italia (<i>I. B.</i>).....	95
Fernandez Ogveta J., Liturgia de los tiempos nuevos (<i>I. B.</i>).....	466
Fischer H., Catechesi cucaristica c rinnovamento liturgico (<i>M Bisagni</i>) .	91

PONTIFICALE ROMANUM

PAKS SECUNDA

EDITIO TYPICA EMENDATA

DECRETUM

Pontificale romanuin inter libros liturgicos potioris momenti hire connumeratur: exhibet enim sacros ritus actionesque solemnes, quas splendidiore caeremoniarum apparatu peragere iis tantum licet, qui sacro Episcopali munere (ruuntur.

In secunda autem parte huius sacri libri illae exstant consecrationes et benedictiones rerum, pontificali ritu peragenda, quae, saeculorum decursu, ex simplici saepius actione, ad adeo ampliorem formam plurimis caeremoniis confertam pervenerunt, ut nonnumquam sensus obuius actionis sacrae, nimia quasi ornamentorum opulentia, in quibusdam partibus obscuratus appareret.

Temporibus ergo nostris, ad antecedentia tam profunde mutatis, atque singulorum rituum origine et significatione melius cognitis, legitimum natum est desiderium, potiores sacras actiones in hac secunda parte Pontificalis romani descriptas opportune revisendi et ad simplicio rem quandam formam reducendi, ita ut fidelibus et facili or eveniat ad illas participatio, et carum profundae significationis intellegentia.

Ita factum est ut Summus Pontifex Pius XII, fel. ree., instaurationem liturgicam huius partis Pontificalis romani illi Commissioni peritorum virorum commiserit, quam ad alios similes labores iam antea instituerat, Ioannes vero Pp. XXIII opus a Decessore inceptum continuari ac perfici iussit, atque tandem expletum Ipse recognovit et approbavit, duabus emendationibus, contra praescripta Iuris Canonici, explicite inductis, nempe: obligationem ieiunii, quod ecclesiae consecrationem praecedere deberet (can. 1166, § 2), mitigando; et indulgentias ab Episcopo in ecclesiae vel altaris consecratione concedendas (can. 1166, § 3) noviter disponendo.

Sic denique Pontificalis romani liber secundus, Typis Polyglottis Vaticanis decore impressus, in lucem profertur, atque vi huius S. Kituum Congregationis decreti uti editio « typica » eiusdem secundi libri declaratur, cui omnes editores, ad libros liturgicos edendos rite admissi, in propriis editionibus ad unguem se conformare tenentur.

Romae, ex aedibus S. K. C., die 13 aprilis 1961.

* C. Card. C κ oGNANI, S.R.C. Praefectus

L. << S.

H D. ite, a secretis

DE BENEDICTIONE ET IMPOSITIONE PRIMARI LAPIDIS

1. Primus nucleus rituum ad benedicendum et imponendum primarium lapidem pro ecclesiae aedificatione legitur in PRCur (pp. 420-421): « Primo benedicatur aqua. Deinde dicuntur psalmi penitenciales, deinde letanica... Tertio benedicatur lapis. Postmodum ponitur in loco suo. Deinde cantatur *Salve regina* alta voce ». Textus orationis ad benedicendum lapidem est: « Benedic, domine, creaturam istam lapidis, ut sit remedium salutare generi humano et praesens, per invocationem nominis tui, ut quicumque ad hanc ecclesiam edificandam et perficiendam pura mente auxilium dederint, corporis sanitatem et animae medelam percipiant. Per ». Ut facile videri potest, est aptatio orationis pro benedictione « ad omnia ».

2. Ritus autem iam bene dispositus invenitur in PDur (pp. 451-455) cum omnibus elementis et formulis, quae etiam ad PR transierunt. En schema PDur et PR:

I. Dispositiones rubricales (nn. 1-2).

II. Aspersio Icc ubi altare esse debet: benedictio aquae; aspersio cum ant. *Signum salutis* et ps. S3 *Quam dilecta*; oratio *Domine Deus, qui licet caelo et terra non capiaris* (nn. 3-5).

III. Benedictio lapidis: versus *Adiutorium, Sit nomen. Lapidem, Tu es Petrus, Gloria Patri*; orationes *Domine Iesu Christe, fili Dei Ihu* et *Domine sancte*; aspersio lapidis et impressio crucis per singulas partes; oratio *Benedic, Domine, creaturam istam lapidis* (nn. 6-9).

IV. Impositio lapidis: litaniae cum oratione *Actiones nostras*; depositio lapidis in fundamento cum ant. *Mane surgens Iacob* et ps. 126 *Xvi Dominus*; formula *Iu fide Iesu Christi*; aspersio lapidis iam collocati cum ant. *Asperges me* et ps. 50 *Miserere* (nn. 10-13).

V. Aspersio fundamentorum: a) *prima pars*: Ant. *O quam metuendus est cum* ps. 86 *Fundamenta*; *Oremus. Flectamus genua. Oratio Omnipotens et misericors Deus qui sacerdotibus tuis* (nn. 14-15).

b) *secunda pars*: Ant. *Pax aeterna. Oremus. Flectamus genua. Oratio Omnipotentem Deum, fratres carissimi* (nn. 16-17).

c) *tertia pars*: Ant. *liene fundata est cum* ps. 121 *Laetatus sum. Oremus. Flectamus genua. Oratio Deus, qui ex omni coaptatione iustorum* (nn. 18-19).

VI. Conclusio: Hymnus *Feni, Creator* cum orationibus *Descendat et Deus, qui in omni loco dominationis*. Hortatio ad populum et concessio indulgentiae. Benedictio Pontificis. Missa (nn. 20-26).

3. Ritus instauratus elementa essentialia PDur retinet, sed ordine magis perspicuo et sine repetitionibus disponit. Primo enim fit aspersio loci in quo ecclesia erit aedificanda, quasi ad eius separationem ab usu profano significandam, deinde benedicatur lapis et collocatur, quasi initium totius operis.

ORDO AD BENEDICENDUM ET IMPONENDUM PRIMARIUM LAPIDEM PRO ECCLESIAE AEDIFICATIONE

QUO TEMPORE PRIMARIUS LAPIS IMPONI POSSIT

1 Benedictio et impositio primarii lapidis pro ecclesiae aedificatione quolibet die et hora peragi potest.

Paranda pro sacra actione

2. Fundamenta ecclesiae sint aperta aut saltem bene delincata.
3. In loco ubi altare maius esse debet, figatur crux lignea convenientis altitudinis.
4. Pro sacra actione vero parentur:
  - 1) lapis primarius, qui debet esse quadratus et angularis, una cum cæmento et instrumentis ad ipsum in fundamentis collocandum; adsit quoque cæmentarius, qui lapidem ipsum in fundamentis coaptet;
  - 2) vas aquæ benedictae « ordinariae »¹ cum aspersorio de herba hyssopi, si haberi potest;
  - 3) duo intorticia pro acolythis, et crux processionalis;
  - 4) amictus, alba cingulum, stola et pluviale albi coloris, necnon mitra auri-phrygiata et baculus pastoralis pro Pontifice; item amictus, alba, cingulum pro diacono et subdiacono, necnon stola albi coloris pro diacono;
  - 5) faldistorium ornatum, super tapete, ante crucem ligneam.
  - 6) Provideatur denique quod ecclesiae fundamenta possint libere circumiri.

De PRÆPARATIONE PASTORALI

5. Curent denique parochus vel alii ad quos spectat, ut fideles, quorum usui ecclesia aedificabitur, debita imbuantur erga suam ecclesiam devotione, et tempestive non tantum moneantur de benedictione et impositione primarii lapidis, sed de ipsis ritibus et eorum significatione opportune edoceantur. Præstat denique ut ipsi fideles invitentur ad opem suam sponte ac libenter suppeditandam in ecclesiae aedificatione ipsiusque decore augendo.

¹ Benedictio aquae ad aspergendum locum ecclesiae aedificandae fit ante ipsam actionem sacram. non in ipso ritu, ut antea praevidebat PR: nihil autem dicitur de possibilitate inserendi banc benedictionem immediate antequam aqua benedicta adhibeatur, ut fit in ritu dedicationis ecclesiae. Ceterum hic adhibenda est aqua benedicta « ordinaria », quae semper praesto est, dum in ecclesiae aut altaris consecratione requiritur aqua « gregoriana », quae proinde ad hoc paranda est.

² Tamen suggeruntur inculcanda in pastoralis institutione fidelium: devotio erga propriam ecclesiam, tamquam domum familiae spiritualis et locum conventus populi Dei; natura et significatio rituum quos Ecclesia adhibet in rituali benedictionis et impositionis primarii lapidis; et cooperatio directa sive in ecclesia materialiter aedificanda, sive in ipsius decore augendo.

Pars prima

LUSTRATIO LOCI IN QUO ECCLESIA FUNDATUR

6. Pontifex, hora competenti, accedit ad locum ecclesiae aedificandae, ubi, adiuvantibus diacono et subdiacono, suis paramentis iam indutis, assumit amictum, albam, angulum, stolam, et pluviale albi coloris.

7. Assumpta deinde mitra et accepto baculo, praeeuntibus acolythis cum intorciciis³ accensis et cruce, et clero, vadit cum ministris ante crucem positam in loco ubi altare esse debet, atque, depositis baculo et mitra, stans, inchoat, et omnes prosequuntur:

V. Deus, in adiutorium meum. Gloria Patri.

§. Quo expleto, Pontifex, mitram in capite tenens, aspergit, nihil dicens -, locum in quo crux posita est; praecedentibus deinde acolythis cum cruce et intorciciis accensis, atque clero, circuit aspergendo fundamenta ecclesiae, nihil dicens, incipiendo retro crucem, procedens a sinistris, et rediens ad locum unde discessit⁶.

Interim schola cantat:

Atii. Signum salutis pone, Domine Iesu Christe, in loco isto: et non permittas introire Angelum percutientem.

Ps. 47 Magnus Dominus et laudabilis nimis⁷.

Haec eadem capita instructionis debite accommodata, ante quamlibet partem Pontificalis proponuntur.

³ Non candelabris: et hoc ad maiorem commoditatem, sive quia intorticia facilius portantur per spatium temporis satis amplum, et dum stant, acolythi possunt illa in terra deponere, sive quia, dum acolythi ambulant, eorum flamma minus facile exstinguitur.

⁴ Formulae, in novis ritibus, seliguntur et momento convenientes quo proferuntur et quae fidelium participationem fovere possint. Ita omnes ritus per *Dei adiutorii* invocationem incipiuntur versu *Deus, in adiutoriis meis*, et per laudem Deo oblatam concluduntur *Benedicamus Domino*.

⁵ Abrogatur dispositio PR, quae habetur etiam in Missali et in Caelestiali Episcoporum, dicendi ant. *Asperges me*. Haec enim antiphona, si bene congruit cum agitur de personis aspergendis, minus bene aptatur rebus inanimatis, propter anthropomorphismum exaggeratum quem inducit. Ceterum, ipsa aspersio cum aqua exorcizata est iam actus benedictionis, independenter a formula quae illam comitetur. Hoc iam factum erat in Ordine Hebdomadae sanctae instaurato, et nunc applicatur in tota secunda parte PRE.

⁶ Aspersio loci in quo ecclesia aedificabitur fit unico tractu, prius in loco in quo crux posita est, et in quo postea altare exstruetur, deinde per fundamenta saltem dehneata. Procedit autem Pontifex nihil dicens, et ita ut partem quam aspergere debet ad suam dexteram habeat.

⁷ In PR hoc momento canebatur ps. 83 *Quam dilecta tabernacula tua*: erat laudatio ecclesiae. tabernaculi Dei et loci felici habitationis ex parte hominis fidelis. Sed revera hoc Dei tabernaculum adhuc non subsistit. PRE inducit ps. 47, qui loquitur de potentia Dei in monte sancto et in civitate sancta, quique melius videtur congruere cum actione Pontificis, qui limites novi huius montis Dei circumdat et quasi complectitur (cfr. vers. 13-14): quae idea melius et verius in nova psalmorum versione exprimitur: « Perlustrate Sion, et circuit? eam, numerate turres eius. Considerate propugnacula eius, percurrite arces eius... ».

[Post binos psalmi versi/s] Repetitur antiphona, si necesse hient.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona.

Quæ si non sufficiant, repetantur quousque aspersio finiatur; si autem finiatur prius, abrumpitur psalmus et repetitur antiphona.

9. Expleto circuitu, Pontifex, stans ante crucem, facie ad locum ecclesia: aedificanda: conversus, depositis aspersorio et mitra, tono feriali ac manibus innatis dicit:

V. Dominus vobiscum.

Cui omnes respondent:

R". Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Omnipotens et misericors Deus, qui sacerdotibus tuis [PRsXII, pp. 179-180, n. 15]8.

Pars secunda

BENEDICTIO PRIMARI Lapidis

10. Acceptis mitra et baculo. Pontifex accedit ad locum ubi lapis ponendus est, ibique depositis baculo et mitra, stans, lapidem ipsum benedicit, tono feriali ac manibus iunctis dicens:

V. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

Omnes R;. Qui fecit cælum et terram.

λ . Dominus vobiscum.

Omnes R". Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Domine Iesu Christe, Fili Dei vivi, qui es lapis angularis de monte sine manibus excisus, et immutabile fun- damentum, hunc lapidem collocan- dum in tuo nomine <i>confirma</i> 9; et	Domine Iesu Christe, tui Dei vivi, <i>qui es verus omnipotensque Deus,</i> <i>splendor et ymago Patris et vita eterna,</i> qui es lapis angularis de monte sine manibus excisus et immutabile fun-
---	--

» Ut textus aptius respondeat actioni iam expectatae, verba *visitaturi sumus et benedicturi sumus* mutata sunt in *visitavimus et benediximus*.

¶ Vox *confirma*. loco *conferimus* invenitur in nonnullis codicibus PDur, ut ipse Andricu in notis indicat; et certo melius respondet formae orationis.

tu, qui es principium et finis, sis, quaesumus, principium et incrementum et consummatio ipsius operis, quod debet ad laudem et gloriam tui nominis inchoari. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum.

R". Amen.

damentum, hunc lapidem collocandum in tuo nomine conferimus, et tu, qui es principium et finis, *in quo principio Deus Pater ab initio cuncta creavit*, sis, quesumus, principium et incrementum et consummatio ipsius operis, quod debet ad laudem et gloriam tui nominis inchoari. Qui cum patre [PDur, p. 452, n. 6].

Tunc aspergit lapidem ipsum aqua benedicta, nihil dicens.

11. Iuxta locorum consuetudines, legi potest instrumentum benedictionis primi lapidis et initii ecclesiae, ab Episcopo et aliis, de clero et laicis, quos invitari decet, subsignandum, et una cum primario lapide in fundamentis postea includendum.

Post lectionem instrumenti, aliquis cantus popularis peragi potest.

Pars tertia

IMPOSITIO PRIMARII LAPIDIS

12. Pontifex, stans cum mitra et baculo, tangit et ponit ipsum primarium lapidem in fundamento, dicens:

In fide Iesu Christi collocamus lapidem istum primarium [PDur, p. 453, n. 12] 'R

13. Deinde caementarius locat ipsum lapidem cum caemento; postea Pontifex spargit aquam benedictam super ipsum lapidem, nihil dicens, et ad faldistorium revertitur.

Interim schola cantat:

Ant. Dominus aedificet nobis domum, et custodiat civitatem | L

Ps. 126 Nisi Dominus.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona.

14. Expleto psalmo et repetita antiphona, Pontifex, deposita mitra, stans ante crucem, facie ad locum ecclesiae aedificandae conversus, tono feriali ac manibus innectis dicit:

•° Textus ad litteram refert formulam PDur. Attamen deletum est triplex signum crucis ad nomen SS. Trinitatis. Formula ergo unico tractu proferenda est a Pontifice, dum manum dexteram super lapidem tenet.

n In PR canebatur, ante ps. 126, ant. *Mane surgms iacob'*, ipsi nunc substituitur ant. quae ab ipso psalmo sumitur, quae invenitur in Psalterio, ad Vesperas feria 111.

V. Dominus vobiscum.

Omnes R". Er cum spiritu tuo.

In hac oratione ad litteram N. nominetur Sanctus ille, in cuius honorem ac nomen ecclesia fundatur. Verba vero *beati* iV. *intercedentibus meritis* omittuntur si ecclesia in honorem alicuius mysterii aedificatur.

Oremus.

Domine Deus, qui licet cælo et terra non capiaris, domum tamen dignaris habere in terris, ubi nomen tuum *inciter* invocetur, locum hunc, quaesumus, beati N. intercedentibus mentis, visita et, per infusionem gratiæ tuæ, ab omni inquinamento purifica, purificatumque conserva; et, qui dilecti tui David devotionem in filii sui Salomonis opere complevisti, in hoc opere desideria nostra perficere digneris. Per Christum Dominum nostrum. R'. Arnen.

Domine Deus, qui licet celo et terra non capiaris, domum tamen dignaris habere in terris, ubi nomen tuum invocetur, locum hunc, quesumus, *beate Marie 12 semper virginis et beati N. martiris vel confessoris tui, in cuius honorem atque nomen presets fundabitur ecclesia, omninnique sanctorum* intercedentibus meritis, visita et, per infusionem gratie tue, ab omni inquinamento purifica purificatumque conserva et, qui dilecti tui David devotionem in filii sui Salomonis opere complevisti, in hoc opere desideria nostra perficere digneris, *effiqiantque hinc omnes nequitie spirituales*. Per. [PDur, p. 452, n. 5].

Et statim Pontifex addit:

V. Dominus vobiscum.

R?. Et cum spiritu tuo.

Diaconus vero cantat:

V. Benedicamus Domino.

Et omnes respondent:

R1. Deo gratias.

Pontifex demum dat benedictionem solemnem, concedit indulgentias et, depositis paramentis sacris, vadit in pace.

12 Mentio B.M.V. in textu huius orationis demitur, memoria servata illius tantum Sancti, in cuius honorem nova ecclesia aedificabitur. Idem factum est in formulis consecrationis ecclesiae et altaris, in quas nomen B.M.V. a Durando inductum fuerat. =*

In textu PRE retinetur in locutione · ubi nomen tuum *iugiter* invocetur ·, verbum *inciler* quod exstabat in PR.

DE ECCLESIAE DEDICATIONE

Historia ritualis pro ecclesiarum dedicatione quatuor periodis considerari potest, scilicet: in ritu romano primaevo, in ritu gallicano, in ritu romano-gallicano seu «composito», et demum in Pontificali romano. Cum impossibile sit minute universam historiam huius ritus breviter conscribere, sufficiat, pro singulis periodis, fontes indicare, et elementa quae in ipsis sunt manifestare, ita ut quis facile videre possit evolutionem ritus usque ad Pontificale romanum.

[. In ritu romano primaevo

Quomodo Romana Ecclesia nova templa dedicare consueverit, haec testantur documenta:

1. S. Ambrosii *Epistola XXII ad Marcellinam* (5 apr. 386): cum sanctus Episcopus basilicam, quam fideles « Ambrosianam » appellabant, sine reliquiis inaugurasset, plures petierunt ut solemnitas dedicationis perageret, sicut pro basilica « Romana » iam fecerat, corpora sanctorum in ea deponendo. Quod s. Ambrosius fecit, postquam ss. Gervasii et Protasii reliquias invenit [PL 16, 1019-1026].

2. Pp. I'igi/n *Epistola ad Profuturum* (a. 538), cuius pars nostrum argumentum respiciens haec est: « IV. De ecclesiarum restauratione in fabricis vel dedicatione quid sit observandum. De fabrica vero cuiuslibet ecclesiae, si diruta fuerit, et si in ecclesiae consecrationis solemnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerunt, nihil indicamus officere, si per eam minime aqua exorcidiata iactetur: quia consecrationem cuiuslibet ecclesiae, in qua sanctuaria non ponuntur, celebritatem tantum scimus esse missarum. Et ideo, si qua sanctorum basilica a fundamentis etiam fuerit innovata, sine aliqua dubitatione, cum in ea missarum fuerit celebrati solemnitas, totius sanctificationis consecrationis implebitur. Si vero sanctuaria quae habebat ablata sint, rursus eorum repositione et missarum solemnitate reverentiam sanctificationis accipiat » [PL 84, 832].

3. *Liber diurnus Romanorum Pontificum* 1, qui, pluribus in formulis, Missae celebrationem memorat uti elementum princeps et necessarium: «sacrosanctis mysteriis consecrare» (n. 10); «celebrantur sacrificia veneranda Missarum» (n. 15).

4. *Sacramentarium Gregorianum*, quod elementa praebet Missae in ecclesiae dedicatione. 4 res quoque orationes hanc Missae formulam praecedunt, quibus est titulus: Oratio quando levantur reliquiae {Aufer a nobis}; Oratio in dedicatione ecclesiae {Domum tuam}; Oratio post velatum altare {Descendat}.

i I { . I oerster . *Liber diurnus Romanorum Pontificum*, Bern 1958.

5. *Ordo Romanus XLII* (saec. VIII), qui sic ritus dedicationis describit: Pontifex accedit ad locum ubi reliquiae paratae erant et eas processionaliter ducit usque ad portam novae ecclesiae (nn. 1-2), quam ingreditur cum ministris tantum (3) et parat aquam exorcizatam (4-5) cum qua altare abluit (6). Facta litania, reliquiae portantur ad altare (7-9); Pontifex mittit chrisma per quatuor angulos sepulcri et deponit reliquias cum tribus partibus corporis Domini et tribus granis incensi et ponit tabulam cum oratione *Deus qui ex omni coaptatione sanctorum* (10-13); signat cum chrismate tabulam sepulcri et quatuor angulos altaris (14-15 et 18); et velatur altare cum oratione *Descendat* (16). Sequitur aspersionis ecclesiae (17) et Missa (19-20).

Summatim, ex his documentis, colligere possumus:

d) Usque ad saec. VI, ecclesia unice per Missae celebrationem dedicabatur, quamvis, quibusdam in adiunctis, depositio quoque reliquiarum accedere posset.

↳) Horum duorum elementorum compositio habet in *ORXLII*, ita ut unicum ritum constituent.

II. In RITU GALLICANO

Gallicanum ritum ad ecclesiam dedicandam testantur sequentes fontes:

1. *Missale Francorum* (saec. VIII) in quo elementa leguntur quae pertinent ad altaris consecrationem: a) oratio ad aquam exorcizatam cum vino *Creator et conservator humani generis* (n. 56); b) praefatio consecrationis altaris *Dei Patris omnipotentis misericordiam*, una cum rubrica de aspersione altaris super quatuor angulos, septies circum, et ad basim, necnon de oblatione incensi super altare (n. 57); c) benedictio altaris *Deus omnipotens, in cuius honorem* (n. 58); d) benedictiones pro sacra suppellectile (nn. 60-68).

2. *Sacramentarium Gelasianum* (Regin. 316 - saec. VII) his elementis ad altare consecrandum praemittit formulas ad ecclesiam dedicandam. Eius ritus proinde est: a) Orationes in dedicatione basilicae novae *Deus qui loca nomini tuo dicata* (n. 689) et Consecratio basilicae *Deus, sanctificationum omnipotens dominator* (n. 690). b) Pro consecratione altaris eadem elementa exstant ac in *Gaf*, scilicet oratio *Creator et conservator Immani generis* ad aquam exorcizatam parandam (n. 691), benedictio altaris *Dei Patris omnipotentis misericordiam* (n. 693) et «benedictio altaris sive consecrationem» *Deus omnipotens in cuius honore* (n. 694), ac deinde formulae pro benedicenda sacra suppellectile, c) Sequitur Missa, in duplici schemate, in quibus leguntur orationes *Magnificare* (n. 704) et *Deus, qui ex omni coaptatione* (n. 710).

3. *Sacramentarium Engolismense* (saec. VIII ex.) inter potiora «Gelasiana» saec. VIII, omnia elementa resumendo quae in *GeV* inveniuntur sive pro dedicatione basilicae (nn. 2021-2022) sive pro consecratione altaris (nn. 2023-2026), ipsis praemittit *Ordo consecrationis basilicae novae* (n. 2020), qui praebet descriptionem caeremoniarum dedicationis. Textus Missae dedicationis non sequuntur immediate ritum consecrationis, ut in *GeV* (nn. 2129-2140).

4. *Sacramentarium Gellonense* (ca. 780) ritum *GcA* assumit, at parum auctum:

inchoat enim oratione *Magnificare* c rituali de salis, aquae et vini benedictione, et sequuntur deinde benedictio basilicae (e GeV) et consecratio altans (c Gaf).

5. Ritum ad ecclesiam dedicandam auctiorem praebet On/o *XLI*, qui inscribitur «Ordo quomodo ecclesia debeat dedicari». Complexus rituum hic est:

a) *Ingressus in ecclesiun eiiisque possessio*: ante ostium clausum canitur: *Tollite portas* cum psalmo (η. I.); Episcopus cum baculo percutit ostium, coque aperto dicit: *Pax huic domui* (n. 2). Fit litania in ingressu, quae concluditur cum *Flectamus ne-ntia* et oratione *Magnificare* (nn. 3-4). Sequitur scriptio alphabeti (n. 5).

h) *Dedicatio ecclesiae*: benedictio aquae cum sale et cinere (nn. 6-10); aspersio mensae altaris super quatuor angulos (n. 11); triplex aspersio m circuitu altaris et parietum ecclesiae, dum canuntur antiphonae *Asperges me*, *Exsurgat Deus* et *Qui habitat* cum respective psalmis (n. 12). Interim per duos vel tres ministros fit aspersio externa ecclesiae (n. 13). Sequitur aspersio pavimenti m modum crucis cum ant. *Domus mea* et versu *Xarrabo nomen tuum* et *Gloria Patri* (n. 14) ac demum ecclesiae dedicatio per orationes *Deus, qui loca* et *Deus, sanctificationum* (nn. 15-16). Aqua vero benedicta quae remansit funditur ad basim altaris, dum canitur ant. *Introibo* (n. 17).

c) *Consecratio altaris*: post oblationem incensi fit triplex unctio altaris, prima et altera vice cum oleo sanctificato et tertia vice cum chrismate. Canuntur respective ant. *Erexit iacob* cum ps. *Quam dilecta* (n. 18), *Sanctificavit* cum ps. *Deus noster refugium* (n. 20), *Ecce odor* cum ps. *Fundamenta* (n. 21). Sequuntur consecratio ecclesiae (n. 22), crematio incensi super altare (n. 23), monitio *Dei omnipotentis* (n. 24), oratio *Detis omnipotens in cuius honorem* (n. 25) ac demum ant. *Confirma* cum *Gloria* (n. 26).

d) *Benedictio sacrae supellectilis* « sicut in Sacramentorum continetur » (n. 27).

c) *Depositio reliquiarum*: fit translatio e loco ubi reliquiae positae fuerunt « laudes decantando cum crucibus et turibus et luminibus multis » (n. 28) et deponuntur in altari canendo *Exsultabunt sancti in gloria* cum ipso psalmo (n. 29).

f) *I'elatio altaris et Missae litatio* (n. 30-31).

Harum fontium compositio ita ab Andricu explanatur -: saec. VH exeunte. per regiones Gallicanae liturgiae diffundebatur breve rituale, seu Ordo, cui titulus « Consecratio altaris ». Hoc rituale est in Gaf, atque paulo auctum in GeV sub titulo « Oratio in dedicatione basilicae novae ». Rituale subsequuntur Missae « In dedicatione ». Rituale GeV integrum invenitur in GcA et in GcG at emendatum. Denique rituale gallicanum de altaris consecratione et GeV adhibita sunt ad ORXLI conscribendum.

Nuper autem Chavasse ³ disserens de momento ritualis Gaf ad altare consecrandum et ritualis romano-gallicani GeV ad ecclesiam dedicandam, affirmat liturgiam Gallicanam habuisse peculiarem Ordinem de ecclesiae dedicatione, qui in GcA repetitur, quique constat rubricis GcA et orationibus Gaf. Proinde Ordo GcA et ora-

- M. Andhieu, *Ordines romani*, vol. IV. pp. 320-332.

³ A Chavasse, /-<' *Sacramentairc Ci lasien*, Paris 1957, pp. 40-45

tiones Gaf unum ordinem constituunt, scilicet antiquum Ordinem Gallicanum de altaris consecratione, qui saec. VII-VIII in Gallia in usu erat.

Summatim ergo: Ecclesiae dedicatio in liturgia Gallicana praecipue per altaris consecrationem fiebat. Saec. VIII-IX accessit ritus dedicationis templi, qui in GeV invenitur. Duae orationes GeV totum hunc ritum constituunt, quem altaris consecratio sequitur cum formulis Gaf. Hic ritus auctus, transcriptus in GeA et GeG, cum quibusdam mutationibus postea redit in ORXLI, qui uti romano-gallicanus haberi potest.

III. In ritu composito

Praecipui fontes, qui « compositionem » elementorum liturgiarum gallicanae et romanae, in rituali de ecclesiae dedicatione testantur, sunt:

1. *ORXLII* (saec. VIII ex.) qui inscribitur « Incipit ad reliquias levandas sive deducendas seu condendas », et cuius elementa sunt: *a)* Reliquiarum translatio ad novam ecclesiam (nn. 1-4); *b)* altaris praeparatio (n. 5); *r)* Reliquiarum depositio (nn. 6-14); *d)* sanctificatio altaris cuiusdemque velatio. Missa in dedicatione (nn. 15-18)

2. Primus textus liturgiae compositae de ecclesiae dedicatione, servato temporis ordine, est *Sacramentarium Drogonis* (825-855), in quo sunt ORXLI et ORXLII egregie coniuncti. En partes ritus:

a) *Reliquiarum translatio*: celebratis vigiliis, benedicitur aqua cum chrismate et fit litania, quae concluditur orationibus *Aufer a nobis* et *Fac nos, Domine*. Sequitur processio cum reliquiis ad novam ecclesiam, dum canitur ant. *Cum iucunditate*, claudenda oratione *Deus, a quo ex omni creatione*.

a) *Ingressus in ecclesiam et possessio* incipit cum oratione *Actiones nostras* ante ostium; deinde fit litania, triplex pulsatio cum versu *Tollite portas*. Omnes intrant in ecclesiam et fit altera litania, quae concluditur oratione *Magnificare*. Deinde Pontifex alphabetum scribit.

b) *Lustratio et dedicatio ecclesiae* incipit benedictione aquae cum sale, cinere et vino, et fit per aspersionem altaris super mensam et in circuitu, per triplicem aspersionem parietum intra et extra ecclesiam ab ipso Pontifice factam, et per aspersionem pavimenti. Sequitur oratio *Deus, sanctificationum* et, post duas antiphonas, praefatio *Adesto precibus nostris*.

c) *Consecratio altaris* fit more gallicano (cfr. supra ORXLI, nn. 18-22) scilicet antequam reliquiae deponantur. Sequitur consecratio ecclesiae, et clauditur oratione *Deus omnipotens, in cuius honore* ac praefatione *Ut propensiori cura*.

d) Ritus completur per *reliquiarum depositionem*, altaris velationem, et Missam in dedicatione.

4. Plenam, auctam atque fere concinnam fusuram duorum rictum in unum attingitur tantum in *Pontificali romano-germanico*, in quo ritus compositus fit absolutus. Cum non congruat universum ritum PRGerm transcribere, consentaneum tamen videtur in lucem proferre, quae ad significandam fusuram seu compositionem contulerunt. Praecipua haec sunt:

◁i) Ritus incipit ut in Sacr. Drog, at dissimili modo. Benedictio aquae (sine chrismate) quae modo ibi habetur, ex eo postulatur quod lustratio externa ecclesiae ab ipso Pontifice perficienda est.

▷) Caeremonia lustrationis parietum externorum et primi ingressus in ecclesiam oritur progressu Sacram. Drog, cuius nativa forma in ORXLI recensetur.

c) Pontifex « per pavementum cum cambutta » scribit alphabetum graccum et latinum.

◁/) Ecclesiae dedicatio, more gallicano (cfr. ORXLI, nn. 18-22) solemni praefatione consecratoria *Adesto precibus nostris* perficitur.

◁-) Altare triplici unctione olei sanctificari et semel chrismate oblinitur; consecratur gallicana praefatione, cui additur altera *Ft ut propensiori cura* cum duabus orationibus.

/) Benedictionem lintheaminum omniumque ad cultum pertinentium sequitur dedicatio baptisterii.

v) Ecclesia Deo dicata et altari rite consecrato, Pontifex, iuxta gallicanum morem, reliquias solemniter introducit, casque in, vel sub, altari cum honore condit.

//) Missa « solemniter » celebrata ritum de ecclesiae dedicatione perficit.

PRGerm maximum notat momentum (altero dimidio saec. X) fusurae romani et gallicam ritus in unum: exinde orta est forma «plena» ritus compositi de ecclesiae dedicatione. Ille ritus per Europae ecclesias diffusus est una cum PRGerm. in locum prioris consuetudinis (romanae et gallicanae) gradatim succedens. Ordo ad ecclesiam dedicandam exiguas accommodationes, translationes resque novas parvi momenti subit iuxta ecclesiarum utilitatem, ut ex PRGerm exemplaribus videri potest. At « forma plena » huius Ordinis integra mansit.

Dedicatio ecclesiae ex duobus ritibus umetis potissimum constat, nempe cccle-

siac dedicatione et altaris consecratione, quae tamen princeps et nobilior exstitit: reliquiarum depositio et sacrificii Missae oblatio integrum ritum perficiunt.

Scripturarum verba in PRGerm omnibus et singulis actionibus, rebus et gestibus coniunguntur: exinde caeremoniarum magnificentia, quae dedicationis ritum exornant et producant. Immoderata tamen usurpatio istorum verborum simulque eiusdem actus iteratio in detrimentum elementorum totius ritus cedit.

Ritus compositus de ecclesiae dedicatione, peragratis, saec. X-XII, Europae regionibus, iter ingreditur Romam versus, quo receptus et agnitus, nativa liturgia instaurante, Romano nomine est decoratus.

IV. In Pontificali romand

Hucusque, ex variis ac successivis documentis, periodos indicavimus et lineas per quas singula elementa, a nativa simplicitate ad auctam et plenam maiestatem succreverunt: quod opus in PRGenn perfectum dici potest.

Supervacaneum ergo putamus, ad nostri incepti finem quod attinet, singula elementa adhuc perpendere in Pontificalibus saeculorum subsequendum. Agitur enim potius de definitiva totius ritus accommodatione quae habetur in insertione depositionis reliquiarum inter ecclesiae dedicationem eiusdemque ecclesiae et altaris consecrationem. Totus itaque ritus constat tribus partibus bene inter se distinctis, nempe: ecclesiae dedicatione; reliquiarum translatione et depositione; altaris et ecclesiae consecratione. Has sequitur Missae litatio, tamquam totius ritus completivum. Aliae variationes, quae in successivis editionibus leguntur, minoris sunt momenti: agitur de caeremonia aut formula aptius definita, aut explicata; sed nihil vere novi et mentosi inducitur, quod iam saltem in nuce in praecedentibus formis non inveniatur. Singula ergo perpendere valde grave esset, cum duceret ad minuta per plures tabulas concordantiae necessario conferenda. Satis erit, si quis aliquam partem tali modo examinare cupit, ut ad editiones ab Andrieu datas recurratur, cum facile prae manibus sint omnibus.

Ceterum, in foliis sequentibus huius nostri commentarii, pro partibus aut formulis potioribus ritus successivam evolutionem in PRsXII, in PRCur et in PDur indicamus.

ORDO AD ECCLESIAM DEDICANDAM ET CONSECRANDAM¹

De TITULO ECCLESIAE

1. Omnis ecclesia solcinniter consecranda titulum 2 habere debet. Dedicari autem potest aut Sanctissimæ Trinitati; aut Domino nostro Iesu Christo sub invocatione mysterii vitæ eius aut appellativi in sacra Liturgia iam inducti; aut Spiritui Sancto; aut B. Mariæ Virgini, item sub aliquo mysterio aut appellativo in sacra Liturgia iam assumpto; aut sanctis Angelis; aut demum Sancto in Martyrologio romano inscripto, non vero Beatis, sine Apostolicæ Sedis induito. Ordinarius loci nullo modo admittat titulos inusitados, novitatem, sapientes, et, generaliter, ab Ecclesiæ probata traditione alienos; in dubio vero recurrat ad S. Rituum Congregationem.

¹ Vocabulum *Ordo* indicat summam caeremoniarum et textuum, quæ integrum ritum effonnant. In tertia parte PR habetur, v. gr. *Ordo ad Synodum*; *Ordo ad recipiendum proccssionaliter Praelatum*, etc. In Rituali romano, exstat *Exsequiarum Ordo*, *Ordo ad faciendam aquam benedictam*, etc. Ritibus aurem instauratis Hebdomadæ sanctæ titulus tributus est *Ordo Hebdomadæ sanctæ instauratus*.

Ad ecclesiam dedicandam et consecrandam: PR duo verba simul coniungens particula *seu*, vocabula idem significantia effecit. Novus Ordo illa seiungit, dans speciem elementorum cuiusque verbi. Duæ enim sunt actiones distinctæ unius ritus, quæ magnitudinis et gravitatis progressu continuantur. Prior actio (*dedicatio*) ex caeremoniis lustrationis, discessus et præparationis constat; ita ut templum vacuum sit quavis possessione divinitati infensa. Deinde in altera sectione hoc donum immutabile fit *consecratione*, quæ locum sacrum efficit et tantum celebrationibus cultus attributum.

Apud Romanos, duo vocabula indicant duos actus inter se bene distinctos in sacrando aedificio divinitati. Primum magistratus cessionem templi faciebat pontifici (*dedicatio*), deinde pontifex acceptum templum manu quodammodo tenendo, stipites tangendo, illud ad divinitatem pertinere declarabat (*consecratio*). Cfr. N. TuRCHl, *La religione di Roma antica*. Storia di Roma, vol. 18, Bologna 1919, pag. 43. Eadem distinctio invenitur apud Christianos, etsi distinctio amplius non exstet inter actionem magistratus et pontificis. Tantummodo msequenti aetate et in fontibus iuridicis vocabula *dedicatio* et *consecratio* et aequè adhibita sunt et eadem significatione.

² Cfr. Cic, can. 1169, § 1; 1201, § 1. Fontes horum canonum sunt SRC decreta 2719 ad II; 2853 ad I; 3059 ad XIV: 3296; 3417 ad III; et diei 5 maii 1916 ad III. Cfr. etiam *Rituale romanim*, tit. IX, cap. IX, 17, n. 12.

Rubrica non videtur abrogare decretum SRC (3417 ad III, 1°) quod plures titulos permittat. Cum ergo plures tituli habentur legitime constituti, hi sunt <aeque principales> et iisdem iuribus et obligationibus fruuntur (cfr. decreta SRC 3289 ad I; 3417, ad III, 2°; 3469 ad II; 3622 ad III).

Ad Tituli ecclesiarum historiam quod attinet, cfr. G. Loi w. *Titolari delle clnce*, in *EncicL Catt.* XII, 150.

Notetur præcisa dispositio rubricæ pro tituli electione, præsertim cum agitur de appellativis quæ Dominum ac B.M.V., respiciunt: «in Liturgia iam inducti». Res enim saepius fidem propius tangit. Notetur insuper approbationem novi appellativi Sancto Officio competere

QUO TEMPORE ECCLESIA DEDICANDA SIT

2. Ecclesiarum consecratio, quamvis omni die de iure fieri possit, opportunius tamen fit dominicis et festis diebus λ Prohibetur vero in vigilia et festo Nativitatis Domini, in festis Epiphaniae et Ascensionis Domini, Corporis Christi, diebus a dominica II Passionis seu in palmis usque ad dominicam Resurrectionis inclusive, in dominica Pentecostes, necnon die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum.

Dedicatio ecclesiae ordinarie fit matutinis horis, nisi bonum notabilis partis christifidelium postulet eam postmeridianis horis peragi.

De parandis reliquiis

3. Tempore congruenti, Pontifex parat reliquias λ in altari consecrando includendas, in vasculo convenienti, cum tribus granis thuris; ponit etiam in eo pergamenam, scriptam sub hac forma:

A.D. ... die ... mensis ... Eius X. Episcopus X. consecravi ecclesiam et altare hoc, in honorem sancti N. et reliquias sanctorum Martyrum X. et X. in eo inclusi, et singulis Christi fidelibus hodie indulgentiam plenariam λ , et in die anniversario dedicationis huius-

Prohibitio consecrandi ecclesiam quibusdam diebus festis ex eo praesertim manat quod tali die, huiusmodi solemnitas extraordinaria celebrationem illius mysterii impediret, necnon ex difficultatibus quae in calendariis particularibus oriri possunt ob perpetuam aut accidentalem occurrentiam inter Officia illius festi et anniversarii Dedicationis.

Dies quibus prohibetur ecclesiae dedicatio ii sunt in quibus Codex rubricarum (n. 331) Missam de Dedicatione prohibet.

Quoad tempus matutinum aut postmeridianum eligendum, rubrica eadem criteria et eadem verba assumit ac pro concessione Missae vespertinae (cfr. Motu proprio *Sacram Communionem*, n. L; ri.ri.S. 49 (1957) 178; *Ephem. Ut.* 71 (1957) 192).

λ Quoad usum condendi sanctorum reliquias in ecclesiis dedicandis satis innuimus in introductione historica.

Saepius tamen authenticis Sanctorum reliquiis, idest ipsorum ossibus, reliquiae *relativae* substitutae sunt, quae *sanctuarum, benejicia, reliquiarum sanctuarum, brandea, palliola* appellabantur, quaeque vim suam ex eo attingebant quod aut super martyris sepulcrum aut in aliquo templo insigni permansissent. Cfr. ea quae de hic re disserit M. Andrieu, *Ordines Romani*, IV, 360-368, necnon ea quae paginis sequentibus scribit circa locum et translationem reliquiarum.

Mos iungendi reliquiis sanctorum tria grana incensi connectitur cum more sepeliendi aromatibus. Usus autem olim exstans addendi etiam tres particulas Eucharistiae, qui primo invenitur in ORXLI (n. 11), fuit valde diffusus per occidentales Ecclesias (cfr. Martene, *De antiquis Ecclesiae ritibus*, l. II, c. XIII, n. XI) et abrogatus est in Pont. rom. edito cura A. Patrizi et L. Burchardi a. 1485 (cfr. M. Andrieu, *Ordines Romani*, IV, 389-392).

- De variationibus quoad indulgentias, vide Decretum approbationis, in initio.

De his indulgentiis, PDur primum scribit: « Ponat etiam ibi carticulam... continentem... et indulgentiam quam in anniversario dedicationis die concedit. PR concedebat unum annum indulgentiae pro die dedicationis, et 40 dies in anniversario. C.I.C. hanc secundam indulgentiam ad 50 dies auxit si consecrator esset episcopus, ad 100 si archiepiscopus, et 200 si cardinalis Plures autem consecratores, facultate utendo a S. Paementiana concessa die 20 iulii 1942 (41 S., 34 (1942) 240) paulo ampliorem concedebant. Nunc facultas ipsis concessa valde augetur, praesertim per facultatem dandi indulgentiam plenariam.

nii'Ji ipsam visitantibus quingentos dies de oca indulgentia, in forma Ecclesia: consueta concessi.

Ipsum vasculum sigillat et reponit reverenter.

De pervigilio dedicationis ecclesiae

4. Dic, qui dedicationem praecedit, tam Pontificem consecrantem, quam clerum et fideles, quibus pertinet ecclesia, iciunare decet⁶.

Ad vesperam dici, qui dedicationem praecedit, sacras reliquias solemniter pompa per viciniores ecclesiae vicos deduci convenit, modo et forma quae in *Rituali Romano*, tit. X, cap. XIV, describitur⁷.

Reliquiae: deinde, in loco decenti, extra ecclesiam consecrandam disposito, ad hoc velis, floribus luminibusque parato, deponantur, et ante ipsas reliquias celebrentur Vigiliae⁸, ut numero sequenti dicitur.

De officio divino in die dedicationis ecclesiae dicendo

5. In die dedicationis ecclesiae, dicitur Officium de die liturgico currenti usque ad Nonam.

Ante reliquias Sanctorum, in altari ecclesiae consecrandae includendas, si commode fieri potest, celebrentur Vigiliae, et cantetur vel dicatur Matutinum, cum tribus Nocturnis, in honorem Sanctorum Martyrum, quorum reliquiae sunt recondende. Invitentur quoque fideles ut his Vigiliis participent.

Qui vero Officio divino tenentur, obligationi suae satisfaciunt, pro Matutino, recitatione Nocturnorum in honorem Sanctorum Martyrum, in Vigiliis peracta.

A Vesperis ipsius diei dedicationis, dicitur Officium de Dedicatione ecclesiae, quod protrahitur usque ad Completorium diei sequentis⁹; et dicitur ad modum Officii festi I classis.

⁶ Institutio huius ieiunii primo invenitur in PDur: « Quando autem ecclesia fuerit dedicanda, debet archidiaconus prenuntiare clero et populo, quibus est ecclesia consecranda, ut priusquam consecratur ieiunent. Et etiam episcopus, qui dedicare debet, iciunare debet. Si enim, sicut ait beatus Leo in epistola ad Dioscorum, is qui pontificem, presbyterum vel diaconum benedicturus est, et etiam is qui benedicitur iciunare debent, multo magis, in tanta et tam sancta sollempnitate, tam consecrans quam qui sibi petunt ecclesiam consecrari iciunare tenentur » (p. 456, n. 2).

Disciplina PRE congruit mitigationi legis ieiunii factae etiam pro tempore quadragesimae.

⁷ Hoc modo Sanctorum reliquiae digne honorantur; sed imprimis haec processio substituit alteram, quae, iuxta PR, facienda erat antequam reliquiae in ecclesiam inducerentur: cfr. PR Germ. PRsXII (p. 185, n. 45). PRCur (p. 433, n. 51), PDur (p. 474, n. 89).

⁸ Sunt traditionale obsequium Ecclesiae reliquiis Sanctorum, antequam deponantur (cfr. S. Ambr. ad Marcellinam: PL 16, 1063) et vestigium antiquarum vigiliarum ad Martyres retinere videntur. Elementa harum Vigiliarum hodie sunt Nocturni in honorem Sanctorum Martyrum. Ut autem Vigiliae ante reliquias habeantur convenienti cum honore, statuitur ut hac Nocturnorum recitatione satisfiat obligationi Matutini dici.

⁹ Haec dispositio divini Officii pro die Dedicationis traditionalis* est in Breviario OP, inde in codice typico huius liturgiae, anni 1254: «Notandum quod in primo anno dedicationis eccle-

De consecratione altarium minorum aliis episcopis commissa

6. Si in ecclesiae dedicatione, praeter altare maius, alia quoque altaria consecranda occurrant, plures deputari possunt Episcopi ¹⁰, qui ritus consecrationis altarium perficiant, *ut suis locis* notatur, dum Pontifex consecrator ritus expedit, qui ad ecclesiae et altaris consecrationem pertinent.

Episcopi consecratores omnia paramenta eiusdem coloris assumant ac consecrator principalis, praeter baculum; et pro unoquoque eorum duo deputentur sacerdotes, qui, cotta induti, ipsis assistant, et tres saltem clerici.

Paranda pro ipsa dedicatione

7. Aqua « gregoriana » pro aspersione ecclesiae et altaris, sicut et incensum super altare comburendum, necnon et tabulae et alia ornamenta ecclesiae et altaris, benedici possunt, tempore opportuniore, ante ipsam actionem sacram ¹¹ a Pontifice vel ab aliquo sacerdote ab ipso delegato, formulis adhibitis, quae suis locis ponuntur.

Pro ecclesiae dedicatione et altaris consecratione parentur:

1) sanctum chrisma ¹²;

2) vas aquae benedictae « gregorianae » ¹³ cum aspersorio de herba hyssopi (si haberi potest), extra ecclesiam ¹⁴; et aliud vas eiusdem aquae « gregorianae », item

---

sac officium inchoatur in Missa. In Hora vero quae sequitur Missam et deinceps in omnibus Horis usque ad Completorium sequentis diei inclusive, fiat officium totum duplex... ¹⁵ (*Ordinarii O. P.*, ed. Guccrini, Romae 1921, n. 246). Eadem rubrica legitur etiam in Ordinario O.F. Carm. et in Breviario Ord. Praem. PRE tamen statuit Officium de Dedicatione esse inchoandum non a Missa sed a Vesperis diei consecrationis. Missa proinde quae sequitur consecrationem non est Missa de festo, sed votiva I classis (cfr. *Codex rubr.* n. 329n).

I^o Hi Episcopi tamquam coadiutores Pontificis constituuntur, quoties plura exstent altaria simul consecranda, ad universum ritum magis expeditum reddendum. Eorum partes in PRE praecise definiuntur, sive quoad actiones peragendas sive quoad formulas recitandas. In textu PRE rubricae quae Episcopos respiciunt, litteris inclinatis praebentur.

n Omnibus compertum est has benedictiones ritum aliquanto producere: quopropter peropportunum visum est illas ex ipso ritu auferre, ita ut ante actionem sacram, unio etiam sero praecedentis dici fieri possint. Excipitur tantum benedictio coementi, ex ipsa natura rei.

Si vero insertio harum benedictionum in ipso ritu fidelibus videtur utilis, nihil impedit quominus suo loco perficiantur, ut ipsae rubricae singulis in locis clare innuunt.

12 Non amplius apparet oleum catechumenorum, quod adhibebatur in prima et secunda unctione altaris. Primum testimonium usus olei sanctificari apparet in ORXLI: «Postea incensum offert et mittit oleum super altare in medio crucem faciens et super quatuor angulos altaris (n. 18)... mittit item oleum similiter sicut prius (n. 20)... mittit chrisma» (n. 21). Usus olei catechumenorum evidenter inductus est ex acceptione baptismati ritus consecrationis ecclesiae.

13 De ordine ad aquam benedicendam et de clementis adhibendis cfr. M. Andrieu, *Ordines Romani*, IV, 320-324.

H Aqua benedicta «ordinaria» amplius non adhibetur pro aspersione externa. Eius enim

cum aspersorio de herba hyssopi, in presbyterio. Fontes vero ecclesiae pro aqua benedicta vacui sint et bene mundi;

3) tluiribuluin cum navicula, incenso et cochleari;

4) vas cum carbonibus ardentibus;

5) vas cum cineribus, vel cum harena § pura, ad arbitrium Episcopi consecrantis;

6) mantilia ad extergendam mensam altaris;

7) tobalea linea cerata, ad mensuram altaris (pro quolibet altari consecrando);

8) quinque cruces parvae pro quolibet altari consecrando, factx de candelis ceræ subtilibus, et grana incensi cum iisdem cremanda;

9) aliquæ spatulæ ligneæ, ad abradendum de altari combustiones candelarum et thuris, et vas in quo ipsæ rasuræ deponantur;

10) cæmentum ad liniendum sepulcrum reliquiarum; adsit quoque cæmentarius, qui suo tempore Pontificem adiuvet in claudendo sepulcro reliquiarum;

11) duo intercicia pro acolythis, et crux processionalis;

12) vasa cum aqua, ad ablundas manus Pontificis, et medulla panis et mantilia;

13) in parietibus ecclesiae intrinsecus per circuitum depingantur duodecim cruces, duo metra circiter supra terram, seu ea altitudine quæ facile attingi possit. Hæ ancus ita disponantur, ut in unoquoque latere ecclesiae sex inveniantur, duæ hinc et inde vicina? altari maiori, duæ hinc et inde prope portam principalem ecclesiae, cetera octo hinc et inde per parietes aulae ecclesiae. Consecratio deinde ecclesiae fit per unctionem ipsorum parietum, chrismate factam, in medio cuiuscumque crucis depictæ, quæ conservari debent in testimonium peractæ consecrationis. Subter quamlibet crucem aptetur ansula in qua infigatur parvum candelabrum cum candela accendenda, postquam Pontifex parietem in medio crucis depictæ sacro chrismate signaverit. ¶ Convenit, ut quovis anno, consecrationis anniversario die, reponantur ad cruces parietales candelabra, et accendantur candelæ;

usus inductus est cum hac aspersione per ipsum Pontificem fieri coepta est, ante ingressum in ecclesiam, et antequam aqua benedicta «gregoriana» praepararetur.

Antiquitus enim aspersione externa fiebat per aliquos clericos a Pontifice delegatos, dum ipse aspersionem internam perficiebat: · Et mittit ex ministris aut clericis duos vel tres, qui extrinsecus ecclesiae parietes una vice psallentes spargant» (ORXLI, n. 13).

15 Ad parandam « crucem » super qua scriptio duplicis alphabeti fieri debet (cfr num 21). Usus harenae loco cinerum favet munditiei et commoditati; nec semper facile hodie cineres haberi possunt.

16 Magni momenti videntur hac determinationes; et valde utiles sunt ad actionem sacram nugis expeditam reddendam, cum non debeant transferri · scala vel aliud aedificium - (PDur, p 457, n 9) ad cruces parietales attingendas.

De candelis per circuitum ecclesiae illuminandis testimonium habetur iam in ORXLI (n. 1), in PRGerm et in documentis subsequantibus. quae omnia agunt de illis accendendis antequam incipiat actio sacra. PRE distinctionem et progressum habet in usu luminum in ecclesia dedicanda- in prima et secunda parte actionis sacrae sufficiunt duo morticia accensa quae crucem et Pontificem comitantur; in tertia vero habentur etiam duodecim candelae «subter cruces parietales accensae; et in Missa demum adduntur sex candelae, quae super altare collucent.

14) bombyx sufficiens, ail extergendas cruces in parietibus ecclesiae, ct in stipitibus portae ct altaris;

15) *tobalcæ et vasa atque ornamenta ecclesiæ et altaris (seu altarium);*

16) amictus, alba, cingulum, stola et pluviale violacei et albi coloris necnon mitra auriphrygiata et baculus pastoralis pro Pontifice; item amictus, alba et cingulum pro diacono et subdiacono, necnon stola violacei et albi coloris pro diacono; eadem insuper paramenta cum stola violacea pro altero diacono, qui intra ecclesiam consistit;

17) faldistorium ornatum, super tapete, unum ante portam principalem ecclesia, alterum in presbyterio; quod si duo non habeantur, faldistorium tempestive transportetur in presbyterium;

18) in loco, vel prope locum, in quo reponitur vasculum sigillatum cum reliquis, paretur quoque feretrum 1S, suo tempore a quattuor vel a duobus diaconis, vel etiam ab uno tantum, dalmatica rubra indutis, portandum, in cuius media parte collocetur ipsum vasculum cum reliquiis; totum vero feretrum sit pulchre ornatum; habeatque saltem duo candelabra cum luminibus accensis, aliaque lumina minora circa reliquias.

19) Provideatur, quod ecclesia possit exterius libere circumiri;

20) provideatur etiam, quod Pontifici eiusque ministris, post ingressum fidelium in ecclesiam, liber pateat aditus ab altari ad portam principalem et ad alia altaria, si consecranda sint, simulac circuitus iuxta muros ecclesiæ, ad ritus præscriptos debite perficiendos l'<

De PRÆPARATIONE PASTORALI

8. Curent demum rector ecclesiæ dedicandæ vel alii ad quos spectat, ut fideles quorum usui ecclesia est exstructa, non tantum tempestive de solemni consecratione moneantur, sed etiam, ut de ipsis ritibus eorumque significatione opportune doceantur 20. Præstat denique, ut udem fideles debita imbuantur erga suam ecclesiam devotione, ut in posterum quoque, sponte ac libenter, quantum possunt, ad decorem eiusdem ecclesiæ augendum camque debite conservandam opem suppeditare non desinant.

17 Totus ritus dedicationes apertam notam baptismalcin habet. Nani iteratae totius ecclesiae et altaris aspersiones, oici unctiones, sicut et ecclesiae possessio, ritum ad christianum fac'enduni in memoriam facile reducut.

>8 In PR. feretrum portandum erat a sacerdotibus. PRE praevidet diaconos, et quidem quatuor, duos vel unum, iuxta possibilitates cuiusque loci. ORXL1 (n. 2) praevidet quod Pontifex «ponit reliquias in patena et porrigit eas presbitero in ulnas super sindonem quam habet in collo ligatam et cooperit ipsas».

19 Haec necessario praevidenda sunt, praesertim cum ecclesia non est valde ampla, cum fideles ecclesiam ingrediantur una cum clero, iam ab initio, et non amplius post perfectas asper-
sione internas per circuitum et per medium. ige

M Liturgici fontes, m genere, populum habebant uti spectatorem, ct quidem patientem, em Pontifex domum orationis est apparatus. Populus namque extra ecclesiam manet; in tein-

Pars prima

LUSTRATIO ET DEDICATIO ECCLESIAE

Aspersio externa ecclesiae

9. Fores ecclesiae clauduntur, nemine intus remanente, praeter unum diaconum, amictu, alba, cingulo, et stola violacei coloris indutum.

Pontifex, hora competentis, accedit ad locum, ubi reliquiae positae sunt. Diaconus, indutus amictu, alba, cingulo et stola violacei coloris, et subdiaconus, indutus amictu, alba et cingulo, cum exspectant prope faldistorium.

Pontifex, facta brevi oratione, induit amictum, albam, cingulum, stolam, et pluviale violacei coloris. Stans deinde inchoat, et schola prosequitur antiphonam 21:

Adesto, Deus imus omnipotens, Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus.

Deinde Pontifex tono fetiali ac manibus innectis dicit:

y. Dominus vobiscum.

Cui omnes respondent:

℟. Et cum spiritu tuo.

pium ingressus, Sanctorum reliquias deducens, illius oculis occultatur reliquiarum depositio in altari (cfr. ORXLI, n. 29; PRsXII, p. 186, n. 48; PRCur, n. 434, n. 55); et tandem interest sacrificio Missae, quod primum in nova ecclesia offertur, peracta dedicatione.

At revera quaedam adesse in fontibus liturgicis admittendum est, quae tendunt ad inserendum populum in sacram actionem. Ante ostium ecclesiae fideles una cum Sanctorum reliquiis in altari condendis litaniam faciunt; cum honore et laudibus has reliquias ad ecclesiam deducunt (ORXLI, n. 28) et antequam illam ingrediantur una cum sacris pignoribus circumeunt, *Kyrie eleison* decantantes (PRGenn; PRsXII, p. 185, n. 45; PDur, p. 474, n. 89). Denique allocutio quam Pontifex habet ad populum, aliena specie, tendit ad populum inserendum in actionem sacram; sicut et ieiunium servandum pridie dedicationis.

Participatio vero quae PRE ex parte fidelium postulat valde magis conscia et actiosa esse debet: hinc capita quae indicantur pro fidelium praeparatione pastoralis, et munus commentatoris qui « momento opportuno paucisque verbis » ritus explicare et actuosam participationem dirigere deberet: est enim ecclesiae dedicatio adnumeranda inter illas liturgicas actiones magis implicatas, pro quibus commentatoris praesentia opportuna indicatur ab ipsa *Instruet, de Musica sacra* </ *sacra Liturgia* (n. 96).

21 Antiphona et oratio psalmos paenitentiales substituere videtur. Est cleri precatio, quae inchoat actionem liturgicam ab ipsis peragendam, dum re actio liturgica incipit versu *Deus, ui* *iJilmforiuiH*, cui omnes fideles respondent.

Ant *Adesto* cum oratione *Actiones nostras* primo ponitur a PDur (p. 458, nn. 15-16) sed dicenda initio totius missae, ante ostium ecclesiae.

Orationis *Actiones nostras* relinquitur PR. In recensione Pontificalium antiquiorum deest verbum *operatio* in phrasi « ut cuncta nostra oratio et operatio ».

Oremus.

Actiones nostras.

Et omnes respondent:

Arnen.

9a. *Episcopi ad consecrationem altarium mitiorum deputati, tina cum Pontifice accedunt ad locum ubi reliquia posita sunt; paramenia accipiunt, et locum summit inter clerum, anu suis assistentibus, ordine sibi convenienti, usque dum incipiam aspersiones altaris. 1*

10. Pontifex, assumpta mitra et accepto baculo, praeuntibus acolythis cum intorticiis accensis et cruce, et clero, vadit cum ministris ante fores ecclesiæ dedican-
dæ ubi, depositis baculo pastorali et mitra, stans, inchoat, et omnes prosequuntur:

V. Deus, in adiutorium meum intende 22.

R". Domine, ad adiuvandum me festina.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto. Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Arnen.

Benedictio aquæ « gregorianæ »

Hic Pontifex aquam « gregorianam » benedicit, nisi iam ante actionem sacram ab ipso Pontifice, vel ab alio sacerdote ab eo delegato, benedicta fuerit, formulis adhibitis quæ [ὕψι/τη] ponuntur.

11. Quo expleto, Pontifex, mitram in capite tenens, præcedentibus acolythis cum cruce et intorticiis accensis, cum clero et populo, circuit ecclesiam exterius, incipiendo a dextris ipsius ecclesiae, et aspergit parietes aqua benedicta « gregoriana », nihil dicens 23.

Interim schola cantat:

.4nf. Bene fundata est domus Domini supra firmam petram 24.

Ps. 86 Fundamenta eius. [Potf binos psalmi persiEs] Repetitur antiphona.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona.

Quæ si non sufficiant, repetantur quousque aspersio finiatur; si autem finiatur prius, abrumpitur psalmus et repetitur antiphona.

22 In PR *venus Deus, in adiutoriuii* decantabatur dum Pontifex se parabat ad aquam benedictam · gregorianam · conficiendam.

23 Cfr. pag. 213, nota 5.

... Ant. sumitur c Laudibus Comm. Dedicationis ecclesiae.

Ps. 86 in PR canebatur dum Pontifex fundebat super altare simul oleum catechumenorum et sanctum chrisma atque totam mensam linebat. In PRE psalmus aptius applicatur ecclesiae, foundationi Dei, ab ipso dilectæ «super omnia tabernacula iacob».

12, Expicto circuitu, Pontifex, stans ad ostium ecclesiae versus, depositis aspersorio et mitra, tono feriali ac manibus innetis dicit:

V. Dominus vobiscum.

*Omnes R*7. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, qui in omni loco dominationis tuae totus assistis, totus operaris [PRsXII, p. 178, n. 9].

Ingressus in ecclesiam 25

13. Quo dicto, Pontifex, acceptis mitra et baculo pastoralis, appropinquans ad ostium ecclesiae, percutit illud ter cum inferiore parte baculi, clara voce dicens 26:

Attollite portas, principes, vestras, et elevamini, portae aeternales, et introibit Rex gloriae.

Diaconus intus dicit:

Quis est iste Rex gloriae?

25 In ordine rituum huius partis PRE, si cum PR comparetur, duplex habetur mutatio:

a) Inscriptio alphabeti, olim immediate post ingressum in ecclesiam peracta, nunc fit post aspersionem ecclesiae et altaris. Etenim, cum consideretur quasi possessio aedificii sacri, ipsi praemittitur loci lustratio, ita ut prius habeatur purgatio, quasi liberatio ab alia occupatione, et dem possessio nomine maiestatis divinae.

b) Lustratio ecclesiae praecedit lustrationem altaris, eodem modo ac in tertia parte consecratio ecclesiae praecedit consecrationem altaris. Habetur in hoc mutatio principii. Antea enim lustrabatur et consecrabatur altare, et ex altari consecratio ad ecclesiam profluebat. Nunc lutem purificatur et consecratur ecclesia, quae consideratur tamquam custodia in qua deponitur, quasi gemina, altare.

Remanet tamen connexio traditionalis inter ecclesiam et altare per lustrationem et consecrationem utriusque simul, et non alterutrius successive:

26 Origo huius ritus repetenda est, iuxta Chronographiam Ioannis Malala, e dedicatione constantinopolitanae basilicae s. Sophiae die 24 dec. 562 peracta (PG 97, 716). Universus ritus esset applicatio liturgica facti quod narratur in Evangelio Nicodemum, circa descensum Christi ad inferos (Righetti, IV, 383).

Primum testimonium pro liturgia latina est ORXLI. qui praebet ant. *Tollite portas, principes, vestras*, cum toto psalmo 23 canendo ante ostium. Forma ampliore ritus praebetur a Sacram. Drogonis (s. IX) et perficitur triplici pulsatione, tertia tantum vice episcopo dante responsione: *Dominus virtutum ipse est rex gloriae*. Omnia elementa hodierni Pontificalis apparent, in Pont. Romano-Germánico, unde transeunt ad Pontificalia subsequencia.

Exsecutio dramatica) huius partis bene exprimitur a rubricis Sacram. Drogonis. Portae novae ecclesiae clauduntur, omnibus expulsis «sed uno ex clericis in nova ecclesia clausis hostiis quasi latente». Cum vero ad tertiam pulsationem portae aperiuntur et Pontifex in liminari crucem signat intimando: «fugiant phantasmata cuncta», «ille qui prius fuerat intus quasi fugiens egrediatur ad illum hostium foras» (Duchesne, *Origines*, p. 508).

Pontifex et universus clerus respondent:

Dominus virtutum: ipse est Rex gloriæ.

Tunc omnes clamant:

Aperite.

Er, aperto ostio, Pontifex cum extremitate baculi facit crucem super liminare, dicens:

Eccc eruscis signum: fugiant phantasmata cuncta.

Tunc, præeunte cruce, omnes, clerus et populus, intrant ecclesiam. Ingressus autem Pontifex, dicit clara voce:

Pax huic domui.

Et diaconus, qui erat intus, respondet:

In introitu vestro.

Omnes dicunt

Arnen.

14. Statim cantores inchoant Litanias Sanctorum 27, quæ non duplicantur. In illis suo loco nominetur ter Sanctus ille, in cuius honorem ecclesia consecratur; et semel Sancti illi, quorum reliquiæ in altaribus consecrandis includuntur.

Cum Pontifex pervenerit ad altare, accumbit super faldistorium, *habens apud se alios Episcopos consecratores*, omnibus suis locis genuflexis et respondentibus.

Kyrie eleison...

Ut omnibus fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris, te rogamus.

27 Forma huius litanie iterat Sanctorum litanias, quae in Vigilia paschali dicuntur: est paulum contracta. Nam ex unoquoque genere Sanctorum (Apostolis, Martyribus, Confessoribus etc.) tria vel quattuor nomina tantum dicuntur, adiecta invocatione compendiaria omnium Sanctorum illius generis.

Substitutio litanie longioris per brevioris est consentanea liturgicæ memoriae huius ritus (Cfr. Litanias Pontificalium transcriptorum a Mariène De *ant. reel, ritibus*, l. 11, c. XIII) nec non PRGerm.: ibi paucae tantum invocationes inveniuntur, et quidem solummodo Sanctorum qui proprii sunt illius loci, aut necessitudinem habent cum ritu qui perficitur.

Duplex habebatur litania in PIL: prima ante ostium ecclesiae, usque ad expletas invocationes Sanctorum, et altera *integra* in ecclesia. PILE alteram tantum retinet.

Notetur primani ex his duabus litiis esse ampliationem brevissimae formae litanie traditionis ante orationes, factam a PDur: « et cantor incipit letaniani et eam prosequitur usque in 4b *omni malo* » (p. 458, n. 17). E contra, fontes antiquiores habent: Et schola incipiat letaniani dicendo tribus vicibus *Christe, michi* nor- (PILCur. p. 423, n. 3); « Et episcopus ante fores benedicat aquam cum ceteris ordinibus. Et schola incipiat letaniani dicendo: *Christe, audi nos*, tribus vicibus. Finita autem letania, sequitur exorcismus salis » (PRsXII, p. 176-177, nn. 2-3).

Hic Pontifex ab accubitu surgit, et baculum pastorem in sinistra tenens, suns ad aulam ecclesiae conversus, dicit in eodem tono 28:

Ut locum istum visitare digneris.

R". Te rogamus audi nos.

Secundo dicit:

Ut in eo Angelorum custodiam deputare digneris.

R Te rogamus audi nos.

Deinde dexteram in altum extendens, producit, simul super ecclesiam et altare consecrandum, ter successive signum crucis, dicens primo:

Ut ecclesiam et altare hoc, ad honorem tuum, et nomen sancti N. consecranda, benedicere digneris.

R". Te rogamus audi nos.

Ut ecclesiam et altare hoc, ad honorem tuum, et nomen sancti N. consecranda, benedicere, et sanctificare digneris.

R. Te rogamus audi nos.

Tertio dicit:

Ut ecclesiam et altare hoc, ad honorem tuum, et nomen sancti N. consecranda, benedicere, sanctificare, et consecrare digneris.

R". Te rogamus audi nos.

Quo facto, deposito baculo pastorali, iterum accumbit super faldistorium, schola Litanias resumens, et perficiente:

15. Finitis Litiis, Pontifex ab accubitu surgit, deponit mitram, et stans ad altare versus, tono feriali ac manibus innetis dicit:

Oremus.

Magnificare, Domine Deus noster, in Sanctis tuis (PRsXII, p. 180, n. 19].

Aspersio interna ecclesiae

16. Kcassumpta mitra, Pontifex circuit ecclesiam interius 29, aspergendo cum aspersorio de herba hyssopi parietes eius aqua benedicta « gregoriana », nihil dicens,

28 Textus harum invocationum et trium benedictionum subsequendum primo inveniuntur in PDur (p. 463, nn. 43-44).

29 Aspersio interna ecclesiae, sed unica, primo per circuitum deinde in modum crucis super pavimento, iam testatur ORXLI (nn. 12 et 14). Triplex autem aspersio, sed per circuitum solummodo, habetur in Sacram. Drogonis (Duchesne, p. 508). PRGerm iam praebet tres aspersiones sicut et PRsXII (p. 183, n. 35), absque alia determinatione, addita tamen aspersione super pavimentum in modum crucis. PRCur (p. 430, n. 41) determinat aspersiones faciendas esse suc-

incipiens retro altare maius, procedens a latere evangelii et rediens ad locum unde discessit.

Interim schola cantat:

Aut. Hæc est domus Domini.

Ps. 121 Lætatus sum. [Post *binos psalmi* persns] Repetitur antiphona, si necesse fuerit.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona. Psalmus tamen abrumpitur et repetitur antiphona, cum Pontifex circuitum ecclesiae expleverit.

17. Deinde, adhuc mitram in capite tenens, Pontifex aspergit cum prædicta aqua pavementum ecclesiae per medium, nihil dicens, incipiens ab altari, usque ad portam principalem, deinde per transversum, ante cancellos, de uno pariete ad alium incipiens a latere evangelii.

Interim vero schola cantat:

Ant. Non est hic aliud.

Ps. 83 Quam dilecta. [Post *binos psalmi* persns] Repetitur antiphona, si necesse fuerit.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona. Psalmus tamen abrumpitur, et repetitur antiphona, cum Pontifex aspersionem perfecerit.

18. Aspersione peracta, Pontifex redit ante altare, ubi, depositis aspersorio et mitra, conversus ad aulam ecclesiae, tono feriali ac manibus innetis dicit:

V. Dominus vobiscum.

Lustratio altaris 31

19. Pontifex, reassumpta mitra, circuit altare 32, illud aspergens aqua benedicta « gregoriana » cum aspersorio de herba hyssopi, nihil dicens.

Deinde, deposito aspersorio, altare ascendit, et stans in suppedaneo altaris, intingit pollicem dexteræ manus in aqua benedicta « gregoriana », et facit quinque cruces in mensa altaris 33, modo in figura signato. Et ad singulas cruces dicit:

Sanctificetur hoc altare, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.
Et ministri respondent: Amen 34.

19a. *Episcopi consecratores accedunt, cum suis assistentibus et clericis, unusquisque ad altare sibi assignatum et aspersiones per circuitum et super mensam perficiunt modo supra indicato.*

20. Si plura altaria in eadem ecclesia tunc fuerint consecranda, *nec adsint alii Episcopi consecratores*, Pontifex facit eosdem actus et caeremonias eisdem verbis, in singulis altaribus successive, sicut facit in primo altari.

21. Dum haec fiunt, unus ex ministris spargit cinerem, vel harenam, per pavementum ante cancellos presbyterii, vel si multitudo fidelium sacrae actioni adstan-

31 Etiam in lustratione altaris habetur mutatio ordinis in aspersionibus faciendis, eodem lère modo ac in aspersione ecclesiae et altaris: prius per circuitum, et deinde aquam super mensam deponendo. In PR contrarium fiebat.

Septem circuitus circum altare, iuxta Lev. 8, 11, inde a Missale Francorum in omnibus documentis indicati, in unum contracti sunt, qui fit ab Episcopo sacro silentio. Et duae partes lustrationis quae antea insequentibus momentis procedebant, nunc una caeremonia sunt brevatae.

33 In ritu gallicano mensa altaris lustrabatur quatuor crucibus (cfr. GaF, n. 57; GcV, n. 692; ORXLI, n. 11) iuxta Ex. 29, 12: « Sumptumque de sanguine vituli pones super cornua altaris digito tuo, reliquum autem sanguinem fundes iuxta basim eius ». Cui ultimo praecepto referenda erat rubrica de fundenda aqua, quae superfuit post aspersiones, circa basim altaris.

Signatio altaris in medio primo apparet in PRGerm.

34 Formula qua Pontifex aquam benedictam super quatuor angulos mensae altaris et in medio ipsius deponit, provenit c PRGerm, PRsXII (p. 182, n. 32), PRCur (p. 430, n. 39), dempto tantum *Pax tecum*. R7. Antei in fine, et triplici signo crucis in PRCur notato. PDur autem formulam hoc modo compleverat: « Sanctificetur hoc altare in honore omnipotentis Dei et gloriose virginis Mane et omnium sanctorum et nomen et memoriam sancti talis. Pax tibi » (p. 470, n. 68). PRE praevidet unicum signum crucis, producendum dum fit aspersionis, non vero manu extensa, postquam aspersionis facta est.

num id commodè fieri permittat, in medio ipsius ecclesiae 35, aJ modum crucis, vulgo S. Andreae, faciendo duas lineas, quamlibet longitudinis trium metrorum circiter, et latitudinis viginti circiter centimetrorum.

22. Interim schola cantat:

Aut. Introibo.

Ps. 42 Indica me. [Pos binos psalmi rer.ws] Antiphons repetitur, si necesse fuerit.

Et non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphons.

Psalmus tamen abrumpitur, et repetitur antiphons, cum Pontifex aspersiones perfecit.

23. Omnibus expletis, Pontifex stans ante altare, deposita mitra, tono feriali ac manibus iunctis dicit:

y. Dominus vobiscum.

Omnes R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Singulare illud propitiatorium in altari Crucis pro nobis redimendis oblatum, in cuius praefiguratione Patriarcha Iacob lapidem erexit in titulum, quo fieret sacrificium, et portae caeli desuper aperiretur oraculum; supplices tibi, Domine, preces fundimus, ut lapidis huius expolitam materiam, supernis sacrificiis imbuendam, ipse tuae ditari sanctificationis ubertate praecipias 36. Per Christum Dominum nostrum. R". Arnen [PDur p. 470, n. 70].

POSSESSIO ET DEDICATIO ECCLESIAE

i

24. Tum Pontifex, acceptis mitra et baculo, accedit ad locum ubi cineres aut harena sparsi sunt, et cum extremitate baculi senbit super cineres, vel super harenam, alphabetum graecum incipiens ab angulo inferiore sinistro, et alphabetum latinum 37 incipiens ab angulo inferiore dextero, iuxta figuram hic expressam.

– Ut inscriptio a Pontifice facienda a fidelibus apte conspici possit, cuiusque significatio intellegi, cineris aut harenae conspersio in medio ecclesiae parari deberet. Si enim ante cancellos fieret, finis caeremoniae minus attingitur, quia Pontifex scribendo facile terga verteret fidelibus.

56 Textus orationis e PDur (p. 470, n. 70) depromptus ad litteram datur in PRE, exceptis duabus tantum mutationibus in fine: a) loco verbi *ditari* PR et PRE, m PDur habetur *dotare*; b) dempta est ultima phrasis: *qui quondam lapideis legem scripsisti in tabulis*. Haec enim applicatio allegorica nihil habet cum lapide altaris.

37 Alphabeti inscriptio prima vice apparet m ORXL1 (n. 5). I.B. De Rossi (*Degli alfabeti die il Yescwo* «circa stilla croce decussata nel consacrare le chiese, in *Bitllefiino di arch, crist.* 1881 pp. 140-145) in hoc ritu viderat exemplum gestus agrimensorum romanorum in mensurandis agris; ita

24a. *Dum Pontifex alphabetum scribit, Episcopi consecratores prope altare suum sedent. Interim schola cantat* 38;

Ant. O quam metuendus est locus iste.

Ps. 47 Magnus Dominus. [Pos/ binos psalmi ivnws] Repetitur antiphona, si nccccsc fuerit.

25. Deinde Pontifex, stans cum mitra ad populum conversus, *habens apud se alios Episcopos consecratores*, clara voce dicit 39;

Deum omnipotentem, fratres carissimi, supplices dcprcccmur, ut habitaculum istud benedicere et custodire dignetur, ut tenebras ab eo repellat et lumen infundat, nullam sævienti adversario tribuat potestatem, sed propria sit domus Dei, et nullam in ea inimicus habeat licentiam nocendi 40.

Deum omnipotentem, fratres carissimi, *in cuius domo mansiones multa? sunt*, supplices dcprcccmur, ut habitaculum istud benedicere et custodire dignetur, *per aspersionem huius aqua? cum vino mixta'*, ut tenebras ab eo repellat et lumen infundat, nullam sævienti adversario tribuat potestatem, sed propria virtute sit domus Dei, *ut* nullam in ea inimicus habeat licentiam nocendi. Per.
[PRsXII, p. 182, n. 30].

Episcopus quattuor angulos deliinitando, loci possessionem capiebat. Sed H Thurston (*The alphabet and the Consecration of Churches*, in *The Mont*, 1910, pp. 621-631) demonstravit, praesertim ex vocabulis quae in ritus descriptione usurpatur, originem celticam ritus, ita ut alphabeti inscriptio super cruce decussata sit potius ampliatio symboli Apocalypsis A et Ω (*Apoc.* 1, 8) cum X coniuncti.

PRE ritum retinet, nonnullis tamen clementis mutatis. Inscriptio non fit per universam ecclesiam, sed in spatio limitato, ita ut praesentia fidelium in ecclesia admitti possit. Insuper cineribus etiam harena substitui potest: est variatio, quae iuxta locorum condiciones et necessitates perpendenda est, quaeque ad munditiam quoque inservire potest (cfr. notam 15).

58 Loco cantici *Benedictus*, traditionalis inde a PRGerm cum ant. O quam meruendns, repetenda per * singulos versus... quandiu opus fuerit * (PDur, p. 464. n. 50), praecipitur canendus ps. 47 qui melius congruit actioni possessionis domus Dei. et cuius versus circa finem memorant actionem mensurandi magnitudinem civitatis Dei: est quodammodo actio quam perficit Pontifex modo ideali amplexando totam extensionem ecclesiae per alphabeti scriptionem, etsi spatio valde circumscripto.

Culmen totius partis lustrationis et possessionis ecclesiae habetur in orationibus conclusionis. Praecedit «praefatio» seu monitio qua Pontifex significationem dat precationis sollemnis forma eucharistica expressae; sequitur oratio sub silentio, genibus flexis, deinde «collecta» qua oratio particularis resumitur quaeque in precationem eucharisticam effluit, qua ecclesia Deo dicatur eiusque potentia super «domum Dei» imploratur.

40 Formula in PRGerm, in PRsXII (p. 182, n. 3) et PRCur (p. 430, n. 37) inscribitur *Praefatio aquae cum vino mixtae* et pertinet ad rituale benedictionis aquae « gregonanae ». In PDur

Et, deposita mitra, statim subdit:

Orcinus.

Diaconus vero:

Flectamus genua⁴¹.

Et omnes, una cum Pontifice, flexis gembus, per aliquod temporis spatium in silentio orant. Dicto vero a diacono:

Levate.

Omnes surgunt et Pontifex, stans ad aulam ecclesiae conversus, tono feriali ac manibus iunctis dicit orationem.

Oratio

Deus, qui loca nomini tuo dicanda sanctificas, effunde super hanc orationis domum gratiam tuam; ut ab omnibus hic nomen tuum invocantibus, auxilium tuae misericordiae sentiatur [PRsXII, p. 183, n. 37]. Per Dominum nostrum Iesu Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus,

Extendit manus et prosequitur cum cantu:

I   omnia saecula saeculorum. R". Arnen.

V. Dominus vobiscum. R". Et cum spiritu tuo.

V_i. Sursum corda. R   Habemus ad Dominum,

V. Gratias agamus Domino Deo nostro. R'. Dignum et iustum est.

est disiuncta a rituali benedictionis aquae gregonanac et, idoneis accommodationibus, facta est oratio praeparatoria caeremoniae lustrationis altans et parietum internorum ecclesiae. Novissima accommodatione formula facta est monitio quae solcnincm praefationem « in dedicatione ecclesiae » praecedit, convenienter aptata iuxta textum PRsXII.

41 Monitio diaconalis *Flectamus genua* - *Levate*, temperata in ritu gallicano sed crebrior in ritu composito, nimis frequens facta erat in PDur, cum sane verba nativa significatione exhausta erant. Hic plerumque verba diaconi allocutione sacerdotali carent, cum antiquitus hanc comitabantur, ut v. gr. in orationibus sollemnibus fena VI Hebdomadae sanctae. Ceterum frequentia huius monitionis, actio genuflectendi et surgendi etiam in locis inhabilibus, uti extra ecclesiam, nemque actio auferendi et imponendi Pontifici mitram, gravitati caeremoniarum sane nihil proderant et ritum aggravabant. Quare in PRE haec monitio diaconalis ad nativam enuntiationem revocata est, allocutionem sacerdotalem subsequitur et per totam actionem liturgicam bis tantum dicitur: cum ecclesiae dedicatio atque altans consecratio perficitur.

PRE

Vere dignum ⁴² et iustum est, æquum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere, Domine, sancte Pater, omnipotens aeterne Deus, Teque suppliciter exorare: adesto precibus nostris, adesto sacramentis, adesto etiam piis famulorum tuorum laboribus, nobisque misericordiam tuam poscentibus. Descendat quoque in hanc ecclesiam tuam, quam sub invocatione sancti nominis tui

et in memoriam sancti tui N. nos indigni consecramus, Spiritus Sanctus tuus septiformis gratiae ubertate redundans; ut, quotiescumque in hac domo nomen sanctum tuum fuerit invocatum, eorum, qui te invocaverint, a te pio Domino preces exaudiantur.

PRs.XII.

in honore sanctae crucis, in qua coaetemus tibi filius tuus dominus noster Iesus Christus pro redemptione mundi pati dignatus est, et sancti martyris tui N. indigni

O beata et sancta Trinitas, quæ omnia purificas, omnia mundas et omnia perornas; o beata maiestas Dei, quæ cuncta disponis; o beata et sancta manus Dei, quæ omnia sanctificas, omnia benedixis, omnia locupletas; o sancte sanctorum Deus, tuam clementiam humillima devotione deprecamur, ut hanc ecclesiam per nostræ humilitatis famulatum in honore sanctæ et victoriosissimæ crucis et sancti martyris tui N. purificare, benedicere, consecrarcque perpetua sanctificationis tuæ ubertate digneris.

⁴² Textus praefationis datur iuxta codices PRsXII (p. 184, n. 39), demptis mentione sanctae crucis (cfr. notam 29), aliisque partibus, quae quodammodo duplicationem conceptuum praebant, ut facile videri potest ex duorum textuum iuxtapositione. In altera columna ponuntur partes, quae in PRE ablatae sunt a textu PRsXII.

Hic sacerdotes sacrificia laudis tibi
offerant; hic fideles populi vota per-
solvant; hic peccatorum onera sol-
vantur, fidelesque lapsi reparentur,
(onmiuinque)

vincula peccatorum absolvantur; ut
omnes qui hoc templum beneficia
iuste deprecaturi ingrediuntur, cun-
cta se impetrasse laetentur, ut, con-
cessa misericordia quam precantur,
perpetuo miserationis tuæ munere
glorientur. Per Dominum 4-\ etc.

In hac ergo, quæsumus,
domine, domo tua, spiritus sancti
gratia egroti sanentur, infirmi re-
cuperentur, claudi curentur, leprosi
mundentur, cæci illuminentur, dé-
molies ciciantur. Cunctorum hic de-
bilitum incommoda, te, domine, an-
nuente, pellantur,

Pars secunda

DEPOSITIO RELIQUIARUM

Translatio reliquiarum 43

26. Pontifex, *cum aliis Episcopis consecratoribus*, deponit paramenta violacea et
assumit stolam et pluviale albi coloris. Diaconus similiter, deposita stola violacea,
accipit albam. Sumptis deinde mitra et baculo, Pontifex, *cum aliis Episcopis*, proces-

43 Conclusio in PRE, canenda est a Pontifice eadem melodia ac praecedens pars prae-
fationis. ita ut tota precatio modo uniformi proferatur. Abrogatur ergo dispositio rubricatis com-
munis in omnibus praefationibus extra Missam, dicendi conclusionem « legendo » tantum, « ita
tamen ut a circumstantibus audiri possit » ♦ Hucusque unica exceptio huic normae erat conclusio
laudis cerei in Vigilia paschali.

44 Variationes inductae in translatione reliquiarum sunt: a) cantus in accessu ad locum reli-
quiarum: dantur antiphonae antea canendae stando in ipso loco repositionis reliquiarum; sed
ps. 94 omittitur; b) omittitur oratio *Aufer a nobis* ante ingressum in locum reliquiarum; c) in
reditu processionis, usque ad portam ecclesiae canitur ps. 149 cum ant. *Istorum est enim* et a
porta ecclesiae ad altare ps. 150 cum ant. *Ingredimini*. Hi duo psalmi antea erant canendi post-
quam processio ad altare pervenerat, d) omittuntur: circuitus ecclesiae cum reliquiis, allocu-
tiones Pontificis ante ingressum populi in ecclesiam, unctio portae ecclesiae.

Haec omnia totam actionem simpliciore reddunt et simul singulas partes melius ordinare
permittunt. Insuper, in utraque parte processionis, ad fidelium participationem fovendam, inseri
possunt cantus populares.

sionaliter accedit, cum clero et populo, ad locum ubi reliquiæ positæ fuerunt. Si tamen multitudo fidelium magna sit, et praevideatur quod non sine boni ordinis et devotionis detrimento ab ecclesia exire possint, pars tantum eorum processionem comitetur, reliquis in ecclesia remanentibus et cantus processionis vel alios, pro opportunitate, persolventibus.

Dum fit processio ad locum reliquiarum, cantantur antiphonæ quæ sequuntur omnes vel aliquæ, iuxta necessitatem⁴⁵:

.Anf. O quam gloriosum est regnum.

.dnf. Movete, Sancti Dei.

J»f. Ecce populus custodiens indicium.

Jn/. Via Sanctorum.

Vcl, ad libitum : Ant. Ecce populus custodiens [ita redacta ut textu duarum procedentium antiphonarum componatur].

27. Cui potest etiam aliquod responsorium vel hymnus de illis Sanctis, quorum reliquiæ sunt transferenda, vel etiam aliquis cantus popularis in honorem Sanctorum.

28. Cum ventum fuerit ad locum reliquiarum, cantu expleto, Pontifex, depositis baculo et mitra, stans ante reliquias, tono feriali ac manibus innatis dicit:

V. Dominus vobiscum.

Omnes R". Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Fac nos, Domine, Sanctorum tuorum [PRsXII, p. 185, n. 43].

29. Tum Pontifex, accepta mitra, ponit cum benedictione incensum in thuribulo et reliquias incensat; deinde fit processio, hoc ordine: praecedunt acolythi cum intorticiis et cruce, tum clerus; postea, diaconi (vel diaconus) dalmatica rubri coloris induti, portantes feretrum cum reliquiis, et ante eos thuriferarius cum thuribulo fumigante; iuxta reliquias portantur intorticia; deinde sequitur Pontifex paratus cum suis ministris. Interim canitur:

Ant. Istorum est enim.

Ps. 149 Cantate Domino. [Posi binos psalmi vers/rs] Antiphona repetitur, si necesse fuerit.

Et non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona. Psalmus abrumpitur cum processio pervenerit ad ostium ecclesiae, et repetitur antiphona.

30. Intrante processione in ecclesiam, schola incipit:

⁴⁵ In PI< Pontifex et ministri cum clero ad locum reliquiarum sub silentio accedebant; ibique populus, qui extra ecclesiam remanserat, clero accedebat incipiebatque solemnis seu festiva processio.

Participatio fidelium fovetur per cantus populares, qui peragi possunt in processione, immo adhuc magis cum populus, magna ex parte, in ecclesia remanet dum fit translatio reliquiarum.

Ant. Ingredimini, Sancti Dei.

Ps. 150 Laudate Dominum in sanctis eius. [*Post secundum pera/π*] Repetitur antiphona, si necesse fuerit.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona.

Nihil impedit quominus, in processione, aliquis cantus popularis in honorem Sanctorum persolvatur.

Depositio reliquiarum 46

31. Cum processio pervenerit ad altare, in quo reliquiae sunt condendae, fere-trum reliquias continens deponitur prope altare, luminaribus iuxta illud ardentibus. Repetita antiphona, Pontifex, deposito baculo, et thure imposito, reliquias incensat; deinde, sine mitra, tollit vasculum cum reliquiis quod reverenter in sepulcro altans deponit.

31a. *Postquam Pontifex consecrator tulerit c feretro vasculum cum reliquiis pro altari maiore, singuli Episcopi consecratores sua quisque vascula cum reliquiis accipiunt, cum assistentibus et clericis ad proprium altare accedunt, et vascula reverenter in sepulcro deponunt.*

46 Modus concludendi reliquias in sepulcro altaris duplex est in fontibus liturgicis:

a) *Prior modus*: antequam reliquiae in sepulcro recludantur. Pontifex « ponit chrisma intus in confessione per angulos quattuor in cruce, ita dicendo: *In nomine Patris*, etc.» (ORXLII, nn. 10-11; ORXLIII, n. 13). Idem invenitur in *Sacr. Drogonis* (Duchesne, p. 508).

b) *Alter modus*: altaris consecratione peracta, reliquiae in ecclesiam solemniter inducuntur et statim in sepulcro recluduntur (ORXLI, n. 29). Iteratae unctiones sancto oleo et chrismate confectae totum altare sanctum iam reddiderunt una cum reliquiarum sepulcro.

Hi duo modi postea in ritum compositum confluerunt, ex quo novus modus habetur, sed parum auctus.

Altaris consecratione peracta ac reliquiis solcmni pompa in ecclesiam inductis: «r) Pontifex «mittit» (idest fundit) chrisma per quatuor angulos in confessionem, dicens: *In nomine Putris*, etc. deinde reliquias reverenter deponit (cfr. PEgb).

b) Pontifex reliquias in sepulcro deponit; orationem *Deus, qui in omni loco dicit*; deinde «mittit» (idest fundit) «chrisma in confessionem per angulos quatuor in crucem dicendo *In nomine Putris*, etc.» (PRGerni).

Subsequens progressus huius caeremoniae habetur inde a saec. XII, praesertim PRGerni «romanisatione». Altaris et ecclesiae lustratione peracta, reliquiae in novam ecclesiam inducuntur: cum ad altare pervenerint. Pontifex eas in sepulcro collocat et chrisma per quatuor angulos «infundit» dicens *Consecratur hoc sepulcrum in nomine Patris etc.* (PRsXli, p. 187, n. 49). Haec infusio chrismatis, in PRCur (p. 434. n. 55) fit simplex unctio cum pollice in quatuor angulis sepulcrn. Haec omnia, in PDur (p. 484. n. 30) fiunt antequam reliquiae in sepulcro deponantur, et formula augetur in *Consecratur et saturificetur hoc sepulcrum etc.*

In PRE, ecclesiae et altaris lustratione peracta, ipsaque ecclesia dedicata, reliquiae in ecclesiam inducuntur et statim, absque sepulcri peculiari sanctificatione, more gallicano, in sepulcro altans reverenter deponuntur. Altare enim totum habetur tamquam reliquiarum sepulcrum, et ideo nova sanctificatione non eget postquam iam lustratum est aqua exorcizata.

32. Dum hæc aguntur, schola, pro opportunitate⁴⁷, cantat:

Sub altare Dei sedes accepistis.

Ant. Sub altare Dei audiui voces occisorum.

/b/f. Corpora Sanctorum.

Hæ antiphonæ repeti possunt, si opus fuerit.

33. Interim cæinentarius cum aqua « gregoriana » facit caementum, quod Pontifex *ct quilibet Episcopus consecrator ad suum altare benedicit*⁴⁸, submissa voce dicens:

Dominus vobiscum.

!<. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Summe Deus, qui summa, et media, imaque custo dis, qui omnem creaturam intrinsec us ambiendo concludis, **belief** dic hanc creaturam caementi. Per Christum Dominum nostrum. R". Arnen.

Summe Deus, qui summa ct media ymaque custodis, qui omnem creaturam intrinsecus ambiendo concludis, sanctifica et benedic lias creaturas calcis ct sabuli. Per Christum [PDur, p. 483, n. 22].

34. Et mox, caementario adiuvante, linit cum caemento, ponit ct coaptat lapidem super sepulcrum, *quod Jacit quilibet Episcopus consecrator ad suum altare*.

35. Post hæc Pontifex, *aliis Episcopis ante suum altare stantibus*, tono feriali ac manibus innetis dicit:

V. Dominus vobiscum.

Omnes R'. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Deus, qui ex omni coaptatione Sanctorum [GeV 710].

Scilicet quoad sufficiunt ad actionem cornicandam, sive unam alteramvc tantum canendo, sive illas repetendo.

4§ Cum caementum statim adhaereat, necessario eius benedictio fieri nequit «tempore opportuno» ante actionem sacram. Sed, etsi in ritu peragitur, ab eo quodammodo sciungi videtur, cum Pontifex eam « submissa voce » perficiat, quin cantus abrumpatur.

Pars tertia

CONSECRATIO ECCLESIAE ET ALTARIS

Consecratio ecclesia: 49

36. Accepta mitra, Pontifex incipit ipsam ecclesiae consecrationem hoc modo: circuit ecclesiam intrinsecus iuxta parietes, incipiens a latere evangelii et procedens versus portam principalem. Ante quamlibet crucem, in pariete depictam, subsistit, et format cum pollice dextero in medio crucis depictae crucem cum sancto chrismate⁵⁰, voce convenienti dicens⁵¹:

Sanctificetur et consecretur hoc templum, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti: in honorem Dei, et memoriam Sancti N. <i>Et ministri respondent: Arnen.</i>	Sanctificetur et consecretur hoc templum in nomine patris et filii et spiritus sancti, in honorem Dei ac gloriose virginis Mario et omnium sanctorum et memoriam talis sancti. Pax tibi. Arnen. [PDur, p. 490, n. 58].
---	--

Mox Pontifex crucem sancto chrismate inunctam triplici ductu incensat ⁵²; aliquis sacerdos chrisma ex pariete extergit; unus vero ex ministris ecclesiae candelam subter crucem parietalem accendit ⁵³.

36a. *Dum Pontifex consecrationem ecclesia' peragit, Episcopi consecratores prope suum altare sedent.*

⁴⁹ Etiam in hac parte, sicut in lustratione, mutatio ordinis invenitur: prius enim consecratur ecclesia, deinde altare (cfr. notam 24).

⁵⁰ Proferendo formulam consecrationis, Pontifex unicum signum crucis perficere debet, et quidem cum pollice super murum ecclesiae, cum profert verba *in nomine Patris*, etc. Consequenter deletum est triplex signum crucis manu extensa faciendum, postquam duo alia signa crucis cum sacro chrismate peracta erant.

⁵¹ Nativa formula consecrationis templi brevior et simplicior erat: *Sanctificetur hoc templum in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*. R^{csp.}: *Α/η π ι*. *Pax tibi*. R^{csp.}: *Et cum spiritu tuo*. (cfr. PRG^{erm}; PRsXII, p. 189, n. 58; PRCur, p. 436, n. 65). Haec a Durando in suo Pontificali (p. 139, n. 58) est aucta per invocationem *omnium Sanctorum et Sancti in cuius honorem ecclesia dedicatur*.

PRE hanc formulam auctam retinet, sed solummodo cum invocatione Sancti cui ecclesia dedicatur. Ceterum haec memoria sancti iam habetur in formula lustrationis altaris et in praefatione dedicationis ecclesiae et consecrationis altaris.

⁵² Thurificatio crucis chrismate inunctae, solummodo in PDur (p. 139, n. 58) apparet.

⁵³ Accensio candelae subter quamlibet crucem postquam crux chrismate est inuncta, melius in luce ponit momentum consecrationis et facto visivo illud notat. Insuper accensio facta in consecratione, hoc modo melius respondet illi accensioni candelarum, quae suadet in anniversario dedicationis ecclesiae.

V7 Dum Pontifex consecrationem ecclesiae peragit, a schola cantatur:

-bif. Lapidēs pretiosi.

Ps. 147 Lauda, Icrusalcm. [*Post binos psalmi rersiis*] Repetitur antiphona.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona.

38. Cui etiam potest, iuxta opportunitatem, hymnus⁵⁴ *Caelestis urbs Ierusalcm*, vel (excepto tempore a Septuagesima ad Pascha) sequens

Resp. Ilāc est Icrusalcm civitas magna caelestis.

Aliud responsorium, excepto tempore a Septuagesima usque ad Pascha, *Platea? tua, Ieriisalem.*

39. Cum Pontifex ad ostium ecclesiae pervenerit, schola cantum interrumpit; ille vero signat cum sancto chrismate in modum crucis stipites⁵⁵, dicens clara voce:

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

Deinde, item clara voce, subdit:

Porta, sis consecrata, et Domino Deo commendata; porta, sis ostium pacificum, per eum, qui se ostium appellavit, Iesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat, Deus, in saecula saeculorum. Rñ. Amen.

In nomine patris et filii et spiritus sancti, porta sis *benedicta, sanctificata, consecrata, consignata* et Deo commendata. *Porta, sis introitus salutis et pacis.* Porta sis hostium pacificum, per eum qui se hostium *et hostiarium* appellavit, Iesum Christum dominum nostrum. Qui cum Patre. [PDur, p. 475, n. 93].

40. Deinde Pontifex pergit signare parietes in altero latere ecclesiae, procedens a porta versus altare, et schola prosequitur cantum, usquedum Pontifex ad altare reversus fuerit.

41. Pontifex, cum ad altare pervenerit, deposita mitra, stans ad aulam ecclesiae conversus, tono feriali ac manibus itineris dicit:

ⁱ⁴ Pruna vice ponitur hic hymnus in ritu dedicationis, et eo fine ut participatio actiosa fidelium foveatur: nam pluribus in locis fideles illum iam noscunt cum in Vesperis canant.

Haec unctio stipitum portae principalis ecclesiae antea fiebat redeunto processione reliquiarum in ecclesiam. Cum in ritu emendato amplius non habeatur interruptio processione ad ostium ecclesiae, unctionem stipitum pristino loco retinere incongruum fuisset. Proinde, servata caeremonia, coniuncta est cum unctione parietum ecclesiae. Notetur tamen hanc unctionem esse faciendam, cessante cantu, ita ut formula quam profert Pontifex audiri possit.

Caeremonia consecrationis ostii ecclesiae primo invenitur in PRGerm: in PRsXII non refertur, et aliquod tantum vestigium habetur in PRCur: nam «episcopus, antequam intret ecclesiam, signet hostium ecclesie et ipsam ecclesiam signo crucis» (p. 433, n. 53). Durandus magis determinat: «signat hostium ecclesie exterius cum chrismate in modum crucis», et addit formulam (p. 475, n. 93) quae transiit in PR et etiam in PRE retinetur, etsi cum aliquibus breviationibus.

y. Dominus vobiscum.

Omnes R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Deus, qui in omni loco dominationis tuæ [PKsXII, p. 187, n. 50] 5657

Consecratio altaris

42. Accepta mitra, Pontifex, stans in suppedaneo altaris, intingit pollicem dextera: manus in sanctum chrisma et format signum crucis super mensam altaris quinquies 58t modo infra in figura expresso. Et ad singulas cruces dicit 59;

Signetur, sanctificetur et consecretur hoc altare, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti: in honorem Dei, et memoriam Sancti N. *Et ministri respondent:* Amen.

Sanctificetur et consecretur lapis iste, in nomine patris et filii et spiritus sancti, in honorem Dei et gloriose virginis Marie et omnium sanctorum, ad nomen et memoriam talis sancti. Pax tibi. *Resp.:* Amen. [PDur, p. 488, n. 44].

56 Textus huius orationis, qui iam legitur in ORXLII (n. 8) retinetur iuxta redactionem PR, quod verbum *universitas* magis determinat, ipsi addendo *fidelium*.

57 Primitus oleum vel chrisma revera fundebatur super altare: « Mittit oleum super altare», • Mittit chrisma • ait ORXLI (nn. 18, 21). Prima determinatio faciendi unctiones « cum pollice » legitur in PRCur (p. 435, n. 61).

53 Uctiones de oleo et chrismate praescribuntur, in ritu gallicano, ab ORXLI (nn. 18-20). Romae autem primo apparent in ORXLII (nn. 14-15) sed cuin chrismate tantum. Usus quinque unctionum, in forma crucis, super altare, ait Andrieu (IV, p. 326), in regionibus gallicam ritus antiquissimus esse videtur. Exstant enim etiam nunc antiquissima altaria in quibus cerni possunt insculptae quinque cruces vel foramina ad chrismatis effusiones significandas. Hacc foramina videntur originem repetere ex antiquis « foculis » gentilium arae. « Come nci foculi si raccoglieva il sangue delle vittime e il vino delle libazioni, così nci fori dell'altare si doveva raccogliere l'olio delle unzioni » (cfr. P. Borella, *L'effusione del crisma*, in *Ephem. lit.* 73 [1959] 217).

57 Formula consecrationis altaris sumitur e PDur (p. 488, n. 44) mutatis verbis *lapis iste in hoc altare*, et dempto, ut iam in formulis lustrationis altaris et consecrationis ecclesiae, *Pax tibi. Amen* in fine. Verbum *Signetur* desumitur ex alia formula PDur (p. 485, n. 35) dicendum fiebat signum crucis cum chrismate super tabulam iam collocatam cum caemento ad claudendum sepulcrum reliquiarum: et revera *signetur* aptius respondet actioni signandi quodammodo sepulcrum sigillo.

Usque ad PRCur (p. 435, n. 61) formula consecrationis erat forma invocativa: «Consecrare et sanctificare digneris, Domine, lapidem istum... » Forma deprecatoria invenitur inde a PDur.

43. Et statim signat cum eodem sancto chrismate frontem altans 60 et comun-
etiones mensæ et stipitis in quatuor angulis 61, ad singulas cruces dicens:

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

43a. *Episcopi consecratores unctiones mensae, frontis et stipitis altaris sibi assignati per-
ficiunt, modo et formulis supra indicatis.*

44. Dum haec aguntur, schola cantat:

.4nf. Unxit te Deus.

Ps. 44 Eructavit cor meum. [Posf *binos psalmi versMs*] Repetitur anti-
phona, si nccccsc fuerit.

Et non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona.

Si consecratio finiatur prius, psalmus abrumpitur, et repetitur antiphona.

45. Tum Pontifex ponit incensum in thunbulo et benedicit, dicens:

Ab illo benedicaris, in cuius honorem cremaberis. In nomine Patris,
et Filii, et Spiritus Sancti. R/. Arnen.

46. Deinde altare thurificat 62, uj fu Missa solemni, schola cantante unam vel
plures ex antiphonis quæ sequuntur 63;

Ant. Stetit Angelus iuxta aram
templi, habens thuribulum aureum
in manu sua.

Ant. Data sunt ei incensa multa,
ut adolorct ea ante altare aureum
quod est ante oculos Domini.

/b/L Ascendit fumus aromatum in
conspectu Domini dc manu Angeli.*

Ant. Stetit Angelus iuxta aram
templi, habens thuribulum aureum
in manu sua, et data sunt ei incensa
multa: Et ascendit fumus aromatum
in conspectu Dei, alleluia [PR].

60 Hacc unctio pruno apparet in PKsXII (p. 191, n. 65), dum canitur ant. *Confirma*, sed
absque formula ex parte Pontificis.

61 «Quasi illa comungens et sigillans» ait PDur (p. 494, n. 72) in quo prima vice appa-
rent hac unctiones.

PKE unctiones frontis et stipitum altaris retinens, illas una caeremonia perficiendas indicat,
«ad singulas cruces» assignando formulam *In nomine Patris*.

62 Thurificatio altaris mensura magis ampla habebatur in ritu antecedenti: inchoabatur a
Pontifice super mensam altaris iisdem in locis, ubi unctiones de oleo sacro faciendae erant,
deinde per circuitum, et protrahebatur per totum tempus unctionum ab alio sacerdote, ita ut
altare odore aromatum quodammodo circumdaretur. Forma magis restricta PKE assumit modum
incensandi altare in Missa solemni et fit tantum post unctiones: est igitur quasi actus honoris
redditus altari iam consecrato.

63 Loco unius antiphona: modulis aliquatenus difficilibus ornatae, tres ponuntur antiphonae
simplicioris melodiae, quae tamen fere eundem textum ac antea exhibent. Prima sumitur c
Vesperis festi Dedicationis s. Michaelis Archangeli (1) secunda e III Noct. (8) et tertia c I Noct.
(3) eiusdem festi.

46a. *Episcopi consecratores incensum ponunt in thuribulo cum benedictione et altare incensam, ut supra.*

47. Cantu expleto, Pontifex, stans ante altare, sine mitra, tono feriali ac manibus iunctis dicit, quod alii *Episcopi consecratores, stantes ante suum altare, submissa voce proferunt*:

y. Dominus vobiscum.

Omnes R'. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Dirigatur oratio nostra [PDur, p. 486, n. 37],

Benedictio incensi

Hic Pontifex benedicit incensum super altare comburendum, nisi iam ante actionem sacram ab ipso Pontifice, vel ab alio sacerdote ab eo delegato, benedictum fuerit formulis adhibitis, quæ [m/ra] ponuntur.

48. Deinde, accepta mitra. Pontifex format ex granis incensi quinque cruces, super loca tabula? seu mensa? altaris, in quibus cruces de chrismate factæ fuerunt; et super quamlibet crucem thuris ponit unam crucem de subtili candela, cuius capita accenduntur, ita ut thus comburatur⁶⁴. Tunc, omnibus genuflectentibus, Pontifex, et ipse genuflectens sine mitra, inchoat, schola prosequente:

V. Veni, Sancte Spiritus.

48a. *Episcopi consecratores eadem peragunt et dicunt unusquisque ad suum altare.*

49. Cantu expicto, omnes surgunt et solus Pontifex, stans cum mitra, ad populum conversus, manibus iunctis, clara voce dicit⁶⁵:

Dei Patris omnipotentis misericordiam, dilectissimi fratres, deprecemur, ut hoc altare sacrificiis spiritualibus consecrandum, vocis nostræ exorandus officio, praesenti benedictione sanctificet; ut in eo semper oblationes famulorum suorum studio suæ devotionis impositas benedicere et sanctificare

i
i
64 Hæc crematio sollemnis incensi super altare nuper consecrato, quasi primum sacrificium spirituale, apparet in PRsXII (p. 190, n. 60); cantus vero versus Peni, *Sancte Spiritus* a PDur inductus est (p. 491-492, n. 64). In PRE demitur *Alleluia*, ita ut versus commode cani possit quovis anni tempore.

65 In PR, monitio seu oratio dicebatur ante combustionem incensi super altare. Originem ducit e ritu gallicano (GaF. n. 58; ORXLI, n. 24) et dicebatur post incensationem altaris usque ad PRCur. Eius inscriptio est *Praefatio consecrationis altaris* (GaF) *Benedictio altaris* (GeV 88) *Praefatio in consecratione altaris* (PRGerm). Textus, aliquatenus emendatus in PDur et PR redditur nativæ enuntiationi GeV.

In PRE, hæc oratio facta est vera monitio, quam subsequitur precatio astantium. Signa crucis manu facienda ad verba *benedictione ac benedicere et sanctificare* amplius non fiunt.

dignetur, et spirituali placatus incenso, precanti familiæ suæ promptus ex-auditor assistat [GeV 693].

Et statim, ad altare conversus, deposita initra, subdit:

Oremus.

Diaconus vero:

Flectamus genua.

Et omnes, una cum Pontifice, flexis genibus, per aliquod temporis spatium in silentio orant. Dicto vero a diacono:

Levate,

omnes surgunt et Pontifex, tono feriali ac manibus iunctis dicit orationem, *quam Episcopi consecratores, ad suum quisque altare, iunctis manibus, et submissa voce, legunt:*

Oratio

Deus omnipotens, in cuius honore⁶⁶, altare hoc sub invocatione tui nominis consecramus, clemens et propitius preces nostræ humilitatis exaudi, et præsta, ut in hac mensa sint tibi libamina accepta, sint grata, sint pingua, et Spiritus Sancti tui semper rore perfusa; ut omni tempore in hoc loco supplicantis tibi familiæ tuæ anxietates releves, ægritudines cures, preces [e.v]audias, vota suscipias, desiderata confirmes, postulata concedas [GeV 694]. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate eiusdem Spiritus Sancti, Deus,

‡

Dum Episcopi consecratores legere pergunt. Pontifex extendit manus et prosequitur cuin cantu:

Per omnia sæcula saeculorum...

Vere dignum et iustum...

Et ut propensiori cura et attentiori famulatu tibi servitutis officia deferamus, templum istud in quo ⁶⁷...

Vere dignum et iustum...

Ut propensiori cura et attentiori famulatu tibi servitutis officia deferamus, *hoc preesertim in tempore quo religiosarum mentium habitum ultra parietum ornatum delegisti*, templum istud, in quo... [PRsXII, p. 191, n. 63].

⁶⁶ Textus depromitur e PRGerm, c quo transit ad Pontificalia saeculorum subsequentium. Durandus, m initio, addiderat invocationem omnium Sanctorum et sancti in cuius honorem altare dedicatur.

⁶⁷ In praefatione signa cnicis manu dextera facienda ad verba *benedicere, sanctificare et consecrare* non amplius habentur, ita ut tota praefatio manibus extensis a Pontifice cantari possit.

Benedictio tobalearum, vasorum et ornamentorum ecclesiae et altaris

Hic Pontifex benedicit tobalcas, vasa et alia ornamenta ecclesiae et altaris, *aliique Episcopi consecratores benedicunt eandem supellectilem suorum altarium*, nisi iam ante actionem sacram ab ipso Pontifice, vel ab alio sacerdote ab eo delegato, benedicta fuerint, formulis adhibitis, quæ [i/i/rij] ponuntur.

Et statim Pontifex addit:

V. Dominus vobiscum.

R7. Et cum spiritu tuo.

Diaconus cantat:

y. Benedicamus Domino.

Et omnes respondent:

R7. Deo gratias.

50. Deinde solus Pontifex, acceptis mitra et baculo, accedit cum suis ministris ad saenstiam, ubi, deposito pluviali, assumit paramenia albi coloris pro Missæ celebratione 68; praestat enim ipsum Pontificem Missam celebrare, quamvis possit alium quoque sacerdotem ad hoc deputare.

Convenit insuper hanc Missam esse solemnem, aut saltem cantatam. Quod si, ex iusta causa, Missa sit tantummodo lecta, et per ipsum Pontificem celebretur, hic accedat ad altare omnibus paramentis pontificalibus ornatus.

Interim clerici vel ministri ecclesiae abstergunt diligenter mensam altaris, quod postea præparant pro Missæ celebratione 68

Dum hæc aguntur, schola et populus cantant:

Æif. Confirma hoc, Deus 70.

68 Missa utpote « pars totius ritus consecrationis » (n. 51) celebrari debet eadem sollemnitate, qua ecclesiae dedicatio persoluta est et, si fieri potest, ab ipso ministro consecrationis, idest a Pontifice: hinc dispositio ut Pontifex, etiam si Missam lectam celebrat, accedat ad altare ornatus omnibus paramentis pontificalibus. Cum autem « forma nobilior celebrationis eucharisticae habetur in Missa sollemn » valde convenit « hanc Missam esse solemnem aut saltem cantatam », in qua habeatur etiam actuosa fidelium participatio.

ft9 » Inde vero revertitur Pontifex in sacrarium cum ordinibus sacris et induunt se vestimentis aliis soleinmbus et interim vestiuntur altare vel ecclesiam et accenduntur luminaria ». Haec actio ministerialis ORXLI (n. 30) paulatim, inde a Pontificalibus saec. IX facta est pars ritus et agebatur cum canticis appropriate, oblatione incensi et oratione Episcopi, usque ad formam PDur et PR. Ritus emendatus revertitur ad formam pristinam, magis simplicem, « ministenalem », quam comitatur cantus ant. Confirma et ps. 95.

70 In PR, haec antiphona decantabatur dum Pontifex chrismate frontem altaris ciusque sti-

Ps. 95 Cantate Domino canticum novum. [Post bittos psalmi i/mt/s]
 Repetitur antiphona.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona.

DE MISSA

51. *Si plura altaria ab Episcopis ad hoc deputatis consecrata fuerint, unus tantum Pontifex consecrator ecclesia et altaris maioris Missam de Dedicatione celebrat.*

52. Missa de Dedicatione in actu consecrationis ecclesiae est pars totius ritus consecrationis; proinde celebrari debet quoties ecclesia consecratur, etiam diebus quibus reliquæ Missæ votivæ I classis prohibentur⁷¹.

In Missa de Dedicatione in actu consecrationis ecclesiae additur, sub unica conclusione, oratio de Mysterio vel Sancto in cuius honore ecclesia est consecrata; et nulla alia admititur commemoratio, ne privilegiata quidem.

53. Dum celebrans accedit ad altare, cantatur antiphona ad Introitum cum suo psalmo, iuxta opportunitatem.

54. Celebrans vero, cum ad altare pervenerit, tacta reverentia et omissis psalmo *Iudica me, Deus* et confessione una cum sequentibus versibus et orationibus *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine*, altare statim ascendit et osculatur in medio.

55. In fine, Pontifex dat benedictionem solemnem et indulgentias supra declaratas, et, omisso ultimo Evangelio S. Ioannis, omnes revertuntur in sacristiam.

piles seu coniunctiones inungebat. Antiphona iungit gratiarum actionem cum precatione ut Deus peractam consecrationem confirmet: ideoque ritum consecrationis optime concludit

Psalmus etiam perspicuam notam gratiarum actionis habet: opportune animos fidelium parat ad actuosam participationem sacrificii Missae, quod Pontifex est oblaturus: *Tollite hostias et introite in atria eius: adorate Dominum in atrio sancto eius.*

⁷¹ Ad Missam de Dedicatione ordinandam, cfr. *Code\ rubricarum*, nn. 331-334.

DE ECCLESIAE BENEDICTIONE

Ritus ad ecclesiam benedicendam prima vice **PR** ingreditur. Hucusque exstabat tantum in Rituali romano, etsi ut benedictio Ordinario loci reservata, qui poterat simplici sacerdoti eam committere.

Elementa huius benedictionis, uti evidens est, proveniunt debita cum accommodatione c prima parte ritus de ecclesiae dedicatione, scilicet c parte ipsius lustrationis.

Hanc derivationem **PRE** clarius adhuc exprimit, omnia elementa et formulas c ritu dedicationis ecclesiae directe, et ad litteram, mutuando, paucis tantum mutatis. Ne autem eadem, quae iam in capite praecedenti diximus, repetamus, sufficiat breviter ritum delineare, elementa et formulas indicando.

In parte rubricali introductoria, leguntur paragraphi desumptae c ritu dedicationis de titulo ecclesiae, quo tempore ecclesia benedicenda sit, paranda pra ipsa benedictione, de praeparatione pastoralis. Verba « dedicatio » aut « consecratio », uti patet, semper variantur in « benedictio » et « benedicere »; item c rebus parandis ea omnia demuntur quae ad consecrationem directe spectant; insuper adhibetur tantummodo aqua benedicta « ordinaria », quae praecipitur absolute paranda iam benedicta, quin aliquid dicatur de facultate illam benedicendi in ipsa sacra actione.

Paramenta sunt albi coloris.

Aspersio externa incipit versu *Dens, in adiutorium*, et perficitur unico circuitu dum canitur ant. *Bene fundata est*, repetenda post binos versus ps. 86 *Fundationem suam*; et concluditur oratione *Omnipotens sempiterne Deus, qui in omni loco dominationis tuae*.

Ingressus in ecclesiam Pontificis, cleri et populi fit ad cantum litaniarum, forma brevior, in quibus ter nominatur Sanctus, in cuius honorem ecclesia dedicata est, et, post versum *Ut omnibus fidelibus definietis*, adduntur per Pontificem invocationes *Ut locum istum visitare digneris*; *Ut in eo Angelorum custodiam deputare digneris*; *Ut hanc ecclesiam, ad honorem tuum, et nomen Sancti N., benedicere digneris*. Litaniae clauduntur oratione *Magnificare*.

Aspersio interna ecclesiae fit primo per circuitum iuxta parietes, canendo ant. *Haec est domus Domini*, repetenda ad libitum post binos versus ps. 121 *Laetatus sum*; et deinde prosequitur super pavimentum cum ant. *Non est hic aliud*, ad libitum repetenda post binos versus ps. 83 *Quam dilecta*; ac clauditur oratione *Deus qui loca* (ut iam in Rituali romano), quae in ecclesiae consecratione dicitur post scriptum alphabetum.

Universus ritus clauditur versu *Benedicamus Domino* a diacono decantato et ant. *Confrma* cum ps. 95 *Cantate Domino*, dum clerici vel ministri ecclesiae altare praeparant pro Missae celebratione.

Missae dicitur, tamquam votiva II classis, de Mysterio vel Sancto, in cuius honorem ecclesia est dedicata (CR, n. 345), et in ea omittuntur preces ad gradus altaris et ultimum Evangelium.

Hic ritus PRE necessario etiam in Rituale assumetur, ita ut nulla exstet discrepantia inter libros liturgicos: fas enim semper est Ordinario loci hanc benedictionem sacerdoti committere.

DE ALTARIS CONSECRATIONE SINE ECCLESIAE DEDICATIONE

Etiam hic Ordo derivatur ab Ordine de ecclesiae dedicatione, et omnes variationes et simplificationes refert, quas supra in commentario ad ecclesiae dedicationem memoravimus.

Pars rubricatis introductoria, opportune mutata, refert normas de titulo altaris, quo tempore altare consecrandum sit, de parandis reliquiis, de vigiliis ante reliquias celebrandis, de parandis pro consecratione, de praeparatione pastoralis. Color paramentorum est violaceus pro lustratione, albus autem pro reliquiarum translatione et altaris consecratione.

Initium ritus fit per versum *Deus, in adiutorium* et Litanias Sanctorum, forma breviori, in quibus ter nominatur Sanctus ille, in cuius memoriam consecratur ipsum altare, et semel Sancti illi, quorum reliquiae in eo recluduntur, et, in fine, additur per Pontificem triplex invocatio *Ut altare hoc*. Litaniae clauduntur oratione *Praeveniat nos* [PRCur, p. 427, n. 22]. Haec formula iam legebatur in PR, una cum oratione *Magnificare*, post Litanias: hic assumitur quia actioni melius congruit, intercessionem Sanctorum invocando, quin tamen mentio sit de apparitione maiestatis Dei, in templo ipsi aedificato.

Lustratio altaris fit per circuitum et super mensam, cum ant. *Introibo*, ps. 42 *ludicae* et oratione *Singulare illud*.

Translatio et depositio reliquiarum eosdem omnino ritus easdemque caeremonias recenset ac Ordo dedicationis ecclesiae, sub nn. 26-35.

Etiam *altaris consecratio* eodem modo procedit ac in ritu dedicationis ecclesiae (nn. 42-49) usque ad orationem *Deus omnipotens, in cuius honore*. Praefatio autem dicitur VD... *cuius nec initium nec finis advertitur* [PDur, p. 492-493, n. 69].

En cius textus comparatus inter PR et PRE, unde leviores variationes facile conspici possunt.

PR

Vere dignum... aeterne Deus et clemens: Cuius nec initium nec finis advertitur; qui quantus es, tantus esse voluisti, sanctus scilicet ac mirabilis Deus, cuius maiestatem elementa non

PRE (cfr. PDur)

Vere dignum... aeterne Deus cuius nec initium nec finis advertitur; qui tantus es quantus esse voluisti, scilicet sanctus atque mirabilis Deus, cuius virtutem elementa non capiunt.

capiunt. Te benedicimus, te supplices deprecamur, ut tibi sit altare hoc, sicut illud quod Abel salutaris mysterii in passione praecursor, iugulatus a fratre, novo sanguine imbuit et sacravit. Sit tibi, Domine, altare hoc, sicut illud quod Abraham pater noster qui te videre meruit, fabricavit, et invocato tuo nomine consecravit, in quo sacerdos Melchisedech, sacrificii formam triumphalis expressit. Sit tibi, Domine, altare hoc, sicut illud, super quod Abraham, seminarium fidei nostrae, Isaac filium suum, dum tibi toto corde credidit, toto corde imposuit; in quo salutaris mysterii Sacramentum dominicae Passionis ostensum est, dum offertur Filius, Agnus occiditur. Sit tibi, Domine, altare hoc, sicut illud quod Isaac, puteum profundae puritatis inveniens, abundantiae ei nomen imponens, tuae maiestati dicavit. *Sit tibi, Domine, altare hoc, sicut ille lapis, quem Iacob supponens capiti suo, ascendentes et descendentes angelos per scalae mysterium somno revelante cognovit.* Sit tibi, Domine, altare hoc, sicut illud quod Moyses, susceptis mandatis, in praefiguratione apostolica, duodecim lapidum constructione firmavit. Sit tibi, Domine, altare hoc, sicut illud quod Moyses septem dierum purificatione mundavit, et caelesti tuo colloquio Sancta sanctorum vocavit, sicut locutus es ad Moysen dicens: Si quis tetigerit altare hoc, sanctificatus habeatur.

Sit in hoc ergo altari innocentiae cultus, imoletur superbia; iracundia

Te benedicimus, te supplices deprecamur, ut tibi sit altare hoc, sicut illud quod Abel, salutaris mysterii in passione praecursor, iugulatus a fratre, novo sanguine imbuit et sacravit. Sit tibi, Domine, altare hoc, sicut illud quod Abraham, pater noster, qui te videre meruit, fabricavit, et, invocato tuo nomine, consecravit, in quo per sacerdotem Melchisedech sacrificii formam triumphalis expressit. Sit tibi altare hoc, Domine, sicut illud, super quod Abraham, seminarium fidei nostrae, Isaac filium suum, dum tibi toto corde credidit, corde imposuit, in quo salutaris mysterii sacramentum dominicae Passionis ostensum est, dum Filius offertur, Agnus occiditur. Sit tibi, Domine, altare hoc, sicut illud quod Isaac, puteum profundae puritatis inveniens, abundantiae ei nomen imponens, tuae maiestati dicavit. [Huer periodus deest in PDtr].

Sit tibi, Domine, altare hoc, sicut illud quod Moyses, susceptis mandatis, in praefiguratione apostolica applicavit, et duodecim lapidum constructione firmavit. Sit tibi, Domine, altare hoc, sicut illud quod Moyses septem dierum purificatione mundavit, et caelesti tuo colloquio Sancta Sanctorum vocavit [...].

Sit ergo in hoc altari innocentiae cultus, imoletur superbia, iugu-

juguletur; luxuria omnisque libido feriatur; offeratur pro turturibus sacrificium castitatis, et pro pullis columbarum innocentiae sacrificium. Ictur luxuria, omnisque libido feriatur, offeratur pro turturibus sacrificium castitatis, et pro pullis columbarum innocentiae sacramentum.

Universus ritus concluditur versu *Benedicamus Domino* atque ant. *Confirma*, quae resumitur post binos versus ps. 95 *Cantate Domino*, dum velatur altare et Pontifex se parat ad Missam celebrandam: haec autem dicitur, tamquam votiva II classis, de Mysterio vel Sancto, in cuius honorem altare est consecratum (CR, n. 345); atque in ea omittuntur preces ad gradus altaris et ultimum Evangelium.

DE ALTARIS PORTATILIS CONSECRATIONE

Duplex hucusque exstabat ritus ad altare portatile consecrandum: alius in PR, alius, brevissimus, directe a SRC per indultum concessus, praesertim cum agebatur de simplici tabula consecranda. PRE unicum praebet ritum, sed cum facultate omitendi nonnulla elementa cum agitur tantummodo de consecranda tabula.

Statuit enim rubrica:

« Forma sollemnis adhibeatur cum publice consecranda est tabula alicuius altaris iam in ecclesia dispositi: *altare portatile*, forma vero simplex cum consecranda est una vel plures tabulae postea in altare inserendae: *tabula*.

Quae in sequentibus rubricis litteris inclinatis edita sunt, referuntur ad formam simplicem ».

Eadem distinctio inter formam solemnem et simplicem iterum occurrit cum agitur de tempore eligendo ad consecrationem perficiendam:

« Consecratio sollemnis altaris portatilis iisdem diebus prohibetur, quibus prohibetur consecratio altaris fixi.

Consecratio vero forma simplici unius vel plurium tabularum fieri potest quolibet die et hora, loco convenienti ».

Ritus consecrationis altaris portatilis, seu « itinerarii », iam in antiquis codicibus invenitur, inde a Sacramentano Gellonensi, quod praebet orationes *Singulare illud, Deus omnipotens universarum*; *Domine, sancte Pater*; et praefationem *Qui post offendicula* (353).

PRsXII, formulas c PRGerm assumens, ritum iam bene formatum exhibet, in quo reponuntur aspersiones sive lapidis « itinerarii » sive tabulae in qua lapis infigi debet; depositio aquae benedictae super quatuor angulos lapidis; unctio sepulcri cum chrismate; depositio reliquiarum, ac demum unctio lapidis in medio et in quatuor angulis. Ritus concluditur praefatione *Qui post offendicula* necnon crematione incensi. Notetur omnes unctiones fieri unice cum chrismate.

PRCur, eadem elementa ritus easdemque formulas retinens, omissis tantum aspersionibus faciendis cum pollice super quatuor angulos lapidis, inducit duplicem ipsius lapidis unctionem, primam ex oleo catechumenorum per quatuor angulos et totum lapidem, alteram ex chrismate eodem modo peragendam.

PDur elementa quae in praecedentibus recensionibus Pontificalis inveniuntur servat et complet unctione facienda ex oleo catechumenorum simul cum chrismate super totam tabulam, sicut et complet omnibus formulis, quae in PR transibunt.

Uno verbo, in qualibet recensione, ritus consecrationis altaris portatilis seu «itinerarii» est reductio ritus consecrationis altaris. Sed notandum est agi revera de altari «portatili» sensu materiali, non iuridice tantum, ut postea eveniet.

Elementa ritus in PRE, evidenter, eadem sunt ac pro consecratione altaris «fixi», sive una cum ecclesia, sive sine ecclesia consecratur, scilicet: lustratio, depositio reliquiarum atque consecratio. Aliae autem sunt orationes et praefatio quae in hoc ritu leguntur. En Ordinis descriptio, et formulae novae quae in ipso leguntur.

1. *Lustratio altaris* fit, post versum *Deus, in adiutorium*, omissis Litanis, aqua in gregorianam circum aspergendo et super altare deponendo, formula *Sanctificetur lapis iste*, dum canitur vel dicitur ant. *Introibo* cum ps. 42 *Indica me*. Clauditur autem oratione *Deus, qui est visibilium* (PDur, p. 499, n. 7).

2. *Reliquiarum depositio* fit absque processione, cum ant. *Sub altare Dei* (prima et secunda) atque *Corpora Sanctorum*, Pontifice benedicente commentum submissa voce, et concluditur oratione *Deus, qui ex omni coaptatione*.

3. *Altaris consecratio* fit quina unctione chrismatis formula *Signetur, sanctificetur et consecratur lapis iste*, dum canitur vel dicitur ant. *Unxit te* cum ps. 44 *Eructavit cor meum*. Altare postea incensatur, schola cantante vel ministris dicentibus ant. *Stetit Angelus, Data sunt ei, Ascendit fumus*. In forma solenni sequitur oratio *Dirigatur, crematio incensi* cum cantu versus *Veni, Sancte Spiritus, monitio Dei Patris omnipotentis misericordiam*, cum oratione *Descendat* et praefatione. In forma simplici vero, post incensatam tabulam immediate dicitur oratio *Descendat* cum praefatione, aliis omissis.

Oratio *Descendat* sumitur a Sacr. Greg. (n. 196).

Praefatio vero restituitur textui quem refert PRsXII (p. 200, n. 15) c PRGerm, demptis pluribus additamentis PDur (p. 503, n. 28). En, iuxtapositi, textus PRsXII et PDur:

PRsXII (= PRE)

Vere dignum... qui post offendicula lapsus primi hominis instituisti tibi offerri propitiatorii delinimenta libaminis, ut culpa quae praecesserat per superbiam futuris temporibus expiaretur per munera, quibus honorarentur altaria, honorificaretur et templum.

PDur

Vere dignum... qui post offendicula lapsus primi hominis instituisti tibi offerri propitiatorii delinimenta libaminis, ut culpa, quae praecesserat per superbiam, futuris temporibus expiaretur per munera quibus honorarentur altaria, honorificarentur et templa; quod tibi primus Noc praeparavit officio, rursus Abraham immolaturus filium, dehinc Iacob eri-

II

11

T

f

I

N

\$

I

F?

I

I

I

K

1

I

|

I

I

I

.dssit igitur misericordiae tuae ineffabilis pietas et super hunc lapidem opem tuae benedictionis infunde, ut, te largiente, referat praemium quisquis intulerit votum. Per cum qui se angularem lapidem et saxum sine manibus excisum nominari voluit, dominus noster Iesus Christus filius tuus.

gens et ungens lapidem in titulum, te, redemptor mundi, exoramus, ut lapidem istum seu mensam in honorem tuum glorioseque semper virginis Marie et omnium sanctorum et nomen sancti tui talis consecrare et sanctificare digneris benedictionis tue illapsu, manibus nostris opem tue benedictionis infundens et sacri huius mysterii sicut institutor, ita etiam et sanctificator appare, qui te angularem lapidem et saxum sine manibus excisum nominari voluisti; increas hic placido maiestatis aeternae obtutu, ut quidquid sacro ritu super hoc immolabitur sicut Melchisedech oblatum tibi placeat holocaustum.

Adsit misericordiae tuae ineffabilis pietas, ut te largiente referat premium quisquis intulerit votum.

4. Ritus absolvitur Missae celebratione, cum actum est de altaris consecratione; sola vero Pontificis benedictione, cum facta est consecratio tabulae, forma simplici, idest extra ecclesiam.

DE CAMPANAE CONSECRATIONE

1. Prima elementa benedictionis campanae leguntur in Sacramentario Gellonensi: *Benedic, Domine, hanc aquam; Deus, qui per Moyseu; Omnipotens sempiterne Deus, qui ante arcam; Omnipotens dominator Christe* (n. 354).

2. Pontificale autem Romano-germanicum ritum iam bene dispositum refert, qui inscribitur «Ordo ad signum ecclesiae benedicendum», complectentem: a) benedictionem aquae cum sale et oleo; b) lustrationem campanae ad cantum ps. laudis cum oratione *Deus, qui per Moyseu*, et ipsius campanae abstersionem, cum versibus psalmi *Afferte Domino*, c) unctionem campanae cum chrismate «a foris septies, ab intus quater», cum oratione *Omnipotens sempiterne Deus, qui ante arcam foederis*; d) thurificationem, cum ps. *Viderunt te aquae* atque oratione *Omnipotens dominator Christe*. Idem ritus apparet etiam in PRsXII.

3. Pontificale Curiae omnia elementa superius descripta retinet, his tantum mutatis: a) benedictio aquae fit sine oleo, retenta oratione propria; b) introduci-tur formula dicenda ad quamlibet unctionem: «Consecratur et sanctificetur, domine, signum istud in honore sancte Marie matris Christi, *vel* sancti *ill.*, in nomine patris, etc. R". Amen. Pax tibi. R. Et cum spiritu tuo»; c) in fine additur litania.

4. Pontificale Durandi ritum praecedentem ea forma complet, quam postea PR suscipiet, cuius elementa sunt:

a) sex psalmi «veniales», scilicet ps. 50, 53, 56, 66, 69, 85 (PRCur et PR addent etiam ps. 129);

b) benedictio aquae cum oratione propria;

c) ablutio totalis campanae, dum canuntur ps. 145-150;

d) Prima unctio absque formula, de oleo infirmorum, cum oratione *Deus, qui per sanctum Moyseu*;

e) abstersio unctionis, cum versibus ps. 28;

f) septem unctiones externae de oleo infirmorum, et quatuor internae de chrismate, cum formula, et oratione *Omnipotens sempiterne Deus, qui ante arcam foederis*,

g) thurificatio campanae, cum versibus ps. 76 et oratione *Omnipotens dominator Christe*;

h) cantus Evangelii (Lc. 10, 38-42).

5. Pontificale romanum emendatum tria elementa tradita retinet, illa tamen modo magis simplici ordinando:

d) psalmi «veniales» amplius non dicuntur, sicut non dicuntur poenitentialcs ante ritum dedicationis ecclesiae et consecrationis altaris; item, in fine, amplius non dicitur Evangelium;

b) ad aspergendam campanam sumitur aqua benedicta «ordinaria», dempta proinde etiam formula propria addenda: partes enim propriae invocationum quae in ea occurrunt pluries redeunt etiam in orationibus quae in ritu leguntur;

c) ablutio fit tantummodo per aspersionem, quam Pontifex in circuitu peragit;

</) consecratio fit quatuor unctionibus externis tantum, adhibito chrismate;

c) thurificatio, seposito valore quodammodo exorcistico ipsi tributo, fit in circuitu, ut signum honoris rei sacrae debitum;

/") cantus psalmorum fit modo antiphonico, dum Pontifex actionem peragit, caque expleta abrumpuntur;

g) textus orationum simplicior redditur, per aliquarum partium ablationem, ut postea in textu videri potest.

ORDO AD CAMPANAM CONSECRANDAM

QUO TEMPORE CAMPANA CONSECRANDA SIT

1. Benedictio campanae quolibet die et hora peragi potest.

Paranda pro sacra actione

2. Campana ipsa debet benedici antequam ponatur in campanili. Debet itaque ita suspendi et situari, ut commode possit tangi, tractari et circumiri.

3. Pro sacra actione parentur:

1) sanctum chrisma;

2) vas aquae benedictae «ordinariae» cum aspersorio de herba hyssopi, si haberi potest;

3) duo intorticia pro acolythis, et crux processionalis;

4) thuribulum cum navicula, incenso et cochleari;

5) vas cum carbonibus ardentibus;

6) faldistorium ornatum super tapete, ante campanam benedicendam;

7) amictus, alba, cingulum, stola et pluviale albi coloris, necnon mitra auri-phrygiata et baculus pastoralis pro Pontifice; item amictus, alba, cingulum pro diacono et subdiacono, necnon stola albi coloris pro diacono.

Pars prima

LUSTERATIO CAMPANAE

4. Pontifex, hora competenti, adiuvantibus diacono et subdiacono, suis paramentis iam indutis, in sacristia vel alio loco convenienti, assumit amictum, albam, cingulum, stolam et pluviale albi coloris. Assumpta deinde mitra et accepto baculo, praecedentibus acolythis cum intorticiis accensis et cruce, atque clero, Pontifex accedit cum ministris ad locum, ubi campana benedici debet.

5. Stans deinde ad faldistoriū, facie ad crucem conversus, depositis baculo et mitra, inchoat, et omnes prosequuntur:

V. Deus, in adiutorium meum intende. Gloria Patri.

6. Quo expleto, Pontifex, mitram in capite tenens, aspergit campanam, nihil dicens, illam circumeundo.

Interim schola cantat:

zbiL Vox Domini super aquas: Deus maiestatis intonuit: Dominus super aquas multas.

Ps. 28 Afferte Domino, filii Dei. [Post binos psalmi l'ersi/s] Repetitur antiphona, si necesse fuerit.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona. Psalmus tamen abrumpitur et repetitur antiphona, cum Pontifex aspersionem perfecerit.

7. Aspersione peracta, Pontifex, stans ad faldistorium, depositis aspersorio et mitra, tono feriali ac manibus iunctis dicit:

V. Dominus vobiscum.

Cui omnes respondent:

R'. Et cum spiritu tuo.

Oremus [PRsXII, p. 204, n. 4]

Deus, qui per Moysen legiferum *famulum* tuum tubas argenteas fieri praecepisti, quibus dum sacerdotes tempore sacrificii clangerent, sonitu dulcedinis populus monitus ad te adorandum fieret praeparatus, [quarumque clangore ordinatus ad bellum tela prosterneret adversantium] *et ad celebranda sacrificia conveniret*; praesta, *quaesumus*; ut hoc vasculum *sanctae* tuae Ecclesiae praeparatum sanctificetur a Spiritu Sancto, ut per illius tactum fideles invententur ad praemium. Et cum melodia illius auribus insonuerit populorum, crescat in eis devotio fidei; procul pellantur omnes insidiae inimici, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum; temperentur infesta tonitrua; ventorum flabra fiant salubriter, ac moderate suspensa; prosternat aereas potestates dextera tuae virtutis, ut hoc audientes tintinnabulum contremiscant, et fugiant [ante sanctae crucis vexillum]. Per Christum Dominum nostrum.

R Arnen.

1 Partes quae, in nostro textu, litteris inclinatis scribuntur, desunt in PRsXII, et legebantur in PR; quae autem inter parentheses quadras includuntur, leguntur in PRsXII, et omissa sunt in PRE.

Pars secunda

CONSECRATIO CAMPANAE

8. Accepta mitra, Pontifex accedit ad campanam, et intingens pollicem dexteræ mantis in sanctum chrisma, facit super illam quatuor cruces exterius, pari distantia, et ad singulas cruces dicit:

Santificetur et consecretur signum istud, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti: in honorem Sancti N. *Et ministri respondent: Arnen*².

9. Interim schola cantat:

rbiL Lauda, Icrusalcm, Dominum.

Ps. 147 Lauda, Icrusalcm. [Post *binos psalmi* versus] Repetitur antiphona, si neccssc fuerit.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona. Psalmus tamen abrumpitur et repetitur antiphona, cum Pontifex unctiones perfecerit.

10. Unctionibus peractis, Pontifex redit ad faldistorium et manus lavat. Deposita deinde mitra, stans, tono feriali ac manibus iunctis dicit:

À. Dominus vobiscum.

Omnes R". Et cum spiritu tuo.

Oremus [PRsXII, p. 294, n. 6] ³

Omnipotens sempiterne Deus, qui ante arcam foederis per clangorem tubarum, muros lapideos, quibus adversantium cingebatur exercitus, cadere fecisti; tu hoc tintinnabulum caelesti benedictione perfunde; ut ante sonitum eius longius effugentur ignita iacula inimici, percussio fulminum, impetus lapidum, laesio tempestatum; ut

ad interrogationem prophetica
« Quid est mare quod fugisti? », suis

² Formula unctionum in PRCur (p. 442, n. 7) est: «Consecratur et sanctificetur, domine, signum istud in honore sancte Marie matris Christi, *vel* sancti ///., in nomine Patris, *et cct* », cui additur *Pax tibi, Et cum spiritu tuo*. PDur (p. 535. n. 8) autem hanc refert formulam: •Consecratur et sanctificetur signum istud, in nomine patris et filii et spiritus sancti, in honore sancti talis. Pax tibi. *Rcsp.* Anien ♦ Quae formula in PRE assumitur, uti videtur, omissa tantummodo salutatione. *Pax tibi*.

³ Partes quae in altera columna leguntur, iuxta textum PRsXII, omissae sunt in PRE.

motibus cum Iordanico retroacto fluente respondeant: «A facie Domini commota est terra, a facie Dei Iacob, qui convertit solidam petram in stagnum aquarum et rupem in fontes aquarum ». Non ergo nobis, domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam, super misericordia tua et veritate tua, ut cum presens vasculum sicut reliqua altaris vasa sacro erismate tangitur et oleo sancto ungitur,

quicumque ad sonitum eius con-
verint 4, ab omnibus inimici tentatio-
nibus liberi, semper fidei Catholicae
documenta sectentur. Per Christum
Dominum nostrum. R7. Arnen.

11. Pontifex sedens ad faldistorium cum mitra, incensum ponit cum benedictione
in thimbrulo. Accedens deinde ad campanam illam incensat, circumeundo, nihil dicens.
Interim schola cantat:

Ant. Laudate Dominum secundum multitudinem magnitudinis eius.
Ps. 150 Laudate Dominum in Sanctis eius. [Post duos primos psalmi
versas] Repetitur antiphona, si necesse fuerit.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona.

12. Expleta incensatione, Pontifex redit ad faldistorium, et, deposita mitra, stans,
tono feriali ac manibus iunctis dicit:

V. Dominus vobiscum.
Omnes R/. Et cum spiritu tuo.

Oremus [PRsXH, p. 295, n. 8] 5

Omnipotens dominator Christe,
quo secundum assumptionem carnis
dormiente in navi, dum oborta tem-

4 PRsXII =- Evenerint.
5 Cfr. n. 1 et n. 3.

pestas marc⁶ conturbassct, te protinus excitato et imperante, dissiluit, tu necessitatibus populi tui benignus succurre; tu hoc tintinnabulum Sancti Spiritus rore perfunde, ut ante sonitum illius semper fugiat inimicus; invitetur ad fidem populus Christianus; hostilis terreatur exercitus; confortetur in Domino [per hoc] populus *nuiſ convocatus* 7;

atque, sicut super davidicam cytharam delectatus, desuper descendat spiritus sanctus atque, ut Samuhele crinigero agnum mactante in holocausto tuo, rex aeterni imperii, fragor aurarum turbam reppulit adversantem, ita

et dum *illius*⁸ sonitus transit per nubila, Ecclesiae conventum manus conservet angelica; fruges credentium, mentes et corpora salvet protectio sempiterna. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. R". Arnen.

Et statim Pontifex addit:

V. Dominus vobiscum.

R'. Et cum spiritu tuo.

Diaconus cantat:

V. Benedicamus Domino.

Et omnes respondent:

R/. Deo gratias.

✽

Pontifex demum dat benedictionem solemnem, concedit indulgentias, et redit ad locum, ubi paramenta assumpsit, quibus depositis, vadit in pace.

6 PRsXII maria.

7 PRsXII evocatus.

8 PRsXII huius vasculi.

DE COEMETERII BENEDICTIONE

1. Pontificale sacc. XII, Ordinem PRGerm sumendo, sic coemeterii benedictionem describit: «In benedictione cimiterii primo dicantur septem psalmi poenitentialcs et accendantur quatuor candelae in circuitu et aspergatur cimiteriium aqua sancta et dicatur: *Domine Deus pater aeternae gloriae*. Item alia benedictio, Deus, *qui es totius orbis conditor*. Alia, *Domine sancte, pater omnipotens, trina maiestas* ».

Andricu autem, post hunc ritum, alium refert a Martène desumptum, in quo lam elemento praecipua PDur et PR inveniuntur: aspersio in circuitu totius coemeterii, et quatuor orationes dicendae ad quatuor mundi partes versus. Orationem praecedit responsorium quod processionem comitatur: decst tamen aspersio, quae fiet ambulando, et praefatio finalis.

2. Pontificale Romanae Curiae dat tantum unam orationem (*Domine sancte... locorum omnium sanctificator*). In nota tamen Andricu refert rubricam unius codicis, quae praevidet psalmos paenitenciales, aspersionem loci, litanias et, ad complendum, nonnullos versiculos et orationem.

3. Pontificale Durandi ritum sic describit:

n) Parantur in coemeterio quinque cruces, una in medio, quatuor ad singulas orbis partes et, ante quamlibet crucem, tres candelae. Pontifice parato, accenduntur candelae et dicitur oratio: *Onnipotetis sempiternae Dens, qui es custos animarum*. Deinde dicuntur litaniae, cum propriis invocationibus.

b) Expletis litiis, fit benedictio aquae, et incipiuntur aspersiones. Ante crucem orientalem incipitur antiph.: *Asperges me* cum ps. *Miserere mei*, qui totus dicitur dum Pontifex « circuit et perambulat totum locum cimiterii, spargendo aquam benedictam ubique ». Expleto circuitu, ante ipsam crucem orientalem, « respiciens ad orientem » Pontifex dicit orationem: *Deus, qui es totius orbis conditor*; deinde thurificat crucem et figit in summitate eius unam ex tribus candelis, et alias duas in duobus brachiis crucis. A cruce orientali Pontifex, aspergendo, transit ad crucem occidentalem, et a meridionali ad septentrionalem, ante quamlibet crucem orationem dicens, illam thurificando et tres candelas in summitate et in brachiis infigendo.

Aspersio completur crucem mediam adeundo, et ante illam orationem et praefationem: *Qui est dies aeternus* canendo.

c) Totus autem ritus perficitur oratione: *Domine sancte... locorum omnium sanctificator*, et Missae celebratione in ecclesia.

Hic ritus Pontificalis Durandi in PR assumptus fuerat.

4. Pontificale romanum emendatum, elementa traditionalia servando, illa modo magis simplici dispomt:

(i) ume.' crux erigenda praecipitur « in extremitate coemeterii, quae est contra ingressum », et absque candelis;

b') litaniae supprimuntur; non facile enim cani possunt, in loco aperto, flexis genibus

✠ aspersio fit primo per circuitum, deinde per longum et latum in modum crucis: utraque aspersio antiphona et psalmo atque oratione ornatur;

⟨/⟩ hinc, e sex orationibus, duae tantum retinentur; sicut, c septem psalmis, duo tantum supersunt;

c) Missa dicitur, «iuxta opportunitatem», de Oflicio diei, additis orationibus ntualibus propriis (CR, n. 447 f), omissis precibus ad gradus altaris necnon ultimo Evangelio.

5. Kitu, PRE, sicut dictum est de ritu benedictionis ecclesiae, in Rituale romanum assume..ir, ita ut nulla habeatur duplicitas rituum pro una eademque sacra actione: Pontifici cmm semper fas est hanc benedictionem sacerdoti committere.

ORDO AD COEMETERIUM BENEDICENDUM

QUO TEMPORE COEMETERIUM SIT BENEDICENDUM

1. Coemeterii benedictio quolibet die et hora peragi potest, exceptis tantum diebus quibus ecclesiae consecratio prohibetur. Permittitur tamen die 2 novembres, in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum.

Paranda pro sacra actione

2. In extremitate coemeterii, quae est contra ingressum, nisi iam exstet, ponatur crux lignea convenientis altitudinis.

3. Pro sacra vero actione parentur:

1) vas aquae benedictae «ordinariae · cum aspersorio de herba hyssopi, si haberi potest:

2) duo intorticia pro acolythis, et crux processionalis;

3) amictus, alba, cingulum, stola et pluviale violacei coloris, necnon mitra auriphrygiata et baculus pastoralis pro Pontifice; item amictus, alba et cingulum pro diacono et subdiacono, necnon stola violacea pro diacono;

4) faldistorium ornatum, super tapete, ante crucem ligneam;

5) provideatur denique quod Pontifici eiusque ministris facilis pateat aditus ad aspersiones perficiendas.

De praeparatione pastoralis

I. Curent denique parochi, vel alii ad quos spectat, ut fideles non tantum tempestive moneantur de coemeterii benedictione, sed etiam de ipsis ritibus eorumque significatione opportune edoceantur. Praestat insuper ut ipsi fideles debite instruantur de sanctitate coemeterii, et moneantur de hac sanctitate opportune custodienda.

B
I
RH

HR
B

|_k ^
iHI

HR
HI-'

m
·Γ
T,-

M

J;

11
I-
■

|

H
H

H

;1
H

H

,iē
■
|
|
■

11

j J
i s|
■

■

COEMETERII BENEDICTIO

5. Pontifex, hora competenti, accedit ad coemeterium benedicendum, et loco convenienti, adiuvantibus diacono et subdiacono, suis paramentis iam indutis, assumit amictum, albam, cingulum, stolam et pluviale violacei coloris.

6. Sumpta deinde mitra et accepto baculo, Pontifex, praeuntibus acolythis cum intorticiis accensis et cruce, atque clero, vadit cum ministris, ad crucem coemeterii, ubi, depositis baculo et mitra, stans, inchoat, et omnes prosequuntur:

y. Deus, in adiutorium meum intende. Gloria Patri.

7. Quo expleto, Pontifex, mitram in capite tenens, praecedentibus acolythis cum cruce et intorticiis accensis, et clero, circuit aspergendo locum coemeterii, nihil dicens, incipiendo retro crucem, procedens a dexteris, et rediens ad locum unde discessit.

Interim schola cantat:

A/it. Asperges me, Domine, hyssopo et mundabor: lavabis me et super nivem dealbabor.

Ps. 50 Miserere mei, Deus. [Post binos psalmi versus] Repetit antiphona, si necesse fuerit.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona. Psalmus tamen abrumpitur et repetitur antiphona, cum Pontifex circuitum coemeterii compleverit.

8. Expleto circuitu, Pontifex, stans ante crucem coemeterii, facie ad locum coemeterii conversa, depositis aspersorio et mitra, tono feriali ac manibus umectis dicit:

y. Dominus vobiscum.

Cui omnes respondent:

R/. Et cum spiritu tuo.

Oremus (PRsXII, p. 285, n. 2) *

Domine Deus, pater aeternae gloriae, [lux et honor sapientiae, custos et vigor prudentiae, salus ægrotantium, validudo potentium] maestorum solamen, vita iustorum, gloria humilium, te *supplices* flagitamus, ut hoc [sanctorum tuorum] coemeterium ab omni [spurcitia et] inquinamento spirituum immundorum custodire, mundare et *benedicere*¹³ digneris, atque corporibus humanis *in hunc locum* ⁵ advenientibus sinceritatem perpetuam tribuere non desinas; *ut*⁴ quicumque Baptismi sacramentum perceperint

1 Partes quae, in nostro textu, litteris inclinatis scribuntur, sunt iuxta textum PR; quae autem inter parentheses quadras includuntur, leguntur in PRsXII, et omissa sunt in PRE.

- PRsXII — benedicereque.

3 PRsXII — huic loco.

4 PRsXII — *et*.

et in fide catholica usque ad vitæ terminum perseverantes fuerint atque, decurso huius ævi termino, corpora sua in hoc coemeterio requiescere commendantur, angelicis tubis concrepantibus, *anima.*⁵ *simul cum corporibus* 5 *praemia cælestium gaudiorum percipiant sempiterna*⁶. Per Christum Dominum nostrum. Iv. Arnen.

9. Assumpta deinde mitra, item praecedentibus acolythis cum cruce et intorticiis accensis, et clero. Pontifex aspergit, nihil dicens, locum coemeterii per medium, incipiendo a cruce, usque ad ingressum; deinde per transversum, ante crucem, a latere sinistro ad dexterum.

Interim schola cantat:

Ant. Propter nomen tuum, Domine, vivificabis me in aequitate tua.

Ps. 142 Domine, exaudi orationem meam. [Post *binos psalmi* versus] Repetitur antiphona, si necesse fuerit.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona. Psalmus tamen abrumpitur et repetitur antiphona, cum Pontifex aspersionem perfecerit.

10. Aspersione peracta, Pontifex redit, ante crucem coemeterii, ubi, depositis aspersorio et mitra, stans, conversus ad locum coemeterii, tono feriali ac manibus unctis dicit:

V. Dominus vobiscum.

Omnes R. Et cum spiritu tuo.

Oremus [PRsXII, p. 285, n. 3]

Deus, qui es totius orbis conditor et humani generis redemptor... Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus,

Extendit manus et prosequitur cum cantu:

V. Per omnia sæcula sæculorum.

R'. Arnen.

y. Dominus vobiscum.

R/. Et cum spiritu tuo.

V. Sursum corda.

R". Habemus ad Dominum.

y. Gratias agamus Domino Deo nostro.

R/. Dignum et iustum est.

Vere dignum et iustum est... per Christum Dominum nostrum. Qui est dies aeternus lux indeficiens, claritas sempiterna... ut te auctorem vitae

⁵ PRsXII materia corporis et animae unita.

⁶ PRsXII sempiterna percipiant.

exsultantes cum omnibus Sanctis collaudent. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum... R'. Amen [PDur, p. 509, n. 21].

Et statim Pontifex addit:

V. Dominus vobiscum.
R7. Et cum spiritu tuo.

Diaconus cantat:

y. Benedicamus Domino.

Et omnes respondent:

R7. Deo gratias.

DE MISSA

11. Expleto ritu benedictionis coemeterii, iuxta opportunitatem, Pontifex vel alius sacerdos Missam celebrat; quae dicitur Officio dici conformis, et in ea additur, sub unica conclusione, oratio ritualis propria, exclusis omnibus aliis commemoratio- nibus non privilegiatis.

12. Dum celebrans accedit ad altare, cantatur antiphona ad Introitum cum suo psalmo, iuxta opportunitatem.

13. Celebrans vero, cum ad altare pervenerit, facta reverentia et omissis psalmo *Indica me, Deus* et confessione una cum sequentibus versibus et orationibus *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine*, altare statim ascendit et osculatur in medio.

14. In fine, Pontifex dat benedictionem solemnem et indulgentiam; et, omisso ultimo Evangelio S. Ioannis, omnes vadunt in pace.

DE ECCLESIAE RECONCILIATIONE

1. Pruna elementa ritus reconciliationis «altaris ubi homicidium perpetratur» leguntur in Sacramentano Gellonensi, quod praebet monitionem *Deum indultorem* et praefationem *Dens, cuius bonitas*: quae formulae principales sunt, quae leguntur etiam in PRE.

2. PRsXII, ritum assumens PRGerm, praevidet, ad modum praeparationis, orationes *Omnipotens sempiterne Deus, qui sacerdotibus tuis* et *Atijer a* notis opportune aptatas; deinde ingressum in ecclesiam canendo litaniam, quam subsequitur oratio *Deus, qui peccati veteris*: postea benedictionem aquae «gregoriana» et eius aspersionem tribus vicibus purificando loca contaminata, hanc partem claudendo monitione *Deum indultorem* et praefatione *Cuius immensa bonitas*. Additur demum ant. *Exsurgat Deus* cum ps. 67 et oratione *Deus, qui in omni loco*, atque ant. *Confirma* cum nonnullis versibus et oratione *Deus, qui ecclesiam tuam*.

3. PRCur eundem omnino ritum casdemque retinet formulas ac PRsXII, indicando tamen triplicem aspersionem esse faciendam prima et altera vice per circuitum, tertia vero super pavimentum.

Notandum in titulo additum esse in pluribus codicibus ab Andrieu indicatis «et cimiterii secundum quosdam»; sed de hac re agendum erit infra.

4. PDur intime coniungit reconciliationem ecclesiae et coemeterii, ritui praemittendo amplam disquisitionem circa connexionem violationis et reconciliationis ecclesiae et coemeterii; et in re ritum ita disponit ac si, altero violato, utrumque sit reconciliandum. Hoc principio innixus, ritui Pontificalium praecedentium praemittit benedictionem aquae ad perficiendas aspersiones externas parietum ecclesiae et totius coemeterii, quas concludit nova oratione *Domine pie, qui agrum figuli* aliis addenda.

Pro aspersione interna indicat aquam «gregorianam»; et ps. *Exsurgat Deus*, antea canendus sine peculiari actione sacra, assumitur ad comitandis aspersiones internis. Totus ritus demum concluditur Missae celebratione.

5. Ritus PDur substantialiter invenitur etiam in PR, in quo tamen praevidetur etiam ecclesiam tantum esse reconciliandam, ita ut ritus assumi possit ad hanc partem reconciliationis peragendam. Disciplina clare statuitur in can. 1172 § 2 C.I.C. qui statuit: «Violata ecclesia, non ideo coemeterium, etsi contiguum, violatum censetur, et vice versa».

Alius ritus reconciliationis solius ecclesiae benedictae aut solius coemeterii repetitur in Rituali romano (tit. IX, cap. 9, nn. 18 et 23); attamen in futuris editionibus erunt per formulas Pontificalis romani substituendi.

6. PRE partes essentielles traditas servat, id est lustrationem internam ecclesiae per circuitum et in modum crucis super pavimentum, sicut in aedificii sacri benedictione et consecratione, dum canitur ps. 67 *Exsurgat Deus*: monitionem *Deum indui-*

torcni ad nativum scopum restitutam, scilicet absque conclusione; orationem *Deus, qui in omni loco* et tandem praefationem *Cuius immensa bonitas*. Missae celebratio, cum peculiari oratione rituali, atque aptationibus in initio et in fine, quae etiam in aliis ritibus inveniuntur, proponitur iuxta opportunitatem.

ORDO AD RECONCILIANDAM ECCLESIAM VIOLATAM

QUO TEMPORE ECCLESIA RECONCILIANDA SIT

1. Ecclesia violata quolibet die reconciliari potest.

Paranda pro sacra actione

2. Pro sacra actione parentur:

- 1) vas aquae benedictae « gregorianae », cum aspersorio de herba hyssopi, si haberi potest. Huiusmodi vero aqua benedici potest, tempore opportuniore, ante ipsam actionem sacram, a Pontifice, vel ab aliquo sacerdote ab ipso delegato, formulis adhibitis, quae suis locis ponuntur;

- 2) duo intorticia pro acolythis, et crux processionalis;

- 3) amictus, alba, cingulum, stola et pluviale violacei coloris, necnon mitra auriphrygiata et baculus pastoralis pro Pontifice; item amictus, alba et cingulum pro diacono et subdiacono, necnon stola violacea pro diacono;

- 4) faldistorium ornatum, super tapete, ante altare maius;

- 5) altaria ecclesiae omnino nudentur;

- 6) provideatur denique quod Pontifici eiusque ministris facilis pateat aditus ad aspersiones perficiendas.

ECCLESIAE RECONCILIATIO

3. Hora competenti, Pontifex accedit ad sacristiam, ubi, adiuvantibus diacono et subdiacono, suis paramentis iam indutis, assumit amictum, albam, cingulum, stola et pluviale violacei coloris.

4. Sumpta deinde mitra et accepto baculo, Pontifex, praeuntibus acolythis cum intornciis accensis et cruce, et clero, Vadit cum ministris ante altare maius, ubi, depositis baculo et mitra, stans, inchoat, et omnes prosequuntur:

y. Deus, in adiutorium meum intende. Gloria Patri.

Benedictio aquae « gregorianae »

Hic Pontifex aquam « gregorianam » benedicit, nisi iam ante actionem sacram ab ipso Pontifice, vel ab alio sacerdote ab eo delegato, benedicta fuerit, formulis adhibitis, quae [ifi/ro] ponuntur.

5. Quo expicto, Pontifex, mitram in capite tenens, praecedentibus acolythis cum cruce et intorticiis accensis, et clero, circuit aspergendo ecclesiam interius, nihil diccn, incipiendo retro altare, procedens a sinistris, et rediens ad locum unde discessit. Deinde aspergit pavementum ecclesiae per medium, incipiendo ab altari usque ad portam principalem, et per transversum, ante cancellos, de uno pariete ad alterum, incipiens a latere evangelii.

Interim schola cantat:

.d»L Exsurgat Deus, et dissipentur inimici eius, et fugiant, qui oderunt cum, a facie eius.

Ps. (17 Exsurgat Deus. binos psalmi pntis] Repetitur antiphona, si necesse fuerit.

Non dicitur *Gloria Patri*, sed repetitur antiphona. Psalmus tamen abrumpitur et repetitur antiphona, cum Pontifex aspersionem perfecit.

6. Aspersione peracta, Pontifex redit ante altare maius, ubi, deposito aspersorio, stans cum mitra ad aulam ecclesiae conversus, clara voce dicit:

Deum indultorem criminum [PDur, p. 514, n. 13] *

Et statim ad altare conversus, deposita mitra, subdit;

Oremus.

Diaconus vero:

Flectamus genua.

Et omnes, una cum Pontifice, flexis genibus, per aliquod temporis spatium in silentio orant. Dicto vero a diacono:

Levate,

omnes surgunt et Pontifex, stans ad aulam ecclesiae conversus, tono teriah ac manibus umetis dicit orationem.

Oratio

Deus, qui in omni loco dominationis tuae clemens ac benignus purificator assistis, exaudi nos, quæsumus, et concede, ut inviolabilis permaneat huius loci consecratio; et beneficia tui muneris, universitas fidelium quae tibi supplicat, percipere mercatur. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus,

Extendit manus et prosequitur cum cantu:

† Textus huius monitionis refert, ad litteram, textum PDur; attamen, post verba *efficiatur* (*delesti miseratione purgatum*, omittitur phrasia: «atque in priorem statum in integrum restitutum quod fuerat dyabohe fraude pollutum».

PRE

I'RsXII fp. 196, n. 6] -

Per omnia saecula saeculorum...
Vere dignum... Cuius immensa bonitas, ut non habuit principium, ita nec terminum habet; qui, dum divina naturalique pietate plenus, eligis in nobis magis restituere perdita quam percutere peritura;

et si quid aut negligentia polluit, aut ira committit, aut stimulat ebrietas, aut libido subvertit, elementi patientia sustines, ut ante per gratiam purifies quam percutias per furorem et operis tui providus plures eligis potius erigere iacentia quam punire dampnata;

te supplices deprecamur, ut huius tabernaculi receptaculum placatus accipias, et altare tuum, quod insectantis est inimici fraude pollutum, per infusionem gratiae caelestis purifies, puriheatumque possideas. Absint in posterum omnes nequitiae spirituales, et eliminentur, extinguaturque antiqui serpentis invidia, et cum fraudibus suis diaboli turba propellatur.

Ederat secum maculam quam ingressus et, perennibus quandoque suppliciis deputandus, operum suorum semina secum colligat peritura. Nichil hic postmodum noceat praeteriti culpa contagii, nichil sit quod remaneat inimici fraude pollutum, quandoquidem per spiritus tui est infusionem purgatum.

Resurgat ecclesiae tuae pura simplicitas et candor innocentiae, hactenus maculatus, dum receperit gratiam,

2 In hac altera columna referuntur partes textus PRsXII, quae omissae sunt in PRE.

resurgat ad gloriam, ut populorum
hic turba conveniens, dum petitionis
ingerit vota, votorum sentiat se
obtinuisse suffragia. Per Dominum.
R'. Anien.

Er statim Pontifex addit:

V. Dominus vobiscum.

K', Et cum spiritu tuo.

Diaconus cantat:

V. Benedicamus Domino.

Et omnes respondent:

R'. Deo gratias.

DE MISSA

7. Expleto ritu reconciliationis ecclesiae, iuxta opportunitatem. Pontifex vel alius sacerdos Missam celebrat; quae dicitur Officio diei conformis, et in ea additur, sub unica conclusione, oratio ritualis propria, exclusis omnibus aliis commemorationibus non privilegiatis.

8. Dum celebrans accedit ad altare, cantatur antiphona ad Introitum cum suo psalmo, iuxta opportunitatem.

9. Celebrans vero, cum ad altare pervenerit, facta reverentia et omissis psalmo *Iudica me, Deus* et confessione una cum sequentibus versibus et orationibus *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine*, akare statim ascendit et osculatur in medio.

10. In fine, Pontifex dat benedictionem solemnem et indulgentiam; et, omisso ultimo Evangelio S. Iohannis, omnes revertuntur in sacristiani.

DE COEMETERII RECONCILIATIONE

Ritus qui, in textibus liturgicis traditis praeterquam in PDur, unicum efformabat corpus cum ecclesiae reconciliatione, seiunctus ponitur, ad normam vigentis disciplinae: ceterum, ut plurimum, coemeteria semper ab ecclesia sunt separata.

Elementa quae ritum PRE edomiant ea sunt quae semper in textibus Pontificalis mediae aetatis inveniuntur in prima parte ritus reconciliationis, scilicet aspersio coemeterii, quae fit per circuitum atque per modum crucis, sicut in ipsius benedictione, dum canitur ps. *Miserere* cum ant. *Asperges me*, quaeque concluditur oratione *Domine pie* et, iuxta opportunitatem, Missae celebratione, cum sua oratione rituali.

ORDO AD RECONCILIANDUM COEMETERIUM VIOLATUM

QUO TEMPORE COEMETERIUM RECONCILIANDUM SIT

1. Coemeterii reconciliatio quolibet die, et hora, peragi potest.

Paranda pro sacra actione

2. Pro sacra actione parentur:

- 1) vas aquae benedictae « ordinariae » cum aspersorio de herba hyssopi, si haberi potest;
- 2) duo intorticia pro acolythis, et crux processionalis;
- 3) amictus, alba, cingulum, stola et pluviale violacei coloris, necnon mitra auriphrygiata et baculus pastoralis pro Pontifice; item amictus, alba et cingulum pro diacono et subdiacono, necnon stola violacea pro diacono;
- 4) faldistorium ornatum super tapete ante crucem coemeterii, vel in extremitate superiore ipsius coemeterii;
- 5) provideatur denique quod Pontifici eiusque ministris facilis pateat aditus ad aspersiones perficiendas.

COEMETERII RECONCILIATIO

3. Pontifex, hora competenti, accedit ad coemeterium reconciliandum et, loco convenienti, adiuvantibus diacono et subdiacono, suis paramentis iam indutis, assumit amictum, albam, cingulum, stolam et pluviale violacei coloris.

4. Sumpta deinde mitra, et accepto baculo, Pontifex, praecuntibus acolythis cum intorticiis accensis et cruce, et clero, vadit cum ministris ante crucem coemeterii, ubi, depositis baculo et mitra, stans, inchoat, et omnes prosequuntur:

V. Deus, in adiutorium meum intende. Gloria Patri.

5. Quo expleto, Pontifex, mitram in capite tenens, praecedentibus acolythis cum cruce et intorticiis accensis, atque clero, circuit aspergendo coemeterium, nihil dicens, incipiendo retro crucem, procedens a dexteris, et rediens ad locum unde discessit. Deinde aspergit coemeterium per medium, incipiendo a cruce usque ad ingressum, et per transversum, ante crucem, a latere sinistro ad dexterum.

Interim schola cantat:

.dnf. Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super meum dealbabor.

Ps. 50, Miserere mei, Deus.

Totus vero psalmus dicitur, ut supra, in benedictione coemeterii.

6. Aspersione peracta, Pontifex redit ad faldistorium ante crucem coemeterii, ubi, depositis aspersione et mitra, stans conversus ad coemeterium, tono fetiali ac manibus innetis dicit:

V. Dominus vobiscum.

Cui omnes respondent:

lv. Et cum spiritu tuo.

Oremus [PDur, p. 512, n. 7] †

Domine pie, qui agrum figuli pretio sanguinis tui in sepulturam peregrinorum comparari voluisti, quaesumus, dignanter reminiscere dementissimi huius mysterii tui.

Tu es enim, domine, figulus noster; tu quietis nostrae ager; tu agri huius es pretium et dedisti etiam et suscepisti; tu de pretio et in pretio tui vivifici sanguinis nos requiescere donasti;

Tu ergo, Domine, qui es offensionis nostrae clementissimus indultor,

expectantissimus indicator, indicii tui superabundantissimus miserator, indicium tuae iustae severitatis abscondens, post miserationem tuae pia redemptionis,

† Partes quae in altera columna leguntur, iuxta textum PDur, omissae sunt in PRE.

adesto exauditor et effector nostrae reconciliationis: *et hoc coemeterium 2* mausoleum peregrinorum tuorum caelestis patriae incolatum expectantium, purifica et reconcilia; et hic tumulorum et tumulandorum corpora de potentia et pietate tuae resurrectionis ad gloriam incorruptionis, non damnans sed glorificans, resuscita. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. R". Arnen.

Et statim Pontifex addit:

V. Dominus vobiscum.

R.7. Et cum spiritu tuo.

Diaconus cantat:

V. Benedicamus Domino.

Et omnes respondent:

R.7. Deo gratias.

DE MISSA

7. Expleto ritu reconciliationis coemeterii, iuxta opportunitatem, Pontifex vel alius sacerdos Missam celebrat; quae dicitur Officio dici conformis, et in ea additur, sub unica conclusione, oratio ritualis propria, exclusis omnibus aliis commemorationibus non privilegiatis.

8. Dum celebrans accedit ad altare, cantatur antiphona ad Introitum cum suo psalmo, iuxta opportunitatem.

9. Celebrans vero, cum ad altare pervenerit, facta reverentia et omissis psalmo *Indica me, Deus* et confessione una cum sequentibus versibus et orationibus *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine*, altare statim ascendit et osculatur in medio.

10. In fine. Pontifex dat benedictionem solemnem et indulgentiam; et, omisso ultimo Evangelio S. loamiis, omnes vadunt in pace.

- PDur istudque ciinitrium.

ORDO AD PATENAM ET CALICEM CONSECRANDUM

Ritus huius consecrationis remanet idem ac in PR, his tantum mutatis:

- ⟨i) unicum signum crucis manu extensa efficitur ad verba «benedicere, sanctificare et consecrare digneris»;
- ↳) unicum signum crucis cum pollice chrismate intincto fit super patenam ab ora ad oram, et intra calicem a labio ad labium, quin tota patena et totus calix chrismate liniatur;
- c) reliqua signa crucis in orationibus et formulis supprimuntur, praeterquam ad verba «benedicere» et «benedictionem»;
- ⟨/) conclusio orationum est semper brevis;
- c) aspersio aquae benedictae super calicem et patenam iam consecrata supprimitur: est enim supervacanea.

BENEDICTIONES RERUM

Ritibus qui maiores aut consccratorii appellari possunt, adduntur benedictiones rerum, ut in praecedenti editione Pontificalis romani. Liceat iam in initio haec notare, quae mutata inveniuntur in qualibet benedictione:

- a) semper indicatur natura et color paramentorum, quae Pontifex assumere debet;
- b) stola semper praecipitur assumenda directe supra rochetum, sine cotta;
- c) in textu orationum, retinetur solummodo verbum †benedicere», demptis semper †sanctificare et consecrare»;
- d) una tantum retinetur oratio, ubi plures antea exstabant;
- c) conclusio orationum est semper brevis.

His prae habitis, cum in formulis benedictionum quae sequuntur nihil aliud notandum occurrit, indicabitur tantum fons e quo textus assumitur.

1. *Benedictio antimensii* eadem est ac in Rituali romano (tit. IX, cap. IX, n. 21) a S.R.C. praeparata post concessionem huius lintei, loco altaris portatilis lapidei, in regionibus Missionum, die 12 martii 1947. Circa finem, demptum est verbum «et» quod iungebat verba «sanctis et electis». Cfr. *Ephem. Lit.* 62 (1948) 384.

2. *Benedictio vasorum et aliorum ornamentorum in genere* retinet orationem *Omni-potens sempiterne Deus*, quae legebatur secundo loco in PR et in Rituali romano (tit. IX, cap. IX, n. 10) et assumenda est ad benedicendam sacram suppellectilem in genere, quae non requirat peculiarem benedictionem aut consecrationem.

3. *Benedictio tabernaculi, pyxidis, ostensorii, thecae* formulam retinet, quae legebatur in PR et habetur in Rituali (tit. IX, cap. IX, n. 6).

4. *Benedictio tobalearum altaris* alteram tantum praebet orationum PR et Ritualis (tit. IX, cap. IX, n. 4). Prima autem oratio, debite accommodata, invenitur pro benedictione purificatorii noviter inducta. Verbum « mappa » substituitur verbo magis usitato « tobalca ».

5. *Benedictio corporalium* primam orationem retinet ex tribus quae in PR et Ritualis exstabant (tit. IX, cap. IX, n. 5).

6. *Benedictio pallae*, noviter nunc efformata, sumit alteram ex orationibus quae olim adhibebantur ad benedicenda corporalia. Antea palla simul cum corporali aut eadem formula ac corporale, benedicebatur; ait enim Rituale: « Benedictio pallae et corporalis ». In textu orationis suppressum est verbum « involvendumque »; et locutio « linteamen istud » facta est « pallam istam ».

Orcinus

Omnipotens sempiterne Deus, benediccre digneris pallam istam ad tegendum Corpus et Sanguinem Domini nostri Iesu Christi Filii tui: Qui tecum.

7. *Benedictio purificatorii* item noviter inducta est, et efformatur ex prima oratione, quae olim legebatur in formula benedictionis tobalearum altaris. Ad textum aptandum, locutio « hoc linteamen sacri altaris usui praeparatum » mutata est in « hoc linteamen sacri calicis usui praeparatum ».

Oremus

Exaudi, Domine, preces nostras: et hoc linteamen, sacri calicis usui praeparatum, benediccre digneris. Per Christum.

8. *Benedictio sacerdotalium indumentorum in genere* primam tantum retinet duarum orationum PR et trium Ritualis (tit. IX, cap. IX, n. 1).

9. *Benedictio specialis cuiuslibet indumenti* textum retinet PR et Ritualis (tit. IX, cap. IX, n. 2); attamen indicationem singulorum indumentorum complet, addendo mentionem pluvialis et veli humeralis.

10. *Benedictio iioi'oe Crucis* efformatur ex clementis quae iam habebantur in PR et in Ritualis [*Alia benedictio solemnior Crucis*: tit. IX, cap. IX, n. 14]. Retinetur prima oratio *Benedic, Domine Iesu Christe, hanc Crucem* (dempto hoc loco verbo « tuam »); praefatio, quae tamen incipit a secunda parte *Te supplices exoramus*, ac demum formula *Sanctificetur signum istud*, in qua verbum « lignum » mutatur in « signum », ita ut eadem formula adhiberi valeat pro Crucibus sive ligno sive metallo confectis. Sequitur Crucis thurificatio et adoratio.

11. *Benedictio Crucis pectoralis*, uti iam antea, assumit primam orationem, quam PR ponit ad benedicendam et imponendam Crucem proficiscentibus in subsidium

et defensionem fidei christianae seu recuperationem Terrae sanctae. Oratio tamen nunc explicit post verba « valeat tuae benedictionis accipere », dempta ultima parte.

12. *Benedictio imaginis B.V.M.* magis simplex et expedita fit ac in PR. Retinetur enim solummodo una oratio, ultima PR, sed eius textus profunde mutatur et abbreviatur. Canticum *Magnificat* retinetur ad claudendum ritum, dum Pontifex imaginem aspergit et thurificat; ipsi tamen substitui potest * aliquis cantus popularis».

13. *Ordo ad imaginem B.KM. coronandam* substantiales aut magnas variationes non subiit. Orationes tamen aliquatenus breviores et simpliciores factae sunt. Insuper, dum Pontifex imaginem corona decorat, extra tempus paschale, non canitur aut. *Regina caeli*, sed *Salve, Regina*.

14. *Benedictio imaginum aliorum Sanctorum* textum retinet PR et Ritualis (tit. IX, cap. IX, n. 15). Variatio, notanda in textu, est distinctio clara inter imagines (sculptas) et effigies (pictas), ita ut singula verba sumantur divise, iuxta opportunitatem, non amplius simul, ut in textibus praecedentibus.

15. *Benedictio capsarum pro reliquiis includendis* amittit invitorium quod in PR ritum inchoabat. Eius loco ponitur oratio, quae antea, post praefationem, ritum clauderat; quae oratio valde abbreviatur, totam primam partem omittendo. Etiam praefatio valde reducitur, cum finem habeat post verba: « abundantia largitatis tuae mercantur invenire ».

BENEDICTIONES QUAE CUM RITIBUS MAIORIBUS CONNECTUNTUR

Haec ultima PRE sectio, quae tamen a praecedentibus peculiari titulo non distinguitur, quinque peculiares benedictiones complectitur, quae cum ritibus maioribus connectuntur, et in ipsis quodammodo inseruntur, etsi novae rubricae praevideant ut extra ipsos ritus perfici iam possint, ad universam actionem magis expeditam reddendam. Sunt:

1. *Ordo ad faciendam aquam benedictam « ordinariam »*, qui idem remanet ac antea in PR, in Missali et Rituali, his exceptis;

- «) in oratione ad sal benedicendum, supprimuntur verba «et sanctificare »;
- β) commixtio salis et aquae fit unico tractu, in modum crucis;
- γ) tres orationes conclusionem brevem habent.

Hic Ordo, ita emendatus, iam legitur in novis Missalis romani editionibus.

2. *Ordo ad faciendam aquam benedictam « gregorianam »* omnia elementa tradita retinet; omittitur tamen ultima oratio *Sanctificare per verbum Dei, unda caelestis*, quae addebatur in ecclesiae dedicatione. Textus orationum ita disponitur ut clare appareant variationes quae, iuxta diversos casus, in benedictione perficienda, assumi debent: ad consecrationem ecclesiae et altaris, ad consecrationem altaris tantum, ad reconciliationem ecclesiae.

3. *Benedictio incensi in altaris consecratione comburendi*;

4. *Benedictio tobaleanini, vasorum et ornamentorum ecclesiae et altaris, quando ecclesia et altare simul consecrantur*;

5. *Benedictio tobaleanini, vasorum et ornamentorum altaris, quando altare tantum consecratur*;

nullam variationem prae se ferunt, praeter eas quae in omnes formulas benedictionum inductae sunt, et de quibus iam egimus. Illic ponuntur ad commoditatem utentium, cum pluries in textu PRE occurrant, et etiam extra ipsum ritum perfici possint.

Breviter iter nostrum confecimus per paginas novae editionis secundae partis Pontificalis romani, innovationes, mutationes, suppressiones significando et, pro posse, illustrando. Vidimus in hoc opere novam paginam historiae illius amoris quo Ecclesia « opus Dei » ab ipsa perficiendum prosequitur, ita ut cultui Deo tribuendo uniatur etiam debita sanctificatio et institutio fidelium. Aspectus pastoralis huius emendationis per se evidens est; medium actionis pastoralis sacerdotibus proponitur etiam pro illis sacris actionibus, quae, ut plurimum, revera exceptionales sunt in singulis paroeciis. Pastorum ergo sit fideles sibi commissos fideliter et sapienter docere « de ipsis ritibus eorumque significatione », ita ut celebratio suum verum et ultimum finem semper attingere possit.

Ī

CAROLUS BRAGA, C.M.

Romae, mense iulio 1962.

INDEX RERUM ALPHABETICUS

Numeri indicant paginam commentarii

Abbreviationes: adhibitae in hoc commentario, 209.

Alphabetus: inscriptio in dedicatione ecclesiae, 236.

Aqua benedicta «ordinaria»: ordo ad illam laciendam, 279; — in benedictione et impositione primarii lapidis, 212; — in benedictione ecclesiae, 252; — in consecratione campanae, 259; — in benedictione coemeterii, 265; — in reconciliatione coemeterii, 274.

Aqua benedicta «gregoriana»: ordo ad illam faciendam, 279; — in dedicatione ecclesiae, 230; — in reconciliatione ecclesiae, 270; — in consecratione altaris immobilis, 253; — portatilis, 256.

Altaris consecratio: cum ecclesiae dedicatione, 246; — sine ecclesiae dedicatione, 253; — portatilis: forma solemni et simplici, 255.

Altarium minorum: consecratio in ritu dedicationis ecclesiae, 226.

Antimensium: benedictio, 277.

Calix: consecratio, 277.

Campana: prima elementa historica consecrationis, 258; — de tempore, 259; — paranda pro ritu, 259; — lustratio, 259; — consecratio, 261.

Chrisma: in consecratione ecclesiae, 226; — altaris, 246; — campanae, 259; — calicis et patenae, 277.

Coemeterium: origo historica benedictionis, 264; — de tempore, 265; — paranda, 265; — praeparatio pastoralis, 265; — ritus benedictionis, 266; — Missa, 268.

Corporale: benedictio, 278.

Crux: benedictio novae Crucis, 278.

Crux pectoralis: benedictio, 278.

Dedicatio ecclesiae: *historia*: — in ritu romano primaevo, 217; — in ritu gallicano, 218; — in ritu composito, 220; — in Pontificali romano, 222.

Ritus: de titulo ecclesiae, * 223; — de tempore, 224; — de parandis reliquiis, 224; — de per-vigilio, 225; — de Officio divino dicendo, 225; — de consecratio-

nc akarium minorum, 226; — de rebus parandis, 226; — de praeparatione pastoralis, 228; — lustratio seu aspersio ecclesiae, 229; consecratio, 244

Ecclesia: benedictio primarii lapidis, 212; — dedicatio, 236; — benedictio, 252; — reconciliatio, 269; — lustratio altaris, 235; — possessio et dedicatio ecclesiae, 236; — depositio reliquiarum, 240; — consecratio ecclesiae, 244; — consecratio altaris, 246; — Missa, 251.

Indulgentiae: in consecratione ecclesiae, 210 et 224.

Imago: benedictio imaginis B.M.V., 278; — et Sanctorum, 278; — coronatio imaginis B.M.V., 278.

Incensum: benedictio, 248.

Indumenta sacerdotalia: benedictio, 278.

Lapis primarii benedictio: prima testimonia historica, 211; — in Pontificali Durandi, 211; — quando imponi potest, 212; — paranda pro impositione, 212; — praeparatio pastoralis, 212; — lustratio loci in quo ecclesia fundatur, 213; — benedictio et impositio lapidis, 214-218.

Missa: in dedicatione ecclesiae, 251; — in benedictione ecclesiae, 255; — in consecratione altaris: im-

obilis, 255, portatilis, 257; — in benedictione coemeterii, 268; — in reconciliatione ecclesiae, 273; — in reconciliatione coemeterii, 276.

Officium divinum: in dedicatione ecclesiae, 225.

Ornamenta: ecclesiae et altaris, 250 et 280; — benedictio, 280.

Ostensorium: benedictio, 277.

Palla: benedictio, 278.

Pastoralis actio: praecst operi instaurationis PR, 207.

Patena: consecratio, 277.

Pontificale romanum emendatum: index rerum, 202; — principia pro revisione, 205; — decretum SRC pro editione typica, 210.

Psalterium: in PR adhibetur iuxta vulgatam editionem, 206.

Purificatorium: benedictio, 278.

Pyxis: benedictio, 277.

Reconciliatio: *ecclesiae:* prima elementa ritus, 269; — de tempore, 270; — de rebus parandis, 270; — ritus reconciliationis, 270; — de Missa, 273.

— *coemeterii:* prima elementa ritus, 274; — de tempore, 274; — de rebus parandis, 274; — ritus reconciliationis, 274; — de Missa, 276.

Reliquiae: in dedicatione ecclesiae, 224; — translatio, 240; — deposi-

tin, 242; — in consecratione akaris immobilis, 253; — altaris portatilis, 256.

Suppellex sacra: benedictio, 277.

Tabernaculum: benedictio, 277.

Theca: benedictio, 277.

Titulus: in dedicatione ecclesiae, 233; — in benedictione ecclesiae, 252; — in consecratione altaris, 253.

Tobalea: benedictio post dedicationem ecclesiae, 250 et 280; — post consecrationem altans, 280.

I N D E X

	Pag.
<i>In septimiam partem Pontificalis romani</i>	201
Pontificale romanum - Pars secunda: Decretum S.R.C	210
De benedictione et impositione primarii lapidis	211
Ordo ad benedicendum et imponendum primarium lapidem pro ecclesiae aedificatione.....	212
Dispositiones rubricates	212
Pars prima: lustratio loci in quo ecclesia fundatur	213
Pars secunda: benedictio primarii lapidis	214
Pars tertia: impositio primarii lapidis	215
De ecclesiae dedicatione.....	217
Ordo ad ecclesiam dedicandam et consecrandam	223
Dispositiones rubricates	223
Pars prima: lustratio et dedicatioecclesiae - - - -	229
Pars secunda: depositio reliquiarum	240
Pars tertia: consecratio ecclesiae et altaris - - - -	244
De Missa	251
De ecclesiae benedictione.....	252
De altaris consecratione sine ecclesiae dedicatione	253
De altaris portatilis consecratione.....	255
De CAMPANAE CONSECRATIONE.....	258
Dispositiones rubricales	259
Pars prima: lustratio campanac	259
Pars secunda: consecratio campanac	261
De COEMETERII BENEDICTIONE.....	264
De ECCLESIAE RECONCILIATIONE.....	269
De COEMETERII RECONCILIATIONE.....	274
Ordo ad patenam et calicem consecrandum.....	277
Benedictiones rerum	277
Benedictiones quae cum ritibus maioribus connectuntur	279
Index rerum alphabeticus.....	281

Ioseph Pizzoni, *Sponsor*

Imprimatur: A. Traglia, *Card. Provicarius*

Autorizzazione del Tribunale di Roma, 27 gennaio 1951

Istituto Grafico Tiberino di Stefano de Luca - Roma, Via Gaeta 14

« KONZELEBRATION » BEI DER ÖLWEIHE AM GRUENDONNERS- TAG IN DER RÖMISCHEN ÜBERLIEFERUNG ?

Quaeritur, an cooperatio duodecim sacerdotum in consecratione s. Chrismatis veniat a concelebratione in ritu romano. Tractatur primo de benedictione *olvi infirmorum* in fine canonis Missae, in sacramentariuni Gregorianum commemorat etiam presbyteros participare in hac benedictione, non autem concelebratio fuisse videtur nisi in eodem sensu atque in oblationibus colligendis et in s. Communione distribuenda. Secundo tractatur de consecratione Chrismatis. « Cooperatio » XII sacerdotum in fontibus commemoratur non ante pontificale romano-germanicum (saec. X.), et presbyteri numquam cum episcopo pronuntiabant verba consecrationis. Corrigenda ergo esse videtur opinio auctorum.

Für eine römische Konzelebration im Vollsinn kann man sich auf die Fälle berufen, in denen die Kardinalpriester mit dem Papst zusammen an besonders hohen Festen Eucharistische feierten: « In diebus autem festis, id est pascha, pentecosten, sancti Petri, natalis domini, per has quatuor sollemnitates habent colligendas presbyteri cardinales, unusquisque tenens corporalem in manu sua et venit archidiaconus et porregit unicuique eorum oblatas tres. Et, accedente pontifice ad altare, dextra levaeque circumdant altare et simul cum illo canonem dicunt, tenentes oblatas in manibus, non super altare, ut vox pontificis valentius audiatur, et simul consecrant corpus et sanguinem domini » (OR II, 1; Andrieu II, 131). Man wird nicht fehlgehen, wenn man in dieser Konzelebration eine alte römische Überlieferung erblickt, wobei allerdings offenbleibt, ob auch das Mitsprechen der Kanonworte alt ist.

Als alte Überlieferung und Überrest römischer Konzelebration pflegt man auch die Beteiligung der Presbyter bei der Ölweihe des Gründonnerstags anzusehen, in der heutigen Liturgie die Beteiligung von zwölf Priestern bei der Konsekration von Chiasm und Kathuinenenol. J. A. Jungmann schreibt über die Mitwirkung der zwölf Presbyter: « Ubrigens bewahrt im Pontificalgottesdienst gerade der Gründonnerstag noch ein weiteres Beispiel uralter Konzelebration: bei der Ölweihe, wo u.a. zwölf Presbyter — als Vertretung des gesamten Stadtklerus — in Paramenten erscheinen und, wie ein alter Ordo von Rouen sich ausdrückt, ' simul cum pontifice verbis et manibus conficiunt ', ein Wort, das Amalar vom Mitkonsekrieren in der Messe gebraucht hatte, Liber off. I, 12, 26 (Lanssens II, 75) (Miss. Soil., I. 261, Anni. 14).

nique hagiographique. Mais en marge de ses articles et contributions, il se dépensa en d'autres activités de parole et d'apostolat de grand air: Cadets, Scoutisme, Route, Camps d'été etc. sans oublier le *Cercle Sainte-Jeanne* (1926), multipliant réunions, entretiens et plaquettes... Dans cette optique de publications, il contribua à la fondation des *Editions de l'Orante* (1934). En 1938, il put mettre sur pied l'Oeuvre sociale du domaine de *Troussares*, par Auneuil (Oise).

En 1940, lors de l'exode au cours de la seconde guerre qu'il vécut, le P. Doncoeur, se replie sur Lvon, où il devient Aumônier national des Scouts de France. En 1944, il reprend aux *Etudes* sa collaboration jusqu'en juillet 1958 où lui y est donné de se consacrer entièrement à son Oeuvre familiale de Troussures (école ouverte en octobre 1959). C'est là qu'il meurt, le 21 avril 1961, et là aussi qu'il est inhumé, le 23, après une Messe d'enterrement en cette église *Saint-Etienne* de Beauvais qu'il aimait tant.

Dans l'organe très personnel de son Cercle de jeunes, dans ses *Cahiers Sainte-Jeanne* (premier numéro en février 1930), on trouve au naturel divers aspects de sa pensée et de son apostolat, à la tête de cette équipe qu'il groupa et anima avec flamme. Ces Cahiers envisagent de consacrer l'année 1962 (dernière gerbe de la moisson) à un choix des lettres du Père, au florilège de ses plus belles pages, et à la bibliographie complète de ses articles et contributions très dispersées. Ce travail est entrepris par l'une des ses fidèles, la chartiste Yvonne Lanhers, qui collabora avec le Père dans leurs cinq volumes sur divers textes du *Procès de Sainte Jeanne d'Arc*.

En 1961, pp. 220-222, les *Cahiers Sainte-Jeanne* ont déjà donné, établie par Andrée Fossier, une bibliographie du P. Doncoeur: 61 numéros de plaquettes, discours, et autres écrits, etc. Le numéro de novembre 1961, pp. 225-320, *Mémorial Paid Doncoeur* contient de suggestives photos du Père, avec quelques articles qui évoquent ses activités et son rayonnement. Il est dédié: *A notre Père qui dans le Christ par l'Evangile nous a engendrés. Non solum in memoriam, sed in intentionem et in epem*. L'Evangile, Paul Doncoeur, le trouvait et le vivait toujours actuel, dans les leçons et le déroulement de la Liturgie.

F. COMBALUZIER, C.M.

IUS ET PRAXIS

A C T A SANCTAE SEDIS

SACRA RITUUM CONGREGATIO

I

MISSA VOTIVA IN DIE PROFESSIONIS RELIGIOSORUM

(η. 13)

Sequens Missa, unica pro singulis occasionibus, est votiva II classis, et celebratur aut ile mandato aut de consensu respectivi Ordinarii; in ea adhibetur color albus.

Antiphona ad Introitum. Ps. 39, 8-9. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus, vólui, et legem tuam in medio cordis mei. (T. P. Alleluia, alleluia.) Ps. ibid., 2. Exspectans exspectavi Dominum, et intendit mihi.

y. Gloria Patri.

Et diatur Glôria in excelsis.

Oratio

Omnipotens sempiterne Deus, qui famulos tuos, a mundi periculis ereptos, ad plenius sectanda Filii tui vestigia vocare dignatus es: praesta, quaesumus; ut propositam sibi evangélicam perfectionem consequantur. Per eundem Dominum.

Epistola: Phil. 3, 7-14: Quae mihi fuerunt lucra... ad bravium supernae vocationis Dei in Christo Iesu Domino nostro.

Graduate. Ps. 65, 13-14. Introibo in domum tuam in holocaustis, reddam tibi vota mea, quae? distinxerunt labia mea. V. Ibid., 16 Venite, audite, et narra- bo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit anima? mea?.

Alleluia, alleluia. Y. *Gal. 6, 14. Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo.* Allelûia.

Post Septuagesimam, omissis Alleluia et versu sequenti, dicitur:

Tractus. Ps. 62, 2. Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo. V. Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. V. Ps. 50, 12. Cor mundum crea in me, Deus; et spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ttmport autem paschali omittitur graduait, et eius loco dicitur:

Alleluia, alleluia. V. *Gal. 6, 77.* Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo.

Alleluia. V. *Ps. 132, 4.* Ecce quam bonum et quam iucundum, habitare fratres in unum! Alleluia.

Evangelium: Marc. 10, 17-21: Cum egressus esset Iesus... et veni, sequere me.

Antiphona ad Offertorium. 1 Par. 29, 17-18. Domine Deus, in simplicitate cordis mei Janus obtuli universa: Deus Israël, custodi hanc voluntatem. (T. P. Alleluia.)

Secreta

Famulorum tuorum, Domine, sacrificium benignus accipias; et tibi paupertatem, castitatem et obedientiam voventes, tua caritate confirmes. Per Dominum nostrum.

Antiphona ad Communionem. Ps. 33, 9. Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus; beatus vir, qui sperat in eo. (T. P. Alleluia.)

Postcommunio

Pretioso corpore et sanguine Filii tui refecti, te, Domine, deprecamur; ut, qui sacra vota te inspirante emisit, eadem te adiuvante custodiant. Per eundem Dominum.

MISSA VOTIVA IN DIE PROFESSIONIS RELIGIOSARUM

(n. 14)

Sequens Missa, unica pro singulis occasionibus, est votiva II classis, et celebratur aut de mandato aut de consensu respective Ordinarii; in ea adhibetur color albus.

Antiphona ad Introitum. Ps. 44, 11-12. Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum et domum patris tui; et concupiscet Rex decorem tuum. (T. P. Alleluia, alleluia.) *Ps. ibid., 2.* Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea Regi.

y. Gloria Patri.

Et dicitur Gloria in excelsis.

()ratio

Deus, qui has famulus tuas, a sacculi vanitate conversas, ad supernæ vocaliônis bravium accendis: gratiam tuam cis infunde; ut professionis suæ memores, quæ te inspirante promittunt, te auxiliante perficiant. Per Dominum.

Epistola. I Cor. 7, 6-8, 25, 29-32, 34: Hoc dico secundum indulgentiam... ut sii sancta corpore, et spiritu: in Christo Iesu Domino nostro.

Graduate. Regnum mundi et omnem ornatum sacculi contempsi, propter ;morem Domini mei Iesu Christi: quem vidi, quem amavi, in quem credidi, quem clilé ;i. V. Ps. 44, 2. Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea Regi.

Allclûia, alleluia. Y. Cant. 2, 16. Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia. Alleluia.

Post Septuagesimam, omissis Alleluia et versu sequenti, dicitur.

Tractus Ps. 26, 7-8, 10. Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te: miserere mei ei exaudi me. Y. Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram. Y. Adiutor meus esto, ne derelinquas me; neque despicias me. Deus salutaris meus.

Import autem paschali omittitur graduate, et eius loco dicitur:

Al'elûia, allclûia. Y. Cant. 2, 16 Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia.

Allclûia. V. Ps. 83, 5 Beati qui habitant in domo tua. Domine; in saecula saeculorum laudabunt te. Allclûia.

Evangelium. Matth. 25, 1-13: Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Simile erit regnum... Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.

Antiphona ad Offertorium. Ps. 115, 16-17. Dirupisti. Domine, vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis, et nomen Domini invocabo. (T. P. Allclûia.)

Secreta

Suscipe, quaesumus, Domine, oblacionem nostram: et has famulas tuas, quæ se maiestati tuæ in paupertate, castitate, obedientia devovent, benignus aspice, et ad praemia futura dispone. Per Dñm.

Antiphona ad Communionem. Ps. 72, 28. Mihi autem adhærec Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. (T. P. Allclûia.)

Postcommunio

Deus, qui omnia pro te in hoc saeculo relinquentibus ætérnum in cadis praeparas habitaculum: confirma corda famularum tuarum, et concède; ut ad cadestes Agni nûptias pervenire mereantur. Per Dominum.

MISSA VOTIVA AD VOCATIONES ECCLESIASTICAS PETENDAS
f». 15)

In hac Missa adhibetur color albus.

Antiphona ad Introitum. Matth. 4, 18-19. Dominus secus mare Galilaea vidit duos fratres, Petrum et Andréam, et vocavit cos: Venite post me: faciam vos fieri piscatores hominum. (¶7 P. Alleluia, alleluia.) *Ps. 18, 2.* Caeli enarrant gloriam Dei: et opera manuum eius annuntiat firmamentum.

V. Gloria Patri.

Oratio

Mitte, quaesumus, Domine, operarios in messem tuam: ut Unigeniti Filii tui et præcepta iugiter servantur et ubique sacrificium innovetur: Qui tecum.

Epistola: 1 Reg. 3-10: Ministrabat puer Samuel... Loquere, Domine, quia audit servus tuus.

Graduate. Ps. 26, 4. Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vita: mea.. . Ut videam voluptatem Domini, et visitem templum eius.

Alleluia, alleluia, y. *Ps. 83, 5.* Beati qui habitant in domo tua, Domine: in saecula sæculorum laudabunt te. Allelûia.

Post Septuagesimam, omissis Alleluia et versu sequenti, dicitur:

Iractus Ps. 83, 24. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini, y. Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum.

y. Etenim passer invenit sibi domum, et turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos: altaria tua, Domine virtutum, rex meus et Deus meus.

Tempore autem paschali omittitur graduate, et eius loco dicitur:

Alleluia, alleluia, y. *Ps. 83, 5.* Beati qui habitant in domo tua. Domine: in saecula sæculorum laudabunt te.

Allelûia. V. *Eccli. 39, 19.* Florete, flores, quasi lilium, et date odorem, et frondete in gratiam, collaudate canticum, et benedicite Dominum in operibus suis. Allelûia.

Evangelium: Ioann. 1, 35-51: Stabat Ioannes... et descendentes supra Filium hominis.

Antiphona ad Offertorium. Ps. 15, 5. Dominus pars hereditatis meae et calicis mei: tu es qui restitues hereditatem meam mihi. (T. P. Allelûia.)

Secreta

Munus quod offerimus, Domine, vitale populo tuo perfice sacramentum: ut in circuitu mensae tuae preces et hostias multiplicati tibi ministri committant. Per Dominum nostrum.

Antiphona ad Communionem. Ps. 65, 16. Venite, audite, et narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit anima mœa, (T. P. Allelûia).

Postcommunio

Cælestibus repleti mysteriis, quaesumus, omnipotens Deus: ut ministros tuos et numero augeas et caritate sanctifies. Per Dominum.

MISSA VOTIVA AD VOCATIONES ECCLESIASTICAS SERVANDAS

(n. 16)

In hac Missa adhibetur color albus.

Antiphona ad Introitum. Ps. 104, 3-4. Lætetur cor quxréntium Dominum, et confirmamini: quaerite faciem eius semper. (T. P. Alleluia, alleluia.) *Ps. ibid., 1.* Confitemini Domino, et invoke nomen eius: annuntiate inter gentes opera eius.

y. Gloria Patri.

Oratio

Excita, Domine, in Ecclesia tua spiritum pietatis et fortitudinis; qui dignos akaribus tuis ministros, ct verbi tui strenuos assertores efficiat. Per Dominum nostrum.

Epistola. 1 *Ioann.* 2, 14-17: Scribo vobis, iuvenes... manet in xternum.

Graduait. Ps. 72, 24 ct 1. Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me. y. Quam bonus Israel Deus, his qui recto sunt corde!

Alleluia, allelûia. y. *Ps. 51, 10.* Ego sicut oliva fructifera in domo Dei; speravi in misericordia Dei in aeternum et in sacculum saeculi. Allelûia.

Post Septuagesimam, omissis Allelûia ct versu sequenti, dicitur:

Tractus. Ps. 23, 3-5. Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? y. Innocens manibus et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iuravit in dolo proximo suo. V. Hic accipiet benedictionem a Domino, ct misericordiam a Deo salutari suo.

Tempore autem paschali omittitur graduait, et eius loco dicitur:

Allelûia, allelûia. y. *Ps. 51, 10.* Ego sicut oliva fructifera in domo Dei; speravi in misericordia Dei in xternum et in saeculum saeculi.

Alleluia, y. *Ps. 65, 16.* Venite, audite, et narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit anima mœa Allelûia.

Evangelium: Ioann. 15, 1-9: Ego sum vitis vera... Manete in dilectione mea.

Antiphona ad Offertorium. Ps. 97, 2. Bonum est confiteri Domino, et psallere nomini tuo, Altissime. (T. P. Allelûia.)

Secreta

Plebis ru«, quaesumus, Domine, preces et munera benignus intende· ut dispensatores mysteriorum tuorum multiplicentur, et in amdre tuo Writer perseverent. Per Dominum.

Antiphona ad Communionem, Ioann. 17, 11 et 17. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut et nos: sanctifica eos in 'critatc. (T. P. Allclûia.)

Postcommunio

Fac nõ quaesumus, Domine, recensitis mysteriis respirare; et quos mi-nivros Redemptionis elegeris, immensa: tu;c caritati pura mente servire. Per Dominum.

MISSA VOTIVA AD VOCATIONES RELIGIOSAS PETENDAS ET FOVENDAS

(n. 17)

In hac Missa adhibetur color albus.

Antiphona ad Introitum. Ps. 79, 15-16. Respice de cælo et vide, et visita vincam istam: et perfice eam, quam plantavit dextera tua. (T. P. Alleluia, alleluia.) *Ps. ibid., 2.* Qui regis Israel, intende, qui deducis velut ovem Ioseph V. Gloria Patri.

Oratio

Familiam tuam, quaesumus, Domine, propitius respice et nova prole semper amplifica: ut et filios suos ad propositam sanctitatem perdúcere, et aliorum salutem efficaciter valeat procurare. Per Dominum nostrum Iesum Christum, Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat.

Epistola: Eph. 4. 1-6; 23-24: Obsecro vos ego vinctus... in iustitia et sanctitate seritatis.

Graduate. P<. 99, 2-3. Servite Domino in lætitia, introite in conspectum eius in exultatione. V. Scitote quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos et non ipsi nos.

Alleluia, alleluia. V. P.c. IB, 15. Benedicti vos a Domino, qui fecit cadum et terram. Alleluia.

Post Septuagesimam, omissis Alleluia et versu sequenti, dicitur: M

Tractus Ps. 121, 6, 8-9. Rogate qua: ad pacem sunt Icrusalem, et abundantia diligentibus te. V- Propter fratres meos et proximos meos loquebar pacem dc te. V Propter domum Domini Dei nostri quæsivi bona tibi.

Tempore autem paschali omittitur graduate, et eius loco dicitur:

Alleluia, alleluia. *Ps. Ili, 15.* Benedicti vos a Domino, qui fecit cadum et terram.

Alleluia. V. *Ps. 32, 12.* Beata gens, cuius est Dominus Deus, populus quem elegi in hereditatem sibi. Allelûia.

Evangelium: Luc. 9, 57-62: Ambulantibus discipulis in via, dixit quidam .id lesuni... aptus est regno Dei.

Antiphona ad Offertorium. Ps. 42, 4. Introibo ad altare Dei: ad Deum qui laetificabit vultum meum. (T. P. Alleluia.)

Secreta

Sacrificium nostra: devotionis, quod tibi, Domine, offerimus, benignus assume; ut familia tua fideliter tibi servire mereatur, et nova semper accipiat incrementa. Per Dominum.

Antiphona ad Communionem. Ps. 132, 1 et 3. Ecce quam bonum et quam incundum habitare fratres in unum; quoniam illic mandavit Dominus benedictionem. (7'. P. Allelûia.)

Postcommunio

Huius, Domine, virtute sacramenti, da nobis, quaesumus, perserverantem in tua voluntate famulatum; ut in diebus nostris, et merito et numero, familia tibi serviens augeatur. Per Dominum.

Adnotationes

Ecclesiae catholicae summis Pontificibus maxime cordi fuit semper, sed praesertim in hoc sacculo, sacerdotum sanctitas necnon vocationum qualitas et numerus. Quin omnia sapientia documenta S. Pii X. Pii XI, Pii XII et Ioannis XXIII, f.r., memoremus, sufficiat mentionem facere *Pontificii Operis vocationum sacerdotalium* a Pio XII adprobatum die 4 novembris 1941 Motu proprio «De Pontificio Opere vocationum sacerdotalium apud Sacram Congregationem Seminariis et Studiorum Universitatibus praepositam constituendo». Huius «Operis» propositum est voluntatem in christifidelibus «excitare fovendi, tuendi iuvandique Ecclesiasticas Vocationes.. itemque fideles ex omnibus orbis partibus in communione precum ac piorum exercere omnes vocare...» (*Acta Ap. Sedis*, 33 [1941] 479).

Paulo post, die 8 septembris 1943, eadem S. Congregatio eiusdem « Operis » *Statuta et normas ad Statuta exsequenda* adprobavit et edidit (*Acta Ap. Sedis*, 35 [1943] 369-370).

Demum, petentibus supradicta Sacra Congregatione de Seminariis et insimul Sacra Congregatione de Religiosis, die 1º iulii 1961 Sacra Rituum Congregatio quinque novas Missas adprobavit quae celebrari possunt uti votivae sive in die

professionis religiosorum et religiosarum sive pro vocationibus sacerdotalibus: de quibus infra.

Inter votivas in novis editionibus Missalis sub nn. 13, 14, 15, 16, 17. habentur quinque novae Missae votivae quae sequuntur:

- n. 13. Missa votiva in die professionis religiosorum;
- n. 14. Missa votiva in die professionis religiosarum;
- n. 15. Missa votiva ad vocationes ecclesiasticas petendas;
- n. 16. Missa votiva ad vocationes ecclesiasticas servandas;
- n. 17. Missa votiva ad vocationes religiosas petendas et fovendas.

Duas prae oculis habemus editiones Missarum n. 15 et 16, quae dici possunt «ad vocationes ecclesiasticas petendas» et «ad vocationes ecclesiasticas servandas»; quarum editionum prima, typis polyglottis vaticanis impressa, disposita fuit iuxta normas S.R.C. iam impertitas; altera vero editio (Tibure impressa) improprie ac erronee servat titulos antea usitatos, i.e.: *Introitus*, loco *Antiphona ad Introitum*; *Offertorium*, loco *Antiphona ad Offertorium*; *Communio*, loco *Antiphona ad Communionem*; praeterea verba ipsius tituli Missarum non concordant cum originali; dicitur enim: *Missa ad petendas vocationes ecclesiasticas*, loco *Missa votiva ad vocationes ecclesiasticas petendas*; et *Missa pro vocationibus ecclesiasticis servandis*, loco *Missa votiva ad vocationes ecclesiasticas servandas*; tandem desideratur brevis rubrica, quae legitur in originali: *In hac Missa adhibetur color albus*.

Post titulum Missarum n. 13 et n. 14 exstat rubrica: «*Sequens Missa, unica pro singulis occasionibus, est votiva II classis, et celebratur aut de mandato aut de consensu respectivi Ordinarii...*».

Eadem rubrica tamen non praemittitur aliis tribus Missis nn. 15, 16, 17.

Proinde Missae votivae «in die professionis religiosorum» et «in die professionis religiosarum» unice ut II classis, ordinandae erunt iuxta n. 370, c) novi Codicis rubricarum, et cum privilegiis in n. 343 eiusdem Codicis contentis. Conditiones, uti patet, sunt: ut Missa sit unica pro singulis occasionibus, et accedat mandatum aut consensus respectivi Ordinarii.

Quaeri potest:

1. Vtrum verba «in die professionis» intelligi debeant tantum «in die professionis perpetuae», vel etiam «in die professionis temporariae». Salvo meliore indicio, putamus respondendum esse affirmative etiam si agatur de professione temporaria: quia, etsi *temporanea*, est vera *professio*; textus enim non distinguit.

2. In aliqua Congregatione religiosa uno quoque anno professio renovatur, cum, iuxta Constitutionem, ad annum tantum emittatur. Hoc in casu licetne quotannis Missam votivam n. 14 celebrare censemus, nostra sententia, adhuc respondendum esse affirmative, cum quotannis agatur de vera professione.

3. Verbum «respectivi» Ordinarii censemus intelligendum esse non solum de Ordinario loci», sed etiam de Superiore maiore» in religionibus clericilibus exemptis, iuxta can. 198, § 1, cod. iur. canonici.

4. In Pontificali romano post actionem liturgicam in functione « De benedictione et consecratione Virginum » exstat rubrica: « Missa dicitur de die, cum collecta pro Virginibus sub uno *Per Dominum* »; atque statim additur oratio *Da, quaesumus, Domine, his famulabus tuis* », etc.; postea autem, suis locis habentur *Secreta et Postcommunio*. In hac functione dici ne poterit Missa votiva in die professionis religiosarum »?

Affirmative respondere non ausim, quia ritus « De benedictione et consecratione Virginum » superat, quoad solemnitatem, alias formas « professionis », quae communiter fiunt in Congregationibus. Praeterea in Pontificali romano huic caeremoniae praeponitur rubrica: « Benedictio et consecratio Virginum fieri debet in Epiphania Domini, vel in Albis Paschalibus, aut in Natalibus Apostolorum, seu in Dominicis diebus ». Haec autem pars Pontificalis romani nondum a S.R.C. reformata est; ideo putamus nihil esse innovandum usque dum competens auctoritas sensus suos proferat.

Supradicta rubrica, Missis votivis nn. 13 et 14 praeposita, non exstat ante alias Missas votivas nn. 15, 16, 17; igitur hac Missae retinendae sunt, communiter, uti Missae votivae IV classis. Licebit tamen illas celebrare, in quibusdam circumstantiis, uti votivas II classis; ex. gr. iuxta n. 370, *L*) novi Codicis rubricarum (pro... seminariis...: initium et finis anni scholaris, iubilaea extraordinaria...); vel etiam iuxta n. 366 eiusdem codicis, i.e. pro re gravi et publica simul causa, quae potest esse aliqua gravis spiritalis necessitas vel utilitas dioecesis ab Ordinario diiudicanda.

Textus. Aliter ac in quibusdam Missis, ultimis annis approbatis (ex. gr.: In Assumptione beatae Mariae Virginis, S. Ioseph opificis, S. Pii X), novae Missae habent textum iuxta versionem antiquam.

Plures formulae a S.R.C. recognitae et aptatae fuerunt (ex. gr.: Postcomm. Missae n. 17 cf. cum oratione «super populum» fer. III post Dominicam I Passionis); aliae sumptae sunt ex Missis iam exstantibus in Missali: ex. gr.:

In Missa n. 13:

Epistola (Phil. 3, 7-14), cf. Missam in festis S. Francisci de Paula (2 aprilis) et S. Petri de Alcantara (19 octobris);

Versus allcluiaticus T. P., *Ecce quam bonum*, cf. Missam S. Alfonsi de Liguorio (2 augusti);

Evangelium (Me. 10, 17-21), cf. Missam in festis S. Gabrielis a Virgine Perdolente (27 febr.) et S. Antonii M. Zaccaria (5 iulii);

Antiphona ad Communionem, *Gustate et videte*, eadem est in Missa Dominicae VIII post Pentecosten;

In Missa n. 14:

Epistola (I Cor. 7, 6-8, 25, 29-32, 34), cf. Missam IV de Communi Virginum, *Vultum tuum*;

Versus allcluiaticus T. P., cf. Missam Almae Domus Lauretanae (olim pro aliquibus locis, 10 decembris).

In Missa n. 15:

Antiphona ad Introitum, *Dominus secus mare*, feliciter reviviscit ex Missa vigiliae (suppressae) S. Andreae Apost. (olim 29 novembris);

Graduale, *Linam petii*, cf. Missam S. Familiae et Almae Domus Lauretanac (olim pro aliquibus locis, 10 decembris);

Versus alleluiaticus, *Beati qui habitant*, cf. Missam Almae Domus Lauretanac ut supra);

Evangelium (Ioan. I, 35-51) ex Missa vigiliae (suppressae) S. Andreae Apost. (olim 29 nov.).

hi Missa n. 16:

Antiphona ad Introitum, *Laetetur cor*, cf. Missam fer. V post Dominicam IV Quadragesimae;

Graduale, *Tenuisti*, cf. Missam Dominicae II Passionis (seu Palmarum);

Evangelium (Ioan. 15, 1-9) cf. Missam *Protexisti*, de Communi unius Mart. T. P.;

Antiphona ad Communionem, *Bonum est*, invenitur eadem in Dominica Septuagesimae.

In Missa n. 17:

Antiphona ad Introitum, *Introibo*, cf. Missam in festo S. Stanislai Kostkae (olim pro aliquibus locis, 13 novembris).

Annotatio. Paulo post editam a summo Pontifice Pio XI gravissimam Encyclicam «De Sacerdotio catholico, S.R.C., per decretum dati 11 martii 1936, facultatem extendit celebrandi Missam votivam D. N. Iesu Christi Summi et Aeterni Sacerdotis una cum pio exercitio orandi pro Cleri sanctificatione orbis universi (*Ephem. lit. IP*, 51 (1937) 4).

Nunc ex novis Missis approbatis alium peculiarem fructum licet sperare ut Deus religiosos, religiosas, sacerdotes et aspirantes ad sacerdotium sanctificet.

Ex ipsa celebratione disini Sacrificii Missae primus fructus spiritualis pendet. Sed per meditationem formularum, ex quibus Missae componuntur, spiritualem alimoniam omnes sumere possunt sive pro anima propria sive in fovendo sacerdotii et religionis aestimationem, ac intimum perfectionis desiderium alere in aspirantibus ad sacerdotium et in animis Deo consecrandis.

Valde prosunt «dies sacerdotales», atque in hac occasione (et in aliis) singulae formulae etiam argumentum praebere possunt, per conciones, explicandi seras et claras notiones de sacerdoti natura, necessitate, excellentia.

Faxit Deus ut optimas vocationes ad statum ecclesiasticum et ad «Religionem» concedere dignetur, «una cum auxiliis necessariis quibus vocationes ipsae ad felicem exitum adducantur».

II

COMMUNICATIO CIRCA FESTA PATRONORUM ITALIAE 1

(Uni uterque clerus Italiae teneatur, ad normam rubricarum, festa S. Francisci Assisicnsis, Conf., atque S. Catharinae Senensis, Virg., Italiae Patronorum principalium, gradu I classis celebrare, curent Ordinarii ut, in Propriis conficiendis, tres lectiones historicae propriae utriusque Sancti inserantur; et in fine sextae lectionis addatur:

In festo S. Francisci Assisicnsis, Conf. (die 4 octobris): «Pius vero Papa duodecimus, una cum sancta Catharina Senensi, principalem Italiae Patronum declaravit atque constituit ».

In festo S. Catharinae Senensis, Virg. (die 30 aprilis): «Pius vero Papa duodecimus, una cum sancto Francisco Assisiensi, principalem Italiae Patronam declaravit atque constituit ».

Contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Romae, ex aedibus Sacrae Rituum Congregationis, die 5 augusti 1961.

L. S.

C. Card. CtoGNANi, Ep. Tusculanus, *Praefectus*
Henricus Dante, *a secretis*

III

DECRETUM CIRCA TRANSLATIONEM FESTI SS. CORDIS IESU 2

Cum anno 1962 festum Ssmi Cordis Iesu occurrat die 29 Iunii simul cum festo Ss. Petri et Pauli, Apostolorum, quod iuxta Codicem Rubricarum n. 91, 3, praecedentia gaudet, nonnulli locorum Ordinarii petierunt ut festum Ssmi Cordis Iesu ad alium transferatur diem.

Quare haec Sacra Rituum Congregatio, de mandato Ssmi D. N. Ioannis Papae XXIII, statuit ut in illis regionibus ubi festum Ss. Petri et Pauli Apostolorum est de praecepto, festum Ssmi Cordis Iesu celebretur die 22 Iunii, feria VI post festum Ssmi Corporis Christi.

Ideoque pro his regionibus calendarium ita mutetur:

Die 22 Iunii, Feria VI, Ssmi Cordis Iesu, I classis.

Die 28 Iunii, Feria V, Vigilia Ss. Petri et Pauli App., II classis.

1 Acta JF Sedis, 53 (1961) 630.

- Acti Ap. Sed'S. 54 (1962) 50.

Dic 29 Iunii, Feria VL Ss. Pétri et Pauli App., I classis.

Die 30 Iunii, Sabb., Commemoratio S. Pauli Ap., III classis.

Ex Secretaria S. Rituum Congregationis, die 13 Decembris 1961.

Ep C. Card. Cicognam. Ep. Tusculan., *Praefectus*

L. Ep S.

Henricus Dante, *a secretis*

Adnotatio. — Non raro evenit ut, ob occursum duorum Officiorum uno eodemque die, Officium I classis, die fixo statutum, locum cedat Officio mobili eiusdem classis, qui in tabella praecedentiae superiorem obtineat locum, et in alium diem transferatur.

Hoc autem in praxi fere semper discidium efficit inter pietatem publicani Ecclesiae seu liturgicam et pietatem privatam seu fidelium, praesertim si festum translatum, sive ratione patronatus, sive devotione populi, summi momenti apud fideles habetur, ita ut translatio plerumque incongrua videatur. Si autem festum translatum in iure communi est de praecepto, magis ac magis translatio incongrua videtur: nam, dum festum liturgicum in sequentem diem transfertur, ecclesiasticum praeceptum die statuto manet.

Occursus huiusmodi hoc anno habetur die 29 iunii, cum festum Ss.mi Cordis Iesu occurrat simul cum festo Ss. Apostolorum Petri et Pauli.

Iuxta Codicem rubricarum (n. 91, 3) festum Ss.mi Cordis Iesu praecedentia gaudet; proinde festum liturgicum Ss. Apostolorum in sequentem diem transfert debet; christifideles, tamen, festum de praecepto Ss. Apostolorum Petri et Pauli die 29 iunii observare tenentur.

Peropportune ergo praesens Decretum statuit ut hoc anno festum Ss.mi Cordis Iesu feria VI post festum Ss.mi Corporis Christi li.e. die 22 iunii) celebretur. ita ut festum Ss. Apostolorum Petri et Pauli die proprio maneat.

Decretum latum est pro illis regionibus tantum ubi festum Ss. Apostolorum est de praecepto; sunt enim nonnullae nationes, ex.gr. Gallia, in quibus festum Ss. Petri et Pauli non est de praecepto servando, eius tamen solemnitas dominica sequenti celebratur.

Vigilia Ss. Apostolorum Petri et Pauli (28 iunii) et Commemoratio S. Pauli Ap. (30 iunii), quae, vi translationis festi Ss. Apostolorum, hoc anno suppressae essent, per hoc Decretum suis diebus restaurantur.

Optandum ut Decretum latum fuisset pro universa Ecclesia, illis regionibus ubi festum Ss. Petri et Pauli App. non est de praecepto minime exceptis: procul dubio unitas celebrationis liturgicae semper prodest unitati familiae christianae quae in celebratione liturgica profecto exprimitur.

Sicut etiam optandum est ut alia vice huiusmodi Decreta ante editionem Ordinis Officii et Missae promulgentur, praesertim si exinde, ut in casu, Ordo Officii et Missae plurium dierum erit immutandus.

S. Famoso

IV

declaratio circa quaedam dubia quae in rubricarum
CODICE INTERPRETANDO ORTA SUNT¹

Ut nonnullis petitionibus circa externam festorum solemnitatem satisfiat, haec Sacra Congregatio, audito Commissionis liturgicae suffragio, numeros Codicis rubricarum, qui sequuntur, ita definiendos esse statuit:

N. 358. — Solemnitas externa ipso iure competit dumtaxat:

- a) festo Ssmi Cordis Iesu;
- b) festo B. M. V. a Rosario, in dominica I mensis octobris;
- c) festo Purificationis B. M. V., si actio liturgica huic diei propria, approbante Sancta Sede, in dominicam transferatur, pro ea tantum Missa, quae candelarum benedictionem et processionem sequitur;
- d) festo Patroni principalis, rite constituti, nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, dioecesis, loci seu oppidi vel civitatis;
- e) festo Patroni principalis, rite constituti, Ordinis seu Congregationis, et religiosae provinciae;
- f) festo Patroni, rite constituti, coetuum vel institutionum, in ecclesiis vel oratoriis, quo fideles ad Patronum celebrandum conveniunt;
- g) festis anniversarii Dedicationis necnon Tituli propriae ecclesiae;
- h) festis Tituli necnon Fundatoris canonizati Ordinis seu Congregationis;
- i) lestis aut commemorationibus, in calendario Ecclesiae universae vel in calendario proprio inscriptis, quae cum peculiari populi concursu celebrantur: cuius rei index est loci Ordinarius.

N. 359. — Solemnitas externa, si ipso iure competat, nec supra, n. 358, pro quibusdam solemnitatibus externis aliter statuatur, fieri potest aut ipso die quo festum impeditur, aut in dominica immediate praecedenti vel immediate sequenti Officium festi impediti, aut alio die ab Ordinario loci determinando, iuxta rubricas.

Si vero peculiari induito conceditur, solemnitas externa diei definito assignatur.

► p C. Card. Cicognani, Ep. Tusculan., *Praefectus*

L. S.

Henricus Dante, *a secretis*

¹ *Acta Af- Sedis*, 54 (1962) 51.

Adnotatio. — Aspectus praecipui recentioris legislationis liturgicae, qui etiam in nullo rubricarum Codice inveniuntur, sunt quaedam actioni pastoralis adaptationes valde utiles.

Inter quas non ultimae sunt adnumerandae illae dispositiones quae ordinationem Missarum votivarum respiciunt. Etenim ne in extraordinariis celebrationibus, quae quacumque ex causa fiunt, ipsa Missae celebratio quid mere decorativum aliquando evadat, in rubricarum Codice largius quam antea Missae votivae celebratio permittitur peculiaribus circumstantiis aptae.

Attamen evulgato rubricarum Codice et in praxim deducto, rubricae, quae ad Missas \misas in solemnitate externa festorum respiciebant, minus visae sunt concedere quam pro votis et opportunitate.

Qua de causa nonnulli locorum Ordinarii a Sacra Rituum Congregatione petierunt ut facultas Missam votivam in solemnitate externa festorum celebrandi ad omnia Sanctorum festa cum peculiari populi concursu celebrata extendere-tur et quidem quovis anni die.

Lt his petitionibus satisfaceret, Sacra Rituum Congregatio Declarationem de qua supra evulgavit.

Ex comparatione novi textus a S.R.C. propositi cum textu pristino in Codice rubricarum contento, innovationes quae sequuntur elucet:

1. Ad n. 358 ad litteram *a* deleta sunt verba: *in dominica III post Pentecosten.* ex hoc eruitur solemnitatem externam festi Ss.mi Cordis Iesu exinde fieri posse quocumque die iuxta rubricas, neque requiri Ordinarii licentiam aut indicium de populi concursu:

2. Ad litteram *c* verba *festis I aut II classis quae cum quadam peculiari actione liturgica sunt connexa* ita suffecta sunt: *festo Purificationis B.M.V. si actio liturgica huic diei propria...* Revera multi sciscitabantur quatenus essent ista festa quadam peculiari actione liturgica connexa, cum, si Missam festi Purificationis, quae candelarum benedictionem et processionem sequitur, exciperes, perperam aliud festum exquireretur.

3. Quoad solemnitatem externam festi Patroni principalis de qua ad litteram *d* primitivi textus, hac Declaratione solemnitatem externam ipso iure competere declaratur omnibus Patronis, qui Patroni nomine quocumque titulo condecorantur, scilicet sive nationis, sive regionis, seu provinciae ecclesiasticae aut civilis, sive dioecesis, sive loci seu oppidi vel civitatis, sive, pro religiosi. Ordinis seu Congregationis vel tantum provinciae religiosae, sive etiam coetuum vel institutionum; sed hoc in casu facultas in ecclesiis vel oratoriis datur, quo fideles id Patronum celebrandum conveniunt. Ita celebratio Patroni coetuum vel institutionum expediri, qui alioquin vix liturgicam celebrationem haberet.

4. Denique ad litteram *f* extensio quam maxime, vi huius Declarationis, affertur: quae enim antea tantum festis I et II classis concedebatur, nunc omnibus festis aut commemorationibus, in calendario Ecclesiae universae vel in calendario proprio inscriptis, conceditur. Ex hoc in praxi perpaucis festis solemnitas externa ipso iure non competit. Est casus solemnitatis externae, ex.gr., S. Rochi vel S. Ritae, celebrandae in ecclesia in qua nullo titulo eorum festa sunt inscripta;

devotio tamen in istos Sanctos inter fideles progressa est. Sed et quidem hoc in Gisti possibilitas celebrandi solemnitatem externam adhuc manet, obtinenda Limen ex induito a Sancta Sede; et hoc sane ut vigiletur ne facilius evulgetur Sanctorum devotio de quibus forte nihil historice constet, aut circa eos aliquid superstitiose vel fanaticae agatur.

5. Quaerere potest aliquis cur sub litteris *a, b, c*, etc... huius Declarationis enumerentur Sanctorum festa qui, si excipias festa Patronorum coetuum vel institutionum. sub verbis litterae / « festis aut commemorationibus in calendario Ecclesiae universae vel in calendario proprio inscriptis » certe includuntur. Ratio haec est: ad celebrandam solemnitatem externam istorum festorum requiritur concursus populi ab Ordinario loci diiudicandus, pro ceteris festis sub litteris ;*b a ad h* enumeratis, solemnitatis externa nulla clausula est limitata.

6. Ad n. 359 ubi dicitur: * *solemnitas externa... fieri potest aut ipso die quo festum impeditur, aut in dominica immediate praecedenti vel immediate sequenti Officium festi impediti* adiecta sunt haec verba: *aut alio die ab Ordinario loci determinando*. Ex hoc clarius elucet:

a) solemnitatis externa festi suo die impediti fieri potest, iuxta rubricas, aut ipso die, aut in dominica immediate praecedenti vel immediate sequenti, sine ulla licentia;

b) solemnitatis vero externa festi suo die non impediti, quovis die tantum ab Ordinario loci assignari potest, a quo proinde expetenda est permissio;

c) qua facultate Ordinarius uti potest etiam pro festis suo die impeditis vel etiam pro solemnitatis externa festi B.M.V. a Rosario, si forte extra dies supra enumeratos in primo casu, vel extra dominicam I octobris in secundo, celebratur.

7. Per se Ordinarius loci, in determinando die, etiam diem liturgicum I classis eligere potest, quo in casu de solemnitatis externa fit tantum commemoratio in Missa dici, modo ne occurrat dies sub nn. 1, 2, 3 et § in tabella praecedentiae recensitis. Tamen optandum est ut Ordinarius loci abstineat quin designet aut permittat solemnitatis externae celebrationem saltem diebus in quibus ne commemoratio quidem Missae votivae in Missa dici a rubricis permittitur vel diebus in quibus solemnitatis externa cum tempore liturgico minime conveniat, ut, ex.gr., tempore Passionis. Quin etiam ne finis praecedentiae Proprii de Tempore super festa Sanctorum frustretur, neve fideles distraherentur a praecipuis festis vel diebus liturgicis, optandum est ut, quotiescumque a rubricis solemnitatis externa prohibetur, ab Ordinario loci prohibeantur etiam pia exercitia, ut, ex.gr., preces, cantiones, processio vel etiam tantum sollemnis expositio Simulacri, oratio panegyrica et similia.

V

DECLARATIO CIRCA EDITIONEM TYPICAM PARTIS SECUNDAE
PONTIFICALIS ROMANI ¹

Recenter prodiit editio vaticana partis secundae Pontificalis romani, quae vi decreti huius Sacrae Congregationis, sub die 13 Aprilis 1961, uti «typica» declarata est.

Ad dubia praecavenda, bene visum est quae sequuntur declarare:

Cum agatur de editione «typica» simul ac «emendata», id est de editione, in qua ritus et rubricae, necnon cantus gregorianus, in parte vel ex integro, ad simpliciores simul ac meliorem formam redacta sunt, ritus, rubricae ac cantus gregorianus, in praecedentibus editionibus exhibita, vim obligationis amiserunt.

Contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Romae, ex Aedibus Sacrae Rituum Congregationis, die 2 Ianuarii 1962.

✠ C. Card. Cicognani, Ep. Tusculan., *Praefectus*

L. S.

Henricus Dante, *a secretis*

Adnotatio. — «Editio typica» alicuius libri liturgici est editio typis Polyglottis Vaticanis exarata et per Decretum S. Rituum Congregationis «typica» declarata, cui editiones omnes, quae «iuxta typicam» dicuntur, ab editoribus pontificiis exaratae in posterum adamussim concordare debent: de eiusdem concordantia cum editionibus approbatis, ad normam can. 1390 C.I.C., constare debet ex attestatione Ordinarii loci in quo imprimuntur aut publici iuris fiunt.

Cum alicuius libri prodiit nova editio typica, editiones praecedentes per se vim amittunt, non eis quis uti potest et substitui debent, praesertim cum nova editio sit etiam emendata.

Hac Declaratione S. Rituum Congregatio admonet quod nova editio typica partis secundae Pontificalis Romani, nuper edita, cum sit simul emendata, immo funditus recognita, ita obligat ut editiones usque nunc usitatae vim obligationis amiserint neque ideo quis uti amplius eis possit.

S. Famoso

¹ *Litterae Jp Sedis*, 54 (1962) 52.

SUPREMA S. CONGREGATIO S. OFFICII

DECRETUM DE SACRA COMMUNIONE INFIRMIS
ADMINISTRANDA HORIS POSTMERIDIANIS ¹

Quaesitum est ab hac Suprema S. Congregatione utrum infirmis, etsi non in periculo mortis constitutis, nec decumbentibus, sed domo egredi non valentibus, Sacram Communionem ministrare liceat horis postmeridianis, quoties ipsi mane Sacram Eucharistiam recipere nequiverint, sive prae sacerdotis absentia, sive prae alio rationabili impedimento.

Feria V" loco IV"" die 19 octobris 1961.

Em.mi ac Rcv.mi DD. Cardinales rebus fidei ac morum tutandis praepositi, huic Dubio respondendum decreverunt: *Affirmative*, dummodo:

1) agatur de infirmis qui iam per hebdomadam domo egredi non valeant;

2) tempus ac frequentia Sacrae Communionis a Parocho vel alio Sacerdote, cui spiritualis cura infirmi incumbit, determinentur:

3) regulae servantur quoad ieiunium eucharisticum iam statutae.

Quam decisionem Feria VI sequenti die 20 octobris 1961. in Audientia Emano ac. Rev.mo D.no Cardinali Secretario S. Officii impertita, SS.mus 1). N. D. Ioannes divina Providentia Papa XXIII confirmavit ac publici iuris fieri iussit.

Datum Romae ex aedibus S. Officii die 21 octobris 1961.

Sebastianus Masala, *Notarius*

Adnotatio. — Dubium de quo agimus novae disciplinae scientiam supponit, quae Constitutione Apostolica « Christus Dominus » die 6 ianuarii 1953 inducta est, circa eucharisticum ieiunium ac tempus quo divinum sacrificium celebrari et fidelibus praesentibus communio distribui potest. Haec disciplina novis innixa principiis veterem omnino immutavit, quae pluribus ante saeculis viguerat.

In ipsa Constitutione Apostolica Ordinariis facultas conceditur permittendi horis postmeridianis Missae celebrationem et sacram communionem distribuendi infra Missam vel proxime ante et statim post. At sane constans Ecclesiae regula permansit, distribuendi scilicet communionem (sive mane sive vespere) cum celebratur Missa, cuius pars integrans est, excepto ut patet casu Viatici.

Motu proprio vero « Sacram communionem » diei 19 martii 1957 extensio seu potius concessio facta est locorum Ordinariis permittendi horis postmeridianis S. Eucharistiae distributionem independentem a Missae celebratione, ubi loco

¹ *Acta Ap. Sedis*, 53 (1961) 735.

Missae aliqua sacra functio habeatur. In hoc Motu proprio de infirmis vespere danda Eucharistia est sermo, sed modo generico; quapropter quaesitum fuit ut S. C. de ipsorum vespertina communione explicite loqueretur. Hinc praesens Dubium, cui S. C. Sancti Officii respondit.

Dubium duo respicit puncta: 1) quinam infirmi possunt domi sacram communionem recipere horis postmeridianis, et 2) quis perpendere ac decernere potest susceptionis adiuncta, idest tempus et frequentiam.

Imprimis statuitur agi de infirmis, quamvis non in periculo mortis constitutis nec decumbentibus, qui iam per hebdomadam domo egredi non valerent et ipso mane sacram communionem suscipere non potuissent ob sacerdotis absentiam aut aliud rationabile impedimentum. Infirmi sunt qui aliquo morbo afficiuntur. Sed quaeii posât: quid dicendum de senibus? Sunt senes, qui stricte loquendo, nullo laborant morbo, sed aliqua indigent cura, praesertim hiemali tempore, ad valetudinem tuendam. Putamus eos uti infirmos haberi, non tantum ob adagium « ipsa senectus est morbus », sed etiam quia interdum domo egressus sanitati non parum nocere potest. Praeterea ad hoc inducit patens documenti intentio, cum veluti causam agnoscit « aliud rationabile impedimentum ».

Infirmi praeterea debent domi detineri valetudinis causa iam per hebdomadam. Hinc solum octavo die frui pontificia concessione incipere possunt, necessitate manendi domi permanente. Sed si mane praesto sit sacerdos, qui Eucharistiam infirmo deferre possit, hic mane valet eam sumere, horis scilicet quibus ordinarie Missa celebrari potest, non vero horis postmeridianis, iamvero quo infirmus vespere domi communicari valeat, requiritur ut ipse mane hoc facere non potuerit « sive prae sacerdotis absentia, sive prae alio rationabili impedimento ». Putamus hic verbo *absentia* intelligi debere impossibilitatem sacerdotem habendi, qui sacramentum ad infirmum deferat, non vero eius carentiam in loco, secus nihil diceret sequens dictio « alio rationabili impedimento ». Hisce insuper verbis intelligi potest infirmum sacram Eucharistiam recipere non potuisse mane quacumque causa impediante, uti, exempli gratia, esset defectus ieiunii eucharistici, aut impossibilitas quaevis ob infirmitatem, aut familiare quoddam motusum aut etiam nimia sacerdotis occupatio. Neque necesse est ut communio postmeridiana repetatur aut constanter sive habitualiter fiat, sed sufficit quod circumstantia locum habeat una vice, seu aliquando, quod evidenter exprimitur verbo *quoties*.

Alterum punctum respicit personam quae iudicare seu determinare debeat circa tempus et frequentiam huius vespertinae communionis. S. Congr. hoc indicium sive parochus tribuit, sive sacerdoti, cui spiritualis cura infirmi incumbit.

Haec sane attributio signum est Ecclesiae sollicitudinis spirituali bono consulendi fidelium, qui infirmitate vexantur, et est insuper aequa ac recta, praesertim in nosocomiis, institutis, etc., aut ubi parochus vel eius adiutor nequit huic officio operam dare. Hic sacerdos sidebit utrum praescriptae adsint condiciones et statuet horam ac frequentiam sacrae communionis, quam ipse dabit vel alius sacerdos.

Lex circa ieiunium eucharisticum immutata manet.

M. G.

P. Rado O.S.B., *Enchiridion liturgicum. Complectens Theologiam sacramentalis et dogmata et leges iuxta novum codicem rubricarum*, 2 voll. Romae-Friburgi Brisg.-Barcinone, Herder, 1961. In-8", XVI-1524 pp.

1. *Indoles operis*. Titulus forsitan aliquem inducere posset ad censendum hoc opus, notabilis ferme molis, ut aliquam selectorum fontium liturgicorum collectionem, quia « Enchiridion » tali revera sensu aliquando usurpatur. Sed in praesenti casu erraret profecto, quia hic sumitur pro libro manuali, quod, de cetero, germanae significationi verbi adhibiti apprime respondet.

Mens cl. A. revera fuit liturgiae librum manualementem aliquem, et quidem sub omni respectu integrum, componendi, in scholis theologicis adhibendum.

Inscriptionem hanc A. alii priori praetulit, cl. Jungmann suggerente. Initio enim sic operam suam praetitulaverat: *Enchiridion liturgiae pastoralis seu synthesis theologiae sacramentalis*.

2. *Ambitus*. A. disserit de Missa, Sacramentis, Sacramentalibus, Officio divino, Anno liturgico, locis, vestibus, obiectis sacris, piis exercitiis ceterisque notionibus omnibus, quae ad cultum aliquo modo referuntur.

Omnia pertractat — et haec est peculiaris novitas et veluti distinctivum signum manualis — sub aspectu, qui simul est dogmaticus, moralis, iuridicus rubricalis, caeremonialis, historicus, exegeticus, pastoralis et asceticus. Fructus qui inde producit est aliqua magna « Summa » medioevalis recordationis.

Ad arduum huiusmodi laborem aggrediendum, maxime eum impulit munus, quod, iam ab anno 1948, in Universitate Budapestinensi exercet, quod est magisterium in cathedra « *Theologiae sacramentalis cum institutionibus liturgicis* ». Etenim hanc ampliore synthesi ipse in lectionibus pro huius facultatis tyronibus parandis, sedula opera elaboravit.

3. *Methodus*. Materia exponitur methodo scholastica. In re dogmatica theses formaliter enunciantur et postea, ut mos est in theologiae dogmaticae manualibus, serie diversorum argumentorum e Scriptura et Traditione etc. demonstrantur.

Sed etiam in reliqua materia praebenda A. modo semper systematico et perspicuo procedit, per distinctas divisiones conceptus et argumenta ordinate recensendo. Stylus claritate nitet. Lingua, quae latina est, tenore, quem omnibus accessibilis putamus, evolvitur.

Singulae lectiones bona bibliographia ornantur, quae etsi aliqua investigatione notabilis momenti caret, opera fundamentalia, recentiora quoque, generatim complectitur. In fine operis habetur etiam opportunus index ad promptius reperienda capita bibliographica iuxta diversa argumenta.

Placet in toto opere abundantia citationum ex Patribus, scriptoribus et aliis

Was werden wir denn mit der Schaltwoche anfangen?

Es bieten sich wertvolle und interessante Perspektiven an. *Im kirchlichen Festkalender* könnte die Schaltwoche liturgisch etwa im Sinne des alttestamentlichen Sabbatjahres gefeiert werden. Besonders die Schaltwoche der Vierteljahrhunderte könnte den Gedanken eines « Heiligen Jahres » in die Festfeier einer ganzen Woche umsetzen, als Jubel- und Dankwoche für die natürlichen und die übernatürlichen Gaben und Gnaden. (Für die Liturgie kamen die betreffenden Perikopen aus den Büchern Moses in Betracht).

Im ausserkirchlichen Leben gäbe die Schaltwoche einen günstigen Anlass, einmal wirkliche Betriebsferien zu machen auf allen Wirtschaftsgebieten. Der Mensch könnte in dieser Woche zeigen, dass er noch Herr über die Technik ist, indem alle Maschinen in dieser Woche ruhen würden, weil die Menschen, die sie sonst « bedienen », eine Feiertage haben. — Dass unsere Kinder sich über eine zusätzliche Ferienwoche besonders freuen würden, sei nur am Rande bemerkt.

Wo soll die Schaltwoche innerhalb des Jahres eingefügt werden?

Da die meisten Menschen auf der nördlichen Halbkugel leben und die Sommerzeit die Zeit ist, in der man am liebsten und am leichtesten Feiern veranstalten und Ferien nehmen möchte, käme vielleicht die Stelle nach dem 2. Quartal in Frage, also die Jahresmitte. Kirchlich wäre das gerade die Zeit nach den grossen Festen des Kirchenjahres. — Oder nach dem 3. Quartal. — Oder, wenn eine Aufteilung der Monate im Rhythmus von 28, 28, 35 Tagen bzw. 35, 28, 28 Tagen durchgeführt würde, gäbe es noch andere gute Möglichkeiten des Einschubs.

Um einen Übergang von unserem jetzigen Kalender zum neuen ohne Bruch vollziehen zu können, müssten wir warten bis zu einem Jahre, das nach dem bisherigen Kalender mit einem Sonntag beginnt, also bis 1967 oder 1974.

Gerade wir Christen sollten uns für eine Kalenderreform interessieren und einsetzen. Wenn wir es nicht tun, wird sich eines Tages von weltlicher Seite ohne Berücksichtigung der religiösen Gesichtspunkte vollziehen. Für manche ganz liberal eingestellte Politiker wird die hier vorgeschlagene sicher noch zu kompliziert sein. In solchen Kreisen neigt man eher zu der Beibehaltung des bisherigen Jahres von 365 bzw. 366 Tagen, wobei aber der 365. bzw. 366. Tag einfach als wochenlos gezählt werden soll. Mit dieser Lösung können wir uns im Hinblick auf den geheiligten Siebentagerhythmus niemals zufrieden geben.

Otto Stevens, Pfarrer

Oldersum, Ostfriesland, 15. März 1962.

IUS ET PRAXIS

SACRA RITUUM CONGREGATIO

DECRETUM GENERALE

ORDO BAPTISMI ADULTORUM IN VARIOS GRADUS DISTRIBUITUR, PER QUOS CATECHUMENI, PROGREDIENTE INSTRUCTIONE, USQUE AD BAPTISMUM PERDUCUNTUR

Ordo Baptismi adultorum, in *Rituali romano*, tit. II, cap. IV, descriptus, ex variis ritibus atque caeremoniis succrevit, quibus omnes catechumeni per diversos institutionis christianae gradus progredientes, ad sanctum Baptismum ducebantur.

Cum vero, maxime in territoriis Missionum, numerus catechumenorum qui per gradus institutionis catholicae ad Baptismum ducendi sunt, Deo opitulante, in dies augeatur, multi illarum regionum Ordinarii institerunt, ut varii ritus, nunc in unum Ordinem contracti, quadamtenus ad antiquum modum reducerentur, scilicet, ut secundum suam naturam, initio atque successivis institutionis christianae gradibus adhiberi possint.

Similem petitionem nonnulli quoque locorum Ordinarii regionum catholicarum obtulerunt, cum nostris temporibus numerus adultorum qui Ecclesiam ingredi desiderant, continuo augeatur, et opportunum esse videatur, eorum institutionem catechetica sacris quoque ritibus sanctificare.

Illis omnibus rite perpensis atque utilitate restitutionis variorum rituum qui ad institutionem catechumenorum pertinent, recognita, ne tamen usus difformes inducantur, haec Sacra Congregatio Ordinem Baptismi adultorum, quem supra memoravimus, per septem gradus disposuit, quibus, per opportuna temporis spatia, catechumeni adulti, secundum progressum institutionis catecheticae, ad suscipiendum Sacramentum Baptismatis tendant.

Quae omnia, comprobantibus, quantum carum interest, SS. Congregationibus Supremae S. Officii, necnon Fidei Propagationis, cum pro [311] suprema approbatione et concessione per infrascriptum Eminentissimum Cardinalem Praefectum Sanctissimo Domino Nostro Ioanni Pp. XXIII submissa fuerint, Sanctitas Sua, in audientia die II mensis Aprilis anni 1962, libenti animo concedere dignata est, atque

* /kni *Ap. Sedis*, 54 (1962) 310-338. — Numeri inter quadratas uis, textui inserti, paginas commentarii *Acta Ap. Sedis* indicant.

disposuit, ut infrascriptus * Ordo » in *Rituali romano*, loco indicato, inseratur, et ab
onuiibus quorum interest, iuxta normas ibidem statutas, adhibeatur.

Contrariis quibuslibet, etiam speciali mentione dignis, minime obstantibus.

Romae, ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 16 Aprilis, an. 1962.

Arcadius Card. Larraona, Praefectus

L. Φ S.

Henricus Dante, a secretis

ADDITIONES ET VARIATIONES

IN RITUALI ROMANO
CIRCA ORDINEM BAPTISMI ADULTORUM

[312] Iit. II, cap. III: Praenotanda de Baptismo adultorum, n. 12: *In medio
Imius numeri, tractus*: «sed prius errorum etc.», *sic scribatur*: «sed prius in Fide ca-
tholica diligenter instruantur». ,

Inscriptio capitis IV sic mutetur:

Caput IV

Ordo Baptismi adultorum uno tractu exsequendus

Hoc loco ponatur Ordo Baptismi adultorum, qualiter nunc in Rituali exhibetur.

*Post praedictum Ordinem ponatur novus Ordo per gradus Catechunicnatus dispositus,
qualiter hic sequitur:*

?

Ordo Baptismi adultorum per gradus Catechunicnatus dispositus

Normae pro usu Imius Ordinis

1. Omnes locorum Ordinarii concedere vel praescribere possunt, ut in Baptismo
adultorum Ordo hic statutus servetur.

2. Totus ritus in septem gradus est divisus:

Primus gradus respicit praeparationem spiritualem a sacerdote peragendam,
qui cursum institutionis catechumenorum moderatur, necnon fidelium, qui preca-
tionibus, graviores vitam Christianam exhibendo, catechumenis auxilio spirituali
esse debent (nn. 1-3); sequitur prima catechumenis nominis mpositio, fundamentalis
catechesis, actus aversionis ab errore et conversionis ad Deum, atque prima solcin-
nis cum Cruce signatio (nn. 4-12), quae simul est etiam actio fundamentalis exor-
cismi, seu diabolicarum potentiarum radicalis eversio.

[313] *Secundus gradus* exhibet perantiquam caeremoniam gustationis salis, qua significatur crescens delectamentum catechumenorum in christiana institutione (nn. 13-17).

Tertium, quartum, quintum gradum constituunt solemnes ter repetiti exorcismi, quibus fortiter in pectus demittitur catechumenorum ad Deum totalis conversionis labor, cui humani generis adversarius summopere reluctatur (nn. 18-24; 25-31 ; 32-40).

Sextus gradus continet caeremonias proxime ad Baptismum recipiendum directas, ex perantiquo usu depromptas atque profunda significatione repletas.

Post solemnem catechumenorum in ecclesiam ingressum (nn. 41-42), sequitur redditio symboli et orationis dominicae, ultimus exorcismus et ritus aperitionis aurium; demum, iterata abrenuntiatione Satanae, catechumenus oblinitur cum oleo catechumenorum ac quasi puginator constituitur contra potestates Christo et Ecclesiae mimicas (nn. 47-49).

Septimus atque ultimus gradus proprie ducit ad Baptismum.

Renovatur nominis impositio, fit Fidei confessio, Baptismatis petitio (nn. 51-52), administratio Baptismatis (nn. 53-55), atque cum sacro chrismate unctio, qua innuitur Spiritus Sancti gratia Baptismate accepta (n. 55), vestis baptismalis et candelae accensae traditio (nn. 56-57), baptizatorum dimissio (n. 58).

3. Diversi gradus, quibus totus ritus dividitur, sequuntur progredientem catechumenorum christianam instructionem et catechesim. Proinde non licet gradus illos omittere, confundere, vel ab ordine statuto mutare. Hoc tantum permittitur, ut scilicet quidam gradus subsequenti uniatur, ubi ratio pastoralis id suadeat. Si quis vero catechumenus una simul cum ceteris, rationabili causa, ritum perficere nequivit, tenetur illum saltem privatim supplere.

Circa aliquos vero ritus peculiares qui, forsitan, in certis locis aut regionibus, vel apud quosdam populos, admirationem movere vel male accipi possunt, ad Conventus episcopales facultas defertur, opportune statuendi quae fieri debeant, iuxta normas sequentes:

n) Si constet, alicubi, iuxta communem populorum mentem, tactus manus sacerdotis, *signum Crucis* super catechumenos facientis, accipi uti signum actionis iuridicae cum certis consecrariis legalibus, vel uti significationem a sensu christiano prorsus alienam habentem, tunc, maxime si opus conversionis adhuc ad primordia sistitur, Episcopi determinant modum quo catechumeni signo Crucis muniri debeant, [314] scilicet, prout a rubricis suis locis dicitur, vel ita ut patrini catechumenos signent, vel tandem ut ipsi catechumeni se signent, dum sacerdos super omnes simul signum Crucis producit.

l>) Ubi *gustatio salis* per ipsum sacerdotem, qui sal imponat ori catechumenorum, fieri nequeat, Episcoporum erit determinare modum item a rubricis suo loco propositum adhibendum, scilicet num salis exhibitio fieri debeat a maiore vase sale pleno, ex quo ipsi catechumeni sal accipiant.

r) Circa *unctionem cum oleo catechumenorum* haec animadvertantur; ubique, maxima diligentia et perseveranti instructione, catechumenis significatio huiusmodi

unctionis exponenda est. Ubi vero catechumenis, propter familiares ac inveteratas consuetudines, vera et profunda huius unctionis significatio nullo modo explicari possit, Episcopi ab illa unctione dispensare possunt, sed pro illis populis aut definitis locis *tantum*, et *tantummodo* pro temporis spatio, quo huiusmodi unctio finem suum didascalicum attingere nequit. Omnibus tamen viribus adnitendum est, ut sacra unctio, cum oleo huic proprie usui consecrato, progrediente christiana institutione populi, regulariter impertiri possit.

</) Quae de unctione cum oleo catechumenorum statuta sunt, pariter valent de unctione cum sacro chrismate, catechumeno facienda aqua Baptismatis iam abluto. Ceterum, quia Sacramentum Confirmationis conferri debet per manus impositionem cum unctione chrismatis in fronte (can. 780), necesse est catechumenos iam inde a prima institutione ad Baptismum ita praeparare, ut significationem unctionum sacrorum oleorum in Ordine Baptismatis exstantium, recte et bene intellegant.

Quae vero a Coetibus episcopalibus circa eas quas supra memoravimus quaestiones statuta fuerint, cum Sacris Congregationibus Fidei propagandae et Rituum tuendorum communicentur, atque, Sancta Sede annuente, ad praxim deducantur.

4. Ritus et caeremoniae, maiore qua possibile est, solemnitate fiant, adstante populo christiano; ritus bene praeparantur, ut catechumeni fructum spirituales uberiorem inde accipiant. Patrini vel matrinac ad omnes gradus, iuxta opportunitatem, praesto sint. Praecedat semper, antequam sacri ritus incipiant, plana et familiaris caeremoniarum interpretatio, fidelibus et catechumenis aequae utilissima.

Sicubi vero singuli vel pauci tantum instituendi sint catechumeni, gradus Catechumenatus liturgici seu sacri ritus hic descripti, etiam [315] extra ecclesiam, sed *in loco sacro* et in forma simplici, peragi possunt; de qua tamen re, iuxta opportunitates peculiares locorum, decernant Ordinarii locorum, vel Conventus episcopales, ita ut in tota dioecesi vel regione uno eodemque modo procedatur.

5. Omnes formulae dici possunt lingua vernacula, versione tamen a Conferentiis episcopalibus cuiusque nationis vel regionis, vel ab Ordinario loci approbata, exceptis exorcismis, formulis unctionum ac benedictionum, nec non ipsa Baptismi forma.

Si vero, ex statu psychologico catechumenorum deducitur, eos desiderare exorcismorum verba propria lingua clare audire, tunc exorcismi quoque lingua vernacula proponi possunt.

6. Versiones in linguam vernaculam parari curent Conventus episcopales pro tota regione, a Commissione peculiariter ad hoc deputata, in qua viri propriae cuiusque linguae apprime periti, sive sint clerici sive laici, textum conficiant, non tantum fidelem, sed et spiritui quoque linguae respondentem. Versiones demum a dictis Conventibus episcopalibus debite approbentur, non tamen ultra spatium decem annorum, ita ut versiones praedictae continue linguarum progressui aptari possint.

ORDO BAPTISMI ADULTORUM

PER GRADUS CATECHUMENATUS DISPOSITUS

Primus gradus

1. *Sacerdos, indutus supcrpelliceo et stola, vel etiam pluviali, violacei coloris, cum suis clericis accedit ad gradus altaris, et, genibus flexis, pia mente ad Deum preces effundit ad implorandum divinum auxilium. Deinde surgetis, se signat, dicens.*

V. Deus, in adiutoriū meum intende.

Omnes respondent: Domine, ad adiuvandū me festina.

7. Gloria Patri.

Omnes: Sicut erat.

2. *Postea incipit, prosequentibus clericis:*

Aut. Effundam * super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, dicit Dominus.

[316] *Et, si fieri potest, alternarim cum omnibus aliis sequentes psalmos cantat vel recitat:*

Psalmus 8

Domine, Domine noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra.

Psalmus 28

Tribuite Domino, filii Dei.

Psalmus 41

[317] Quemadmodum desiderat cerva rivos aquarum, * ita desiderat anima mea te, Deus.

Et repetitur antiphona:

Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, dicit Dominus.

3. *Deinde dicitur:*

Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison.

Pater noster *secreto usque ad*

V. Et ne nos inducas in tentationem.

Omnes. Sed libera nos a malo.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

Omnes. Et clamor meus ad te veniat.

[318] V. Dominus vobiscum.

Omnes. Et cum spiritu tuo.

Orëmus. Oratio,

Omnipotens sempiterne Dens, qui dedisti fâmulis tuis, in confessione veræ fidei, ætcmæ Trinitatis gloriam agnoscere, ct in potentia maiestitis adorare unitatem: quaesumus; ut, eiusdem fidei firmitate, ab omnibus semper muniamur adversis.

Adesto supplicatiônibus nostris, omnipotens Deus: et quod humilitatis nostræ gerendum est ministerio, tuæ virtutis impleatur effectu.

Pro pluribus catechumenis:

Da, quaesumus, Domine, electis nostris, ut, sanctis edocti (-æ) mysteriis, ct renoventur fonte Baptismatis, ct inter Ecclesiæ tuæ membra numerentur. Per Christum Dominum nostrum.

Omucs: Arnen.

Pro uno catechumeno:

Da, quaesumus, Domine, elécto(-æ) nostro(-æ), ut sanctis cdôctus(-a) mysteriis, ct renovetur fonte Baptismatis, et inter Ecclesiæ tuæ membra numeretur. Per Christum Dominum nostrum.

Omnes: Arnen.

4. *Tum sacerdos catechumenos vocat nominarim, per nomen et cognomen familie, prius masculos, deinde feminas, et ille qui est appellatus respondet: Adsum. Postea sacerdos interrogat:*

Quid petitis ab Ecclesia Dei?

Omnes: Fidem.

Sacerdos:

Fides, quid vobis præstat?

Omnes: Vitam ætéram.

Sacerdos:

Si vultis habere vitam ætemam, servate mandata. Diligite Dominum Deum vestrum ex toto corde vestro, et ex tota anima vestra, et ex tota mente vestra, ct proximum vestrum sicut vos ipsos. In his duobus manditis tota Lex pendet, et Prophctæ. Fides autem est, ut unum Deum in Trinitate, et Trinitatem in unitate veneremini, neque confundendo persônas, neque substantiam separando. Alia est enim persona Patris, ilia Filii, alia Spiritus Sancti: sed horum trium una est substintia, et nônnisi una divinitas.

[319] 5. *Et rursus interrogat:*

Abrenuntiatis sitanæ?

Et omnes insimul respondent, numero singulari et nomine proprio:

Abrcnùntio.

Interrogat:

Et ônuuibz operibus eius?

Omnes: Abrenuntio.

Interrogat:

Et omnibz pompis eius?

Omnes: Abrenuntio.

6. *Deinde sacerdos interrogat de symbolo Fidei, dicens:*

Creditis in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli et terræ?

Omnes: Credo.

Interrogat:

Creditis in Iesum Christum, Filium eius unicum, Dominum nostrum, natum. et passum?

Omnes: Credo.

Interrogat:

Creditis et in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, Sanctorum communionem, remissionem peccatorum, camis resurrectionem, et vitam ætémam?

Omnes: Credo.

7. *Tunc sacerdos ter exsufflat leniter versus faciem eorum et dicit semel:*

Exi ab eis, spiritus immunde, et da locum Spiritui Sancto Paraclitico.

7 a. *Sic tibi vero vel etiam lenis exsufflatio ex longinquo minus conveniens esse videtur, sacerdos supradictani formulam dicit, manu dextera versus catechumenos erecta.*

8. *Hic in modum crucis halat leniter super eos et dicit:*

Accipite Spiritum bonum per istam insufflationem, et Dei bene Φ dictionem.
V. Pax vobis.

Omnes: Et cum spiritu tuo.

8 a. *Sic tibi vero vel etiam lenis insufflatio ex longinquo minus conveniens [320] esse videtur, sacerdos, manu dextera versus catechumenos extensa, dicit:*

Accipite Spiritum bonum per istam manus impositionem et Dei bene Φ dictionem.
V. Pax vobis.

Omnes: Et cum spiritu tuo.

9. *Deinde singuli praetereunt ante sacerdotem, qui pollice Jacit crucem in eorum fronte et in pectore, dicens:*

X., accipe signum Crucis tam in fronte te, quam in corde: sume fidem cælestium præceptorum. Talis esto moribus, ut templum Dei iam esse possis: ingressisque (ingressaque) ecclesiam Dei, evasisse te laqueos mortis, latus(-a) agnosce.

Si vero numerus catechumenorum sat magnus sit, ipsi catechumeni, proprio loco manentes, pollice se signant in fronte, et in pectore, dum sacerdos manu duplex signum versus eos producit, dicens:

Accipite signum Crucis tam in fronte te, quam in corde: sumite fidem cælestium præceptorum. Tales estote moribus, ut templum Dei iam esse possitis: ingressisque (ingressaeque) ecclesiam Dei, evasisse vos laqueos mortis, læti (lætæ) agnoscite.

Inde prosequitur :

Cobre Deum Patrem omnipotentem, et Iesum Christum, Filium eius unicum. Dominum nostrum, qui venturinis est indicare vivos et mortuos, et saeculum per ignem.

Omnes: Amen.

Oremus. (In singulari pro singulo) *Oratio*

Te deprecor, Domine, sancte Pater, omnipotens aeterna Deus: ut his famulis tuis, qui (famulabus tuis, quæ) in huius saeculi nocte vagantur incerti(-æ) ac diibii(-æ), viam veritatis et agnitionis tuæ habeas demonstrari: quatenus, reseratis oculis cordis eorum, (carum), te unum Deum Patrem in Filio, et Filium in Patre cum Spiritu Sancto recognoscant, atque huius confessionis fructum, et hic, et in futuro saeculo percipere mereantur. Per Christum Dominum nostrum.

Omnes: Amen.

9 a. *Ubi vero, contra ritum signandi catechumenos signo Crucis ab ipso sacerdote, graves surgunt difficultates, Conferentiae episcopales, [321] iuxta normas pro usu huius Ordinis, n. 3a, determinare debent, utrum catechumeni a patrinis Cruce signandi sint, an se ipsos Cruce signent, dum sacerdos idem Crucis super omnes simul producit et formulam pronuntiat in plurali.*

10. *Postea denuo singuli ante sacerdotem praetereunt, et ipse pollice signat singulos signo Crucis in fronte dicens:*

Signo tibi In nomine, ut suscipias Crucem Domini.

In auribus:

Signo tibi aures, ut audias divina praecepta.

In oculis:

Signo tibi oculos, ut videas claritatem Dei.

In naribus:

Signo tibi nasum, ut odorem suavitatis Christi sentias.

In ore:

Signo tibi os, ut loquaris verba vitae.

In pectore:

Signo tibi pectus, ut credas in Deum.

In scapulis:

Signo tibi scapulas, ut suscipias iugum servitutis eius.

Si vero numerus catechumenorum sat magnus sit, nil prohibet quominus hac caeremoniae a pluribus sacerdotibus peragantur.

Denique erga electos sat magnum signum Crucis producit, dicitis:

Signo vos omnes in nōmīnē Patris, et Filii, ^Ct Spiritus Sancti, ut habeatis vitam ætérnam et vivatis m saecula saeculorum.
Omnes: Anien.

Oremus. (In singulari pro singulo) Oratio

Preces nostras, quaesumus, Domine, clementer exaudi, ct hos electos tuos (has electas tuas) N.N., Crucis dominicæ impressione signatos(-as), perpetua virtute custodi: ut, magnitudinis gloriae tuæ rudimenta servantes, per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam pervenire mereantur. Per Christum Dôminum nostrum.

It. Arnen.

[322] Oremus. Oratio

Deus, qui humani generis ita es conditor, ut sis etiam reformator, propitiare populis adoptivis, et novo testamento sôbolem novae prolis adscribe: ut, filii promissionis, quod non potuerunt assequi per natiiram, gaudeant se recepisse per gratiam. Per Christum Dominum nostrum.

It. Arnen.

10 a. *Ubi fero, iuxta ca ipiae superius, ad n. l)a dicta sunt, signum Cnicis ab ipso sacerdote super catechumenos effici non possit, ipsi catechumeni, proprio loco manentes, pollice se signant in respectio corporis loco, dum sacerdos manu signa Crucis versus eos producit, dicens:*

Signo vobis Iron << tem, ut suscipiatis Crucem Domini.

In auribus:

Signo vobis au ϕ res, ut audiatís divina præcépta.

In oculis:

Signo vobis ocu ►« los, ut videatis claritatem Dei.

In naribus:

Signo vobis na res, ut odorem suavitatis Christi sentiatís.

/n

Signo vobis os ϕ, ut loquimini verba vitæ.

In pectore:

Signo vobis pec »K tus, ut credatis in Deum.

In scapulis:

Signo vobis sed pulas, ut suscipiatis nigum servitutis eius.

11. *Tunc extendit manum super electos et dicit:*

Oremus. (In singulari pro singulo) Oratio

Omnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Iesu Christi, respicere dignare super hos famulos tuos, quos (has famulas tuas, quas) ad rudimenta fidei vocare dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab eis expelle: disnimpe omnes laqueos sathanæ, quibus fuerant colligati(-ac): aperi eis, Domine, ianuam pietatis tuæ, ut, signo sapientiæ tuæ imbuti(-æ), omnium cupiditatum foetibus careant, et ad suavem odorem præceptorum tuorum læti(-æ) tibi in Ecclesia tua deserviant, et proficiant de die in diem, ut idonei(-æ) efficiantur accedere ad gratiam Baptismi tui, percepta medicina. Per eundem Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

[323] 12. Tandem sacerdos dicit (in singulari pro singulo):

Ite in pace et Dominus sit vobiscum.

Omnes: Amen.

Secundus gradus

13. Sacerdos indutus superpellicco et stola, vel etiam pluviali, violacei coloris, cum suis clericis accedit ad gradus altaris, et genibus flexis, pia mente ad Deum preces effundit, ad implorandum divinum auxilium. Deinde, surgens, se signat, dicens:

V. Deus, in adiutorium meum intende.

Omnes respondent: Domine, ad adiuvandum me festina.

V. Gloria Patri.

Omnes: Sicut erat.

14. Sacerdos benedicit sal:

Exorcizo te, creatura salis, in nomine Dei Patris omnipotentis, et in caritate Domini nostri Iesu Christi, et in virtute Spiritus Sancti. Exorcizo te per Deum vivum, per Deum verum, per Deum sanctum, per Deum, qui te ad tutelam humani generis procreavit, et populo venienti ad credulitatem per servos suos consecrari præcepit, ut in nomine sanctæ Trinitatis efficiaris sacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te, Domine, Deus noster, ut hanc creaturam salis sanctificando sanctifices, et benedicendo bene dicis, ut fiat omnibus accipientibus perfecta medicina, permanens in visceribus eorum, in nomine eiusdem Domini nostri Iesu Christi, qui venturus est indicare vivos et mortuos, et sacculum per ignem,

R. Amen.

Benedicto sale, antequam catechumeni citis medicinam gustent, sacerdos addat sequentem orationem :

Oremus. (in singulari pro singulo) Oratio

Domine, sancte Pater, omnipotens æternus Deus, qui es, qui eras, et qui permanes usque in finem, cuius origo nescitur, nec finis comprehendi potest: te supplices invocamus super hos famulos tuos, quos (has famulas tuas, quas) de errore liberasti: dignare exaudire eos, qui (eas, quæ) tibi cervices suas humiliant ad lavacri fontem,

ut, renâti(-x) ex aqua et Spiritu Sancto, expoliâti(-æ) veterem hominem, induant novum, [324) qui secundum te creatus est; accipiant vestem incorruptam, et immaculatam, tibi que Deo nostro servire mereantur. Per Christum Dominum nostrum.

It. Anien.

15. *Tunc pollice et indice accipit de ipso sale et immittit in os uniuscuiusque catechumeni, dicens {singulariter singulis):*

X., accipe sal sapientix: propitiatio sit tibi in vitam xternam.

It. Arnen.

Sacerdos :

Pax tibi.

It Et cum spiritu tuo.

Oremus.

{Iu singulari pro singulo)

Oratio

Deus patrum nostrorum, Deus universæ cōnditor veritatis, te supplices exoramus, ut hos bimulos tuos (has famulas tuas) respicere digneris propitius, et hoc primum pabulum salis gustantes, non diitius esurire permittas, quo minus cibo expleantur cælesti, quatenus sint semper spiritu ferventes, spe gaudentes, tuo semper nomini servientes. Perduc cos (eas), Domine, quaesumus, ad novae regenerationis lavdcrum, ut cum fidelibus tuis promissionum tudrum ætéma praemia consequi mereantur. Per Christum Dominum nostrum.

It Arnen.

15 a. *Ubi vero, iuxta prudens indicium Conventus episcopalis, impositio salis ad os catechumenorum per ipsum sacerdotem convenienter fieri nequeat, idem Conventus iuxta normas pro usu huius Ordinis, n. 3b, datas, disponat, ut catechumeni sibi ipsis sal imponent, digitis sumptum e maiore vase a sacerdote ipsis oblato.*

16. *Postea sacerdos dicit {in singulari pro singulo):*

Ite in pace, et Dominus sit vobiscum.

Omnes: Arnen.

TERTIUS GRADUS

17. *Committitur prudenti indicio Ordinariorum locorum, utrum, perpensis necessitatibus vel opportunitatibus catechumenorum, tres gradus sequentes, scilicet tres series exorcismorum, distincte atque separarim, diversis temporibus, peragi sinantur, an omnes tres ima actione contractas, vel etiam unam ex tribus tantum, duabus aliis omissis.*

[325] 18. *Caeremoniae Imius gradus fiunt semper distinctim, pro catechumenis viris, et pro feminis, et, iuxta opportunitatem, etiam loco et tempore diversis.*

19. *Sacerdos indutus stiperpelliceo et stola, vel etiam pluviali, violacei coloris, cum suis clericis accedit ad gradus altaris, et genibus flexis, pias mente ad Deum preces effundit, ad implorandum divinum auxilium. Deinde, sitrgens, se signat, dicens:*

R\ Deus, in adiutôrium meum intende.
Omnes respondent: Domine, ad adiuvandum me festina.
R\ Gloria Patri.
Omnes: Sicut erat.

Pro viris

20. *Sacerdos dicit super electos stantes (in singulari pro singulo).*
Or.ite, electi, flectite gēnua, ct dicite: Pater noster.
Et electi, genibus flexis, orant et dicunt: Pater noster, *usque ad* Sed libera nos a malo, *inclusive.*
Sacerdos suhiungit:
Levate, complete orationem vestram, ct dicite: Arnen.
Et illi, surgentes, respondent:
Arnen. '
Sacerdos dicit patrinis:
Signate cos mccum.
Et facit signum Crucis versus electos, dicens:
In nomine Patris, ct Filii, ct Spiritus Sancti,
dum patrini pollice signant eos in fronte, eadem verba proferentes.

21. *Deinde sacerdos extendit manum super eos dicens:*

Oremus. (In singulari pro singulo) Oratio

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, Deus, qui Moysi famulo tuo in monte Sinai apparuisti, ct filios Israel de terra Aegypti eduxisti, deputans eis Angelum pietatis tuæ, qui custodiret eos die ac nocte: te quaesumus, Domine; ut mittere digneris sanctum Angelum tuum de caelis, qui similiter custodiat ct hos famulos tuos ct perducatur eos ad gratiam Baptismi tui. Per Christum Dominum nostrum.
Omnes: Arnen.

[326] *Exorcismus* (fn singulari pro singulo)

Ergo, maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, et da honorem Deo vivo ct vero, da honorem Iesu Christo Filio eius, ct Spiritui Sancto, ct recede ab his famulis Dei, quia istos sibi Deus ct Dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam, fontemque Baptismatis vocare dignatus est: et hoc signum sanctæ Cru^cis (*producit signum crucis, dum singuli pollice se signant in fronte*), quod nos fronti eius damus, tu, maledicte diabole, numquam audeas violare. Per ciimdcem Christum Dominum nostrum, qui venturus est iudicare vivos et mortuos, ct saeculum per ignem.
Omnes: Amcn.
Et concluditur, ut infra n. 24.

Pro feminis

22. *Sacerdos dicit super electas stantes («» singulari pro singula):*

Orate, cléctæ, flectite genua, ct dicite: Pater noster.

Et electae, genibus flexis, orant et dicunt: Pater noster, usque ad Sed libera nos a malo, inclusive.

Sacerdos subiungit:

Levate, complete orationem vestram, ct dicite: Arnen.

Et illae, surgentes, respondent:

Amcn.

Sacerdos dicit matrinis:

Signate eas mccum.

Et Jacit signum Crucis versus electas, dicens:

In nomine Patris, et Filii, ct Spiritus Sancti,
dum inatrinae pollice signant eas in fronte, eadem verba proferentes.

23. *Deinde sacerdos extendit manum super eas, dicens:*

Oremus. (Zh singulari pro singula) *Oratio*

Deus cæli, Deus terrae, Deus Angelorum. Deus Archangeldrum, Deus Patriar-
charum, Deus Prophetarum, Deus Apostolorum, Deus Martyrum, Deus Confesso-
rum, Deus Virginum, Deus omnium bene viventium, Deus, cui omnis lingua con-
fitemur, et omne genu flectitur, cælcstium, terrestrium, et infernorum: te invoco,
Domine, super has famulas tuas, ut eas custodire, et perducere digneris ad gratiam
Baptismi tui. Per Christum Dominum nostrum.

Omnes: Amcn.

[327] *Exorcismus* *fin singulari pro singula)*

Ergo, maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, ct da honorem Deo vivo
ct vero, da honorem lesu Christo Filio eius, er Spiritui Sancto, et recede ab his fa-
mulabus Dei quia istas sibi Deus ct Dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam
gratiam, fontemque Baptismatis vocare dignatus est: ct hoc signum sanctæ Cru^cis
[producit signum cnicis, dum singulae pollice se signant in fronte), quod nos fronti carum
damus, tu, maledicte diabole, numquam audeas violare. Per ciimdcu Christum
Dominum nostrum, qui vctiurus est indicare vivos et mortuos, et saeculum per
ignem.

Omnes: Arnen.

Et concluditur, ut infra n. 24.

24. *Postea sacerdos dicit [in singulari pro singulo):*

Ite m pace, et Dominus sit vobiscum.

Omnes: Amcn.

Quartus gradus

25. Caeremoniae Imius gradus fiunt semper distinctim, pro catechumenis viris, et pro feminis, ct, iuxta opportunitatem, etiam loco et tempore diversis.

26. Sacerdos indutus superpelliceo et stola, vel etiam pluvioli, violacei coloris, cum suis clericis accedit ad gradus altaris, et genibus flexis, pias mente ad Deum preces effundit, ad implorandum divinum auxilium. Deinde surgens, se signat, dicens:

V. Deus, in adiutorium meum intende.

Omnes respondent: Domine, ad adiuvandum me festina.

V. Gloria Patri.

Omnes: Sicut erat.

Pro viris

27. Sacerdos dicit super electos stantes (in singulari pro singulo):

Orate, electi, flectite genua, ct dicite: Pater noster.

Et electi, genibus flexis, orant et dicunt: Pater noster, usque ad Sed libera nos a malo, inclusive.

Sacerdos subiungit:

Levate, complete orationem vestram ct dicite: Arnen.

[328] Et illi, surgentes, respondent:

Arnen.

Sacerdos dicit patrinis:

Signite cos mccum.

Et facit signum Crucis versus electos, dicens:

In nomine Patris, et Filii, ct Spiritus Sancti, dum patrini pollice signant cos in fronte, eadem verba proferentes.

28. Deinde sacerdos extendit manum super eos, dicens:

Oremus.

(In singulari pro singulo)

Oratio

Deus, immortale praesidium omnium postulantium, liberatio supplicum, pax rogantium, vita credentium, resurrectio mortuorum: te invoco super hos famulos tuos, qui, Baptismi tui donum petentes, aeternam consequi gratiam spirituali regeneratione desiderant: accipe eos, Domine, et quia dignatus es dicere: Petite, et accipietis; quaerite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis: petentibus praemium porrige, et ianuam pande pulsantibus, ut, aeternam caelestis lavacri benedictionem consecuti, promissa tui muneris regna percipiant: Qui cum Patre, et Spiritu Sancto vivis et regnas, Deus, in saecula saeculorum.

Omnes: Amen.

Exorcismus

(In singulari pro singulo)

Audi, maledicte satana, adiuratus per nomen aeterni Dei, et Salvatoris nostri Iesu Christi Filii eius, cum tua victus invidia, tremens, gemensque discede: nihil tibi sit

commune cum his servis Dei, iam cælestia cogitantibus, renuntiaturis tibi et sacco tuo, et beatæ immortalitati victuris. Da igitur honorem advenienti Spiritui Sancto, qui, ex summa cadi arce descendens, proturbatis fraudibus tuis, divino fonte purgata pectora, sanctificâta Deo templa et habitacula perficiat: ut, ab omnibus penitus noxiis praeteritorum criminum liberati, servi Dei gratias perenni Deo referant semper, et benedicant nomen sanctum eius in saecula saeculorum.

Omnes: Amen.

Et concluditur, ut infra n. 31.

Pro feminis

29. *Sacerdos dicit super electas stantes (in singulari pro singula):*

Orate, eléctæ, flectite genua, et dicite: Pater noster.

Et electae, genibus flexis, orant et dicunt: Pater noster, usque ad Sed libera nos a malo, inclusive.

[329] *Sacerdos subiungit:*

Levate, complete orationem vestram, et dicite: Amen.

F.t illa:, surgentes, respondent:

Amen.

Sacerdos dicit matrinis:

Signate eas mecum.

F.t Jacit signum Crucis versus electas, dicens:

In nomine Patris, et Filii, ri" et Spiritus Sancti,

cum matrina pollice signant eas in fronte, eadem verba proferentes.

30. *Deinde sacerdos extendit manum super eas, dicens:*

Oremus.

(In singulari pro singula)

Oratio

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, Deus, qui Moysi famulo tuo in monte Sinai apparuisti, et filios Israel de terra Aegypti eduxisti, deputans eis Angelum pietatis tuæ, qui custodiret eos die ac nocte: te quaesumus, Domine; ut mittere digneris sanctum Angelum tuum de cadis, qui similiter custodiat et has famulas tuas, et perducatur eas ad gratiam Baptismi tui. Per Christum Dominum nostrum.

Omnes: Amen.

Exorcismus

(In singulari pro singula)

Ergo, maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, et da hondrem Deo vivo et vero, da honorem Iesu Christo Filio eius, et Spiritui Sancto, et recede ab his famulabus Dei, quia istas sibi Deus et Dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam, fontemque Baptismatis vocare dignatus est: et hoc signum sanctæ Cru ri" cis (*producit signum crucis, dum singula pollice se signant in fronte*), quod nos fronti carum damus, tu, maledicte diabole, numquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum, qui venturus est iudicare vivos et mortuos, et sacculum per ignem.

Omnes: Amen.

Et concluditur, ut infra n. 31.

31. *Postea sacerdos dicit (in singulari pro singulo):*

Ite in pace, et Dominus sit vobiscum.

Omnes: Arnen.

Q u i n t u s   g r a d u s

[330] 32. *Caeremoniae Imius gradus fiunt semper distinctim, pro catechumenis viris et pro feminis, et, iuxta opportunitatem, etiam loco et tempore diversis.*

33. *Sacerdos indutus superpelliceo et stola, vel etiam pluviali, violacei coloris, cum suis clericis accedit ad gradus altaris, et genibus flexis, pias mente ad Deum preces effundit, ad implorandum divinum auxilium. Deinde, surgens, se signat, dicens:*

y. Deus, in adiutorium meum intende.

Omnes respondent: Domine, ad adiuvandum me festina.

V. Glôria Patri.

Omnes: Sicut erat.

Pro viris

34. *Sacerdos dicit super electos stantes (in singulari pro singulo):*

Orate, electi, flectite genua, et dicite: Pater noster.

Et electi, genibus flexis, orant et dicunt: Pater noster usque ad Sed libera nos a malo, inclusive.

Sacerdos subiungit :

Levate, complete orationem vestram et dicite: Ainen.

Et illi surgentes respondent:

Arnen.

Sacerdos dicit pairinis:

Signate eos mccuin.

Et Jacit signum Crucis versus electos, dicens:

in nomine Patris et Filii, ☩ et Spiritus Sancti,

dum patrini pollice signant eos in fronte, eadem verba proferentes.

35. *Deinde sacerdos extendit manum super eos, dicens:*

Exorcismus

(In singulari pro singulo)

Exorcizo te, immunde spiritus, in nomine Patris, et Fi lii, et Spiritus Sancti, ut exeas, et recédas ab his famulis Dei. Ipse enim tibi imperat, maledicte damnate, qui pedibus super mare ambulavit, et Petro mergenti dexteram porrexit.

[331] *Exorcismus*

(In singulari pro singulo)

Ergo, maledicte diabole, rccognsdsc sententiam tuam, et da honorem Deo vivo et vero, da honorem Iesu Christo Filio eius, et Spiritui Sancto, et recede ab his famulis Dei, quia istos sibi Deus et Dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam, fontemque Baptismatis vocare dignatus est: et hoc signum sanctæ Cru^cis

(*producit signum Crucis, dum singuli pollice se signant in fronte*), quod nos fronti eorum damus, tu, maledicte diabole, numquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum, qui venturus est iudicare vivos et mortuos, et sacculum per ignem.

Omnes: Arnen.

36. *Tum sacerdos, manum super electos adhuc extensam tenens, dicit (in singulari pro singulo):*

Oi émus.

Oratio

Aeternam ac iustissimam pietatem tuam deprecor, Domine, sancte Pater, omnipotens aeternae Deus, auctor luminis et veritatis, super hos famulos tuos, ut digneris eos illuminare lumine intelligentiae: tuae: munda eos et sanctifica: da eis scientiam veram, ut digni efficiantur accedere ad gratiam Baptismi tui, teneant firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam, ut apti sint ad percipiendam gratiam tuam. Per Christum Dominum nostrum.

Omnes: Anien.

Et concluditur, ut infra n. 40.

Pro feminis

37. *Sacerdos dicit super electas stantes (in singulari pro singula):*

Orate, claccet, flectite genua, et dicite: Pater noster.

Et electae, genibus flexis, orant et dicunt: Pater noster, usque ad Sed libera nos a malo, inclusive.

Sacerdos, subiungit:

Levate, complete orationem vestram, et dicite: Arnen.

Et illae, surgentes, respondent:

Anien.

Sacerdos dicit matrinis:

Signate eas maccum.

Et facit signum crucis versus electas, dicens:

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, dum matrinis pollice signant eas in fronte, eadem verba proferentes.

[332] 38. *Deinde sacerdos extendit manum super eas, dicens:*

Exorcismus

(In singulari pro singula)

Exorcizo te, immunde spiritus, per Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum, ut exeat, et recedas ab his famulis Dei. Ipse enim tibi imperat, maledicte damnae, qui caeco nato oculos aperuit, et quadriduum Lazari de monumento suscitavit.

Exorcismus

(In singulari pro singula)

Ergo, maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, et da honorem Deo vivo et vero, da honorem Iesu Christo Filio eius, et Spiritui Sancto, et recede ab his famulis Dei, quia istas sibi Deus et Dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam

gritiam, fontemque Baptismatis vocare dignatus est: et hoc signum sanctæ Cru-
cis (*prcducit signum Cnicis, dum singulae pollice se signant in fronte*), quod nos fronti
carum damus, tu, maledicte diabole, numquam audeas violare. Per etimdem Christum
D0minum nostrum, qui vcntiirus est indicare vivos et mortuos, et saxulum per ignem.

Omnes: Arnen.

39. *Tum sacerdos, manum super electas adhuc extensam tenens, dicit (in singulari pro
singula);*

Oremus.

Oratio

Ætérnam ac iustissimam pietatem tuam deprecor, Domine, sancte Pater, omni-
potens æterne Deus, auctor himinis et veritatis, super has famulas tuas, ut digneris
eas illuminare lumine intellegentia? tuæ: munda eas et sanctifica: da eis scientiam
veram, ut dignæ efficiantur accedere ad gratiam Baptismi tui, teneant firmam spem,
consilium rectum, doctrinam sanctam, ut aptæ sint ad percipiendam gratiam tuam.
Per Christum Dominum nostrum.

Omnes: Arnen.

Et concluditur, ut infra n. 40.

40. *Postea sacerdos dicit (in singulari pro singulo);*

Ite in pace, et Dominus sit vobiscum.

Omnes: Amcn.

Sextus grades

[333] 41. *Hora statuta, catechumeni coadunantur ante portam ecclesia:, vel loco con-
venienti, extra ecclesiam, ex quo sollempni pompa accedunt ad ecclesiam. Sacerdos indutus
siiperpellicco et stola, vel etiam pluviali, violacei coloris, cum suis clericis accedit ad gradus
altaris, et genibus flexis, pias mente ad Deum preces effundit, ad implorandum divinum auxi-
lium. Deinde, surgens, vadit ad Jores ecclesia:, ubi, stans versus electos, se signat, dicens:*

V. Deus, in adiutonum meum intende.

Omnes respondent: Domine, ad adiuvandum me festina.

V. Glôria Patri.

Omnes: Sicut erat.

42. *Deinde sacerdos, sinistra manu apprehendens dexteram primi electi prope brachiiim,
vel ei porrigens extremam partem stolae, ex humero sinistro pendentem, introducit eum in
ecclesiam; primus sinistra manu trahit secundum, et secundus tertium, etc.*

Dum autem sacerdos illos introducit, dicit (in singulari pro singulo);

Ingedimini in sanctam ecclesiam Dei, ut accipiatis benedictionem cælcastcm a
Domino Iesu Christo, et habeatis partem cum illo et Sanctis eius.

Omnes: Amcn.

43. *Ingressi electi procumbunt seu prosternunt se in pavimento, et adorant, omnes simul.*

44. *Deinde, signo dato, surgimt omnes simul et sacerdos extendit manum super capita eorum, et electi cum eo recitant symbolum Apostolorum et orationem dominicam.*

Credo m Deum Patrem.

[334] Pater noster.

45. *Tunc sacerdos, versis renibus ostio cancellorum baptisterii, rursus extendit manum super capita electorum, dicens:*

Exorcismus

{In singulari pro singulo}

Nec te latet, satana, imminere tibi poenas, imminere tibi tormenta, imminere tibi diem indicii, diem supplicii sempiterni; diem, qui venttirus est velut clibanus ardens, m quo tibi, atque universis angelis tuis præparâtus sempiternus erit interitus. Proinde, damnate atque damnande, da honorem Deo vivo ct vero, da honorem lesu Christo Filio cius, da honorem Spiritui Sancto Parâclito, in cuius nomine atque virtiite præcipio tibi, quiciimque es, spiritus immiindc, ut exeas, et recedas ab his famulis l)ei, quos (his famulâbus Dei, quas) hodie idem Deus ct Dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam et benedictionem, fontemque Baptismatis dono vocare dignatus est: ut fiant eius templa per aquam regenerationis in remissionem omnium peccatorum. In nomine citisdem Domini nostri Iesu Christi, qui vctiitirus est indicare vivos ct mortuos, et saeculum per ignem.

Omnes: Amcn.

46. *Postea sacerdos pollice accipit de saliva oris sui {quod omittitur quotiescumque rationabilis adest causa munditiei tuendae aut periculum morbi contrahendi vel propagandi}; ct tangit aures ct nares electi {singulorum electorum}; tangendo vero aurem dexteram ct sinistram, dicit:*

Ephpheta, quod est, Adaperire.

Deinde, rangendo nares, dicit:

In odorem suavitatis. Tu autem effugare, diabole; appropinquabit enim indicium Dei.

46 a. *Quotiescumque vero, ut supra dictum est, rationabilis adsit causa, quae usum propriae salivae prohibeat vel dissuadeat, sacerdos tantum tactus rituales peragat.*

4/. *Iune sacerdos catechumenos vocat nommatim, per nomen et cognomen familiae, prius masculos, deinde feminas, et ille qui est appellatus respondet: Adsum. Postea omnes interrogat :*

Abrenuntiatis satana??

[335j *Et omnes simul respondent numero singulari, et nomine proprio:*

Abrcmintio.

Et omnibus operibus eius?

Omnes: Abrcmintio.

Et omnibus pompis eius?

Omnes: Abrcmintio.

S. CONGREGATIO RITUUM

48. *Deinde singuli praetereunt ante sacerdotem, qui intingit pollicem dexteræ manus in oleo sancto catechumenorum, et inungit singulos electos primum in pectore, deinde inter scapulas in modum crucis, dicens:*

Ego te linio oleo salutis in Christo Iesu Domino nostro in vitam æternam.
R\ Arnen.

V. Pax tibi.

R". Et cum spiritu tuo.

48 a. *Ubi vero unctio cum oleo catechumenorum graviores creat difficultates, quæ insuperabiles sunt et, ad tempus, amoveri nequeunt, tunc, pro illo loco, vel pro illo populo, Conventus episcopalis ab huiusmodi unctione dispensare potest, iuxta normas pro usu littius Ordinis datas, n. 3r, monitis tamen sacerdotibus, quibus instructio catechumenorum et fidelium commissa est, ut omnibus viribus adnitantur difficultates illas dimovere, quatenus, progrediente omnium institutione christiana, unctio cum oleo catechumenorum rite adhiberi possit.*

Interim loco unctionis adhiberi debet hic ritus subsidiarius:

Deinde singuli praetereunt ante sacerdotem, qui super unumquemque catechumenum crucis signum in forma benedictionis facit, dicendo :

Ego te corroboro signo Crucis, in Christo Iesu, Domino nostro, in vitam æternam. Pax tibi.

Et admugit :

Exi, immiinde spiritus, *ut infra.*

Haec caeremonia semel quoque feri potest super omnes catechumenos simul.

49. *Mox bombyce, vel re simili, tergit pollicem et loca inuncta, et suhiungit, dicens:*

Exi, immiinde spiritus, et da honorem Deo vivo et vero. Fuge, immiinde spiritus, et da locum Iesu Christo Filio eius. Recede, immiinde spiritus, et da locum Spiritui Sancto Paterclito.

[336] *Si vero numerus catechumenorum nimis magnus sit, nil prohibet quominus hæc carcinoma: a pluribus sacerdotibus peragantur.*

50. *Postea sacerdos dicit [in singulari pro singulo]:*

Ite in pace, et Dominus sit vobiscum.

Omnes: Arnen.

Septimus gradus

51. *Electi coadunantur ante fontem baptismalem.*

Sacerdos indutus superpelliceo et stola, vel etiam pluviali, albi coloris cum suis clericis accedit ad gradus altaris, et genibus flexis, pias mente ad Deum preces effundit, ad implorandum divinum auxilium. Deinde, surgens, se signat, dicens:

V. Deus, in adiutorium meum intende.

Omnes respondent: Domine, ad adiuvandum me festina.

T. Gloria Patri.

Omnes: Sicut erat.

52. *Statim sacerdos vocat electos nommatim, per nomen et cognomen familiae, et ille qui est appellatus, respondet: Adsum.*

Postea sacerdos interrogat:

Creditis in Deum Patrem omnipotentem, creatorem caeli et terræ?

Omnes: Credo.

Creditis in Iesum Christum, Filium eius unicum, Dominum nostrum, natum, et passum?

Omnes: Credo.

Creditis et in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, Sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, et vitam æternam?

Omnes: Credo.

Iterum interrogat:

Quid petitis?

Omnes: Baptismum.

Interrogat:

Vultis baptizari?

Omnes: Volo.

53. *Tunc patrino, vel matrino, vel utroque (si ambo admittantur), admota manu, tenente seu tangente electum, vel electam, aperto capite, [337] et laxatis a collo vestibus, inclinatum, sacerdos vasculo vel urceolo haurit aquam baptismalem de fonte, et cum ea sub trina supra caput in modum crucis infusione baptizat electum, seu electam, in nomine Ssime Trinitatis, sic dicens:*

N., EGO TE BAPTIZO IN NOMINE Patris, TRIS, fundit primo, ET Filii, fundit secundum, et Spiritus Sancti, fundit tertio.

54. *Si aqua, qua ex capite baptizari defluit, non dilabatur in sacrarium baptisterii, recipiatur in sitibecta aliqua pelvi, et in illud postmodum proiciatur.*

Cum plures sunt electi, singillatim singuli baptizantur, ut supra. Si sint mares et feminee, primum mares, deinde feminae.

Verum si probabiliter dubitetur, an electus fuerit alias baptizatus, dicat sacerdos:

N., si non es baptizatus(-a), ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

55. *Deinde sacerdos (vel, iuxta opportunitatem, alius vel alii presbyteri, superpelliceo et stola alba induti) intingit pollicem dexterum in sacro chrismate, et perungit verticem electi (singulorum electorum) in modum crucis, dicens:*

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Iesu Christi, qui te regeneravit ex aqua et Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum (hic inungit), ipse te liniat chrismate salutis in eodem Christo Iesu Domino nostro in vitam æternam. Amen.

V. Pax tecum.

iy, Et cum spiritu tuo.

55. a *I actionem ami sacro chrismate, tibi vel quoties absque grat'i difficultate illa fieri nequeat, Conventus episcopalis, iuxta normas pro usti Imius Ordinis, n. 3c et 3d datas, remittere potest, eo modo sicut dictum est supra n. 48a.*

Loco vero unctionis adhiberi debet hic ritus subsidiarius:

Deinde sacerdos singulos baptizatos, vel semel omnes, signo Crucis benedicit dicendo:

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Iesu Christi, qui te regeneravit ex aqua et Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum, ipse te (vos) impicat gratia sua (hic benedicit) in eodem Christo Iesu, Domino nostro, in vitam ætemam. IC Arnen.

[338] V. Pax tecum (vobiscum).

It. Et cum spiritu tuo.

56. *Omnibus sacro chrismate inunctis, vel, iuxta n. 55a, benedictis, sacerdos bombyce, vel re simili, pollicem tergit. Patrini vero dant proprio electo vestem candidam, dum sacerdos dicit (in singulari pro singulo):*

Accipite vestem candidam, quam perferatis immaculatam ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, ut habeatis vitam ætemam.

Omnes: Arnen.

Et electi induuntur novis vestibus albi coloris, depositis, si accesserit, prioribus.

57. *Time patrini dant electis cereum seu candelam accensam in manu dextera, dum sacerdos dicit (in singulari pro singulo):*

Accipite lampadem ardentem, et irreprehensibiles custodite Baptismum vestrum: servate Dei mandata, ut, cum Dominus venerit ad miptias, possitis occurrere ei una cum omnibus Sanctis in aula caelesti et vivatis in saecula sæculorum.

Omnes: Arnen.

Ipsi vero neophyti eiimdem cereum accensum manu tenent usque in finem, praeterquam dum confirmantur.

58. *Postea sacerdos dicit (in singulari pro singulo):*

Ite in pacem, et Dominus sit vobiscum.

Omnes: Arnen.

Et sic terminatur Ordo Baptismi adultorum.

COMMENTAKIUM

In data 16 aprile 1962, con un decreto generale della S. Congregazione dei Riti, venne promulgato *l'Ordo Baptismi*, approvato dal Sommo Pontefice Giovanni XXIII il giorno 11 aprile ».

Mentre il decreto dà una breve esposizione dei motivi che condussero alla preparazione del suddetto *Ordo*, una serie di « Normae » ne regolano l'applicazione pratica.

Non è nell'intenzione dell'estensore di queste note introdurre, presentare una esposizione completa della storia dei riti battesimali, con particolare riguardo al rito dedicato agli adulti, che si trova, nella forma attuale, nel Rituale romano sin dalla sua prima pubblicazione ufficiale, nel 1604. Ci limitiamo, ovviamente, a corredare i testi presentati negli *Acta*, di alcune semplici annotazioni pratiche, tanto più che l'Ordo come tale è rimasto essenzialmente quale era, restringendosi la redazione soltanto alla divisione del rito esistente in sette gradi. Tuttavia vanno notati alcuni adattamenti dettati soprattutto da urgenti ragioni pastorali, come si vedrà.

1. II. DECRETO GENERALE, MOTIVAZIONE DEL PROVVEDIMENTO, OBBLIGO.

Coincidendo con la tradizione nella compilazione di decreti di questo genere, il testo stesso rende conto soprattutto dei motivi che hanno indotto le competenti Autorità all'opera compiuta.

Si esordisce con la constatazione sommaria che *l'Ordo Baptismi adultorum* che si legge nel Rituale romano, Tit. II, cap. IV (ed. 1954, pp. 31-62), è una specie di somma di riti e di cerimonie attraverso le quali, una volta, nella Chiesa antica, i catecumeni adulti, parallelamente all'istruzione progressiva religiosa, venivano condotti fino al Battesimo. L'istruzione dei catecumeni, in altre parole, era accompagnata da relative cerimonie liturgiche che servivano a integrare la formazione con azioni sacre, anch'esse eloquenti, nel loro simbolismo, allora a tutti conosciuto. Inoltre queste cerimonie configuravano alla preparazione battesimale un continuo richiamo al lavoro spirituale, sostenuto dalla grazia, che doveva spingere i candidati al Battesimo ad un costante progresso non solo nella conoscenza formale della dottrina cristiana, ma contemporaneamente alla liberazione, in tutte le manifestazioni della vita, dei residui fortemente radicati del passato periodo di vita pagana, o, comunque, non cristiana e cattolica. Questa constatazione è il punto di partenza per l'innovazione fatta, la quale, pertanto, si presenta sin dagli inizi, come una restituzione dell'unico attuale alle sue parti naturali costitutive.

Infatti — così continua il decreto, — coi consolante progresso dell'opera missionaria della Chiesa dei nostri tempi, il numero dei catecumeni adulti si sta accrescendo quasi ovunque, talvolta in modo così grande, che l'istruzione catechetica, necessariamente, può procedere soltanto con una certa prudente riserva, introducendo le masse poco a poco negli elementi della Fede, per svolgere poi, in catecumenati, che in alcune Missioni si prolungano per due, tre, quattro anni, una profonda educazione alla pratica della vita cristiana.

L'Ordo unico del Battesimo per gli adulti, conglomerato da una primitiva serie di singole azioni sacre, doveva essere eseguito sinora d'un sol tratto, mentre, ovviamente, i missionari cercavano di accompagnare l'istruzione catechetica prolungata con altri atti di devozione, di preluce, di paraliturgie e simili forme pseudoliturgiche. Da questo stato di fatto nacque, un po' ovunque nelle Missioni, il vivo e fondato desiderio che l'Ordo del Battesimo per gli adulti venisse nuovamente ripar-

2 La denominazione «gradus» vuol essere intesa nel senso letterale, di gradini per i quali i catecumeni salgono verso la meta da raggiungere, il Battesimo.